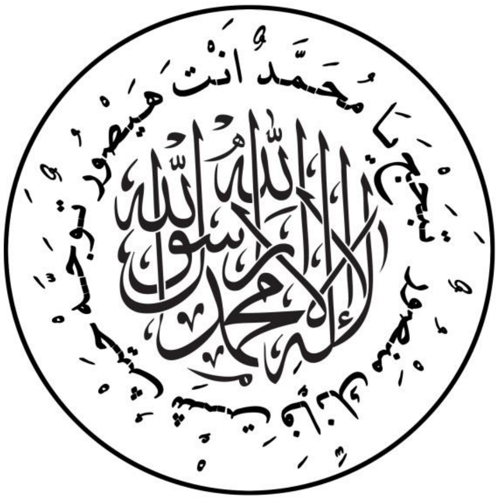
YAZILAR
36



2015

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2015

بِسْــــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2015 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 17. 05. 2015

Bitiş : 17. 06. 2015

İÇİNDEKİLER

HERKESİN MALIYIZ BİZ

Güneş gibi her şeye
can vermeye gelmişiz biz.

Toprağa döşenenleri
gül-gülistân hâline getirmeye
gelmişiz biz.

Dünyâ bedenine
can nedir bildirelim,
onun için gelmişiz biz.

Altın gibi, gümüş gibi
kimsenin öz malı değiliz biz.

Deniz gibi, mâden gibi
herkesin malı, her kesin
mülküyüz biz

Korkup duranlara
İman gibi
aman vermeye gelmişiz biz...

Hz. Mevlânâ
kaddesellâhü sırrahu'l azîz

14 Yazılar

KARNİ MATA: FARELİ TAPINAK / NEFİSLERİN TAPINAĞI

Not: İnsanların kutsadığı fenomen ve ritüelin bir arkaplanı muhakkak vardır. Hiçbir şey rastgele değildir. Rüyalarda fare nefis ile algılanır.

Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de buyurdu ki:

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَواْ مِنكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُواْ قِرَدَةً خَاسِئِينَ

Ve lekad alimtumullezîne'tedev minkum fîs sebti fe kulnâ lehum kûnû kıradeten hâsiîn (hasiîne).

İçinizden cumartesi günü azgınlık edip de, bu yüzden kendilerine: Aşağılık maymunlar olun! dediklerimizi elbette bilmektesiniz. [Bakara 65]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz İsrail oğullarının fareye çevirilmesi konusunda bir hadisinde buyurdu ki:

"İsrâîl oğulları'ndan bir kavim (beşer târihinden silinip) yok oldu. O kavmin ne (kötülük) işlediği bilinmez. Ben zannetmem ki o ümmet fareden başka birşeye mesh(dönüşmek) ve tahvil edilmiş olsun. Çünkü fare, kendisi için bir yere deve sütü konulduğunda onu içmez de, koyun sütü konulduğunda onu içer". Buhari,Bedul Hak:15






© 2011, Aswin Anand

16 Yazılar













Hindistan'da insanların korktukları ve sevdikleri her şeye tapınmaları önde gelen geleneklerden biri. Bu gelenek ülkenin her kentinde farklı bir uygulama olarak ortaya çıkıyor.

Bunlardan en ilginci Bikaner'de yaşanıyor. **Kentte bulunan Karni Mata tapınağında son 600 yıldır insanlar farelere tapıyor. Halihazırda ülkede 5 milyon Hintli farelere tapıyor.**

Tapınakta bulunan rahipler, buradaki farelerin gelecek hayatta bir kutsal kimse olacağına inanıyor. Tapınağa mensup Hintliler de farelere çok saygı gösterip, onların artıklarını yemeği bir ibadet olarak görüyor. **Cemaat fare salyası ile ıslanmış bir yemeğin kutsal olduğuna inanıyor.**

Farelerin kutsal kabul edildiği ve onlar için birtakım törenler yapıldığı Karni Mata Tapınağı'nda, bütün ziyaretçilere ayakkabıları çıkartılıyor. Farelere büyük bir saygı ile sunulan yemeklerin artanları da farelere tapanlara veriliyor. Onlar için fare salyası ile ıslanmış yemek oldukça kutsal.

Tapınakta yaşayan farelerin gelecek yaşamlarında çok önemli dini kişiler olarak doğacaklarına inanılıyor. Onlara ibadet edenlere göre bu ruhlar günümüzde fare olmayı tercih etti.

Özellikle turistlerin görmeden ülkeden ayrılmadığı bir mekan olarak bilinen Karni Mata, çöl ortasında ıssız bir mekan. Tapınak Hindistan'ın Bikaner şehrinin Deshnok kasabasında bulunuyor. Tapınağın adı 15. yüzyılda yaşadığına inanılan ve Hindu tanrıçası Durga'nın yeryüzünde vücut bulması olarak kabul edilen bir mistik kimse; Karni Mata'dan geliyor.

Hint tarihine göre Karni Mata 27 yaşında evlenmiş ve evliliğinin ayrılıkla son bulması neticesinde hayattan elini eteğini çekip kendini fakirlere adamış bir kadın. Karni Mata'nın müridleri mekan ve mekanda yaşayan fareleri 600 yıl boyunca korumuş. Tapınağın rahipleri, buradaki farelerin bedenlerinde ruhlarını barındırdıklarına inanır. İnanışa göre tapınaktaki fareler yapılan ibadetleri kabul ediyor. Farelere tapanlar bu hayvanların gelecek yaşantılarında kutsal Sadhu -Hindu Rahip-olacaklarına inanıyor.

Fareler nasıl kutsal olmuş?

İnanışa göre Karni Mata, üstün güçleri ile bir masalcının ölmüş olan çocuğunu tekrar hayata getirmeye çalışıyordu. Ama ölüm tanrısı Yama buna izin vermedi. Yama çocuğun ruhunu zaten almıştı ve tekrar başka bir insan olarak yeniden hayata dönmesine izin vermemekteydi. Öfkesi ile meşhur olan Karni Mata, çocuğun hayatını koruyamamasından dolayı çok sinirlenmiş ve oracıkta ?Bu kabileden hiç kimse sonsuza dek Yama'nın eline düşmeyecek.? demiş. Bunun yerine bu kabile mensupları öldüğünde, onların ruhları geçici bir süreliğine, kabilesinde bir rahip olarak tekrar hayata dönmek üzere bir farenin bedeninde bekleyecek. Böylelikle fareler, Karni Mata'nın kabilesinin mensuplarının tekrar hayvan şeklinde vücut bulması olarak kutsal kabul edilmiş.

Karni Mata inancına göre, tapınakta ibadet eden talebelerin ruhları, mabette bulunan her bir farenin içinde yaşıyor. Bundan dolayı fareler ibadet edenlere göre kutsal.

Tapınağın tarihçesi ve mimarisi Karni Mata Tapınağı, Deshnok kasabasının güneydoğusunda güzel bir bahçenin tam orta yerine kurulmuş. Dış cephesi güzel bir kale duvarı gibi inşa edilen Karni Mata'nın girişteki kemerli yol tamamen mermerden. İç duvarlar ise çok değişik türlü Karni Mata ve fare kabartmaları ve çizimlerle süslenmiş.

Tapınağa girenler tavana asılmış bir çanı çalıyor ve birkaç kısa dua edip büyük tevazu ve edep ile yerlere dokunuyor. Böylece tapınağa, resimlere ve heykellere saygılarını göstermiş oluyor.

Tapınağı ziyaret eden turistler peşine takılan ve korkusuzca üzerlerine zıplayan farelerden oldukça korkarken, onlara ibadet eden Hindular farelerin bu hareketlerini bir manevi ödül olarak değerlendiriyor. Onlara göre bu sırnaşma insanlara şans getiriyor. Ancak asıl kazanç tapınakta yaşayan beyaz fare ile irtibata girmekte yatıyor. Farelere inananlar onlara, büyük kaselerde süt, tatlı ve tahıl ikram ediyor.

Mabetdeki fareleri kuş ve diğer yırtıcılardan korumak için inşa edilen gümüş kapısı yetmeyince, tapınağın her yeri ızgara tel örgülerle çevrilmiş. Farelerden herhangi birini tapınak içinde incitirseniz, tapınağa hemen bir altın yada gümüş diyet hediye vermeniz bir zorunluluk. İnanışa göre aksi takdirde bu size kötü şans getirir.

Tapınakta farelerin yemeklerinde sorumlu bir de rahip bulunuyor. Bu rahip yerlerde bulunan artık şeker ve yemek parçalarını süpürüp, ardından farelerin yeni yemeklerini düzgün bir çizgi halinde yere seriyor. Mabetdeki fareler bunun üzerine bulundukları yerden yemeğe doğru akın ediyor. Bu sırada tapınakta en çok saygı gösterilen yaratık olan beyaz fare yerinden çıkınca herkes büyük bir sessizliğe giriyor. Tapınak fareleri sayısız denecek kadar çok ve kontrolü zor olmasına rağmen hiçbir fare tapınak avlusunun sınırları dışına çıkmıyor.

Tapınak her sabah saat 04:00 yapılan “Mangla-ki-Aarti” ibadeti ile açılıyor. Ardından tanrının olduğu iddia edilen”bhog” yemeği ikram edilir. Farelere inananlar “dwar-bhent” (rahip ve çalışanlara ithafen verilen) ve “klash-bhent” (tapınağın bakımı ve geliştirilmesi) olmak üzere iki çeşit bağışta bulunabiliyor.

Karni Mata Festivali Deshnok’ta heryıl iki kez Karni Mata festivali yapılıyor. İlki Mart-Nisan aylarında, ikincisi Eylül-Ekim aylarında yapılan bu festivallerde Hindular yeni doğmuş çocuklarını buraya getirerek, çocuklarının ilk saçlarını kesip tanrıçanın ayaklarına bırakıyor. Bu gelenek inanışlara göre çocuklarının talihini açıyor.

NOTLAR:

151 yaşındaki Hindu tanrıça Shri Karniji uzun ilahi yolculuğunu başından beri bu tapınakta sürdürdüğü için oldukça kutsal olduğu düşünülen bu tapınağa hergün yüzlerce ziyaretçi geliyor.

**

Yalnız mucizelerle dolu bu Hindu tanrıçasının tapınağının yerli ziyaretçileri de fareler. Shri Karniji’ye tapanlar, tüm insanların birgün fare olarak yeniden dünyaya geleceklerine inanıyorlar.

**

Tapınağa ibadet için gelenler buraya gelen yüzlerce farenin temiz olduklarını ve bugüne kadar hiçbir hastalığa yol açmadıklarını savunuyor.

**

Tapınağın ziyaretçileri bu fareleri sadece beslemekle kalmıyor, kutsal saydıkları bu farelerin daha önce kemirdikleri yiyecekleri de hiç çekinmeden yiyorlar. Zaman zaman aynı tabaktan yemek yedikleri bile oluyor.

**

Tapınağa giren çıkan bu farelerin nasıl çoğaldıkları bir sır. Fareler tapınağı ve çevresini hiç terk etmiyor. Fakat tapınak görevlileri bugüne kadar ortalıkta hiç yavru fare görmediklerini belirtiyorlar.

**

Genellikle gri olan farelerin sadece birkaç tanesi beyaz. Bu beyaz farelere dokunma şansını elde edenlerin hayatları boyunca kutsanacağına inanılıyor.

****

VİDEOLAR

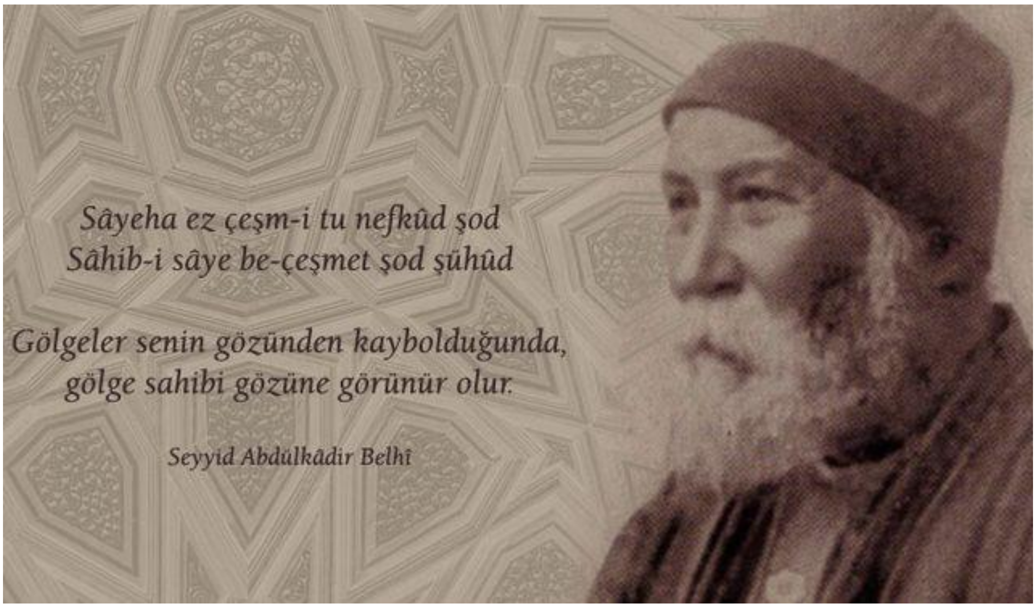
Karni Mata Tapınağı – Fareli Tapınak | izlesene.com

hindistan-bikaner- karnimata fare tapınağı | izlesene.com

SEYYİD ABDÜLKADİR BELHÎ HAZRETLERİ

Muhtelif yerlerde geçen literatür araştırmacılara kolaylık olsun diye aşağıya derc edilmiştir.

İhramcızâde İsmail Hakkı



SEYYİD ABDÜLKADİR BELHÎ HAZRETLERİ (1839- 15 Mart 1923) -Ahmed Yüksel ÖZEMRE

Yenabiu-l Hikem (Hikmet Pınarları) başlıklı mesnevisinde, şeceresinin İmâm Muhammed Takî yoluyla Hz Hüseyin'e ve oradan da Hz Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme se uzanmakta olduğunu açıklayan ***Seyyid Abdülkâdir Belhî*** (ya da bir başka ismiyle ***Gulâm-ı Kadir)*** 1839 yılında Afganistan'da Belh şehrine bağlı Kunduz'da doğmuştur. Babası Nakşibendîliğin bir kolu olan Müceddidîlik[1] meşâyihinden Seyyid Süleymân Hüseynî'dir (vef. 16 Ağustos 1877). Kendisi de babasından aynı kolun icâzetini almıştır.

Seyyid Süleymân Afganistan'da zuhur edecek olan siyâsî çalkantıları sezerek 1848 yılında 300 kadar yakını ve bağımlısı ile Afganistan'dan hicret ederek, İran ve Irak tarîkiyle, 1859 yılında Konya'ya vâsıl olur. Dört yıl kadar Konya'da ikâmet ettikten sonra Konya'dan ayrılarak Bursa'ya gelirler.

Rivâyet olunur ki Konya'da bulunuyorlarken Seyyid Abdülkâdir Belhî âlem-i mânâda ***Hamzavî-Melâmî kutbu İbrâhim Bâbâ-i Velî***'nin [2] (vef. H. 1264/M. 1848) vefatından sonra yerine geçen

---

[1] Müceddidîlik Nakşîliğin Horasan menşe'li klâsik tasavvuf anlayışına bağlı bir koldur. İstanbul'da XVIII. yüzyılda yaygın iken XIX. yüzyılda aynı tarikatın Hâlidîlik kolunun yaygınlaşması üzerine ilgi odağı olmaktan uzaklaşmıştır. II. Abdülhamîd döneminde Kürt menşe'li şeyhlerin denetiminde yaygınlaşan Hâlidîlik ise devlet bürokrasisi içinde de belirgin bir siyâsî güç odağına dönüşmüştü. Hâlidîlik bugünün Türkiye'sinde en fazla mensûbu bulunan tarikat koludur.

[2] İbrâhim Bâbâ-i Velî Hazretleri Fâtih'e bağlı Arabacı Beyazıt Mahallesi'ndeki Ramazan Efendi Câmii hazîresinde medfûndur.

Seyyid Bekir Reşad Efendi'yi[3] (vef. 12 Nisan 1875) görür. Bekir Reşad Efendi Abdülkâdir Belhî'ye: "Kendisine mânevî eğitim vermekle görevlendirilmiş olduğunu ve vakit kaybetmeden İstanbul'a gelmesi gerektiğini" söyler. Aynı rüyâ birkaç kere üstüste tekrarlanınca da Abdülkâdir Belhî durumu babasına açar ve Konya'dan Bursa tarîkiyle İstanbul'a hicret kararı bu hâdise üzerine alınır. Bursa'ya vardıklarında da güzel bir tevâfukla Seyyid Süleymân'a Sultân Abdülazîz'in İstanbul'a dâveti erişir. Bunun üzerine bu topluluk muhtemelen 1864 yılında İstanbul'a yerleşir.

İstanbul'a vâsıl olduklarında Abdülkâdir Belhî babasıyla birlikte evini, adresini bilmedikleri Reşad Efendi'yi bulmak için yola düşerler. Abdülkâdir Belhî, kalbî muhabbetini rehber kabul ederek: ***"Ben Efendimi bulurum"*** diye Fâtih semtine yönelir. Seyyid Reşad Efendi'nin konağının önüne geldiklerinde ve Abdülkâdir Belhî de mânevî bir cezbe ile kapıya doğru yürüdüğünde kapı açılır ve Reşad Efendi baba ile oğulu *Elest Bezmi*'inden âşinâ, iki kadîm dost gibi karşılar.

Seyyid Abdülkâdir Belhî, Efendi'sinin mürebbi'liğinde geçen 11 yıl boyunca âleme Hamzavî-Melâmî neş'esiyle bakmayı öğrenir ve kendisinde tecellî etmekte olan Samedânî tavrın (yâni Rahmânî Emâneti'nden başka kimseye ve hiçbir şeye ihtiyâç duymama hâlinin) hikmetini fehmeder. İşte bunun içindir ki babasının 1867 yılında şeyhliğine tâyin edilmiş olduğu ve onun vefatından sonra da kendi vefâtına kadar 46 yıl boyunca postnişîni olacağı Eyüp Nişancası'ndaki Murat Buhârî Dergâhı'ından yalnızca bir kere, ve o da ***Eşref Ede Efendi***'nin ricâsıyla, Üsküdar'da Sandıkçı Dergâhı'ndaki bir zikre katılmak için dışarı çıkar. Ne kimsenin peşinden koşar ve ne de kimseye gider.

Buna mukabil zamanının ârifleri onun ilmine, hikmetine, edebine ve hilmine duydukları hayranlıkla makamları ne olursa olsun rahle-i tedrisinden geçer ve Hamzavî-Melâmî neş'esinin insanı müstağni kılan ve âleme her ân zinde bir rahmânî idrâk ile bakmayı sağlayan tavrını benimserler. Bu zevât arasında Mevlevîliğin Çelebilik makamını temsil eden Abdülhalim Çelebi (vef. 1925), Yenikapı Mevlevîhânesi postnişînlerinden Mehmed Celâleddin Dede (vef. 1908) ile Abdülbâkıy Dede (vef. 1935), Galata Mevlevîhânesi postnişîni Ahmed Celâleddin Dede (vef. 1946), Bahâriye Mevlevîhânesi postnişîni Hüseyin Fahreddin Dede (vef. 1911) gibi mevlevî büyükleri ile Sütlüce Bektaşî Tekkesi şeyhi Münîr Baba ile Rumelihisarı Şehitlik Bektaşî Tekkesi şeyhi Nâfî Baba gibi Bektaşi büyükleri de vardır.

Üçüncü Devre Melâmîliği'nin kurucusu Seyyid Muhammed Nûr da birkaç defa geldiği İstanbul'da Seyyid Abdülkâdir Belhî'yi dergâhında ziyâret etmiş ve kendisine ***"Gavsiyyet Makâmı"***na ya Hazret'in ya da kendisinin geçmesini teklif etmiş. Hazret ise, Seyyid Muhammed Nûr'a, bu gibi konulardan müstağni olduğunu beyân etmekle iktifa etmiştir.

Sefîne-i Evliyâ yazarı Hüseyin Vassaf Bey bu eserinde bizzât tanımak şerefine erişmiş olduğu Seyyid Abdülkâdir Belhî Hazretleri'nden bahsederken şöyle demektedir:

"... İrtihâlleri 15 Mart 1923 Perşembe günü saat 9 dadır. Kabr-i mubârekleri dergâh hazıresinde,

---

[3] Seyyid Bekir Reşad Efendi'nin kabri, Edimekapısı'nda Eyüb'e inen eski yolun sağındaki mezarlıkda şâir Bâkî'nin kabrinin karşısında bulunuyor iken, Boğaz Köprüsü çevre yolunun açılması sırasında Edimekapısı'ndaki "Belediye Ekmek Fabrikası"nm arkasında bulunan mezarlığa nakledilmiştir.

pederlerinin yanındadır[4]. Onların da üzerilerine hiçbir şey yapılmamıştır. Vasiyetleri böyle imiş. Cenâzelerinde bulunmuşdum. Hz Hâlid'e getirdiler. Azîm bir kalabalık vardı. Rûhâniyet-i mahsûsaları herkesin kalbini lebrîz etmişti.

Hazret orta boylu, buğday renkli, mutavassıd beyaz sakallı, kara gözlü, güzel sözlü, pâk özlü idi. Hafif söylerdi. Tab'ı cemâle nâzır, rahîm ve şefkatleri gâlib idi. Sevdiklerine **"kuzum"** tâbirini kullanırdı.

Dergâh-ı şerîfde Cuma günleri zikr-i şerîf cem'iyeti olurdu ve erbâb-ı muhabbet ile dolardı. Sohbetleri dâimâ ilmî ve irfânî idi. Şiirde neş'esi yüksek olup İdrîs-i Muhtefî Hazretleri mânen mazhar-ı feyz edip esrâr tevdî etmekle şiddet-i tesettür neş'esi uyandırmışlardı. Hâl-i hayatlarında bu zâtı kimse takdîr edememiştir.

Meşâyih-i rüsûm, dergâhlarına gelen şeyhlerin tekkelerine giderlerdi. Adetleri böyle idi. Bir şeyh diğer şeyhlerin tekkesine gitmezse, o zât veliyy-i zaman olsa da kimse onun tekkesine gitmezdi. Abdülkâdir Efendi hiçbirine gitmediğinden, ona da kimse gelmezdi..."

Seyyid Abdülkâdir Belhî Hazretlerinin toplam 38.049 beyit tutan 7 eseri vardır:

1) *Künûzü-l Arifiyn* (5.437 beyt), 2) *Yenâbiu-l Hikem* (12.071 beyit), 3) *Şems-i Rahşan* (7.777 beyit), 4) *Gülşen-i Esrâr* (6.876 beyit), 5) *Sünûhât-ı İlâhiyye* (2.260 beyit) 6) *Dîvan-ı Belhî* (3.380 beyit), 7) *Esrârü-t Tevhîd* (232 beyit).

Türkçe, Farsça, Arapça ve Çağatayca dillerine hâkim olan hazretin *Dîvân'ı* Türkçe, Farsça ve Çağatayca şiirlerini hâvidir. Tek basılı eseri, mevlevîyeden Selânik Vâlisi Mehmed Nâzım Paşa[5] tarafından tercüme edilmiş olan *Esrârü-t Tevhîd'dir.* **Seyyid Abdülkâdir Belhî Hazretlerinin torunu Neşen Hanım dedesinin, bildiğim kadarıyla, bütün eserlerini Türkçe'ye çevirmişse de bunlar henüz basılmamış olup meraklılarının elinde fotokopiler hâlinde dolaşmaktadır.**

Kaynak: Ahmed Yüksel ÖZEMRE, Üsküdarın Üç Sırlısı, üçüncü Baskı Kubbealtı, İstanbul; 104-108

****

"SEFİNE-İ EVLİYÂ"DA SEYYİD ABDÜLKÂDİR-İ BELHÎ VE AİLESİ-Hüseyin Vassaf

SEYYİD ŞEYH SÜLEYMÂN HÂCE

Belh'de zînet-sâz-ı âlem-i şuhûd olmuştur. "Hâce" ta'bîri o havalîde sâdât ve eşrâf hakkında isti'mâl olunurmuş.

---

[4] Seyyid Abdülkâdir Belhî, babası Seyyid Süleymân Hüseynî ve annesi Bibi Saîde Hanım (vef. H. 1311/M. 1894-95) Şeyh Murat Buhârî Dergâhı'nın hazîresinde demir parmaklıkla çevrili ve içinde bir ağaç bulunan bir alanda yatmaktadırlar *(Bk.* Sayfa: 19). Hüseyin Vassaf Bey'in de işâret ettiği gibi onların orada medfûn olduklarına delâlet edecek en ufak bir işâret dahî yoktur. *(Bk.* Sayfa 19'daki resim)

[5] Selânik Vâlisi Mehmed Nâzım Paşa (1840-1926), şâir Nâzım Hikmet Ran'ın dedesidir.

Hüseyniyyü'n-nesebdir :

Hz. Hüseyin, İmâm Zeynel'âbidîn, İmâm Muhammed el-Bâkır, Ca'fer es-Sâdık, Mûsâ el-Kâzım, Alî er-Rızâ, Muhammed-i Takî, Seyyid Mûsâ, Müberka', Seyyid Ahmed, Seyyid Ahmed-i A'rec, Seyyid Tâlib, Seyyid Ubeydullâh, Seyyid Ubeydullâh el-Efdal, Seyyid Abdullâh, Seyyid Ahmed, Seyyid Muhammed, Şâh Hüseyin, Şâh Hasan, Seyyid Celâleddîn, Seyyid Kemâleddîn, Seyyid Burhâneddîn Kılıç, Eme binti Eylek pâdişâh-ı şehr-i Özkend min nesli Ebû Bekr es-Sıddîk, Seyyid Cemâleddîn, Seyyid Nâsıruddîn, Seyyid Gulâmeddîn, Seyyid Tursun, Seyyid Bâkî, Seyyid Muhammed-i Ma'rûf, Seyyid İbrâhîm, Seyyid Muhammed-i Ma'ruf el-müştehir bi-"Baba Hâce", Seyyid İbrâhîm el-meşhûr bi-Hâce Gelân, Seyyid Süleymân. (*Kaddesa'llâhu esrârahum*)

Mahdûmları:

Seyyid Abdülkâdir-i Belhî, Eyüp'de Murâd el-Buhârî (Dergâhı) şeyhi.

Kerîmeleri :

Bibi Sâcide. İrtihâli: 1272/(1856), Urfa'da medfûnedir, Bibi, "Hânım" ma'nâsınadır.

Âbî Cân Bibi. İrtihâli: 1282/(1865), Urfa'da medfûnedir.

Haremleri:

Bibi Saîde. Rıhleti : 1311/(1893). Seyyid Abdülkâdir'in vâlidesi.

Bibi Seyyide. Rıhleti : 1284/(1867). Seyyid Burhâneddîn'in vâlidesi.

/226/ ***Silsile-i Tarîkatları:***

Hz. Şâh-ı Nakşıbend, Alâeddîn-i Attâr, Ya'kûb-ı Çerhî, Hâce Ubeydullâh, Muhammed Zâhid, Şeyh Dervîş Muhammed, Hâcegî Semerkandî, Şeyh Muhammed el-Bâkî, İmâm Rabbânî Ahmed-i Fârûkî, Muhammed el-Ma'sûm, Şeyh Yûsufuddîn, Muhammed-i Bedvânî, Şemseddîn Habîbullâh Cân-ı Cânân, Şeyh Abdullâh-ı Dehlevî, Mevlevî Sâhib, Seyyid Muhammed-i Mirzâ, Seyyid Süleymân. (*Kaddesa'llâhu esrârahum*)

Tahsîlleri Bedâhşân'dadır. Belh'deki mezâlimin te'sîriyle, ***"Sünnet-i Rasûlu'llâh'dır."*** diye hicrete karâr verip, üçyüz kadar etbâıyla Mâverâünnehir'den İran'a geçip, Meşhed-i Mukaddes tarîkıyla Irak'a gelmiş, atebât-ı âliyeyi ziyâretle Bağdâd'dan Konya'ya vâsıl olmuştur. Bu seyâhat on sene sürmüş; Konya'da dört sene kalıp, Hz. Şeyh-i Ekber'in hatt-ı destiyle muharrer nüsha-i asliyyeden **Fütûhât-ı Mekkiyye'**yi ba'de'l-istinsâh Bursa ve İstanbul'a revân olmuştur. Konya'da iken çelebiyânın mazhar-ı hürmeti olup, alâ-rivâyetin kendisine inâbe etmişlerdir.

İstanbul'a muvâsaletleri 1278/(1861-62) senesine müsâdifdir. Sultân Abdülazîz merhûm, müşârünileyh hakkında âsâr-ı ihtirâm gösterilmesini emretmiş, yevmî ikibinsekizyüz kuruş masraf tahsîsiyle berâber Hz. Şeyh için Matbah-ı Âmire'den yemek gönderirler imiş. Aksaray'da, Yûsuf Paşa'da Hâşim Ağa'nın konağı devletçe istîcâr olunup burada sâkin olmuşlardır. Birbuçuk sene kadar ikâmetten sonra Hicâz'a azîmete karâr verip yine devletçe

masârıf-ı seferiyye ve levâzım-ı sâiresi ihzâr olunduğu sırada, Şeyh Murâd el-Buhârî Dergâhı meşîhatine ta'yîn olunması hasebiyle li-zarûretin te'hîr-i azîmete karâr vermişlerdir (1284/1867).

Emr-i ta'yîn şu sûretle vâkı' olmuştur :

Şeyh Murâd Dergâhı şeyhi Feyzullâh Efendi merhûm fazla olarak Meclis-i Meşâyıh Reîsi idi. Meşâyıh-ı zamân, Seyyid Süleymân Efendi hazretlerinin uluvv-i kemâlâtını takdîr ederek, gerek meşîhati, gerek riyâseti kabûl etmesini ricâ etmişler. Onlar da meşîhati kabûl, riyâsetten istinkâf buyurmuşlardır.

Burada dokuz seneden fazla bir müddet icrâ-yı meşîhat edip, 1294 senesi şehr-i Şa'bânının altıncı (16 Ağustos 1877) Perşembe günü âzim-i dâr-ı karâr olmuşlardır.

Âsârı :

1. **Yenâbîu'l-Meveddeh.**
2. **İ'câzu'l-Kur'ân.**
3. **Meşrekü'l-Ekvân** (مشرك الاكوان).
4. **Gıbtatü'l-Emân.**

Arab, Fürs ve Çağatay lisânlarına bi-hakkın vâkıf olup, her üç lisânda kudret-i şi'riyyesi de yüksek idi. Âsârından **Yenâbîu'l-Meveddeh** matbû'dur.

/**227**/ Ulemâ-yı zamândan birçoğu müşârünileyhden tefsîr ve hadîs okumuşlardır. Âsârı manzûmdur. Dergâh-ı mezkûr hazîresinde medfûndur. Vasiyyetleri üzerine kabrine taş yaptırılmamıştır. Şöhretten fevka'l-âde müctenib, ehl-i dil bir zât-ı kerîmü's-sıfât idi. (*Kaddesa'llâhu sırrahu*).

ŞEYH SEYYİD ABDÜLKÂDİR EFENDİ

1255/(1839) senesinde Belh'de kadem-zen-i âlem-i dünyâ olmuşlardır. Pederleri, müşârünileyh Seyyid Süleymân hazretleridir. Maskat-ı re'sleri, Belh civârında, ***"Kunduz"*** denilen mahaldeki hânkâhdır.

Dört yaşında iken pederleriyle hicret etmişlerdi. Demek ki, Belh'den pederlerinin hareketi 1259/(1843) senesine müsâdiftir. Hz. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî dahi dört yaşında iken Belh'den pederleri maiyyetinde hicret ettiği gibi, kendilerinin de aynı sinde hicret etmelerini, Mevlânâ-yı müşârünileyhe nisbet-i ma'neviyye eseri addetmişlerdir. Hattâ atîde yazacağım vechle, kırkbin beyitten ibâret **Yenâbîu'l-Hikem** ve **Gül-şen-i Esrâr** bu nisbet mahsûlü olarak yazılmıştır.

İstanbul'a geldiklerinde pederlerinden tahsîl-i kemâlât edip mâddî, ma'nevî mazhar-ı feyz olmuşlardır. Büyük pederleri, müşârünileyhe ***"Gulâm-ı Kâdir"*** tesmiye etmişlerse de, İstanbul'a hicrette buranın şivesine göre, ***"Abdülkâdir"*** denilmiştir.

> Belh'de iken bir ceylânı var imiş. Bu ceylân kâfile ile İstanbul'a kadar gelmiş, hattâ İran'da Ferîdüddîn-i Attâr hazretlerinin kabrini ararlarken, bu hayvân daha evvelden koşup türbenin şebekesi üstüne çıkmış; kâfilenin gelmesine intizâr ve kâfilenin

> vürûdunda aranılan merkad-i mukaddesin orası olduğunu ma'nen ihtâr eylemiştir ki, bu sebeble, bu hayvân ölesiye kadar dikkatle bakılmıştır. Hattâ öleceğine karîb, Seyyid Süleymân hazretlerinin ayaklarına yüzünü sürerek düşmüş, ölmüş. Dergâhda defn olunarak, boynuzları yadigâr olarak hıfz edilmiştir.

Pederinin irtihâlinde, Seyyid Abdülkâdir otuzdokuz yaşında idi. 1294/(1877) senesinde Murâd el-Buhârî Dergâhı meşîhatine nâil oldular. Müddet-i meşîhati kırkyedi senedir. Seksenaltı sene muammer oldular. İrtihâlleri 27 Receb 1341/15 Mart 1339/(1923) Perşembe günü sâat dokuzdadır.

Na'ş-ı mübâreklerini gasl eden, Eyüp meşâyıhı huzûruyla, Şeyh Ceylân Efendi'dir. Medfen-i mübârekleri pederlerinin yanındadır. Onların da üzerine hiç bir şey yapılmamıştır. Vasiyyetleri böyle imiş.

Cenâzelerinde bulunmuş idim. Hz. Hâlid'e getirdiler. Azîm kalabalık vardı. Rûhâniyyet-i mahsûsaları herkesin kalbini leb-rîz etmiş idi.

/**228**/ Orta boylu, buğday renkli, mutavassıt beyâz ve sık sakallı, kara gözlü, güzel sözlü, pâk özlü idi. Hafîf söylerdi. Tab'ı cemâle nâzır, rahm u şefkatleri gâlib idi.

Dergâh-ı şerîfde Cuma geceleri zikr-i şerîf cem'iyyeti olur, erbâb-ı muhabbetle dolar idi. Âdâb-ı Muhammediyye ile müeddeb, şerîat-ı mutahhara ile mühezzeb idi. Sevdiklerine, "kuzum" ta'bîrini kullanırlar idi. Sohbetleri dâimâ ilmî, irfânî idi.

Tarîkaten nisbetleri ve hilâfetleri pederlerindendir.

Arabî, Fârisî, Çağatâyî ve Türkî lisânlarına vâkıf idi. Şiirde neş'esi yüksek olup, âsârını nazmen te'lîf buyurmuşlardır.

Son zamânlannda üç sene kadar istiğrâk hâli zuhûr edip, makâm-ı hayrette kalmışlardı. Lakırdı söylemez olmuşlardı. Ba'zan sevdiklerini huzûruna kabûl ettikçe, tevdî'-i esrâr ederlerdi. Bu hâlde iken evlâdları ona, büyük dikkatle hizmet etmişlerdir. İrtihâllerinden bir ay evvel, birâderleri Seyyid Burhâneddin Efendi'yi isteyerek, "Burhân-ı cân" diye hitâb edip, elleriyle işâret ederek kucaklamışlar ve parmağıyla âlem-i vahdete yol göründüğünü îmâ ile âile halkı ağlaşmaya başlayınca birdenbire lakırdı söyleyerek, ***"Allâh'a ısmarladık, cümlenizi Rabbî'ye emânet ettik."*** buyurmuşlardır.

Ricâl-i Hamzavî'den olup, İdris-i Muhtefî nâmıyla meşhûr ve tersâne arkasındaki tepede makbûr olan Hâce Ali er-Rûmî hazretleri, müşârünileyhi ma'nen mazhar-ı feyzi edip, esrâr tevdî' etmekle şiddet-i tesettür neş'esi uyandırmışlardı. Fi'l-hakîka hâl-i hayâtlarında müşârünileyhi kimse takdîr edememiştir. Meşâyıh-ı rüsûm dergâhlarına gelen meşâyıhın tekkelerine giderler, âdetleri böyledir. Bir şeyh dîğer meşâyıh tekkelerine gitmezse, veliyy-i zamân olsa onun tekkesine kimse gitmez. Abdülkâdir Efendi, hiç bir yere gitmediğinden, ona da kimse gelmezdi.

Azîzimin dâmâdı Şeyh Hazmî Efendi nakl eyledi :

__Mesnevî__-i şerîfin ebyât-ı gâmızasından bir beyt-i şerîfin tevcîh ve te'vîl ma'nâsında, gerek şürrâh, gerek urrâf âciz kalmışlardır. Bu beyit hakkında Galata Mevlevîhânesi şeyhi, urefâ-yı Mevleviyye'den Ahmed Efendi'ye mektûbla mürâcaata karâr vermiş ise de, nasılsa muvaffak olamadığından, huzûr-ı Şeyh Abdülkâdir'de iken bu beyt-i şerîfden bahs açıp, Kule Kapısı

*mevlevî şeyhinin kendisine bir mektûb yazıp bunu nasıl anladığını sormuş, |*229*| “Ben böyle düşünüyorum.” diye her şârihin fevkinde tevcîh-i ma’nâda bulunmuşlardır. Bundan çıkan netîcenin bir ciheti, Hz. Şeyh’in keşf-i kalbîye mâlik olması, dîğeri kudret-i irfâniyyesinin ne mertebe yüksek bulunmasıdır.*

Âsârı :

1. **Şems-i Rahşân.**
2. **Yenâbîu’l-Hikem.**
3. **Künûzu’l-Ârifîn.**
4. **Şumûs-ı Envâr.**
5. **Sünûhât-ı İlâhiyye.**
6. **İlhâmât-ı Rabbâniyye.**
7. **Dîvân-ı Belhî.**
8. **Gül-şen-i Esrâr.**
9. **Esrâru’t-Tevhîd.**

Bunlardan **Esrâru’t-Tevhîd** matbû'dur. **Şuarâdan Nâzım Paşa**, nazmen tercüme eylemiştir. Burhân-ı Belhî, fakîre Hz. Şeyh’in hatt-ı dest-i mübârekleriyle yazılmış bir nüshayı ihdâ buyurdular. Buraya aynen telsîk eyledim.[6] Bu âcize ihdâsı eser-i feyzdir. Âsâr-ı mezkûreden **Yenâbîu’l-Hikem**, 644 sahîfelik manzûm bir eserdir. **Mesnevî**-i şerîf tarzındadır. Şöyle başlar :

آفرين اى آفرين جان خدا
از تو پيدا كشت نقش ما سوا

6 Bu Farsça metin risâle hâlinde **Sefîne-i Evliyâ**’ya konulmuştur. Ancak bu metin anlatılan zâtın ilmî ve edebî derecesini göstermek üzere konulmuş bir örnektir. 235 beyitlik bu uzun Farsça metin, eserin esas amacına hizmet edecek nitelikte olmaması sebebiyle, bu kadar metni koyup da tercüme etmeyi uygun görmedik. Sâdece bölüm başlıklarını yazmakla yetindik :

1 - 14. Beyitler : Başlangıç.
15 - 28. Beyitler : Der-beyân-ı âlem-i insânî gûyed.
30 - 44. Beyitler : Der-beyân-ı esrâr-ı hakîkat gûyed.
45 - 52. Beyitler : Der-beyân-ı hudûs u kıdem.
53 - 60. Beyitler : Der-beyân-ı tevhîd gûyed.
61 - 95. Beyitler : Der-beyân-ı esrâr-ı ilâhî ân Hazret (salla’llâhu aleyhi ve selem)
96 - 106. Beyitler : Der-beyân-ı sıbga-i ilâhiye mî-gûyed.
107 - 121. Beyitler : Der-beyân-ı fırak-ı beyne ehl-i hâl ü kâl mî-gûyed.
122 - 146. Beyitler : Der-beyân-ı “Ene medînetü’l-ilm ve Alî bâbuhâ” mî-gûyed.
147 - 184. Beyitler : Der-beyân-ı âlem-i insânî ve ez-hakîkat-ı ân mî-guyed.
185 - 205. Beyitler : Der-beyân-ı tabâyı’ gûyed.
206 - 210. Beyitler : Der-beyân-ı hâkkiyyet gûyed.
211 - 218. Beyitler : Der-beyân-ı nâriyyet gûyed.
219 - 235. Beyitler : Der-beyân-ı mâî vü türâbî gûyed. (H)

موج ران شد قدرت صنعت بهم
جمله اشيا سر برآورد از عدم

قدرت صنعت بذاتد بود نهان
خواستی این قدرتد كرد وعيان

قدرت صنعت بجودت شد قرین
آفریدی آسما نهاء وزمین[7]

Nihâyetlerinden :

هر آن كسى اين كتاب ما بخواند
بحفظ آن خداوندى بماند

بعون حق رسيد منظوم با عام
ينابيع الحكم شد بهر اين نام

دوم ذو القعده بود بدأ كتابش
بشعبان المعظم شد ختامش

هزارسی دو تاریخ بیست است
ز شعبان المعظم بست هفت است[8]

Gül-şen-i Esrâr da 382 sahîfelık bir kitâb-ı manzûmdur. Mukaddimesinden:

بنام آن خداوند جهانست
كه جز او نيست هر جه است آن است

ز قدرت شد جهان وضع وبيدا
ز جودش صنع وقدرت شد هويدا[9]

---

[7] "Allah'ın rûhu olan yaratıklarına aferin olsun. Mâsivânın nakşı senden ortaya çıktı.
Yaratma kudreti dalgakıran oldu. Bütün her şey yokluktan zuhûr etti.
Yaratma kudreti zâtında gizli idi. İstersen bu kudretini izhâr edersin.
Sıfatın kudreti cömertliğine delîldir. Yeri ve gökleri sen yarattın." (H)

[8] "Bu kitabı okuyan herkes onun ezberlenmesini sâhibine bıraktı.
Hakk'ın yardımıyla bu manzûme halka ulaştı. Bu ismin aşkına hüküm teblîğ oldu.
Kitaba başlama zamânı Zi'l-ka'dedir, bitiş zamânı da Şa'bân-ı muazzam ayının sonudur." (H)

Nihâyetinden:

که سیصد بیست سه بعد از هزاری

که این اتمام شد از فضل باری[10]

* * *

Gül-şen-i feyze şeref virdi Şıh Abdülkâdir

Ehl-i Tevhîde feyiz virdi Şıh Abdülkâdir

Ârif ü âlim idi mazhar-ı esrâr-ı yakîn

*Kalb-i **Vassâf**'a şeref virdi Şıh Abdülkâdir*

/230/ **Mahdûmları:**

Seyyid Şeyh Muhtâr Efendi. (Babasının) yerine şeyh olmuştur.

Seyyid Habîbullâh Efendi. Müddeî-i umûmîdir.

Seyyid Seyfullâh Efendi. Lise muallimlerindendir.

İki kerîmesi vardır, zâtu'z-zevcdirler.

Şeyh Abdülkâdir Efendi, cidden urefâ-yı meşâyıhın ekâbirinden idi. (*Kaddesa'llâhu sırrahû*).

SEYYİD MUHAMMED BURHÂNEDDÎN-İ BELHÎ

1262/(1846) senesinde mehd-i şuhûda fer vermiştir. Seyyid Abdülkâdir-i Belhî'nin birâderi ve Seyyid Süleymân'ın mahdûmudur. İstanbul'a geldiğinde onaltı yaşında imiş. Tarîkaten nisbetleri pederinedir. Tahsîli pederindendir.

Zevk-i tarîkatten pek ziyâde neş'e-i şi'riyyeleri gâlibdir. Arabî, Fârisî, Türkî, Çağatâyî lisânlarına vâkıf olup, Fârisî, Türkî, Çağatâyî lisânlarında söylenmiş eş'ârı vardır.

Ser-efrâzân-ı şuarânın gazellerinden ekserini tanzîr ü tahmîs ettikleri gibi, **Dîvân-ı Hâfız'ı** tahmîs etmek gibi büyük bir kudret-i şi'riyyeleri nümâyân olmuştur.

Hâfızaları pek metîn olup, bir gece bezm-i sohbetlerinde bulundum, şiirle sabâh etmiş idik. Herhangi bir şâir-i meşhûrun gazeliyyâtından birine başlansa, derhâl onu bir şîve-i mahsûsasıyla okur, itmâm ediverir.

Hüsn-i hatt-ı ta'lîkda zamânımızın Ammâd-ı sânîsidir. Devr-i Azîzî'den beri hükûmetten aldığı maâşla te'mîn-i intiâş edegelirken, sâdât maâşâtının kat' olunması, hayâtını dâğ-dâr

---

[9] "O, cihânın sâhibinin adıyla... Ki O'ndan başkası yoktur. Her ne varsa O'dur.
Dünyâ ve bütün mevcûdat O'nun kudretinden zuhûr etti. O'nun cömertliğinden Sun' ve Kudret sıfatları
tecellî etti." (H)

[10] "Bu kitap, Cenâb-ı Bârî'nin fazlıyla, 1323/(1905) târîhinde tamâmlandı. " (H)

etmiştir. Kesîrü'l-âile olması i'tibâriyle, vâridât-ı nakdiyyesi ile te'mîn-i intiâşda zorluk çekerken, maâşın büsbütün kat'ı kendisini acınacak bir hâle getirmiştir. Bir zamânlar, a'yân-ı sâbıkadan Abdülkâdir Efendi'nin Bostancı'daki köşkünün selâmlık dâiresinde ve Yakacık'da bir köşkde ve Sultân Murâd'ın Kurbağalıdere'deki köşkünde ikâmet etmiş ve son zamânlarda meb'ûsândan Ahmed Ağayef'in Merdiven karyesi civârında Mü'minderesi'ndeki köşkünde bilâ-bedel oturmakta bulunmuştur.

Dört mahdûmu vardır. (Bunlardan) Seyyid Kemâleddîn Efendi, evvelce irtihâl etmiştir. Şeyh Murâd Dergâhı'nda medfûndur. Seyyid Mûsâ ismindeki mahdûmu mükemmel tahsîl görmüş, ecnebî lisânına âşinâ iken dünyâdan yüz çevirip dûçâr-ı cezbe olmuş; elyevm âlem-i vahdette gûşe-nişîndir. Seyyid Süleymân Celâleddîn, liselerde Fransızca muallimliğindedir. Seyyid Ahmed İhsân, Mekteb-i Sultânî'den neş'et etmek üzeredir. Evlâdları ve Burhâneddîn Efendi hâlen bekârdır. Bugün kendilerine bakacak, hâllerine rahm u şefkat göstererecek kimse yoktur. Cenâb-ı Hak muînleri olsun; erbâb-ı kemâlin ale'l-ekser dûçâr olduğu hâlâttandır.

/**232**/ *Yâ Rab sana heb şâh u gedâdır muhtâc*

Sükkân-ı semâ ile serâdır muhtâc

Bu gurbet ilinde kerem ü şefkatine

***Burhân**-ı garîb ü bî-nevâdır muhtâc*

Burhân Efendi hâlen inzivâdadır kimse ile görüşmek istemiyor.

Yâ Rab dilimi hubb-i sivâdan dûr it

Dâmânımı çirkâb-ı hevâdan dûr it

A'zâ-yı vücûdumu hatâdan dûr it

Üryân tenimi sevb-i riyâdan dûr it

zemzemesiyle dem-sâzdır.

Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm üzerine söylenmiş gâyet metîn eş'ârı vardır. Rûhî-i Bağdâdî'ye bir nazîresi, bir de Fârisî kasîdesi hatt-ı destiyle muharrer olarak ihdâ olunmuştu. Aynen telsîk ettim.[11]

Şu gazel de onundur :

Gözlerim merdümleri girdâb-ı gam içindedir

Derd-keşlerdir ki heb emvâc-ı yem içindedir

Sîretim Yûsuf gibi arz-ı cemâl itmekdedir

Sûretim zindân-ı hicrân u elem içindedir

---

[11] Bununla ilgili olarak Seyyid Abdülkâdir Efendi'nin eserlerinin arkasından dipnotta bilgi verilmişti. (H)

Hak-perest âzâde-ser zâkir-dil-i Îsâ-demim
Çün melek şâm u seher sahn-ı harem içindedir

Bak ne hoş Dâvûdi elhân ile gönlüm bülbülü
Kûy-ı yâr-âsâ gülistân-ı İrem içindedir

Cân-ı cân-bahşım benim la'l-i leb-i cânânedir
Sanma ey bî-derd işim bezm-i cem içindedir

Tab'ımın şems-i felek gibi tulûâtı bütün
Subh-ı ferruh makdem-i ferhunde-dem içindedir

Ehl-i beytinden Rasûl'ün bir Arab sayılmadı
Âlinin Selmân gibi merd-i Acem içindedir

Kâlıbım ma'rûz ise âzârına dehrin ne gam
Kalb-i derrâkim maânî-veş nağam içindedir

Hânkâhın gûşesin itmiş idim evvel makâm
Şimdi de halvet-gehim dâru's-sanem içindedir

Sâde-levhân tanımazlarsa beni ma'zûrdur
Heb nişân u nâmım erbâb-ı kalem içindedir

Her leîm-i hâricî duymaz nevâ-yı hâssımı
Heb sadâ vü sîtim ashâb-ı kerem içindedir

Gerçi bir merd-i fakîrim zikr-i hayrım haşre dek
Şîr-i merdân-ı reh-i Edhem-şiyem içindedir

Aşk ile zâr-ı nigârı yazdı çün ***Burhân-ı Belh***
O da eş'ârı gibi kenzü'l-hikem içindedir

* * *

Esrârını di yârına ağyâra dime

Heb kârını ahyâra di eşrâra dime

*Rü'yânı da bir muabbir-i kâmile söyle**

Sakın yanılup şeyh-i riyâ-kâra dime

Talebe hakkında :

Nev-nihâlân böyle nûr yârân ile

Hem açılır goncalar elvân ile

Mektebin etfâl-i ebced-hânları

Yükselirler ilm ile irfân ile

Çağatayca:

Bir gül-i nev-resteni âvâre gönlüm yâd isâr

Derd birle tün ü gün bülbül gibi feryâd isâr

Sarığ altun din yüzümde ak gümüş din göz yaşım

Görüp ol bed-mihr-âyînim meniga bîdâd isâr

Fârisî eş'ârından:

یاد جانان که ز جان شیرین است

وز نعیم دو جهان شیرین است

دلك حرف روان بخش خوشتی

چو لبش دل تو بدان شیرین است[12]

Dîğer :

حدیث بار خود را میکنم تکرار میکردم

ز دین ودینری فارغ قلندر وار ویکردم

ز بنده خرقه وسجاده وتسبیح آزادم

زیاده مست ومخمورم که چون خمار میکردم[13]

* * *

در سویدای دلم هست تولای حسن

---

[12] "Cânânın yâdı cândan daha tatlıdır. Yine cânânın zikri iki cihânın cennetinden daha lezzetlidir . Onun dudağı ve rûha cân bahşeden sözü, bil ki, senin gönlün gibi tatlıdır." (H)

[13] "Kendimizin sözümü tekrâr ede ede, dinden ve dünyâdan el-etek çekmiş kalender gibi geziyorum. Hırka, seccâde ve tesbihin bağından kurtulmuşum. Ba'deden o derece sarhoş ve mahmûrum ki, adetâ içki satıyorum." (H)

ریزم از دیده ازان خوان بمعرای حسن

سرمهء چشم همه مرد خدایست برهان

خاك باك قدم اقدس والای حسن[14]

* * *

از غزای حسین دلخونست

دیدهء تر چو نهر جیحونست

قطرهء اشك چشم ماتمیان

که بقیمت جو در مکنونست[15]

Müşârünileyh ile, bir gece Kâsımpaşa'da Hüsâmeddîn-i Uşşâkî hazretlerinin âsitânesinde buluştuk. Bu âsitâne şeyhi, azîzime muhabbet-i kâmilesi olup, fazîlet-i ilmiyye ve kemâlât-ı /**233**/ irfâniyyesi i'tibârıyla uluvv-i rütbesine kâni'dir. Gece sohbet-i irfâniyye bezmi teşekkül etti. Azîzimle garâmiyyât üzerinde o mertebe dakîk musâhabâta yol açıldı ki, sabâh namâzı vakti oldu. Sâatlerin geçtiğini anlayamadık. Burhân Efendi'deki hâfızanın hayrânı oldum. Eğer emr-i zarûret onu pençe-i kahrı altına almamış olsaydı, her hâlde aklımın ihâta edemeyeceği derecede bir mevkiin sâhibi olduğunu isbâta zemîn bulmakta güçlük çekmezdi.

Çağatay lisânından münâcâtları, na'tları ve gazelleri bizi hayrân etti. Hele **Dîvân-ı Hâfız**'ı aynı neş'e-i beyân ile tahmîs edişi, Hz. Hâfız'ın vâris-i esrârı olduğuna şübhe bırakmadı. Vahdet-i vücûd zevkinde de sâhib-i makâmdır. Muallim Nâcî, merhûmun fazâil-i şi'riyye vü edebiyyesini anlata anlata bitiremedi.

Zavallı bugün perîşân hâldedir. Çamaşırlarını kendi yıkar imiş. Kuru ekmekle dem-güzâr oldukları da vâkı' olur imiş.

Dârü'l-Fünûn müderrisleri birkaç gün evvel mazbata yapmışlar, müşârünileyhe maâş tahsîsini ricâ etmişler. Heyhat, "*Karşılık yok*." derler. Meclis-i Meb'ûsân'ın güşâdını beklerler. "*Sâdâttan imiş. Olmaz, verilemez*.", derler. Erbâb-ı kemâlin memleketimizde âkıbeti budur.

Hüseynîyem ki tab'-ı râz-dânım gibi hazz itmem

Delîl bî-nûr-ı dâniş ile ma'nâsız ibâretden

diyor, kimseye minnet etmiyor.

Burhân Efendi'ye bir zamân tesâdüfümde gerek pederinin ve birâderinin, gerek kendinin tercüme-i hâlini yazıp vermesini ricâ etmiş idim. Bir seneye yakın taallül gösterdi. Murâd el-Buhârî (Dergâhı) şeyhi Ahmed Muhtâr Efendi'ye mürâcaat ettim, cevâb alamadım. Bir gün Şeyh Abdülkâdir'in rûhâniyyetine hitâben, "*Yâ Şeyh! Benim dünyevî beklediğim bir menfaat yok. Hasbeten li'llâh tercüme-i hâlini yazmayı istedim. Ne birâderinden, ne de mahdûmundan eser-i icâbet göremedim, mahzûn oldum. Senin uluvv-i kadr ü kemâline*

---

[14] "Gönlümün kara noktasında Hz. Hasan'ın sevgisi vardır. Hz. Hasan'ın yaşıyla, sofra gibi olan gözümden yaş akıtırım. Hz. Hasan'ın mukaddesliği ve yüceliği ayağının tertemiz toprağından bellidir. Allah adamlarının gözünün sürmesi de buna delîldir." (H)

[15] "Hz. Hüseyin'in yası sebebiyle gönül kanlıdır; ıslak göz Seyhun nehri gibidir. Matemlilerin göz yaşının damlası, değerde dürr-i meknûn (mahfazalı parlak inci) gibidir." (H)

îmânım var; vâkıf olduğun esrâr-ı tevhîd hürmetine benim mes'ûlümü is'âf et. Kardeşinin ve mahdûmunun kalblerinde bir te'sîr husûle getir. İstediğim ma'lûmâtı bana versinler. Ashâb-ı mürâcaatı merdûd etmek büyüklük şânı değildir." dedim.

Te'sîrât-ı garibesi:

O gün Burhân Efendi'nin kalbine bir in'ikâs vâki olmuş, mahdûmuna hitâben, "*Evlâdım, şimdi Hacı Hüseyin Bey'in köşkünü bul, onu gör, benden istediği ma'lûmâtı ver. /*234*/ Yazılarımı ve birâderin el yazısı ile muharrer **Esrâr-ı Tevhîd'**i ona hediyye ettim, götür.*" diye emreder. Seyyid Celâl Bey nâmındaki mahdûmu, arar bulur, bu ma'lûmâtı ve emânâtı verir. Ertesi günü Eyüp'te Murâd el-Buhârî Dergâhı'na gittim. Hz. Abdülkâdir'i ve pederini ziyâret ettim. Ahmed Muhtâr Efendi ile görüştüm. O da ârzûmun fevkında îzâhât verdi. Yazdığım şeyleri tetkîk ve tashîh etti. Silsile-nâmeleri, şecere-nâmeyi, Hz. Şeyh'in âsârını birer birer gösterdi ve dedi ki :

"*Bu gün çok işim vardı. Ma'nevî bir kuvvet beni tuttu; siz geldiniz. Sebeb, size intizâr imiş. Hz. Şeyh'in rûhâniyyeti böyle istemiş.*"

Hz. Şeyh'in böyle bir kerâmetini de, bu sûretle muharrir-i fakîr gördüm. (*Kaddesa'llâhu sırrahû*)

Kaynak: Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya

Abdulbakiy GÖLPINARLI, 100 SORUDA TASAVVUF İsimli Eserde

Soru 53 : ……. tasavvuf bilgiyi nasıl görüyor?

Tasavvuf bilgiye düşman değildir. Hattâ yakıyn derecelerinin ilki, bilgiye dayanır. Ancak bilginin vehmi arttıracağı, şüpheyi uyandıracağı, insana bir varlık, benlik vereceği düşüncesiyle bilgiyi bir gaye değil, bir vasıta olarak kabul eder. Burada, aklımıza gelen bir iki şeyi, konuyu tam aydınlatması bakımından hikâye edeceğiz;

Son zamanın kudretli sûfîlerinden ve Melâmet neş'esinin mümessillerinden ***Abdülkaadir-i Belhî*** (1341 H. 1923) ***«Niyâzî Mısrî'nin boğulduğu denize girdim; suyu, topuğumu aşmadı»*** buyurmuş. **Niyâzî-i Mısrî kaddesellâhü sırrahu'l azîz, Mehdîlik iddia etmiş, İsâ olduğunu söylemiş, peygamberlik dâvâsına kalkışmış, aklî müvâzeneden yoksunluğu, kendisini ölümden kurtarmıştır** (Niyâzî hakkında etraflı bir makalemiz çıkacaktır; şimdilik İslâm Ansiklopedisine yazdığımız «Niyazi» maddesine bakınız).

Fâtih türbedarı Ahmed Amiş kaddesellâhü sırrahu'l azîz Efendi (1338 H. 1920), kendisine intisap edenlere, ***«Bundan böyle tasavvuf kitaplarını okumak yasak. Kur'ân okuyun, hadîs okuyun, Mesnevi okuyun; başka kitapla uğraşmayın; tasavvuf kitapları yazanların çoğu, yoldayken yazdılar; neş'e ve mertebe bakımından birbirini tutmaz sözler olur, şaşırtır sizi; ama Mevlânâ, gitti, dönüp geldi, Mesnevî'sini sonra yazdı.»*** [Bir başka yerde de Niyazi Mısrî divanını okuyun, demiştir. İhramcızâde İsmail Hakkı] dermiş. Gene bu zatın, **«Allah Muhyiddîn'e, benden ne istersin dese Muhyiddîn, beni dünyaya yolla, bütün yazdıklarımı toplayıp yakayım da sonra geleyim derdi»** sözü, pek meşhurdur.

Rahmetli Tâhir'ül-Mevlevî (Tâhir Olgun, 1952), Diyânet işleri reisi rahmetli Şerefeddin Yaltkaya'yı (1947) pek sevmez, onun gururunu işaretle, *«zannınca sefîne-i vücûd, rükûbuna mahsustur»* yâni, **varlık gemisi, ancak kendisinin binmesi için yapılmıştır sanır** derdi. Yaltkaya bunu duymuş da demişti ki: **Evet, ben hocayım, böyle zannederim; fakat o dervişlik dâvâsında; benim hakkımda böyle bir söz söylememesi gerekirdi.**

Bilgi, insana bilmediğini, bilemeyeceğini öğrettikçe aczini gösterdikçe işe yarar, müsbet olur. Fakat Yunus Emre'nin,

Işk ile gelen erenler içer ağ uy i nûş ider
Topuğa çıkmayan sular deniz ile savaş ider

dediği (Dîvân, s. 158),

Dostdur bizi okuyan üstümüzde şakıyan
Şîmdi üç buçuk okuyan derin tanışman olur

beytinde söylediği gibi (tıpkı basım, s. 175, metin, «R» harfi, XLVII. şiir, 2. beyit, s. 63) azıcık bilgisine güvenip, *«her bilgi sahibinin üstünde bilen var»* âyetinden (XII, 76) gaflet ederek, gek gek geğiren kişi, bilgisizden çok daha beterdir. Kendine güvenip doğru diye yapacağı eğri iş, bilgisizin yapacağından çok daha kötü sonuçlar doğurur.

Tasavvuf bu yüzden bilgiyi yerer. Ama bilgiyi bir gaye değil de bir vasıta sayan kişi, sonunda acze, hayrete düşer; bilemediğinin sınırsızlığına karşı, bilmediğini bilir. Bu çeşit bilgiyi yermez tasavvuf. Bir de şu ver;

Bilgide, aşkta olduğu gibi bir üçlü vardır; *Bilen, bilinen ve bilgi. Aşkta da seven, sevilen ve sevgi* vardır. Âşık, sevdiğinin vasıflarına bürünürse kendisi de, sevdiği de sevgi de yok olur gider. Bilen de, bilinene ulaşır, onda kendini yitirirse bilgi de kalmaz, bilen de. Tasavvuf, birliği amaç edinmiştir; İkiliyi, üçlüğü değil. Bu yöndendir ki bilgi, insana perde olur demişlerdir.

Sh:94-96

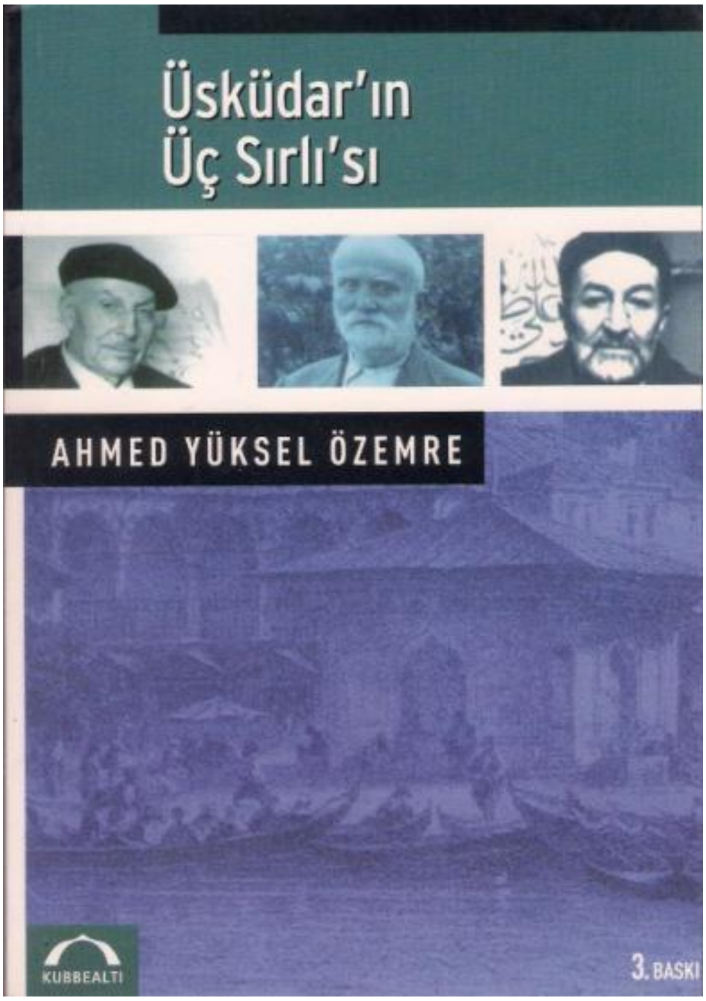
Kaynak: Abdulbakiy GÖLPINARLI, 100 SORUDA TASAVVUF, İkinci Baskı Ocak 1985, İstanbul

****

HAL EHLİNDEN BİR ZAT ABDÜLKADİR BELHİ KADDESELLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZ HAZRETLERİ -Suleyha Şişman

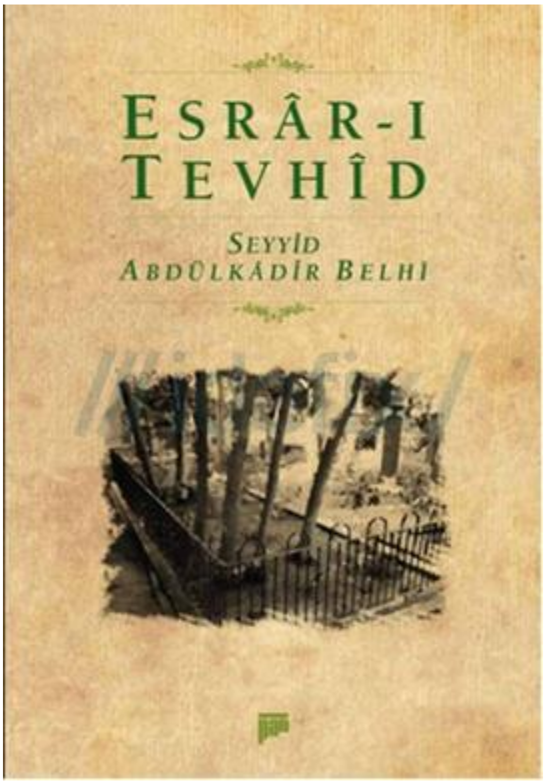
Türkçe, Arapça, Çağatayca ve Farsça dillerine vâkıf, şiir neş'esi yüksek, eserlerini Farsça nazım ile telif buyurmuş olan Abdülkadir Belhi hazretlerinin tasavvuf nokta-i nazarından çok kıymetli Esrar-ı Tevhid'i yayınlandı. yazdı..

Hamzavî-Melamî kutbu olarak tanınan **Seyyid Abdülkadir Belhî hazretleri**nin ismini, ilk defa **Ahmet Yüksel Özemre**'nin ***Üsküdar'ın Üç Sırlısı*** kitabında gördüm. Kitaptaki birkaç sayfalık ekte hazretin tercüme-i hali arz edilse de aklımda kalmasının asıl nedeni, ailesiyle beraber delikanlılık yaşlarında hicret ettikleri yurtları Belh'in hatırasını, âdeta havasını, kokusunu muhafaza eden, hazretin sağ-ı sanilerinden çekilmiş portre fotoğraftır. (Öyle ki bu fotoğraftan bahsederken hazretin Belh'te kullandığı ve nüfus kağıdında yazdığı gibi "Gulâm-ı Kâdir" ismini kullanmak geliyor içimden.)



Altyazısından I. Cihan Harbi sonrasında çekildiğini anladığımız bu resmi tamamlamak için bir de **Hüseyin Vassaf Efendi**'nin ***Sefine-i Evliya***'da yaptığı tasviri eklemeli: "Orta boylu, buğday renkli, mutavassıt beyaz ve sık sakallı, kara gözlü, güzel sözlü, pak özlü idi. Hafif söylerdi. Tâb-ı cemale nâzır, rahm u şefkatleri galip idi. (Bu kısmını da yazmadan edemeyeceğim.) Sevdiklerine 'kuzum' tabirini kullanırdı."

Türkçe, Arapça, Çağatayca ve Farsça dillerine vâkıf, şiir neş'esi yüksek, eserlerini Farsça nazım ile telif buyurmuş olan Abdülkadir Belhi hazretlerinin tasavvuf nokta-i nazarından çok kıymetli -Gölpınarlı, hazretin "son asrın en büyük sufi şairi olduğunu" yazmış- otuz sekiz bin küsur beyitten oluşan yedi eserlik külliyatının, torunu Neşen Hanım tarafından Türkçeye çevrildiğini ve basılmamış bu çevirilerin fotokopiler halinde kıymetini bilecek zevatın arasında dolaşımda olduğunu okudum, *Üsküdar'ın Üç Sırlısı*'nı yeniden elime alınca. İşte bu fotokopiler gel zaman git zaman, bir CD halinde **Niyazi Sayın** hanesinde, Kadem dergisinden aşina olduğumuz ve CD'deki ilk kitabı yani ***Esrar-ı Tevhid***'i yayına hazırlayan **Yüce Gümüş**'ün nasibine düşmüş. Ve dolayısıyla Pan Yayınları tarafından neşrinden sonra biz okurların da...



"**Hakk'ın sırrı senin yüzünden aşikar oldu**"

Esrar-ı Tevhid, isminin düşündürdüğü gibi evvela âlemin vücuda gelişini anlatıyor; âlemin zuhurunu, Cenab-ı Hakk'ın zatının eseri ve cilveleri olduğunu... Sonra bu âlemlerden hülasa olan insanın, kevn ağacının meyvesi, Hakk'ın maksadı, nüsha-i kübra ve cami-i ecza oluşunu... Ve bir sır olarak insandan bahsediyor. Kitabın başlığındaki esrara atıf yapan beyitlerden birini zikredeyim: "Cihanın Hüdavendine sen sır oldun. Mekânsız olan Huda, senin sırrındır." Fasıllar böyle devam ediyor, hakikatin sırları, ilâhi esrarın Efendimiz (sas) yüzünden oluşu, ilâhi boya (sıbga-i ilâhi), hal ehli ile söz ehli arasındaki fark, "Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır" hakkında beyan, insanın hakikati, tabiat...

"**İmkanda olanın gölgesi yok olunca...**"

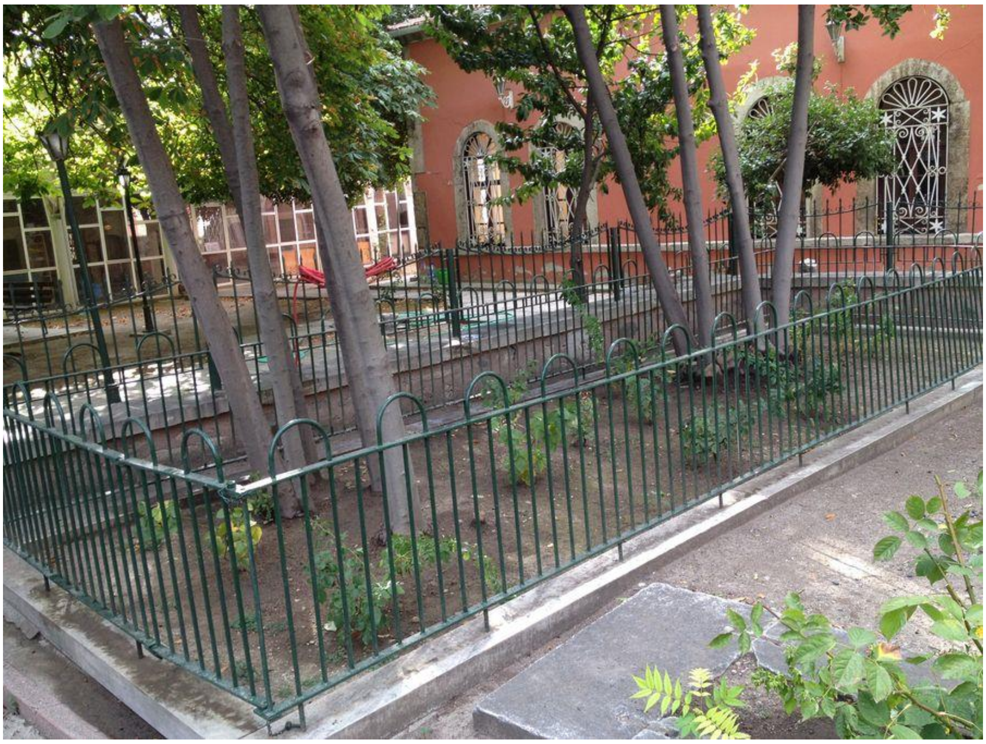
Ahmet Yüksel Özemre'nin Üsküdar'ın üç sırlısından **Üsküdarlı Hafız Eşref Ede Efendi**'nin meşayih nezdindeki kıymetini anlatırken aktırdığı bir hadise var. **Şeyh Haydar Efendi**'nin, Sandıkçı Baba Tekkesi'ndeki bir meclise Abdülkadir Belhi hazretlerini davet etmek için Eşref Efendi'den aracı olmasını istemesi neticesinde, Eşref Efendi hatırına senelerdir tekkesinden çıkmayan ve diğer tekkeleri ziyaret âdeti olmayan Belhî hazretleri toplantıya iştirak için, yaşlı halinde Eyüp Sultan'dan Üsküdar'a kadar gitmiştir. Bu meyanda Hüseyin Vassaf Efendi, Abdülkadir Belhi hazretleri için hal-i hayatında kimse takdir edememiştir dedikten sonra, "Meşayih-i rüsum dergâhlarına gelen şeyhlerin tekkelerine giderlerdi. Âdetleri böyle idi. Bir şeyh diğer şeyhlerin tekkesine gitmezse, o zat velî-i zaman olsa da kimse onun tekkesine gitmezdi. Abdülkadir Efendi hiçbirine gitmediğinden ona kimse gelmezdi..." diye yazmıştır.



Erzurumlu Emrah'ın nutkunda, "Hakk'ın esrarından anlardır âgâh, velâkin surette ihfa ederler" diye bahsettiği gibi ehlullah kendisini gizler, sırlarını saklar. Hüseyin Vassaf Efendi, bu hususta **İdris-i Muhtefi hazretleri**nin, manen feyzine mazhar olan Belhi hazretlerinde, esrar tevdi etmekle şiddet-i tesettür neş'esini uyandırdığını aktarır. Bu tesettür hali, Murad Buharî Dergâhı'nın haziresindeki mübarek medfenlerine dahi yansımıştır. Vasiyeti gereği üzerine bir şey yapılmamış, isimsiz ve nişansız defnedilmiştir. Tabii ki bu nişansızlık, hal-i hayatında vârından soyunmuş bir zatın encam-ı kârı olduğu için yücedir. Zira hazretin de buyurduğu gibi, "Kendisinden geçip nişansız olmuş kişiye, Huda'nın nişanından pay verildi. Hakk'ın nişanından dolayı parıldayışta olmuş kimse için nişansız oluş, ebediyen varlıkta olmuştur. Hakk'ın nişanından haberli olan her kişi nazar ehli ariftendir. Hakk'ın boyasından boyanmış kimse, kendinden fâni olup Hak'ta olan kimsedir."

"**Kendinden gâfil olma, ey dinin ehli.**

Sen âlemlerin Rabbi'nin esrarından oldun."



Abdülkadir Belhi hazretleri ile birbirlerine "zamanın kutbu odur" dedikleri Fatih Sultan Türbedarı **Âmiş Efendi hazretleri**nin meşhur bir sözü var: "Matlubun husûlü veya adem-i husûlü nezdinde müsavî değilse, nâkıssın evlâdım!" Bu sözün mefhum-ı muhalifini düşündüğümüzde kâmil insan için talep edilenin olması yahut olmaması eşittir. Kırk altı senede sadece bir defa, yukarıda naklettiğimiz sebeple tekkesinden çıktığı ifade edilen bir zatın dışarda ya da içerde olması ne fark eder? "Hakk'ın evine dâhil olmuş kişi", -ki "İnsanın kalbi Yezdan'ın evidir." buyurur hazret- "evin sahibini içinde bul"muş, "Hak bahrinde katre olmuş"tur. "Can âlemi içinde yol bulmuş kişi", yüzünü mahlukat âleminden ötelere çevirmez mi? O, "Hakk'ın varlığının güneşi"ndedir, "bütün âlem varlığını kaybetmiş"tir. Hakk'ın mertleri, mecazi varlığa niye takılsın, birlikten gayri ne görsün? "Söz ehlinin gözleri ikilik görücüdür. Hal ehli ise her şeyi 'Bir' görücü olur."

"**Satırlardan olan ilim baştan başa dedikodu ve lakırdı oldu**
/ Sadrî ilim tamamıyla zevk ve hal oldu."

Söz ehli satırlarını yazadursun... Hal ehli sadırlardan okumaya, sadırlara yazmaya devam ediyor. Sadrîler, gönüllerinden hırs ve hevayı söktüklerinden, asla heveslerinden değil, lisan kalıbından manayı akıtmak, "Hakk'ın lütfundan mana adamı oldun. Hak'tan hakikat manası avla" diyerek sâlike yol göstermek için yazıyorlar. Satırlarımız tamam olurken, tevhidin esrarına aşina olmak ve sadırlarımıza şifa bulmak duasıyla... Buyurun, *Esrar-ı Tevhid*'in hâtimesi: "Bunun adını Esrar-ı Tevhid koydum. Her okuyan muvahhidlerden oldu. (...) Her has ya da umumdan olan kimse bundan istifade etmiş olsun. (...) Bu bizden yârâna bir hatıra olarak hesap gününe kadar kalsın."

40 Yazılar

****

Seyyid Abdulkadir Belhi Hazretleri enteresan bir zattır. Hamzavi Melami meşreb olmasının gereği olsa gerek; ne kimsenin peşinden koşar ne de kimseye giderdi. Kabrinin üzerinde, hiçbir işaret, yazı, nişan yoktur. Hazret, ahirete irtihallerinden sonra bile hırkayı melamete bürünerek şöhretten kaçınmayı yeğlemiş, mahviyet duygusu ile alemde gaib olmayı murad ederek mübarek mezarlarıyla bile, namu nişanı terk etmişlerdir.

Kaynaklar; 3.Devre Melamilerinin piri Seyyid Muhammed Nurul Arabi Hazretlerinin İstanbul'a geldiğinde, Seyyid Abdulkadir Belhi Hazretlerini ziyaret ettiğinden ve aralarında geçen bir konuşmadan bahsederler. Rivayete göre Seyyid Muhammed Nur'ul Arabî Hazretleri, Seyyid Abdulkadir Belhi Hazretlerine hitaben:

"Duyduk ki kutupluk sizde imiş. Eğer kutupluk sizdeyse, biz de size uyalım. Yok eğer kutupluk bizdeyse, o zaman siz bize uyun! Demiş.

Bu sözü duyan Hazreti Seyyid Abdulkadir Belhi de derin bir müşahade ile muhatabını incitmeden şu cevabı vermiş: ***"Biz öyle şeyler bilmeyiz. Yalnızca tabiyiz!"*** Ardından da şu meşhur Nefes'i okumuştur. ***"Eller buğday, biz saman. Eller yahşi, biz yaman."***

TASAVVUFÇULARIN KİTAP OKUMA POLEMİĞİ

Soru 53 : ……. tasavvuf bilgiyi nasıl görüyor?

Tasavvuf bilgiye düşman değildir. Hattâ yakıyn derecelerinin ilki, bilgiye dayanır. Ancak bilginin vehmi arttıracağı, şüpheyi uyandıracağı, insana bir varlık, benlik vereceği düşüncesiyle bilgiyi bir gaye değil, bir vasıta olarak kabul eder. Burada, aklımıza gelen bir iki şeyi, konuyu tam aydınlatması bakımından hikâye edeceğiz;

Son zamanın kudretli sûfîlerinden ve Melâmet neş'esinin mümessillerinden ***Abdülkaadir-i Belhî*** (1341 H. 1923) ***«Niyâzî Mısrî'nin boğulduğu denize girdim; suyu, topuğumu aşmadı»*** buyurmuş. **Niyâzî-i Mısrî kaddesellâhü sırrahu'l azîz, Mehdîlik iddia etmiş, İsâ olduğunu söylemiş, peygamberlik dâvâsına kalkışmış, aklî müvâzeneden yoksunluğu, kendisini ölümden kurtarmıştır** (Niyâzî hakkında etraflı bir makalemiz çıkacaktır; şimdilik İslâm Ansiklopedisine yazdığımız «Niyazi» maddesine bakınız).

Fâtih türbedarı Ahmed Amiş kaddesellâhü sırrahu'l azîz Efendi (1338 H. 1920), kendisine intisap edenlere, ***«Bundan böyle tasavvuf kitaplarını okumak yasak. Kur'ân okuyun, hadîs okuyun, Mesnevi okuyun; başka kitapla uğraşmayın; tasavvuf kitapları yazanların çoğu, yoldayken yazdılar; neş'e ve mertebe bakımından birbirini tutmaz sözler olur, şaşırtır sizi; ama Mevlânâ, gitti, dönüp geldi, Mesnevî'sini sonra yazdı.»*** [Bir başka yerde de Niyazi Mısrî divanını okuyun, demiştir. İhramcızâde İsmail Hakkı] dermiş. Gene bu zatın, **«Allah Muhyiddîn'e, benden ne istersin dese Muhyiddîn, beni dünyaya yolla, bütün yazdıklarımı toplayıp yakayım da sonra geleyim derdi»** sözü, pek meşhurdur.

Rahmetli Tâhir'ül-Mevlevî (Tâhir Olgun, 1952), Diyânet işleri reisi rahmetli Şerefeddin Yaltkaya'yı (1947) pek sevmez, onun gururunu işaretle, ***«zannınca sefîne-i vücûd, rükûbuna mahsustur»*** yâni, **varlık gemisi, ancak kendisinin binmesi için yapılmıştır sanır** derdi. Yaltkaya bunu duymuş da demişti ki: **Evet, ben hocayım, böyle zannederim; fakat o dervişlik dâvâsında; benim hakkımda böyle bir söz söylememesi gerekirdi.**

Bilgi, insana bilmediğini, bilemeyeceğini öğrettikçe aczini gösterdikçe işe yarar, müsbet olur. Fakat Yunus Emre'nin,

Işk ile gelen erenler içer ağ uy i nûş ider
Topuğa çıkmayan sular deniz ile savaş ider

dediği (Dîvân, s. 158),

Dostdur bizi okuyan üstümüzde şakıyan
Şîmdi üç buçuk okuyan derin tanışman olur

beytinde söylediği gibi (tıpkı basım, s. 175, metin, «R» harfi, XLVII. şiir, 2. beyit, s. 63) azıcık bilgisine güvenip, ***«her bilgi sahibinin üstünde bilen var»*** âyetinden (XII, 76) gaflet ederek, gek gek geğiren kişi, bilgisizden çok daha beterdir. Kendine güvenip doğru diye yapacağı eğri iş, bilgisizin yapacağından çok daha kötü sonuçlar doğurur.

Tasavvuf bu yüzden bilgiyi yerer. Ama bilgiyi bir gaye değil de bir vasıta sayan kişi, sonunda acze, hayrete düşer; bilemediğinin sınırsızlığına karşı, bilmediğini bilir. Bu çeşit bilgiyi yermez tasavvuf. Bir de şu ver;

Bilgide, aşkta olduğu gibi bir üçlü vardır; ***Bilen, bilinen ve bilgi. Aşkta da seven, sevilen ve sevgi*** vardır. Âşık, sevdiğinin vasıflarına bürünürse kendisi de, sevdiği de sevgi de yok olur gider. Bilen de, bilinene ulaşır, onda kendini yitirirse bilgi de kalmaz, bilen de. Tasavvuf, birliği amaç edinmiştir; İkiliyi, üçlüğü değil. Bu yöndendir ki bilgi, insana perde olur demişlerdir.

Sh:94–96

Kaynak: Abdulbakiy GÖLPINARLI, 100 SORUDA TASAVVUF, İkinci Baskı Ocak 1985, İstanbul

VAHDET-İ VÜCUD FELSEFESİNİN SON ZAMALARDA NEDEN MODA OLDUĞUNUN ARKA PLANI

Soru 21 : Bu [vahdet-i vücûd] , panteizm olmuyor mu ?

Panteizm, «Vücûdiyye» sözüyle Arapçaya çevrilmiştir. Her şeyi, Allah Teâlâ'yı tanımak, varlığı, ancak ona vermektir. Bunu, sonsuzluk, sonu, olan varlık; Tanrı, tabiat olarak belirmiştir diye tarif edenler olmuştur. **Bu vahdet-i vücûd, yâni Varlık birliği değil, Vahdet-i mevcûd, yâni varlıkların, tabîatin birliği inancına varır ve tabîatin Tanrı oluşuna, tabîatten başka bir varlık, bir Tanrı, bir gerçek bulunmayışına inanmaktır ki Atehizm'den, Allah tanımamaktan başka bir şey değildir.** **Fakat sonsuzluk, Tanrı sonu olan varlıklar âlemini izhar etmiştir; var olanlar, O'nun tecellisidir, fakat bu tecelli, tecelli edenin aynı değildir; güneşin ışığı, güneş olmasa meydana gelmez, ama o ışık, güneşin kendisi olamaz; kendisinden ayrı da değildir denirse o vakit bu inanç, Allah'ı tanımamaktan kurtulur; İspinoza'nın inancı da budur.** Ona göre yaratıcı kudret, sonsuzluk, ebedilik, ezelilik vasıflarını hâizdir; bu vasıflar, sonu olan çokluk âlemini meydana çıkarmıştır. Fakat yaratıcı kudret ve o kudretin sahibi, hem sonsuzluktan münezzehtir, hem de sonu olan, ayrı ayrı mütalâa edilirse bir çokluk âlemi olan ve sonu bulunan bu âlemden münezzehtir. ***Fakat bu doktrin, gerçekten de biraz oynaktır.*** Çünkü sonsuzluk vasfiyle görünen tek yaratıcı, sonu olan bu çokluk âlemi hâlinde tecelli ediyorsa ya bu âlem gerçektir, o hâlde Tanrı, bu âlemin özüdür, mânasıdır; yahut da o, vardır, bu âlem bir hayalden ibarettir; var olan ancak yaratıcı kudret sahibidir.

Bu düşünüş, Hindistan'da da vardı. Veda mezhebinde tabiat yoktur, var olan, ancak yaratıcı kudrettir. Sanhiya mezhebindeyse var olan, ancak maddedir. Maddeden ilk tecelli eden akıldır, yani Budha'dır. Nitekim deniz sudan ibarettir; dalga, köpük, damla, hep denizin görünüşleridir; güneş birdir; fakat suya vurunca yayılır, çok görünür.

Eski Yunan felsefesinde de eşya, bir tüm olarak mütalâa edilir, fakat daima oluş halinde bulunduğu söylenirdi. Herakiit, insan bir ırmakta iki kere yıkanamaz sözüyle bu değişme, bu oluş inancını belirtmişti. Ona göre kâinatın aslı, hayat ve hayâtiyet kaynağı olan ateşti. Tüm akıl adını verdiği bu esas unsur, kâinatı ve kâinattaki değişmeyi meydana getirmedeydi. Tabiatı esas ittihâz etmekten başka bir şey olmayan bu meslek, Parmenid ve Zenon'la daha hayâli bir tarza girmiş, kâinatı, tabiatı, tüm bir varlık, bütün var olanları da bu varlığın birer uzvu kabul etmişlerdi.

İskenderiye medresesi, vahdetin, yani birliğin, kesrete, yani çokluğa meyli olduğunu, bu meylin aklı, aklın da rûhu meydana getirdiğini, bütün âlemin, bu üç aslın şekillere bürünerek görünüşünden ibaret olduğunu kabul eylemişti. Bu meslek erbâbı, insanı, aklıyla insan biliyor, insanın kendinden geçmesiyle, aşkla, gerçek varlığa ulaşacağına inanıyordu,

Avrupa'daki mistik felsefe, bu mesleklerden doğmuştu. Eflatunsa, bu âlemi, İde âleminin bir hayâli kabul etmekte, gerçek varlığı o âleme vermekteydi. Eflâtun'un nazariyesini, her şeyin fikirden doğduğu tarzında izah edenlerin de bulunduğunu söyleyelim.

Mısır ve Suriye'de, İskenderiye mektebinin tesiriyle meydana gelen yeni Eflâtuncular da ide nazariyesini kabul ediyorlar ve insanın gerçeğe, ancak aşkla ulaşacağını söylüyorlardı. Nihayet Hristiyanlıkta, İsa'nın, kelâm sıfatının tecessüdü olarak kabul edildiğini, inananlara, «Allah evlâdı» gibi mecazî bir sözle ilâhî bir vasıf verildiğini, Musevilikte Kabbal felsefesinde de Vücûdiyye kanaatinin izleri bulunduğunu söyledikten sonra tasavvuftaki «Vahdet-i Vücud Varlık birliği» inancına geçebiliriz!

Kur'ân-ı Kerîm'de Allâh'ın adları, «tek, bir, dâimi diri» (Ferd, Vâhid, Ahad, Hayy) gibi zâtına, «duyan, bilen, gören, gücü yeten üstün olan,» (Semî, Alîm, Basîr, Kadîr, Azız) gibi sıfatlarına «dirilten, öldüren, bağışlayan, acıyan, kahreden, lütfeden, rızık veren» (Muhyî, Mümît, Afüvv, Rahmân, Rahim, Kahhâr, Razzaok) gibi fiillerine, yâni yarattıklarına yaptığı işlere ait olmak üzere üçe ayrılır. ***Bu adlar arasında «Vücûd» adı yoktur***. Allah'ın adları, İslâm dininde, tevkıyfiyyedir, yani Kur'an'da hangi adlarla anılmışsa, ancak o adlarla anabiliriz. Sûfîlerse Allâh'a, mutlak, yâni her çeşit kayıttan münezzeh varlık anlamına «Vücûd-ı Mutlak» diyorlar. ***Oysa Allah, mevcûd, yâni vücud bulmuş olmadığı gibi vücûd, yâni varlık da değildir.*** Ona varlık demek, onu, var olan şeyler arasına katmaktır. Fakat sûfîler, bunu biz de biliyoruz; her şey ondan zuhur eder, onunla vardır; fakat anlayışa: yaklaştırmak, anlatabilmek için ona vücûd demekten başka bir çare bulamadık; bu yüzden ona «Mutlak Varlık» dedik; vücud, yani varlık, bizce Allah'tan ibarettir ve ondan başka; zâtiyle kaaim olan, kendiliğinden var olan yoktur. ***Hattâ ona «mutlak» vasfını vermek de câiz olamaz; çünkü o, hiç bir şeyle mukayyed olmadığı gibi mutlak oluştan da münezzehtir.*** O, ne çoğalır, ne bölünür; her var olan, onunla vardır; varlık, onun sıfatı değildir, zâtıdır; vücut sözüyle, var olan şeylerin, kendisiyle var olduğunu, gerçek ve mutlak varlığıyla varlık âleminde tecelli ettiğini anlatmak istiyoruz diyorlar. Sûfîlere göre âlemin varlığı İzafîdir; yani Allah'ın varlığına nisbetle âlem, yoktan, yokluktan ibarettir; fakat onun sıfatlarının tecellîsi olması, her şeyde onun kudretinin, hikmetinin, sun'unun, eserinin görünmesi dolayısıyla var denebilir. Yoksa kâinat, hiç bir vakit, o değildir, olamaz; buna imkân olmadığı gibi o da kâinat suretinde görünemez.

Mümkin ve hâdis, yani var olması da, yok olması da imkân dahilinde bulunan ve sonradan, yokken var olan şey, vâcib, yani olmamasına imkân bulunmayan bir varlık olamayacağı gibi vâcib de mümkin ve hâdis olamaz. Güneşin' ışığı, güneş olmasa var olamaz, fakat güneşin ışığı, güneş değildir, güneşin bir tecellisidir.

Mevlâna Celâleddin, bunu anlatırken der ki:

"Ey bizim canımıza can olan, biz kim oluyoruz ki seninle beraber ortaya çıkabilelim?

Biz yoklarız, bizim varlıklarımız, fâni şekiller gösteren (kudretini o fâni şekillerle izhâr eden) sen, mutlak varlıksın. Biz arslanlarız, ama bayraklardaki arslanlarız; soluktan soluğa onların yeldendir saldırısı. Saldırılan görünmektedir de yel görünmemektedir. O görünmeyen yok mu, o yok olmasın bizden. Bizim yelimiz de ihsanındandır, varlığımız da; bütün varlıklarımız, senin icadınla meydana gelmiştir. ***Yok'a varlık tadını tattırdın; yok'u kendine âşık ettin.***

Verdiğin nimetin tadını alma; mezeni, şarabim, kadehini alma. Alırsan kim arayıp tarayabilir?

Resim, ressamıyla nasıl savaşabilir? Bize bakma, kendine, kendi keremine, ihsanına, cömertliğine bak. Biz de yoktuk, dileğimiz, isteğimiz de yoktu; fakat lütfun, bizim söylenmemiş Sözlerimizi duyuyordu. ***Resim ressamın, kalemin önünde, ana karnındaki çocuk gibi âcizdir; bir şey yapamaz, söyleyemez***

Kur'an'daki şu âyetin, tefsirini oku; Allak, ***'Attığın vakit sen atmadın' buyurdu.»*** ***(Mesnevi, 1. Nicholson basımı, s. 33-39, beyit 601-615)***

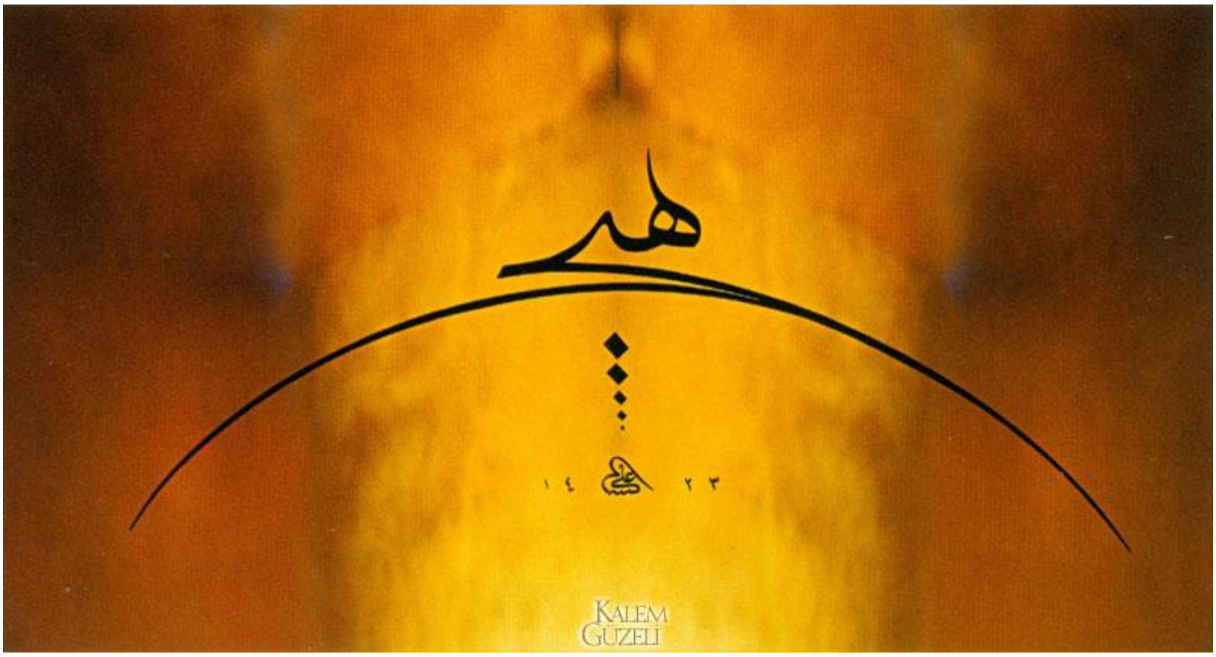
Sh:41-44

Kaynak: Abdulbakiy GÖLPINARLI, 100 SORUDA TASAVVUF, İkinci Baskı Ocak 1985, İstanbul

[slideshare id=49479852&doc=100sorudatasavvufglpnarl444-150616215506-lva1-app6891&type=d]

NİHİLİZMDEKİ "HİÇ" TEN TASAVVUFTAKİ "HİÇ"E DOĞRU

hzl: Muhsin İYİ



Hiç, Hiççilik, Hiç Olmak, Hiç'in Felsefesi,

Tasavvufta Hiç,

....

'Hiç' bir sembol ve slogandır.

Arkasında büyük ve engin bir düşünce, felsefe, ideoloji yatar. Tasavvufî hayat düşüncesinin de köşe taşıdır. Eğer, dosdoğru anlaşılırsa insana yüce haller, manevi makamlar bağışlar.

Her düşüncede olduğu gibi 'Hiç'in de bir negatif bir de pozitif yönü bulunmaktadır.

> ***Olumsuz tarafını felsefe yüklenmiştir. Buna 'Nihilizm (Hiççilik)' denmektedir. Burada 'Hiç' nefsin arzularına hitap etmektedir. Bu felsefi ekole bağlı olanların temel sorunu, nefsi sınırlayan, kısıtlayan, engelleyen her şeyi özellikle ahlaki, dini kuralları yok saymaktır. Ortadan kaldırmaktır. Çöpe atmaktır. Her ne kadar Nihilistler siyasi, sosyal, felsefi alanlarda da tam bir özgürlük, hiçbir tabu tanımama, hiçbir şeye inanmama, bağlanmama gibi iddiaları dile getirseler de temel sorunları din ve ahlak cephesinde görülür.***
>
> Bir insan bu Hiççilik felsefesine bağlandığı zaman içgüdülerini adeta ilah edinmiş gibi olur. Çünkü içgüdülere az çok nizam veren din ve ahlak kurallarıdır. Onları ortadan kaldırdığımızda, hiç olarak gördüğümüzde

> içgüdüler, her türlü denetimden ve nizamdan uzak bir anlayışla adeta hortlarlar. Toplumda büyük suçların, ahlaksızlıkların işlenmesine neden olurlar.

Din ve ahlak kuralları, insanların cinsel hayatlarını düzenler, cinsel sapıklığa, sapmaya düşmelerini engeller, içgüdüleri denetim altına alır.

Nefis ve şeytanlar, insanların zinaya, cinsel sapıklıklara ve sapkınlıklara düşmeleri yönünde sürekli olarak vesvese verirler. Kişinin sahip olduğu bazı değerler, özellikle din ve ahlak kuralları onu bunlardan alıkoyabilir. Şayet bir insan ***'Ben felsefi bir görüş olarak Hiççiliği benimsiyorum.'*** diyorsa, o nefse ve şeytanlara bu konularda adeta davetçi çıkarmış gibi olur. Onun nezih, temiz bir hayatı yaşaması artık çok zorlaşır. Çünkü nefis ve şeytanlar nasıl olsa bu kişi din ve ahlak kurallarına bağlı değil, onların varlığına bile karşı diyerek, her vesile ile ilgili kişinin cinsel hayatını alt üst etmek için komplolar kuracaktır.

Tabii 'Hiççilik' felsefesini benimseyip de zinadan ve cinsel sapıklıktan, sapkınlıktan uzak insanların varlığını da inkâr etmemek, bu felsefi ekole bağlı her insana olumsuz bir gözle bakmamak da gerekir. Yüce dinimiz insanlar hakkında suizannı yasaklamış, her insana hüsn-i zanla bakmayı emretmiştir. Elbette dini ve ahlaki kurallara saygılı olup da **Hiççiliği siyasi ve felsefi gibi düzlemlerde uygulamak isteyen kişiler de bulunabilir.** Böyle olduklarını iddia eden bir ikisine ben rastladım. Onlara pek inanmasam da iddialarına saygı göstermek gerektiğini düşündüm.

Bir insan, karşı cinsten çekici ve hoş birisi ile karşılaştığı zaman ona karşı biraz meyil hissedebilir. Bu normaldir. Çünkü her birimiz nefis sahibiyiz. Kişi, dini ve ahlaki değerlere sahipse, bunu ona göre ölçüp değerlendirir. ***'Estağfirullah!'*** diyerek gözünü, gönlünü o kişiden çeker. Nefsine ve şeytanlara uyarsa bu meyli önce hareket ve ses tonu gibi çeşitli dillerle karşı tarafa sezdirebilir. Biraz cesaret alırsa ona yakınlaşabilir. Açık bazı tekliflerde bulunabilir. Şayet karşı taraf din ve ahlak yönü ile güçlü ise, bundan hemen utanır ve kaçma refleksi ile tepki gösterir. Eğer daha güçlü bir karaktere sahipse kızabilir, çeşitli birimlere, kişilere şikâyetçi olabilir. Böyle birisi, yani dini ve ahlaki yönü güçlü birisi bu tür bir teklifi hoş görürse dinin ve toplumun meşru ilişki ölçülerinin dışına pek çıkmak istemez. Çeşitli şekillerde ilişkiyi meşru zeminde sürdürme yollarını arar, sunar.

İşte Nihilist birisi böyle konularda utanmayı ve kaçmayı, din ve ahlak kurallarını, toplumu küçük gördüğü, onlara değer vermediği, onları hayatından dışladığı için farklı düşünmekte ve genellikle nefsinin ve şeytanların istediği doğrultuda hareket etmektedir. Zinaya veya bazı sapkın ilişkilere çok kolaylıkla düşebilmektedir. Toplumun temeli olan aile kurumunu yıkıcı, yozlaştırıcı etkilerde bulunabilmektedir. Tabii her Nihilisti bu kefeye koymamayı yukarıda belirttik.

Kısacası Nihilizmde 'Hiç' olan şey, genellikle dini ve ahlaki kurallardır. Tek var olan şey ise, nefsin arzularıdır. Amaç nefsin arzularını her sahada hâkim kılmak, ilah edinmektir.

Şimdi asıl konumuza dönelim. Hiççiliğin negatif yönünü, felsefeye bakan tarafını bir yana

bırakalım. Pozitif/olumlu cephesine değinelim.

'Hiç' 'Hiç olmak' 'Yok olmak' 'Yokluk' tasavvufun ideolojisinin sembolü ve sloganıdır. Tek bir kelime ile tasavvufun temeli ve ideolojisi olan vahdet-i vücut düşüncesini taşır, ifade, hatta izah eder. O kadar derin bir kelimedir…

'Hiç' tasavvufta derin anlamlı bir kelimedir. Ama bunun yanında öz ve açık bir anlama da sahiptir. Sadece bu anlamı ile vahdet-i vücut düşüncesini de taşıyabilir: Öz ve açık anlamı ile 'Hiç', kişinin kendi nefsinin ve varlık âleminin yok olduğunu, asıl var olanın yalnız Allah olduğunu anlatır.

'Hiç' Allah'tan başka gerçek varlık [mevcud] yoktur, demektir. Öncelikle kişinin varlığını, nefsini yadsır/inkâr eder. Tek gerçek varlığın Allah Teâlâ olduğunu vurgular. [La mecûde illâ hû] Bu açıdan İslam'a girişte söylenilen parolayı, yani kelime-i tevhidi tasavvufi anlamı ile tefsir eder.

Nefis makamları "kelime-i tevhid"in tasavvufi anlamı ile zikretmedikçe aşılamaz. Normal anlamı ile yani Allah'tan başka ilah yoktur anlamı ile kelime-i tevhit zikredilirse sevap kazanılır, günahlar dökülür. Ama tasavvufi anlamı ile kelime-i tevhit zikredilirse bunların yanında nefis yağ gibi erimeye ve nefis makamları hızla kat edilmeye başlanır. Allah Teâlâ'nın rızasına erişilir.

Kelime-i tevhidi tasavvufi anlamı ile zikretmek kolay değildir. Bunun için ölüm murakabeleri (tefekkür-i mevt), vahdaniyet murakabeleri alışkanlık haline gelmiş olmalıdır. Yani bu derslerle nefis iyice hal sahibi olduktan sonra kelime-i tevhidi bu tasavvufi anlamı ile zikretmek mümkün olur.



Eskiden tekke ve dergâhların girişlerinde genellikle bu ***'Hiç'*** yazısı bir tabloda veya levhada gözlere çarpardı. Daha doğrusu insanların

adeta gözlerine sokulurdu. Onların görmeleri sağlanırdı. Bununla pek çok faydalar mülahaza edilirdi, amaçlanırdı.

Bir kısım insanlar tekke ve dergâhlara psikolojik rahatsızlıklarından, sinir hastalıklarından şifa bulmak için geliyorlardı. O zamanlar tekke ve dergâhların bu gibi toplumsal hizmetleri de vardı. 'Hiç' onların bu tür dertlerine en büyük şifaydı. **Çünkü nefsine 'Hiç' dersini günde en az beş dakika kadar veren bir kişinin bütün psikolojik ve sinir rahatsızlıkları sabunun suda erimesi gibi yavaş yavaş ortadan kalkar. Yok olur.**

Her türlü psikolojik ve sinir rahatsızlıkları nefsin komplekslerinden kaynaklanır. **Olumsuz yaşantılar ve duygular nefiste kendini savunmak için kompleksler meydana getirir.** Kompleksler olumsuz yaşantıların bilinçaltına bastırılması sonucu oluşur. Negatif duygular buralardan kaynaklanır ve insan ilişkilerinin sağlıklı olmasını önlerler. İşte nefse talim edilen günde beş dakikalık bir 'Hiç' dersi onun bütün komplekslerini yavaş yavaş ortadan kaldırır. İnsanı ahlaki açıdan üstün duruma doğru yükseltmeye de başlar.

'Hiç' olduğunu günde birkaç dakika tefekkür eden bir kişi bir başka insana karşı kibir, küçük görme, haset, nefret, intikam, çekememezlik gibi olumsuz duyguları duyamaz. Duysa da bunlar 'Hiç' tefekkürü ile yavaşa yavaş erirler ve yok olurlar.

Ben 'Hiç' olduğuma göre bu tür olumsuz duygularım benden de hiçtirler. Hiçliğini duyumsayan bir insanda varlık ve benlik kalmaz. Dünyaya karşı şehveti sakinleşir. Başka insanlara karşı olumsuz duygular duyması için bir nedeni de olmaz. Böyle olunca da insanların psikolojik ve sinir rahatsızlıkları da ortadan kalkar.

Üst katımızda oturanlar iki yıldır evlerini tamir ediyorlar. Daha doğrusu ev sahibi kendi çapında bir usta. Gündüz işine gidiyor. Akşamları ve pazar günleri evini tamir etmeye çalışıyor. Bunun için de bize mazeret bildirdi, bizden özür diledi. Tamir sesleri eşimi sinir hastası yaptı. Psikolojisini bozdu. Ben ise önceleri bundan büyük bir rahatsızlık duyarken sonraları bu rahatsızlık duygusunu irdeleyince onda nefsin bazı olumsuz damarlarını keşfettim. İnsan kendisinin bir hiç olduğunu biraz tefekkür edince başkalarına karşı pek öfkelenemiyor. Çok anlayışlı biri haline gelebiliyor. Bambaşka bir insan oluyor. Sabrı yudum yudum tadabiliyor. Bundan da büyük bir keyif alabiliyor. Bunu bu hadisede daha bir yakinen anladım. Hadis-i şerifte belirtildiği üzere sabır imanın yarısıdır.

Allah Teâlâ buyurdu ki:

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ

(Resûlüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir. [Zümer suresi, 10]

Bu müjdeler bizleri bu gibi durumlarda yeterli derecede sabırlı kılabiliyor.

Bir insan başkalarına karşı niçin öfke, kin, haset… gibi olumsuz duyguları duyar?

Çünkü karşı taraftaki insanları küçük görmektedir. İnsan kendisinden üstün ve büyük kişilere karşı bu olumsuz duyguları duymaz. Bilakis onlara karşı bir hayranlık besler. Oysa bu büyüklük davası insana yakışmaz. Şeytana has bir sıfattır. O, Hz. Âdem'e (aleyhisselâm) karşı böyle büyüklendi. Hem cennetten oldu hem de Allah'ın lanetine müstahak oldu. Şayet bir

insan nefsine her gün birkaç dakika bu 'Hiç' dersini uygulasa bu olumsuz duygulardan tamamen uzaklaşır. Melekler gibi saflaşır. Manevi haller yaşamaya başlar. Nefsi de ileri makamlara doğru yükselir.

Namazda ihsan hali ile huşua daldığımızda, sonra da kendimizi Allah Teâlâ karşısında bir 'Hiç' olarak gördüğümüzde ilgili hal daha da derinleşir. Namaz çok feyizli ve nurlu olur.

'Hiç' hali kadar şeytanları çaresiz, perişan bırakan başka bir şey bilmiyorum. **'Hiç'** hali olmasaydı şeytanların elinden kurtulmak ve onlara karşı zafer elde etmek mümkün olmazdı. Bu sözlerimi kalp gözü ile nurları müşahade etmiş ve tecelli-i nura gark olmuş kişiler anlayabilir.

Hz. Mevlana kaddesellâhü sırrahu'l azîzin Mesnevi'sini değişik zamanlarda baştan sona üç kere okumak nasip oldu. İkinci okuyuştan sonra kendime şu soruyu sordum:

Bu kadar hikâye içerisinde tasavvufi mesaj açısından en etkili dersi hangisi verdi?

Aklıma iki hikâye geldi.

Bu iki hikâyeyi iyi okuyup anlayana büyük bir ders verilir, diye düşündüm. Hatta bu yolda büyük nasiplere kavuşur. Tasavvufun özünü anlar, kanaati bende oluştu. Sonra, Mesnevi'yi üçüncü kez baştan sona okumak nasip oldu. Aynı soruyu bir daha kendime sordum. Kendi kendime aynı cevabı yineledim. Aynı sonuca ulaştım. Görüşümde bir değişiklik olmadı.

Evet, bu iki hikâyenin diğer yüzlerce hikâyeden ayrılan yönü, tasavvufun temel konusunu doğrudan işlemeleriydi. Yani bu iki hikâye 'Hiç'i temel konu olarak almışlardı. Çok etkili bir şekilde bu temayı adeta insanın kafasına kazıyorlardı.

Ben bu iki hikâyeyi çok tefekkür ediyorum. Her zaman aklıma gelirler. Özellikle bir manevi güç almak istediğimde şuurum derhal bu iki hikâyeye yönelir, manevi açıdan adeta şarj olurum. Öyle ki, bu benim için adeta 'Hiç'i murakabe etmek gibi bir şey oldu. Onlar bana çok şey öğrettiler.

Burada kısaca bu iki hikâyeyi özetlemek istiyorum:

Birinci hikâye:

''Tacirin birisinin bir papağanı vardı. Onu bir kafeste besliyordu. Tacir bir gün Hindistan'a gitmeye niyetlendi. Ev halkına veda etti. Onlara **"Hindistan'dan sizlere ne getireyim"**, diye sordu. Sıra papağandan ayrılmaya gelmişti. Tacir kuşuna da aynı soruyu sordu. Papağan efendisine dedi ki:

-Benim vatanıma gidiyorsun. Orada nice papağanlar vardır. Ancak onlar benim gibi bir kafeste mahpus değillerdir. Kimi yeşillikler içerisinde bahçede, kimi dallardadır. Onlara benden selam söyle. Onlara de ki: Benim papağanım sizlere hasret çekiyor. O bir kafeste esirdir. Sizler ise özgürsünüz. Ona bu sıkıntıdan kurtulması için bir öğüt veriniz.

Tacir Hindistan'a vardı. Sahralarda pek çok papağan gördü. Onlara selam verip kendi papağanından bahsetti. Ansızın bu papağanlardan birisi titremeye başladı. Kendisinden

geçti. Yere serildi. Tacir papağanı öldü sandı. Verdiği bu haberden dolayı pişman oldu. Üzüldü. Kendi papağanın bununla akraba olduğunu, bunun için kederinden dolayı öldüğünü düşündü. Tacir ticaretini bitirerek evine döndü. Hediyelerini dağıttı. Papağan kendi hediyesini isteyip oradaki ahvalden sordu. **Tacir papağana üzüntü ve pişmanlığını belirttikten sonra Hindistan'da bir papağanın kendi papağanının durumundan haberdar olunca titreyip yere düştüğünü ve öldüğünü söyledi.**

Papağan bu hikâyeyi işitince o da tıpkı Hindistan'daki papağan gibi titredi, yere düşüp öldü. Tacir papağanı kafesten alıp dışarı attı.

Papağan uçup yüksek bir ağacın dalına kondu. Tacir bu duruma şaşıp kaldı. Nedenini papağandan sordu. Papağan şöyle dedi:

"Hindistan'daki papağan fiil ve hareketleriyle bana ders verdi, nasihat etti. Hal dili ile bana dedi ki, seni sesin esarete düşürdü. Kendini ölü gibi gösterirsen kurtulacaksın. Sözlerini tamamlayan papağan Hindistan'ın yolunu tuttu. ''

Her birimiz papağan misali ten kafesinde esiriz. Nefsimize ve dünyaya bağlıyız. Şayet Hindistan'daki papağan gibi birisinden yani bir mürşid-i kâmilden ders alırsak marifete ve hakikate ulaşabiliriz. Bu ten kafesinden kurtulmanın yolu tacirin papağanı gibi ölmeden önce ölmenin, yani 'Hiç' olmanın sırrına ermektir.

İkinci hikaye:

'Arslan, kurt, bir de tilki avlanmak için dağa, ormanlığa gitmişlerdi. Savaşçı bir arslanın peşine takılan elbette eli boş dönmez. Kısa zamanda bir dağ sığırı, bir keçi, bir de semiz bir tavşan avladılar. Avları sürükleye sürükleye dağdan ormana getirdiler. Kurt ile tilki açgözlü bir tavır takındılar. Hisselerine düşecek etleri düşünmeye başladılar. Ağızları sulanarak daha çok et yemenin hayalini kurdular. Arslan ferasetiyle kurt ve tilkinin kalbinde geçirdiği şeyleri bildi. Yüzlerine gülmesine rağmen içten içe öfkelendi. Huzurunda bu tür bir edepsizliği cezasız bırakamazdı. Onlara bir ders vermek istedi. Arslan kurdu imtihan etmek için av hayvanlarını aralarında paylaştırmasını istedi.

Kurt dedi ki:

Padişahım, yaban sığırı senin payın olsun. O da büyük, sen de büyüksün. Orta boyda, irilikte olan keçi de benim olsun. Tavşan da tilkiye uygun bir av.

Arslan kükreyerek söylediklerini bir daha tekrar etmesini emretti. Sonra kurdu yanına çağırdı. Bir pençe darbesiyle canını aldı. Kurdu cansız yere serdi.

Arslan, kendi kendine şöyle dedi:

Ey koca kurt, madem hayvanlar padişahının önünde kendini ölü saymadın. Cezanı gör.

فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُواْ بِآيَاتِنَا وَكَانُواْ عَنْهَا غَافِلِينَ

'Biz onlardan intikam aldık (Araf suresi, 136).' ayet-i kerimesinin hükmü budur. Ondan sonra arslan yüzünü tilkiye çevirdi. Haydi, dedi, bunları aramızda sen pay et!

Tilki arslana şöyle dedi:

Ey yüce padişah, şu semiz öküz, senin kuşluk yemeğin olsun. Şu keçiden de aziz

padişahımızın öğle yemeği için yahni yapılır. Tavşan ise lütuf ve kerem sahibi padişaha akşamleyin bir çerez olur.

Arslan:

Ey tilki, dedi, bu hakça paylaşmayı nasıl öğrendin?

Tilki:

Ey cihan padişahı, dedi, bunları ben kurdun taksiminden öğrendim.

Arslan:

Mademki kendini bizim aşkımızda fani eyledin. Avların üçü de senin olsun. Al götür!

Arslan sözlerine şöyle devam etti:

Ey tilki, sen tamamıyla biz oldun. Bizim oldun. Artık seni nasıl incitebiliriz? Biz de seniniz. Bütün hayvanlar da senin. Artık yedinci kat göğün üstüne ayak bas, yüksel!

Tilki, arslan bunu bana kurttan sonra teklif etti diye yüzlerce şükürde bulundu.

Akıllı insanlar Firavunların, Ad kavminin başına gelenleri duyunca şu varlıktan da geçer, hırs ve gururu da bırakır. Varlıktan, kendini büyük görmekten vaz geçmezse bu sefer onun halinden, sapkınlığından başkaları ibret alır.'

52 Yazılar



Her insan, aslında kurt gibi düşünür. Akıl mantık bunu gerektirir. Kurt burada aklı ve mantığı temsil eder. Ama bu hikâyede yüce Allah Teâlâ'yı temsil eden arslan bundan razı değildir. Gerçi kurt akıl ve mantığı şeriata ters değildir. Görünüşte büyük bir adaleti de temsil etmektedir. Fakat ilahi aşk yolunda bu kurt aklı ve mantığı beş para etmez. İlahi aşk yolunda kadere itirazsız teslim olmak, hatta her şeyde hayırda ve şerde yüce Allah'tan razı olmak gerekir. Onun için Allah Teâlâ'nın karşısında 'Hiç' olmak ancak bu ayrıcalığı sağlar. Onun lütuf ve ihsanlarına sonsuz bir güvenle bağlı olmak, bela ve musibetlerine güzelce sabretmek ilahi aşkın bir gereğidir. Yoksa bu yolda bir milimetre bile ilerleme olmaz. Tilki gibi hadiselerden ibret almak da büyük bir makam ve derecedir. Kurt gibi bu ilahi aşk yolunda tamamen nasipsiz olmaktansa tilki gibi taklidi, zoraki bir yol tutmak da bir kardır. Büyük kazanç sağlar.

Allah Teâlâ nefsimizi tanımayı ve ona hiçbir değer vermemeyi nasip eylesin. Âmin.

Muhsin İYİ-http://www.islamdergisi.com/tasavvuf/tasavvufta-hic/

RİSÂLE-İ MÜRÂKABE-Abdullah Dehlevî kaddesellâhü sırrahu'l azîz

Bismillâhirahmânirrahîm.

Allah Teâlâ'ya hamd ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem duâdan sonra bildiririm ki,

Bu şerefli yolun büyükleri, misâl âlemindeki kurb makâmlarını doğru keşf ile ve açıkça görüp, o makâmları dâire ile ifâde etmeyi uygun bulmuşlardır. **Çünkü o makâmlar bîcihet ve bî çûndurlar. Ya'nî cihetsiz ve anlaşılmazdırlar. Dâire de cihetsizdir. Yoksa Allahü teâlâ bahis mevzû'u olunca, dâire ne işe yarar.**

İlk dâire **imkân dâiresidir.** Onun aşağı yarısında **seyr-i âfâkî** ele geçer. Seyr-i âfâkî kendi dışında, çeşidli renklerde nûrları görmekdir. Yukarı yarıda **Seyr ve sülûk-i enfüsî** vardır. Bu ise kendi içinde nûrları ve tecellîleri müşâhededen ibâretdir. Rü'yâlara, vâkı'alara i'tibâr etmeyip, devâmlı huzûr ve âgâhlığın hâsıl olmasına çalışmalıdır. Burada **Allah ism-i şerîfini anmak**, nefy ve isbâtı, dil ile kelime-i tehlîli söylemek de terakkî hâsıl eder. Allah, mubârek isminin müsemmâsı olan zât-ı teâlânın *ehâdiyet-i sırfa murâkabesi* yapılır.

Kalbe teveccüh ve zikr lâfzını doğru söyliyerek, senin zât-ı pâkinden başka hiç maksûd yokdur **[La Maksude illa'llâh]** ma'nâsını mülâhaza etmek ve gönlü başka düşüncelerden korumak ma'nâsı taşıyan Vukûf-i kalbîye devâm etmelidir. Çünkü, kalb çok zikr olmadan açılmaz. Kalbe yönelerek ve Allah Teâlâ'nın yüce zâtına teveccüh ederek ve hâtırına bir şey getirmiyerek ve doğru telaffuzla zikrin ma'nâsını düşünmek, zikr ve bâzgeşt, senin zât-ı pâkinden başka hiç maksûdum yokdur ma'nâsını veyâ **Ey Allahım! Benim maksûdum sensin ve senin rızândır** [İlâhî ente maksudî ve rizaike matlûbî] ma'nâsını düşünmelidir. Bu esnâda kendi yokluğunu ve Allah Teâlâ'nın zâti pâkini düşünmelidir. Bu mülâhaza ve düşünceler, kırıklık ve tazarru' hâliyle birlikde ve devâmlı olmalıdır.

Teveccühe ve keyfiyyete ma'nî olan düşüncelerin kalbe hiç gelmemesi veyâ az gelmesi hâli onbeş dakîka olunca, **'Nerede olursanız olun o sizinle berâberdir'** وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ **"huve meakum eyne mâ kuntum"** meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşünerek, her ân *murâkabe-i maiyyet* yapmalı ve dil ile kelime-i tehlîli söylemelidir. Bu murâkabe **vilâyet-i sugrâda** yapılır. Vilâyet-i sugrâ ikinci dâiredir. Burada Allah Teâlâ' nın fi'llerinin tecellîlerinin seyri ve ism ve sıfatların zilleri vardır. Tevhîd-i vücûdî, zevk, şevk, âh, nâle, istiğrak,

kendinde olmama, devâmlı huzûr ve teveccüh hâli ve benzerleri burada hâsıl olur.

Teveccüh altı ciheti ihâta edip beklenince, **vilâyet-i kübrâ** dâiresinde seyr başlar. Bu, üçüncü dâire olup, üç dâireyi ve ilk dâirede bir yay içine alır. **'Biz ona şâh damârından dahâ yakınız'** وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [ve nahnu akrebu ileyhi min hablil veridi] Kâf sûresi: 16 meâlindeki âyet-i kerîmenin ma'nâsını düşünerek, *akrabiyyet murâkabesi* yapılır. İlk dâirenin aşağı yarısı olan zikr-i tehlîl esmâ ve zâid sıfatların tecellîlerine şâmildir. Bunun üst yarısında ise zâtın şuûn ve i'tibârları vardır. İkinci dâire o tecellîlerin asılarıdır. Üçüncü dâire o aslların da asılarıdır. Yay ise, o aslların da asılarıdır. Bu ikinci, üçüncü dâirelerde ve yayda **'Allah onları sever, onlar da Allahı sever'**[Mâide sûresi: 54] يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ [yuhıbbuhum ve yuhıbbûnehû] meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşünerek, *muhabbet murâkabesi* yapılır.

Enbiyânın (aleyhisselâm) vilâyeti olan bu **vilâyet-i kübrâda** tevhîdi şühûdî, enenin fenâsı, bâtın nisbetinde istihlâk ve izmihlâl, islâm-ı hakîki, göğsün genişlemesi, âlemi Allah Teâlâ'nın varlığının zilli ve Onun varlığına tâbi' görmek, kötü sıfatların yok olması, iyi ahlâk ile ahlâklanmak ele geçer. Bütün bu ismlerin ve sıfatların zillerinin tecellîleri ve ism ve sıfatlarla alâkalı tecellîlerle "Zâhir" ism-i şerîfinin seyri temâm olur.

Bundan sonra "Bâtın" isminin seyri, buna âid tecellîler ve hâller gelir. Bu dördüncü dâire, makâmlardır. Bu seyre **vilâyeti ülyâ** denir. Burada uzun kırâ'et ile nâfile nemâz kılmak ve *Bâtın isminin müsemmâsının murakabesi* terakkî hâsıl eder. Bundan zâtın dâimî tecellîsinde seyr ele geçer. Bu dâimî olan zâtın tecellîsine **Nübüvvet kemâlâtı** denilmişdir. Bu beşinci dâiredir.

Zâtın tecellîsinin dereceleri vardır. İlki nübüvvet kemâlâtıdır. Burada i'tibârları da araya katmadan *zâtın murâkabesi* yapılır. Burada feyzin geldiği yer, toprak unsûru latîfesidir. Kur'ân-ı kerîm okumak terakkî hâsıl eder. Bâtın hâllerinin belirsizliği, anlatılamıyan ve nasıl olduğu bilinemeyen hâller ele geçer. Devâmlı olarak niyyet ve akîdeler kuvvetlenir. İstidlâlî olan şeyler bedîhî olur. Kur'ân-ı kerîmdeki mukataat harflerine âid sırlar, bu derecelere kavuşanlarda hâsıl olur.

İkinci **derece, risâlet dâiresi kemâlâtıdır.**

Üçüncü derece, **ulül-azm kemâlâtı dâiresidir.** Bu her iki dâirede feyzin geldiği yer, sâlikin hey'et-i vahdânîsidir. Bu hey'et tasfiyeden, âlem-i emrin beş latîfesinin fenâsından ve âlem-i halkın beş latîfesinin tehzîbinden sonra başka bir hey'et hâlini alır.

Bundan sonra hâsıl olacak olan **yedi hakîkatde** feyzin geldiği yer hey'et-i vahdânîdir. Kur'ân-ı kerîm okumak, bilhâssa nemâzlarda terakkî hâsıl eder.

Ba'zı büyükler seyr-i hakâik-ı enbiyâ olan bu üç kemâlâtın husûlünden sonra **Hıllet dâiresini** bildirmişlerdir. Bu da hakîkat-ı İbrâhîmîdir (aleyhisselâm). Burada, hakîkat-ı İbrâhîmînin kendisinden neş'et etdiğini düşünerek, hazret-i zâtın murâkabesi yapılır. Salât-ı İbrâhîmi çok okunur.

Muhabbet-i zâtiyye dâiresi, Mûsâ aleyhisselâmın hakîkatidir. Burada hakîkat-i Mûsevînin menşe'i olan hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Ve **"Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ ıhvânihî minel enbiyâi husûsan alâ kelîmike Mûsâ ve bârik ve sellim"** düâsı vird yapılır.

Muhabbet-i zâtiyyenin, mahbûbiyyet-i zâtiyye ile mümtezic olan dâiresi **hakîkati Muhammedîdir** (sallallâhü aleyhi ve sellem). Burada hakîkat-i Muhammedînin menşe'i olduğunu düşünerek, hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Sırf zâtî mahbubiyyet olan **hakîkat-i Ahmedîde,** hakîkat-i Ahmedînin menşe'i olan hazret-i Zâtın sübhânehü murâkabesini yapmak gerekir.

Sırf zâtın hubbunda, hubb-i zâtiyyeyi düşünerek, hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. **"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âlihî ve eshâbihî efdalü salâtike bi adedi ma'lûmâtike ve bârik ve sellim"** salâtını çok söylemek de bu makâmlarda terakkiler hâsıl eder.

Bundan sonra, te'ayyünü ve ayırıcı vasfı olmayan **hazret-i Zâtın "sübhânehü" mertebesidir.**

Dahâ sonra hazret-i Zâtın kibriyâ ve a'zâmetinin zuhûrundan ibâret olan **Kâ'be-i hüsnânın hakîkat dâiresi** gelir. Burada mahlûklar tarafından secde edilmesi itibariyle hazret-i zâtın murâkabesi yapılır.

Kur'ân-ı kerîmin hakîkati dâiresi, hazret-i Zâtın vüs'atının başlangıcından ibâretdir. Burada Kur'ân-ı kerîmin mebde' [başlangıç] olması i'tibâriyle hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır.

Nemâzın hakîkati dâiresi, hazret-i Zâtın sübhânehü vüs'atının kemâlinden ibâretdir. Burada nemâzın hakîkatinin menşe'i olması i'tibâriyle hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır.

Bundan sonra **ma'bûdiyyet-i sırfa mertebesi** gelir. Orada seyr gözle (nazarî) olup, ayakla

(kademî) ilerleme şeklinde değildir. Ayakla ilerleme Âbdiyyet makâmındadır.

İmam Rabbânî Mektûbât-ı şerîfin'de geniş açıklanan Ahmediyye yüksek yolundaki makâmların ve murâkabelerin ismleri bunlardır.

Üç vilâyetde keyfiyyetler zuhûr eder. Bu keyfiyyetleri kısaca yazalım: Bîhûdî ve istiğrak, tevhîd-i vücûdî, istihlâk, izmihlâl, tevhîd-i şühûdî, fenâ-ı ene, **üç kemâlâtda** dâimî olan zâtî tecellîlerin latîfelerdeki zuhûrunun keyfiyyetleri **yedi** hakîkatdeki latîfeler, genişlikdeki sâdelik, bâtın nisbetindeki keyfiyetsizlik ve renksizlikdir. îmân bilgileri kuvvetlenir, akîde dosdoğru olur.

Bu yüksek makâmlarda çok murâkabe yapan kimse her makâmın renksizliğini (belirsizlik) ve genişliğini ayırabilir. Allahü âlem.

ALINTI

ALLAH TEÂLÂ'DAN İSTEDİN DE, NEYİ VERMEDİ?

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddesellâhü sırrahu'l azîz Efendim buyurdu ki:

—Bismillahirrahmanirrahim

—…..

—Birbirinizde mahvolun. Gardaşlarım!

—Birbirinizde mahvolun.

—Yok olun.

—Yok

—Yok olan var olur.

—Lailahe illallah.

—Nihayet, Lâ mevcude illallah

—Hiçbir mevcud yok, Allah var

—Yok olunca, Allah var olur.

—Ben yoğmuşum o varmış.

—Ben yoğmuşum.

Hakkın kullarını bazı kul eyler

Anı kul eylemez yine ol eyler

—Eden eyleyen Allah. Vela havle vela kuvvete illa billlah.

—Eden eyleyen Allah.

—Gardaşlarım! [İsteyin]

— Cenab-ı Hakk kendini de verir bize,

— Kendini de verir.

—Nihayet şöyle söyleyeyim.

—Mecnun, Leyla vardır.

—Âşık, âşıktır.

—Nihayet, Leylanın derdinden yanıyor Mecnun.

—Leyla gelmiş, Mecnunun yanına

—Mecnun; "Sen kimsin? demiş"

—Şöyle bir yoluna düş git demiş, bir haber al…..

—Leylayım, demiş.

—Öyle deyince Mecnun

—Ya ben neyim? demiş.

—Mecnun kendi Leyla olmuş.

—Gardaşlarım!

—**Allah istediğini verir insana, hemde, kendini de verir.**

—**Allah kendini de verir.**

—Gardaşlarım.

—Musa aleyhisselâm Turu Sina'da Allah'la konuşurdu.

—"Ya Musa benim için amel ettin?" Diye Cenab-ı Hakk sormuş.

—Ya Rabbi namaz kıldım, hacca gittim oruç tuttum, zekât verdim, sadaka verdim"

—Ya Musa, bunların ahirette karşılığı var, demiş

—Benim için ne amel ettin? deyince

—Ya Rabbî sen bilin, deyince

—Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? demiş

—Bizde hepinizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da Allah için seviyoruz. Her şeyi Allah için seviyoruz.

—Şimdi Bakıyorum dışarı çıkıyorum. Neyi görürsem Allah görüyorum. Nereye baksam Allah görüyorum. Ne görürsem Allah görüyorum.

—Bugünde böyle Allah çağırdı, geldik.

Sizleri de de gördük, yine Allah'ı gördük.

Kaynak: İHRAMCIZÂDE İSMAİL HAKKI TOPRAK EFENDİNİN SOHBET-İ ŞERİFİ

***

TEVHÎD-İ ZÂT RİSÂLESİ

Kitâb-I Tevhîd-İ Zât- Mecnûn ile Leylâ

Mansur ve Nesîmî "Enel-Hakk" dediği Hakk Teâlâ onlara tecelliy-i zât etmiş idi, ol vakit nûr-u celâlî ile nefislerin fâni kılmış idi, ol sebepten kendi vücudların ve fenâların bilmeğe ilimleri kalmadı biihtiyârî dillerinden ***"Enel-Hakk"*** geldi. Zîrâ Hakk Teâlâ onlara [70] kāim bi nefsihi sıfatıyla mücellâ kıldı. Nitekim Allah Teâlâ azamet-i heybetinden akıllara perâkende oldu, ol galebe halinde mestlik hâli ede, nefislerin fâni kılmış idi, ne söylediklerin bilmezlerdi.

İmdi buna misâl oldur ki, Mecnûn'un aşkı gâyete ermişti ya'ni mâşûkun zikrine zâkir olmuştu, dâim Leylâ Leylâ diye âh u zâr eder gezerdi. Pes zâkir ve mezkûr bir oldu, ya'ni Leylâ'dan ref' etti gönlü gayri döndü kendi vücûdu mahvoldu. Çün Mecnûn bu hâlete erişti halîfe-i Bağdat buna bir tedbir etti ve etti ki, ***"Leylâ'yı Mecnûn'a götürün"*** derhal götürdüler. Pes Halîfe etti ***"Yâ Mecnûn! hâlin nedir ve gönlün ne yerde? dedi"*** Mecnûn etti ***"Bu ne suâldir sende bencileyin bilesin"*** Halîfe etti ***" işte Leylâ'yı sana verem, sen kendine gel"*** dedi. Mecnûn

etti ***"Leylâ hod benim beni bana nice verirsin"*** dedi. Halîfe Leylâ'ya etti ***"Mecnûn'a sen söyle, kendini bildir"*** dedi. Leylâ etti ***"Yâ Mecnûn! Leylâ işte benim"*** dedi. Mecnun etti ***"eğer Leylâ sen isen ya bendeki kimdir? hâşâ ki, Leylâ iki ola"*** dedi, Leylâ'ya hiç bakmadı. Leylâ Leylâ diye âh u zâr edip, mâşuk hevâsına uçup gitti. İmdi bu mertebe vahdet şarâbın içtikten sonra olur.

Pes Hakk Teâlâ kaçan ki, bir kulundan ihtiyâr-ı cüz'i tarh ettikten sonra, vücûd mahvolur. Pes dilinden her ne gelirse bîihtiyâr olur. Bâyezid-i Bistâmî ve Mansur ve Nesîmî bu halde iken dillerinden ***"Enel-Hakk"*** geldi yoksa kendi ihtiyârıyla demediler.

Eğer sâil suâl ederse ki, bu ne sırdır ki, sâdık sâliklerin dillerinden "Enel-Hakk" ***gelmek ne acîbtir derse?***

Cevap budur ki, sâlikler nefsini bilmek üç mertebe üzeredir.

Evveli; sûret-i nefsini bilmektir.

İkinci; sıfat-ı nefsi bilmektir.

Üçüncü; ma'nây-ı nefsi bilmektir.

Kaçan ki, mürid-i sâdık ehl-i dünyâdan yüz çevirip ve uzleti ihtiyâr edip mahrem olup, Hakk Teâlâ'nın sıfat-ı Kâbe'sine kastedip riyâzetler çektikten sonra sûret-i nefsi ve sıfat-ı nefsi bilir, ondan terbiyesine **[71]** meşgûl olur tâ ki, kalb-i ayinesi tabiat renginden halâs olur, ondan sonra ma'rifet mâdeni hâsıl olur, sıfat-ı insana varır ondan sonra ma'nây-ı insana erişir. Ol vakit Hakk Teâlâ'nın sıfat-ı nurların kendi zâtında bulur.

İmdi ol ma'nâyı insan-ı sâlik Hakk Teâlâ sanır, kendi ma'nâsından Hakk'ı temeyyüz edemez, ol hayrette aklı ve ameli cehle mübeddel olur, ol sebepten galata düşer dilinden ***"Enel-Hakk"*** sâdır olur, bu sırdan Bâyezid-i Bistâmî eder ***"otuz yıl envâ-i riyâzetler çekip ve mücâhedeler edip ve horluklar ile talep kapısında oturdum, matlûb-u Bâri Teâlâ'ya eriştim"*** diye, otuz yıldan sonra Hakk'la benim aramda olan perde ref' oldu, gördüm ki, Bâyezid perde ardında zâhir oldu. Ammâ Bâyezid niye Bâyezid'e tecellî kıldı? Ammâ öyle sandım ki Hakk benim, ol makãmda nice zaman hayret-i kübrâda kalıp parekende oldum, zerre miktarı aklım kalmadı, ondan sonra Hakk Teâlâ hidâyet kıldı. Bildim ki, görünen Bâyezid imiş ve ma'nây-ı Bâyezid'e görünen Hakk sıfatı imiş, çünkü Bâyezidi bildim, ondan Hakk Teâlâ'yı bildim "Men arfe nefsehu fekad arefe rabbehû " **makãmına eriştim**" dedi.

İmdi bu makãm her sâlike müyesser olur sanma ki yüce makãmdır, vahdet makãmıdır, kesret makãmı değildir.

Husûsân ki şimdiki zamanın ehl-i hevâ mukallidleri ağızdan birkaç çürük sözler öğrenmişler; uzlet yok, riyâzet yok, mücâhede yok, dâim sohbetleri ehl-i dünyâ ile dururlar, libâsların fukarây-ı sâbirîne benzetmişler. Ammâ fukarây-ı sâbirînin akvâlinden ve ahvâlinden ve menâzilinden hiç haberleri yok, hemen müteşebbihe üzere kalmışlardır, ehl-i tecridlerdeniz diye eller gezerler, ey ma'rifetten bîhaberler, matlup mekândan münezzehtir. Mürid-i sâdık, matlûba kendiden kendine yakındır.

Ey ahmak câhiller!

Balık yeryüzüne çıksa, ağzından burnundan hava girip helâk olduğu gibi, ey havayı aşk sanıp ellerinizden nefs-i emmâre kullârı vahdet ve kesretten bî- haber, uzleti inkâr edip halka karışmakta ziyân yoktur, vahdet **[72]** ve kesret vahdettir dersiz, ammâ kesrete nazâr edecek gözünüz kördür, dâim sol gözünüz birle sola gidersin ve kesreti ehl-i dünyâya karışmak sandınız, câhillerin i'tibarları sizi helâk etmiş hiç haberiniz yok ey ahmaklar, necât uzlettir ve halâvet uzlettedir ve münâcaat uzlettedir ve derecât uzlettedir ve Hakk'a vâsıl olmak uzlettedir.

Hâsıl-ı kelâm cem'i makāmât vardır uzlet ile hâsıl olur, kānûn-u şer'i üzere şeriat kimyâsı, hakîkatı tebdîl eylemekle cümle âfetler halka karışmak ile hâsıl olur. Eğer sözlerimin sıdkına şâhit gerekse hadîs-i kutsîde bir yer mezkûrdur, kāle Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurur; ***"Uzlet rahmettir dahî halka karışmak zahmettir, dahî ahmaklara karışmak ateşdir dahî uzlet benim bahçemdir, halka karışmak sübründülüğünde oturmaktır."*** buyurdu. Hakk Teâlâ hadîs-i kutsîde buyurur ki,

"Her kim ki beni isterse; halktan, arslandan koyun kaçar gibi kaçsın." dedi.

Ey kendi ihtiyârıyla "Enel-Hakk" da'vâsın eden merdudlar bu fâni zindana bu kadar peygamberler geldi ve gitti, hangi peygamber "Enel-Hakk" da'vâsın etti? hâşâ hiç birisi etmedi, cümlesi Allah Teâlâ'nın birliğini ikrâr edip ve kul olduklarını ikrâr ettiler ve kendi nefislerin âciz ve miskin, fâni dünyâyı terk edip dâim takvâ libâsın giyüb sözleri zikrullâh, sıfatları ve sumtları zikrullâh olup ve halkı Hakk'a da'vet ederlerdi.

"Allah birdir şeriki yoktur ve vahdâniyyette misli yoktur, ferdâniyyette Allah'tan gayrı ma'but yoktur" sözleri vahy-i rabbânî idi. Hiç nefis hevâsıyle söz söylemezlerdi. Salavâtullâhi aleyhim ecmeîn. Hakk Teâlâ cem'i peygamberleri kullarım deyu zikreyledi, hâşâ şerîkim deyu zikr etmedi.

İmdi Kelâm-ı Kadîminde buyurur: Ma'nâsı budur ki: ***"Zikreyle ya Muhammed bizim kullarımız İbrahim'dir, İshak'tır, Yakup'tur onlar muhkem kuvvetliler idi Ya'ni basîret ıssıları idi"*** [Sâd, 38/45] demekdir.

Bir âyette dahî buyurur: Ma'nâsı budur ki; ***"şükür ol Allah'a ki indirdi kulu*** **[73]** ***üstüne Kur'ân"*** [Kehf, 18/1] ki ***"Muhammedü'r-Rasûlullâh"***dır demektir.

Pes hazreti Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) ki habîbullâh iken ve cümle peygamberlerden derecâtta a'lâ iken Allah Teâlâ onu kulum deyu buyurdu.

Ammâ **ey hayıza avraddan doğmuş enkâs-ı ebterler, zikrolunan âyetlere cevâbınız nedir ve ne huccet birle "Enel-Hakk" da'vâsın idersiz?**

Bir sehl vakit havadan nefes alıp vermeseniz helâk olursuz, bir hod kâfir ellerinizi arkanıza bağlasa çözmeğe kādir değilsiz ve gözünüz çıksa geri komağa kādir değilsiz, ecel gelse ölümden çâre bulmağa kādir değilsiz. Öyle olunca bunun gibi hor, âciz iken ahlâk-ı zemîme içinde gark iken "Enel-Hakk" da'vâsın nice edersin?

Mansur'a ve Nesîmî'ye taklid sizin misâliniz neye benzer, bî-cîfe hor hınzır yırtıcı canavarlar eder ki ***"ben dahî insan-ı kâmillerdenim"*** dediği gibi. Ey enkâs-ı ebter kezzablar, horluk içinde cefâ ile gark olmuş iken nice dersin, ey mukallid. Gök sâfîdir onda kedûret yoktur, ona sâfîler çıkar, yoksa şeytanlar göğe çıkmaz. Ammâ çıkmak isterler, şihâb onları yakar, ya'ni

gönüller ehlinin sırrından bilmek isterler, şihâbdan yanarlar geri dönüp şüphe ve zannı heman içinde kalırlar, göğe gitmezler. Ammâ gök şeytan yeri değildir.

Ey kendi ihtiyâr-ı birle "Enel-Hakk" da'vâsın eden kezzâblar, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Cebrâil göğsünü yarıp içini yumayınca, önüne Burak çıkmadı ve göklere çıkmağa Burak kılmadı. İmdi kişi dünyâdan ve ehlinden yüz çevirip, uzlet ihtiyâr edip, nice yıllar riyâzetler çekip ve mücâhedeler kılıp tâ ki, ahlâk-ı zemîmeden pâk olup ve ahlâk-ı hamîde ile münevver ve müzeyyen olmayınca ona gökler kapısı açılmaz ve gökler esrârını Hakk'tan fehm edemez. Biline ki, kim ki tâlib-i Hakk ise; canını od'a salsın Halîlullâh gibi, tâ ki, gönüller esrârına muttalî ola.

Ey mukallid enkâs-ı ebterler, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Kudüs'e varmayınca ***"Sidretü'l- Müntehâ"ya yol bulmadı, siz ahlâk-ı zemîmenin*** **[74]** ***içinde gark iken "Enel-Hakk" da'vâsın edersin, illâ sizin cezânız, seni kelb-i akurt tepeler gibi tepelemektir, âhirette dahî yerin, nâr-ı kübrâdır.***

İmdi hiçbir kimse tanrılık da'vâsın kılmadı, illâ hevâ sebebiyle etti görmez misin? Fir'avun tanrılık da'vâsın kıldı, hevâsına tâbi' oldu. Ammâ ehl-i hevâdan azgın kimse yoktur. Ammâ Hakk Teâlâ kelâm-ı kadîminde buyurur: Ma'nâsı budur ki, ***"Dahî kim azgındır, ol kimseden ki, nefsi hevâsına tabidir ve uya hidâyetsiz ol Allah'tandır"*** [Kasas, 28/50] demektir.

İmdi şimdiki zamanın azgınlar muâmelesi revân ve dalâlet kapıları açık, husûsân eşkıyâ-i hâlikîn ol, mezheb-i gümrâhlar kendi küfürlerin âşikâre kıldılar bu zamanda, zâhir olup şayi' oldu, ehl-i hevâlar kuvvet tuttu, bunun gibi muhmilât sözleri hevâlarına muvâfıktır, mücerred taklîd birle küfürleri kabûl ederler hiç delil aramazlar, tarîk-i Hakk'ı inkârları ziyâde olur, ol meşâyıhlar ki, Hakk Teâlâ'nın inâyet-i cezbâtıyla din âlemine sülûk edip, yakîn âlemine seyr hâsıl etmişlerdir ve envây-i türlü keşifler Hakk Teâlâ'nın ilm-i lezzet-i devletini bulmuşlardır ve Hakk Teâlâ tarafından ve mürşid-i sâdık kalbinden halkı Hakk'a da'vet edip terbiye vermeğe emrolunmuşlardır. Öyle iken ol ehl-i hevâ merdudlar hiç bu sâdıklara i'tibâr etmezler "mukallidlerdir"diye dâim hakâret birle sol gözleriyle nazâr ederler, âhirete nazâr edecek gözleri kördür. Ammâ ol mezhep gümrâhların te'lifi ile değildir, bâtıl kitaplar ki, her birine bir ad komuşlardır, ol ehl-i hevâ merdudlar ol bâtıl kitaplara nazâr edip meşgûl olurlar ve ona mağrûr olurlar, i'tikadlar ederler ***"Biz muhakkıklardanız taklîdten necât bulduk ve havâslardan olduk"*** derler. Ammâ muhakkak merdûd oldular, îman taklîdinden mahrûm kaldılar, şeytan havâssından oldular dahî eşkiyâdan olduktan sonra iş görmemişler ve ehl-i yakînın makāmâtından bîhaberlerdir, ol bâtıl sözleri müptelâ kılarlar, ol bîçârenin îmanından **[75]** bin türlü şek ve şüphe ve halel zâhir olur.

İmdi bu âfetler vâki' olalı ehl-i hevânın fesâdı ziyade oldu. Mezheb-i gümrâhların bâtıl sözleri şâyi' olduğu ve ehl-i hevâ katında kuvvet tuttuğu şimdiki asırdan gerekti, dîn-i islâm ehlinin içinde müttâ kiler az kaldı ve kalanı dahî münâfıklar arasında garib ve miskin oldu ve halktan uzlet etmişlerdir ve münâfıklar ol müttâ ki, meşâyıhlara dâim i'tibâr etmezler. Pes ol mezheb-i gümrâhlara acîb hürmet-i izzet ederler, bâtıl sözlerine i'tibar ederler, hevâlarına muvâfık olduğu için ol azgınlar anın için küfürlerin âşikâre kılarlar.

Ammâ evvelki asırda müttâ ki, meşâyıhlar ulemâlar çoktu ve hem hâkimler dindardı, din gamın ve gassâsın yerler idi, bunun gibi bâtıl sözleri söyleyen azgınları din kılıcı ile katlederlerdi. ***Şimdiki asırda ol azgınlar ehl-i dünyânın makbûlleri oldu.*** Ammâ ma'rifetsiz

canavarlar, kâfirler dârü's-selâma dâhil olmaz ve Âdem'den mîras yemez. Zîrâ kâfir, müslüman anasından mîras yemez, cem'i peygamberler mezhebinde böyledir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki: ***"Îmanı yoktur şol kimsenin kim emâneti yoktur ve dini yoktur şol kimsenin ki ahdi yoktur."*** [Ahmed, Müsned, III, 135; İbn Hibbân, Sahîh, I, 422; İbn Abdilber, Temhîd, IX, 255.] dedi.

Pes sen ondan mîras yiyen sâdık sâliklerin alâmeti oldur ki, emâneti ve akdi olur, emâneti ve ahdi olanın alâmeti budur ki, dünyâdan ve ehlinden yüz çevirip cem'i dünyâ lezzetini kendine haram eyler, aşk-ı vechullâh olur ve ol vechullâh makamının azametinden ve celâletinden ötürü varır beytullâhı yedi kez tavâf eder ve Hacerü'l- Esved'i istîlâm eder. Hakk Teâlâ ahidnâmeyi Hacerü'l- Esved'e ısmarlamıştır, ol hacer yâdıyla ahidnâme ondan zuhûr ede, ondan sonra haccın tavâfın ve salâtın ve cem'i amelin sırrına erişir, hükmünü icrâ eder, ubûdiyyet hakkın yerine getirir, ondan ümmet-i vasat olur. Zîrâ ki, Kâbe'nin vasat-ı arz mıdır?

İmdi Kâbe bunun sırrına erişti, ümmet-i vasattan oldu, ondan kendi mâhiyetini idrâk eder. Ondan sonra Hakk Teâlâ ona tecellîy-i zât eder. Allah cem'i eşyâdan münezzeh görür, müşriklikten halâs olur, halktan tamam ümîdin keser, ondan ehl-i Kur'ân olup, dârü's-Selâma **[76]** dâhil olur.

İmdi emânet-i ahdi olanın alâmeti budur ki, Rasûlullâh (sav)buyurmuş ki: ***"Ehl-i Kur'ân ehlullâhtır, ehlullâh ona derler ki, kendi mâhiyetini idrâk eylemiş ola, Hakk Teâlâ tecelli-i zât etmiş ola"*** [İbn Mâce, Mukaddime 16; Kinânî, Misbâhu'z-zücâce, I, 29.]

Ey ibâdette kalan ehl-i Kur'ân âvamlar, Kur'ân'dan mahrûmdur. **Ey bey'at kulları taklîd zulmetinde gark olmuş ahmaklar, Allah Teâlâ Kelâm-ı Kadîm'inde buyurur ki**, ***[Şüphesiz bu, değerli bir Kur'an'dır, korunmuş bir kitaptır. Ona ancak temizlenenler dokunabilir.]*** [Vâkıa, 56 /77-79] İmdi Kur'ân'a zâhir olan mü'minler, ârifler yapışır ve sırrını fehm ederler. Anın için hükmünü icrâ ederler, sâdıklardır, tevhîd-i zâta erişmişlerdir, makãm-ı vahdette istikãmet bulmuşlar. Hakkıyla Hakk'a ikãmet ederler, likãya vâsıl olurlar, müşâhede icre fenâfillâh olmuşlardır ayn-ı bekâya.

Pes kaçan bir kulunu sevse mevlâ,

Kılar her gününü gününden a'lâ.

Biline ki, mü'mini sever Allah, mü'min oldur ki, şeriat-ı kimyâsıyla hakîkatı tebdîl ede, ahlâk-ı zemîmeden ahlâk-ı hamîdeye. Tâ ki, kalbi beytullâh ve arşullâh ola ve sırr-ı Kur'ân hükmünü icrâ ede ve amel-i salihde müşâhede ve Allah korkusundan hergün terakkîde ola ve dâim Allah ipine yapışa hükmü şeytana yapışmaya, ol mezheb-i gümrâhlar gibi. Ammâ Hakk Teâlâ kelâm-ı kadîminde buyurur: ***"Yapışınız Allah ipine cümleniz ayrılmayınız Hakk'tan."*** [Âl-i İmrân, 3/103.] demektir.

Allah ipi Kur'ân'dır, muhkem yapış tâ ki, mezheb-i gümrâhlardan halâs olasız. Pes Kur'ân'a yapışmak oldur, Allah Teâlâ'nın emrine imtisâl ede ve nevâhîsinden içtinâb ede ve şeriatı azîz tuta, ya'ni azîz tuttuğu olaki, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem yoluna girip sünnetini kavlen ve fiilen ittibâ edip emrin ve nehyin bilip ve her sözüne râzı olup ve hükm-i Kur'ân'la amel edip ve ehl-i dünyâdan yüz çevirip, uzlet ihtiyâr edip ve kanaat hazinesine gire ve Allah Teâlâ'yı gãyet pek sevip dâima işi zikrullâh ola ve gussâ yoldaşı ola, dâim ağlaya, şâd olup

gülmiye ve ömrü taat ola ve gazâsı nefs-i emmâresin öldürmek ola, dâim nefsi başını mücâhede çekici birle döve ve takvâ oyasını başından gidermeye ve nefsini merkep edinip bine, Hakk yoluna yürüye ha! Sâdıktır. Pes **[77]** yoksa bir kezzâb ki, adı mü'min dini gayri, dili ***"Lailâhe illa'llâh Muhammeddurrasûlüllâh"*** der ve ***"ahkâm-ı şeriata inandım"*** der. Ammâ döner anın hilâfın işler, onlar münâfıkdır mü'min değildir.

İmdi sâdık kişi oldur ki, dili ile kalbi bir ola, dili kalbi bir olanın alâmeti oldur ki, Hakk Teâlâ onu bir mürşid-i sâdık sohbetine eriştirir, ol yüzü dünyâya bağlamış iken döner bir kezden her nesneyi terk eder, aşk gurbetine düşer, münâfıklar arasından gider uzlet ihtiyâr edip mürşid-i sâdık huzurundan ayrılmaz, envâî riyâzetler çekip ve mücâhedeler eder tâ ki, "Men arefe nefsehû…" makãmına erişem diye dâim gözyaşın döker, sa'yeder, ehl-i hevâya uymaz.

Ammâ husûsan şimdiki zamanın ol hevâ şeyhleri, mezheb-i gümrâh merdudları ki, uzleti yok, riyâzet yok, mücâhede yok, dâim sohbetleri ehl-i hevâ ile kahvehânelerde ehl-i ağniyânın hevâsına muvâfık sözler söylerler; onlara hoş gelsin, bize i'tibâr eylesinler diye.

Ol mezheb-i gümrâhların bâtıl sözleri hoş, hiç delil istemezler, bir kezden ol kâfirleri ederler, zîrâ nefs-i emmâre kâfirdir ve mürâîdir ve hem münâfıkdır, gıdâsı hükm-i şeytandır. Anın içün ol mezheb-i gümrâhlar ehl-i hevâların makbûlleridir.

Ammâ ol mürşid-i sâdık ki, Hakk Teâlâ'nın inâyeti birle din âlemine sülûk edip ve yakin âlemine seyr hâsıl etmiştir ve Hakk Teâlâ'nın aşkı od'una yanıp kül olup ve envâi türlü keşifler edip, ilim lezzet-i devletini bulmuştur ve **Hakk Teâlâ tarafından halkı Hakk'a da'vet edip terbiyyet söyler, Kur'ân'a ve hadîse muvâfık söyler, anın için mürşid-i sâdıkı sevmezler.**

Ammâ ey mezheb-i gümrâhlar ve kezzâblar, evliyâ dinin kâfirden eşedd evliyâ düşmanları, Allah'tan dilerim ki, cem'i evliyânın hışmına uğrasınlar, âmin! Yâ muîn. Bir kâfirden eşedd mezheb-i gümrâhlar ve merdudları, evliyâya beraber gördüğünüz için.

Ey ahmak câhiller, dünyâ kadîmdir diyen kâfirden eşedd merdûd-u nâkıs evliyâ olur mu? hâşâ nâkıs merdud oldur der. İmdi bu dünyâ masnû'-i sâni' olduğu evliyâya gün gibi ayandır, hâşâ ki, kadîm ola.

sh:69-78

Kitâb-ı tevhîd-i zât- Mecnûn ile Leylâ/ TEVHÎD-İ ZÂT RİSÂLESİ- Ahmed Câhidî

Kaynak:ORHAN ÇAMLICA, Ahmed Câhidî'nin Nasihatnâme Ve Tevhid-i Zât Adlı Risâleler'inin Tahlîli, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı -Yüksek Lisans Tezi , İstanbul, 2006

****

"Allah Teâlâ'dan istedim, vermedi", deme
İstemeyi bilmedin bâri yalan söyleme!
Yarhisarlı Hüseyin Doğan Efendi

ÇERKEŞLİ ŞEYH MUSTAFA EFENDİ Kaddesellâhü sırrahu'l azîz

Meşâyıh-ı izâm-ı Şa'bânîyye'dendir.Neş'etleri Çerkeş'tendir. Şeyh-i mükerremleri Muhammed Efendi'nin vâris-i kemâlâtı olup, ziyâret-i Haremeyn'e dahi muvaffak olarak kemâlât-ı ârîfâneleri şuyû' bulmuştur. Halka-i irşâddan onüç halîfesi yetişmiş 1224/(1809) senesinde âzim-i dâr-ı ahiret olmuşlardır. Çerkeş'te medfûndur.

Oldu Şeyh vâsıl-ı cânân Yâ Hû

(اولدی شیخ واصل جنان یا هو = 1224)[1]

İstanbul'da bir silsile-i urefâ vü ulemâ teşkîl eden Çerkeşli-zâdeler müşârünileyhin ahfâdındandır.

Osmanlı Müellifleri'nde, Çerkeşî Mustafa Efendi hazretlerinin irtihâli 1229/(1814) gösterilmiş ise de yanlıştır. Hz. Şeyh'in ahvâl ve asnâf-ı tarîkata dâir **Risâle-i Türkiyye**'lerinin matbû' olduğunu **Osmânlı Müellifleri**'nde Tâhir Bey yazmaktadır. Mezkûr risâle ahîren görüldü, gâyet mühimdir. Teberrüken ve kısmen âtîde naklolundu.

/**57**/ Çerkeşî Mustafa Efendi hazretlerinin mürîdlerinden olup, Tokat'ta ikâmet etmekte olan Cebbâr-zâde Süleymân Bey, azîz-i müşârünileyhi Tokat'a da'vet etmekle, da'vete rû-yı icâbet gösterip Tokat'a şeref-i muvâsaletlerine müsâdif yevm-i mes'ûdda bütün ahâlî istikbâline çıkmışlar. Hattâ on dakîkalık yola kadar şal döşemişlerdir. Hz. Şeyh, gâyet mahviyyet-perver olduğundan Çerkeş'teki dergâh pek harâb olduğunu ve hattâ binânın birçok yerleri iplerle bağlı bulunduğu hâlde kimseye bu bâbta teklîfte bulunmamış idi. Hz. Azîz'in Tokat'a azîmeti sırasında Süleymân Bey kâhyası vâsıtasıyla tevsîan ve müceddeden derhâl bir binâ-yı âlî vücûda getirmiş ve kimin tarafından yapıldığını kimseye bildirmemiş idi. Hz. Şeyh Çerkeş'e avdet ettikte binâ-yı cedîdi görünce hayrette kalmış ve fakat bilâ-tereddüt ikâmet eylemişlerdir. Hakîkat-ı hâli merâk ederek kendilerinden suâlde bulunanlara,

> **"Cânım biz sormadık. Girip oturduk. Siz niye soruyorsunuz?"** buyururlar imiş.
>
> Bir gün hastalanmışlar. Süleymân Bey, Hıristiyan hekîm celbedip, Hz. Azîz'i tedâvî eylemek istemiş. Hekîm muâyene edince Hz. Şeyh ona hitâben,
>
> **"Hastalığımı teşhîs ettin mi?"** diye sorunca o da,
>
> **"Onbir de ilâc tertîb eyledim. İçince bi-inâyeti'llâh şîfâ bulacaksınız."** cevâbını vermiş idi.
>
> **"Öyleyse ben bu işi bir kere hastalığıma danışayım."** deyip yorganı başına çekmiş, bir müddet sonra tabîbe hitâben,
>
> "***Hastalığım bana lisân-ı hâl ile dedi ki*** : **'Vâkıa verilecek ilâcla ben geçerim. Ama senin ile yirmi beş senedir hem-bezm oldum. Benim yerime hiç tanımadığın bir hastalık gelir, tedâvîsi bulunmazsa ne yaparsın?'** ***Düşündüm ben o ilâcı içmekten vazgeçtim.***" demiştir.

Şeyh Seyyid Kerâmeddîn Efendi,

“Şu hastalık ve tabîb hikâyesi Hz. Pîr Nasûhî’de de aynen vukû’ bulmuştur. Demek ki Çerkeşî hazretleri de, eser-i cenâb-ı Pîr’e imtisâl buyurmuşlardır.” buyurdular. Hastalıkları kesb-i şiddet edince, tâcını Beypazarlı Ali Efendi hazretlerine ihsân buyurmuşlar. Beypazarlı, azîzinin huzûruna gidince, azîzinin kucağında yatmakta olan geyik yavrusu hemen firâr edince,

“Hâlâ adam olamamışım. Geyik bile beni adam yerine saymıyor, benden kaçıyor.” demiştir.

Hulefâsının en güzîdeleri Geredeli Azîz nâmıyla benâm Şeyh Hacı Halîl Efendi ile Beypazarlı Şeyh Ali Efendi’dir. Bu iki halîfe-i muhterem her ma’nâsıyla şeyh-i mükerremlerinin feyz ü kemâlini hâiz idiler. Her ikisinden teselsül eden silsile-i tarîkat elyevm bâkî olup, ehl-i tarîkatın melâz-ı uşşâkıdır.

Sultân Mahmûd-ı sânî müşârünileyhe pek ziyâde hürmet etmiştir. Hattâ emriyle yazdığı risâleden bir bahis teberrüken aynen derc olunmuştur:

Ulemâ ve meşâyıh arasındaki ihtilâf-ı sûrî münâsebetiyle bunun izâlesine hâdim olmak üzere Sultân Mahmûd-ı sânî’nin ricâsıyla yazdıkları **Risâletün fî-Tahkîkı’t-Tasavvuf** [2]nâm risâlesi vardır.

(Ahmed Amîş Efendi Efendinin raftan indirip yazdırdığı risâle budur. Melâmiler hakkındaki müteala dikkate şayandır.)

RİSÂLETÜN FÎ-TAHKÎKI’T-TASAVVUF

“Ma’lûm ola ki, erbâb-ı kulûbun tahsîl ve tahsîlinde sa’y-i belîğ eyledikleri tasavvuf ahvâl-i selâseden ibârettir. Onlar da budur:

Tecellî-i ef’âl, tecellî-i sıfât, tecellî-i zât.

Lâkin hîn-i ifâdede ahvâl-i selâse (üç halin) sâhibleri hâlât-ı selâsede fırak-ı dâlleden üç fırka-i bâtılaya müşâbihlerdir.

Tecellî-i ef’âl sâhibleri, **Cebriyye’ye;**

tecellî-i sıfât sâhibleri, **Hulûliyye’ye;**

Tecellî-i zât, sâhibleri, **İlhâdiyye’ye** müşâbih (benzer) görünür.

Lâkin cebr, hulûl ve ilhâddan müberrâdırlar. (temizdir.)

Bu tecellîyât-ı selâseye mazhar olan zevât-ı kirâm ile tavâif-i selâse-i mezkûrenin beynlerini tefrîk eden şer’-i Muhammedî ve erkân-ı cenâb-ı Ahmedî’dir ki, eğer bir kimse dâire-i şerîatta dâhil ve merkez-i nâciye-i istikâmette sâbit olur, makâmât-ı selâseden ve tecellîyyât-ı sâbıkadan tekellüm ederse, irfân-ı ilâhî ve esrâr-ı Rabbânîdir ve kendinden zuhûr eden hârık-ı âde kerâmettir. **Lâkin ında’llâh ve ınde’r-Rasûl ve ınde’l-mürşidîn mezmûm ve bî-edebliktir.** Ve eğer dâire-i şerîattan hâric ve merkez-i ittikâdan zerre mikdârı mâil olursa kendisi dâll ve kelâmı ilhâd ve ifsâddır. Ve zuhûr eden hârık-ı âde sihir ve istidrâctır.

Sûfiyyeden Melâmiyyûn Hazerâtı avâmm-ı nâs ındinde ve mahcûbîn katında hasebü’z-zâhir şerîata muhâlif akvâl u ef’âl ü etvâr ile görünürlerse de, lâkin tahkîk ve tedkîk olundukta

kat'iyyen ve kâtıbeten ser-i mû şerîat-ı Muhammediyye'ye muhâlefetleri yoktur. Ancak tabâyı'-i şerîfelerinde sırr u ahfâ muhabbeti merkûz (istenilmiş) olmağın mahcûbîn ındinde zâhir-i şerîata muhâlif ve hakîkatta mutâbık akvâl u ef'âl ü atvâr ile nefislerini mestûr ve mahfî kılarlar. **Zâtlarında bu fırka mestûrîn-i kâmillerdir; mükemmiller değillerdir. Ve nefsinde râşidler ve fakat gayr-i mürşidlerdir. Onlardan istid'â ve istirşâd ve iktidâ sahîh değildir. Zîrâ tâlib-i tasfiye olanları şek ve şübheye ilkâ ederler.** [3]

Mürşidiyyet, şek ve şübhe ilkâ etmek değildir. Belki cemî'-i nâsın reyb u şekkini ihrâc ve izâle etmektir ve emr-i irşâd, Allâhu zü'l-celâl hazretlerinin inâyet-i ezeliyye ve cezbe-i Rabbânîyyesidir ki, bir kulunu ef'âlen ve sıfâten ve zâten kendine cezbedip, nice müddet, kasr-ı cemâlinde mihmân ve taht-ı visâlinde sultân kıldıktan sonra tekmîlen li'l-irşâd makâm-ı beşeriyyete inzâl u irsâl edip, tavâif-i selâse ki, küffâr, avâm, havâs; küffârı küfürden îmâna ve avâmmı ma'siyyetten tâata ve havâssı mâ-sivâdan vuslata da'vetle me'mûr ve taraf-ı Rabbânîden hilâfetle mansûr ve müeyyed kılınmıştır. Bu abd enbiyâdan ise, nübüvvet-i teşrîiyye ve evliyâdan ise, nübüvvet-i ta'rîfiyye tesmiye olunur.[4]

Mürşid-i kâmil ve mürebbî-i vâsıl zât-ı akdes-i peygamberîden hisse-mend olmalarıyla enbiyâ-yı ızâm ne gûnâ ferâiz ve vâcibât ve sünen ve müstehabâtı ve sâir erkân-ı şerîatı kavmi beyninde iktidâ etmeleri kasdıyla alenen icrâsıyla me'mûr oldukları gibi, mürşidler dahi evrâd u ezkâr ve halvet ü uzlet ve ferâiz u nevâfil ve sâir erkân-ı turukun mürîdleri belki sâir nâs beyninde iktidâları kasdıyla cehren ve alenen icrâsıyla me'mûrlardır. Ve mahall-i ithâmdan ihtirâzı mültezimlerdir ve ibâdet ü tâatlarında ve sünen-i Muhammediyye'ye ittibâ'larında ve siyer-i Ahmediyye'ye sülûklarında aslâ ucub u riyâ olmaz. Onlar bir kavimlerdir ki, (لا أعبد ربا لم أره) [5] ikrâmıyla mükerrem olmuşlardır. Kavilleri, ayn-ı tevhîd ve fiilleri ayn-ı ihlâstır.

Ammâ gürûh-ı melâhiden;[6] **"İbâdât-ı zâhiriyye, ebrârın hali; ibâdât-ı bâtıniyye mukarrabînin hâlidir."** diye i'tikâdları küfr ü ifsâddır.[7]

İbâdât-ı zâhiriyyeyi terk ayn-ı ilhâd olduğundan mâ-adâ safha-i kalbleri, sırf dînden ve nokta-i tasavvuftan hâlî ve lisânlarında nice nice hurâfât ve şatah ve tâmât ve muîn-i şerîat-ı garrâ olan ulemâ-yı etkıyâya buğz birle ma'rifet-i Bârî ve tasavvuf iddiâsında olup, tarîkat-ı aliyyeyi, şerîat-ı garrâdan ayrı bir tarîk addedip, hâl ve zevk ile sudûr eden ehlu'llâhın kelâm-ı mutlaklarını lisâna getirip, kendilerine kâl ve meşâyıh ve ulemâ beyninde müttefakunaleyh olan ibâdât u tâati ve riyâzât u mücâhedâtı terk ve muhtelefunfîhâ olan ba'zı ef'âli vücûb mertebesinde kendilerine âdât u hâl ve belki ma'siyyete âlât kılan ol zümre-i dâllîn ve ol fırka-i hâsirînden tasavvuf dûr ve ma'rifet-i Hak onlardan mehcûrdur.

Bu cihetten ulemâ-yı selef ve haleften ba'zısı tahkîkan ve ba'zısı taklîden ol gürûh-ı melâhideyi zecr u men' husûsunda ârif u kâmili fark etmeyip, sûret-i ıtlâkta nice resâil tahrîr u tahşiye-i kelimât ile takrîr eylediler. Lâkin ârifi mahcûbdan ve kâmil-i nakıstan mukbûli merdûddan fark etmeyerek zecr ü red, emr-i metbû' olmadığı ecilden bu bâbda eimme-i sûfiyye dahi nice kitaplar te'lîf ve nice risâleler tasnîf eylediler. **Ulemâ ile meşâyıh meyânında olan nizâ' lafzîdir. Ma'nâda onlar müttehiddirler.** İttihâd-ı ma'nevîyyeyi fehm etmeyen bî-edeblerin lafızda teksîr-i nizâ'larına ehlu'llâh, kaddesa'llâhu esrârahum, râzî olmazlar."[8]

---

[1] Bu ibârenin hesaplanmasından 1145 çıkmaktadır. (H)

[2] Atatürk Kütüphanesi, İstanbul; Tahkik et-tasavvuf / Mustafa Halveti el-Çerkeşi, 297.7 - O. E. Yazmaları - OE_Yz_001585; 297.7 MUS, O.E. Yazmaları - OE_Yz_000059/04

[3] Aslında bu fırka zâtlarında gizlenmiş kâmillerdir. Ancak mürşid-i kâmil değillerdir. Ve nefislerini irşad ederler fakat başkaları için mürşid değillerdir. Onlardan irşad olmayı istemek, Hakk yola gitmek ve peşlerinden gitmek sahih değildir. **Zîrâ nefsini temizlemek isteyen tâliblerini şek ve şübheye düşürürler.**

[4] Mürşidlik, şek ve şüpheye düşürmek değildir. Belki bütün insanların şek ve şüphesinden çıkarıp ve izâle etmektir. Mürşidlik vazifesi, Allâhu zü'l-celâl hazretlerinin ezeliyye inâyet-i ve cezbe-i Rabbânîyyesidir ki, bir kulunu **ef'âlen ve sıfâten ve zâten** kendine cezbedip, nice müddet, cemâl köşkünde misafir etmek ve visâl tahtına sultân kıldıktan sonra **kâfir, avâm, havâs** dediğimiz üç taifeyi irşâd için tamamlanmış ve görevlendirilmiş olarak beşeriyyete irşâd emri ile gönderilmesidir. Yani, küffârı küfürden îmâna ve avâmmı ma'siyyetten tâata ve havâssı mâsivâdan vuslata da'vetle me'mûr ve taraf-ı Rabbânîden hilâfetle yardım edilmiş ve desteklenmiştir. Bu kul enbiyâdan ise, nübüvvet-i teşrîiyye ve evliyâdan ise, nübüvvet-i ta'rîfiyye tesmiye olunur.

[5] Hazret-i Ali kerremallâhü veche buyurdu ki; **"Görmediğim rabbe ibâdet etmem."**

"Hz. Ali, bu sözü ile acaba ne anlatmak istiyordu?"

"Yalan şahadet Allah'a şirkle bir tutulmuştur!"

[6] **Melâhi**:Oyunlar, eğlenceler. Cümbüşler.

Melahide: Mülhidler. Dinsizler. İmânsızlar.

[7] Mülhidlerin, **zâhirî ibadetler, ebrârın hali**; **bâtınî ibâdetler mukarrabînin hâlidir**, diye söylemeleri küfür ve ifsattır.

[8] (VASSAF, et al., 2006), c. IV, s.

[slideshare id=49379417&doc=risale-fi-tahiki-t-tasavvuf-150614194945-lva1-app6892&type=d]

İBN ‘ARABÎ Kaddesellâhü sırrahu’l azizin MUVAŞŞAHALARINDAN

**

Bildiğin gibi ben aynı benim (hala senin sevdanda), Sana ulaşmaya bir yol var mı?

**

Necm sûresinde tahtın kralının ben olduğum doğru oldu Denildi ki al bunu fakat taşıması zordur

Bende hem köle, hem kral olarak bu işe giriştim

Kim onu bırakırsa o solan bir çiçektir, kim de onu arzu ederse çiçektir o hoş kokulu

**

Hala yüz çevirmemin acısını çekiyorum Ben öldükten sonra kim ona teveccüh eder? Ondan bana geriye kalan işte budur

Hasret kendini gösterdiğinde Ey sabahı yaran ne olursun ihsan eyle!

**

Ben kendimin sevgilisiyim ve sevileniyim Kendimi arayanım178, arananım ve istenilenim Ben kıskançlıktan aranıp duruyorum

Bahçelerin esintisi179 bende yakıp yıkacağını yıktı

"Ey kayın ağacından yapılan ud! Yardımıma koş! Narlar lezzetlidir toplayan için

**

İyi akıl, arzulanan şeyin özünü ortaya çıkardı

O en büyük kraldır ve onun krallığı hiç tükenmez! Aşağılık topluluk harflerin bir manaya geldiğini buldu Ve bununla beni kast etti, fakat ben değişmem

Sonra onu gizleyip kendi işini en adil imama Emânet etti.

**

Gördüm ki iffetim, benliğim korunmamı istiyor

Ve gözüm (nefsim) dedi ki: “Onda benim kurtuluşum var” Ondan uzak olan sadece benim

Dedi ki: “Sen övversen ben överim.”

**

Sendeki şerefime ve sebatıma bak; çünkü ben gıdadan feragat edebilecek bir konumdayım.

**

Biri benim sana benzediğimi söylerse

Sen sultansan (taht) ben de gölgenim

Eğer sen yağmur isen ben de sağanağım

Kendime söylerim, gel yada getir, bu şekilde yaşa veya öl!

Kaynak: Osman Düzgün , İbn 'Arabî'nin Muvaşşahaları, Yüksek Lisans Tezi T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri Ve Edebiyatları (Arap Dili Ve Edebiyatı) Anabilim Dalı , Ankara-2006

70 Yazılar

ARUZUN DOĞUŞUNDAKİ ANA FİKRİ, ARUZUN TARİHİ GELİŞİMİNİ, ARUZUN BÜTÜN ESASLARI

BÖLÜM V'de Aruz, Aruzun Keşfi ve Tarihi Tekamülünü 45-55. Sayfalardan okuyunuz.

Kaynak: Dr. Ali Kemâl BELVİRANLI, Aruzun Doğuşundaki Ana Fikri, Aruzun Tarihi Gelişimini, Aruzun Bütün Esaslarını Öğretir., 1965, Konya

YAŞAR KEMAL'DEN TİLDA GÖRÜNDÜ

Birkaç gün önce matbaacı abim Kemaleddin Beyi ziyarete gitmiştim. Herkesin derdi ayrı bizimkisi kitap olunca söz mecliste Yaşar Kemal'e gelmişti. Hiç beklemediğim bir şekilde **"Yaşar Kemal'in şöhretinin arkasında Eşi Matilda Gökçeli [Matilda Sorero] vardı. O olmasa Yaşar, kemal bulamazdı."** Önceden o kadar meşgul olmadığım bir konu idi Bunun üzerine biraz araştırınca gerçeğin bu meyanda olduğunu gördüm. Başarılı erkekler arkasında kadınlar ve Yahudi olmanın verdiği bir kuvvet ister istemez yine göründü.

Kadınlar ve Yahudiler.

İnsanlar oluyor, ama nasıl?

Yahudiler konusu malum. Ancak kadın eğitiminin ve kadın gücünün yüksek irtifasını erkeklerin aşamadığını bir daha hissettim. Bu nedenle kadını eğitmenin gerekliliğini çok iyi anlamamız gerekiyor.

Aşağıda sizin için tarama yapınca birçok bilgiye ulaştım. Yazıları derledim, şöylece bir göz atmanızı isterim. (Kısa videoları seyrederek ilim sahibi olunacağını zanneden okumayı sevmeyen halkımız için) Tilda Hanımın şu sözü halkımızın bir cephesini de ortaya koyuyor. **"OKUMUYORLAR"**

Büyükler derler ki, işin sonuna bakın, neticede ne hasıl olmuş. Niyetler akıbetinde hiç umulmadık noktalara ulaşıyor.

Ulu Hakan II. Abdülhamid devrinin ünlü saray hekimi Jak Mandil Paşa'nın torunu zor bir hayat yaşadıktan sonra Rabbine huzurla gidiyordu.

> "Son Osmanlı"yı mı uğurluyorduk; yoksa toplumumuzun harikulade dokusunun, derinliğinin bugünlere ve yarınlara izdüşümünü mü izliyorduk?
>
> Doktoru cüzdanında **"Kelime-i Şahadet"** bulmuş vasiyet niyetine. Varoluşunda karınca emeği bulunan dev eşi ile, sonsuz yolculuğun mekanında da ayrı düşmek istememiş. Mathilda doğdu, Tilda Kemal olarak Teşvikiye Camii''nden kalkıp, Müslüman mezarlığında uykuya girdi.

Milletimize hizmet eden kişilere saygı duymak boynumuzun borcudur. Çalışan insanların gayreti başkalarına/insanlığadır.

Neticede çalıştılar....

İhramcızâde İsmail Hakkı

İKTİBASLAR

Yaşar Kemal'in Hayatı ve Roman Sanatı HAYATI

D.t. 1923 Osmaniye Roman, senaryo ve öykü yazarı

İnce Memed adlı romanı yaklaşık olarak kırk dile çevrilmiş ve yayınlanmış ve Kitaplarının yurtdışındaki baskısı yüz kırktan fazla olan tanınmış bir romancımızdır.

Yaşar Kemal'in asıl adı **Kemal Sadık Gökçeli**'dir. Aslen Van Gölü'ne yakın Ernis (bugün Günseli) köyünden gelen bir ailenin çocuğudur. Ailesinin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali yüzünden bu köyden göç etmiş, ailesi Osmaniye'nin Kadirli ilçesine bağlı Hemite (Gökçedam) köyüne yerleşmiştir. Bu yüzden yazar Kadirli- Osmaniye ve Hemite köyü doğumludur. Yaşar Kemal1926'da doğmuş ama doğum yılı bazı biyografilerde 1923 olarak gösterilmiştir. O yıllarda ailesinin doğum yılını geç gösterme alışkanlığı bulunduğundan asıl doğum tarihinin 1923 yılı olması akla yatkın gelmektedir.

Yaşar Kemal'in annesi Nigâr Hanım babası ise **Kürt asıllı Sadık Efendi**'dir. Sadık Efendi aslen Van-Erciş yolu üzerinde ve Van Gölü'ne yakın Muradiye ilçesine bağlı Ernis (bugün Ünseli) köyünden olan bir aileden dünyaya gelmiş ve Yaşar Kemal'in anlatımına göre daha sonra Çukurova'ya göçerek Hemite köyüne yerleşmiştir. Babası Ailesini de alarak, Birinci Dünya Savaşı'nda Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite (bugün Gökçedam) köyüne yerleşmiş yazar daha beş yaşındayken, babasının bir kan davası nedeni ile camide öldürülüşüne tanık olmuştur.[3] Bir Türkmen köyünde yaşayan tek bir Kürt ailenin çocuğu olarak doğup büyüyen Yaşar Kemal, evde sadece Kürtçe konuşurken, köyün içinde ise Türkçe konuşarak büyümüş, bir kaza sonucu sağ gözünü kaybetmiştir.

Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk eder. Babasız yetim ve fakir bir çocuk olan Yaşar Kemal çalışmak zorundadır. Bu yüzden Kuzucuoğlu Pamuk Üretme Çiftliği'nde ırgat kâtipliği (1941), Adana Halkevi Ramazanoğlu kitaplığında memurluk (1942), Zirai Mücadele'de ırgatbaşılığı, daha sonra Kadirli'nin Bahçe köyünde öğretmen vekilliği (1941-42), pamuk tarlalarında, batozlarda ırgatlık, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaparak hayatını kazanmak zorunda kalmıştır. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli Sanatçı ve yazarlarla ilişki kurmaya başlamış bu sayede 17 yaşında iken siyasi nedenlerle ilk kez hapishaneler ile tanışmış olur.

Fakat solcu çevreler ve yazarlar ile olan ilişkisi nedeni ile edebiyata heves duymaya başlar. **İlk şiirleri Şiirleri, Ülkü 1942- Kovan1943, Millet 1943, Beşpınar 1943 yıllarında yayınlanır.** Devrin tanınmış solcu yazarlarının telkinleri ile 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı Ağıtlar'ı yayımlar. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalışmaya başlar. 1948'de Kadirli'ye geri dönerek bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yapmıştır. 1950'de 142. maddeye aykırı davranmak, Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklanarak Kozan cezaevinde yatmış,1951'de salıverildikten sonra tekrar İstanbul'a dönmüştür. 1951-63 arasında Cumhuriyet gazetesinde Yaşar Kemal imzası ile fıkra ve röportaj yazarı olarak çalışmaya başlamıştır. Bu yıllarda yaptığı bir röportajı olan "Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün", Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği yarışmada Özel Başarı Armağanı'nı almaya hak kazanır.

Yaşar Kemal, 1952 yılında (Matilda) Tilda adında bir İspanyol göçmeniyle evlenir Eşi Tilda'nın 2001 yılındaki ölümüne kadar onunla evli kalacaktır. Eşi Tilda ile olan evliliğinden. Raşit Gökçeli adında bir oğlu dünyaya gelmiştir.

1952'de ilk öykü kitabı olan Sarı Sıcak', 1955'te ise bugüne dek kırktan fazla dile çevrilen romanı İnce Memed' tefrika olarak yayımlanır. 1951 yılında başladığı Cumhuriyet Gazetesindeki işini 1963 yılına kadar sürdürecektir. 1950li yıllarda edebi hayatında önemli

gelişmeler olmuş, öyküleri "Dükkancı", "Bebek", "Memet ile Memet", "Sarı Sıcak" yayınlanmıştır. "İnce Memed" adlı romanı Varlık Roman Armağanı'nı kazanmış ünü bir kat daha da artmıştır.

1962'de Türkiye İşçi Partisi'ne girmiş bu partide genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. TİP te sekiz yıl süre ile yöneticilik yapan Yaşar Kemal 1987'deki bir söyleşisinde Türkiye'de bir Marksist partiye ihtiyaç olduğunu belirtebilecek kadar cesur bir politikacı olabilmiştir.

İnce Memed'in gördüğü alaka nedeni ile kendini tamamen romancılığa vermeye başlamış ama yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kovuşturmaya uğramaya başlar.

1967'de haftalık siyasi dergi Ant'ın kurucuları arasında yer almış ve yazılarını bu dergide çıkarmaya başlamıştır. Sol çevrelerin etkili yayınlarından biri olan bu dergideki yazıları yüzünden mahkemelik olur ve bu derginin eklerinden biri yüzünden 18 ay hapse mahkûm edilmiş ancak karar Yargıtay tarafından bozulmuştur. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlenir ve 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin de ilk başkanı olur.

1995'te Der Spiegel'deki bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılanmışa ama bu davadan aklanmayı başarmıştır. Aynı yıl bu kez Index on Censorhip'teki yazısı nedeniyle 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildiyse de bu cezası ertelenir.

2001 yılında eşi Tilda ölünce 1 Ağustos 2002 tarihinde **Ayşe Semiha Baban** ile evlenir.

Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerini kavrayışı, anlatımının şiirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal'in yapıtları kırkı aşkın dile çevrilmiştir.

Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca ödülü, Légion d'Honneur nişanı Commandeur payesi, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres nişanı, Premi Internacional Catalunya, Fransa Cumhuriyeti tarafından Légion d'Honneur Grand Officier rütbesi, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü'nün de bulunduğu yirmiyi aşkın ödül, ikisi yurtdışında beşi Türkiye'de olmak üzere, yedi fahri doktorluk payesi almıştır.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Yaşar Kemal, romanlarında Anadolu'yu özellikle Çukurova'yı anlatmıştır. Anadolu in-sanının hayatını destansı (epik) bir üslupla anlatmıştır. Köylülerin yaşantısını, çektikleri sıkıntıları anlatmada çok başarılı olmuştur. Haksızlığa karşı dağa çıkan bir gencin öyküsünü anlattığı dört ciltlik İnce Memed romanı ile tanınmıştır. Kendine özgü şiirsel bir anlatımı olan yazar, doğa betimlemelerinde çok başarılıdır. Söz dağarcığı çok zengindir; deyimlere ve yerel söyleyişlere yer veren bir romancıdır. Tarımda sanayileşme ile birlikte köylünün yaşadığı sorunlar, ağaların sömürüsü, ayakta kalmak için direnen köylüler romanlarında ele aldığı başlıca temalardır.

Toroslardan kalkıp Çukurova'ya pamuk ırgatlığına gelenlerin dertleri, çeltik tarlalarıyla zengin olan ağalar, hastalıktan kırılan, ölen köylüler, düzene ve ağalara başkaldıran yoksul köylüler, işlemeyi sevdiği başlıca konulardır. Edebiyat eleştirmeni Fethi Naci, "Yaşar Kemal'in

Romancılığı" adlı eserinde bu gerçekçiliği şöyle anlatır; "Romancılarımız, Türk köylüsünü ya idealize etmişlerdir, ya köylülerin kimi davranışlarını, düşüncelerini saklamışlar, kentlilere karşı 'kol kırılır yen içine' havasına girmişlerdir; ya da köylülere 'büyük mal' diye, 'kavat' diye bakmışlardır. Bir Yaşar Kemal vardır romanımızda köylüleri 'olduğun gibi gösteren'; Yaşar Kemal, yaşantısına ve tanıklığına bağlı kalmış, gerçeklikten sapmamıştır. Bunun içindir ki Türk köylüsünü 'olduğu gibi' tanımak için tek kaynak, Yaşar Kemal'in romanlarıdır."

Yaşar Kemal"in Adana'da sürgünde bulunan Abidin Dino ve Arif Dino ile tanışması, gerek edebi alanda gerekse düşünce alanında geniş bir ufka açılım yapmasını sağlamıştır. Abidin Dino' ile olan dostlukları Abidin Dino'nun 1993 yılında ölümüne kadar devam edecektir. Abidin Dino, Yaşar Kemal'in birçok kitabı için resimler de çizmişti. **Yaşar Kemal'in Edebiyat dünyasında, ayrılmadığı bir başka dostu da Orhan Kemal'dir. Nazım Hikmet kitapları okumaktan cezaevine düşen, bir Nazım hayranıdır.**

İlk öykü kitabı Sarı Sıcak'ta da yer alan "Bebek öyküsü" ile ilk romanı İnce Memed, Cumhuriyet Gazetesinde tefrika edilmiş bu eserleri ile edebiyatımızda tanınmış bir yazar olarak dikkat çekmeye başlamıştır.

Yaşar Kemal, 1953 – 1954 yıllarında Cumhuriyet Gazetesi'nde tefrika edilen, "İnce Memed"de, Çukurova'nın yoksul köylüleri için ağalara karşı çıkan ve toprağı için direnen bir kahramanı destanlaştırır.

ESERLERİ

Öykü

- Sarı Sıcak, İst.: Varlık, 1952
- Bütün Hikâyeler, İst.: Cem, 1975.

Roman

- İnce Memed, 1. c., İst., 1955; 2. c., İst., 1969; 3. c., İst., 1984; 4. c., 1987
- Teneke, İst.: Varlık, 1955
- Orta Direk, İst.: Remzi, 1960
- Yer Demir Gök Bakır, İst.: Güven, 1963
- Ölmez Otu, İst.: Ant, 1968
- Akçasazın Ağaları / Demirciler Çarşısı Cinayeti, İst.: Cem, 1974
- Akçasazın Ağaları / Yusufcuk Yusuf, İst.: Cem, 1975
- Yılanı Öldürseler, İst.: Cem, 1976
- Al Gözüm Seyreyle Salih, İst.: Cem, 1976
- Allahın Askerleri, İst.: Milliyet, 1978
- Kuşlar da Gitti, (uzun öykü) İst.: Milliyet, 1978
- Deniz Küstü, İst.: Milliyet, 1978

- Hüyükteki Nar Ağacı, İst.: Toros, 1982
- Yağmurcuk Kuşu / Kimsecik I, İst.: Toros, 1980
- Kale Kapısı / Kimsecik II, İst.: Toros, 1985
- Kanın Sesi / Kimsecik III, İst.: Toros, 1991
- Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, İst.: Adam, 1997
- Karıncanın Su İçtiği, İst.: Adam, 2002
- Tanyeri Horozları, İst.: Adam, 2002.

****

TİLDA GÖKÇELİ- İlber ORTAYLI

> Bence Gökçeli, "okumuyorlar" sözünü en yetkili olarak kullananlardandı. Çünkü çok okurdu ve okuduklarıyla etrafındakilere yeni ufuklar açardı

Bu yılın 19 Ocak Cuma günü, Türk toplumu çoğumuzun tanıdığı birçok kimsenin de ölümüyle hatırladığı olağanüstü yetenekli, pek az rastlanır çalışkanlık ve bilgi birikimine sahip bir aydınını uğurladı. İlahiyat Profesörü Emin Işık; Teşvikiye Camii'ndeki kalabalık cenaze namazından sonra Zincirlikuyu'daki kabri başında onun için; **"Yaşar Kemal gibi değerli bir varlığımıza hizmet etmiş bir memleket evladı yatıyor"** diyordu. Herkes Tilda Gökçeli'yi, Yaşar Kemal'in 17 romanını İngilizce 'ye aktaran mütercim olarak tanıyor, ama bu kültür aktarımının ardındaki portreyi yeni yeni değerlendirmeye başlıyoruz.

Tilda Gökçeli, 1940'ların parlayan yazarının eşi ve mütercimi, hiçbir zaman sıradan olmayan zeka ve nitelikte bir zarif insandı. II. Abdülhamid devrinin ünlü **saray hekimi Jak Mandil Paşa**'nın torunu... **Mandil Paşa kültür tarihimizde "Lisanı Türki Komisyonu"nu teşkil ederek Osmanlı Musevileri'nin dil ve kültür alanında Türkleştirilmesi için çalışan bir Osmanlı münevveri...** 1923 doğumlu bilgili, diller bilen bir genç olan Tilda 1948'de İngiliz NAFEN haber ajansında çevirmenlik yaparken Yaşar Kemal'i tanımış ve hayran olduğu genç yazarın bu tarihten sonra mütercimi olmayı iş edinmişti.

Tercüme edebiyatının halen en gülünç örneklerini sergilendiği bir memleketteyiz. Bu ortamda Tilda Gökçeli gibi çok özgün bir kişilikten söz etmek zorundayız. Eşine az rastlanır derecede bir İngilizce bilgisinin yanında edebi düzeyde de bir Fransızcası vardı. Bunları Türkiye'de edinmek çalışkanlığın ötesinde, doğal yetenek ister. Demek ki her "yabancı dil biliyorum" diyen çeviri yapmaya heveslenmemelidir. Bu gibi insanlarda rastlanan bir niteliği daha vardı. Yaşar Kemal'in romanlarındaki sayısız bitki, zirai terimi çevirmek için benzer yapılardaki ülkelerin köy ve köylülerini anlatan romanlarını okurdu ve bunlardan edindiği özgün terimleri sınıflandırdığı bir sözlük defter telif etmişti; umut ederiz bu sözlük kaybolmadan neşredilir. ***"Okumuyorlar" sözünü bence en yetkili olarak kullananlardandı.*** Çünkü çok okurdu ve okuduklarıyla etrafındakilere yeni ufuklar açtığı görülüyordu. Mitoloji üzerine Batı'daki en son monografileri izlerdi. Girit medeniyetinden Batı Afrika'ya, tarihte ve haldeki sözlü kültür ve yazılı edebiyat ürünlerini heyecanla özümser ve naklederdi. **17**

romanı hiç kimse bu parlaklıkta İngilizce'ye çeviremezdi. Nitekim Yaşar Kemal'i de başka yazarlarımızı da çevirenler oldu. Ama Yaşar Kemal'in romanları sayısız dildeki onca değişik mütercime rağmen, asıl Tilda Gökçeli'nin kalemi ile dış dünyada hakkı verilerek okundu ve hayranlık kazandı. Tilda Gökçeli beynelmilel vasıflara sahip bir aydındı; ama kozmopolit değildi. Çok aydınımızdan önce bu yurdun renklerini, taşrasını keşfetmişti. Bunlara bağlıydı ve kültürel çevre tahrip oldukça herkesten önce o feryat ederdi.

1970'lerin başında Taman Gökçeli ve Yaşar Kemal'in de katıldığı birkaç İstanbul gezisi yapmıştık. O zaman böyle geziler hiç moda değildi. Türkçe'de de hiçbir İstanbul rehberi kitabı yoktu. Büyük sevinç ve merakla yaptığı bu yürüyüşlerde en adım atılmadık köşelerdeki eserler üzerine en az bilindik şeyleri söylerdi. Sözde toplumsal tahlillerin yapıldığı ortamlarda; çevreye edebiyat ve tarihten en renkli ufukları açardı. **Bunlar Tilda Gökçeli'nin özgün yanlarıydı. Ama herkese örnek olacak ve kalıcı yanlarından biri disiplindi. Bir memuriyeti yoktu, bir kuruma bağlı olarak çalışmıyordu; ama disiplinli ve vakitli çalıştığı çok açıktı. Ardında kocaman bütçeli bakanlık ve kurumların lafını edip beceremedikleri bir çeviri eser külliyatı ve edebiyatımızı tanıtma yoğunluğuyla geçen bir ömür bırakarak anılarımıza yerleşti. Çeviri nankör iş, ama bizler nankör değiliz; onu sevdiğimiz geçen hafta anlaşılıyordu.**

Erişim: http://www.milliyet.com.tr/2001/01/29/pazar/yazortay.html

YAŞAR KEMAL'İ DÜNYAYA TANITAN EŞİ: TİLDA

> Çevirileri Avrupa'da refarans olarak kabul ediliyordu, Mehmet uzun Thilda Kemal'in çevirilerinden şöyle bahseder.
>
> "... yaşamlarını yazar eşlerinin başarısına vakfetmiş başka kadınlar da vardı elbette. eşiyle birlikte intihar eden Zweig'ın Hanımı, Mann'ın, Mandelstam'ın, Nabakov'un eşleri ilk aklıma gelenler. Ancak thilda kemal'in tüm bunlardan bir farkı vardı, o, geri kalmış bir müslüman ülkenin diliyle yazılmış, hiç bilinmeyen bir edebiyatı dünyaya taşıyordu. hem de olağanüstü güçlü bir dil ile. Avrupalı yazar dostlardan, Yaşar Kemal'in yayıncılarından ve öteki çevirmenlerinden hep şöyle duymuşumdur; Yaşar Kemal'in İngilizce çevirileri olağanüstü güzel. bir Shakespeare tadında."

Kemal'in dünya edebiyatında tanınmasında en büyük etken ise ilk eşi Tilda oldu.

Asıl adı Mathilda olan Tilda Kemal, Abdülhamit'in baştabibi, Yahudi asıllı Jak Mandil Paşa'nın torunu, Osmanlı Bankası Genel Müdürü'nün kızıydı.

Kendisini tanıyan herkesin alçakgönüllü, zeki ve zarif olarak nitelendirdiği Tilda ile Yaşar Kemal'in yolu Çukurova'da kesişti. 1952 yılında evlenen ikili tam 50 yıl evli kaldı.

Türkçe'nin yanı sıra İngilizce, Fransızca ve İspanyolca'ya anadili gibi hakim olan Tilda, Yaşar Kemal'in on yedi eserini yabancı dillere çevirdi. Dünyanın, Türkiye'nin edebiyat ustasını tanıması onun sayesinde oldu. Cengiz Çandar, 2001 yılında kaleme aldığı yazısında Tilda'yı şu şekilde tasvir etmişti:

"Dünya, Türkiye'nin usta dil kuyumcusunun, bu halkın asırlardan gelen gür bilgelik ırmağının uğultusunu Tilda sayesinde öğrendi. Yaşar Kemal, bu efsunlu efsaneler toprağının içinden akan pınar idiyse de, Tilda ile çağladı."

Tilda, 17 Ocak 2001'de geçirdiği amansız hastalık nedeniyle vefat ettiğinde Yaşar Kemal hayatının aşkını **"Tilda bunda da benden önce davrandı"** sözleriyle uğurlamıştı.

Yaşar Kemal ilk eşi için "Tilda benim arkadaşımdı, dostumdu. Kardeşim, kardeşten de öte bir şeyimdi. Edebiyat konuşurduk, siyaset, felsefe… Biz 50 yılı böyle geçirdik, konuşarak..." derdi.

Erişim: http://www.salom.com.tr/haber-94297-yasar_kemali_dunyaya_tanitan_esi_tilda.html

****

Nasıl Sevmeli- Ece TEMELKURAN

>**Yaşar Kemal, Tilda ve bütün "sıra arkadaşları"** için...

"Biz namuslu yaşadık Tilda. İyi insanlar olduk." Bu, en uzun cümlesidir Türkçe'nin.

Yaşar Kemal'in ölen eşi Tilda'nın mezarı başında söylediği.

En uzun romandan daha uzun, en ağırından daha taş.

* * *

İnsan, hayatın o kadar da kısa olmadığını anladığı zaman büyüyor galiba. Yaşayan için bitmeyecek bir şeydir çünkü hayat; ancak, ölmekte olan için kısa. Düştüğün yerde kalınmaz çünkü, vurulduğun yerde bitilmez. Uzar, genleşir hatta delinip derinleşir zaman. Birikirsin. İnsan en çok bunu anladığında yalnızdır. Birikeceğini, hayatın ölüme kadar bitmeyeceğini anladığı an. Aslında gerçekten tam o anda birini arar insan. İnsanlığın ucuz cehenneminde bir başına olmamak için. Olup bitenler hakkında hiç değilse konuşmak için. Bir şey görünce dönüp "gördün mü?" demek için. O yüzden işte...

"Tilda benim arkadaşımdı. Dostumdu. Kardeşim, kardeşten de öte bir şeyimdi. Edebiyat konuşurduk, siyaset, felsefe. Biz 50 yılı böyle geçirdik. Konuşarak."

O yüzden işte, önceki gece "Bir Yudum İnsan" programında Nebil Özgentürk'e böyle söylüyordu Yaşar Kemal. İnsanlığın ucuz cehenneminde bir arkadaşın gerektiğini anlatıyordu. Aşık olduğu kadını kaybetmiş gibi değil de, beraber yaramazlık yapıp, konuşup, beraber "durduğu", her şeyini bildiği, her şeyini bilen arkadaşını kaybetmiş bir çocuk gibiydi. Kocaman karınlı, kocaman sesli ama küstükçe ufalanan bir çocuk gibi. Zira, "evlilik" uygarlığın uydurduğu bir meseleydi ve esas olan hayat içinde yaşamak dediğimiz bütün o şeyler olup biterken, senin gördüğünü gören biriyle "sıra arkadaşı" olmaktı. Yoksa 50 yıl ne konuşur insan "karısıyla", "kocasıyla"? "Belediye başkanının verdiği yetkiyle" bir memur sizin beraber yatıp, üremenize izin verdi diye... Ama "sıra arkadaşı"...

Sıra arkadaşı insanın, önünde durmaz, arkasında da. Yanında durur. Böyle, yan yana durur işte. Siz yan yana dururken başınızdan olaylar geçer. Hayat denen sıkıcı dersi bir aralık kollarsın hep "gördü mü?" demek için.

* * *

Çünkü mesela hep eteği sarkar iktidarın.

"Gördün mü" deyip, iki kişilik gülersin.

Mesela sıra dayağına çeker sizi hayat. "Acıdı mı?" dersin. Acıyan yerlerini gösterirsin birbirine. Geçince ya da geçti sanınca, "gördün mü?" dersin. "Bak geçti".

Yokluklarda, yoksunluklarda yoklama yapacağı tutar hayatın. "Eksik" yazılmasın diye o, atarsın kendini ortaya. Yalanlar, masallar, hikayeler; oyalarsın zamanı. Ne yapar yapar "eksik" dedirtmezsin sıra arkadaşın için. Sonra bir aralık bulup yine:

"Gördün mü?" dersin, "iki kişi olunca nasıl idare ediyoruz birbirimizi".

Herkeslerden gizli, hınzır şeyler yaparsın birlikte. "Düşersin" diye çıkarmadıkları yükseklere çıkıp, "boğulursun" diye göndermedikleri dehlizlere dalarsın birlikte. Maceraların arasından parmaklarınız uçuşur güzel ve tuhaf şeyleri işaret etmek için:

"Gördün mü?" dersin, "Görecek daha çok şey buluyoruz iki kişiyken".

Gün gelir, bir rüya görünce bile "gördün mü?" dersin. Çünkü iki kişilik yıllanmış uykularda akıllar bile ılıyıp karışır birbirine.

Bazen başkalarına gönlü kayabilir bile insanın, başka "sıralara". Hayat uzun ya! Ama o başkalarına "gördün mü?" diyemeyeceğini anladığın anda... Sıraya dönüp yine:

"Gördün mü?" dersin, "Her şey bizim iki kişilik evrenimiz içinde olup bitiyor aslında. Olup bitiyor! İçinde!"

Ama sıra arkadaşı gidince... "Hayat sürüyor" diyorsun ha? Hadi ya?!

Erişim : http://www.milliyet.com.tr/2002/05/03/yazar/temelkuran.html

****

Magdi Rufer EYÜBOĞLU ve TİLDA

Magdi Rufer Eyüboğlu (d. 1924, Bern – 28 Haziran 2007, İstanbul), Yazar ve şair Sabahattin Eyüboğlu'nun eşi İsviçre asıllı piyanist.

Tarihçi bir babanın ve piyano öğretmeni bir annenin kızı olarak 1924 yılında İsviçre'nin Bern kentinde dünyaya gelen Magdi Rufer, Bern Konservatuvarı'nda başlayan öğrenimini Paris'te sürdürdü.

Burada tanıştığı Sabahattin Eyüboğlu ile İstanbul'a geldi ve Eyuboğlu'nun 13 Ocak 1973'teki ölümüne kadar hayatını onunla paylaştı.

Türk vatandaşı olan Rufer, 1980 Askeri Darbesi sırasında Azra Erhat, Tilda Gökçeli, Sabahattin Eyüboğlu ve Vedat Günyol ile birlikte tutuklandı ve bir süre hapis yattıktan sonra aklandı.

Magdi Rufer Türkiye'de ve Avrupa'da resitallere çıktı, gençlere piyano dersleri verdi; tedavi gördüğü Çapa Devlet Hastanesi'nde 83 yaşında hayatını kaybetti.

****

YAŞAR KEMAL'İN HAYATININ AŞKI TİLDA KEMAL KİMDİR? - Cengiz ÇANDAR

Muhteşem bir bir galeriydi Teşvikiye Camii''nin avlusu. Tıklım tıklım. Yeşil çuhaya sarılmış, musalla taşındaki zarif kadın için dolmuştu, Teşvikiye Camii''nin avlusu.

Onun için miydi, yoksa avlunun köşesinde süzgün bir fidan gibi bir kenara ilişmiş duran, Türk dilinin koca çınarı, dev cüsseli eşi için mi?

İkisi birdi. Her ikisi için de.

Dünyaya geldiğinde adını Mathilda koymuşlardı. Osmanlı Bankası''nın Genel Müdürü''nün kızı. Padişah Abdülhamit''in baştabibi Jak Mandil Paşa''nın torunu. Paşa torunu Mathilda. Onu tanıyan herkesin, hangi yaştan olurlarsa olsunlar, tek sözcükle seslendikleri andıkları göze batmayan, alçakgönüllü, zeka kumkuması, zarif kadın: Tilda.

Dünyaya Yahudi olarak doğmuştu, Abdülhamit''in baştabibi Jak Mandil Paşa''nın torunu. Ve, Abdülhamit''in babası Sultan Abdülmecit''in yaptırdığı Teşvikiye Camii''nden Fatihalarla uğurlanarak, bir Müslüman mezarlığında son yolculuğuna çıktı. 19. yüzyıl camiinde, 21. yüzyıl başlarında bir hazin ve bir o kadar anlamlı tören. Tabut, cenaze arabasına doğru omuzlarda yol alırken, neydi acaba o?

"Son Osmanlı"yı mı uğurluyorduk; yoksa toplumumuzun harikulade dokusunun, derinliğinin bugünlere ve yarınlara izdüşümünü mü izliyorduk?

Doktoru cüzdanında **"Kelime-i Şahadet"** bulmuş vasiyet niyetine. Varoluşunda karınca emeği bulunan dev eşi ile, sonsuz yolculuğun mekanında da ayrı düşmek istememiş. Mathilda doğdu, Tilda Kemal olarak Teşvikiye Camii''nden kalkıp, Müslüman mezarlığında uykuya girdi.

Jak Mandil Paşa''nın torunu, Osmanlı Bankası Genel Müdürü''nün kızı olarak büyümüştü. Bir gün yolu, Van''ın Erciş''indeki köklerinden fışkırıp, Toroslar''ın eteğinde Kadirli''de kök salan, Çukurova''nın bereketli toprağında yeşeren Yaşar Kemal''le kesişti.

Yaşar Kemal, atalarının gözünü kamaştıran Süphan Dağı kadar heybetli, kendi gözlerinin eğitildiği Toroslar kadar vakurdu. Küçücük bir çocukken, kan davası sonucu, babasını bir Cuma namazında gözü önünde vurdular. Anadilini tam bilmeden, öğrenemeden dili tutuldu. Okuyamadı. Çukurova''nın kahrını yaşadı. Dili çözüldüğü vakit, Türk dilinin en yaman ustası oldu. Destanlar coğrafyasının çağdaş trubaduru, Türkiye insanının erişilmez dili o. Bir asırlık çınar gibi gövdesiyle, "İnce Memed"in kendisi. Türkçeyle çıktığı dünya kulvarlarında bu halkın, bu ülkenin yüzakı. İnsanlığın büyük kültür ustaları ailesinin Türkiyeli yüce ferdi.

Yaşar Kemal, Türk dili ile, "Rabindranath Tagore"un kandili" ise, Tilda, o kandili tutan el idi. Yaşar Kemal adını bilen ve sayan herkesin, Tilda"ya, dolayısıyla, teşekkür borcu vardı.

Teşvikiye Camii"nin avlusunda, milyonlarca insanı temsil eden "Türkiye mozayiği" Yaşar Kemal"i bir kez daha selamlamaya, Tilda"ya da teşekkür etmeye geldiler.

Tilda, Türkçe, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca''nın tümüne herbirinin anadili olanlar kadar hükmediyordu. Yaşar Kemal''in, dile kolay, 17 eserinin yabancı dillere çevirisi onun elinden çıktı. Dünya, Türkiye''nin usta dil kuyumcusunun, bu halkın asırlardan gelen gür bilgelik ırmağının uğultusunu Tilda sayesinde öğrendi. Yaşar Kemal, bu efsunlu efsaneler toprağının içinden akan pınar idiyse de, Tilda ile çağladı.

Efsanenin somutu olur mu? Somut olursa, efsane olur mu? Tek bir istisnasıyla olabilir ve oldu. Yaşar Kemal ile Tilda. Yaşar Kemal''in insanlığın dağarcığına kazandırdığı nice efsanenin, yazılmamış; yaşanmış haliydiler.

Ne eşsiz bir buluşma. Kürt Yaşar ile Yahudi Tilda. Aşiret çocuğu ile paşa torunu. Cami avlusundaki ayrılık töreni, paradoksal biçimde, bu şahane buluşmanın canlı anlatımıydı bir bakıma. 19. yüzyıl ile 21. yüzyılın buluşması. Sanki, Yaşar Kemal''in geçmişten alıp, geleceğe bırakmak istediği en unutulmaz destanın canlı gösterisi.

Dün, kültürümüzün o ulu çınarının gözpınarlarında çiğdemler vardı. Seksene yakın yıldır dimdik ayakta duran, dilimizi yücelten o ulu çınarın yanakları ıslanıyordu.

"Efsaneler"in kendileri ağlar mı? Ağlarlar. Efsaneler, efsanelere gözyaşı dökerler. Giden bir efsaneydi çünkü.

Abdülhamit''in baştabibi Jak Mandil Paşa''nın torunu, Cumhuriyet kızı Tilda: Çok teşekkürler sana; Yaşar Kemal''i bize verdiğin için.

Çok teşekkürler sana; giderayak, yüzyıllara kök salmış derinliğimizi, o derinlikten fışkıran rengarenk gücümüzü, yine kendi usulünce sessiz sedasız, bizlere öğrettiğin için.

Teşekkürler Tilda.

Erişim: http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/cengizcandar/tesekkurler-tilda-46026

****

BİR KADIN… Ömür Eke 10 Mart 2015

Onu usta yazar Yaşar Kemal'in vefatıyla tanımıştık. Hayat hikayesini ,yaşam öyküsünü…

Osmanlı Bankası genel müdürünün kızı, Padişah Abdülhamit'in baştabibi Jak Mandil Paşa'nın torunu, Tilda …Yahudi olarak doğmuştu. Bir gün yolu, Van, Erciş köyünde doğan, Toroslar'ın eteğindeki Kadirli köyünden çıkan, Çukurova'da yetişen Kürt Yaşar Kemal'le kesişti. Ortaokuldan terk, Aşiret çocuğu ile paşa torunu. Biri Çukurova'nın kahrını, çilesini, yaşadı, diğeri dönemin İstanbul'unun sefasını. **Eski Türk filmlerini kıskandıracak bir aşk hikayesi. Türkçe, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca'yı anadili gibi konuşan Tilda, Yaşar Kemal'in bu günlere gelmesine katkı koyan önemli bir isim, Yaşar Kemal'in 17 eserinin yabancı dillere çevirisi onun elinden çıkmış.** Türkiye'nin dil ustası, cevherini bir elmas'tan pırlantaya döndüren, ışıl ışıl parlatan, dünyaya tanıtan kişiydi Tilda. Yaşar Kemal'in de dünyası oldu. Zarif ve kültürlü bir kadındı.

Yaşar Kemal onu kaybettiğinde(17 ocak 2001)

Tilda benim arkadaşımdı, dostumdu, kardeşten öte her şeyimdi, edebiyat, siyaset, felsefe her şeyi konuşurduk. 50 yılı beraber böyle geçirdik, konuşarak" demiştir..

Cengiz Çandar, **Yaşar Kemal, bu efsunlu efsaneler toprağının içinden akan pınar idiyse de, Tilda ile çağladı** diyor, onun için.

Yaşar Kemal'in şansı arkasında Tilda gibi bir karısının olmasıydı. Her başarılı erkeğin arkasındaki kadına bir örnekti, sadece. Erkekle eşit, erkekle yan yana.. Ama hep erkekle anılan. Gölgede ki kadın, kadınlar…. Tıpkı, Tolstoy'un hayatı boyunca yazdıklarını temize çeken cefakar karısı Sofia, Stehphen Zweig 'ın ölümü göze alan karısı lotte, Modigliani'nin ölümüne seven karısı Jeanne gibi…

Erkeğini yaratırken, kendini öldürmeyi seve seve göze alan kadınlar ...ölümüne aşk...Ölümüne sevdalar…

Yaşar Kemal'in ölümüyle Tilda gün yüzüne çıktı. Belki unutmuştuk, tekrar hatırladık.

8 mart kadın gününe dair bir şeyler yazacaktım kendimce. Bu hayat hikayesi takıldı gözüme. Tilda'yı okudum saatlerce.

Ne güzel bir hikayeydi. Tilda ve onun gibiler kıymet ve takdir bilen görünmeyen melekler bize Yaşar Kemal'leri verdiler. Onlar erkeklerinin yarısıydılar…Kadın tamsa… erkeklerini tamamlıyorlar…Uzun lafın kısası, etrafımızda bunlardan çok. Görmek için bazen gölgedekilere bakmak lazım.

Ben kadın hikayelerini çok seviyorum. Sonu iyi biten. Her 8 mart geldiğinde, acıyı, vahşeti değil, bu güzellikleri konuşmak istiyorum. Onların tutkuyla örülmüş, sevgiyle karılmış duygu vatanlarında, kadın toprağında daha çok güzel öyküler var.

Yeter ki, fark edilsin, takdir görsün erkekler diyarında…

Erişim: http://www.deha20.com/2015/03/10/bir-kadin/

****

ELEŞTİREL YAZILAR

ŞALOM KEKO VEYA YAŞAR KEMÂL'İN EŞİ VESİLESİYLE: İSRAİL' DEKİ YAHUDİ KÜRTLER..

"şalom keko"

Yaşar Kemâl'in ailesi , Ruhi Su gibi, Van'dan gelmiştir. Ruhi Su Ermenidir- bunu hepimiz biliriz. e peki Yaşar Kemal- ki bence ancak orhan pamuk kadar yeteneklidir- neden bir aralar sürekli nobel edebiyat ödülüne aday gösterilirdi- hiç merak ettiniz mi?... veya **Yaşar Kemal'in İsrail'e gidince neden hep 250.000 dolayında mizrahî- ve özellikle de kürt yahudisinin yaşadığı yerleşimlerde "kaybolduğunu" düşündünüz mü?** hasret mi gideriliyor, babasının dindaşları ile ?

...Yaşar Kemal'in ilk eşi ve çevirmeni **Sefarad Yahudisi Ve 2. Abdülhamit'in Baştabibi Jak Mandil Paşa'nın Torunu Matilda (Tilda) Sorero'dur**- Yahudilerin kesinlikle kendileri dışında birisiyle beraber olmayı veya evlenmeyi hoş görmediklerini unutmayın.. **Yaşar Kemal ile matilda sorero herkesin onayıyla evlenmişlerdir..**



kemâl ile tilda- yaşıttılar, nasılsa Tildanın çok az resmi vardır...

kendisi hep köken anlaşılmasın diye "Tilda" olarak anılmıştır.(bknz. bir "sazaniko" ve aleni dönme Cengiz Çandar'ın yazısına...http://yenisafak.com.tr/arsiv/2001/ocak/20/ccandar.html.) (bu arada sazaniko kelimesi uydurma değildir...http://www.youtube.com/watch?v=SC-d3vHizEY) ...

işte Yaşar Kemal'i meşhur eden, tüm uluslararası ilişkileri sağlayan Matilda Sorero'dur...

buraya kadar bazı kısımları bilirsiniz ama- 2002'de evlendiği kendinden 23 yaş genç 2. eşi de Babanzadelerden "ayşe baban" hanımefendidir... kimdir bu Babanzadeler veya Kürt Yahudilere bir bakış....aceba Yaşar Kemal'de mi aynı kökten geldiği için mi... bir de babasının mezarının resimlerine bakın derim...

Devamı için siteyi ziyaret edebilirsiniz.

http://alirizasigirci.blogspot.com/2013/01/yasar-kemalin-2-esi-ayse-baban.html

AYDINLIK ZİNDAN -Bilgesu Erenus- Yalçın Küçük

……incelemenin diğer dizileri yayımlandıktan sonra, Türkiye'den daha çok dünyada ünlü, romancımız **Orhan Pamuk**'un tercüme-i hali ile ilgili iki bilginin ulaştığını da eklemek durumundayız; Pamuk, bir mülakatında, sevgili karısının adının "***Aylin***" olduğunu ifşa etmiştir. Son zamanlarda bizde de kullanılan bu isim, ingilizce'de, "*Eileen*" ve bazen de "*Aileen*" olarak yazılıyor ve aynı şekilde telaffuz ediliyor; Türkçedeki anlamını bilmiyorum, Batı'da, "*Helene*" demektir. **Kutsal isimler arasındadır.**

Bu arada zindan yaşamımız üzerine kısa bir bilgi sevindirici olabilir; ben Haymana'ya geldiğimde, söz uygunsa, **Doğu ile birlikte aynı mezara konmuştum**, istedik ayırmıyorlardı. Ancak "*Mesut Yılmaz Vak'ası*" ile ilgili açıklamalarda, **herhalde, Doğu Perinçek'in beni iğfal ettiğine inandılar ve etkili olur olmaz, derhal ayırdılar**; şimdi birbirine zıt iki ayrı

hücremezarda kalıyoruz.

Notlar gidip geliyor, gazeteleri önce Doğu okuyor, işaretliyor, 19 Mart 1999 tarihli Hürriyet'in üzerinde koca koca işaretler ve kesme resimleri vardı; burada, Doğan Hızlan, **"israil'de Orhan Pamuk Okunuyor"** haberi ile bizi sevindiriyor, kuşkusuz bizimki hem ülkemiz ve hem de bilimsel açıdan bir sevinçtir.

Hızlan'ın haberine göre, Pamuk'un kitabını, **"Ansiklopedi Judaica'yı basan yayınevi"** çıkarmıştır. Bilim dünyasında müthiş bir rastlantıdır; ***İsrailliler Pamuk'un kitabını dinsel sayıyorlar, bunu anlıyoruz.*** Haksız bulmuyoruz.

Bilimsellik benim vurgumdur.

Yönteme önem vermek zorundayız; böyle bir incelemede, **dışarıda ün ile dönme ve Yahudi bağlantısı üzerinde durunca**, "*en ünlü*" vak'ayı bunun dışında tutarsak, hiçbir bilimsellik iddiamız kalmayacaktır, bilim de kesin kurallıdır. "*En ünlü*" insan, ya bu çerçeveye girecektir ve eğer girmiyorsa, neden girmediği açıklanacaktır, bunun dışında bir bilimsellik iddiamız olamıyor. Bu nedenle **ünlülerimizin ünlüsü Yaşar Kemal**'e gelmiş bulunuyoruz.

ilk bakışta **Yaşar ile Pamuk arasında** çok çarpıcı paralellikler çıkarabiliyoruz:

a) Pamuk da Yaşar da, içerideki edebiyatçılar ve eleştirmenler tarafından kabul edilmediler;

b) Ülke dışında beğenildiler;

c) Bunun üzerine "*medya*" isimlerinin başına ve belki de nüfus kâğıtlarına "*dünyaca ünlü*" kaydını düşüyordu;

d) Pamuk'u nasıl niteleyeceğimi, pek okuyamadığım için, bilmiyorum, ancak Yaşar Kemal Dostumuzu, resim sanatından aldığımız bir niteleme ile "*naif*" yazar sayıyoruz;

e) Kemal'i benim bildiğime göre, bir tek eleştirmen, edebiyattan değil muhasebecilikten gelen, **Fethi Naci** beğeniyordu ve romanlarında iyi "*sosyoloji*" yazdığını söylüyordu. Fethi Naci Dostumuz şimdi sadece baş eğmeyi propaganda eden "*edebiyat*" eserlerini beğeniyor ve Pamuk'un son şaheserini eleştirmekten korkuyor, öyle görüyoruz.

Meslekten iktisatçı Fethi Naci, **Pamuk'un** son şaheserini değerlendirmemekle birlikte **pazarlamadaki üstün yeteneğini** teslim etmektedir. **Ancak bu alanda hiç kimsenin, Yaşar Kemal dostumuzun eline su dökemeyeceğini biliyoruz**; bu çerçevede Kemal'in zaman zaman tercüme-i halini de değiştirdiğini görüyoruz. Yaşar'ın, son zamanlardaki açıklamalarının ötesinde, Kayseri'den istanbul'a getirilmesini sağlayanın, **Ayperi ve Aydemir Balkan**'ın babaları doktor Albay olduğunu biliyoruz; Yaşar'ın İstanbul'daki ilk çevresi, Kadıköy'ün, içinde Ayperi'nin ve Gülçin'in de bulunduğu, aydın, sola yatkın, modern hanımları olmuştur. Fakat Yaşar Kemal, büyük bir ticari deha göstererek, ani bir kararla, İstanbul'un **Yahudi** komünitesinden bir çocuk annesi, **Tilda** ile evlenmiştir; **bu evlilikle eşzamanlı bir biçimde, çeşitli anılardaki adıyla, "*Ağam Yaşar*", Paris'te şöhret merdivenlerinde yükselmeye başlamıştır**, kararının isabetini teslim ediyoruz. Bilim, benim zaafımdır.

Bu dört vak'ada kendisini zorlayan ilişkilerin doğru olmamasını hâlâ temenni ediyorum. Bulguların beni götürdüğü sonucun yanlış olması için **"*dua ediyorum*"**; çünkü, bu sonuç çok ürkütücüdür. Başkalarını bilmiyorum ve çok zaman olduğu üzere, **ben kendi bulgularımdan ürküyorum**.

84 Yazılar

Şimdi Paris'e gelmiş bulunuyoruz ve **Paris**, belki de hâlâ, **ün ve entrika'nın Mekke'sidir. Paris'te ve Paris'ten ünlenebilmek için, Paris'teki üç kapıdan birisinden mutlaka geçmek zorunludur.**

Bunları netlikle sıralayabiliyoruz:

a) Fransız Komünist Partisi;

b) Fransız Sosyalist Partisi;

c) Yahudilik,

geçilecek üç kapıdır. Ben uzatmak istemiyorum. **Nihat Behram'ın Yılmaz Güney ile ilgili anıları, Fransa'daki Kürt Enstitüsü, Yaşar Kemal'in biyografisi yeteri kadar açıklayıcıdır** ve daha ayrıntılı kanıt isteyenlerin bunlara ve diğerlerine bakmaları yeterlidir.

Çünkü benim asıl söylemek istediğim, bunlardan ötedir. Burada "*üç kapı*" dediğimde, sadece analitik açıdan yaklaşıyorum; aslında, **fiilen, bu üç kapıyı tek kapı saymak durumundayız.** Benim özet ve net kanım budur ve bu sadece bizler için değil, başkaları için de böyledir.

Ben Paris'te iken birden bir **Yasemin Reza** parladı, tiyatro yazıyordu, bütün reklam panoları Yasemin Reza'nın resimleriyle süslüydü. Arkasından bir de romanı çıktı; böylece bir doğulu olarak, Yasemin'in başarısından pay çıkarmaya başladım. Oyunları derhal, New York'ta, Londra'da, aynı zamanda ve geç kalır mıyız, istanbul'da oynuyordu ve ben burnu ibrahim Gencer'inkine benzeyen bu iranlı kızımızla iftihar etmeye başlıyordum. **"*Ah, bir de ayrıntı merakım olmasa!*"** televizyonda hakkında söylenenleri, yazılanları hep izledim; anne baba Yahudi, birisi İran'dan ve diğeri Macaristan'dan geliyordu. Bunu ise çok gizliyorlardı.

Şunlar var:

a) **Fransa'daki Arap yanlısı**, *l' Humanite* veya sosyalist partiye yakın *Liberation* değildir; **golist Figaro'dur**;

b) Komünist Partisi'nin şimdiki revizyonist genel sekreteri *Hue*'nün Yahudi olmadığını, ancak bir televizyon mülakatından, karısının Yahudi olduğunu öğrenmiş bulunuyorum;

c) **Hem komünist partisi ve hem de sosyalistler, Arapların her suikastından sonra, İsrail lehine büyük törenler düzenliyorlar, ancak İsrail katliamlarının hiçbirisini görmüyorlar**;

d) **Golist Cumhurbaşkanı Chirac, Arap yanlısı bir politikayı savunuyor**, ancak hükümet sosyalistlerdedir.

Şimdi bizi biraz daha ilgilendiren bir alana geliyorum. Ancak bunun için iki saptamaya ihtiyacım var:

a) **Yahudiler**in vücutları, cisimleri ne kadar Amerikan veya Fransız olursa olsun, ruhları **hep Yahudi kalmaktadır**;

b) **Ermeniler**, yiyecek veya içecekleri ile ne kadar Ermeni görünürlerse görünsün, **ruhları, bulundukları yere göre, ya Fransız ya da Amerikan'dır**;

c) Biz Ermeniler'e, "*millet-i sadık*" adını takmışız, bu her gittikleri yer için doğrudur. Ermenilik sadece bir pazarlıkta aklına gelmektedir. Ermeni, kendininkinden başka bütün millete sadıktır.

Paris'te Ermeni hoca ve entelektüellerin son zamanlardaki "*savaşlarını*" böyle anlamayı öneriyorum. İmdi buradayız ve bu savaşların irdelenmesinin çok aydınlatıcı olacağını sanıyorum.

a) Anglo-Amerikan "*Türkolog*" **Bernard Lewis** ile Paris'teki Ermeni entelektüellerin mahkemelik olduğunu biliyoruz. Lewis, bu dünyadaki en ünlü Türkolog olarak kabul edilen profesör, Osmanlı'nın son zamanlarında, Türkiye'de iddia edilen Ermeni katliamının olmadığını yazıyordu ve Paris'te mahkemeye verildi, mahkûm olduğunu biliyoruz. Belki bilmediğimiz veya az bildiğimiz, **Lewis'in Yahudi olduğudur.**

b) Yakında Paris'te **Türkolog profesör Gilles Veinstein** ile Ermeni hocalar arasında yeni bir savaş patladı; bazı fıkra yazarları, Profesör Veinstein için faks seferberliği istediler. Bu arada, **Strasbourg'da profesör Üstad Tanilli** de, 12 ġubat 1999 tarihli Cumhuriyet'te, bir makale yayımladı ve Veinsten hakkında bilgi vererek savundu.

Kavga, Profesör Veinstein'in College de France'e seçilmesi nedeniyle ortaya çıkıyordu; ancak bundan önce de, Veistein, Sorbonne'de Türkolojinin başıdır. Sadece başı değil, Paris'teki tüm Türkoloji çalışmalarına tam egemendir; Veistein'in istemediği bir Fransız veya Ermeni kökenli Türkolog, Paris Üniversitesi'nde pek ders veremez, ancak maaşını almak durumundadır, hoca olarak kalıyorlar, ancak dersleri olmuyor.

Üstad Server Tanilli, bir makalesini, bu konuya ayırmakla çok iyi yapmıştır; ancak, benim bilgilerime göre, söylediklerinde bir küçük fazlalık ve bir küçük eksiklik bulunmaktadır. **Bir: Veinstein, bilimde önemli bir kimse değildir. İki: Veinstein, Yahudidir. Paris'te Türkoloji, Yahudilerin elindedir.**

c) Üstad Tanilli, belki de bu noktayı, herkesin bildiğini düşünerek, önemsiz bulmuştur veya isimden anlaşılabileceğini düşünmüş olması mümkündür. Ancak **Strasbourg'da Türkoloji'nin başında olan Paul Dumont**'un, ismi haber vermese de, **Yahudi** olması büyük ihtimaldir.

Böyle nazik bir konuda tekrar tekrar açıklama yapmamın normal karşılanacağını umuyorum. **Benim bir Yahudiye veya bir Yahudinin bir yere gelmesine hiçbir itirazım bulunmuyor, bu büyük zulüm görmüş halkın acılarını her zaman paylaşıyorum. Benim itirazım söz uygunsa, objektif değil masonik benzeri bağların ön planda tutulması ve emperyalizmin ileri karakolu olarak davranma ihtimalidir.**

d) Belki bir tesadüftür, **Türkoloji ile çok yakın Kürdolojinin başında da Profesör De Wengen bulunmaktadır ve yine Yahudidir. Ancak Komünist Partisi üyesi ve Mısır kökenli bu Hanım Profesör, benim dünyada tanıdığım en iyi insanlardan birisidir; büyük bir Türk ve Kürt dostudur.** Paris'teki Kürt Enstitüsü'nün temel direklerinden.

Bu Hanım Profesöre, Pkk Kürtleri, haksız olarak, düşmanlık duyuyorlar; ben ise, Joyce'un insanperverliğine hayranlık duyuyorum.

Bu incelememin tümünü de, hayranlığımın bir göstergesi olarak, Joyce'a göndermek istiyorum.

Burada bunu yazmam, yanlış anlaşılmak istememem nedeniyledir. **İnsanlık tarihimizde, çok büyük Yahudiler gelmiştir ve bazıları bizi hep hayran bırakmıştır. Yahudi aydınlar olmasa, hem dünya aydın tarihinin ve hem de Büyük Bolşevik Devrimi'nin çok yoksul kalacağına inanıyorum.**

Ancak kurulan Washington-Ankara-Telaviv ekseni, Yahudi kökenli Türkologları, kraldan fazla kralcı bir konuma ve bir misyoner havasına sokmuş bulunuyor; Lewis-Veinstein Savı, bunun çok güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Savundukları, bilimselliğin çok dışına düşmesi bir yana,

bu platformlarda Türk görüşünü resmen savunmayı üstlenen Profesör Mümtaz Soysal'ın **çizgisinin bile çok gerisindedir**.

Profesör Soysal, istatistiklere ve diğer tekniklere girmeden, bunun, bir ırk ve bir millet olarak Ermenileri hedef almadığını, savaş sırasında bir güvenlik tedbirinden doğduğunu ileri sürmekte ve savunmaktadır; bu tarihin acılarını çözebilmek için bir başlangıç olarak görünmektedir.

Bu gerçeklerle Profesör Soysal, Ermeni halkımıza yapılanları, "*jenosid*" [Soykırım] saymanın imkânsızlığını düşünmektedir, bunu bölgemizin **halklarının kardeşliği yolunda bir adım** olarak görmemiz mümkündür.

Bunun ötesinde, değerli monografilerini okuduğum P. Dumont'un kitabı veya Mehmet Harmancı'nm büyük bir başarı ile Türkçeye çevirdiği Lewis'in Ortadoğu kitabının çok daha iyisini ve çok daha objektif olanını, ülkemizde, pek çok ortaokul tarih öğretmenin yazabileceğine inanıyorum, bunları ayrıntılı olarak göstermeyi ileriye bırakıyorum. **Dumont veya Lewis'in tek ayrıcalıkları, bir Fransız veya İngiliz Yahudisi olarak dünyaya gelmiş olmalarıdır**.

Bu belki o kadar önemli olmayabilir; daha önemli bir nokta var. Paris'te aslında dar olan eğitim postları, at gözlüklü, kapı kulu ahlâklı, **Washington-Ankara-Telaviv** politik eksenine bir komiser disiplini ile bağlı kimselere verilmektedir; Ermeniler, daha eleştirel bakmak istedikleri için tümüyle diskalifiye edilmektedirler. Kuşkusuz Yahudi kökenlilere daha çok güvenilmekte ve ikincil dereceden hizmetlerde bile bunlar seçilmektedir. Kavga, budur.

Aslında bu bütün bölge çalışmaları denilen, *area studies*, alanlarda geçerlidir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde iken adı "*mevlüt*" olan ve şimdi *Michel*'e çeviren, Türk öğrencileriyle Türkçe konuşmayı bile bayağı sayan bir asistan profesör olabilmektedir; ancak aynı Fakülte'den bir **Sina Akşin'in, Taner Timur'un veya Korkut Boratav'ın buralarda misafir profesör olarak ders vermesi bile imkânsızdır**, önemli olan budur. **Ülkede sıfırlar, Batı'nın büyük başkentlerinde büyük üniversitelerde ders veriyorlar ve bunun tersi de var**.

Tersi başladığımız yerdir,

a) Kendi başkentlerinde, bizim döküntülerimizi istihdam edenler, ülkeye sürekli "*ün*" ihraç ediyorlar;

b) Bu ihracatta, **dünya Yahudi lobisi**, çok bilinçli ve sistematik olarak hareket etmektedir;

c) Bu büyük ün'ler, yabancı dışişleri bakanlıklarının istedikleri zamanda ve istedikleri ölçüde, "*ses*" çıkarıyorlar;

d) Bunun ötesinde, ülkede estetik ve eleştiri çok büyük bir tahribat ile karşı karşıya geliyor;

e) Okuduğunu anlamayan, beğenemeyen bir aydın, iki yüzyıldır, Batılıların üstünlüğü kompleksi ile endoktrine olan aydınımız, bunların, dünyada çok beğenildiğini öğrendikçe, eziliyor ve kendisine güvenini yitiriyor. işte buradayız.

Belki içlerinde dostlarım da olan bazı aydın ve yazarlarımızı üzdüm; ancak mecburum. Geniş aydın kütlemizi, emperyalizmin bu iğrenç oyunundan kurtarmaya katkıda bulunmak için, bunu yapmak zorundayız. Bu bizim görevimizdir ve **Erasmus**'un *Deliliğe Methiye*'de çok güzel

söylediği üzere, **başkalarının aklıyla bilge olmaktansa, kendi hükmümüzle, deli olmayı tercih etmek** durumundayız.

Dünyada artık iki akıl var.

Benimki bu yolda bir başlangıçtır. Yazılacakların ne başı ve ne de sonudur.

Başı mı? Daha, '80'li yıllarda moda olan, bazı şarkıcı ve film yıldızı kızlarımızın, Paris'te birer meçhul Yahudi zenginle evlenmelerini henüz yazmadık, birden Yahudiler, Türk yıldızlarına âşık olmaya başlıyorlardı. Sonra da, **Emel Sayın** örneği, bizi güldürüyorlardı, "*Davud, Kıbrıs'ın güneyinde tatil istiyor, milli hislerimi rencide etti, boşanıyoruz*" diyorlardı. Sanki sahiden evlendiler!

Paris üniversitelerinde ortaya çıkardığım bu savaşın, bir de **mossad-mafya-Mit** yanı var; bir tür tarihöncesidir. Sonrasına ise Elenler girebilirler; **Yılmaz Güney** Olayı'nda büyük rol oynayan Atinalılar, bir yanda **Zülfü Livaneli** Vak'ası'nda ve diğer yanda **Öcalan Olayı**'nda hayal kırıklığı ve başarısızlıklarla karşılaştıkları için şimdilik susuyorlar. Bu savaşa girerler mi bilmiyorum. Ancak **girerlerse, ne Yahudilere ne de Ermenilere benzeyeceklerini sanmıyorum. Göreceğiz**.

Sh:31-37

Kaynak: Bilgesu Erenus- Yalçın Küçük, AYDINLIK ZİNDAN, Sıra : YGS Yayınları: 36 Talay Kitapları:, 1 Baskı Tarihi : 1. Basım: Kasım 2002, Kadıköy/ İstanbul

CEMİL MERİÇ İLE SOHBETLER

KEMÂL ÜMMÎ kaddesellâhü sırrahu'l azîz

Hzl:Hayati YAVUZER

GİRİŞ

XV. YÜZYILIN TARİHİ, SİYASİ ve KÜLTÜREL DURUMUNA GENEL BİR BAKIŞ

XV. yüzyıl, Anadolu Türklüğü açısından oldukça önemli tarihî ve siyâsî hadiselerin yaşandığı bir yüzyıldır.

Bu yüzyıl içerisinde, önceki birkaç yüzyılın hadiselerinin yeniden tekerrür ettiğini görmekteyiz. Asrın başlarında, henüz Anadolu'daki siyasî "Türk Birliği"nin kuruluşu ve Balkanlarda tutunma gerçekleşme aşamasında iken 1402 yılında Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'in Timur Han'a yenilmesi, Moğol istilasından sonraki en büyük istikrarsızlığı doğurmuştur. Özellikle Yıldırım Bayezid'in gayretiyle sağlanmaya çalışılan Anadolu siyasî birliği yeniden siyasî bir kargaşaya dönüşmüş, Ankara Savaşı sonrası meydana gelen bu kargaşa dönemi, yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vurmuştur.

Fetret Devri diye isimlendirilen bu dönemin en önemli iç mücadelesi, Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında saltanat kavgası biçiminde ortaya çıkmıştır. Daha önce Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı'ya bağlanan bazı Anadolu Beyleri, Timur'un himayesinde beyliklerini yeniden elde etmişlerdir.

Bir yandan her biri kendi başına saltanat iddiasını sürdüren şehzadeler, diğer yandan eski beyliklerini yeniden canlandırma gayreti içinde olan beyler, Anadolu'da aynı taban üzerinde hükümran olma mücadelesini iyice kızıştırmıştır. Şehzadeler arasındaki savaş uzun yıllar devam etmiş, bundan en büyük zararı Anadolu Türklüğü görmüştür.

Aym halk topluluğunun dahil olduğu siyasi sınırlar sık sık değişmiş, sınırlar değiştikçe gelen yeni idarenin ahali üzerinde belli belirsiz baskıları olmuş, böylece bir kısım halk iç-göç diyebileceğimiz bir olguyu yaşamış, tıpkı Moğol istilası sonrasındaki toplum psikolojisine benzer bir içe yönelme hareketi gözlenir olmuştur.

Şehzadeler arasındaki bu saltanat mücadelesini l.Mehmed'in kazanması sonucu, Osmanlı Devleti adeta ikinci kez kurulmuştur. Yıldırım Bayezid'in oğlu I. Mehmed, bir yandan kardeşleriyle saltanat mücadelesi verirken, diğer yandan da Şeyh Bedreddin ayaklanması gibi ülkeyi bir başka açıdan karagaşaya sürükleyen hadiseleri halletmeye gayret göstermiştir. Kardeş mücadelesinden sonra Anadolu Türk Birliğini kurma kavgası I. Mehmed tarafından sürdürülmüş, beyliklerden özellikle Karamanoğlu Beyliği ile uzun süre uğraşan Çelebi Mehmet, bu konuda belli başarılar elde etmiştir.

Çelebi Mehmed'in 1421 'de ölümü üzerine yerine geçen oğlu 11. Murat zamanında, bir yandan Anadolu'da siyasi birliği sağlama çabaları sürdürülürken diğer yandan da geçici olarak hükümdarlığı oğlu II. Mehmed'e bırakmasını fırsat bilen haçlı saldırılarına karşı durulmuştur Yine aynı hükümdar zamanında, Safavîliği siyasi bir organizasyona dönüştürme çabalarını başlatan Şeyh Cüneyd'in Anadolu'daki faaliyetleri, büyük bir siyasi kargaşaya meydan

verilmeden bertaraf edilmiştir.

II. Murat, 1451 yılında ölünce yerine, daha önce babasının isteği üzerine çocuk denecek yaşta tahta çıkarak tecrübe kazanmış olan oğlu II. Mehmet geçmiş, yüzyılın ikinci yarısının başlarında, Dünya tarihi açısından önemli bir dönüm noktası teşkil eden İstanbul'un fethi bu genç padişah tarafından 1453 yılında gerçekleştirilmiş, bu sebeple kendisine Fatih ünvanı verilmiştir.

Karamanoğlu Beyliği'nin Osmanlı hakimiyetini tanıması, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın Otlukbeli Savaşı'nda yenilmesi, Trabzon Rum İmparatorluğu'nun Osmanlı topraklarına katılması, Avrupa yakasında bugünkü Yunanistan'ın fethedilmesi gibi önemli tarihi fetihler, bu hükümdar zamanında gerçekleştirilmiş, beylikten imparatorluğa geçiş süreci başlamıştır.

1481 'de tahta geçen II.Bayezid dönemi, Osmanlı fütuhatının yavaşladığı, Bayezid ve Cem arasında devletin iç ve dış hayatını etkileyen bir iç mücadelenin yaşandığı, Devletin güney ve bilhassa doğuda yeni siyasi gailelerle karşı karşıya geldiği bir dönem olarak XVI. yüzyılın başına kadar sürmüştür.

Bu yüzyılda da devletin sınırları içerisinde medrese ve tekke faaliyetleri sürmüş, Osmanlı ülkesinde yetişen âlim ve mutasavvıfların yanında, doğudan gelen din ve tasavvuf âlimlerinin de bu faaliyetlere katkıları sürmüştür.

Yine bu yüzyılda Anadolu'da hem Osmanlı sınırlan içinde kalan bölgelerde hem de Beyliklerin hakim olduğu şehirlerde dini ve tasavvufi sahada eserler yazılmaya devam edilmiştir. Bursa, İznik, Edirne ve İstanbul gibi Osmanlı başkentlerinin yanısıra Beyliklerin merkezi durumunda olan diğer şehirlerde de medrese ve tekke faaliyetleri devam etmiştir.

Anadolu ve Rumeli'deki tekkelerde Mevlevîlik, Halvetîlik, Bayramîlik, Nakşibendilik ve bir tarikat hususiyeti kazanmaya başlayan Bektaşîlik gibi tarikatlar hızla genişlemeye başlamışlardır.[16]

BİRİNCİ BÖLÜM

KEMÂL ÜMMÎ'NİN HAYATI

Kemâl Ümmî'nin hayatı hakkında yeterli bilgilere sahip değiliz. Bu konuda Osmanlı kaynaklarının verdiği sınırlı bilgiler de onun hayatını aydınlatmamıza yetmeyecek kadar azdır.

Şâirin hayatını, hakkındaki kaynakların niteliklerine dayanarak "menkabevî" ve "târihî" açıdan ele almayı, metod olarak uygun gördük."

A. KEMÂL ÜMMÎ'NİN MENKABEVÎ HAYATI

---

[16] Yüzyılın genel hususiyetleri için **bkz.** Danişmend. İ Haini. **İzahlı Osmanlı** Tarihi **Kronolojisi.** Cilt 1 **İst.,** 1971; Uzunçarşılı, İ.Hakkı. **Osmanlı Tarihi.** Cilt: 1-2. Aıık.. 1983. Uzunçarşılı. 1. Hakkı. **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri.** Ank.. 1984. Uzunçarşılı. İ.Hakkı. **Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı.** Ank*.. 1965; Adıvar. A. Adnan. **Osmanlı Türklerinde İlim.** İst., 1943; Gölpınarlı. Abdulbaki, **Türk Ansiklopedisi** "Hurufilik" Maddesi.

Şâirin hayatı hakkındaki menkabevî bilgiler MKÜ[17] [18], ***Vilâyet-nâme-i Sultân Şucâuddin***[19] [20] adlı eserlerde yer aldığı gibi, ayrıca kendisini şeyh olarak benimsemiş bir kısım şâirlerin eserlerinde' ve Bolu ve civarındaki halkın hafızasında[21] da canlı bir şekilde yaşamaktadır.

1. MKÜ'ye [Derviş Ahmed, Menâkıb-ı Kemâl Ümmî, Millet Ktp., Ali Emiri, manzum: 1323/1] Göre

Kemâl Ümmî'nin menkabevî hayatı hakkında bize en geniş bilgiyi Derviş Ahmed'in MKÜ'si vermektedir.[22] Eser, şâirin uzunca bir süre Bolu'da yaşadığını, tekke ve türbesinin burada

---

[17] Genellikle Tekke şâirleri üzerinde yapılan çalışmalarda uygulana gelen bu metodla ilgili olarak şu örnek çalışmaları kaydedebiliriz: Köprülü, Fuad. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. 4.bs.. Ank,, 1981; Güzel, Abdurrahman. KA. Ank.. 1981; Tatçı, Mustafa, YED-1, Ank., 1990

[18] Derviş Ahmed, MKÜ (bkz, KISALTMALAR): Mcnûkıb. birbirini takibedeN 4 "Makale" ve 4 "Bâb"dan oluşmakla, her makaleyi bir bab takip etmektedir. Menkıbelerin anlatıldığı kısımlarda "Menâkıb" başlığı kullanılmıştır. Mesnevi tarzında ve aruzun (ine fâ 'î 1un / me fâ 'î lün / fe 'û lün) kalıbıyla yazılmış 652 beyitlik bir eserdir. Eserin başı ve sonu kopuktur. Ortadaki kopuk sayfaların (6.a-9.b) yeni kağıtlara farklı bir hatla yazılarak tamamlandığını görüyoruz. Bu durum bize, eserin başka nüshalarının yakın zamana kadar mevcut olduğunu düşündürmektedir. "Evvelki Makilerimi eserde bulunmasına bakarak baştaki kopukluğun fazla olmadığını söyleyebiliriz. Son kısımdaki eksikliğin miktarı hakkında da bir hüküm veremiyoruz. Menâkıb-nâmeden hemen sonra, 'Âşık Ahmed yahut Ahmed-i Dîvânî mahlâslarını kullanan bir Kemâl Üınmî muhibbinin dörtlükler halindeki manzumeleri gelmektedir ki bunlar Menâkıb-nâme müellifi Den iş Ahmed'in şiirlerinden farklıdır.

[19] Eserin bilinen nüshalarından biri Hacı Bektaş Halk Ktp., 166-168 numara ile ile kayıth mecmuada;
diğeri Orhan Köprülü'nün özel kitaplığında bulunmaktadır. (Bu velayet-nâme için bkz.. Köprülü. Orhan, "Vilâyet-nâme-i Sultân Şucâuddin", Türkiyat Mecmuası, XVII (1972). ss. 177-184; Ocak. Ahmet Yaşar. Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıb-nâmeler. Ank.. 1992)

[20] Bu konuda Sarı Müderris'in SMD-1, SMD-II. SMD-111 kısaltmasıyla verdiğimiz Divân Nüshaları ile 'Âşık Ahmed'in Divan ve Sefine adlı eserlerinde önemli bilgiler vardır.

[21] Bu konuda bkz. Ali Vahit. "Kemâl Ümitti Hakkında". Halk Bilgisi Haberleri. Yıl:3. Saykal (15
I.Kânun 1933), s. 212-215; Aksan. Yaşar. "Ümmi Kemal Menkıbesi", Bolu Üçtepe. Yıl:2. Sayı: 17 (Nisan 1992) s.9; Solmaz. Mehmet. "Ümmi Kemal Hakkında" Bolu Üçtepe. Yıl:4. Sayı:3S:39 (Ocak-Şubat 1994) s.7,8; (Bolu'ıun özellikle Dörtdivan ve Gerede ilçelerinde MKÜ'deki bilgilere yakın zengin sözlü rivayetler bilinmekte ve anlatılmaktadır. Araştırmacı Yazar Salih Zeki Kutucuoğlu bu rivayetlerin büyük bir kısmını derlemiş fakat henüz, yayımlamamıştır.)

Agâh Sırrı Levend ve İsmail Ünver iki menâkıb-nâmeden söz. etmektedirler: 1) Deniş Ahmed. Menâkıb-ı Kemâl Ümmî. Millet Kıp.. Ali Emiri. manzum: 132.'/1: 2) Menâkıb-ı Kemâl Cinini. Millet kt.p Emiri. manzum: 1184. Leveıd. birinci eserin yazarının bilinmediğini, ikinci eserin Deniş Ahıned'e ait olduğunu, Ünver ise S. Nüzhet'e **(Türk Şâirleri.** Cilt.l. İst.. 1935. Ahmed. ' Aşık maddeMi dayanarak her iki eserin de "'Âşık Ahmed" tarafından yazıldığını kaydetmektedirler **(bkz.** Le\end. TET, s.438.; Ünver. KÜ. s. 27. 22 nolu dipnot).

Bizim tesbitlerimize göre, eserlerden yalnız birincisi gerçek bir menûkıb-nâme özelliği (Bu konuda **bkz.** Ocak, Ahmet Yaşar. **Kültür** Tarihi Kaynağı Olarak **Menâkıb-nâmeler.** s. 36 \d» taşımakladır ve Derviş Ahmed tarafından yazılmıştır. İkinci eser, bir menâkıb-nâme değil. Aşık Ahmed isimli bir Kemâl Ümmî bağlısının zaman zaman şeyhinden de bahseden ve dörtlüklerle yazılmış basıl manzumelerini toplayan bir eserdir. Deniş Ahmed'in eseri ile 'Aşık Ahmed'in manzumeleri arasında kelime hâzinesi, nazım tekniği ve şiiriyyet bakımından büyük farklar vardır Deniş Ahmed'in nazını daha sağlam, söyleyişi güçlüdür.

bulunduğunu ve menkabelerini ihtiva etmektedir.

a-MEMLEKETİ, YAŞADIĞI YER

Derviş Ahmed, dinlediği rivayetlere dayanarak Kemâl Ümmî'nin önceki yerinin Horasan olduğunu, oradan Anadolu'ya geldiğini, kendisinin Oğuz boyuna mensup bulunduğunu kaydeder:

Budur esrâr-ı Tşka düşen Oğuz

Budur râh-ı tarîkatun kulaguz[23]

'Azîz içün didi ba'zılar el'ân

Yiri olmış ıdı evvel Horasan[24] [25]

Horasan'da Safî Sudan'dan el almış, onun teveccüh ve övgüsüne mazhar olmuştur. Satî Sultan, Kemâl Ümmî'yi Rûm'u (Anadolu'yu) ihya etmesi için göndermiştir:

Varup ihyâ iderse Rûm'ı n'ola

Cihan enfası müşkiyile tola[26]

Anadolu'ya gelen Kemâl Ümmî, Bolu ve çevresinde münzevî bir hayat yaşamıştır Eserin baş kısmında Kemâl Ümmî'nin Bolu yakınlarındaki Aladağ ve çevresindeki yaşayışından kesitler yer almaktadır.

Kemâl Ümmî, şehirden asla lezzet almaz, dağlarda gezerdi. Nazar-gâhı Aladağ olmuş, aşk derdini burada bulmuştu. Yüksek yerlerde gezdiği için insanlar yüzüne hasret kalmıştı. Kendisi Boz Armud Dağları'nı yurt tutmuş, oraları "açarak" ihya etmeyi, deştîlerini (yabanî ağaçlar» aşılamayı kendine iş edinmişti. Bunları yaparken de Bolu'daki insanları, himmetiyle irşad edip mahzun gönüllerini şad eylemiş, bir çok sırları aşikâre hale getirmişti.[27] [28] Boğazdan zikri icad etmiş, bu zikirle yerde ve gökte ne varsa hepsini kendinden geçirmişti.

Gezerdi tagı şehre gelmezidi

Şehirden lezzet aslâ almazıdı

Nazar-gâhı Ala Tag olmış ıdı

O derdi 'ışkı anda bulmış ıdı

Bugün Âşık Ahmed'in eseri. Den iş Ahmed'in eserine eklenmiş vaziyette Ali Emiri kitapları arasında bulunmaktadır. 1184 numarada ise bir "Şehnâme" yer almaktadır.

[23] Derviş Ahmed, MKÜ, 2.a.

[24] Derviş Ahmed, MKÜ, l.b

lu Derviş Ahmed, MKÜ, l.b.

[26] Denaş Ahmed, MKÜ. 2.a.

[27] Deniş Ahmed, MKÜ. l.a.

[28] Derviş Ahmed, MKÜ. l .b.

Yiri olmış ıdı kûh u bayan

Yüzin görmege müştak idi insan

Boz Armut Tagların itmişdi me'vâ

Açup ol yirleri eylerdi ihya

Anufi deştîlerini aşlar idi

Döner bir yire girü başlar ıdı

Keramet nûrın anda saçmışıdı

Anı görsen ne yerler açmışıdı

Bolı'nun ademi azmışdı gayet

Bu sultan eyledi anlara himmet

Tanka her birini idüp irşad

Dil-i mahzunlarını eyledi şad

Buları bey'ate da'vet iderdi

Der-i dergâhı Hakk'a el giderdi

Zalâletde düşüp kalanları heb

Günah deryâsına talanları heb

Bu Hızr irüp çıkarmışdur necata

San irdi mürdeler âb-ı hayâta

Boğazdan zikri icâd iden oldur

Tarîka halkı irşad iden oldur

O zikrim istima'ından melekler

Olup hayrân döner çarh-ı felekler[29]

b . AİLESİ VE ÇOCUKLARI

MKÜ, şâirin asıl adı, anne ve babası ile doğum yeri hakkında hiçbir bilgiye yer vermez, sadece çocuklarından söz eder. MKÜ'ye göre Kemâl Ümminin üç oğlu vardır. Eserde, bunlardan yalnız ikisinin ad ve menakıblarına yer verilir:

Cihânda var idi üç oglı anun

---

[29] Derviş Ahmed. MKÜ, l.a–l.b.

Sürûr-ı kalbi idi evliyânun[30]

İlk sözü edilen oğlu Sinan veya Sinan Beğ ismiyle anılmaktadır. Medrese tahsili görmüş âlim bir zat olarak geçmektedir:

Bir oglı varidi anun heıuâna

Kemâl ü ma'rifet virmişdi Mevlâ

'Âceb tahsîl-i 'ilm itmiş idi ol

Arardı bâg-ı 'irfana velî yol[31]

MKÜ'de, tahsil görmüş bir kimse olarak Sinan Beğ'le, ümmî bir şeyh olan babası arasında geçen şu olay anlatılmaktadır:

Sinan, ümmiden şeyh olmaz görüşündedir. Böyle kimselere, babası bile olsa, itibar etmeyeceğini söyler:

Dir idi kutb-ı "âlem olsa ümmî

Ricâlu'llah makâmın bulsa ümmî

Degüldür ol kişi yanımda makbul

İrürse başı göge olmazam kul

Belî dimem babam olursa dahi

Tekarrub hâlini bulursa dahi[32]

Kemâl Ümmî ona hacca gitmesini, tavaftan sonra Halîlullah makamında iki rekat namaz kılıp selam verince yanında bir Pir göreceğini söyler. O Pir. Sinan'ın müşkillerini halledecektir. Deniz yoluyla hacca giderken gemi fırtınaya tutulup kayalara çarpıp batar Sinan Beğ suya düşenlerden biri olarak Hızır gibi yetişen babası tarafından kurtarılır, fakat Sinan Beğ bunu bilmez:

Sinân Beg'üm dahi varmışdı garka

Babası Hızr irişüp oldı arka[33] [34]

Kara yoluyla devam ederken de bin bir sıkıntı çeker, esir düşer ve yine babasının himmetiyle kurtarılır. Esareti sırasında, çektiklerinin, babasına karşı gelmesi sebebiyle olduğunu anlar:

Babama yogıdı hîç i'tikâdum

---

30 Derviş Ahmed, MKÜ. 12.a.
31 Derviş Ahmed, MKÜ, 7.a.
32 Derviş Ahmed, MKÜ. 7.a.
33 Derviş Ahmed, MKÜ, 8.a.
34 Derviş Ahmed, MKÜ. 9.a.

Beni bu derde ugratdı inâdum

Babama hergiz indirmez idüm baş

Kaşugından anun yimez idüm aş

Hacca varıp tavaf ettikten sonra Makam-ı İbrahim'de namaz kılar ve yanındaki yaşmaklı Pir'in, babası Ümmî Kemâl olduğunu, yıllardır her zaman namazı orada kıldığını Ka'be hüddâmından duyar ve babasının değerini anlayıp ona bağlanır[35]:

Sinân Beg gördi babasını bildi

Didi derde yine bu çâre kıldı

Elin öpüp ayağına sürer yüz

Görür teslîm olur andan güler yüz

Babasını bilür ol nice erdür

Hudâ yanında nice mu'teberdür[36]

Diğer oğlu ise Cemâl ismini taşımaktadır. Hal ehli, meczûb bir kimsedir:

Mübârek nâmı biri nüh Cemâl'dür

O da hâl ehli bir sâhib-kemâldür

Gören sanur anı dâvâne idi

Yıkılmış hâtırı vîrâne idi

Tamâm cezb ‘âlemine düşmiş idi

Cihân halkı başına üşmiş idi[37]

MKÜ'ye göre Cemâl, zâhiren divane görünümlü, yanında taşıdığı kabağı içkiyle doldurup sürekli içen ve üryan dolaşan bir kimse olarak şikayet edilmiş, devrin padişahı (?) tarafından öldürtülmüştür.[38]

Aslında Cemâl, manevi bakımdan ermiş bir kimsedir:

Gezerdi mest olup dünyâyı her bâr

---

[35] Derviş Ahmed. MKÜ, 7.a-l l.a.

[36] Derviş Ahmed, MKÜ. 10.b.

[37] Derviş Ahmed. MKÜ. 13.a.

[38] Derviş Ahmed, bu konuyu "İkinci Bâb"da nesirle şöyle ifade etmektedir: "Şeyh Ümmî Kemâl kaddese sirrehunun Cemâl nâmına bir oglı olub zâhiren dîvâne şekülli ve budala mânend her an 'uryan u dâ’imâ mest ü hayran geziib lâkin yanında bir kabağı olub ve içi bâde-i nâbıla tolub belki anunla harâbât ‘âlemin bulub bir vadide gezerken bu keyfiyyetle visâl-i Zii'l-Celûl'i sezerken nâ-gâh pâdişâh-ı gerdim iştibâhufı elinde kati olundugı. " MKİJ. 12b

Velî keşf eyler idi keşfi esrâr

Elin çekmiş idi dünyâdan el-hak

N'ola olur ise fanı-'i mutlak[39]

Cemâl'in öldürülüşü Kemâl Ümmî'yi çok üzmüştür. Padişah bir gece rüyasında Kemâl Ümmî'yi görür. Şeyh kendisinden oğlunun hesabını sorar ve Pâdişâh'a bir sille vurur:

Didi Şâh'a Cemâl'üm kanı ıfitdün

Haber virsen bana n'ola Cemâl'im

Ne itmişdür ola sana Cemâl'im

Vücûdını n'içün anun yog itdün

Cefayı gerçi kim bana çog itdün

Deyince kalkup ayag üzre turdı

O Şâh'un yüzine bir sille urdı

Padişah uyandığında Cemâl'i haksız yere öldürttüğünü anlar ama iş işten geçmiştir Yüzünde sillenin izi kararıp kalır, hastalanır ve bir müddet sonra da ölür:

Döşeğe düşdi yatup kaldı ol Şâh

Tapancanun yiri karardı nâ-gâh

Nidâ-yı lrcı'i işitdi canı

Varıp Uçmag'ı mesken itdi canı[40] [41]

c.Çevresindekiler

MKÜ'de çocuklarından başka. Hacı Bayram Velî. Akçakavak'lı Sarı Müderris, Yağluca'lı 'Alî Kevkeb Kutbü'ddîn Hâce ile iki padişahtan da söz edilmektedir.

Derviş Ahmed, Kemâl Ünımı ile Hacı Bayram Velî ilişkisine özel olarak temas etmektedir Hacı Bayram Velî ve Kemâl Ümmî "hem-'asr"dırlar. Aralarında büyük bir muhabbet vardır Hacı Bayram Velî, gün olmazdı ki yüzünü görmesin, hatırım sormasın yahut selam iletmesin [42]

Ulemâdan Akçakavak'lı Sarı Müderris lâkaplı bir zat, ümmiliği yönünden Kemâl Ummi'yi gıyabında sürekli eleştirir, zâhirî ilimleri bilmeyenlerden şeyh olamayacağını söyler[43] [44]:

---

[39] Derviş Ahmed, MKÜ. 12.b.

[40] Derviş Ahmed, **MKÜ, 14.b.**

[41] Derviş Ahmed, **MKÜ,** 15.a.

[42] Derviş Ahmed, **MKÜ,** 2.a.

[43] Kemâl Ümmî ile Sarı Müderris arasında geçen bu menâkıbı. Derviş Ahmed önce nesirle şöyle takdim

Dir idi şeyhlin ümmîsi ‘acebdür

Ma‘ârifden dem urur ne sebebdiir

Şu kişide ki vokdur 'ilm-i zâhir

Tarîkatde o nice ola mâhir

Bu hal malum olunca Şeyh, Sarı Müderris'i davet eder. Bazı sorular sorarak imtihan eder ve asıl maksadın Allah'ı bulmak olduğunu söyler:

İder fevri ana bir kaç su’âli

Cevâba kalmadı lâkin mecali

Senün nedür okımakdân murâdun

Ne içün ehl-i ‘ilm olmışdur adun

Murâd Allah'ı bulmakdur bürâder

Vücûd ‘ışkıla tolmakdur bürâder

Zâhiri ilimlerde de bilgili olduğunu gösterince Sarı Müderris yaptığı hatayı anlar ve kendisine bağlanır:

Bu sözleri işidince ‘azîzden

Didi lutf it ümîdün kesme bizden

Egerçi ‘ilm-i zâhir okıdum ben

Velî bu yolda başumı kodum ben

Deyuben halvetine girdi pîrün

Düşüp ayağına yalvardı pîrüfi[45] [46] [47]

MKÜ'de, Yağluca'lı ‘Alî Kevkeb Kutbü'ddîn Hâce isimli bir Kemâl Ümmî dervişinin bazı hallerinden kısaca bahsedilmekte; onun yüz yaşında olduğu, münzevî yaşayışı bakımından şeyhini örnek aldığı, dağlarda yalnız başına gezip "geyicikler" ile ülfet ettiği dile getirilmektedir:

Husûsâ bir kişi varidi anun

---

eder: " ‘Ulemâdan Müderris Efendi Hazretleri Rahmetü'llahı ‘Aleyh dâ'imâ vâkıf-ı esrâr-ı zü'l-Celâl olan Ümmî Kemâl Sultân'a ümmîliği cihetinden i’tirâz idüp ba’de teslim olup bî'aı eyledügi beyânındadur" **MKÜ,** 3.a.

44 Derviş Ahmed, **MKÜ,** 3.a.

45 Derviş Ahmed, MKÜ, 4.a.

46 Derviş Ahined, MKÜ, 4.b.

47 Derviş Ahined, MKÜ, 26.a-26.b.

Tamâm dervîşi idi evliyânun

Tamâm varmış idi yüz yaşına ol

Tarîkun çıkmış idi başına ol

Bunun da ʻâdeti olmışdı her dem

Salât-ı subhı kılurdı mukaddem

Geyiciklerle ülfet itmiş idi

O Sultân'un yolunca gitmiş idi

MKÜ'de bahsedilen hükümdarlardan biri, Kemâl Ümmî'nin oğlu Cemâ'i öldürten pâdişâhtır (bkz. Ailesi, Çocukları) Diğeri ise "Şâh-ı Stânbul, Şâh-ı Gâzî" isimleriyle verilmektedir. Derviş Ahmed, bu hükümdarın hastalığının, Kemâl Ümmî tarafından iyileştirilmesi ile ilgili bir menkabe kaydetmektedir.[48] [49] [50]

Ayağında bir rahatsızlığı bulunan zamanın hükümdarının yolu Bolu'ya düşer. Çevresindekiler hükümdara, belki bir şifa bulur düşüncesiyle Şeyhi ziyaret etmesini söylerler:

Zamanında anun Şâh-ı Stânbul

Bolı semtine düşürdi meğer yol

Anılmış nâmı Şâh-ı Gazi idi

Bahâdır erlerin mümtâzı idi

Velî bir derde olmışdı giriftâr

Çekerdi zahmet ol devletlu Hünkâr

Ayağında idi ekser o "illet

İderdi her kim anı görse nefret

Didiler bunda vardur bir pîr

Du'âsın al yüri dergâhına gir

Hükümdar, adamlarını göndererek Ümmî Kemâl'i çağırttırır. Fakat Şeyh, derdi olanın tabibe varmasının daha uygun olacağını söyler. Hükümdar, Boz Armud Dağı'na çıkar ve Taş Kaynadan'da bulunan Şeyh'e tedavi olur. Yalnız Şeyh, vücudunun çeşitli yerlerinde olan hastalıklarının büyük bir kısmını tedavi edip bir kaçını bırakır. Gerekçesini de şöyle açıklar:

---

[48] Konunun takdimi, **MKÜ'de** şu mensur ifadelerle yer almakladır: " ... Pûdişâh-ı Devrân olan bir şahini ayağına marîz arız olub hiç bir veçhile çâre bulunmayup "akıbet Sultân'un .. derman buldum beyânındadur " **MKÜ.** 20.b.

[49] Derviş Ahmed, **MKÜ.** 20.b-21.a.

[50] Derviş Ahmed, **MKÜ,** 22,a.

Velî bir ikisi tursun yirinde

Belâ olmasa insânun serinde

Unudur Hakk'ı dirler i karındaş

Belâdan hâli olmamak gerek baş[33]

Bundan sonra Şeyh, hükümdara Allah'ı unutmaması, adil olması, halka zulm etmemesi yönünde telkinlerde bulunur:

Cihânun gerçi sensün pâdişâhı

Hudâ'dur pâdişâhlar pâdişâhı

Unutma sen anı dâyim ahadur

İle zulm itme şâhum hep sahadur

"Adâlet eyle dâyim i cihân-dar

Dir isen sana kabrün olmaya dar[51]

Padişah, hoşuna giden bu sözler üzerine bir çok köyü vakfetmek istediğini söyleyince Şeyh dünya malına ihtiyacı olmadığını söyleyerek güttüğü boyunlarını önüne katarak oradan uzaklaşır.

VİLÂYET-NÂME İ SULTÂN ŞUCÂUDDİN'E GÖRE

Vilâyet-nâme-i Sultân Şucâuddin[52] [53] adlı eserde Kemâl Ümmî ile ilgili şöyle bir menkabe[3*] anlatılır:

Horasan'dan Seyyid Nesîmî ile birlikte dönen Kemâl Ümmî ve Kaygusuz Sultan Larende'de buluşup, Kaygusuz'un salık vermesiyle Şeyh Şucâuddin Baba'nın bulunduğu Seyitgazi'ye doğru yola çıkarlar. Bunu gönül gözüyle gören Şeyh Şucâuddin Baba müridlerine ***"Tanrılar, Peygamberler geliyorlar"*** diye haber vererek Nesîmî ile Kemâl Ümmrnin kendilerini üstün görmelerine işaret eder ve tekkeden ayrılır.

Tekkeye varan bu üç mutasavvıf şâir, Şeyh Şucâuddin Baba'yı bulamazlar. Şeyhin bulunmadığı zamanlarda makamında bir koç oturmaktadır. Bunu öğrenen Nesîmî **"Şeyh koçu neyler, bu onun putu olmuştur, boğazlayıp Şeyhi bu puttan kurtaralım"** der. Kaygusuz **"Er nazarında bu küstahlıktır"** diyerek buna yanaşmazsa da koç kesilir. Kemâl Ümmî. derisi yüzülmek üzere kesilen koçu bir ağaca asar. Nesîmî de yüzer ve pişirmek üzere bir kazana koyarlar. Fakat

---

[51] Derviş Ahmed, **MKÜ.** 22.b.

[52] Eserin bir değerlendirmesi için bkz. Köprülü. Orhan. "Vilâvet-nâme-i Sultân Şucâuddin". Türkiyat **Mecmuası,** XVII (1972). ss. 177-184; Kemâl Ümmî ile ilgili rivayetin geniş bir özetı ıçiıı bkz. Gülcan, D.Ali, **Karaman Velilerinden Şeyh Aliyü's-Semerkandi** ve **Kemal Ümmi.** İsı . 19X7. ss.51-55.

[İH] Bu menkabenin benzer varyantları Latifi (TL. s.2X6), Müstekim-zâde (SL. 1X8.a) ve İsı. Üniv. Kıp . T.Y: 5677 nolu Nesimi Dîvânı yazmasında da vardır. Hüseyin Ayan'ın naklettiğine göre (Nesimi Dîvânı, Ank.,1990. s.21) Kitapçı Raif Yelkenci'de bulunan Nesimi Dîvânı yazmalarından birinde de yer almaktadır.

suyunu bile kaynatamazlar.

Yan çıplak bir vaziyette tekkeye dönen Şeyh Şucâuddin Baba, tavrıyla onlara korku salar ve civardaki çamlığa doğru yalın ayak yürümeye başlar. Nesîmî, Kemâl Ümmî ve Kaygusuz da ayaklarındakileri çıkararak onu takip ederler. Ancak ayaklarına çakır dikenlerinin batması sebebiyle ilerleyemezler. Şeyh onlara ***" Küçüklerim, Tanrı'lık ve peygamberlik davasında kalırsınız da şol dikenciğe hükmünüz geçmez mi?"*** diye seslenerek bir çamın dibine oturur Bir müddet sonra yanına yaklaşanlardan Kemâl Ümmî'ye yer göstererek oturtur ve ona güzel sözler söyler. Kemâl Ümmî'nin içinde bir teveccüh peyda olur ve ona mürid olmak ister. Fakat Şeyh'in ***"Siz üstün bir şeyhsiniz. Size bende olmak yakışmaz"*** mealindeki sözleri üzerine bundan vaz geçer. Şeyh Şucâuddin Baba Nesîmî'ye de nasihatler ederse de çok mağrur olan Nesîmî aksi cevaplar verir. Öfkelenen Şeyh Şucâuddin Baba kalkarak yakındaki bir başka çam ağacının altına oturur. Kemâl Ümmî ***"Aşkolsun Sultanım"*** deyince Şeyh bunlara hayvanlara seslenir gibi seslenir ve tekrar başka bir ağacın dibine gider. Kemâl Ümmî ***"Sultanım, biz insan donundayız, siz bizi hayvana benzettiniz"*** deyince de Şeyh ***"Sahibini bilmeyen hayvandan da kötüdür"*** diyerek bulunduğu çam ağacının dallarına elini uzatır. Bir elma koparıp bir bıçak ile Nesîmî'nin önüne koyarak onu Halep'ten istediklerini söyler. Elini tekrar ağacın dallarına uzatıp bir armut koparıp, armudun sapına da bükülmüş bir ip bağlayarak bunu da Kemâl Ümmî'nin önüne koyar ve ***"Var git küçüğüm, seni Manisa'da bir mir'at elinde istiyorlar"*** der. Son kez elini uzatarak ağaçtan bir gül alıp ***"Var küçüğüm, ocağın küllensin"*** diyerek Kaygusuz'a verir.

Şeyhin söylediklerini değerlendiren üç kişi istenilen yerlere giderler. Şeyhin kendilerine verdiği şeyler aslında onların akibetleriyle ilgili birer rümuzdur.

Nesîmî, bir müddet sonra derisi yüzülerek öldürülür. Kemâl Ümmî de Şeyh'in talimatıyla Manisa'ya gider ve orada kısa zamanda büyük şöhrete ulaşır. Fakat diğer şeyhler onu çekemezler, fitne ve fesada baş vurarak padişaha jurnaller gönderirler. Padişahın bu konuda çekimser kalmasına rağmen bir oldu bittiye getirerek şehrin ileri gelenleri ve şeyhleri onu darağcına astırırlar. Şeyh Şucâuddin Baha'nın koçunu ağaca asan ve Şeyh tarafından, sapına bükülü bir ip bağlanmış armut verilen Kemâl Ümmî de böylece Şeyh'in işaret ettiği şekilde öldürülmüş olur. Asılacağı sırada bunu hatırlayan Kemâl Ümmî şunları söyler: ***"Biz bundan incinmeyiz. Bu bizim geçidimizdir. Erenler göstermişlerdir bunu."*** Darağacında canı çıkarken, ağzından üç güvercin çıkar ve üç ayrı yöne doğru uçup giderler.[54]

1. Sefîne'ye Göre

Kemâl Ümmî hakkında menkabevî bilgi veren önemli bir diğer eser 'Âşık (Seyyid) Ahmed'in "Sefine"[55] adlı eseridir. Bu eserde de Kemâl Ümmî'nin yine Horasan kökenli bir mutasavvıf

---

[54] Gülcan, Karaman Velilerinden Şeyh Aliyü's-Semerknndi ve Kemal Ünımi, ss 51-55.

[55] S. Zeki Kutucuoğlu vaktiyle 'Âşık Ahmed torunlarından Muzaffer Öztürk Bey'dcn, onun bir eserinin Ümmî Kemâl ve Bolu ile ilgili kısımlarının fotokopilerini temin etmiştir. Biz eserin tamamını görme imkanı bulamadık. Sayfaları numaralandırılmış olan eserin ismi, yazmanın son kısınma ait olduğu anlaşılan fotokopilerdeki bir manzumede "Sefine" olarak geçiyor:
Seyyid Ahmed. 'Âşık Ahıned şâdı handan söylemiş
Himmet-i mürşid ile güftâr-ı büstân söylemiş

olduğu ve oradan Bolu'ya gelip Bolu dağlarını yurt edindiği, aslen Hz. Peygamber neslinden geldiği kaydedilir.[56]

'Âşık Ahmed'in eserinde Kemâl Ümmî'nin bir kerâmetini anlatan şu menkabeye yer verilmektedir:

"Hem kerâmetin izhâr olmuşdur senün

Padişahlar gelüp bilmişler hâlin

Ocağında olmaz aslâca külün

Bize yardım eyla Sultân Ümmî Kemâl

Kemâl Ümmî Hazretlerinün bir kerâmeti(ni) dahi tevârihde nakl iderler ki bir gün mahdûmı Kostantiniyye canibine gitmek murâd eyledükde Kemâl Ümmî râzı olmayup mahdûmı izinsüz çıkup gitdi. Meğer kim bir büyük sü köbrüsinden geçeyim dirken ber-takrib suya düşüp helak olacağına karîb bir camuş (manda) suda bulunup arkasınca binüp bir hâl-i selâmetle çıkup kurtuldukda nâdim olup rücû' idüp ser-encâmı diyü virmeyüp sordukda dahi dimeyüp inkâr eyledükde "kimse arkasıla taşra selâmet çıkarmadı mı?" diyince ol sâ'at mübârek kademini pûs idüp mahdûmı 'aczini i'tirâf eyledi"[57] [58]

B. KEMÂL ÜMMÎ'NİN TARİHİ HAYATI

Yaşadığı Dönem, Doğum Tarihi ve Çevresi

Kemâl Ümmî'nin gerçek kimliği ile yaşadığı çevre hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. XV.yüzyılda yaşadığı, 880/1475 tarihinde öldüğü biyografik Osmanlı kaynakları[4J] ile bunlara dayanılarak yapılan çalışmalarda[59] ifade edilmektedir.

Ölüm tarihini kaydeden Vefayât[60] ve Osmanlı Müellifleri[61] dışındaki diğer tarihi ve menkabevî kaynaklar, doğrudan doğruya şâirin yaşadığı dönemi belirtmeseler bile verdikleri bilgilerle

---

Hoş Sefine tesmiye itmiş kitabın nâmını
Kıl nazar başdan başa heb dîni îmân söylemiş (s.206)
Muzaffer Öztürk fotokopileri gönderirken yazdığı mektupta "... sanırım Ümmî Kemâl Hz.leri hakkında gerekli bilgiyi bulabileceksiniz. Şıh Ahmet'in Ümmî Kemâl ile ilgili bütün yazdıkları bu kadardır Bunlar kitabın bir bölümünü kapsamaktadır... Kitaba bir tarih düşürülmüştür. Fakat hangi yüzyılda yazıldığı kesin belli değildir. Tarih olarak sadece (25) sayısı yer almaktadır. " (Eserin fotokopileri ile Muzaffer Öz türk'ün mektubu Kutucuoğlu'nun özel arşivindedir.)

[56] 'Âşık Ahıned, Sefine, s.53.

[57] 'Âşık **Ahmed, Sefine,** s.97.

[58] Ayvânsarâyî, (VA, 56.a) ve Bursalı Tahir Bey **(OM.** s. 152) şâirin "şefkat" kelimesinin gösterdiği SSıı (1475) tarihinde öldüğünü kaydetmektedirler, (bkz. Vefatı ve Mezarı)

[59] Kemâl Ümmî'nin hayatı ile ilgili çalışmalardan iki tanesi bilhassa önemlidir. Bunlardan biri Amerikalı bilim adamı William C. Hickman'e. diğeri ise İsmail Ömer'e aittir. (Çalışmaların lamamı için bkz. BİBLİYOGRAFYA)

[60] Ayvânsarâyî, VA. 56.a.

[61] Bursah, **OM,** s. 152.

zımnen XV. yüzyılda yaşadığını ortaya koyarlar. Yalnız 1338/1921-22 tarihli Bolu Livası Salnâmesi Kemâl Ümmî'nin yaşadığı dönemle ilgili çelişkili bilgiler verir. Sal-nâme'ye göre mutasavvıf **"...Osmanlılardan evvel Bolı Livâsı'ıia hicretle..."**[62] [63] Tekke-i Ümmî Kemâl Karyesi'ne yerleşmiştir. Yine aynı Sal-nâme'nin bir başka bölümünde Ümmi Kemal Tekkesi'nin Farsça vakfiyesinin bulunduğuna dair bir rivayetten söz edilmekte ve bu rivayetin, tekkenin Selçuklular dönemine ait olduğuna en mühim delil sayılması gerektiği ifade edilmektedir[46] Anlaşılacağı üzere bu meyanda bir vakfiyenin var olduğu bir rivayetten öteye geçmemektedir Sal-nâmedeki bilgiler tarihçi M. Zekai Konrapa'ya aittir ve Konrapa'nın Kemâl Ümmî ve tekkesi ile ilgili verdiği bilgiler çelişkiler ihtiva eder. Bir yandan şâiri ve tekkesini Selçuklular dönemine götürürken, diğer yandan hem aynı Sal-nâmede hem de Bolu Tarihînde şâirin II. Murat'la görüştüğünü ifade eder. 11. Murat Padişah olduktan bir müddet sonra, Osmanll'ya karşı duran İsfendiyar Bey'le Bolu önünde savaşmış, onu yenmiştir. (1423-1424) Bir müddet Bolu'da istirahat eden Padişah Kemâl Ümmî'yi ziyaret ederek duasını almıştır: **"Murâd-ı Sânî'ıiıiı Bolu'da ikâmetleri esnasında Sazak Nahiyesi'nde Boz Armud nâm mevkkde inzivâ-nişîıı olan Kibâr-ı Meşâyih-i Halvetiyye'den Ümmî Kemâl Hazretlerinin ziyâretini arzu buyurmuş, Velî-yi müşârün-ileyhin ed'iyye-i hayriyyesini almış oldukları kuyud-ı resmiyye ile sabittir."**[64] Konrapa bahsettiği resmi kayıtların 11e olduğu hakkında bir bilgi vermemektedir.

Latîfî tezkiresinde, şâirin Nesimi ile arkadaşlığından söz edilir.[65] Aslında Latîfînin bahsettiği, Nesimi ve Kemâl Ümmînin arkadaşlıkları ile birinin derisinin yüzülerek, diğerinin asılarak öldürüleceklerine dair malumat, Şeyh Şucâuddin'in kerametini izhar eden bir hadise olarak daha ayrıntılı bir şekilde XV.yüzyıl vilâyet-nâmelerinden Şeyh Şucauddin Vilâyetnâmesi'nde yer almaktadır. Vilâyet-nâmede Kemâl Ümmî ve Nesimi'nin yanısıra Kaygusuz Abdal da bu arkadaş grubuna dahildir, (**bkz.** Menkabevî Hayatı) Bu kaynaklardaki bilgiler menkabevî nitelikte olsalar da şâirin yaşadığı yüzyılı, Nesimi ve Kaygusuz Abdal'ın en azından bir müddet yaşayıp öldükleri yüzyıl olarak belirlerler. Nesimi 1404[66] veya 141 S[67], Kaygusuz Abdal da 1444[68] yılında ölmüşlerdir.

Diğer yandan şâirin Dîvân'ı da onun yaşadığı dönemi belirlememize yetecek kadar aydınlatıcıdır. Dîvân'da, yaşadığı dönemle ilgili unsurlara ilk dikkat çeken Köprülü olmuştur Köprülü, **"Tarih kaynaklarının ona dair verdikleri birbirini tutmaz bilgiler karşısında nüshalarına pek çok tesadüf edilen Dîvân'ına müracaat mecburiyeti vardır"**[69] diyerek şâirin 815[M] Hicri tarihinde ölen Şeyh Hamideddin Aksarayfye ve 832'de ölen Şeyh 'Alî Erdebîlî'ye yazdığı mersiyelere[70] temas eder ve XV yüzyılın ilk senelerinden itibaren şiir yazdığını söyler.

---

[62] BLS, s. 455.

[4S] "Tekye-i Ümmî Kemâl'in mervî olan Fârisîyü'l-'ibâre vakf-nâmesi bu tekyenin Selçukîlere â'idiyetı hakkındaki rivayeti te'yîd idecek en mühim vesîka-i lârihiyyedir" BLS. s. 2S7

[64] BLS, s. 253; Konrapa. M. Zekai. Bolu Tarihi. Bolu. 1964. s. 157.

[65] Latifi, TL, s. 286.

[66] Ayan, Nesimi Dîvânı, s. 33.

[67] Kürkçüoğlu, Kemal Edip. Seyyid Nesimi Dîvânı'ndan Seçmeler. 2..bs. Aıık.. 1985. s.XIX.

[68] Güzel, KA s. 87 vd.

[69] Köprülü, TET, s.361.

[70] Mersiyeler için bkz. 25 ve 27 n.m..

Gerçekten de bu mersiyelerle birlikte Şeyh Alî Erdebîlî için yazılmış bıı de medhiyenin[71] [72] yer aldığı Dîvân, onun XV.yüzyılda yaşadığına dair en kuvvetli delildir

Kemâl Ümmî, Dîvân'ındaki Şeyh Hâmid mersiyesinde 815/1412 yılının Ber'ât gecesinde Şeyhi olan 'Ubeyduîlah Hâmid'in öldüğünü ve yerini Muzafferü'ddin isimli bir şeyhe bıraktığını söyler. İsmail Ünver'e göre bu şeyh Muzafterü'ddin Lârendî'dir[73]

Kanı ol **şeyhümüz Hâmid** sa'îd ti nnittekî zâhid

Fenâ 'âlemden ol âbid bekâ milke giizer kıldı

Ne var tulundısa hurşid bi-lıamdi'llah kim ol murşid

Muzaffer Hazretin tecdîd makamında kamer kıldı.

Nebî'ıiün hicretinden bil sekiz yüz on beşinci yıl

Ber'ât düninde ol fâzıl bu menzilden sefer kıldı

(27/6,37,38)'

Hoca 'Alî medhiyesinde de Erdebîl şehrinde Sevelan Dağı'nda irşad görevini yürüten Hoca 'Alî'yi övmektedir:

Ma'nîde makâmına makâl iremez anun

Sûretde velîkin o veli Erdevîlîdür

Cenriiyyetine hâzır olup gâyib erenler

Her gâh şu tagda ki **Sevelân Cebelidür**

Üçler Yidiler Kırklar u Üçyüzler ulusı

Ol şeyh-i cihân kutb-ı zamân **Hoca** 'Alîdür

(24/7,20,21)

Hoca 'Alî için yazdığı mersiyede onun Şubat 832/1429 tarihinde öldüğünü bildirmektedir:

Kaçan **defıı oldı** ol gencî bil it **hicretde** sağıncı

Sekiz yüz otuz ikinci Cemâzi'l-evvel ayında

(25/30)

Eski kaynaklarda Kemâl Ümmî'nin doğum tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

---

[71] Medhiye için bkz. 24 n.m.

İlk rakam manzumenin Kemâl Ümmî Dîvânı'ndaki sırasını, diğer rakamlar ise beyit numaralarını göstermektedir.

[73] Köprülü'ntin eserinde bu tarih 810 olarak geçiyor ki faydalandığı Dîvân nüshasından kaynaklandığını

düşünüyoruz.

İsmail Ünver, şâirin **"...en erken 1390'larda doğduğunu..."** [59] tahmin eder ve 1418'de[74] [75] ölen Nesimi ile arkadaşlık edebileceğini akla yatkın bulmaz. Oysa Kemâl Ümmî 1412'de Şeyh Hâmid'in ölümü üzerine aruz ölçüsüyle ve musammat tarzda mersiye söyleyebilecek çağdadır. Diğer yandan kaynaklar bize şâirin uzun bir hayat yaşadığını hissettirir. Kemâl Ümmîyi çok yakından tanıdığını[76] ve halifelerinden biri olduğunu[77] bildiğimiz Sarı Müderris, Dîvân'ında[78] şâirden "koca" diye söz etmekte, yüzyıl boyunca aşk ateşine yandığını söylemektedir:

İki kocacıkdan imiş ikisi de Hak'dan imiş

'İlm-i ledün issileri hem sözleri sıdkdan imiş

Ol birisi ol kocadur sataşdugum hem yolcadur

Remzi anun key incedür hem gelmesi şarkdanımış[79]

Bir varidi bir varidi Ümmî Kemâl derler idi Yüz yılda 'ışk odına tutuşuben yanar idi[95]

Sarı Müderris'in verdiği bilgilerin dışında, Kemâl Ümmî Dîvânı'ndaki manzumelerde de onun yaşı hakkında fikir veren beyitlere rastlıyoruz. Bir beytinde kırk yaşını aştığını söylemektedir:

Kırk yaşaduın nefsüm elinden kaçup

Uş dahi kurtulımazam âh u vah

(113/6)

Bazı beyitlerinde de iyice yaşlandığını, saçının sakalının ağardığını dile getirir:

Karardı biti ağardı sakal saç

İlâhî üstümüze rahmetün saç

(1/37)

Gönlünün karasın agardımadun

Gerçi oldı saçun sakalım ak

(77/17)

Şeyh Hâmid'e yazdığı mersiye, Nesimi ve Kaygusuz'la olan ilişkileri, Sarı Müderris'in ifadeleri

---

[74] Ünver. Kİ), s. 21. 22.

6U Nesimi'nin ölümü konusunda yakın dönem araştırmalarında iki tarih verilmekledir. Kemal Edip Kürkçtioğlu 1418'i (Scyyid Nesimi Dîvânı'ndan Seçmeler, s.XIX). Hüseyin Ayan ise (Nesimi Dîvânı, s.33) 1404'ii esas almaktadır.

[76] Derviş Ahmed. MKÜ, 3.a vd.

[77] SMD-M'iin baş kısmında (102.b) bu yakınlığa şöyle işaret edilmektedir: "Ümmî Kemâl kaddesellâhü sırrahu'l azîzin halîfesi Sarı Müderris Efendi Şeyh Sinân kaddese'llahu sirrehü'l-'azîz..."

[78] Sarı Müderris Dîvânı'nda Kemâl Ümmî'nin Bolu'dakı yaşayışı ve bir şekli olarak etkilerinin derin izleri vardır. (Dîvân nüshaları için bkz. KISALTMALAR: BİBLİYOGRAFYA)

[79] SMD-I1, 1 l.b.

ile şâirin kendi manzumelerindeki ifadelerden hareketle İsmail Ünver'in tahminini biraz daha eskiye götürerek 1375 tarihinde doğduğunu tahmin ediyoruz.

Kemâl Ümminin nerede doğduğunu ve asıl memleketinin neresi olduğunu kesin olarak bilememekteyiz. Bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

MKÜ mutasavvıfın aslen Horasanlı olduğunu, Anadolu'ya irşad maksadıyla gönderildiğini söyler.[80] [81] Bolu Sal-nâmesi ise aslen Buhârâ'lı olduğunu kaydeder.[82]

Latifi[83], 'Alî[84], Ayvânsarâyî[85] ve Bursalı Mehmet Tahir Bey[86] [87] Karamanlı olduğunu söyleyerek doğum yerinin burası olduğunu zımnen ifade ederler. Latîfî ve 'Alî ayrıca Karaman'ın Larende kasabasından olduğu detayını kaydederler. Mü'min-zâde de Karaman ülkesinde Lârende'de doğduğunu söyler:

Karaman ülkesinde ııeş'eti Lâreııde'deıı oldı

Seyahat eyleyüp geşt eylemişdi 'arz-ı İran'ı "

Biyografik Osmanlı kaynaklarında Karamanlı[88] [89] [90] olarak anılması, Dıvân'ında Mevlânâ, Sultan Veled, 'Âşık Paşa, Gülşehri gibi Orta Anadolu mutasavvıflarından söz etmesi ve Şeyh Hâmid'le olan ilişkisi, şâirin hayatının bir bölümünün Larende, Konya, Aksaray, Kayseri ve Niğde'de geçmiş olabileceğini, hatta bir süre Bursa'da bulunmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Yeni çalışmaların bir kısmında onun Niğde[7-1] veya Bolu'da[91] yetişmiş olduğu şeklinde bazı bilgiler verilerek doğum yerine de işaret edilmek istenmektedir.

Gerek biyografik Osmanlı kaynaklarından, gerekse Dîvân'ından edindiğimiz bilgilerden onun

---

[80] SMD-II, 7.b.

[81] 'Azız içün didi ba'zılar efâıı Yiri olmış ıdı evvel Horasan
Derviş Ahmcd, MKÜ. l.b.

[82]BLS, s. 455.

[83] "Vilâyet-i Karaman'da Lârende'dendür" Latîlî. TL. s. 286.

[84] "Vilâyet-i Karaman'da Lârende dimekle meşhur kasabadandır." 'Alî. KA. s. 24î.

[7U] "...vatanı olaıı Karaman'da..." Avansarâyî. VA. 56.a.

[86] "...Karamanlıdır" Bursah, OM. s. 152.

[87] Mii'min-zâde, SL, 188.a.

Bilindiği üzere Karaman, aynı zamanda bir siyasi organizasyon olan Karaman Beyliği'nın de adıdır \e bu beylik XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar yaşamıştır. Diğer yandan Karaman ismi, bu bey hğın mensup bulunduğu boyun da adıdır. Bolu'da da Karaman isminin varlığı ve etkinliği günümüze kadar sürmüştür. Halen merkezde bir mahallenin adı Karamanlı Mahallesi'dir. Burada aynı isimde bir de cami bulunmaktadır. Şehrin köklü ailelerinden ikisi "Karaman" kelimesinin bulunduğu soyadları taşımakta, emekli dava vekili Muhsin Karamanoglu atalarının. Karamanlı Beyliği'nin ortadan kaldırılmasıyla Bolu'ya mecburi olarak gönderildiklerini ifade etmektedir Bugün Bolu'da merkeze bağlı bir de Karaman Köyü bulunmakladır

[89] Uçman, Abdullah. "Kemâl Ümmî". Büyük Türk Klasikleri, Cilt:3. İst. 1986. s 3m. "...XV yyda Niğde'de yetişmiş coşkun bir şâirdir" Oral. M. Zeki. "(Kemali Ümminin Bir Ağıtı" Akpınar Cilt: 1. Sayı: 12. s. 12.

[7s] "... eski adı Tekke Ümmi Kemal olan Işıklar Köyü'ndendir " Akyoloğlu. 1. Hakkı. "Lnımı Kemâl' Bolu. Bolu 1988. s. 162.

[91] Derviş Ahmed. **MKÜ,** 12.b.

birikiminin alt yapısını "İç Anadolu Mektebinin (bkz. Dünya Görüşü ve Bilgi Kaynakları) şekillendirdiğini anlıyoruz. Buradan hareketle doğduğu ve ilk yıllarını geçirdiği yer olarak Karaman (Larende)'ı kabul edebiliriz.

2. Ailesi ve Çocukları

Kemâl Ümmî'nin soyu ve ailesi ile ilgili bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Derviş Ahmed "Oğuz" boyuna mensup bulunduğunu[92], 'Âşık Ahmed ise onun "seyyid" olduğunun, yani peygamber soyundan geldiğinin nakledildiğini söyler.[93] Yine MKÜ'de üç oğlu'[8] olduğundan söz edilerek bunlardan ikisinin Sinân[94] ve Cemâl[95] [96] [97] adlarını taşıdıkları anlatılır. Ancak üçüncü oğlunun ne ismi kaydedilir, ne de kendisi hakkında -menkabevî de olsabir bilgi verilir.[141]

Diğer yandan Bolu'daki şifahî kaynaklarda, Kemâl Ümmî'nin "Şeyh Şehribân" adında bir kız kardeşinin bulunduğu, Horasan'dan Kemâl Ümmî ile birlikte gelip bugünkü Dörtdivan ilçesinin Çal köyüne yerleştiği ve halen türbesinin burada bulunduğu anlatılmaktadır.[87]

S. Zeki Kutucuoğlu, Mevlânâ Kemalettin diye bilinen İsmail Danişment adına yazılmış bir Arapça vakfiyeyi[98] esas alarak, bu şahsın Ümmi Kemal olduğunu, Yıldırım Bayezid zamanında öldüğünü, Kemâl Ümminin ise bu zatın oğlu bulunduğunu, çocuklarının da Cemâli ve Halil isimlerim taşıdığım söylemektedir.[w] Ancak bu görüşlere katılmak hayli zordur. Çünkü hiçbir kaynakta Kemâl Ümmî ile Ümmî Kemâl'in iki ayrı şahıs olduklarına dair bir bilgi bulunmadığı gibi. Yıldırım Bayezid zamanında ölmüş olan İsmail Danişmend'le aynı şahıs olması da tarih bakımından mümkün değildir

Biyografik Osmanlı kaynaklarında Kemâl Ümmfnin evlendiğine ve çocuklarına ilişkin hiçbir bilgiye yer verilmez. Bu konuda Divânındaki bir beyit, onun evlendiğine ve eşinin kendisinden önce vefat ettiğine dair bir delil sayılabilir:

Çün giçdi yâdum bıbşüm Şeyhlimle üstâzum **işüm**

Âhir benüm dahi işüm n'ola sim çagiayayın

(111/5)

Eğer beyitteki "iş"kelimesini eş olarak anlarsak, Kemâl Ümmî'nın karısının kendisinden önce ölmüş olduğunu söyleyebiliriz.

Biyografik Osmanlı kaynaklarında bulamadığımız bir kısım bilgileri, Bolu Şer'iyye Sicillerinde

---

92 Derviş Ahmed. MKÜ. 2.a.

93 "Hazret-i 'Alî kerremallâhü veche evlâdındandur deyu nakl olunan..." 'Aşık Ahmed. Sefine, s 54

94 Derviş Ahmed. **MKÜ,** 7.a.

95 Derviş Ahmed, MKÜ, 13.a.

96 MKÜ'nün kopuk olan kısımlarında böyle bir bilginin olacağı düşünülürse de buna ihtimal vermiyoruz Çünkü Derviş Ahmed'in eserindeki bilgiler hemen hemen birbirine yakın bir tarzda halk arasında da bilinip anlatılmakladır. Bunlar arasında üçüncü oğulla ilgili hiçbir varyant bulunmamaktadır

97 Solmaz. Mehmet, "Ümmi Kemal Hakkında". Bolu Üçtepe. Yıl:4. Sayı: 38 (Ocak 1 w4). s.7.

98 Kutucuoğlu. "Ümmi Kemal'Vakıfları". Bolu Üçtepe. Yıl:4. Sayı: 39 (Şubat 1994). s.10.

bulabilmekteyiz. Sicillere göre, Kemâl Ümmî evlenmiş ve çoluk sahibi olmuş, ölümünden sonra da soyu Tekke Köyü ve civarı ile Dörtdivan'da devam ettirilmiştir. 1117/1705 yılına ait. Bolu ve Dörtdivan kadılarına hitaben yazılmış bir ferman suretinde "... ***Hazret-i Ümmî Kemâl kaddese sirrehü'-l'azizin evlâdları Ahmed ve Mahmûd***.."*5 dan bahsedilmekte, Sultân Süleyman Hân [Kanun?] zamanından ben, bazı yükümlülüklerden muaf tutulmaları hususunda ellerinde hatt-ı hümâyunları bulunduğu, bu haklardan faydalanmaya devam etmek için pâdişâha arz-ı hâl yazdıkları ve bu dileklerinin kabul edildiği bildirilmektedir.

Yine aynı yıla ait (Zi'l-hicce 1117/ Mart 1706) bir ferman suretinde yer alan "... ***ma'lum olu ki Muhammed ve Salih ve Bakî ve Hüseyn nâm kimesneler ve sâ'irleri Dîvân-ı Hümâyûn'a 'arz-ı hâl idüp Balı Sancağı'nda Dört Dîvân Kazası sakinlerinden olup Bolı Kazâsı'na tâbi' Boz Amrutlu nam türbede medffın Şeyh Kemâl Ümmî kaddese sirrehü'l-'azîzün evlâdları dervişânları*** ifadelerinden, ölümünden sonra soyunun Tekke Köyünün yanısıra Dörtdivan İlçesi'nde de devam ettirildiğini anlamaktayız.

Zamanla Kemâl Ümmî soyundan gelenlerin Bolunun Gerede İlçesîne kadar yayıldıkları, içlerinden dinî eserler telif ederek çevrede kuvvetli tesirler bırakan şahısların yetiştiğim görmekteyiz:Bolu'nun Gerede ilçesi eşrafından A Kemaleddin Üstün bir eserinde* ailesinin Ümmî Kemâl neslinden geldiğini kaydediyor ki bu da günümüzde de şâirin soyunun devam ettiğini gösteriyor:

"Aslım: Babam ve dedelerimin rivayetlerine göre kazamız olan Gerede'nin Tekke Köyünde türbesi ziyaret olunan Ümmî Kemâl (kuddıse sırruh) Hazretleri torunlarından gelmeyim [99] [100]

Hediyyetü'l-Kabr, İslamın Nurları, Cennetin Anahtarı adlı eserlerin sahibi olan Hacı Emin Efendinin oğlu Hacı Ahmed Kemaleddin Üstün'üm. Doğumum Hicri 1303 senesidir.[1,88]

3. Adı ve Mahlası

Kemâl Ümmî'nin müridi Sarı Müderris[101] [102] [103] ile Derviş Ahmed" ve 'Aşık Ahmed[104], eserlerinde, mutasavvıfın asıl isminden bahsetmeden, kendisinden Ümmî Kemâl diye söz etmektedirler. MKÜ'de, ayrıca ***"Ümmî Kemâl, Ümmî Kemâl Sultân, Sultân, Kemâl Beg, Sultân Kemâl Beg"*** isimleri de kullanılmaktadır ki bu düşündürücüdür. Çünkü bilindiği üzere "beğ", dinî-tasawufî zümrelere mensup kişilerden ziyade "asker" yahut "yönetici" durumundaki şahsiyetler için kullanılan[105] bir ünvandır:

Bolı'ya nûr-ı malız oldı Kemâl Beg

Kutucıoğhı. "Ümmi Kemal Hazreıleri". *Bolu Üçlepe.* Yıl: 4.Sayı:4C»(Eylül 1994). s.5. *Bohı Şer'iyye Sicilleri.* Millî Kip. Defter no: 42/S44. 75.b.

H6 *Bolu Şer'iyye Sicilleri.* Millî Kip. Defter no: 42/K44. 75.b.

100 Üstmı. A. Kemaleddin. *Elli Dört Far:. Şerhi.* İst . 1D D (). "Hal Tercümem" kısmı.

101 Üstün, Elli Dört Farz Şerhi, aynı yer.

102 bkz. SMD-II.

9Ü bkz. MKÜ.

104 bkz. Dîvân; Sefine.

105 "Beğ" Unvanı ile ilgili bilgi için bkz. Pakalın. M. Zeki. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. Ciltti. İst., 1983. s.213.

Tarîk-ı Hakk'a yol buldı Kemâl Beg

Olup her hâlile mahir Kemâl Beg

Çog esrâr eyledi zahir Kemâl Beg[106]

Kemâl Beg dime n'içün anı ırdı

Bu işi Şâh'a lâyık nice gordi[107] [108]

Didi senden bilür yok hâlimi yeg

Benüm çok sevdügüm Sultân Kemâl Beg"

Şâirin adı İsmail'dir. Bu konuda ciddi bir ihtilaf yoktur. Avvânsarâyî ismini nisbesiyle anar **"İsmi İsmâ'îl Karamanî'dür."**[109] Bursalı Tahir Bey de eserinde şâirin ismini ve mahlasını **"Kemâl Ümmî, İsmâ'îl Kemâl Ümmî"**[110] [111] [112] ser–levhası ile vermiştir. Diğer biyografik Osmanlı kaynaklarının bir kısmında da adının İsmail olduğu belirtilmiştir." Yakın donem araştırmalarında da adının İsmail olduğu, Dîvân'ına dayanılarak ifade edilmiştir " Murat üraz ise şâirin adının "İsmail Kemâl" olduğunu, şiirlerinde bazen ***"İsmailoğlu"*** mahlâsını kullandığını o söylemektedir[113] ki ne eski kaynaklarda ne de yeni yapılan araştırmalarda böyle bir bilgiye rastlayamadık.[114]

Şâir, Dîvân'ında adının İsmail olduğunu bizzat kendisi söylemektedir:

Kullarun kemteridür İsmâ'îl

Ne var Ümmî Kemâl ise lakabı

(19/13)

Bir başka beyitte adının Kemâl Ümmî olduğunu belirtmektedir ki burada mahlasını kasdettiği açıktır:

Gerçi **adumdur Kemâl Ümmî** velî noksan özüm

Ad u kale göre hâl ü bî-gâhum kanı

(137/9)

---

106 Derviş Ahmed, MKÜ. l.a.

107 Derviş Ahmed, MKÜ. 15.a.

108 Derviş Ahmed, MKÜ. 18.a.

109 Ayvânsarâyî, VA, 56.a.

110 Bursah, OM. s. 152.

111 Müstakim–zâde, MN. 371.b; Naili Tuman. Tuhfe–i Nailî. Cilt:2. s. 1226.

112 Kocatürk, TET.s. 282; Banarh. RTET. s. 508; Ünver. KÜ. s. 21.

1ÜU ifraz, Murat, Türk Edip ve Şâirleri. Cilt:2. İsi.. 1939. s. 65.

vui Muhtemelen bir alevi şâiri olan İsmailoğlu'nun manzumeleri bir yazmada **(bkz.** İsı. Üniv. Kip.. TY:5677) Kemâl Ümmî'nin manzumeleriyle karışık olarak verilmiştir. Ancak bu manzumeler dil \e söyleyiş bakımından Kemâl Ümmî'nin manzumelerinden çok farkhdır. (Bu konuda ayrıca **bkz.** Hickman, **WWÜK,** s. 79. 26 nolu dipnot)

Yukarıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere şâirin adı İsmail, mahlâsı ise Kemâl Ümmî veya Ümmî Kemâl'dir. Latîfî[115], 'Alî[116], Mü'min-zâde[117], Ayvânsarâyî[118] ve Bursalı[119], şâirin mahlâsını "Kemâl Ümmî" olarak alırlar. Köprülü[120] [121] başta olmak üzere bütün yakın dönem araştırmacıları da mahlâsının Kemâl Ümmî olduğunu teyid ederler. Hickman ise gelenekçi[101]' bir yaklaşımla mahlâsının Ümmî Kemâl olduğuna kabul eder.[122]

Manzumelerinde hem Ümmî Kemâl hem de Kemâl Ümmî mahlâslarını kullanan şâirin Dîvân'ı incelendiğinde görülecektir ki mahlâs bakımından ağırlık "Kemâl Ümmî"den yanadır Tertip ettiğimiz Dîvân'daki 147 mahlâstan 106'sı Kemâl Ümmî, 41'i ise Ümmî Kemâl şeklinde kullanılmıştır. Aslında Farsça bir terkip olarak **Kemâl-i Ümmî** biçiminde kullanılması gereken bu mahlâsın şâir tarafından vezin gereği bile bu biçimde kullanılmaması dikkat çekicidir.

Yazılı kaynaklarda daha çok Kemâl Ümmî olarak bilindiği hususunda en kuvvetli delillerden biri de şeriyye sicilleridir. Bolu Şeriyye Sicil Defterleri'nden birinde, aynı sayfadaki iki kayıttan ilkinde mutasavvıfın ismi Ümmî Kemâl. İkincisi[123] ile diğer Defterlerde[124] ise Kemâl Ümmî olarak geçmektedir.

Bütün bu bilgiler ışığında biz de mutasavvıf-şairin mahlasını Kemâl Ümmi olarak benimsemiş bulunuyoruz.

Tahsili, Ümmîliği, Seyahatleri

MKÜ'de üzerinde en çok durulan yönlerinden biri, mutasavvıfın ümmîliğidir. Esere göre Kemâl Ümmî, tahsil noktasında tam anlamıyla "ümmî"dir. Kur'an okumayı bilmez, ezberinde bir ayet bulunmazdı:

Okumak gerçikim bilmezdi Kur'ân

Bilürdi "ilm-i bâtından kemâkân

Egeıçi okıyamazdı bir âyet

Ma'ârifden haber-darıdı gâyet[125] [126] [127]

---

[115] Latîfî, TL. s. 286.

[116] 'Alî, KA, s. 243.

[117] Mü'min-zâde, SL, 188.a.

[118] Avansarâyî, VA, 56.a.

[119] Bursalı, OM, s. 152.

[120] Köprülü, TET, s. 361.

[121] Bolu'da Kemâl Ümmî'nin türbesinin bulunduğu Tekke Köyü sakinleri mutasavvıftan daima Ününfı Kemâl olarak söz ediyorlar.

[lu9] Hickman, menkabevî kaynaklara uyarak eserlerinde şâirden hep "Ümmî Kemâl" diye bahseder (Eserleri için bkz. BİBLİYOGRAFYA) Ancak bu mahlâsı benimsemesinin asıl sebebi yukarıdaki beytin (139/7) ilk mısrasındaki mahlâsın BU1 nüshasında (lü2.b) "Ümmî Kemâl" şeklinde geçmesinden kaynaklanmaktadır, bkz. Hickman. YVYVÜK. s. 61.

[123] Bolu Şer'iyye Sicilleri. Millî Ktp. Defter no: 42/844, 75.b.

[124] Bolu Şeriyye Sicilleri. Millî Ktp. Defter no: 42/833. 59.b.: Defler no: 42/834. 53.b.

[125] Derviş Ahmed. MKÜ. 2.b.

Ümmîliği, çevresinde onun için her zaman bir kusur olarak görülmüş, hatta Sinan isimli oğlu bile babasına, ümmiliği sebebiyle itibar etmemiştir, **(bkz.** Menkabevî Hayatı) Sarı Müderris de Dîvânı'nda, mutasavvıfın ümmiliği üzerinde durmakta, bu yönüyle çevreden çok tenkid edildiğini teyid etmektedir:

"Alim ise dirler aha âlimdürür mürşid degül

Ümmî ise câhil deyu nefy itdiiler irşâdunı

Ancak değerini bilenleıce daima müdafa edilmiştir.[11'1] Bunların başında Hacı Bayram Yeli gelmektedir.

Hacı Bayram Velî, Kemâl Ümmî'nin ümmîliğini bir kusur olarak görmez, onu bir Tanrı hâzinesi gibi üstün tutar, tarikat ehli içinde müstesna bir yeri olduğunu söyler, marifet sahibi biri olarak değerlendirir:

Diridi bu kişi genc-i Hudâ'dır

N'ola ümmî ise sâhib-edâdır

Anılur ümmîlikle gerçi nâmı

Tarikat ehlinün budur be-nâmı

N'ola ümmı ise nâmı cihanda

Togardı ma'rifetle her zamanda

Aynı şekilde Sarı Müderris de mutasavvıfın ümmiliğini bir eksiklik olarak görmez, Hz Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin de ümmi olduğunu hatırlatarak müdafasını yapar:

Ümmî diyüp yirmen anı Fahr-ı Cihan ümmîdürür

Bu Cehl olan tuymaz idi hep sözleri esrar idi

Sarı Müderris, Kemâl Ümmîyi yakından tanıyan, onunla Bolu'daki hayatı sırasında, ölümüne kadar beraber olan bir mürididir. Dîvân'ı bunu teyid edecek ifadelerle doludur Dîvân'ındaki bazı ifadeler Kemâl Ümmî'nin tefsir ve diğer ilmi konularda allamelerie boy ölçüşebilecek kadar yetişmiş bir şeyh olduğunu göstermektedir:

---

[126] SMD-II, 5.b.

[127] Derviş Ahmed. Menâkıb-nâme'de ümmîliği tefrik etmekte gerçek ümmîlerin "Mevlâyı bilenler" olduğunu söylemekte, Tanrı'dan habersiz ümmîleri mu'teber saymamaktadır:

Vilâyetde mu'âdil ola ana
Keramet göstere gilse ne yana
Şol iimmî ki Huda'dan bî-haberdür
Anı 'âlemde sanma mu'teberdür
Hakîkatde o Mevlâ'sını bilmez
Nicedür 'arş-ı a lâsını bilmez
MKÜ. (Vb

Bir ümmîye şâkird olup dâ'im ana sorsam direm

Hocam ne var ümmî ise ‘allâme sözin bozdurur

**

Tefsîr libânın sîne-i ümmîden emdüm şek degül

Ger emmesem ümmî südin kalmışıdım ayranıla

Latifi başta olmak üzere ondan bahseden kaynaklar tahsili hususunda aydınlatıcı bir bilgi vermezler. ‘Alî "Vilâyet–i ‘Acemi seyahat idüp çok ‘azîzler hizmetine yetmiş" olduğunu söylerken herhalde bu seyahatinde tahsil amacı olduğunu da ifade etmek istemiştir. Mü'minzâde, mahlâsının "Ümmî" olmasına karşılık yüksek bir olgunluğa sahip olduğunu kaydeder:

Egerçi mahlâsı ümmî idi ancak kemâlâtı

Anı Hallâc-âsâ eyledi ber-dâr-ı Hakkânî

Şâirin Dîvân'ındaki

Bu Kemâl Ümmi nesne bilmez kim

Söyleye eyleye sözi tahkik

(78/28)

gibi bazı beyitleri ümmîliğine işaret sayılabilirse de bunların tevazu ile ilgili olduğu açıktır Eserlerinin ve bilhassa Dîvân'ının incelenmesi sonucu Kemâl Ümmî'nin mutlaka bir tahsil yapmış olması kanaati hasıl olmaktadır. Ancak bu tahsil doğrudan doğruya medrese gibi örgün eğitim kurumlarında mı, yoksa tekkelerde mi yapılmıştır. Yahut şâir, kendi kendini mi yetiştirmiştir? Bu konuda kaynaklarda bilgi yoktur.

Bir çok ayet ve hadisin Türkçe meallerinin yer aldığı manzumeler söylemek (bkz. Ayetler ve Hadisler) ve hadis mealleri üzerine mesneviler meydana getirmek (bkz. Eserleri), sadece Arapça bilmekle başarılamıyacak bir iştir. Ayrıca tefsir, hadis, fıkıh gibi ilimleri ve bunların usullerini de bilmeyi gerektirmektedir.

Diğer yandan Kemâl Ümmî'nin Farsçayı da bildiğini, Attâr, Senâyi gibi İranlı simalardan bahsetmesinden (bkz. Bazı Mutasavvıflar) Sa‘dî ile aynı mazmunda beyitler söylemesinden (bkz.San‘atı) anlayabilmekteyiz. Kemâl Ümmî'nin tahsil yapmadığını söylemek, gerçek anlamda "ümmî" olduğunu kabul etmek oldukça zordur.

Dîvân'ı dikkatle incelendiğinde Türkçe'yi de eğitim görmüş bir insan olarak kullandığı, cinas gibi bazı zenginliklere döneminin usta şâirleri gibi önem verdiği, aruza ve nazım şekillerine aşina olduğu görülmektedir.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak şâirin eğitimini, tekke ve ilişkide bulunduğu şâirler çevresinden aldığını, kendi kendini yetiştirdiğini kabul etmekteyiz Derviş Ahmed. Kemâl Ümmî'nin tekke çevresinden edindiği birikimi şöyle ifade etmektedir:

Ayâgı bezm-i kesretden götürdi

Velîyu'llah ıla turdı oturdı[128]

Nitekim Dîvân'ında kendisini dervişlerin eğittiğini söylemektedir:

İ ‘aceb ne söyleyeydi kendiiden Ümmî Kemâl

Ger ana öğretmese güftârını dervişler

(62/11)

Ümmîliği ise Hz. Peygamber'e bir saygı[129] ifadesi, zâhirden çok bâtına: ilimden çok irfana verdiği değer itibariyle benimsediğini düşünmekteyiz.[130] [131] [132]

ŞEYHLERİ

Kemâl Ümmî'nin bağlandığı şeyhler hakkında kaynaklarda yeterince aydınlatıcı bilgi yoktur MKÜ'de, onun Şeyh Safîden el aldığı, irşad için Anadolu’ya gönderildiği söylenir:

Oradan Rûm'a anı geldi dirler

Safî Sultân'dan el aldı dirler

İdüp cân u gönülden aha himmet

Didi Ümmî Kemâl'de var kerâmet

Budur zannum tamâm bu olacakdur

Velîyu'llah makâmın bulacakdur

Varup ihyâ iderse Rûm'ı n’ola

Cihân entası müşkiyile tola

Yine MKÜ ile bazı mecmualardaki[133] manzumeler, Kemâl Ümmi ile Hacı Bayram Velî'nin ilişkisi

---

128 Derviş Ahmed, MKÜ. 2.b.

129 "Mefhâr-ı Mevcûdât efendimize vasl olmak cihetiyle mazhar-ı şeref olan ümmî lakabını fi-hadd-ı zât ümmî olmadıkları hâlde meşâyıh-ı sufıyye içinde teberrüken tahallüs edenler olmuştur." Sadık Vicdanî, Tomâr-ı Turûk-i ‘Âliyye, Kadiıiyye Silsilesi. İsı . 1338-1340. s. 64.

130 Ümmiliğin mahiyeti ile ilgili olarak bkz. Köprülü. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, ss. 2"'I-
274.

131 Deniş Ahmed. MKÜ. l.b.

132 Derviş Ahmed. MKÜ. 2.a.

133 Fuat Bayramoğlu "Merhum sahaf "kitapçı" Raif Yelkenci'de bulunan bir yazmadan" aldığı Kemâl Ümmî mahlâslı bir medhiye kaydediyor. Aşağıya aldığımız medhiye bilinen hiçbir Divân nüshasında yoktur:

olduğuna dair bilgiler vermektedirler. Derviş Ahmed, MKÜ'de şunları söylemektedir:

Hususa Hâcı Bayrâm gibi Sultân

Mübârek hâtırın sorardı her an

Gün olmazdı yüzini görmeyeydi

Selâmını yahud irgürmeyeydi

O Sultânda hem-'asr olmışıdı

Biri birin ‘acâyib bulmışıdı[134]

Latîfî şeyhlerinden bahsetmez.[135] [136] [137] ‘Alî "Vilâyet-i ‘Acem’i seyahat idüp çok ‘azizler hizmetine yetmiş" diyerek İran'daki şeyhlerden istifade ettiğini ima eder. Bursalı Tahir Bey ise "Efâhim-i Halvetiyyeden Cemâl-i Halvetî’nin pîr-daşlarından ve Muhammed Bahâ‘eddîn-i Erzmcânî müstahlenerindendir" demektedir

Şeyhleri konusunda bize esaslı bilgiler veren kaynak yine şâirin Dîvân’ıdır.

Dîvân'da şâir, kendinden önce yaşayıp ölmüş olan tasavvuf yolunun büyüklerinden başka

---

İLÂHÎ ZİKİR

Bir evliya eydür bana
Tiz gel Hacı Bayram'a sen
Seni gerek ise sana
Tiz gel Hacı Bayram'a sen
Olmasın şekk ü gümânın
Oddan âzad ola canın
Elin al tevbe kıl anın
Tiz gel Hacı Bayram'a sen
Sırat Köprüsün geçmeğe
Şaraben tahur içmeğe
Cennetle bile uçmağa
Tiz gel Hacı Bayram'a sen

Eger gözün görür ise
Aklın başında var ise
Maksud murad Didâr ise
Tiz gel Hacı Bayram’a sen
Den işleri be-gayette
Dâim zühd ile tâatte
Yoktur şakîıı velayette
Tiz gel Hacı Bayram'a sen
Yüzün gören serverimin
Mürşid-ı kâmil Pirimin
Şimdi kutbudurur Rûm'un
Tiz. gel Hacı Bayram'a sen

Kemâl Limitli eydür size
Kulak uruıı üşbusöze
Bir avaz geldi ki bize
Tiz gel Hacı Bayram'a sen

Bayramoğlu. Fuat. Hacı Bayram-ı Veli, Yaşamı-Soyu-Vakfı. Ciltth (Belgeler). 2. bs. Ank.. 1989. s. 247-248.

134 Derviş Ahmed, MKÜ. 2.a.
135 Latifi. TL. s.286.
136 ‘Alî. KA, s.243.
137 Bursalı, OM. s. 152.

önemli iki mürşidinden açıkça söz etmektedir. Bunlardan biri Şeyh Hâmid, diğeri ise Hoca 'Alî'dir.

ŞeyhHâmid[138] ile Kemâl Ümminin ilişkisine ilk dikkat çeken Köprülü olmuştur.[139] Hareket noktası ise şâirin Şeyh Hâmid için yazdığı mersiyesidir.(bkz. 27 n.m.) Mustafa İsen, bu mersiye ile ilgili olarak verdiği bilgide, Kemâl Ümmînin Şeyh Muhammed Bahaeddin Erzincani'ye bağlı olduğunu, Şeyh Hâmid'in ise şâirin yakınlık duyduğu bir kimse olarak bu mersiyeye konu olduğunu söylüyor.[140] Ancak, 39 beyitlik musammat tarzındaki bu mersiyeden biz, mutasavvıfın Şeyh Hâmid'e bağlandığını ve onun, tahminen, ilk şeyhi olduğunu anlıyoruz:

Kanı ol şeyhümüz Hâmid sa'îd ü müttekî zâhid

Fenâ 'âlemden ol 'âbid bekâ milke gıızer kıldı

'Ubeydu'llah idi ismi bu idi 'âdet ii resmi

Ki hergiz düzmedi cismi o cânın mu'teber kıldı

(27/6,7)

Köprülü, mersiyede ismi Ubeydu'llah olarak geçen bu şeyhin S15[141] 1412'de ölen Hamideddin Aksarayi olduğunu söylemektedir.[142]

Aslında Dîvân'da bulunan bir başka beyitte de şâir Şeyh Hâmid'i mürşidi olarak övmektedir:

Değme mürşid Hamîd'e öyküne mi

Ya kamu taş olur mı lal ü 'akik

(78/261

Aslen Kayserili olan Şeyh Hâmid'in önceleri Ebheriyye Tarikatı'na mensup olduğu, bu yolun neşvesini babasından aldığı bilinmektedir. Ancak bu yolla aradığı gönül huzurunu tam elde edemeyen mutasavvıf, seyahatle Şam'a gitmiş ve Bayezid-i Bestâmı hangâhında riyazetler yapmıştır. Orada görüştüğü şeyhler tarafından Erdebîl'deki Hoca 'Alî Erdebîlî tavsiye edilince oraya gitmiştir.[143] Bu tarih 1.392-93 tarihinden sonra olmalıdır. Çünkü Hoca 'Alî, 1393 yılında post-nişinliğe geçmiştir. Şeyh Hâmid'in burada ne kadar kaldığı bilinmemektedir. Hoca Alî'nin görevlendirmesiyle[144] Anadolu'ya gelip Kayseri'ye yerleşmiş, burada kendisine intisap eden

---

[138] Şeyh Hâmid için klasik Osmanlı kaynaklarını da ihtiva eden şu eserlere bkz. Bayramoğlu. Fuat. Hacı Bayram-ı Veli, Yaşamı-Soyu-Vakfı. Cilt:I. 2. bs. Ank.. 1989: Cebecioğlu. Ethem. Hacı Bayram Veli, Ank 1991; Yılmaz, H. Kâmil. "XV. Asır Anadolu Mutasavvıfları Arasında Somuncu Baba'nın Yeri", Somuncu Baba [Dergisi|. Yıl: 1. Sayı:l(Haziran 1994). ss. 8-10.

[139] Köprülü, TET. s. 361.

[140] İsen, Mustafa. Türk Edebiyatında Mersiye -Acıyı Bal Eylemek. I. bs.. Ank.. 1993. s CXX1 vd.

[141] Köprülü, bu tarihi 81ü olarak vermektedir ki başvurduğu nüshadan kaynaklandığını düşünüyoruz bkz. Köprülü, TET, s. 361.

[142] Köprülü, TET, s. 361.

[143] Cebecioğlu. Hacı Bayram Veli, s. 39.

[144] Şeyh Hâmid'in Erdebîl sûfilerinden hangisine bağlandığı konusunda Osmanlı kaynaklarının yerdiği

Hacı Bayram Velî ile birlikte 1400 tarihinden önce Bursa'ya gitmiştir.

Şeyh Hâmid, 1400 yılında Bursa Ulu Cami'nin açılış hutbesini okuduktan sonra kavuştuğu şöhretten kaçınarak oradan ayrılmış[145], yanında bulunan Hacı Bayram Velî ile önce Şam'a, sonra Medine ve Mekke'ye gidip hac görevini yerine getirmiştir. Bu seyahat yaklaşık üç yıl sürmüştür Ankara Savaşı (1402) sırasında Anadolu'da değildir.[146] 1403 senesinde Aksaray'a yerleşmiş. 1412'de öldüğünde buraya defnedilmiştir.[147]

Kemâl Ümmî'nin Şeyh Hâmid'e ne zaman ve nerede intisap ettiğini bilmiyoruz. Derviş Ahmed'in MKÜ, Sarı Müderris'in Dîvân ve "Âşık Ahmed'in Dîvân ve Sefine adlı eserlerinde[148]. Kemâl Ümmînin Şeyh Hâmid'le ilişkisine dair en küçük bir ipucuna rastlıyamıyoruz. Bu konuda diğer kaynaklarda da bilgi yoktur. Dîvân'ında Şeyh Hâmid ve Hoca 'Alî'den bahsetmesi, bu iki şahsiyete bağlandığını göstermesi bakımından önemli olmakla birlikte, yer ve zaman bakımından aydınlatıcı bir bilgi ihtiva etmemektedir. (Ayrıca bkz. Bazı Mutasavvıflar)

Biz Kemâl Ümmî'nin, Şeyh Hâmid'e bağlandığı yer ve tarih hususunda sadece bir tahminde bulunabilmekteyiz. Tahminimize göre bu bağlanma, Şeyh Hâmid'in hac dönüşü Aksaray'a yerleşme tarihi olan 1403 yılından sonra vuku bulmuştur. Yine Şeyh Hâmid mersiyesinden anladığımız kadarıyla Kemâl Ümmî, 1412'den sonra da Muzafferüddin Lârendeye[149] bağlanmıştır. Ancak bu bağlılığın ne kadar sürdüğü hususunda da bilgimiz yoktur.

MKÜ'deki bilgilere dayanarak Hacı Bayram Veli ve Kemâl Ümmî'nin birbirleriyle ilişki içinde bulunduklarına daha önce temas etmiştik. Latîfî[150] [151], Kemâl Ümmî'den başka Kemâl-i Halvetî adında bir başka mutasavvıf şâirden bahsederek şiirleri olduğunu ve Hacı Bayram Veli'ye bağlı bulunduğunu kaydediyor.

---

bilgiler çelişkilidir. Çoğunluk Hoca 'Alî Erdebîlî'ye bağlandığını söylerken bir kısım kaynaklar Hoca 'Alî'nin oğlu ve Şeyh Şah diye bilinen İbrahim'e intisap eneğini söylerler ki bu tarih bakımından mümkün değildir. Diğer bir görüş ise Hoca Ali'nin babası Şeyh Sadreddin'e bağlanmış olduğudur (Bu konuda toplu bir değerlendirme için bkz. Yılmaz. H. Kâmil. "XV Asır Anadolu Mutasavvıfları Arasında Somuncu Baba'nın Yeri". Somuncu Baba |Dergisi. Yıl: 1. Sayı: 1 (Haziran 1994). ss. 8-lo

145 Cebecioğlu, Hacı Bayram Veli, s. 45.

146 Cebecioğlu, Hacı Bayram Veli. s. 46.

147 Cebecioğlu, Hacı Bayram Veli. s. 47: Şeyh Hâmid'in türbesinin nerede bulunduğu konusunda kaynakların verdiği bilgiler çelişkilidir. Evliya Çelebi. (Seyahat-nâme. Cilt:3. İst.. 1314) eserinin bir yerinde (s.187) Kayseri'de medfun bulunduğunu söylerken, bir başka yerde (s.144) Aksaray'da medfun bulunduğunu kaydeder. Son zamanlarda elde edilen bilgilere göre de Darende'de medfundur ve soyu bu ilçede devam ettirilmektedir, bkz. Es-Seyyid Osman Hulusi. "Ceddini Ebu Hâmıd". Somuncu Baba [Dergisi], Yıl: 1. Sayı: l(Haziran 1994). s. 6.

148 Eserler için bkz. KISALTMALAR: BİBLİYOGRAFYA.

149 Muzafferü'ddin-i Lâreııdi hakkında Şakayık'ta kısa bir bilgi mevcuttur. Buradan onun Şeyh Hâmid'in muhiblerinden olup sohbetlerine devam ettiğini, üstün makamlara erdiğini anhyoruz, bkz. Nlecdi. HŞ s. 95.

150 " Kemâl-i Halvetî rahınetü'llahı 'aleyh..Kudemâdandıır. Şeyh Hâcı Bayrâm'a irişmiş ve müşahede içim çok ınücâhcdcye luruşmuşdur. Sûfiyâne eşârı ve tasavvufa müteallik güf'târı vurdur:
(Malla)
Dost olmaz nefse düşmen olmayan Mevlâ ile 'lzz-ı dünyâ cem' ola ını devlei-i ukbâ ile"
.afifi. TL. s. 2X6.

Yakın zamanlarda yapılan bazı araştırmalarda bu şahsın ayrı bir mutasavvıf olmayıp Kemâl Ümmî olduğu ve Hâcı Bayrâm Velî müridi bulunduğu kabul edilmiştir. Fuat Bayramoğlu. bir mutasavvıfın birden ziyade tarikat ve şeyhe bağlanmasının mümkün olduğunu örnekler vererek izah etmekte, böylece Kemâl Ümmî'nin de Hacı Bayram Veli halifeleri arasında bulunduğunu kaydetmektedir.[1'1'1] Ethem Cebecioğlu da, onu Hacı Bayram halifeleri arasında göstermektedir.[152]

Kemâl Ümmî'nin Dîvân'ından, kendisine bağlanmış olduğunu bildiğimiz ve bize göre mutasavvıf şâir üzerinde asıl etkili olan şahsiyet ise, Derviş Ahmed'in "Şeyh Safi"[153], Müstakimzâde'nin "‘Alî'yü'l-Halvetî"[154] ve Kemâl Ümmî'nin "Hoca 'Alî" diye andığı Şeyh 'Alî Erdebîlî'dir.[155]

Hoca ‘Alî, Halvetîliğin büyük temsilcisi Şeyh Zâhid-i Gîlâninin müridi ve damadı olan Safîyüddîn Erdebîlî'nin[156] [157] torunu, Sadreddîn Erdebîlî'nin[1511] oğludur.[158] 1392'de babasının hacca gidişi sırasında şeyhliğe vekalet etmiş, bir yıl sonra babasının ölümü üzerine şeyhlik makamına geçmiştir[159] [160] ve bu makamda 1429'da ölümüne kadar kalmıştır.[161]

Döneminde büyük bir nüfuz sahibi olan Hoca ‘Alî'ye[154] Timur, bütün köyleri ile birlikte Erdebîl şehrini vermiş, burada her türlü kayıt ve şarttan azade hüküm sürme hakkını tanımıştır Timur'un Ankara Savaşı'ndan (1402) sonra Anadolu'dan getirdiği 30 000 dolayındaki Türkmen, Hoca ‘Alî'nin şefaati ile serbest bırakılmış, bu Türkmenler onun tabii müridleri olmuş, kendilerine mahsus bir mahallede "Rûmlu" adıyla yaşamışlardır.[162]

---

[144] **Şeyh Hâmid-i Veli ve Hoca ‘Alî'ye bağlılığını ve intisabını bildiğimiz Kemâl Ümmî'nin. daha sonra Hacı Bayram Veli'ye de ayrıca intisap etliği düşünülebilir. Fuat Bayramoğlu. Hamid-i Veli'nin vefatından sonra oğlu Yusuf-ı Hakîkî gibi Kemâl Ümmî'nin de Hacı Bayram'a bağlandığını kaydediyor,** bkz. Hacı Bayram-ı Veli, Yaşamı-Soyu-Vakfı. Cilt:I. s.53 [14:'] Cebecioğlu, Hacı Bayram Veli, s 120.

[153] Derviş Ahmcd, MKÜ, l.b.

[154] Müstakim-zâde, MN. 37l.b.

[155] Şeyh ‘Alî Erdebîlî için şu kaynaklara bkz. Hinz. Walter. Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd (Çev Tevfık Bıyıkoğlu), Ank., 1948; Bala. Mirza. "Erdebîl". İA. Cilt:4. s. 290 vd: Yazıcı. Tahsin. "Safavîler". İA, Cilt: 10, s. 53 vd; Babinger. Fraıız. "Safıyeddin". İA. Cilt: 10. s. 64 vd.

[156] Safîyüddîn Erdebîlî, Safevî hanedanının kurucusu olup kendi ifadesine göre ceddi Hz. Alî'ye kadar çıkmaktadır. Şeyh Zâhid Gilânî'nin damadı ve mürididir. Şeyhinin ölümü üzerine hilafet makamına geçip 1334 yılında ölümüne kadar şeyhlik etmiştir. Babinger. "Safıyeddin". İA. Cilt: 10. s.64.

[157] Sadreddîn Erdebîlî. Safîyüddîn Erdebîlî'nin oğlu olup babasının ölümü üzerine 1334'te şeyhlik makamına geçmiş, bu görevde 1392-93 yılında ölümüne kadar kalmıştır. Babinger. "Safıyeddin". İA. Cilt: 10, s. 65.

[158] Yazıcı, "Safavîler", İA, Cilt: 10. s. 53; Babinger'e göre ise ("Safıyeddin", İA. Cilt: 10. s. 65) Alî Erdebîlî, Safîyüddîn Erdebîlî'nin ikinci karısından olan oğludur ve Sadreddîn Erdebîlî'nin kardeşidir.

[159] Babinger. "Safıyeddin". İA. Cilt: 10. s. 65. Bu tarih Yazıcı'ya göre ("Safavîler". İA. Cilt: 10. s. 58) 1399. Sümer'e göre (Çepniler. İst . 1992. s. 33) 1377'dir.

[161] Yazıcı, "Safavîler". İA. Cilt: 10. s. 58

[154] XV. yüzyılda, Erdebîl sûfilerine Anadolu'daki Türkmenlerden çok sayıda müntesipler bulunduğunu kaydeden Hinz, bilhassa Hoca Ali'nin Anadolu'daki Teke. Haınid ve Karamanoğulları Beyliği'den çok sayıda müridi bulunduğunu ifade etmekledir, (bkz. Uzun Haşan ve Şeyh Cüneyd. s. 8)

Bugün, Güney Azerbaycan (İran) sınırları içinde bulunan Erdebîl[163] şehri yakınlarındaki Sevelan Dağı'nda bulunan tekkeye XVyiizyılda binlerce müridin bağlı bulunduğunu ve üst seviyede bir tarikat merkezi olduğunu Kemâl Ümmî'nin Dîvân'ından anlamaktayız:

Cenfiyyetİne hâzır olur gâyib erenler

Her gâh şu tagda ki Sevelân Cebeli'dür

(2-4/20)

Şâirin üzerindeki etkisine bakılırsa Kemâl Ününî, bizzat Erdebîl'e giderek kendisine bağlanmıştır. Bir beytinde şöyle diyor:

İlişeli o Şâh-ı Erdevîl'e

Ne ‘azm-i Mısr u ne Şîrâz kıldı

(38/18)

‘Alî "Vilâyet-i ‘Acem'i seyahat idüp çok “azîzler hizmetine yetmiş"[1]' olduğunu söylerken herhalde bu şahsen intisabı da kasdetmektedir. Mü’min-zâde de İran'a seyahat ettiğini ifade etmektedir:

Karamân ülkesinde neş eti Darende'den oldı

Seyahat eyleyüp geşt eylemişdi ‘arz-ı İran'ı[1'8]

Diğer Osmanlı kaynaklarında, onun Hoca ‘Alî ile ilişkisine dair bilgi yoktur.

Dîvân'ında Hoca ‘Alî ile ilgili bir medhiye (hkz.24 n.m.) ve bir mersiyesi (bkz. 25 n m) bulunan şâirin, onu çok yakından tanıdığını anlamaktayız:

Kemâl Ümminin Hoca ‘Alî'ye intisabı ne zaman olmuştur? Hangi vesileyle olmuştur? Bu konuda şimdilik bir bilgimiz yoktur. Üç ihtimal üzerinde durulabilir:

1) Kemâl Ümmî, Şeyh Hâmid ile birlikte Erdebîl'e gidip Hoca "Alî'ye intisap etmiştir ki bu tarih 13 92-93 'tür.[15y]

2) Kemâl Ümmî, Ankara Savaşı'ndan sonra Timur tarafından Anadolu'dan götürülen Türkmenler arasında bulunmaktadır ve Hoca "Alî'ye 1402'den sonra intisap etmiştir.

3) Şeyh Hâmid'in ölümünden (1412) sonra bir müddet Muzafferüddîn Lârendi’ye bağlanan Kemâl Ümmî, daha sonra Erdebîl'e giderek Hoca "Alî’ye bağlanmıştır.

Birinci ihtimal, Şeyh Hâmid'le ilgisi bakımından mantıklı olmakla birlikte doğum tarihi olarak kabul ettiğimiz 1375 tarihi açısından zorlama mahiyeti arz etmektedir. [164] [165] [166]

---

145 Yazıcı, "Safavîler". İA. Cilt: 10. s. 53.

la6 “Erdebîl Şehri, Tebriz’in kuşucuşu 190 km doğu, kuzey-doğusunda. Hazar Denizinin güney-batı kıyısına 40 km, Aras’m bir çayı üzerinde bir Azerî Şehridir. Azerbaycan sınırına 25 knı'dir ' (Öztuna, Yılmaz. Abdulkadir Menîgî. KTB Yay.. Aıık.. 1988. s. 10.)

164 "Alî, KA. s.243.

İkinci ihtimal de kendi içinde önemli bir problemle karşı karşıyadır. Çünkü, Timur'un Anadolu'dan Türkmenleri götürerek Erdebîl'de Hoca ‘Alî'nin şefaatiyle serbest bıraktığı goıuşıı ciddi bir şekilde tartışmalıdır.[167]

Bize göre en mantıklı ihtimal üçüncüsüdür. Yani 1412'de Şeyh Hâmid'in ölümünden sonra bir müddet Muzafferüddin Larendî'yi şeyh olarak benimsemiş, daha sonra da F.rdebîl'e giderek Hoca ‘Alî'ye bağlanmıştır.

Floca ‘Alî'nin Şubat 1429'da ölümünden sonra yerine geçen ve daha çok Şeyh Şah olarak tanınan oğlu İbrahim'le de ilişkisini sürdürdüğü anlaşılan Kemâl Ümmî'nin bu dummuna. Dîvân'mdaki şu beyitleri delil olarak görmekteyiz:

Bu devrân içre ol Hân'ufı harîfi yokdur manun

Meğer Şeyh Şâh ola anuh nazîri kendü tayında

(25/28)

İrmek istersen sen ol mahduma dâyim hizmet it

Kapusunda dün ü gündüz tapusuna yara dur

(53/7)

TARİKATI

Biyografik Osmanlı kaynaklarından Mtistakiın-zâde[168]. Ayvânsarâyî[169] [170] ve Bursalı'nın[16J] eserlerinde onun Halvetî olduğu bildirilmektedir. Köprülü, şâirin Şeyh Hâmid ve Hoca ‘Alî'ye yazdığı mersiyelere dayanarak onun bir Halvetî denişi olduğunu kabul eder Kocatürk ve Ünver de kaynaklardaki Cemâl-i Halvetî ile arkadaşlığına dair bilgiye dayanarak onun Halvetî tarikatına mensup bulunduğum! dolaylı olarak kabul etmiş görünürler

Araştırmaca Hickman, Kemâl Ümmî'nin Safevî tarikatına mensup olduğunu kabul etmektedir. Hickman, mutasavvıfın Dîvân'ını. merkezi Erdebîl'de bulunan tarikatın Anadolu'daki bir şubesinin niteliklerine ışık tutması bakımından oldukça önemli bulur.

Burada Safevîlik üzerinde kısaca durmak gerekiyor. Tarikat, Halvetî olan İbrahim Zâhid Gilani'nin damadı ve halifesi Safiyüddin Erdebîlî tarafından kurulmuştur. Sunni-Şafii yahut

---

I3S Mü'min-zâde, SL. 188.a.

166 Cebecioğlu, Şeyh Hâmid'in "Alî Erdebîlî'nin görevlendirmesiyle Anadolu'ya gelip Kayserime yerleştikten sonra Hacı Bayram Veli ile buluşmasının 1343-1394 yıllarında gerçekleştiğini kaydediyor. Hacı Bayram Veli, s. 40.

16U Faruk Sümer, eski İran kaynaklarında yer alan Timur'un Anadolu'dan giderken 30 000 kadar Türkmeni yanında götürdüğü görüşüne katılmıyor ve Erdebil'deki Türkmen mahallesinin 1447'den sonra Şeyh Cüneyd ve Şeyh Haydar için gelen Türkmenlerden oluştuğunu süslüyor bkz. Safevi Devletinin Kuruluşu. Ank.. 1976. s. 6. 12.

168 Müstakim-zâde, MN, 371 ,b.

" Ayvansarayı. VA, 56.a.

170 Bursalı, OM. 152.

hanbeli bir çizgidedir. Kendi ismini taşıyan Safevîlik tarikatının daha çok babadan oğula geçen bir sistemi esas aldığı ve buna genel olarak riayet edildiği görülmektedir. 1334'te Safıyüddin'in ölümünden sonra yerine oğlu Sadreddin geçmiş, onun 1393'te ölümünden sonra da Hoca 'Alî irşad makamına oturmuştur. Hoca ‘Alî'nin 1429'da ölümünden sonra yerine geçen oğlu İbrahim (Şeyh Şah) 1447'de öldüğünde yerine kardeşi Haydar geçince. Şeyh Şah'ın oğlu Cüneyd isyan etmiş ve tarikatı, şii temeller üzerinde siyasi bir cereyan haline getirmiştir.

Başlangıçta, Safevîlik tarikatının ne gibi akideler üzerine oturduğu hususunda pek bilgimiz yoktur. Başlangıçtan Şeyh Cüneyd'e kadar sünni bir çizgide yalnızca dini bir tarikat olarak gelişen Safevîlik, daha sonra şiilik çizgisine oturmuş ve aynı zamanda siyasi bir hareket niteliğini de kazanmıştır.Tarikatın şiilik çizgisindeki bu seyrini Hickman’de kabul etmekte netice olarak Kemâl Ümmî'nin Hoca 'Alî'ye bağlılığını, onun Safevîliğinin delili saymaktadır

Kemâl Ümmî'nin ilk şeyhi Şeyh Hâmid önceleri Ebheriyye tarikatına mensupken, sonradan Hoca ‘Alî'ye bağlanmıştır. Hoca 'Alî Safevî ocağının kurucusu Safıyüddin’in torunudur ve kendisi de dedesinin yolunda bir kimse olarak aslında Halevetiliğin bir kolu olan Safevîlik tarikatına mensuptur. Şeyh Hâmid ile birlikte veya onun ölümünden bir müddet sonra Hoca ‘Alî'ye bağlanan Kemâl Ümmî'nin tarikatı da haliyle sünııi bir çizgiye oturan bu şeyhin yolu olmalıdır. Şeyh Hâmid vasıtasıyla Hacı Bayrâm Velî de bu yola bağlıdır

Ancak Osmanlı kaynaklarında, Şeyh Hâmid'in ve Kemâl Ümmî'nin Safevîliği hususunda hiçbir bilgi yoktur. Şeyh Hâmid'in müridi Hacı Bayram Yelı'nin kurduğu Bayramı tarikatının. Seyyid Yahya neşvesinde olduğu, bir manzum tarikat-nâmede ifade edilmektedir

Mutasavvıfın Dîvân'ında, şiilik akidesine dayalı Şeyh Şah sonrası Safevîliğinin izini bulmak mümkün değildir. Hatta Dîvân'ında Ehl-i Beyt'e karşı aşırı bir eğilimi olduğu da görülmez Kendisi, sünnî ve hanefî mezhebinde olduğunu (bkz.Din. Mezhep) ifade etmektedir

Her kişi bir dîn ü bir mezlıeb tutar illâ bize

Şer -i Ahmed dîn-i İslâm Mezheb-i Nu'mân yiter

(47/24)

Öyle anlaşılıyor ki Kemâl Ümmî'nin Erdebîl Ocağı'na bağlılığı, ölümünden sonra, kendisine bağlı bulunan Sarı Müderris ve çevresi üzerinde bir baskı oluşturmaya, bir takım şuçlamalara sebep olmuştur. Bu suçlamalar Erdebîl Ocağı'na bağlı olan Kemâl Ümmî'nin Alevilik-Şiilik ve Bektaşîliği öngörüşüne dayanıyor olmalıdır. Çünkü. Dîvân'ınında Sarı Müderris, hem donemin halka yansıyan Safevî-Osmanlı mücadelelerine temas eder hem de aynı Dîvânın Kutucuoğlu nüshasındaki bir beytinde, şeyhinin Bektaşî' olmadığını vurgulamak mecburiyetini hisseder

Hak'dan rızâ olmaz ise irşada hakkın kim virür

Ümmî Kemâl'diir mürşidim sanma artı Bekdaş'dürür

Kemâl Ümınî Dîvânı'ndaki hurufatla ilgili telakkiler, şâirin harflere yüklediği anlamlar ve Nesimi ile arkadaşlığına dair kaynaklarda geçen rivayetler, onun hurûfı olabileceğini de düşündürebilir. Ancak, hurufatla ilgili telakkilerinin tamamı ehl-i sünnet çizgisindedir Bu yüzden hurufî olma ihtimalini kesinlikle mümkün görmemekteyiz.

Kemâl Ümmî Dîvânı'nda, birçok tarikat tarafından tasavvuf yolunun büyüklerinden kabul edilen Şıblî, Cüneyd-i Bağdâdî, Kerhî, Attâr ve Sa'dî vb. (bkz. Bazı Mutasavvıflar) mutasavvıfların ismine sık sık telmihlerde bulunulmaktadır. Bunların yanısıra Anadolu sahasındaki birçok mutasavvıfa da yer verilmektedir. Dîvân'ındaki musiki ile ilgili unsurlar ile Mevlânâ'ya yaptığı telmihler, onun hayatının ilk yıllarında yakın bulunduğu Mevlevi muhitinden feyiz aldığına delil sayılabilir. Ancak zamanla musikiye bakışında değişmeler olmuş, olumsuz bir tavır takınmıştır.

Zikri unutdı ekseri halkun

İşleri çeng ü nây u tanbûrdur

(51/19)

Onun, Niğde Mevlevîhânesi'nde gömülü bulunduğu rivayetini de, hiç olmazsa başlangıçta, bu çevre ile yakınlığına bir işaret sayabiliriz. Sonraları mevlevîlikten -musikiye verilen değer yönüyle olsa gerektamamen uzaklaştığını, Sarı Müderris'in şu beyitlerinden anlamak mümkündür:

Monla Celâl ışk derdine çiin saz ile kılmış ‘ilâç

Sözümdürür sâz yirine hâcet degül ceng ü rebâb

Monlâ Celâl ışk cür'asın içıp içüp dönse ne var

Cânum benüm zikre döner ben çalguya dönemezem

Sarı Müderris ve ‘Âşık Ahmed' in eserlerinde Kemâl Ümmî'nin tarikat adıyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tarikatı huşunda en ayrıntılı bilgiyi Derviş Ahmed sermektedir Kemâl Ümmî'nin, Şeyh Safîden el aldığını kaydeden Derviş Ahmed eserinde Kemâl Ümmî'nin Halvetî olduğunu da söyler:

Tarîk-i Halvetîde ırıâhir idi

Kerâmâtı ’acâyib zâhir idi

Yine Derviş Ahmed, Kemâl Ümmî'ye bağlı olanlara -yaygın bir tarikat veya tarikat şubesi olamadığını sandığımız"Kemâlli" zümresi denmesinin doğru olacağını söylemektedir

Kemâlli [Kemâllü] dinse bu cumhura hakdır

Cemâluîlaha bunlar müstehakdur

Olanı dirsen Kemâllilerden i yâr

Salavât vir Resûlü'llah'a her bâr

MKÜ'de, Kemâl Ümmî'nin kendini bir mürşid olarak görmediği ve yerine çocuklarından başka halife bırakmadığı kaydedilmektedir:

Velî oğlanlarından gayrı bir kul

Komadı gitdi seccâdesine ol

Halîfe komadı gitdi yirine

Düşer ise n'ola derd-i serine

Dir idi ben nice idem halîfe

Yâ ben mürşidmiyem n'ideın halîfe

Kendisi üzerinde etkili olan şeyhlerinden Şeyh Hâmid'in Hoca ‘Alî'ye bağlı olmakla birlikte Halvetî olduğunu, Şeyh Hâmid'e bağlı bulunan Hacı Bayram Velî'nin de Bayrâmîliğin kurucusu bulunduğunu göz önüne alıp, kaynakların çoğunluğuna uyarak, Kemâl Ümmî'nin, Halvetîlik[171] ile Şeyh Cüneyd öncesi Safevîliği istikametinde, Halvetîliğe daha yakın "Kemâllü" şubesinin kurucusu olduğunu şimdilik kaydıyla kabul etmekteyiz. Bu şubenin, ölümünden sonra Anadolu çapında yaygınlaşamadığını, ancak bir kısım muakkiplerinin yakın zamanlara kadar yaşadıklarını tahmin edebilmekteyiz.

Tâc ve hırka sâhibi olduğunu, kılavuz gibi halkı "yola okumak" istediğini Dîvân'mdan anlamaktayız:

Ümmî Kemâl'e fazl u ‘inâyet kılursa

Hak Azmışları yola okuya kulaguz gibi

Yâ Rab bu tâc u hırka hakıçün ki geymişüz

Pâk eyle içümüzi dahi taşumuz gibi

(132/19, 20)

Ölümünden sonra yerini çocuklarına bırakması. Erdebîl Ocağı'ndaki sistemi benimsediğini göstermektedir. Derviş Ahmed'e göre, Bolu'nun Tekke Köyü'deki hâne-gâhında soyundan bir kimse halkı ırşad etmeye devam etmektedir:

Benim oğlanlarımı yiter yirimde

Ki sevdâ-yı hilâfet yok serimde

Husûsâ her bir evlâdı o Şâh'un

Olupdur mürşidi o hâne-gâhun

MKÜ'de tarikatın zikir ve ayinleri ile ilgili de bir kısım bilgi bulunmaktadır

Bulanın yolları erkânı budur

---

[171] Halvetî tarikatı, kırka yakın şubesi ile sünni' karakterde ve özellikle ara kollarını kıiran şahsiyetler itibariyle çoğunluğu Türk olan bir tarikattır İran’dan gelen şıı etkisine kar-ji. Halveti. Mevlevi. Bayrâmî ve Nakşibendiliğin bir çeşil tepki taşıyan tavrı, bu tarikatla Türkçülüğün ağır bashğı intibaını da uyandırır, bkz. Ccbccioğlu. Hacı Bayram Veli. s. 120.

Sülûk-ı vahdetim seyrânı budur

Derviş Ahmed, Receb ayında, Kemâl Ümmi tekkesine bağlı olan ve olmayan bir çok insanın, özellikle türbeyi ziyaret maksadıyla oraya toplandığını, ibadet ve zikirle meşgul olduklarını kaydeder:

Görün Ümmî Kemâl'i nice erdiir

Velîler içre nice mu'teberdür

Husûsâ kim Receb avı'nda el'ân

Varurmış anda niçe bm müselmân

Yigirmi binden artukdur varanlar

Başın açup Hudâ'ya yalvaranlar

Kimi anda kılur hâcet namâzı

Kim' eyler yüz sürüp Hakk'a niyâzı

'Azîzün türbesi üzre giderler

Boğazdan şevkıla tevhid iderler

Kemallü kolunun mensuplan, Ramazan ayma özel bir önem verip, tekke ve türbe civarında otuz gün halvet eyleyerek riyâzet çekerlermiş:

Kaçan kim göreler şehr-i siyamı

İderlermiş ziyâde ihtiramı

Otuz gün halvet eylerler tamâmet

Çeker her biri gâyetde riyâzet

Derviş Ahmed, tarikat mensuplarının kendilerine mahsus asıl "üç halvetlerinin bulunduğunu, bu halvetlere erenlerin Vahdet'e erdiklerini, Tanrı'dan hicabettikleri için yüzlerine peçe taktıklarını ve bu şekilde gece gündüz zikr ettiklerini kaydeder:

Yüzünde her kişinüii var nikâbı

İderler dâyimâ Hak'dan hicâbı

Kemâl Ümmî'nin tarikatının en farklı yönü "zikir"le ilgilidir. MKÜ. Kemâl Ümmî'nin boğazdan zikrettiğini vurgular. Bu zikre, koyun zikri, bıçkı zikri[1'48] gibi isimler verildiğini de

biliyoruz. Sarı Müderris, boğazdan zikretmenin faziletini ifade ederken

Derviş Ahmed de bu zikir çeşidini onun icad ettiğini bildirir:

Boğazdan zikri icâd iden oldur

Tanka halkı irşâd iden oldur

Koyun âvâzı aha hoş gelürdi

Nice rûhâni cân lezzet alurdı

Boğazdan zikri icâd itdi andan

Gelür zîrâ o zikrün zevki cândan

Kemâl Ümmî'nin eksiksiz bir tarikat silsilesini çıkarmak, bugünkü bilgilerimizle mümkün değildir. Özellikle, ölümünden sonra tarikatının durumu hususunda kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Tarikat silsilesi hakkında yapılan deneme mahiyetindeki çalışmalar da. konu üzerindeki kaynaklara paralel olarak beraberinde bir çok problem getirmektedir.

Ulaştığımız yeni kaynaklardan birinde de, Kemâl Ümmî'nin tarikat silsilesi ile ilgili, onu daha ziyade Nakşibendîlik yolunun büyükleri ile birlikte anan yeni bir silsile ile karşılaşmaktayız. Kemâl Ümmî'nin, Şeyh Ahmed'in şeyhi olduğunu öğrendiğimiz bu silsilede. Şeyh ‘Alî Şâh isimli bir şeyhe yer verilmekle birlikte, bunun Hoca 'Alî ('Alî Erdebîlî) olup olmadığı belli değildir. Diğer yandan Şeyh Hâmid başta olmak üzere, kaynaklarda zikredilen şeyhlerden hiçbirine de yer verilmemektedir,

VEFATI VE MEZARI

Menkabevî kaynaklarda ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir kayda rastlanmaz. Ayvânsarâyîve Bursalı Tahir Bey, onun "şefkat" kelimesinin delalet ettiği Hicri 880 (Miladi 1475) **tarihinde vefat ettiğini kaydederler.**

Kemâl Ümmî'nin hayatının en karışık yönlerinden biri, onun vefat biçimiyle ilgilidir. Vilâyet nâme-i Sultân Şucâ‘uddin başta olmak üzere bir kısım kaynaklar, mutasavvıf şâirin asılarak öldürüldüğünü söylerler.

Vılâyet-nâme'ye göre, kendilerini beğenmiş şeyhler olarak Nesîmî ve Kemâl Ümmî, yanlarında bulunan Kaygusuz Abdal'la birlikte Şeyh Şucâ‘ Baba tekkesine giderler. Şeyhin tekkede bulunmadığı zamanlarda postuna oturan koçu keserler. Kemâl Ümmî, kesilen koçu ağaca asar, Nesîmî de yüzer. Şeyh buna çok üzülür, hal ve hareketleriyle de kendisine değer vermeyen misafirlerinden Nesîmîye bir elma ve bıçak, Kemâl Ümmîye de çöpüne ip bağlanmış bir armut verir. Bunlar, Nesîmî'nin derisinin yüzülerek, Kemâl Ümmî’nin de asılarak öldürüleceğine işaret sayılan birer armağandırlar, (bkz. Vılâyet-nâme-i Sultân Şucâ'uddîn'e Göre)

Bu rivayetin bir varyantını, dedelerden işittim diyen Latîfî nakleder:

"... Mezkûr Kemâl Ümmî Nesîmî ile Sultân Şucâ‘ Tekyesine varup Baba Sultân'un fuzûlî bir koçını kurbân itmişler. Baba Sultân dahi bunlarun bu filinden münfaril olup ve cemâline celâl ‘ârız olup reniz ile tuhfe yüzinden Nesîmî’nün öninde bir ustura ve ınezbûrun öninde bir kemend-i miyân-bend koyup dâr-ı fenadan tarîk-ı intikâllerine işâret itmişdür. ‘Akıbet Nesînıî'nin postm sellı idüp mezburı selb itdiler”

Kemâl Ümmî'nin asılarak öldürüldüğüne dair bilgiye "Alî ve Mümin-zâde de yer vermektedirler. "Alî, bu asılarak öldürülme hadisesine pek de inanmış görünmemekte, bir **tarihçi** olarak "...

ba'zılar kavlince bu dahi keşf-i esrâr itmekle ber-dâr kılınmış" diyerek bunun bir söylentiden ibaret olduğunu ifade etmektedir. 'Alî, şâirin Nesîmî ve Şeyh Şucâ" Baba ile olan ilişkisinden hiç söz etmez.

Mü'min-zâde, onun Nesîmî'nin arkadaşı olduğunu, bazı sırları açığa vurduğu ve sözlerinin zâhiren şeriate aykırı olduğu için Hallâc-ı Mansûr gibi asıldığını kaydetmektedir:

Vi'â-i fıtratı ııâ-kâbil olan ba'zı esrarı

Açup bîgâne-yâne vahdet-i zâta fuzûlânî

Hudus-i 'âleme dâ'ir nice hâlât söylerken

Südûr itmekle kendünden nice esrâr-ı Rabbânî

Muhâlif oldugıçün vâridâtı zâhir-i şer'a

Kılındı mansab-ı Mansûr ile terfî'-i 'ünvânı

Kaynakların ifade ettiği bu şeriate uygun olmayan söz söylemek ve gizli sırları açığa vurmak, şâirin Dîvân'ında hiç rastlanmayan bir husustur,

Tarih kaynaklarında bu hususta bizi aydınlatacak herhangi bir net bilgi yoktur. MKÜ'de, Kemâl Ümmî'nin dönemin padişahlarıyla ilgili bir takım ilişkilerine temas edilmekte ise de bunların hiçbirinde, doğrudan doğruya mutasavvıf şâire yönelik olumsuz bir hareket görülmemektedir. Kendisini çok yakından tanıyan Sarı Müderris'in manzumelerinde de doğrudan doğruya ölüm şekliyle ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Kemâl Ümmî'nin mezarı hususunda kaynakların verdiği bilgiler birbirini tutmamaktadır.

Ayvânsarâyî, "**... vatanı olan Karanıân'da zaviyesinde medfûndur '** derken, Bursalı Tahir **Bey "... Karanıân'da irtilıâl itdigi terâcinı-i ahvâl kitâblarmda nıünderic ise** de **Magnîsâ'da dahi bu zât nâmına bir kabr ziyâret olunmaktadır"** diyerek ikinci bir olum yeri ve mezardan söz etmektedir. Müstakim-zâde ise Kemâl Ümmî'nin bugün Bolu sınırları içinde olan Mudurnu'da medfun bulunduğunu kaydetmektedir.

Mutasavvıfın Karaman'da öldüğüne dair yaygın kanaate rağmen , türbesinin bulunduğuna dair bugün için bir bilgi mevcut değildir. Yakın dönemde yapılan araştırmalarda, şâirin mezarının Manisa, Muğla, Niğde ve Bolu'da bulunduğu hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Manisa'da bulunan mezarın öncelikle Vilâyet-nâme-i Sultân Şucâ'uddirideki menkabeye dayandığını düşünüyoruz. Vilâyet-nâme'ye göre, Şeyh Şucâ' Baha'nın kendisine ip bağlı bir armut verdiği Kemâl Ümmî Manisa'ya gitmiş ve kısa sürede büyük bir şöhrete ulaşmış, kendisini çekemeyenlerin iftiraları sebebiyle idam edilmiştir.

Abdulbaki Gölpınarlı, Kemâl Ümmî'nin Karaman'da öldüğüne ve burada medfun bulunduğuna dair tezkirelerdeki malumatı nâklettikten sonra, şâirin Muğla ile bağlantısını kuran bir başka bilgi nakletmektedir:

"Şâhidi, Gülşen-i esrâr'da babası, mevlevi Hüdâyî Salih Dede'nin, memleketi olan Muğla'da Seyyid Kemâl adlı birisine intisap ettiğini, onun tarafından, tahsil için İran'a gönderildiğini,

dönünce Fâtih'in veziri Mahmud Paşa'nın (ölm.1474), Hüdâ'î'yi görüp Fâtih'e söylediğini, kendisine bir dileği varsa söylemesi bildirilince onun da, ölmüş bulunan Seyyid Kemâl'in Muğla'daki tekkesini istediğini anlatıyor." Böylece Gölpınarlı, bir yandan bize Muğla'da da bir mezarın olabileceğini -pek açık olmamakla birliktesöylerken diğer yandan da **"Eğer Kemâl Ümmî, bu Seyyid Kemâl'se 1474'ten önce ölmüş bulunması lazımdır"**diyerek kaynakların bildirdiği **880/1475** tarihini de tartışmaya açmaktadır.

Hıckman ve Unver , Manisa ile ilgili rivayetlere temas etmekle birlikte, şâirin türbesinin burada bulunduğu hususunu benimsememişlerdir.

N. Sami Banarlı, şâirin 1475'te Niğde'de öldüğünü kabul etmektedir. Gölpınarlı da, daha sonraki yıllarda Muğla ile ilgili görüşünü tekrar etmemiş, Nihad Sami Banarlı'ya katılarak Niğde Mevlevîhânesi'nde medfun olduğunu söylemiştir. M. Zeki Oral, şâir Hâkiye ait bir manzumeye yer verdiği yazısında, Hâkî'nin;

Kemâli Ümmi ol sahibi kemâl

Burada eylemiş arzı cemâl

beytini naklettikten sonra, Kemâl Ümmî'nin Niğde'nin Yenice Mahallesi'nde yattığını not olarak ilave etmektedir.[172] Abdullah Uçmap da **"Kaynaklarda Karaman'da vefat ettiği kaydedilmekte ise de, türbesi Niğde'nin Yenice mahallesindedir"**diyerek onun ölüm yeri ve türbesinin bulunduğu şehir hakkında kanaatini belirtmektedir. Niğde İl Yıllığı'nda burada bulunan türbe hakkında bilgiler verilmektedir.

Biyografik Osmanlı kaynaklarında, Kemâl Ümmî'nin türbesinin Bolu'da bulunduğu hususunda ilk bilgi -belirttiği mahal farklı olmasına rağmen Müstakim-zâde'ye aittir Müstakim-zâde, şâirin Mudurnu'da medfun olduğunu kaydetmektedir. **1338** Yılı Bolu Salnâmesi'nde de şehrin tarihi tekke ve türbeleri sayılırken, Ümmî Kemâl Türbesi'nin, şehre altı saat mesafedeki Ümmî Kemâl Tekyesi'nde bulunduğu kaydediliyor.

Bolu'nun Tekke Köyü'ndeki türbeye ve Kemâl Ümmî ile ilgili menkabelere ciddi anlamda İlk dikkat çeken Ali Vahit olmuştur. 1932 yılında Bolu'da bulunduğu sırada, yüzyıllardan beri Temmuz ayında yapılagelen Ümmi Kemâl'i anma törenlerine katılmış, türbeyi ziyaret etmiş ve halktan dinlediği rivayetleri özetle kaydetmiştir.

Son yıllarda -MKÜ gibi yeni kaynaklara dayanılarak yapılan araştırmalarla Kemâl Ümmî'nin türbesinin Bolu'da olduğu ciddi bir şekilde ileri sürülmüştür. Araştırmacı Hickman MKÜ ve Ali Vahit'in verdiği bilgilere dayanarak şâirin türbesinin Bolu'da Tekke Köyü'nde bulunduğunu kabul etmektedir.[173] Ünver, Kemâl Ümmî'nin türbesinin nerede bulunduğu hususunu, kaynaklan bir tenkide tabi tutarak inceledikten sonra **"Eldeki deliller, Kemâl Ümmî'nin Bolu'da gömülü olduğunu göstermektedir. Ancak, Yunus Emre'den de bildiğimiz gibi, eskiden halkın sevip saydığı kişiler için, özellikle tarikat şeyhleri için 'makam'lar kurduğu bilinen bir gerçektir.**

---

[172] Oral, M. Zeki, “Niğde Hakkında”, Akpınar, Yıl:5, Sayı:54-61 (Mayıs-1.Kânun 1941),s. 15-16.
[173] Hickman, WWÜK, s. 60: Hickman. daha sonra Bolu'ya giderek Kemâl Ümmî Türbesinin bulunduğu Tekke Köyü'nde incelemeler yapmış ve bu konuda yeni bir makale yazmıştır, bkz. Hickman. William C., "Ümmi Kemâl İn Anatolian Tradition". Turcica, XIV, Paris 1982. ss. 155-167.

Bazı kaynaklarda Kemâl Ümmî'nin Karaman'da, Manisa'da ve Niğde'de mezarı bulunduğunun ifade edilmiş olması, adı geçen yerlerde 'makam'ları bulunmasından kaynaklanmış olabilir." demektedir. Ünver, ayrıca Hickman gibi, MKÜ'deki bilgileri, Kemâl Ümmî'nin türbesinin Bolu'da bulunduğuna dair kuvvetli deliller olarak değerlendirmektedir.

S. Zeki Kutucuoğlu da, Kemâl Ümmî ile ilgili araştırmalarında şâirin Tekke Köyü'nde yattığını, buradaki tekkeye vakfedilmiş arazi ve değirmenlerin bulunduğunu, özellikle Kemâl Ümmî'nin müridi Sarı Müderris'in çok miktarda arazi vakfettiğini ortaya koymuştur.

Vılâyet–nâme–i Sultân Şucâ'uddin dışındaki menkabevî kaynaklar, Kemâl Ümmî'nin Bolu ile ilişkisine ve türbesinin burada bulunduğuna dair önemli bilgiler vermektedirler. Derviş Ahmed, türbesinin ziyaret edildiğini, yılda bir kez büyük bir cemiyet tertiplendiğini, kurbanlar kesilip tarikat ayinlerinin yapıldığını dile getirmektedir:

Ziyâret-gâh ola her dem mezarı

Ola halk içre anun i'tibârı

Gubâr-ı merkadi ola mübarek

Aha bir hâl vire Hakk-ı Tebârek

Ola cemiiyyet anda [yılda?] bir kez

Görem dirsen var aha sen de bir kez

'Aşık Ahmed de manzumelerinde sık sık Ümmi Kemâl'den söz etmekte, kendisinin de yaşadığı Tekke Köyü ve civarına ait coğrafî mekânlarda şeyhin varlığını hissettirmektedir. Kemâl Ümmî'nin Bolu'nun Sazak bölgesindeki Boz Armud Dağları'nı mekân tuttuğunu kaydeden Derviş Ahmed'i, 'Âşık Ahmed de teyid etmekte, muhtemelen, türbesini vesile kılarak ondan yardım istemektedir:

Bozca Armûd erenleri

Bile gelür konşı geri

'Âşık Ahmed çömezleri

Himmet eyle Ümmî Kemâl

Sarı Müderris, Kemâl Ümmî'yi bizzat görmüş, ona intisap etmiş bir dervıştir. Dîvâıı'ında kendisi ile ilgili manzumeleri vardır. Kemâl Ümmî'nin Bolu'nun Sazak bölgesindeki Tekke Köyü ve çevresinde uzun yıllar yaşadığını, burada vefat ettiğini ve türbesinin burada olduğunu mersiyelerinden anlıyoruz:

Şeyh var iken kış günleri vakt-ı bahâr idi bana

Ol Şeyh'sizin yaz günleri vakt-i şitâ oldı bana

Vardum anun yaylasına saldum nazar sahrâsına

Ol gök çiçekler **yas tutup** vâ-firkatâ dirler bana

Şeyh yolının bülbülleri zârı kıluben her biri

Ol Şeyh içün yas okıyup yâ hasretâ dirler bana

Vardum anun türbesine virdüm selâm ravzâsına

Dostdan haber virür İken n'olmuş haber virmez bana

Didi namazım kılmadun kılmaklığa kasd kılmadun

Kanı karındaşlık haki diyüben[i] küsmiş bana

Didüm dirisin diriye kılmak namaz şer'î degül

Diri namazın kılmağa fetva neden geldi bana

Ümmî Kemâl gitmiş deyu ağlar anınçün ay u gün

Ben nicesi aglamıyam andan togardı gün bana

Kemâl Ümmî'nin vefat ettiği ve türbesinin bulunduğu yer hususunda bize en değerli bilgileri Bolu Şer'iyye Sicilleri vermektedir:

1093/16S7 yılına ait ve "Bolı Kazası karyelerinden Tekye nâm karyede medfûn merhum Şeyh Kemâl Ümmî kaddese sirrehü'l-'azîz Hazretleri'nün vakf karyelerinden..." ibaresiyle başlayan sicilde; 1097/1685-86 yılına ait ve "Bolı Kazâ'sına tâbi[4] merhûm Şeyh Kemâl Ümmî Tekyesi nâm karye[de] sâkin 'azîz merhumun vakf re'âyâsından... kaydına yer verilen sicilde ve ayrıca 1117/1705 yılına ait ve "... ma'lûm ola ki kazâ-i mezbûrda medfûn Hazret-i Ümmî Kemâl kaddese sirrehü'l-'azîzün... ibarelerine yer verilen sicillerde mutasavvıf şairin Bolu'da gömülü olduğu açıkça ifade edilmektedir

Bütün bu bilgiler ışığında, Kemâl Ümmî'nin mezarının Bolu'nun 39 km. güneydoğusunda Sazak bölgesindeki eski adı Tekke[174], yeni adı Işıklar[175] olan köyde bulunduğunu kabul etmek durumundayız. Bu türbe-mezar yakın zamanlarda, Kemâl Ümmî Tekkesi'nin yerine bina edilen

---

[174] Kutucuoğlu, Tekke Köyii ve Kemâl Ümmî Türbesi'yle ilgili şunları kaydediyor: "Ümmî Kemâl Türbesinde Yapılan Ziyaret ve Anma günleri; a-Bayram ve Cuma namazlarında yedi divan halkı toplanmaktadır. Bunlar Tekke ümmi kemal, Bozarmut, Dereköy, Devren, Tekke Susuz, Tekke Pelitçik, Furunluk Köyleridir. b-Her yıl Temmuz ayının ilk haftasındaki Cuma günü yapılan ziyarete binlerce erkek ve kadın Bolu içinden ve dışından türbe etrafında toplanır, etraf bayram ve panayır gibi donanır, Kuran, mevlid okunduktan, va'z yapıldıktan, Cuma namazı kılındıktan sonra, Sakal-ı Şerif merasimini müteakip misafirler Ümmi Kemâl Köyü halkı tarafından evlerine davet edilir ve ağırlanır." Kutucuoğlu, "Ümmi Kemal'in Hayatı ve Eserleri Hakkında Araştırmalar". **Bolu** Üçtcpe, Yıl:4, Sayı:37 (Arahk 1993), s. 10.

[175] Şevket Gürel, Bolu evliyâlarından bahsederken Kemâl Ümmî'nin Gerede-Işıklar Köyü'nde medfûn bulunduğunu kaydettikten sonra "Tekke Baba" adlı bir evliyânın da Tekke Köyü'nde yattığını söylemektedir, **(bkz.** Gürel, Şevket, **İstanbul-Auadolu Evliyaları,** Özyılmaz Ofset, İst., 1995, s.26) Burada ciddi bir yanhşhk vardır. Zira Işıklar, Tekke Köyü'ne yakın zamanlarda verilen bir isimdir. Diğer yandan Bolu'da Tekke Baba diye bilinen bir veli de yoktur.

Cami ile birlikte yeniden yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KEMÂL ÜMMÎ'NİN ESERLERİ, ESERLERİNİN ŞEKİL VE TÜR BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ, DİLİ VE SAN'ATI

ESERLERİ

1. RİSÂLE-İ İMAN

Risâle-i îmân, namaz ibadetini konu alan mensur bir eserdir. Namazı vecd ve hüşû içinde kılmanın önemi üzerinde ağırlıklı olarak durulan eserde, namazdan sonra kabul edilip edilmeyeceği üzerinde de tefekkür edilmesi gerektiği bildirilmekte, bu konuda bir kısım hadislere yer verilmektedir.

2. KIRK ARMAĞAN

Kırk Armağan, dini-tasavvufi mahiyette 200 beyitlik bir manzum mesnevidir. Eserde, muhteva olarak ölüm ve ahirete göçüş sırasında insanın dînî ve ahlâkî güzelliklerden "Kırk Armağan" hazırlayıp götürmesi işlenmektedir.

Genellikle birçok Dîvân yazmasında kayıtlı bulunan Kırk Armağan'ı tanıtmak için en eski tarihli nüsha olan MC[176] nüshasındaki metni esas aldık.

Eserin bir kırk hadis tercümesi olduğunu söyleyenler olduğu gibi ölüm konusundaki bir hadisin şerhinden ibaret olduğu görüşünü ileri sürenler de vardır. İncelemelerimiz bizi ikinci görüşü benimsemeye yöneltti. Nitekim mesnevinin biri baş, diğeri son kısmında bulunan şu beyitler bu görüşü kuvvetlendirmektedir:

Ol Nebî'nün bir hadîsi key sahîh

Râvi kılmışdur rivâyet hoş melîh

(12.a)

Bu hadîs uşda tamâm oldı hemân

Hem bilindi cümle ol Kırk Armağan

(20. a)

Remel Bahri'nin "Fâ ‘i lâ tün / fâ ‘i lâ tün / fâ ‘i lün" vezniyle yazılan mesnevi, dini-tasavvufı didaktik eserlerin girişini çağrıştıran şu beyitlerle başlar:

Bil ki B'ismi'llah dilün misbâhıdur

Hem ma‘ânî gencimin miftâhıdur

Her kim evvel işde B'ismi'llah diye

---

176 bkz. KISALTMALAR; Nüsha Tavsifleri

Cân u gönül birle yâ Allah diye

Her muradı tizirek hâsıl ola

Her neden kim korkansa kurtıla

Tanrı adı birle söze girelüm

Şer[1] gül-zânnda güller direlüm

(ll.b-12.a.)

Eserin konusu şöyledir: Bir gün bir adam Hz. Peygamber'e gelerek ölmek istediğini, çabuk ölmesi için kendisine dua etmesini ister. Peygamber de kendisine, ölümün -Tanrı'dan başka herkes için mutlaka geleceğini, ancak ona hazırlıklı olunması gerektiğini söyler. Bu hazırlıkların her birisi birer armağan olarak ifade edilir. Armağanlar 10 menzilde takdim edileceklerdir. Her menzile 4 armağan gerekir. Armağanlar maddi şeyler olmayıp, dini-tasavvufı bir kısım kavramların insan tarafından meziyet olarak benimsenmesi, onlarla donanmış olarak ölüme hazırlık yapmasıdır.

Şâir önce menzilleri saydıktan sonra armağanların neler olduğuna geçer ve yine sırasıyla ifade eder. Mesela Azrail'e sunulacak armağanlar şu şekilde verilmiştir:

Geldük imdi yine 'Azrâ'îl sözin

Dinle bir bir söyleyelüm şeksüzin

Ana ol demde gerek dörd armağan

Ol ne dörtdür eydeyim bellü beyân

Biri oldur kim kişi her hasınım

Râzı kıla ger yidise kısmını

Hem birisin nedür anun dahi bil

Her ne kim borcun varışa Ödegil

Hem birisi ölümin sanmak durur

Ölüm içün hem yaraklanmak durur

Hem biri oldur ki 'ışk u zevkıla

Tanrı'ya muştâk ola biri şevkıla

(13.b-14.a)

Menziller ve sunulacak armağanlar şunlardır:

l. Azrail'e Sunulacak Armağanlar:

1) Hasmı razı kılmak, gaybetini yaptıklarıyla helalleşmek, 2) Borçlarını ödemek,

onlardan kurtulmak, 3) Ölümü her an düşünmek ve hazırlık yapmak, 4) Aşk ve zevk ile Tann'ya müştak olmak, yönelmek,

II. Sin (Kabir)'e Sunulacak Armağanlar:

1) Dilini berk, koğuculuğu terk eylemek,2) Bevl (sidik)den kendini korumak, 3) Kur'ân okumak, 4) Dün namazı kılmak (Geceleri çokça namaz kılmak),

III. Münker-Nekir'e Sunulacak Armağanlar: 1) Doğru söylemek, 2) Gaybeti terk etmek, 3) Hak için alçaklık (tevazu) göstermek,

IV. Mîzân'a Sunulacak Armağanlar:

1) Halis amel kılmak, 2) İnsan incitecek davranışlardan sakınmak, 3) Hoş hulklu (ahlâklı) olmak, 4) Çokça tesbih etmek (Subhanallah demek),

V. Sırat'a Sunulacak Armağanlar:

1) Kakıdığın yutmak (Kızması gereken yerdi insanı affetmek), 2) Haramdan perhiz etmek, 3) Cemaatle ibadete devam etmek, 4) Çok taat kılmak,

VI. Malik'e Sunulacak Armağanlar:

1) Tanrı korkusuyla her dem ağlamak, 2) Müflis kullara ve yoksullara gizlice yardım etmek, 3) İsyanı terk ile tevbe etmek, 4) Ataya anaya iyilik etmek,

VII. Rızvan'a Sunulacak Armağanlar:

1) Her zorluğa sabırla dayanmak, 2) Şükretmek, 3) Allah yolunda mal sarf etmek, 4) Emin olmak, hain olmamak,

VIII. Cebrail'e Sunulacak Armağanlar:

1) Az yemek, 2) Az ve öz konuşmak, 3) Az uyumak, 4) İstiğfar etmek,

IX. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e Sunulacak Armağanlar:

l)Peygamberi sevmek, 2) Sünnetine uymak, 3) Ehl-i Beytini sevmek, 4) Ashabını sevmek,

X. Hak Taala'ya Sunulacak Armağanlar:

1) Emr-i Ma'ruf eylemek (Allah'ın emirlerini insanlara bildirmek), 2) Nehy-i Münker kılmak, 3) Halka öğüt vermek (Nasihat sahibi olmak), 4) Şefkat sahibi olmak (rahmet etmek, esirgemek),

Şâir armağanları saydıktan sonra kendisinin bunlardan hiçbirine sahip olamadığından yakınarak Tanrı'dan bağışlanma diler ve mesneviyi şu beyitlerle bitirir:

Bu cihân fanîdürür her kim buna

Meyi iderse düşer onulmaz buna

O cihân bâkîdürür her kim ona

‘Azm iderse azmaya işi ona

Fâ Li lâ tün tâ ‘i lâ tün tâ Li lât

Virdi olmayanda yokdur varidat

(20.b-21.a) **Bize göre Kırk Armağan, Kemâl Ümmî'nin tarikat anlayışını yansıtan bir eserdir. Bu eser, sülük esnasındaki çeşitli menzilleri ihtiva etmektedir. Burada sayılan kavramların birçoğu Ahmed Yesevî'nin Fakr-nâme'si ile Hacı Bektaş-ı Velî'nin Makâlât'ında ortaya koydukları "Dört Kapı-Kırk Makâm" esprisinde aynen yer almaktadır.**

Kırk Armağan ve Hazîre-i Kuds, Kemâl Ümmî'nin manzum tercüme konusundaki başarısını gösteren iki önemli eserdir. Özellikle yazılış tarihini tesbit edemediğimiz Kırk Armağan'ın, dil ve üslup bakımından Dîvân'ı kadar dikkate değer olduğunu kabul etmek gerekir

3. HİKÂYE-İ HAZÎRE-İ KUDS

Dîvân yazmalarının bir kısmında bulunan Hikâye-i Hazîre-i Kuds'ün tanıtımında, tarihî nüsha olmak bakımından ikinci sırada bulunan MK1 nüshasını esas aldık. 139 beyit tutarındaki mesnevi Müctes bahrinin "Me fa ‘i lün / fe ‘i lâ tün / me fâ ‘ i lün / fe ‘i lün (fa‘ 1ün)" kalıbıyla yazılmıştır.

Mesnevi, Enes bin Mâlik tarafından rivayet edilen bir hadisin nazma çekilmesiyle meydana gelmiştir. Şâir bunu şu beyitlerle ortaya koymaktadır:

Enes rivâyet ider Mustafa Muhammed'den

Ol enbiyâ vü rüsul pîşevâsı Ahmed'den

(V.b)

Hak'a şükür ki bu görklü hadîs tatlu kelâm

Anun ‘inâyetile nazma geldi oldı tamâm

(11.a)

Eserin konusu kısaca şudur: Ahirette Uçmak ve Tamu ehli birbirinden ayrıldıktan sonra Tanrı, mürseller, nebiler, veliler, şehitler ve kendisine çok ibadet edenler başta olmak üzere bütün Cennet'e girecekleri Aden Uçmağı'nda özel bir kısım olan Hazîre-i Kuds'e yerleştirecek ve orada cemâlini gösterecektir.

Mesnevi şu beyitlerle başlamaktadır:

Çü başladuk söze evvel be-nâm-ı

B'ismi'llah Ki her işümüzi ebter komaya ol Allah

Hezâr hamd ü sipâs ol Celîl ü Cebbâr'a

Dahi salât u selâm ol Resûl-ı Muhtâr'a

İşit Hazîre-i Kuds'i ne hoş hikâyetdür

Esah rivâyet ü şîrîn ü ter ‘ibâretdür

(7.a-7.b)

Tann, Rızvan'ı Aden Uçmağı'ndaki Hazire-i Kuds'ün kapılarını açtırmak ve bezemek üzere Feytoş adlı hûriye gönderir. Feytoş ve Rızvan'ın bezedikleri Hazîre-i Kuds'e şu tertip ile girilir: Hz. Peygamber'in sağ yanında Âdem Peygamber, Âdem'le Hz. Peygamber arasında Ebu Bekr; sol yanında Halîl Peygamber, Halil'le Hz. Peygamber arasında Ömer; Hz. Peygamber'in arkasında Osman ve önünde de elinde "Livâ-yı Hamd" sancağı bulunan Hz. Ali yer alacaktır. Bu gidiş sırasında Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem yetmiş nefis hil‘at giyinmiş, başında saltanat tacı, elinde nurdan kamçısıyla, beyaz inciden bir "Burak" üzerinde olacaktır.

Muhammed anda bine bir Burâk'a evvel kim

Yaratmış ola ag incüden anı Hayy u Hakîm

Mübârek eğnine yitmiş nefis hülle giye

Ki değmeye hiç anun gibi hülle kimseye

Hem ura başına tâc adı saltanat tacı

Dahi Habîb ala nûrdan eline bir kamçı

Okamçmun adı melek kamçısıdur hilesiz

Bugün uyarsanuz ana yarın dahi bilesiz

(8 b)

Hazîre-i Kuds'e gelindiğinde ferişteler koşarak inmesine yardımcı olacaklar, onun ardından önce mürseller, nebiler ve daha sonra da diğer Hazîre-i Kuds ehli inecekler, kendilerine ayrılan minber ve kürsülere oturacaklardır.

Tanrı, Cebrail'e perdeleri kaldırmasını emredecek, "kızıl yâkût"tan olan "‘azâmet perdesi" hariç bütün perdeler kalkacaktır. Tanrı, onlara "Merhaba dostlarım" diye hitap ederek "hoşgeldiniz" diyecektir. Meleklere emrederek ziyafet sofraları kurduracak, Uçmak içeceklerinden sunduracak, giysilerle donattırarak hürîler armağan edecektir.

Bundan sonda Davut Peygamber Tanrı emriyle nurdan bir minber üzerine çıkarak güzel sesiyle Zebûr okuyacak, onun ardından da Hz. Peygamber bir ulu minber üzerinde, Tanrı'nın bahşettiği güzel bir sesle Rahman Suresini okumaya başlayacaktır. O ana kadar Uçmakta bir hareketsizlik varken bu okuyuş sırasında Uçmak ehli ile birlikte kuşlar ve ağaçlar da kendilerinden geçecek, üstün hallere ulaşacaklardır. Bu esnada Tanrı emriyle Cebrail, aradaki azamet perdesini de kaldıracak, Tanrı'nın cemalini gördüklerinde takatleri kesilecek ve secdeye kapanacaklardır. İşte o zaman Tanrı onlara başlarını kaldırmalarını, bu günün ibadet günü değil, ebediyyen İlâhî nimetlere gark olma günü olduğunu söyleyecek ve vaadlerini yerine getirdiğini bildirecektir.

Çü va‘de kılmışıdum kim size bu mülki virem

Muhâlefetsüz uş itdüm o va'dem üzre kerem

Hem eyledüm kamunuzı visâlüme lâyık

Ki gördünüz niteliksüz cemâlümi bayık

(11.a)

Mesnevinin son kısmında şâir Hazîre-i Kuds'teki Uçmak hayatının özellikleri ve güzellikleri üzerinde durur ve dünya ile kıyaslar:

Zihî visâl-i bekâ kim fenâ vü fürkatı yok

Zihî cemâl ü bekâ kil firâk u hasreti yok

Zihî bahâr u çemen kim hazân u kışı yok

Zihî sabâh u zihî gün ki gİce teşvişi yok

Zihî düğün ki anun âhirinde mâtem yok

Zihî şetâret ü şâdî ki gussa vü gam yok

Dahi anun gibi ter-bâg u tâze gül-şen yok

Ki bülbülinde melâl gülinde diken yok

(11.a -11.b)

Eser, şâirin bağışlanma dileğini iletmesinden sonra şu beyitle bitmektedir:

Me fâ 'i 1ün fe 'i lâ tün me fa İ 1ün fe 'i lât

Şefa'at isterisen vir Muhammed'e salavât

(11.b)

Hazîre-i Kuds mesnevisi, vezin aksaklıkları bir yana bırakılırsa, şâirin, Kırk Armağan'dan sonra, manzum tercüme ve şerh konusunda başarılı olduğunu ortaya koyan güzel eserlerinden biridir. Özellikle Cennet ehlinin Hazire-i Kuds'e kabulü ve oradaki hayatın anlatımı oldukça renklidir. Diğer yandan şâirin tasvirler kadar diyaloglarda da başarılı olduğu görülmektedir. Eserde, kendisini sınırlayan tercüme kısmının bitiminden sonraki beyitlerde şâirin "hikemî" üslubu tekrar kendini hissettirmektedir.

4. RİSÂLE-İ VEFAT

Risâle-i Vefat[177], bildiğimiz kadarıyla tek nüshası bulunan 91 beyitlik bir mesnevidir. Kırk Armağan ve Hazîre-i Kuds mesnevileri bir kısım Dîvân yazamalarında bulunmasına rağmen Risâle-i Vefat hiçbir Dîvân yazmasında yer almamaktadır. Ancak kelime hâzinesi ve söyleyiş

[177] Tek nüshası Süleymaniye K-tp, Ali Nihat Tarlan Kitapları, 71/2'de (20.b 23.a) kayıth Mesnevinin başında şu ser-levha bulunmaktadır: "Vefât-ı Kemâl Ünımî Rahmetü'llahı 'Aleyhi ve 'Alâ Cemî'e'lEvliyâ Ve'sSâlihîn Beyân"

bakımından şâire ait olduğunu söyleyebiliriz.

Mesnevi, Remel bahrinin "Fâ ‘i lâ tün / fâ ‘i lâ tün / fa ‘i 1ün" kalıbıyla yazılmış ve ölüm konusunu ihtiva eden bir eserdir.

Mesnevi şu beyitle başlar:

Aharsan bendesin angıl Hudâ'nı

Huda'm hem Muhammed Mustafâ'm

(20.b)

Şâir, diğer mesnevilerinde olduğu gibi son beyitte Risâle–i Vefat'ın veznini kaydeder:

Fâ ‘i lâ tün fa ‘i lâ tün fâ ‘i lât

Tanrı hak bâtıl kamu esnâm ü Lât

(23.a)

5. DÎVÂN

Dîvân, Kemâl Ümmî'nin dünya görüşünü, tasavvuf anlayışını, sanatçı kişiliğini en iyi yansıtan eseridir. Hickman, Kemâl Ümmî Dîvânı'm, merkezi Erdebîl'de bulunan "Safevî Tarîkati"nin (bkz. Tarikatı) Anadolu'daki şubelerinden birinin niteliğine ışık tutan tek edebî delil olarak görmektedir.[178]

Eserin bütünü göz önüne alındığında bir yanda sünni itikada mensup samimi bir dindarın dini vecd ile söylediği manzumeler, bir yanda oldukça yüksek bir tasavvufi cezbeyi terennüm eden manzumeler, bir diğer yanda evrenselleşmiş bir takım ahlâkî telakkileri din ve tasavvuf zemininde seslendiren beyitlerle insan ve insanla ilgili telakkileri hikemî bir tarzda ifade eden beyitler dikkati çeken ilk hususlardır. Buna şâirin, dindar–mutasavvıf kişiliğini ön plâna çıkarmaya çalışmasına rağmen, aruzu kullanması, kafiyeyi sağlam ikame etmesi, cinaslarla oynayışı, dönemine göre yeni sayılabilecek bazı şekil denemelerine girmesi de eklenince, Dîvân'da gözardı edilemiyecek bir san'at endişesinin gözetildiğini de ilave edebiliriz.

Kemâl Ümmî, Dîvân kelimesini kullanmıyor[179] Bunun yerine bir beytinde "defter", bir başka beytinde de "risâle"sinden bahsediyor ki, bize göre şâir bu beyitlerle, diğer eserlerinin yamsıra 3034 beyti aşan Dîvân'ını da kasdetmektedir:

Kişi dür bu defteri sakla Kemâl Ümmî sözin

Zîra kim söz ehli yüz bin kişide bir kişidür

(55/7)

Çü bir sâlûs-ı pür-zerkam riyâ deryâsına garkam

Risalem sûretüm hırkam gören sanur ki din-dâram

---

[178] Hickman, WWÜK, s. 82; Bu konu için ayrıca bkz.Tarıkatı

[179] Bursalı Mehmet Tabir Bey eseri Divan–ı Kebir olarak isimlendirir. OM, s. 152.

(12/26)

Şâirin kendi elinden çıkmış, yahut hayatta iken tertiplenmiş bir Dîvân nüshası elimizde mevcut değildir. Bazı şiirlerin seçilerek kaydedildiği en eski kaynak, şâirin ölümünden 10 yıl sonrasının tarihini (890/1485) taşıyan Mecmû'a-i Resâ'îl ü Eş'âr'dır.[180] Kemâl Ümmî Dîvânı'nın, Dîvân halinde karşımıza çıkan en eski nüsha MC'den başlayarak XIX. yüzyılın sonuna kadar hemen her yüzyılda -en az birkaç kez istinsah edildiğini görmekteyiz. Bu da eserin özellikle halk arasında ve tekke çevrelerinde yüzyıllar boyu okunduğunu düşündürmektedir.[181] Bu Dîvân, klasik manada bir mürettep Dîvân değildir. Eldeki yazmalara bakarak bunların neye göre tertip edildiklerini söylemek imkansızdır.[182] Mevcut yazmaların bir kısmında rastladığımız tertip, muhtemelen aynı tertibe sahip eski bir nüshadan kopya edilmiş olmalarıyla ilgilidir, (bkz. Nüsha Tavsifleri; Nüsha Şecereleri)

Münferit manzumeler istisna edilirse[183] Kemâl Ümmî Dîvânı'nın günümüze kadar neşri yapılmamıştır.[184]

Tesbit, tamir ve tahlil yoluyla ele aldığımız Kemâl Ümmî Dîvânı metni, esas olarak MC, MK1,

Dîvân'da, muhtelif nazım şekil ve türlerinde (bkz. Nazım Şekilleri ve Türler) toplam 144 manzume bulunmaktadır.

Kaynak: Hayati YAVUZER, Kemâl Ümmî Dîvânı İnceleme-Metin T.C. Gazi Üniversitesi

---

[26]= Söz edilen nüshalar için bkz. Nüsha Tavsifleri

[181] Aslında bu tip eserlere bu çevrelerde bir edebî eser olmaktan çok bir ibadet ve irşad hatta âyin eseri olarak bakıldığını görüyoruz. Birçok tarikat şeyhi de eserlerini bu maksatla kaleme almıştır. Cönk ve mecmularadaki ilahi ve gazellerin bu törensel-dini hayatın her safhasında dini sosyal bir fonksiyonu olduğu, doğum, evlenme, bayram, ölüm gibi bir kısım formellerin tekrarlandığı zamanlarda okundukları göz önüne alındığında bu durum daha iyi anlaşılır, **bkz.** Güzel, **TŞ,** s. 251 **454**; "Dinî ve Tasavvuf! Türk Edebiyatı", **Türk Dünyası El Kitabı,** 2.bs., Ank., 1992, ss.234-281. Akyoloğlu, İ.Hakkı, "Bolu ve İlçelerinde XV. Yüzyıldan beri Süregelen Musiki İle Cönkten İlahi Okuma Geleneği, Yunus Emre ve Şiirlerinin Varyantları", **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,** Cilt: 3'ten ayrıbasım, Ank.. 1992, s. 1-6.

[182] Dîvân nüshaları üzerinde çalışanlardan Hickman. MC ve BU1 nüshalarındaki manzumelerin tertibi konusunda bir karşılaştırma yapmasına rağmen belirli bir sonuca ulaşamamıştır, **(bkz. MDÜK.** ss. 197-207) Ünver de Hickman'in görüşüne katılarak manzumelerin rastgele sıralandıklarına, Dîvân'm belirli bir tertibe sahip olmadığı düşüncesine varır. Ünver, **KÜ.** s. 23.

[183] Münferit yayınların sayısı da pek fazla değildir. Bunlar hakkında bir fikir vermek için **bkz.** Köprülü. M. Fuad, **Eski** Şâirlerimiz-Divan Edebiyatı Antolojisi. İst.. 1934, s. 68; Oral. M. Zeki. "(Kemali Ümmijnin Bir Ağıtı", **Akpınar.** Cilt: 1, Sayı: 12 (Şubat 1936), ss. 12-14; Uraz. Murad. **Türk Edip ve Şâirleri,** Cill:2. İst., 1939. s. 65; Gölpınarlı,' **Divan Şiiri,** s.35. 36; Ünver. **KÜ.** s. 25.26; Güzel. **TŞ.** s. 392-394; Yavuzer. Hayati. "Ümmî Kemâl Divanı'ndan Bir Manzume". **Bolu Üçtepe.** Yıl:3. Sayı:.3.3-34 (Ağustos-Eylül **1993)** s. **4.**

[184] Zeki Velidi Togan, Kemâl Ümmî'nin şiirlerinin **1870** yılında Buhara'da basıldığını yazmakladır, **(bkz. Bugünkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi.** İst.. **1981,** s. **488)** Ancak yaptığımız bütün araştırmalara rağmen bu baskı nüshalardan birinin günümüze intikal edip etmediğini öğrenemediğimiz gibi hakkında bir bilgi de edinemedik.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü Halk Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi -1997 , Ankara

[slideshare id=49355647&doc=kemalmmidivan-150613193849-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=49351910&doc=velyet-nme-isultancaddin-150613160605-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=49352125&doc=sucaeddinveli-150613161718-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=49351914&doc=kemalmmihayat-150613160616-lva1-app6891&type=d]

EK-1: SİLSİLE-NÂME

Münâcât bâ-Silsile-i Şerîf li'ş-Şeyh Ahmed'ü'l-Bukâ'î*

Bi'smi'llahi'r-Rahmani'r-Rahîm
Hamid Hak'a ve Peygamber'e hem teslîm

Yâ İlahî ism-i pâkiñ hürmeti
Hem Muhammed Mustafâ'nıñ tal'atı

Hazret-i Sıddîk-ı Ekber sohbeti
Hem dahı Selmân-ı Pâk'iñ kurbeti

Hem İmâm-ı Kâsım'ıñ cem'iyyeti
Hem İmâm-ı Ca'fer'iñ ehliyyeti

Dahı Sultân Bâyezid'iñ hayreti
Hem dahı Şeyh Ebu'l-Hasen ünsiyyeti

Dahı Şeyh Ebû 'Alî'niñ nusreti
Hem de Yûsuf Hemedânî gavsiyyeti

Hoca 'Abdu'lhâlik'ıñ kutbiyyeti
Hoca 'Ârif Hazreti'niñ himmeti

Hoca Mahmûd-ı Kebîr'iñ da'veti
Şeyh 'Alî Şâh-ı 'azîzân kuvveti

Hem dahı Hoca Muhammed savleti
Dahı Emîr-i Külâl'ıñ cevleti

Pîrimiz Şâh-ı Nakşibend'iñ devleti
Hem 'Alâ'eddîn-i 'Attâr şevketi

Hoca Ya'kûb-u Kerîm'iñ rutbeti
Hoca Ahrâr'ıñ üns ü kurbeti

Hem Muhammed Zâhid'iñ mahviyyeti
Hem dahı Derviş Muhammed Sekreti

Havâcegî'niñ pâk-ı tiynet fıtratı
Hoca Bâkî'niñ safâ vü sîreti

Hazret-i Ahmed Müceddid mikneti
Hoca Ma'sûm'uñ kemâl-i safveti

Şeyh Seyfi'ddîn 'azîziñ kudreti
Şeyh Muhammed Nûr u nûrâniyyeti

Mîrzâ Şemsi'ddîn-i mazhâr gurbeti
Şâh-ı 'Abdu'llah-ı Hindî nisbeti

Pîr-i Mevlânâ-yı Hâlid 'izzeti
Şeyh-i Hasen Kudsî 'azîziñ cılleti

Dahı emîn Şeyh Muhammed Behşetî
Seydî yâ 'Abdu'llah'ı Şeyhi behceti

Şeyh-i Ahmed ol zuhûr-ı cezbeti
Şeyh-i zâhid ÜMMÎ KEMÂL Hazreti

Hürmetiçün eyle yâ Rab nusreti
İndir bize fazlıñ ile rahmeti

Gönlümüz şâd eyleyüb eyle küşâd
Kalbimize feth ola bâb-ı murâd

Yol bulmasun bize gayrı el-âmân
Sen bagışla bize 'ilm ü hem 'irfân

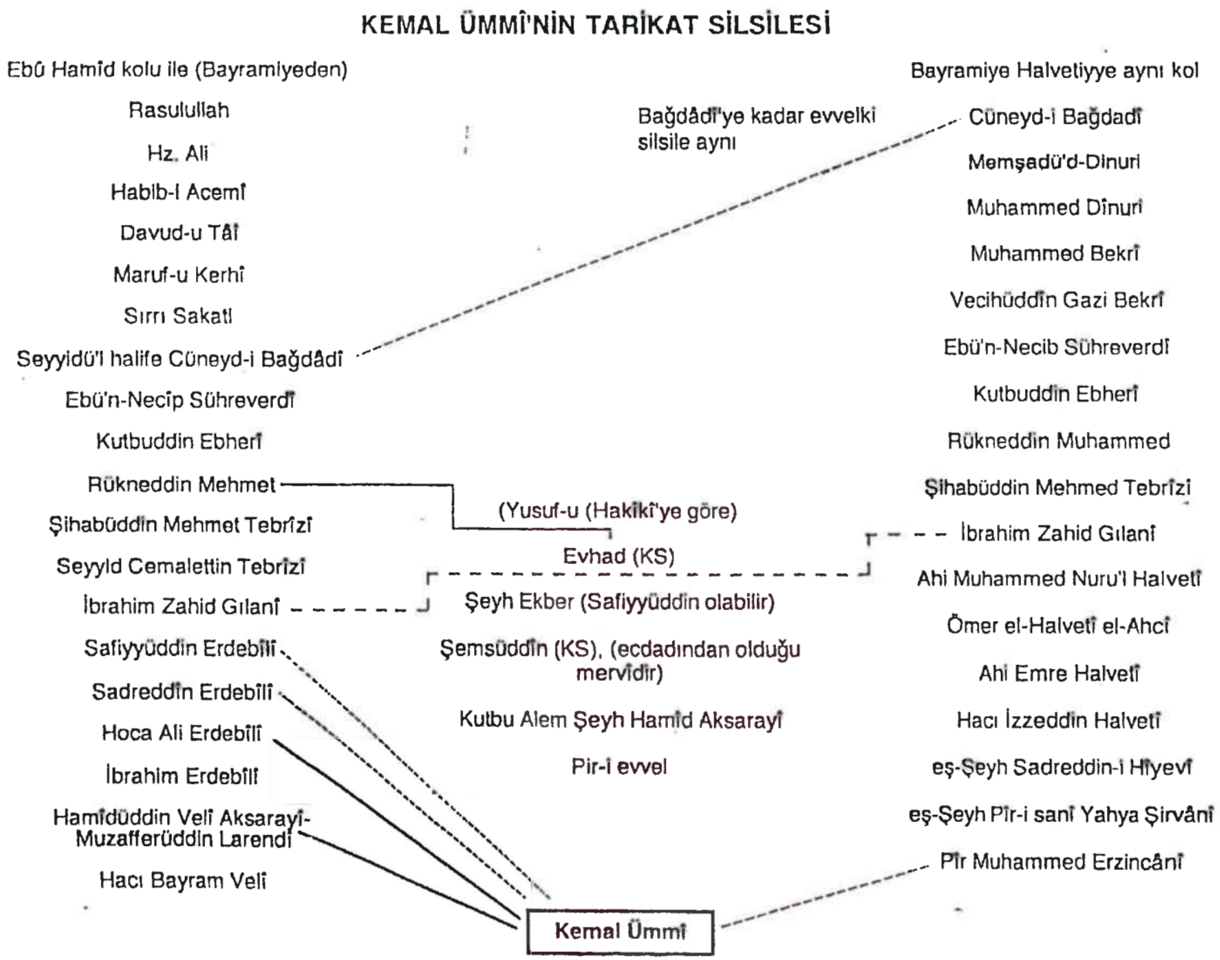
Gark idüb deryâ-yı feyz-i rahmete
Vâsıl eyle bâri-gâh-ı Hazrete

Hâsıl ola dîde-i 'ayne'l-yakîn
Câh-ı devlet rutbe-i Hakk'el-yakîn

---

* **Hazâ Kitâb-ı Âdâb-nâme-i Pend-i İntihâb**, s.1.
(Salih Zeki KUTUCUOĞLU Arşivi. Muhtasar Fotokopi Nüsha-Bolu)

EK-2: KEMÂL ÜMMÎ'NİN TARİKAT SİLSİLESİ*



* Yanpınar, Ahmet, Kemâl Ümmî Divânı'nda Münâcât ve Tevhidlerdeki Âyetlerin Tesbiti, s. 9 vd.

MÜDERRİS - NAKŞI ŞEYHİ HACI MEMİŞ EFENDİ (MUHAMMED KUDSİ) ’NIN HAYATI kaddesellâhü sırrahu’l azîz 1784-1852

Hacı Memiş Efendi yalnız Konya’nın değil, bütün Anadolu’nun ilminden ve feyzinden istifade ettiği büyük bir Âlim ve ünlü bir Veli’dir.

Hacı Memiş (Muhammed Kudsi) Efendi 1784 yılında Konya ili, Bozkır ilçesi, Ali Çerçi köyünde dünyaya geldi. Babasının adı Mustafa Efendi, annesinin adı Halime Hanım’dır. Soyu Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme dayanır.

Çocukluğu Bozkır’ın Karacahisar köyünde geçti. Kendi akrabalarından aynı zamanda Ebu Said Hadimi Hazretleri’nin de talebesi olan İbrahim Efendi’nin terbiyesi altında yetişti.

Daha sonra Karacahisar’da İbrahim Efendi'nin oğlu Müderris Yeğen Muhammed Efendi'den de ders alarak ilmini genişletti.

Alanya, Hadim, Kayseri ve İstanbul’da tahsiline devam ederek eşi bulunmaz bir âlim oldu.

Mevlana Halidi Bağdadi Hazretleri'nin halifesi olan Ödemişi Şeyh Hasan Kudsi Efendi'den Nakşı Halidî Tarikatı İcazeti aldı.

Şam’da bulunan Mevlana Halidi Bağdadi Hazretlerini görme arzusu kendisinde dayanılmaz bir hal alınca Şam’a gitti. Kırk gün Mevlana Halidi Bağdadi kaddesellâhü sırrahu’l azîz Hazretleri'nin sohbetinde bulunarak O'ndan da icazet aldı.

Bir müddet Kudüs’te kaldı. Oradan Mekke-i Mükerreme'ye giderek Hacı oldu. Sonra, Karacahisar'a dönerek medresesini kurdu. Öğrenci yetiştirmeye başladı.

Daha sonra, Bozkır Hocaköy (Üçpınar)’e yerleşti. Hocaköy (Üçpınar)’de yine medresesini kurarak öğrenci yetiştirmeye devam etti. Orada 17 yıl kaldı.

Hocaköy (Üçpınar)'de kendisini çekemeyenlerin çoğalması üzerine Seydişehir’e göç etti. Seydişehir'de talebesi Hacı Abdullah Efendi'nin yanında 5 ay kaldıktan sonra aynı ilçenin Çavuş köyüne gitti. Çavuş’ta da medresesini kurarak talebe okutmaya devam etti.

Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu’l azîz)’nin torunlarından Zeynel Abidin Efendi (rahmetullahi aleyh), Rıfat Efendi (rahmetullahi aleyh) ve Ziya Efendi (rahmetullahi aleyh) 1909’da Konya’da Islahı Medaris’i açtılar. Onların yetiştirdikleri talebeler Memleketimize pek çok hizmetlerde bulundular.

Bunlardan bazıları: **Fahri Kulu, Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu, Saatçi Osman Efendi, İbrahim Hakkı Konyalı ve Abdullah Tanrıkulu** (rahmetullahi aleyhim ecmain).

Ayrıca, sayıları elliye yaklaşan Halifeleri ile de Nakşibendî Tarikatının Halidiye kolunun Anadolu’da yayılmasına vesile olmuştur.

Diğer oğulları Karaman ve Bozkır civarında faaliyet gösterdiler.

İlim ve tasavvufu birlikte yürüten Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu’l azîz) Miladi 28 Ekim 1852 / Hicri 14 Muharrem 1269 yılında Perşembe günü 71 yaşında iken Çavuş köyünde Hakk’ın Rahmetine kavuşmuştur. Allah rahmet eylesin.

Talebelerinden ve Halifelerinden Hacı Abdullah Efendi, Hacı Memiş Efendi'yi yıkayıp kefenlemiş, Hocaköy'den gelenlerin hazır olduğu kalabalık bir cemaatle cenaze namazını kıldırmıştır. Çavuş köyündeki medresenin yanındaki yerde sırlanmıştır.

Hacı Memiş Efendi'nin külahla örtülü, olan türbesi Hacı Abdullah Efendi'nin öncülüğünde 1866 yılında yaptırılmıştır.

Hacı Memiş Efendi vefat ettiği zaman geride; bir post, bir hasır, bir çarık ve birde asa'dan başka bir şey bırakmamıştır.

Hacı Memiş Efendi'nin soyundan pek çok âlim ve şeyh yetişti Hiçbir âlimin neslinden bu kadar çok ilim adamı ve şeyh çıkmamıştır.

Hayatta iken: ***"Vücudunu çürüten er olmaz"*** buyururlardı. Vefatından 13 yıl sonra türbesi inşa edilirken kabri açıldığı zaman kefeni ve vücûtları, hayatta olduğu gibi hiç bozulmadığı görülmüştür.

Baki âleme göç ettikleri zaman 4 hanımından 7 oğlu ve 4 kızı bulunmakta İdi.

Hacı Memiş Efendi'nin türbesi Konya-Seydişehir yolu üzerinde, Konya'dan itibaren 70. km.deki Çavuş Kasabası'ndadır.

HALİFELERİNDEN BAZILARI:

-Konya'da Hacı Memiş Efendi'nin en büyük oğlu Şeyh Muhammed Bahaeddin Efendi (rahmetullahi aleyh) (vf. 1906);kabri Hacı Fettah Mezarlığı'ndadır.

-Kadınhanı'nda Topbaşzade Hacı Ahmed Kudsi Efendi (rahmetullahi aleyh) (vf,1889);kabri Mevlana Türbesi bahçesindedir.

-Bozkır Avdan Köyünden Muhammed Zahreddin Efendi (rahmetullahi aleyh) (vf.1859), kabri Bozkır Avdan'dadır.

-Seydişehir'de Şeyh Hacı Abdullah Efendi (rah-) (vf.1903),

-İstanbul'da Şeyh Hacı Feyzullah Efendi (rahmetullahi aleyh) (vf. 1876)

HACI MEMİŞ EFENDİ'NİN ŞEMAİLİ VE AHLAKI

Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz) orta boylu, esmere yakın tenli olup alın ve kaşlarının arası açık idi. Kaşları ince ve uzun, gözleri orta ve siyah idi. Burnunun ucu yüksek, ağzı büyük ve genişti. Sakalı gür ve büyükçeydi. Vefat ettiği zaman beyazı siyahından daha çoktu. Kemikleri iri ve kuvvetli idi. Alnında velilik nûru parlamakta olup heybetli bir görünüşe sahipti. Kendisini aniden gören kimse korku ile dolardı.

Hacı Memiş Efendi gayet vakur ve sekinet sahibiydi Asla kahkaha ile gülmezdi Ara sıra tebessüm ederdi. Çok sıcak kanlı idi Kendisi ile sohbet eden kimse ondan asla ayrılmak istemezdi Dili tatlı, yüzü gayet sevimliydi Daima hakikatlerden bahseder, marifetleri açıklardı. Hiçbir zaman gereksiz konuşmaz, daima hayırla nasihat buyururlardı. Sözlerini işiten kimseye asla usanma gelmezdi. Keramet eseri olarak, kim dünya sıkıntı ve darlıkları yönünden şikayetçi olarak onun yanma gelse, hemen ferahlığa kavuşur, büyük bir rahatlık hissederdi. Eğer

kendisinde dünya sevgisi varsa, hemen yok olur, geçim sıkıntısı ve dertlerinden kurtulurdu. Netice olarak ilahi dergaha yönelen melek yüzlü bir kimse oluverirlerdi.

Gariplere, yetimlere, yoksullara çok yardım ederdi. Cömertlikte ve eli bollukta zamanın bir tanesiydi. Dünyaya ve içindekilere iltifat göstermezdi. Sayılmayacak derecede evinde misafirleri olurdu. İmkanları kıt bir köyde oturmasına rağmen hepsini yedirir, içirirdi. Herkesi dünya sevgisinden meneder, Allah'ın sevgisini yöneltirdi. Rızık için üzülenlere: ***"Rızık için üzülüp ızdırap çeken kimse insan defteri dışındadır."*** buyururdu.

HANIMLARI

HAVVA HANIM: Ali Çerçili Samet Hoca Efendi'nin kızıdır. Mezarı Bozkır Hocaköy Kabristanı'ndadır.

GÜMÜŞ KADIN: Hocaköylü Halim Efendi'nin kızıdır. Kabri Hocaköy Kabristanı'ndadır.

EMİŞ KADIN: Bozkır Şeyhi'nin kızı. Kabri Bozkır'dadır. EMİNE HANIM: Memiş Efendi'nin Hocası Odeıııisli Hasan Kudsi Efendi'nin vefatı üzerine dul kalan eşidir. Kabri Konya Hacı Fettah Mezarlığı'ndadır.

ERKEK ÇOCUKLARI MUHAMMED BAHAEDDİN EFENDİ

Hacı Memiş Efendi'nin ilk hamını Havva Hanımdan en büyük oğludur. 1834'de Bozkır Karacahisar'da doğmuştur. Hasan Kudsi Efendi'nin kızı Emine Hanım'la evlenmiştir. 1862'de Konya Bekir Sami Paşa Medresesi'ne Müderris oldu. 44 yıl bu medresede eğitim öğretim faaliyetleri yanında Nakşî Halidi Tarikatı üzerine Babasının Halifesi olarak irşat görevini yürüttü. Orayı bir ilim merkezi haline getirdi. 1906'da Konya'da vefat etmiştir. Şeyh ve müderris idi. Türbesi, Konya ili Meram ilçesi Hacı Fettah Mezarlığı'ndadır. Zeynelâbidin Efendi (rahmetullahi aleyh) (1866- 1940) ve Muhammed Rifat Efendi (rahmetullahi aleyh) (1872-1920) ve Ahmet Ziya Efendi (rahmetullahi aleyh) (1877-1925) isimlerinde üç çocuğu vardır.

MUSTAFA ASIM EFENDİ(KOCA MÜFTÜ):

Bozkır Müftüsü idi. M. 1906'da Hocaköy'de vefat etmiştir. Orada metfundur.

UBEYDULLAH EFENDİ:

M.1881'de Hocaköy'de vefat etmiştir. Kabri, Hocaköy Kurşunlu Camii bahçesindedir.

HALID EFENDI:

(1841 - 1909) Karaman'da vefat etmiştir. Kabri Karaman Ketane Camii bahçesindedir.

ZEYNELÂBto^ EFENDİ:

18 yaşında Bozkır Karacahisar köyünde vefat etmiştir. Kabri oradadır. Kur'an-ı Kerim Hafızı idi.

SIDDIK EFENDİ:

(1851 - 1921) Bozkır Hocaköy'de vefat etmiştir. Orada metfundur.

HASAN KUDSİ EFENDİ:

(1847 - 1921) Konya'da vefat etmiştir, Kabri Hacı Fettah Mezarlığındadır.

KIZ ÇOCUKLARI

HAVVA HANIM:

Bozkır-Karacahisar'da doğmuştur. Softa Hoca Mehmet Efendi ile evlenmiştir. Kabri Bozkır Hocaköy'dedir.

FATMA HANIM.

Bozkır Kadısı Abdullah Efendi ile evlenmiştir. M.1863'de Hocaköy'de vefat etmiştir. Kabri oradadır.

AYŞE HANIM:

Avdan'lı Şeyh Muhammed Zahreddin Efendi ile evlenmiştir. Kabri Bozkır Avdan köyündedir.

HATİCE KJBRA HANIM:

Hoca köylü Mehmet Efendi ile evlenmiştir. M.1926 yılında Bozkır Hocaköy'de vefat etmiştir. Kabri Hocaköy'dedir.

HACI MEMIŞ Kaddesellâhü sırrahu'l azîz EFENDI'DEN MENKIBELER

1- Hacı Memiş Efendi (Kaddesellâhü sırrahu'l azîz) her zaman Allah'ın emirlerini ve yasaklarını insanlara bildirmeye çalışırdı. Dini uğrunda canını feda etmekten çekinmezdi. İslam ın emirlerine uymada çok titizlik gösterir; ***"Bir kişinin şeriatta ne kadar eksikliği varsa bir o kadar da tarikatta noksanı olur!"*** derdi. Tarikatla şeriatı bir bilirdi. Herhangi bir konuda, ***"Şeriatte böyle amma hakikatte veya tarikatte bu böyle değil"*** diyenlere çok kızar ve: ***"Bunlar Şeytana uyarak temiz şeriati işlemez hale getirirler ve böylece sapıklardan olurlar"*** buyururdu. Memiş Efendi'nin temsil ettiği ilim ve tasavvuf hareketi Ebu Said el- Hadimi'nin ilimi geleneğine ve Mevlana Halidî Bağdadî Kaddesellâhü sırrahu'l azîzin tasavvufî anlayışına dayanır.

2- Hacı Memiş Efendi (Kaddesellâhü sırrahu'l azîz) İslam'ın yaşanması için çalışır ve didinirdi. Şeriatle hakikati bir bildiği için. ***"Şeriat hakikatin ta kendisidir. Bazıları kabuk ve iç ile bir benzetme yapmışlarsa da biz buna razı değiliz. Çünkü kabuk ile iç arasında nevi bakımdan ayrılık vardır"*** buyururdu.

3- Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz)'nin Alim bir müridi vardı.25 sene fakirlik çektiğinden dolayı, ücretli olarak köylere Ramazan imamlığına (cerr)'e giderdi Ona: **"Cerre çıkma! Yanında olanla kanaat et! Allahü Zülcelal'e tevekkül ol! Eğer geçmiş senenin gelirlerinden az olursa, eksiğini ben tamamlayacağım"** buyurdu. O alim mürid cerre çıkmakdan vazgeçerek eldeki ile kanaat etti. O zat sonradan; **"Senelerce sefillik çektim. Geçim darbğım vardı. Bir mal sahibi de olamadım. Şimdi ise, Allah'a hamdolsun hem sefaletten kurtuldum, hem de mal sahibi olarak zengin oldum."** diyerek devamlı şükrederdi.

4- Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz) Keramet göstermekten çok çekinirdi. Eğer keramet bir müridin kurtuluşuna sebeb olacaksa çaresiz olarak açığa vururlardı. Nitekim alimlerden çok yavaş kabiliyete sahip bir müride, bir gün üç saatlik bir uzaklıktaki bir köyde

bir kalb daralması geldi, içinden şöyle geçiyordu: “Alemde şeyh endişesini neden çekeyim, Tarikat için neden bir sürü zahmete katlanayım? Bu meslekten bir şey anlayamadım. Bundan sonra ben de diğer insanlar gibi kendi işlerimle meşgul olacağım” diyerek tasavvufu inkara yöneldi. Bu düşüncelerini hiç bir kimseye açmadan Hacı Memiş Efendi’nin huzuruna gelince, Hacı Memiş Efendi ona: ***“Kimin şeyhi yoksa onun şeyhi şeytandır!., değil mi? Hak yoldan çıkmaya hangi akıllı cesaret edebilir?”*** buyurarak o müridinin yanlış düşüncesini gönlünden çıkardı.

5- Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu’l azîz)’nin öğrencilerinden biri, rüyasında kendisini Yazıcızade Muhammed Efendi’nin ‘Muhammediyye’ adlı kitabını cild ve kağıdı ile beraber yediğini gördü. Uyandıktan sonra: “Inşaallah bundan sonra Hacı Bayram Veli ve Yazıcızade Muhammed Efendi hazretlerini ziyaret edip oraya intisap edeyim. Bizim feyzimiz oralardan görünüyor” diye rüyayı yorumladı. Namaz vakti yaklaşınca namaz kılmak için camiye çıkınca Hacı Memiş Efendi o zata yöneldi ve aniden: “Bir kimse önündeki hazır olan bayramı bırakıp da niçin başka yere Bayram aramağa gitsin? Bazan kişiye şeyhinden olan feyzi diğer bir şeyhtenmiş gibi görünür. Bu Allah'ın bir hikmetidir. Sen amellerinde samimi ol!” diyerek öğrencisine güzel bir ders verdi.

6- Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu’l azîz)’in bir müridi tasavvuf! eğitimini tamamlamadan memleketine gitmek istedi. Hacı Memiş Efendi ona; **“Gitme! Eğitimini tamamla!** dedi. Buna rağmen o kişi memleketine gitti. Sonra çok ağır bir hastalığa tutuldu. Hasta ve ümidsiz bir halde yatarken, bir gece rüyasında Hacı Memiş Efendi’nin yanında olduğunu gördü. Hacı Memiş Efendi elinde bir kazma ile karnındaki hastalığa sebeb olan şeyin üzerine birkaç defa vurup oradan bir şey çıkardı. Öğrencisi uyandığında hiçbir hastalığının kalmadığını görünce Allah'a hamd ederek tekrar hocasının yanma döndü.

7- Hacı Memiş Efendi yetenekli öğrencilerine ilgi alaka gösterirdi. Böyle bir öğrencisine; ***“Sen denizin ötesine bile gitsen benim elimden kurtulamazsın”*** buyurdu. Bir süre sonra, o öğrenci ilim tahsili için Mısır’a gitti. Bir gün dersini anlamadığı için üzüntülü olarak uyuya kaldı. Gece rüyasında dersi tamamıyla öğrenmişti. Senelerden sonra Hacı Memiş Efendi’yi ziyarete geldiğinde Hacı Memiş Efendi ona tebessüm ederek; **“Sana ben denizin ötesinde bile olsan elimden kurtulamazsın demedim mi?”** diye buyurdu. Bu sözlerinden sonra o mürid o geceleyin öğrenmiş olduğu dersin Hazretin öğrettiğine dair kerametlerini hissettiğini sonradan anlatmıştır.

8- Hacı Memiş Efendi’nin türbesine bitişik olan cami, zaman içinde harap olup, ihtiyacı karşılamayınca yıkılarak yerine biraz daha geniş olarak yeniden yapılmıştı. Cami inşaatı devam ederken Beyşehirli bir kimse gelip kapı ve pencereleri kendisinin yaptıracağım bildirmiş. Beklemedikleri bu yardım karşısında: **“Rüyanda babanı mı gördün?”** diye takıldıkları o kişi şunları söylemiş:

“Ben 6 yaşıma kadar felçli idim ve yürüyemiyordum. Annemle babam beni alarak Hacı Memiş Efendi’nin türbesine gelip, sandukanın yanına yatırdılar. Kendileri de namaza durunca sandukadan bir el uzanarak beni ayağa kaldırdı. Ben de yürüyerek aşağıya inmeye başlayınca, namazlarını bozarak arkamdan yetişen annemle babama durumu anlattım. Bu yüzden merhuma minnet borcum vardı, onu ödemek istedim” dedi.

9- Şeyh Mustafa Efendi, Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz)'nin halifelerin dendi. Hacı Memiş Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz)'nin vefatından sonra kabirlerini tamir hususunda çok gayret sarf eder. Tamir esnasında kabir, ayak tarafından açılır. Mustafa Efendi elini açılan yerden kabre sokunca mübarek ayaklarının vefatı uzun seneler geçmesine rağmen hala sıcak, soğumamış olduğunu görür. Kabirde yatan Efendimiz Hazretleri; ***"Daha sıcak değil mi?"*** diye buyurmuşlar. Bu sözleri işiten halife hazretleri bağırarak düşüp bayılmıştır. Bu halde bir müddet yatmışlardır.

10- Bir adam Hacı Memiş Efendi için; Ben bir yemek hazırladım. Eğer kâmil (haluk, gerçek) bir veli, evliya ise bu hazırladığım ve meşru olmayan yemeği yemez dedi ve Hacı Memiş Efendiyi evine yemeğe davet etti.

Hacı Memiş Efendi müritlerinden birini alarak davete icabet etti. Eve vardılar yemeği yemek için sofraya oturdular. Mürit oruçlu olduğu için başka bir odaya gitti. Ev sahibi Hacı Memiş Efendiye; Efendim müridinizde sofraya çağırsanız dedi. Hacı Memiş Efendi adamın niyetini anladığından. **"O bir şahindir. Değme leşe kanmaz!"** Buyurdu. Adam bu sözden bir şey anlamadı. Bu sefer müridin yanma gidip, Hacı Memiş Efendi seni sofraya bekliyor dedi.

Mürid'de; **"Efendimiz Hacı Memiş Efendi koskoca bir okyanustur. Herhangi bir leş onu asla bulandıramaz"** dedi. Bu sözlerden sonra yaptığı İşten utanan adam yaptıklarından dolayı tövbe istiğfar edip Hacı Memiş Efendinin samimi talebelerinden oldu.

11- Devlet tarafından Konya yöresine gönderilen ve büyük âlimlerden olan bir müfettiş Bozkır'a gelir. Burada Ha- lidiye tarikatına ve Hacı Memiş Efendiye intisap edenlere zulüm ve işkence edermiş. Bu müfettiş sonunda Hacı Memiş Efendi'yle de karşılaşmış. Hacı Memiş Efendi'ye; Allah, Kur'an-ı Kerim (Zümer suresi 54. Ayetinde:) ***"Rabbinize inabe edin (bağlanın)"*** buyuruluyor. ***inabe şeyh olmaz, Hakk olur der.***

Hacı Memiş Efendi; Sen alim birisin, ayette geçen ***"Rabbinize" (ila rabbiküm)*** kelimesinde geçen "ila" niçin? Konulmuştur diye sorar.

Müfettiş; "ila" kelimesi Arap dili kurallarına göre bir şeyi sonlandırmak İçin kullanılır deyince Hacı Memiş Efendi: ***"Efendi Allah hakkında bir son olur mu? Başlangıcı yok ki sonu olsun. Hakkin varlığına başlangıç ve son düşünmek caiz değildir. Böyle bir şey asla mümkün de değildir. Fakat Allah yolunda fani olan ve Hakka ulaşan Şeyhe bağlanmak Hakka bağlanmaktır"*** buyurur. Bu cevaptan sonra âlim olan bu müfettiş yanlış düşüncelerden vazgeçer ve Hacı Memiş Efendinin iyi bir öğrencisi olur.

KAYNAKLAR:

www.memlsefendl.nit

Muhammed Bahaeddin Efendi. Şemsu's - Şümus -Güneşler Güneşi (Mütercim: Hüseyin Fevzi Paşa, Sadeleştiren: A. Fikri Yavuz, Mahmut Parlar İstanbul 1996 Sayfa 106-117.

SİMAVNA KADISIOĞLU ŞEYH BEDREDDİN'E İZAFE EDİLEN BİR RİSALE: RİSÂLE-İ BEDREDDÎN

Osmanlı tarihinin önemli simalarından biri olan Şeyh Bedreddin kaddesellâhü sırrahu'l azîz (1358-1420), esas olarak bir din âlimi, bir mutasavvıf bir devlet adamıdır. Birçok kimliği üzerinde barındıran bu şahsiyet, aynı zamanda farklı alanlarda yazdığı eserleriyle de tanınmaktadır. Bunlar arasında Letâif, Câmiu 'l-Fusûleyn ve Fetâvâ gösterilebilir. Biz burada, Şeyh Bedreddin den yaklaşık dört yüz yıl sonra yazılmış olan ve Şeyh Bedreddin 'e izafe edilen bir risaleyi sunmaya çalışacağız.

Ali KOZAN
Yrd. Doç. Dr. Nevşehir Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
- Nevşehir

(1a) l.Risâle-i Bedreddîn 2.Kisve-i Irşâd 3.Vahdetnâme-i İlâhî li'ş-Şeyh Fazlullâh

(1b) Risâle-i Hazreti Şeyh Bedreddîn Kaddesallâhu sırrahû.

Hamd ewel Allah'a ki 'âlemi 'ademden îcâda getürdi ve lutf-i keremî hazînesini feyz edib 'âlemde Ademi halîfe kıldı. **"Velekad kerremnâ"** [İsrâ Suresi(17/70) **"Andolsun, biz Ademoğlu'nu şerefli kıldık..."**] ile teşrif kılub cümle esmâsını Ademe bildirûb ahsen-i eşyâ ve 'ilm-i esmâ ve rûh izâfetiyle vucûdu müzeyyen kılûb âdâdan esfele irsâl kıldı ve Hazret-i Resûlullâhı ihtiyar kıldı ve ümmetini **"İn küntüm hayra ümmetin "** [Âl-i İmran Suresi (3/110) **"Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz..."**] hitâbıyla şâir ümmet üzerine teşrif kılub ta'zîm eyledi ve ümmetinin **'âlimlerini benî Isrâîl peygamberlerine müsâvî kılub tekrîm eyledi.**

Emmâ ba'd, [Bundan sonra] Şeyh Bedreddîn nevverallâhu sırra kaddehû hazretlerine ehibbâdan bir cemâ'at niyâz eyledi ki fukarâ içün bir **Türkî risale te'lîf idüb fukarâ andan menfa'at bula.** Bir risâle te'lîf idüb yadigâr eyledi.

Eğer sorsalar **"Mâ yeiş'şedd?"** ya'nî "Şedd nedir?" cevâb edesin ki, "Şedd şartdır, vefâdır, teslimdir. Ya'ni şedd vefâ eylemekdir ve teslîm olmakdır."

ve eğer sorsalar kim **"Seninle pîr ortasında nişan nedir?"** cevâb edesin ki, "Tevellâ [185]dır teberrâ[186] dır." Kavluhû Teâlâ "Ve in tevellev kemâ tevelleytüm min kabli yu'azzibküm 'azâben elîmâ " [Fetih Suresi (48/16) **"...Ama önceden döndüğünüz gibi yine dönerseniz, Allah sizi elem dolu bir azaba uğratır."**]

---

[185] Tevellâ: Ehl-i beyt"i(Hz. Peygamberin ailesini ve ailesinin soyundan gelenleri) ve Hz. Ali kerremallâhü vecheyi sevmek ve dost edinmek. Ferit Devellioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s. 1047,1101; Muzaffer Doğanbaş, "Alevi İslâm Anlayışında Tevella, Teberra ve Mehdi Kavramları Üzerine", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S:19, Ankara 2001, s. 33-34

[186] Teberrâ: Tevellâ"nın tersi, Hz. Peygamberin ailesini ve ailesinin soyundan gelenleri sevmeyenleri sevmemek ve onlardan uzaklaşmak. Devellioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, s. 1047,1101; Doğanbaş, "Alevi İslâm Anlayışında Tevella, Teberra ve Mehdi Kavramları Üzerine", s. 33-34.

Kale Resûlullâh Sallallâhu Te'âlâ Aleyhi ve Sellem **"Evliyâuhum tevellâ (2a)ve min e'dâihim teberrâ"** **["Sizin evliyanız, Allah'ın dostlarıyla dost olan, onların düşmanlarından uzak durandır."]** ve emîmllâhilğâlib 'Ali ibn Ebî Talih ve radiyallâhu 'anhu ve kerremallâhu veche buyurmuşdur ki, **"Men lem tevellev ahbâbunâ ve men lev teberrâ min e'dâinâ feleyse minnâ "**[**"Her kim bizi severse dostumuzdur, her kim de düşmanımızdan uzak durmazsa bizden değildir."]**

Eğer sorsalar "Pîr sana ne dedi?, cevâb idesin ki, "Dür hizmet eyle ve hikmet söyle ve otur hizmete" dedi.

Eğer sorsalar kim, "Kaç nesne ile 'ahde ve bey'ate ve vasiyyete geldin?" cevâb edesin ki "'Ahd itdim, şeytana mütâba'ât eylemeyem, perhîz eyleyem, ol nesne ki pîrler nehy etmişdir, andan bîzâr olam. Ol nesne kim Hakk'dan ğayrıdır bilgilkim.

Meşâyîhler Hakk yoluna buyurmuşlardır, tâ kim mübtelîler andan nasibi: olalar ve şerî'at ve tarikat ve hakîkat ve ma'rifet kanğısmın pîri bilür.

Ol pîre on nesne gerekdir, kim tâ ki pîrlik ona lâyık ola.

Evvel gerekdir kim **şerî'ate şurû' etmiş ola**.

ikinci halîm selîm ola.

Üçüncü cömerd ola.

Dördüncü müridinin malına tama' eylemeye, müride dost ola.

Beşinci kendimin evzârını ve sırrını kimseye dimeye, ona mahrem dahî olursa.

Altıncı kibir eylemeye.

Yedinci müridine ihlâs ile ola.

Sekizinci müridine hûn vire, i'tikâf eyleye.

Dokuzuncu tatlu dillü ola.

Onuncu Allah nûruna ermiş ola.

Eğer müride bir müşkil vâki' olsa 'ibadet ile hoş beyân eyleye."

Eğer sorsalar, "Tecrîd nedir, tefrîd nedir?" cevâb et ki, "Tecrîd **(2b)** kısm-ı zâhirdir, tefrîd kısm-ı bâtındır. Mürîde gönder kim kendüyi söylemekden saklaya.

Eğer sorsalar "Şerî'at-ı ğâsilî nedir, tarîkat-ı ğâsilî nedir, hakîkat-ı ğâsilî nedir?", cevâb idesin ki "Şerî'at-ı ğâsilî tennı cenabetten yumakdur. Tarîkat-ı ğâsilî mücerredlik ihtiyar eylemekdür. Hakîkat-ı ğâsilî, tûbâ-i bâtındır. Âhiret yerağın taleb itmekdür. Gönül bisâtına ya'nî gönlün açık tutmak gerekdür. Tâ ki Müslümanlar andan zarar görmeyeler ve ânın dilinden ve elinden incinmeyeler."

Nitekim Hazreti Resûlullâh buyurur, **"Men selimel müslimûne min yedıhı ve lisânihî "** **["Müslüman, müslümanın elinden ve dilinden sâlim olduğu insandır."** hadisi için bkz. Sahîh-i Buhârî, Muhtasar-ı Tecrîd-i Sarîh, çev. Abdullah Fayzi Kocaer, Hüner Yayınları, Konya 2004, s. 31, Hadis No: 10.] sadaka Resûlullâh ve sadaka Habîbullâh.

Ey tâlıb, ‘âşık, Hazreti İmâm Ca‘fer Sâdık buyurur ki, **“’Akiller kulağında incû vâr, me’ânî denizinde ve bunda hakikat deryâsının ağacının yemişi vardır ki gizlüdür ve bundan sonra fakr yolı çokdur ve bu yola çoklar gitmişlerdir. Her biri bir ‘alâmet peydâh eylemişlerdir ve her ‘ârif bir dürlü ‘ibâdet söylemişlerdir ve her muhakkik bir dürlü libâs giydirmişdür. Amma aslında bir nesnedir.”** Elhamdülillâhi vahdehû

Hazreti surûr-ı fakr buyurmuşdur ki,**(3a)**

“Fakr deryâ-ı bî payândır. Ol denizi hiç ğavvâs görmemişdür Hazreti Muhammed Mustafâ yüzünden gayrı. Ve ol deryâda bir dâne fakr bulmuşdur.”

Hazreti Emîm’l-mü’minîn ve imâmu’l-müttekîn kâtilu’l-müşrikîn Hazreti ‘Ali ibn Ebî Tâlib kerremallâhu veçhe buyurmuşdur:

“Fakr bir ağacdır ki, hiçbir kuş anın budağına yol bulmamışdur ve ol ağacın yüceliğinden Hazreti Muhammed Mustafâ ‘aleyhisselâm ruhundan ğayrı onda yuva tutmamışdur.”

ve **Hazreti emîm’l-mü’minîn İmâm Hasanü’r-rıza** buyurur ki,

“ Fakr bir âyine-i rûşendir ki hîc kimesne ol âyinenin şu‘â‘ı tâbına toymaz Hazreti Muhammedü’l- Mustafâ nazarından ğayrı”

ve **Hazreti emîm’l-mu’minîn İmâm Hüseyin Hazretleri** buyurur ki:

“Fakr bir kıymeddür ki, cümle kanlar ânın kânıdır. Hiç kimesnenin andan haberi yokdur Hazreti Muhammedü’l-Mustafâdan ğayrı”

ve **Hazreti İmâm Zeyne’l ‘Âbidîn** buyurur ki,

“Fakr bir pîşe dir ki ol pîşede arslan Hazreti Resûlullâhdan ğayrı değildir.”

ve Hazreti İmâmu’l-enâm Muhammedu’l- Bâkır buyurur ki,

“Fakr bir ağûdur ki cevher üzerinde her kim ki bâş terkîn virmez andan sabrı bilmez ve bulmaz.”

Sultânu’l-muhakkikîn İmâm Ca’fer Sâdık Hazretleri (3b) buyurur ki,

“Fakîr Allâh nûrıdır. Celle Celâluhû her kimesnenin üzerine düş oldu ol aşk lem'âsını ekledi.”

ve **Hazreti imâm Mûsâ-i Kâzım** buyurur ki,

“Fakr, bârî Te'âlînin devletidir. Her kimesnenin ki bu devlet tâcı başına kondu ol kimesne dünyâ ve âhiret sultânlığın buldu.”

ve **Hazreti İmâm Mûsâ Rızâ** eydur ki

“Fakr odur ki her kimesne kim ol oda yetişdi bâkırın altun eyledi.”

ve **Hazreti İmâm Muhammed Takî** buyurur ki,

“Fakr bir şerbetdir ki her kim ol şerbetden tatdı tâki kıyâmete değin tecellî içinde kaldı.”

ve **Hazreti imâm ‘Ali Nakî** buyurur ki,

“Fakîr, bârî Te‘âlînin hazînesidir her kim ki ol hazîneye erişdi iki cihan hayatını buldu.”

ve **Hazreti İmâm Hasanü’l-‘askerî** buyurur ki,

"Fakr, bir hidâyetdir ki, her kim ki ol hidâyeti buldu iki cihânda yüz aklı ğanî buldı."

ve **Hazreti İmâmu'z- zemân Muhammed Mehdî** buyurur ki,

"Fakr, Hakk'ın dîdârıdır. Her kimse ki gördü, kendüsini ortada görmedi."

Hazreti Sultânu'l-muhakkikîn eydür ki,

"Fakr, fakrî himmetdir. Her kim ki himmete yetişdi, 'îşe pervâz eyledi ve dahî âgâh olasız ki fakr, bârî Te'âlîden bir ağaçdır ki ol ağacın kökü hidâyet-i Hakk'dır.(4a) Ol ağacın yaprağı huzûr-ı kalbdir ve ol ağacın yeri 'aşk-ı Hakk'dır ve ol ağacın suyu 'ilmdir ve ol ağacın yemîşi şevkdir. Her kimse ki ol ağaçdan yaprak aldı kıyâmete kadar değin anâ yatar. Her kim ki ol ağacın yemişini yedi iki cihân hayâtını buldu. Her kim ki ol ağacın kokusu irişdî hayrân oldu. Her kim ki ol ağacın gölgesinde yîr buldı hakikat güneşi ânın üzerine toğdu ve o rendelenmişlerden oldu."

Eğer suâl olunur, "Harf-i fakr nedir?" cevâb et ki, "Fakr üç harfdir, üç ma'nâya delâlet ider. Fâ'dan murâd fakrdır. Kâ'dan murâd kana'atdır. Râ'dan murâd rızâdır."

Eğer sorsalar, "Edeb-i dervişân nedir?" Bir dervîş ki ehl-i tarik ola dahî yola şerî'ate muhâlif îş kılsa öyle gerekdir ki yine bizim halîfelerimizden birisi onu ihvân-ı ehibbâ ortasında kapuya geçirub ayağın dûrğura dahî ide kim bu yaramaz fi‹li bula. Muhalife ve şerî'at-i Resûlullâh ve meşâyîha yaramaz îş nîçün işledin diye ve eğer ol İşi işleyen kişinin bâşında tâc ve şemle var ise ilâh ve halîfe önünde koya andan ide ki,

"Ey kişi sen bu yola nîçün geldin ve dervişlere nîçün karışırsın bu yola, nîçün, sen de bunlardan mısın?(4b) ve bunlara muhibbi misin yâ mürîd misin, bu erenlerin yoluna ve bunların muhabbetine gelmekden murâdın nedir?" diye eğer ol kişi,

"Ben size muhîbbim." derse ide ki, "Imdî karındâş gel ol yaramaz fi'li terk eyle bir dahî işleme eğer terk eylemez isen kerem lutf eyle bu ehl-i tarîka şimdengerü gelüb karışma var halkla ol." diye ve ol dervişlere ide ki,

"Bu kişiyi muhabbetinize ğağırman " deyü hüccet koya eğer dervişler bu nefesi işîdicek dutmasalar ol halife olan kimesne anların herkiz meclîsine vârmaya ferâğat ide yol ıssına ısmârlaya yol ıssı anlardan hakkın alur lâ şek velâ şübhe ve ehl-i tarîka göre eğer ol işlediği günâh, kebâirmîdir ve sağâyirmîdir eğer kebâir ise ona göre yol sora dahî ol derviş ide erenler kim bizden kerem anlardan 'âşıklardan diye yine, "Bizi kabûl edin." deyu yürüye evvel halife ile görüşe dahî anlara ne mikdâr gücü yeterse ta'âmlandıra. Ta'âm yenilince ayak üzere el kavuşturub dura dahî ta'âm tamam olunca halîfe önüne gele ve müşkîlin kıla dahî ede, **"Bu yolda menim boynum kıldan incedir."** deyu ayrûk benden bu hata gelmesûn diye duttuğu îşlere(5a) pîşmân ola ve halîfe giril tâcın ve şemlesin vîre ve tekbîr idûb bâşına koya ve yine dervişlere miskinlik idüb görüşe pâk ola.

Eğer bu erkânlar tamam boylece yine merd erdir ve mülevvesdir andan ırâğ olalar sakınalar tarîk-i meşâyih böyledir ve bizim kulumuz böyledir ve bunun üzerinedir böyle olmasa ne ol bizim mürîdimizdir ve ne biz ânun piriyuz ve biz ânun mürîdliğinden bîzâruz ve Resûlullâh andan bîzârdır.

Şöyle bileler ve meşâyihin hakikatin yolı hüccet yolı değildir sakınalar her ki ehl-i huccetdir anlardan ırâğ olalar her ki ehl-i tarîk ve ehl-i vakâr ve ehl-i edebdir anlara yakîn olalar. Bu şartlar bulunmaz ise dervişin evliyâya muhabbetin ve severin derse yalândır şeksüz dünyâ ve âhiretde mahrûmdur.

Temmetu'l-kitâb bi'avnillâhi'l-meliki'l-vehhâb.

HANGİ ŞAPKA GİYİLECEK

DÜŞÜNME: Tefekkür, idrak, Teemmül, Zihin, Us, Şuur, Pensée(Fr), Gedanke (Alm), Thought(Ing), Pensiero(Ita), Reflexion, Reflection Tanım : Usun kendi kendisini bilgi konusu yaparak , zihinsel (ansal) çalışmayı incelemesi.

Pensée sözcüğü Latince danışmak, karşılaştırmak anlamlarını taşıyan Pensare kökünden türetilmiştir, düşünceleri ölçerek ve kıyaslayarak incelemek anlamına gelir, kısacası düşünme eylemi bilgiye yönelen tüm ussal olayları dile getirir; algılama, duyma, kavrama, isteme, tasarlama, imgeleme gibi bilinç olgularının hepsini içerir.

Düşünme anlamına gelen ikinci sözcük olan reflexion ise Latince reflexio kökünden türetilmiştir ve aslı anlamı yansıma demektir. Bu yansıma eytişimsel [diyalektik] yöntemde, nesnel gerçekliğin yansıması ile oluşan düşünce seklinde tanımlanır. Benzer şekilde Kant : ***"düşünmek yargılamaktır",*** İngiliz düşünürü J. Locke ise ***"bilincin kendi üstüne dönerek kendi işlemleri hakkında bilgi edinmesi"*** olarak açıklardı. Bu tanım iki katlı bir düşünmeyi yani düşünmenin düşünülmesini (Osmanlıca teemmül, Fr. reflexion) anlatır ve normal düşünme olan (Osm. tefekkür, Fr. Pensée) den ayrılır. Bu düşünmeye ***"iç düşünme "*** adı da verilir.

Aristoteles'e göre düşünme, insanı hayvandan ayıran belirgin bir özniteliktir, usun bağımsız ve kendine özgü eylemidir, karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisidir.

Aristo'ya göre doğru düşünmenin kurallarını belirleyen bilim mantıktır ve Aristoteles mantığında da 3 önemli kural vardır:

Özdeşlik ilkesi: Her kavram kendi kendisine özdeştir.

Çelişmezlik ilkesi : Birbiri karşısına konulmuş iki çelişik yargı aynı zamanda doğru olamaz, birinin yanlış olması gerekir.

Üçüncünün olmazlığı ilkesi: Birbiri karşısına konmuş iki çelişik yargı aynı zamanda yanlış olamaz, birinin doğru olması gerekir.

Bu 3 ilkeye bir dördüncü ilke de bazı mantık bilimciler tarafından eklenmiştir.

Yeterli neden ilkesi: Her yargının mutlaka yeterli bir nedeni vardır.

İnsanların düşünme biçemleri üzerinde araştırmalarıyla düşünmeyi öğretme konusunda onculuk yapan **De Bono**, insanların yaygın 6 düşünce biçemi kullandığını belirtmektedir.

Şimdi Altı Şapkalı Düşünme tekniği olarak isimlendirilen De Bono'nun fikirleri aşağıdaki gibidir.

> *Beyaz şapka* ***:Beyaz tarafsız ve objektiftir. Bu şapka objektif olgular ve rakamlarla ilgilidir.***
>
> *Kırmızı şapka* ***:Kırmızı öfke tutku ve duyguyu çağrıştırır. Duygusal bir bakış açısı verir.***
>
> *Siyah şapka* ***:Siyah karamsar ve olumsuzdur, kötümserdir. Bir şeyin niçin yapılmayacağım görür.***
>
> *Sarı şapka* ***:San güneş gibi aydınlık ve olumludur. İyimser umutlu ve olumlu düşünme ile ilgilidir.***
>
> *Yeşil şapka* ***:Yeşil bereket ve verimli büyüme demektir. Yaratıcılık ve yeni fikirlerle ilgilidir.***
>
> *Mavi şapka* ***:Mavi serinkanlılığı temsil eder ve her şeyin üstündeki göğün rengidir. Düşünme sürecinin düzenlenmesi ve kontrolü ile uğraşır.***

Şapkalar işlevleriyle değil renkleriyle tanımlanır, bunun iyi bir gerekçesi vardır. Eğer bir kişiden bir konu hakkındaki duygusal tepkilerini ortaya koymasını isterseniz, ondan dürüst bir cevap almanız hemen hemen olanaksızdır. Çünkü; insanlar duygusal olmanın yanlış bir şey olduğunu düşünürler. Ancak "kırmızı şapka" terimi tarafsızdır. Birisinden bir süre için ***"Siyah şapkasını çıkarmasını istemek", ondan" Bu kadar olumsuz olmayı bırakmasını"*** istemekten daha kolaydır. Renklerin tarafsızlığı, şapkaların sıkıntı duymadan kullanılmalarını sağlar. Düşünme faaliyeti tasvip edilmeme ya da kınanma tehlikeleri olmayan kuralları tanımlanmış bir oyun haline gelir. Şapkalara doğrudan göndermelerde bulunur.

> Senden siyah şapkanı çıkarmanı istiyorum.
>
> Bir süre için hepimiz kırmızı şapkalarımızı takalım.
>
> San şapka düşünmesi için bu kadar yeterli, şimdi beyaz şapkamızı takalım.

BEYAZ ŞAPKA: Beyaz şapka düşünürü bulduklarını masaya koyar —cebinden bozuk paralar, çiğnenmiş çiklet parçalan ve bir kurbağa çıkaran okul çocuğu gibi zamanla beyaz şapka rolü doğal bir davranış biçimi haline gelecektir. Kişi artık tartışmaları kazanmak için cümle aralarına lehte ifadeler koymaya çalışmayacaktır. Böylece onda doğayı herhangi bir yan amaç gütmeden inceleyen bilimsel gözlemcinin veya kaşifin tarafsız objektifliği gelişecektir. Harita yapıcının görevi harita yapmaktır.

Beyaz şapkaca düşünmesinin amacı pratik olmaktır. Bu yüzden her türlü bilgiyi ortaya koymalıyız. Önemli olan bilgilerin kesinlik derecesini doğru bir biçimde belirtmektir.

KIRMIZI ŞAPKA :Genel olarak zihnimizin arka planında korku, öfke, nefret, şüphe, kıskançlık ya da sevgi gibi güçlü duygular yer alabilir . Bu duygusal arka plan algılama biçimimizi sınırlar ve yönlendirir. Kırmızı şapka düşünmesinin amacı, bu arka planı görünür kılmak ve sonradan ortaya çıkan etkisinin gözlemlemesini sağlamaktır.

Kırmızı şapka takmak düşünüre *"Konu hakkında duygularını bunlardır"* deme olanağı sağlar. Duygulan düşünmenin önemli bir parçası olarak meşrulaştım. Duygulan görünür kılar, böylece duygular düşünme haritasının veya harita üzerinde rotayı çizen değer sisteminin de bir parçası olurlar.

SİYAH ŞAPKA :Siyah şapka değerlendirmesi özellikle olumsuz değerlendirmelerle ilgilidir. Siyah şapka düşünürü yanlış ve hatalı olan şeyleri düşünür. Neyin deneyime ya da doğruluğu kabul edilmiş bilgiye uymadığına işaret eder. Siyah şapka düşünürü bir şeyin neden İşleyemeyeceğini gösterir, risklere ve tehlikelere işaret eder. Tasarımdaki hataları gösterir.

Bu şapka eleştirme şapkasıdır. Ancak bir tartışmada taraf tutmak anlamına gelmediğini özellikle belirtmek isterim. Herhangi bir taraf tutma ve herhangi bir tartışma söz konusu değildir. Olumsuz durumların haritaya katılması için yapılan objektif bir girişimdir. Düşünme ve yöntemindeki hatalara işaret edebilir.

SARI ŞAPKA :Sarı şapka düşünmesi olumlu ve yapıcıdır. San renk güneş ışığının parlaklığını ve iyimserliğini sembolize eder. Siyah şapka düşünmesinin olumsuz değerlendirmelerine karşılık, sarı şapka olumlu değerlendirmelerle ilgilenir. Bu şapkanın bir ucunda mantıklılık ve pratiklik öbür ucunda hayaller ve umutlar olan bir yelpaze vardır.

San şapka düşünmesi değerli ve yararlı olan şeyleri arar ve araştırır. Daha sonra bu değerli ve yararlı şeyler için mantıklı destekler sağlamaya çalışır. Sağlam temellere dayanan bir iyimserliği ortaya koymaya çalışır. Bu düşünme, yapıcı ve üreticidir. Somut teklifler ve öneriler çıkar.

YEŞİL ŞAPKA :Yeşil şapka takmak insanları otomatik olarak daha yaratıcı hale getirmez. Ancak **bu** şapka düşünürlere daha yaratıcı olmaları için gerekli zamanı ve dikkati sağlayabilir.

Bu şapkayı takan kişi yaratıcı düşünmenin kavramlarını kullanacaktır. Çevresindeki kişilerden onun yeşil şapka düşünmesi sonucu ortaya koyduğu fikirleri yaratıcı fikirler olarak ele almaları beklenir. En ideali hem düşünürün hem de dinleyicinin yeşil şapka takmasıdır. Verimliliği, büyümeyi ve tohumların değerini simgeler.

Yaratıcı duraksamayla düşünür. Bir an için duraksayarak bulunduğu noktada alternatif fikirlerin olup olmayacağını araştırır. Düşünür bu fikirden ileri doğru hareket ederek yeni bir fikre ulaşır. Kışkırtma yeşil şapka düşünmesinin önemli bir unsurudur. Kışkırtma olağan düşünme kalıplamam dışına çıkmamız için kullanılır.

MAVİ ŞAPKA :Mavi şapka kontrol şapkasıdır. Düşünürün düşünme faaliyetini düzenler. Konunun araştırılması için gereken düşünme faaliyeti üzerinde düşünce geliştirmektir. Mavi şapka düşünürü orkestra şefi gibidir. Diğer şapkaların kullanılması için çağrıda bulunur. Üzerinde düşünülecek konuları sorunları tanımlar ve soruları biçimlendirir. Yerine getirilmesi gereken düşünme görevlerini kapsar.

Mavi şapka düşünme sürecini gözler ve oyunun kurallarına dikkat edilmesini sağlar. Tartışmayı durdurur ve harita türü düşünmede bulunulması konusunda ısrar eder. Disiplini sağlar Soru sorma düşünmeyi ateşleyen bir yöntem olarak kabul edilir. İnsanların düşünmesi, daha çok som işaretleri oluşturarak meydana gelmektedir. Düşünme bir konu üzerinde

somlar sorulmaya başlandığı andan itibaren oluşmaya başlar.

Öğretmen kendisi bizzat düşünceyi uyarıcı sorular üretmek zorundadır. Sorular düşünmeyi ateşleyici nitelikte olmalıdır. Yüzeysel sorular, yüzeysel anlamaya yol açar ve öğrencinin düşünmesini engeller. İnsanı bir yere götürmeyen sorular, ölü sorulardır; sonunda zihni

Eleştirel düşünme, problem çözme gibi bazı yüksek düzeydeki düşünsel süreçler için çizelgedeki becerilerin hepsine birden ihtiyaç duyulabilir

Kaynak: Bilgisayar Eğitimi Bölümü Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği Düşünme Ve Eleştirel Düşünme Özel Öğretim Yöntemleri Dersi Araştırma Projesi Raporu, T.C. S. DEMIREL ÜNIERSITESI TEKNİK EĞITIM FAKÜLTESİ ELEKTRONİK,

İBN-İ HALDUN'UN YORUMCULUĞUNUN ÖRNEĞİ: İHLAS SURESİ TEFSİRİ

İbn-i Haldun'un eserlerinde ayet ve hadislerle ilgili yorumlarda bulunması ve hemen hemen her konuda Kur'ân ve sünnet kaynaklarına başvurması onu bir müfessir olarak telakki ettiğimiz anlamına gelmez. Ancak dünya görüşünü cesaretle dillendirdiği gibi dini inançlarını da her platformda eserlerinde yansıtmıştır. Bu bölümde şimdiye kadar zaman zaman ayet yorumculuğuna yer verdiğimiz **İbn-i Haldun'un yorumculuk gücününe tek bir sure üzerindenden (ihlas suresi) şahit olacağız.**

İhlas suresi, Kur'ân'ın ikame etmek istediği tevhidi özlü bir şekilde dile getirir. İbn-i Haldun da onun bu konuma ve dolayısıyla tefsirine geçmeden önce tevhide dair bazı açıklamalar yapar. ***"İmani akidelerin sırrı ve esası tevhiddir"*** [187] diyen İbn-i Haldun, tevhidi keşfedecek aklî burhana dair deliller sunmuştur. Oluşlar âlemindeki hadiselerin mutlaka bir müsebbibinin olduğunu ve sebepler silsilesinin sürekli yükselmesi ve nihayet sebeplerin yaratıcısı ve mûcidine çıkılacağını ifâde eden müellif, **"Kendisinden başka Tanrı bulunmayan sebeplerin müsebbibi, mucidi ve hâlıkı her türlü kusurdan münezzehtir."** diyerek tevhidi burhanın temelini göstermiştir. [188]

Bundan sonra sözü ruhta ve zihinde vâki olan tasavvurlara getiren İbn-i Haldun bunların sebeplerinin meçhul olduğunu, zira Allah'ın fikre ve zihne ilkâ ettiği bir takım yetenekler vasıtasıyla bile insanın bu tasavvurların başlangıç ve sonunu bilmekten aciz olacağını savunur. **İnsanın idrâkini ve tasavvurunu aşan herşeyi, Allah'ın ilmen ihâta etmesi aslında mahluku aciz bırakır.** Zaten Allah'ın insanı bu tür düşüncelerden men etmiştir ki bunun, hikmet olarak teemmül edilmesi gerekir. İdrâkin aştığı yerde ısrarcı olmayı şaşkınlık ve faydasız bir çaba olarak gören İbn-i Haldun, **"Allah de, sonra da onları daldıkları sapıklıkta bırak, oynasınlar."**[189] ayetiyle, bu konularla ilgilenen ilim olan Kelâm'la uğraşanları genellikle eleştirmiştir.

Kelâm ilmine bir hayli karşıt tavır sergileyen İbn-i Haldun, ağır sayılabilecek ifadeler kullanmaktan da hiçbir zaman çekinmemiştir. **"Sebepler üzerinde duran nice kişiler vardır ki, orada kalakalmışlar ve daha yukarıya yükselemedikleri için ayakları kaynuş ve delâlette kalıp helâk olmuşlardır. Apaçık hüsran ve mahrumiyetten Allah korusun"** [190] diyerek öyle anlaşılıyor ki o, böyle kimselerin sebeplere dalmalarını nefs için hasıl olan bir renk ve onda yerleşip kalan bir boya olarak değerlendirmiştir. İdrakin sadece zâhiren görebildiğini, sebeplerin tesirinin mâhiyet ve keyfiyet açısından meçhul olduğunu savunan İbn-i Haldun, ***"Size pek az ilim verilmiştir"***[191] ayetiyle, ilmiyle her şeyi ihâta eden yaratıcının kudreti ile insana verilen sınırlı idrak gücü arşındaki uçurumu gösterir. Bundan dolayı insan sebeplere karşı gözü kapatmakla, onları tamamen hükümsüz tutmakla ve tüm sebeplerin fâiline, mucidine yönelmekle emrolunmuştur. Bunun gayesi de ***"tevhid boyasının, vahdaniyet sıfatının"*** Şâri'nin bellettiği biçimde neftse kökleşmesidir. Çünkü **"Şâri, hissin ötesine ve duygularla bilinen alemin üstündeki gayb alemine de vâkıf olduğundan dinimizle ilgili**

---

[187] *el-Mukaddime,* III, 966.
[188] *el-Mukaddime,* III, 966.
[189] En'âm 6/91
[190] el-Mukaddime, III, *966.*
[191] İsrâ 17/87

maslahatları ve saadetimizin yollarını en iyi o bilmektedir."[192] İbn-i Haldun tevhid akidesini Hz. Peygamberimiz şu hadisi ile açıklamaya çalışmıştır: ***"Allah'tan başka tanrı olmadığına şehâdet ettiği halde ölen bir kimse cennete girmiştir."***[193] Aslında o, tevhid konusu dışındaki sebepleri araştırıp, mânen yüksek mertebelere ulaşmayı gerekli görürken, sebeplerin sebeplerine takılmayı küfür olarak addeder. ***"Ancak bir kimse nazar ummanında sebepleri, sebeplerin sebeplerini ve bunların tesirlerini araştırma deryasında yüzerse"*** ifadesiyle, yalnızca oluşumların sebeplerini değil, sebeplerin sebeplerine inmeye çalışanların, araştırma deryasından eli boş döneceklerini, çünkü Allah'ın insanı bundan nehyettiğini ve kullarına (sebep ve illete malûl olmayan) mutlaka tevhidi emrettiğini söyler ve İhlas Suresinin tevhidi bir delil olduğunu kabul eder.[194]

"De ki; O Allah'tır, tektir, hiç bir şeye muhtaç değildir, doğurmuş ve doğmuş değildir. Hiç bir şey O'nun değildir." İbn-i Haldun bu surede sebeplerden geçmeyi Allah Teâlâ'ya ermeyi, eğer sebeplerde kalınırsa, O'na ulaşılamayacağının konu edildiğini anlatır. Çünkü fikrin, ***"Ben kâinâtı, oluşumları ve sebeplerini ihâta etmeye ve bütünü ile varlığın tafsilatına vâkıf olmaya muktedirim iddiasına sakın güvenme"*** diyen İbn-i Haldun, fikrin bayağılığını, sefihliğini, varlığın sadece kendisine verilen beş duyu ile idrak sahasına gelen şeylerden ibâret olduğunu ve sınırlı bir idrakle ötelere geçemediğini vurgular. Asıl gerçeğin varlık aleminin ötesinde olduğunu, aklın her şeyi idrak edemeyeceğini savunarak bunu şu temsillerle açıklamıştır:

"Sağıra dikkat ediniz. Onlara göre varlığın dört duyu organına haber verdiği şeylere makûl ve aklî hususlara inhisar ettiği, ona göre işitilen cinsten olan şeyler varlıktan düşer, onlara dahil olmaz.

Kör için de durum aynıdır ki, görülür çeşidinde olan her şey varlık sınıfından düşer.

Peki sağırlar seslerin, âmâlar renklerin varlığını kabul etmemeleri abes bir durum ise, Hâlık olanın mahluk olana sınırlı bir algılama gücü vermesi sonucu mahluğun onu ihata edememesi yüzünden varlık alemindeki yokluğunun kabul edilmesi de böyledir. Lâkin kör ve sağırlar renklerin ve seslerin varlığım fıtratlarının icâbına ve idraklerinin tabiatına istinaden değil sadece umûma tâbi olmaz, bu çeşit varlıkların mevcûdîyetini kabul etmektedirler." [195]

Başka bir çarpıcı örnek de şöyledir: **"Dilsiz hayvana sorulsa, (konuşabildiği varsayılarak) o da konuşabilse, mâkûlâtı, yani düşünülebilir varlıklar nevini inkâr ettiği görülecektir. Çünkü bu çeşit şeyler ona göre varlıklar sınıfından külliyen sakıttır."**[196] Bu misallerle tevhidi bir isbatı amaçlayan İbn-i Haldun, akli bir teori yöntemiyle herkes tarafından kabul edilebilir bir şekilde tezini sonuçlandırmıştır.

Şimdiye kadar İbn-i Haldun'un konuları sadece aklî yöntemlerle işlediğini söyledik. Fakat bu konu ile birlikte zaman zaman teslimiyetçi bir tavır sergileyerek sorgulama yapmadığını müşâhede ettik. Ancak bu teslimiyetçi tavrım belki bir sebebe bağlamak elbette yanlış olmayacaktır. Kelam ve akîde ilmi, insan idrâkini aşan konuları içerdiği için bu tavrını tevhid ve gayb alemi ile ilgili konulardaki hassasiyetininin bir göstergesi olarak nitelendirebiliriz. Bu

---

[192] el-Mukaddime, III, *967*.
[193] Buhâri, *îman*, 36, Müslim, *îman*, 26, İbn-i Mâce, *Mukaddime*, 9.
[194] el-Mukaddime, *m*, *967*.
[195] *el-Mukaddime*. III. 967. 968.
[196] *el-Mukaddime*, III. 967. 968.

anlamda bizim idrâkimiz muhdes ve mahluk Allah'ın yaratmasının insanların yaratması daha büyüktür. İbn-i Haldun O'nun yaratmasının, insanların idrâkine sığmayacak kadar muazzam olduğunu, ***"Allah onları ötelerinden kuşatmıştır"***[197] ayeti ile delillendirmiştir. Bu ayetle birlikte insanın idrâkine idrak ettiği mahdut şeylere de (tesbit ve zapt) kesin nazarla değil, şüpheli ve ihtiyatlı bir nazarla bakılması gerektiğini; zirâ, idrak da idrak konusu olan şey de hatalı olabileceğini öne sürer. Müellif özellikle burada tam teslimiyetçi bir tavır sergileyerek, ***"Şârî neye inanmanı ve ne yapmanı emretmiş ise ona tâbi ol. Çünkü saadetini en çok O arzu etmekte ve sana faydası olanı en iyi O bilmektedir."*** demiştir.[198]

İlâhî emirlerin idrâkin üstünde olan bir aşkınlıkla, insanın akıl ve düşünme dairesinden daha geniş bir dâire olduğunu ifade eden İbn-i Haldun, tevhid ve ahiret ile ilgili hususları, nübüvvetin mahiyetini, İlâhi sıfatların hakikatlerini ve düşünme tavırının ötesinde kalan hiçbir şeyi akıl terazisi ile ölçmenin boş olduğunu vurgular. Bu gibi konuları akıl terazisi ile ölçmeye çalışmayı, altın tartmada kullanılan bir sarraf terazisi gören ve onunla dağı tartmaya tamah eden kişiye benzeten müellif, ***"bu terazi o sıkleti çekmez"*** diyerek çarpıcı bir örnekle daha konuya açıklık getirmiştir. Defaatle üzerinde durduğu aklın idrak edemeyeceği konular hususunda her şeyin Allah'a ait ve O'nun kudretine râci olduğunu, O'nun hakkında elde edilen bilgilerin, eksik bir akıldan sudûr ettiğini anlatan İbn-i Haldun, ***"idrakten âciz kalmak, idrâkin tâ kendisidir."*** sözü ile aklın acziyetini beyan etmiştir.[199]

Tevhid'de mûteber olanın sadece "hükmen tasdik" olmadığını söyleyen İbn-i Haldun, "tevhidde kemâlin" şu şekilde olacağını savunur: ***'Tevhidde kemâl bir sıfatın husûle gelmesidir ki, nefs bu sıfatla bir keyfiyet kazanır. Amel ve ibâdetlerden maksat da, itaat etme ve boyun eğme melekesinin husûle gelmesi, mâbudun hâricinde kalan meşgul edici şeylerin kalpten boşaltılması sonucu Rabbaniliğe inkılâp etme derecesine ulaşmasıdır."***[200] Kâl insanından ziyâde, hâl insanı olmayı Allah'a yaklaşmada en önemli unsur olarak gören İbn-i Haldun, tevhid konusunda verdiği misallerle İhlâs suresine yeni bir boyut ve açılım kazandırmıştır.

İhlas suresinde amellerden ve özel olarak ibadetlerden bahsedilmez ama İbn-i Haldun konuyu bu açıdan da ele alır ve tevhidin amele yansımasını açıklamaya çalışır. Bu amaçla o, tevhidî bir kemalden sonra husûle gelecek olan ve yapılması talep edilen ibâdetlerde kemâle ulaşmanın gerekliliğinden bahseder ki, bunun için ittisafın şart olduğunu söyler ve şöyle bir misal getirir: ***"Halkın çoğu bilir ki, yetime ve bîçareye merhamet etmek yüce Allah'a yaklaşma vesilesidir ve bu husûsa dinen teşvik edilmiştir. Bir kişi bunu bilir, şer'i kaynağım ve delilini zikreder ancak acz ve zaaf içinde kalmış bîçare gördüğünde hemen ondan sıvışır, semahat, merhamet ve insanlık göstermekten kaçınır. Burada örnek alınan şahısta öksüze merhamet etmenin sadece "ilim" derecesinin hâsıl olmuş ancak "hâl" ve "ittisaf' derecesi hâsıl olmamıştır."***[201] Ayrıca ilmini ittisafla süsleyip derecesini yükselten kişinin gördüğü bir yetime, öksüze merhamet edip ona şefkatte sınır tanımayacağım belirten müellif, mukâbilinde sevap umarak, kendini Rabbine yakın hissedeceğini de vurgular. İbn-i Haldun bu misâli tevhidi anlayışın bir örneği olarak kabul eder ve ***"Senin tevhidde muttasıf olma hali karşısında tevhid hakkındaki***

---

[197] Buıûc 85/20.
[198] *el-Mukdimde,* IH. 968.
[199] *el-Mukaddime,* III, 968.
[200] *el-Mukaddime,* III, 969.
[201] *el-Mukaddime,* III, 969.

bilgin aynen böyledir" diyerek akim düşünüp dilin ifade ettiği yaşanmaktan uzak kâl ilmi ile, hâl ilmi olan, yakîn (marifet ve yaşanarak öğrenilen) bilgi arşındaki farkı ortaya koymuştur.[202]

İttisafın ortaya çıkmasındaki en büyük âmilin ise ibâdetlere yönelme ve devam etme olarak belirten İbn-i Haldun, bunların başında dinin direği olarak kabul edilen namaza dikkat çeker ve Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şu hadisini zikreder: ***"Göz aydınlığım namazdır."***[203] Burada Hz. Peygamberin namazı böyle bir sıfatla değerlendirmesinin, hazzın ve göz aydınlığının nihâi derecesini onda bulmakta olduğunun dile getiren müellif, halkın namazı ile Hz. Peygamberin namazı arasındaki uçuruma dikkati çekmiştir.[204] Bunun için şu ayeti zikretmiştir***: "Namaz kılanların vay haline ki, onlar namazlarını gaflet içinde kılarlar."***[205]

İbn-i Haldun eserlerinin bir çok yerinde yaptığı gibi tevhîdî imandaki amelin ehemmiyetini şu dua ile bitirerek ortaya koyar: ***"Allah'ım bizi (imânda iknâ, ibâdette ihlasa) muvaffak kıl."*** diyerek Fatiha Suresi 5. ayetle son noktayı koyar: ***"Ey Rabbim! Bizi sırat-ı müştekime (dosdoğru yol) ilet gazaba uğramış ve delâlette kalmış olanların değil, nimete mahzar kıldıklarının yoluna."***

Bu değerlendirmeleri üzerine şu tespitleri yapmamız mümkündür: İbn-i Haldun tevhid ve imâni âkidenin, neftse köklü bir melekeye sahip olması bakımından imanın mertebelerinin bulunduğunu söyler. Dil ile yapılan ikrârın en asgari yani en zayıf bir iman olduğunu belirtir. İmanın kalp ile tasdikle gerçekleşeceğini vurgular ve elde edilecek en yüksek mertebeyi şöyle açıklar: ***"Amelden hâsıl olan ve kalbi istilâ eden (güçlü, köklü, ve sürekli) bir keyfiyet olup organları kendine tâbi kılan bütün tasarruflar ve faaliyetler itaatkâr bir biçimde onun emrine girerse imandaki en yüksek mertebeyi elde edilir.***" [206] Çünkü kalpte kökleşen meleke, kişiyi kâmil bir iman olgunluğuna eriştirir ki, bu mü'minin yolda n sapmasına imkân vermez ve insan bir lâhza bile imana uymayan bir davranışta bulunmaz.[207]

İbn-i Haldun kişinin iman-amel konusunda mükellefin kendisi ile baş başa bırakıldığını söyler ve bu tekliflere tatbik edilen *İslâm, iman* ve *ihsan* olmak üzere üç mertebeden bahseder: ***"İslâm makamı, zâhir itibariyle amelî, bu amelle teklifin sakıt olması veya olmaması makamıdır. İman makamında ise bazen araya ihmal girmekle beraber ibadetlerin edasında dış içe uygundur. Bu derecede kurtuluş ümidi vardır. İhsan makamı ise hiçbir veçhile araya gaflet halinin girmemesi şartı ile bütün amellerde murâkabe hali üzere olmak ve içini dışına uygun kılmak makamıdır."***[208] Kurtuluş isteyenler için üçüncü mertebeye işaret eden müellif, iman-amel konusunda bir bütünlüğün önemini vurgular.

---

[202] *el-Mukaddime,* III, 969.
[203] Nesâi, *İşratü'n-Nisâ,* 1.
[204] *el-Mukaddime,* III, 970.
[205] Mâun 107/5
[206] *el-Mukaddime,* III, 970.
[207] *el-Mukaddime,* III, 970.
[208] Şifâüs-Sâil, *14.*

Görüldüğü gibi tevhidi, akâidi ve kelamı tasavvufu bir boyuta çekmeyi başaran İbn-i Haldun insan idrakini aşan gayb konularında teslimiyetçi tavırlar göstererek, her şeyin ilimle açıklanamayacağını gerçek ilim sahibinin alemi yaratanın olduğunu vurgulamıştır. Bu sureye getirdiği yorumlardan İbn-i Haldun'un yadsınamayacak bir müfessirlik yönünün de varlığına şahit oluyoruz.

s:103-109

Kaynak: EMİNE KUŞGÖZ, IBN-I HALDUN'UN KUR'ÂN VE TEFSİR ANLAYIŞI T.C. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı İçin Öngördüğü Yüksek Lisans Tezi , 2007, Eylül, Sivas

[slideshare id=49258408&doc=ibn-i-haldun-un-kur-an-ve-tefsir-anlayisi-ibn-i-kaldun-s-conception-of-the-quran-and-tafsir-150611085121-lva1-app6892&type=d]

ŞEHBENDER-ZÂDE FİLİBELİ AHMET HİLMİ VE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Atatürk'te toplumsal ve devrimci görüşlerin oluşmasında etkili olan Türk düşünür ve yazarları arasında **Şehbender-zâde Ahmet Hilmi**'nin de yer aldığını sanmaktayız.

Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye [1861 de Münif Paşa taralından kurulan ve Mecmua-i Fünün adıyla ülkemizde ilk bilim dergisi denilebilecek olan dergiyi çıkaran dernek.] üyelerinden, *Tasvir* gazetesi yazarlarından ve Hikmet gazetesi sahibi olan A. Hilmi, ayrıca Tahlili ve Tenkidi Tarih-i İslâm ile Allahı İnkâr Mümkün müdür ? Yahud Huzur-ı Fende Mesâlik-i Küfr (Felsefe-i Mafevku't-iabı'a Mebâhisi) *adlı yapıtların yazan olarak ün yapmıştı.*

Mustafa Kemal'in 1327 (1911) de basılmış olan bu ikinci eseri 1916'da Silvan'da '3' gün içinde dikkatle okuyup değerlendirdiğini biliyoruz. Aslında Tanrının varlığını kanıtlamak ve felsefede küfr'ün niteliğini belirtmek amacıyla yazmış olduğu bu metafizik kitabında Ahmet Hilmi, birçok filozofların bu konudaki görüşlerini aktarmakla kalmamış, ***"Kariin ile Hasbıhal"*** başlığını taşıyan Önsözünde konunun da dışına çıkaraktan Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu eleştirmek ve kurtuluş için oldukça ilginç kimi görüşlerini açıklamak yoluna gitmiştir.

Osmanlı toplumunun Ortaçağ hayatından çağdaş yaşama geçmek zorunda bulunduğunu öne süren A. Hilmi, bunun uzun sürecek yavaş bir gelişme ile gerçekleşemiyeceğini de belirterek hızlı bir ilerlemeyi, yani bir devrimi zorunlu görüyordu : [Günümüz Türkçesine göre yalınlaştırdığımız metin:]

"Ortaçağ hayatından çağdaş hayata geçmek zorunluluğunda kalmış bir milletiz. Pek küçük bir azınlık bakımından bu hüküm doğru olmasa bile genellikle doğrudur. Şurası da var ki, yukarıda bahsettiğimiz 'Geçit geçme' ağır bir gelişme ile, uzun bir süreç ile yapılamaz. Çünkü uygarlık, bizim hatırımız için ve bizi beklemek üzere ilerlemeden vaz geçip duraklamıyacağından, öyle kaplumbağa gidişiyle biz hiç bir vakit uygarlık kafilesine yetişemeyiz"

İlerlemeğe engel olan nedenleri '2' grupta toplayan Ahmet Hilmi bunları, **"İlerlemeye düşmanlık, Gelişme düşüncesine karşı cahilce bir tutuculuk, Çok zorunlu gereksinmeleri değerlendirememekten doğan durağanlığı sevmek"** ve **"Derinliğe inmeyen bir taklitçilik ile yüzeysel bilgi ile yetinmek"** olarak özetliyordu.

İlerleme ve gelişmenin koşullarını, " Ulusumuzu meydana getiren temelleri düzeltme, kuvvetlendirme, güçlendirme ve onarma" da bulan Şehbender-zâde, bu temelleri yıkım halinde bırakıp ta yeni temeller yapmağa kalkışmanın tam anlamıyla toplumsal bir intihar girişimi olacağını öne sürüyordu. Maneviyatımızın da salt inançlar açısından olmasa bile telkin ve anlayış bakımından yeniliğe muhtaç olduğunu savunan yazar, toplumu kurtaracak toplumsal sınıflar olarak öğretmenleri, düşünürleri ve teknik elemanlarla din hizmetlilerini görüyordu.

> "Acaba mesail-i mühimme-i milliyemizin, içtimaiyemizin ruhu olan maneviyat, teceddütten müstağni midir? Akaid-i asliyenin safiyet-i esasiyesi itibariyle 'Evet', lâkin telkin ve telâkki itibarıyla "Hayır! Bu hikmeti anlamamak, maneviyatın lâkaydi ve metrukiyet altında sürünüp kalmasına cevaz vermek demektir.''

Aynı zamanda ateşli bir özgürlükçü olan A. Hilmi, özgürlüğü *"insanlığın temel koşullarından biri"* olarak değerlendirmekte, Osmanlı toplumunda da herkesin er-geç söz ve vicdan özgürlüğüne sahip olacağına inanmaktadır. Ancak özgürlüğün **"hayvansal bağımsızlık,"la** karıştınlmamasını vurgulamakta ve dünyada her düşünce gibi özgürlük kavramının da uygulamada yararlı olduğu kadar zararlı sonuçlar da doğurabileceğine değinerek, böyle aşırı ve zararlı düşüncelere gene düşünce ile karşı koymak, ***"bilim ve görüş meydanına zoru ve zorlayın davranışı sokmamak"*** gerektiğini savunmaktadır.

Kolayca anlaşılacağı gibi Meşrutiyet döneminin en çok okunan yazar ve düşünürlerinden olan Ahmet Hilmi'nin *Ortaçağ hayatından çağdaş yaşama geçme* ve özgürlük gibi ana sorunlarla ilgili görüş ve düşünceleri ile Atatürk'ün düşünce ve uygulamaları arasında genelde bir uyum bulunmaktadır.

Atatürk'ün, A. Hilmi'nin ***Allahı inkâr Mümkün müdür ?*** adlı kitabından başka, onun *İslâm Tarihi'm* de dikkatle okuduğu ve yazarın kimi görüşlerini paylaştığı, onları değişik biçimlerde kullandığı anlaşılmaktadır. Özel kitaplığında bulunan nüshaya koyduğu işaretlere göre **M. Kemal'in üzerinde durduğu konulardan birkaçını şöyle sıralıyabiliriz :**

a) İslâmiyet'in ulusal bir olay olmayıp, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin kişiliğinden kaynaklandığı :

"İşte bir kere daha sabit olur ki, İslâmiyet, arablarda hasıl olan tekâmül-i milli neticesinde meydana gelmiş bir şey olmayıp, sırf zuhur-ı Muhammedi'nin eseridir" [Tarih-i Islâm, İstanbul, 1326-1327, I, 131]

b) Hz. Ebubekir'in devlet hâzinesinden ayrılan ödenekle geçindiği, kendisine verilen kölenin ve devenin geri verilmesini vasiyet ettiği :

Beytülmalden kendisine verilen nafaka ile yaşardı. Vefatında hiç parası çıkmadı. Emval-i miriyeden kendisine bir deve ve bir köle iade edilmişti, onların iadesini vasiyet etti" . [A.g.y., II, 354. Kırmızı kalemle çizilmiş]

c) Bilimde, teknikte ve tarihte duygunun ve sanmanın yeri olmadığı :

"Hissiyat ve zanniyatın ise ilim ve fende, bilhassa tarihte yeri yoktur" .[II, 368. Satır altı kurşun kalemle çizilmiş.]

Şehbender-zâde A. Hilmi'nin *Tarih-i İslâm'ında* Mustafa Kemal'in işaretlediği bir başka yer, O'nun ele aldığı kitapları nasıl eleştirici bir gözle okuduğunu ve katılmadığı görüşleri açıkça belirttiğini göstermektedir.

Ahmet Hilmi, Türkler ve İslâmiyet bahsinde İslâmiyetin Ortaasya'ya yayılışından sözederken, o dönemdeki Türk yaşayışına değinerek şöyle diyor :

Türkler, daimi seferberlik halinde bir kavm-i asker ve cengâver idi; maişetleri sade ve ahlâkları medeniyetin verdiği rüsubat-ı mülevveseden âzade idi" ["Türkler sürekli seferberlik durumunda olan bir asker ve savaşçı kavim idi, yiyecekleri basit ve ahlâkları uygarlığın pis tortularından arınmış idi" (s. 538).]

Uygarlığın toplumların ahlakını bozan **kötü tortular** getirdiğini öne süren ve VII. yüzyılda Türklerin yalnızca askerlikle uğraşıp uygarlık dışı bir hayat yaşadıklarını, hem de öğünerekten

belirtmeğe çalışan bu satırlar, Türk topluluklarının şimdi olduğu gibi geçmişte de uygar olduklarına inanan ve bunu kanıtlamağa çalışan Atatürk'ün düşüncesine aykırı düştüğü için, o, bu cümlenin son kısmının altını mavi kalemiyle çizerek yanına kocaman bir ünlem ve bir de soru işareti koymaktan kendini alamamıştır.

Kaynak: Şerafettîn TURAN, Atatürk/ Ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kuru Türk Tarih Kurumu Yayınları , 2006, Ankara

ŞEYH ŞERAFEDDİN-İ DAĞISTANÎ kaddesellâhü sırrahu'l azîz EFENDİMİZ ve SIRLARI (v. 1355/1936):

Şerafeddin Zeynelabidin-i Dağıstanî 1292/1875 yılı, Dağıstan'ın Temirhanşura vilayeti, Gunip kazasının Kikuni köyünde, dünyaya gelmiştir.[112] Şeyh Şerafeddin, altı-yedi yaşlarında iken Ebu Ahmed-i Suguri'nin manevi eğitimine girmiştir. Ebu Ahmed-i Sugurî (v. 1299/1882), İmam Şâmil ile birlikte Ruslara karşı savaştığı için, Ruslar tarafından vatanı Dağıstan'dan sürgün edildiğinde Şeyh Şerafeddin,[113] Ebu Ahmed-i Suguri'nin halifesi olan Muhammed Medenî'nin (v. 1332/1913) terbiyesi altına girmiştir. Şeyh Ebu Muhammed el-Medeni, Şeyh Şerafeddin'in öz amcası ve kayınpederidir.[114]

İmam Şâmil imametindeki direnişinin kırılmasından sonra Ruslar, Kafkasya'ya ve Dağıstan'a baskılarını artırmışlardır. Bu dönemde Şeyh Şerafeddin, kalabalık bir cemaat halinde, Dağıstan'ı terk ederek, 5 ay süren kara yolculuğuyla Türkiye'ye göç etmiştir.[115]

Şeyhi Muhammed-i Medenî'den beş tarikat üzere icazet alan Şeyh Şerafeddin, Yalova ilinin Reşadiye (Güneyköy) köyünde 1355/1936 yılında vefat etmiştir.[116] Şeyh Şerafeddin'in kabri, şeyhi Muhammed-i Medenî ve yakınları, Yalova'nın Reşadiye (Güneyköy) köyünde bulunmaktadır.[117] Şeyh Şerafeddin'in köy merkezinde, sohbetlerini yaptığı salon, o günkü haliyle muhafaza edilmiştir.[118]

ŞEYH ŞERAFEDDİN-İ DAĞISTANÎ'DEN TEVARÜS EDEN TASAVVUFÎ DÜŞÜNCE VE TARİKAT ADETLER:

Hakkâniyye'nin tasavvuf uygulamalarında ve Nazım Efendi'nin tasavvuf anlayışında yer aldığını düşündüğümüz Şeyh Şerafeddin'e ait bazı sözlerin; edep, sohbet, mehdi, mirac ve feyz konularındaki anlayışa önemli derecede kaynak teşkil ettiği kanaatindeyiz. Bununla birlikte, **"Şeyh Nazım-ı Kıbrısî'nin Tasavvuf Anlayışı"** başlığında, yeri geldikçe değindiğimiz konular olmuştur. Mürşid, mürîd, evliya, yevmu'l-misak, mirâc, kutub, Şeyh Şerafeddin'in görüşlerine değinilen müstakil başlıklardandır. Bununla birlikte, Şeyh Şerafeddin'in tesis ettiği terbiye metodu, Hâlidiyye-i Hakkâniyye içerisinde hâlen uygulanmaya devam etmektedir.

Şeyh Şerafeddin'in edep konusundaki şu ifadeleri, Abdullah-ı Dağıstanî'nin ve Şeyh Nazım'ın edep mevzuundaki anlayışlarında mündemictir. *"Adab-ı tarikatta birinci şart kir ve ayıp görmemektir. Kir ve ayıp görmek kırk gün feyiz kapısını kapatır, tevfik kapısını kapatır. Evliyaullah'ın nazarları kesilir"*[119] sözü edep bahsinde incelenen edep anlayışına kaynak teşkil etmektedir. Bununla birlikte kalb, sır, sırru's-sır, hafî ve ahfa ile ilgili makâmların,[120] rabıta bahsinde incelenen makâmlara kaynak teşkil ettiği şüphesizdir.

Tarikat-ı Hakkâniyye'de yer alan mürşid, mürîd, evliya, yevmu'l-misak, mirâc gibi konularda Şeyh Şerafeddin Dağıstanî'ye ait beyanlar silsile içerisinde ulaşılmış en kadim ve temel anlayışı temsil etmektedir. Mesela 124 bin evliyanın yevmu'l-ahd ve misâk günündeki ahdleri, evliyalar içerisinde mürşid-i kâmillerin ve ricalin vazifeleri ve kerametleri hakkında Şeyh Şerafeddin'in görüşleri önemli yer almaktadır. Bu ifadeler, yeri geldikçe, ilgili başlıklarda paylaşılmıştır.

Şeyh Şerafeddin'in Nakşibendilikle ilgili görüşleri, Hakkâniyye'nin tasavvuf anlayışını şekillendirmiştir. İnsanın yaratılışı, gaflet, nefs ile ilgili görüşleri, Hakkâniyye'nin genel tasavvuf anlayış ve uygulamalarına temel olmuştur. Mesela Hâlidiyye-i Hakkâniyye müridleri arasında, Şeyh Şerafeddin'in daima Allah(cc)'ın ve Peygamber(sav)'in huzurunda bulunduğu anlayışı mevcuttur.[121] Bu anlayışın gelişmesine vesile olan anlayış, Şeyh Şerafeddin'in ifadelerinde mevcuttur. Şeyh Şerafeddin, *"Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem) ile hicapsız her lahza bir araya gelme makâmı bana verildi."* diyerek *"Ve Rabbinin nimetini anlat"*[122] ayetini bu makâma atfen tefsir etmiştir.[123] Bugün Hakkâniyye mürîdleri içerisinde benzer anlayış, Nazım Efendi hakkında görülmektedir. Hakkâniyye mürîdleri, Nazım Efendi'nin daima üç huzurda manen bulunduğunu ifade etmektedirler.[124]

Mürîdin tekâmülü hususunda, Tarikat-ı Hakkâniyye içerisinde vurgulanan riyazet, Nakşî tarikatlara nisbeten daha ileri seviyededir. Bu uygulamaya vesile olabilecek vurgular, Şeyh Şerafeddin tarafından da yapılmıştır. *"Kim günde bir öğün yerse sıddık, iki öğün yerse muttaki, üç öğün yerse hayvandır"*[125] gibi ifadeler sohbetlerde zikredilirken, seyr ü sülûk uygulamalarında da müşâhede edilmektedir. Bu uygulamalar, Nazım Efendi'nin hayatında ve tasavvuf anlayışında da önem arz ettiği

şüphesizdir.[126]

Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)'in 12 bin miracı olduğuna dair görüşleri Şeyh Şerafeddin'den rivayet edilmiştir.[127]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in 12 bin miracı olduğunu şöyle ifade etmiştir: *"Senin bildiğin, senin işittiğin bir miraçtır. Lakin Sıddık-ı Ekber'e(ra) vâris olan Sâdât-ı Nakşibendiyyun Meşayıh-ı İ'zam'ın malumatı olan 12 bin mirac vardır. Bir tek miractaki olan hakikatten söylendiği vakitte, miracın doğrudan doğruya ifade ettiği mana ile meydana gelmiş olan mucizeyi kabul edebilmekte çok kimseler şüphe ediyor."* Kıbrısî, Tasavvuf Sohbetleri, s. 38.

Bununla birlikte Nakşibendiyye'nin imamlık vazifesinin Hakkâniyye yolunun mürşidlerine verildiği hususunda, Şeyh Şerafeddin'in de beyanları bulunmaktadır. Mesela Sırru'l-a'zamın Muhammed-i Medenî'den sonra kendisine verildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Şeyh Şerafeddin, Hz. Peygamber(sav) tarafından kendisine verilen Mehdi(as)'nin eğitilmesi vazifesini, Şeyh Abdullah'a verdiğini ifade etmiştir.[129]

Hakkâniyye müridleri arasında yaygın olan bir görüşe göre Şeyh Şerafeddin, vefatından kısa bir süre önce En'am Sûresi ne murakabe yaparak 7007 Nakşîbendî şeyhinin isimlerini tahric etmiş ve bu malumatı yakınındaki müridanıyla paylaşmıştır. Nakledilenlere göre, bu manevi tecrübeden sonra Şeyh Şerafeddin, kalbinin daha fazla dayanamayacağını ifade ederek vefatını bir hafta öncesinden haber vermiştir.[130] Mehdi(aleyhisselâm)'ın yedi vezirinin ve kırk halifesinin isimlerinin zikredildiği sohbetlerde, Şeyh Şerafeddin, bu bilginin kaynağı olarak gösterilmiştir. Şeyh Şerafeddin, bir sohbetinde, yevmu'l-ahd gününden itibaren bu güne kadar ümmet-i Muhammed'e hizmet etmekte olan ricalin isimlerini beyan etmiştir.[131]

Şeyh Şerafeddin döneminde kayda geçen bu ifadelerin tamamı düşünüldüğünde, Nazım Efendi'nin tasavvuf anlayışına tevarüs eden öğretiler içerisinde önemli derecede belirleyici olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile Hakkâniyye üstatları içeresinde, en fazla Şeyh Şerafeddin'in anlayışının, Nazım Efendi'ye tevarüs ettiğini söyleyebiliriz.

DİPNOTLAR

106 K. Adnan, *Futuhâtu'l-Hakkâniyye*, s. 435.

107 http://www.naksibendihakkani.com/?page_id=165.

108 Bkz. Ek 04.

109 http://www.naksibendihakkani.com/?page_id=165.

110 K. Hisham, *a.g.e.*, s. 325.

111 Burkay, *Menâkıb-ı Şereffiyye*, s. 21.

112 Aynı eser, s. 1.

113 Bkz. Ek 05.

114 K. Hisham, *Sufî Way*, ss. 334-337.

115 http://www.naksibendihakkani.com/?page_id=167.

116 K. Hisham, *a.g.e.*, ss. 335, 344.

117 Bkz. Ek 07.

118 Bkz. Ek 08.

119 http://www.naksibendihakkani.com/?page_id=167.

120 K. Adnan, *Futuhâtu'l-Hakkâniyye*, s. 438.

121 K. Adnan, *a.g.e.*, s. 441.

122 Duha: 93/11.

123 K. Adnan, *a.g.e*, s. 447.

124 Bu tezde bkz. Makamlar ve Seyru Sülûk ile İlgili Kavramlar/c.Mürîd.

125 K. Adnan, *Futuhâtu'l-Hakkâniyye*, s. 442.

126 Bu tezde bkz. Makamlar ve Seyru Sülûk ile İlgili Kavramlar/i.Nefs.

127 K. Adnan, *a.g.e.*, s. 443.

128 Bu tezde bkz. Yaratılış ve Varlık Nuru ile İlgili Kavramlar/e.Mirac.

129 K. Adnan, *a.g.e.*, ss. 443-444.

130 Aynı eser, ss. 343-344.

131 Burkay, *Menâkıb-ı Şerefiyye*, ss. 17-20.

Kaynak: Selami ERDOĞAN, Şeyh Muhammed Nazım Adil Hakkâni El-Kıbrısî'nin Tasavvuf Anlayışı, Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Bölümü Tasavvuf Anabilim Dalı, Ankara, 2013

MENÂKIB-I ŞEREFİYYE'DEN LEDÜNNİYÂT

BİR KİMSE LEVHÜ'L MAHFÛZ'UN HAKİKATİNE VÂKIFIM VE LEVH'DE YAZILI OLAN MUKADDERATI BİLİYORUM DERSE.

O kimse 124 bin Enbiyâ ve Mürselîn hazerâtının isimlerini bilmesi lâzımdır.

**

BİR KİMSE BEN MÜRŞİDİMLE VE ONLARIN RUHLARIYLA GÖRÜŞÜYORUM VE MÜLÂKÂT EDİYORUM DİYE İDDİADA BULUNUYORSA.

O kimse halihazırda bulunan yedi tarikatın usullerini ile meşâyih-ı silsile-i şeriflerini bilmesi lâzımdır. Ve her tarikatın nihâyetinde olacak derece-i saâdet ve hidâyeti bilmesi lâzımdır.

Cilt-1, Sh: 11-12

**

"ELESTÜ Bİ- RABBİKÜM" VE "KÂLÛ BELÂ" DENİLEN GÜNDEN İTİBÂREN BU ÜMMET-İ MERHÛMEYE HİZMET ETMEKTE OLAN RİCALLERİN İSMİ-İ ŞERİFLERİDİR

Şehâmedü'l -Ferdânî, Abdurraûfu'l -Yemenî, en- Niyâmü'l -Ferdânî, Abdu'l -Habîri'l -Kuheylî, Yağsıbu Dehâvî, Ahmedü'l -Fânî, İmâmü'l -Büdelâî, Şehâbüddin, Yedullahi'l-Cemânî, Furkânu'l -Ezel, Bâbullâhi'r - Rabbânî, Hayratullahi's -Sürmedî, Ebu'l -Medûdu'n - Nâtık, Dürretü'l -Kağsâ, Mahsûmu's-Saîd, Tîcânü'l - Garrâ, Hüccetullâhi'l -Ceberûtî, Sehvetü'l -Bâzıh, Ehvedü'n -Necât, Heykelü'l -Kudret, Yedullâhi'l -Ulye, Miftâhü'l -Künhâ, Cembullâhi'd -Dâim, Şehâbu'r -Reyhân, Şemsü'l -Bereret, Abdullâhi'ş -Şâmıh, Ahmedü'l -Vâfir, Şem'ûnü'l -Muhlis, Bedrü'z Zâhid, Dehfetü'l -Fânî, Sefiyyullâhi'l -Kayyûmî, Murâdullâhi'ş -Şâ'iğ, Cârullâhi's - Sâbiğ, Kudre-tullâhi'ş -Şâmil, Usânullâhi'l -Ezel, Amânetullâhi'l -Kâşif, Nefsü'r -Rahmân, Miftâhü'l -Aksâ, Temhîdü'r -Ridağ, Abdülvedûd, el -Mağrûfî, Ahmedü'z - Zübyânî, Vâğızu'l -Hüdemâi'l -İzâm ve'n -Nukabi'l -Kirâm, Yusufu'r -Rakid, Burhâni'l -Hıyâm, Adnânü's -Sâbir, Dıhyetü'l -Visâl, Nedümü'l -Kâim, Ebu'l -Hasan ibn Âbâne'l Gulem, Muhammedü'n -Nebhânî, Avnüddîni'n - Nehâvendî, Ebû Tufeyli'l -Küheylî, el -Fihri'l -Mevrûd, Lebûbidîni'l -Âtâvî, Abdurrâgıb ibn Dâiyallâh.

A'lallâhü derecâtihim ve nefeğnâ bi-berekâti enfağsimühü'l -kudsiyyeti bi-hürmeti men lâ. nebiyye.

Fâtimetü Rızâ, Mesûda, Sedîde, Sabîha, Ferîde, Fehime, Nahife, Şehime, Şeymâ, Reşîde, Sâime,

**********;

RÂBİATÜ'L -ADEVİYYE'NİN DERECESİ İLE BİR OLAN VE BU ASIRDA SAĞ BULUNAN KADIN EKÂBİR CEMÂATİ

Meymûnetü’r -Rızâ, Âbidetü’s -Sâbire, Afîfetü’z -Zâkire, Muhsine, Tâibe, Cemîle, Nâkiyetü’s - Saîde, Ümmü'l -Mesâkîn, Necâbetü’z - Zekiye, Sâiha, Enîse, Muîne, Âtike, Seyyide Ümmü’z - Zuafâ, Mü’minetü’s -Sevdâ, Ümmü’l - Eytâm, Ümmü Hânî, Firdevsü'l -Asrî, Bülbül-ü Kerbelâ, Mağsûmetü’l -Halveti, Hafîzetü’l - Mağrîbî, Şerîfetü’l -Irâkıye, Hüsniyyetü’l - Kâbilî, Kânite, Nefise, Zâhide, Takiyye, Nâime, Fesîha, Şuayne, Bedîatü’l -Musilî, Medîhatü’l - Ârife, Rabiatü’l -Adeviyye, Nefesetü’t Tâhire, Maâzetü’l-Adeviyye,

A’lallâhu Teâlâ derecâtihim dâimâ. (Allah Teâlâ Derecelerini ebedi yüce kılsın)

BÜYÜKLERİN ÖNÜNDE GELEN KADIN CEMÂAT

Hafîzetü’l -Mağribiyye, Şerîfetü’l -Irâkıyye, Hüsniyyetü’l -Kâbiliyye, Afîfetü’z - Zâkire.

A’lallâhu derecâtihim dâimâ

Bu kadın büyüklerinden birinin bir kere ismini zikreden kimse cehennem azabı ve ateşinden halâs olur.

Bu ekâbirlerin (büyüklerin) yirmi dört saat zarfında yedişer tane vazifeleri vardır. Bu vazifeleri esnâsında, kimin ismini zikrederlerse, o kimseler cehennem azabından ve ateşinden âzâd olurlar.

HAZRETİ RASÛLULLÂH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM EFENDİMİZİN DOĞUMU YAKLAŞDIĞINDA ONA HÜRMETEN MEKKE-İ MÜKERREME’YE GELEREK BEKELEYEN RUHBANLARIN İSİMLERİ

Yuhez, Îhrâ, Behrâ, Muâhir, Rân, Revâ- Nuş, Kûyes, Kenân, Kitânüs, Nâkır, Rebbân, Nâçiz, Sefha, Murâdis, Hümeyle, Berrâdis, Teyânüs, Zevrâ, Müsmin, Fesih, Zekvân, Nâtık, Nûriyân,

Cilt-1, Sh:19-22

Kaynak: MENÂKIB-I ŞEREFİYYE, Şerâfeddin Hazretleri’nin Lisanından Yayına Hazırlayan- Hasan BURKAY, ANKARA-1995

KUR'ÂN-I KERİM'DE HURÛF-U MUKATTA'A/MUKATTA'A HARFLERİ

Hzl: Ekrem DEMİR

Kur'an sûrelerinin yaklaşık dörtte biri(29 sûre), genel olarak Mukatta'at(ayrık harfler) veya bazan da, surelerin başında yer aldıkları için ***"Fevatih"*** diye adlandırılan esrarlı semboller ile başlamaktadır. Arap alfabesinin yirmisekiz harfinin tam yarısı - yani ondört harfi- ya tek tek, ya da ikili, üçlü, dörtlü veya beşli terkipler halinde bu şekilde kullanılmışlardır. Bunlar her zaman yalnızca temsil ettikleri seslerle değil, Elif- lam-mim yahut Ha-mim vb. gibi tek tek isimleriyle telaffuz edilirler. Bu söz konusu harflerle başlayan 29 sûre'den Bakara ve Al-i İmran sûreleri dışındakilerin hepsi Mekkî sûrelerdir. 215

Bu harf sembollerinin anlamları, başlangıçtan beri müfessirlerin aklını meşgul etmiştir. Kimi müfessirlere göre bunların anlamları, dinleyenlerin dikkatini çekme, kimilerine göre mu'cize, kimilerine göre sûre isimleri, kimilerine göre okuma yazma bilmeyen ümmî olan bir kavme ve ilkel bir topluma muallimlik yapmadır. 216

Ne var ki, ne Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin kendisinden nakledilen hadislerde bu konuya temas ettiğine ve ne de Sahabelerin ondan bu konuda bir açıklama istediklerine dair elimizde hiçbir delil yoktur. Bununla birlikte bütün sahabenin Mukatta'a harflerini, başında bulundukları sûrelerin ayrılmaz bir parçası saydıkları ve kıraatlerinde buna göre davrandıkları şüphe götürmez bir gerçektir. Bazı sahabeler, Tabiiler ve Tebe-i tabiilerden bir kısım müfessirler, bu harflerin yahut bazı kelimelerin Allah'a ve sıfatlarına ilişkin bazı ibarelerin kısaltılmış şekilleri olduğuna inanmışlar ve onları büyük bir maharetle yeniden kurmaya çalışmışlardır. Diğer bazıları ise, Mukatta'a ile Arap harflerinin sayı değerleri arasında irtibat kurmaya çalışmışlar ve bu yolla çok çeşitli batınî delaletler ve gaybî haberler üretmişlerdir.

Bu harf-semboller ile başlayan bütün sûreler, doğrudan veya dolaylı olarak, ya da genel anlamda yahut özel bir tezahürü olarak Kur'an anlamında vahye atıfla başlayan sûrelerdir. Üç sûre; (Ankebut, Rum, Kalem) ilk bakışta bu kuralın istisnaları olarak görülebilir. Ancak bu varsayım yanıltıcıdır. Ankebut sûrenin ilk ayetinde, *Biz iman ettik - Allah'a ve O'nun mesajına-* ifadesinde vahye açık bir imada bulunulmaktadır. Rum sûresinin, 2-4. Ayetlerdeki Bizans'ın zaferi ile ilgili haberlerde de şüphesiz ilahî vahiy vurgulanmaktadır. 217

Derveze, Kalem sûresinde geçen Mukatta'a harflerinden olan "Nûn" harfi

münasebeti ile konuya girip Kur'an'da geçen[218] kendisinin de dahil olduğu 29 sûrenin önünde bulunan mukatta'a harflerinden olduğunu kabul etmekte ve bu konuda çeşitli görüşler bulunduğunu belirtmektedir. [219]

Derveze'ye göre, bazı müfessirler, bu Mukatta'a harfleriyle başlayan sûrelerden Yasin ve Taha harflerini mukatta'a harflerine dahil etmemiş ve Peygamber'in iki ismi olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre, Kâf harfi bir dağ ismi, Nûn harfi de balık veya divittir. Bazı müfessirler, bunları da diğer Mukatta'a harflerinden saymaktadırlar. [220]

Derveze, mukatta'a harflerinin anlamlarını, isim zikretmeden kimi müfessirlerin görüşü olarak aktarıp sonunda kendi tercihini belirtmiştir.

Derveze'ye göre, Mukatta'a harflerini, bazı müfessirler, Allah'ın isim/sıfatlarının rumuzu, Allah'a yapılan yeminler, sûre isimleri veya bildikleri cinsten kafirlere meydan okuma(mu'cize) olarak değerlendirmiştir. Ona göre, kimi müfessirler de, bunların anlamına ilişkin her hangi bir tahminde bulunmadan ilim ve hikmetini Allah'a havale etmeyi yeğlemişlerdir. Kimileri, bu harflerin veya bir kısmının dünyevî gaybî sırlar içerdiğini tahmin etmişlerdir. Kimileri ise, harflerinin toplam rakamları 1395'e ulaşan **(1: Elif, 2: Be, 3: Cim, 4:Del, 5:He, 6: Vav, 7: Ze, 8: Ha, 9: Tı); (10: Ye, 20: Kaf, 30:Lam, 40: Mim, 50: Nun, 60: Sin, 70: Ayn, 80: Fe, 90: Sad); (100: Gaf, 200: Re, 300: Şın, 400: Te, 500: Se, 600: Hı(Noktalı), 700: Zel, 800: Dat, 900: Zı, 1000: Gayn)** ebcet hesabındaki harflere işaret eden rakam hesaplarıyla dünyada kalan süreyi hesaplamak için kullanılan harfler olduğunu ifade etmişlerdir. "Hella"(Yoo, olamaz) ve "Elâ" (Dikkat edin, agah olun) harfleri nevinden hatırlatma ve kulakları aşina etme kabilinden İbni Abbas (radiyallâhü anh)'a dayandırılan bir görüş daha vardır.

Rum sûresinin ilk ayetlerinde geçen *"Elif-Lam-Mim. Gulibeti'r-Rum."* Ayeti üzerine Tirmizi'nin rivayet etmiş olduğu bir hadiste; "Bu ayet inince Ebu Bekir, Mekke sokaklarına çıkıp *"Elif-Lam-Mim. Gulibeti'r-Rum(Rumlar yenik düşmüştür)."* diye olayı duyurmuştur. Derveze de bu görüşü tercih etmektedir. [221]

Derveze'nin belirttiğine göre, bazı müfessirler ve Kur'an ile ilgilenenler, Kur'an'ın kapsadığı sırları ve sembolleri tahmin etmeye çalışmış ve söz konusu sırları ve sembolleri keşfetmek maksadıyla okumuşlardır. Bu konu ile ilgili olarak oldukça ayrıntılı, zorlamacı ve saçma açıklamalara yeltenip ilginç

sonuçlara ulaşmışlardır.222 Ona göre, Kur'an'ın sırları, sembolleri ve ifadelerinin batınî anlamları ile uğraşmak gibi yaklaşımların gerisinde yaklaşık olarak Mekke ve Medine inişli sûrelerin dörtte birinin başında bulunan *Huruf-u Mukatta'a* ile ilgili bazı rivayetlerin yattığı söylenebilir. 223

Hz. Ebu Bekir radiyallâhü anhe dayandırılan, ***"Her kitabın bir sırrı vardır. Kur'an'ın sırrı da sûrelerin girişindedir."*** Ve Hz. Ali radiyallâhü anh kerremallâhü vecheye dayandırılan, ***"Her kitabın bir özü vardır. Bu kitabın özü de bazı sûrelerin başlarındaki hece harfleridir."*** gibi rivayetleri tefsir kitaplarında yer aldığını belirten *Derveze,* bu tür rivayetlere dayandırılarak bu Mukatta'a harflerin, Allah'ın ve Peygamberimizin bazı isimlerini sembolize ettikleri veya Kur'an ve Allah'ın ism-i azam'ının sırlarını içerdikleri yorumu yapıldığını söyler. **Hatta *Derveze*'ye göre, Şii yorumlarında bu tür harfler, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin aleyhimüsselâmın isimlerine ve başka bir şii kaynaklarında, Alevî imamlardan birinin dönemine işaret etmektedir.** Şûrâ sûresinin başındaki "Hâ.Mîm.Ayn.Sîn.Kâf" harfi Hz. Ali kerremallâhü veche ve Muaviye savaşlarını sembolize etmektedir. Mim harfi Emevi devletine, Ayn harfi Abbasi devletine, Sin harfi Süfyanî devletine ve **Kaf harfi de Mehdî devletine işaret etmektedir.** İşaret edilen son iki devlet ahir zamanda kurulacaktır. 224

Derveze'ye göre, yukarıda belirtilen görüşler içerisinde en isabetli olanı, **"bu harflerin, dikkat çekme ve daha sonra söylenecek olan sözlere kulak verme ve zihinleri mesaja hazırlama"** için geldiği yönündeki görüşüdür. Belirtilen amaçla gelen mukatta'a harflerinin çeşitliliği, Kur'an'ın hikmetiyle bağlantılıdır. Bu surelerde mukatta'a, harflerini, yemin ifadelerinin takip etmesi, belirtilen tercih ve görüşleri kuvvetlendirmektedir. **Mukatta'a harflerinin bazı sırları gizlediği söylentilerine gelince, bu konuda peygamber ve ashabına ulaşan sağlam bir rivayetin mevcut olmadığı bir tarafa, Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)in görevinin doğasına ve risaletinin evrenselliğine uygun bir durum değildir.** ***Yüce Allah'ın Peygamberinden veya Peygamberin ashabından gizlediği Kur'an sırlarının bulunduğunu sanmak doğru olmaz.*** Allah, Kur'an'ı, insanlar ayetlerini düşünsün, onları akletsin diye indirmiş ve Rabbinden indirilen şeyleri ise Peygamberin insanlara açıklamasını Allah Teâlâ, Peygamberine emretmiştir. Bu gibi durumlarda zan ve tahminle konuşmak doğru değildir. Bu harflerin, sûrelerin ayet sayılarını gösteren semboller/işaretler olduğunu söyleyenler için de aynı durum geçerlidir. 225

DİPNOTLAR

215 Yıldırım, Suat, *Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş,* Ensar Yay., İstanbul 1989, s. 111.

216 Yıldırım, *a.g.e.,* s. 112-113.

217 Bkz., Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı -Meal-Tefsir,* çev., Cahit Koytak - Ahmet Ertürk, İşaret Yay.,

İstanbul 1997, s. 1333-1334.

218 Bakara, Al-i İmran, A'raf, Yunus, Hud, Yusuf, Rad, İbrahim, Hicr, Meryem, Taha, Şuara, Neml, Kasas, Ankebut, Rum, Lokman, Secde, Yasin, Sa'd, Gafir(Mü'min), Fussilet, Şûra, Zuhruf, Duhan, Casiye, Ahkaf, Kaf, Kalem sûresi olmak üzere toplam 29 sûrede Mukatta'a harfleri bulunmaktadır.

219 Derveze, *et-Tefsiru'l-Hadis,* c. 1, s. 359-360.

220 Derveze, *a.g.e.,* c. 1, s. 360.

221 Derveze*, Kur'anü'l-Mecid,* c. 1, s. 360-361.

222 Derveze, *a.g.e.,* s. 239.

223 Derveze, *a.g.e.,* s. 239.

224 Derveze, *a.g.e.,* s. 240-241.

225 Derveze, *et-Tefsiru'l-Hadis,* c. 1, s. 359-362.

Kaynak: Ekrem DEMİR , Muhammed İzzet Derveze'nin Kur'an'ı Anlama Ve Yorumlama Yöntemi ,T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı Doktora Tezi Ankara - 2006

KUR’AN NÜSHALARI VE ÖZEL MUSHAFLAR

Hzl: Ekrem DEMİR

Peygamberimizin Kur’an’ın yazılmasına ve yazıların korunmasına gösterdiği özen bir tarafa, vahyin devam ediyor olması, Kur’an’ın tertip edilmemesinin tek sebebi kabul edilmiş olup ancak Peygamberimizin yüce dostuna kavuşunca elde bulunan ayet ve sûreler Kur’an’ın tamamı olarak korunmaya alınmış ve birinci halife Hz. Ebu Bekir radiyallâhü anh zamanında Mushaf olarak yazılmasına neden olmuştur. Bu girişim, Kur’an’ın kaybolup gitmemesi ve her kafadan bir ses çıkmaması için önemli bir husustur. Hz. Ebu Bekir döneminde hazırlanan bu nüsha, Hz. Ömer’e kalmış ve Ömer’in vefatından sonra bu Mushaf Hz. Hafsa’nın yanında korunmaya alınmıştır. [352]

Mushafın, Hz. Osman zamanında çoğaltılmasına ilişkin olarak aktarılan olay, Derveze’nin işaret ettiği gibi, ilk defa bir toplanma ve tedvin değil, bilakis Hz. Ebu Bekir zamanında hazırlanan mushafın çoğaltılmasıdır. Bu çoğaltma ile güdülen amaç da imla açısından Kur’an lafızlarının yazılışının korunması ve tek bir imla itibariyle insanlar arasında herhangi bir ihtilafa meydan verilmemesinden ibarettir. Çünkü insanların ellerindeki mushaflar ve sayfalar, farklı yazım ve imla stilleriyle yazılmıştır. Dolayısıyla imla ve hece farklılıklarının da olması son derece doğaldır. [353]

Derveze’ye göre, ulemâ ve hafız imamlarının geneli, Kur’an yazımında Osman mushafındaki imlanın korunmasının zorunlu olduğu görüşündedirler. Bir kısmı, Kur’an’ın başka bir imla ile yazılmasının mekruh, bir kısmı da haram olduğunu savunmuşlardır. Bu hususta Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden ve ashabından her hangi bir hadise rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu tür değerlendirmeler içtihattan kaynaklanmaktadır. [354]

Derveze’ye göre, bunun yararı, Mushaflar, on küsür asır boyunca tek imla ve yazım stiliyle korunarak bugüne kadar gelmişlerdir. Bu, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem zamanındaki yazım stili ve imlasının aynısıdır. Bu sayede Kur’an, tahrif ve karışıklıktan korunmuştur. Çünkü dönemden döneme yazı şekilleri değişmiş, imla kuralları farklılık arzetmiştir. Bu tür ihtilafların matbaanın ve fotoğrafın bulunmadığı dönemlerde nasıl bir karışıklığa yol açabileceği ortadadır. Bu duyarlılık sayesinde Hz. Osman radiyallâhü anhı Kur’an’ı tek mushafta toplayıp herkesi bağlayan bir yazım stiliyle yazmaya

zorlayan olumsuzlukların önüne geçilmiştir. 355

Derveze, bunun yine de mushafın bugünkü yazım kurallarıyla yazılmasına engel olmadığını düşünmektedir. Bunun için gerekli olan tek şart sahabeden olan kıraat imamlarından birine dayandırılan meşhur kıraatlerden birinin esas alınması ve bunun mushafın başında belirtilmesidir. Çünkü bildiğimiz kadarıyla, Peygamberimizden ve ashabından bunu engelleyici bir açıklama gelmemiştir. Üstelik bu Kur'an öğretimi, öğrenimi ve hıfzının güzel ve doğru biçimde yapılabilmesi için bir gerekliliktir. Çünkü Osman hattı ile bugünkü yazım stili arasında önemli farklılıklar vardır. 356 Normal yazılarında ve kitap okumalarında bugünkü yazım ve imla stiline alışan bir okuyucunun mushaftaki yazı stiline alışması zordur. 357

Mushaflar, bugün değişik dinden ve ırktan insanların elindedir. Bugünkü yazım kuralları, okuma yanlışlıklarını, karışıklığı, yanlış anlamayı ve yanlış yorumlamayı ortadan kaldıracak niteliktedir. Ayrıca Osman mushafının yazım stili koruma altındadır. Matbu ve yazma milyonlarca nüshası vardır. 358

Osman mushafında esas alınan yazı, yedi veya on kıraatı kuşatacak nitelikte değildir. Bazılarının sandığı veya iddia ettiği gibi Peygamberimizden ve tanınmış sahabeden bunu destekleyen sağlam veya zayıf bir rivayet bulunmamaktadır. Bu sadece o çağda geçerli olan imla kuralına göre esas alınmış bir yazı stilidir. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem okur-yazar değildi. Sadece kendisine vahyedilen ayetleri katiplerine yazdırır, onlar da bildikleri yazı stiline uygun olarak yazarlardı. Bundan başka bir ihtimal de düşünülemez. Yazım ve imla stili sürekli geliştiğine göre, mushafın da yaygın olarak kullanılan yazıya göre yazılması son derece doğaldır. 359

Bugün okulların yayılmış olmasına ve her yerde aynı yazım üslubunun esas alınmış olmasına rağmen sağlamlık, özen ve alıştırma eksikliğinden dolayı bir takım hatalar olabiliyorsa, yazımın tam olarak oturmadığı o dönemlerde bu tür hataların olması çok daha doğaldır. Derveze'ye göre, Osman mushaflarından bir tanesi başlangıçta hazırlanmıştır. Bu mushafın yazımında birden fazla katip görev almıştır. Diğer mushaflar buna bakılarak çoğaltılmıştır. 360

Derveze'ye göre, bugün Hz. Osman zamanında hazırlanan mushaflardan orijinal bir nüshanın bulunmayışı - sözlü olarak var olduğu söylense bile kesin ve sonuç olarak kanıtlanabilmiş değildir - muhtemel olmakla beraber, bu durum kendisinin sözünü ettiği fiili tevatüre halel getirici nitelikte değildir.

Kadim ulemadan bazı kimseler, bu mushafın orijinal nüshalarını gördüklerini ve bugün mevcut bulunan mushafın yazım ve tertip itibariyle o nüshaların aynısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu şekilde tanıklıkta bulunan bilginlerin en eskisi Hicri 2. yüzyılın güvenilir Kur'an bilginlerinden ve muhaddislerden olan Ebu'l-Kasım Ubeydullah b. Sellam'dır. Bu alimin sözleri, Osman mushafıyla ve bugün elde mevcut bulunan mushafın ondan istinsah edilmiş olmasıyla ilgili olarak ortaya atılan tüm kuşkuları ve bugünkü mushafın Haccac'ın toplayıp tertip ettiği mushafın aynısı olduğu şeklindeki iddiaları çürütmektedir.361

Derveze'ye göre, bu rivayet, Haccac'ın bir girişiminin yanlış aktarılmış olmasının bir ürünüdür. Bilindiği gibi Haccac, Kur'an'daki harfleri noktalayarak, karışıklıkları önlemiştir. Ondan sonraki mushaf nüshalarınının yazımı da buna göre yapılır olmuştur. 362 Haccac yeni bir mushaf yazmamış ve yeni bir tertip getirmemiştir. Zamanın ulemasına danışarak istinsah edenlerin hatası sonucu yanlış yazıldığına kanaat getirildiği bazı kelimeleri tashih ettiği şeklindeki rivayet sahih olsa bile **"Haccac Mushafı"** ifadesi doğru değildir. Kaldı ki Haccac Mushafı'ndan söz eden rivayet zayıftır ve hadis bilginleri tarafından aktarılmamıştır. Ayrıca Şii bilginler tarafından da bu rivayete ilişkin dikkate değer bir değerlendirme yapılmamıştır. 363

Derveze'ye göre, yaptığı çıkarımlarla çelişen rivayetler, tartışmaya açık, kuşkulu veya rivayet zinciri illetli olanlardır. Gerçekte bu rivayetlere bakıldığında, bunların tümünün veya önemli bir kısmının sahih hadis kitaplarında yer almadıkları görülmektedir. Bu rivayetlerin çoğunun kesintisiz bir isnad zinciri bile yoktur. Aralarında çelişkiler ve değişiklikler vardır. Bu da rivayet zincirlerinden veya metinlerinden kuşkulanmayı haklı çıkarmaktadır. 364

Derveze'ye göre, Ubey b. Ka'b ve Abdullah b. Mesud ashabın önde gelenlerinden ve Kur'an bilginleri arasında sembol şahsiyetlerdendir. Kur'an-ı Kerim'in Hz. Ebu Bekir zamanında toplanıp yazılırken, Osman zamanında nüshalar çoğaltılırken bu iki şahsiyetin bundan habersiz olması veya bu işte katkılarının olmaması akla sığmaz. 365

Bu nedenle bu iki zatın, tertip, sûre ve kelime sayısı itibariyle Osman mushafından farklı olan mushaflarını yanlarında tuttukları ve bunun geç zamanlara kadar bilindiği şekildeki iddiaları kuşkuyla karşılanmıştır. 366

Derveze'ye göre, bu iddialar eğer düşmanlarının kafa karıştırma amaçlı uydurmaları değilse, siyasal gruplaşmalar sonucu ortaya atılan söylentiler niteliğindedir. 367 İmam Nevevî, Râzî, İbn-i Hazm gibi alimler söz konusu görüşünü destekler görüşler

serdetmişlerdir. 368 **Hafd ve Hal sûreleri denilen metinler, kunut dualarıdır.** Ömer'in bunları okuduklarına ilişkin rivayet, bunların dua olduklarını açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü Ömer, bunları rukudan kalktıktan sonra okumuştur. Ubey'in bunları sûre olarak kabul ettiğine ilişkin rivayetleri kabul edilse bile -ki Derveze bundan kuşku duymaktadır- Ubey'in böyle bir vehme kapılması muhtemeldir. Bu nedenle Ubey, daha sonra ashabın ileri gelenlerinden bunların Kur'an'dan olmadıklarını öğrenince bu görüşünden dönmüştür. 369

Derveze'ye göre, Ömer, ashab içerisinde imanının gücü ve şiddeti ile bilinen ender bir şahsiyettir. Kur'an'ın mushaf halinde yazılıp korunmasını öneren de odur. Dolayısıyla recm ayeti ile ilgili şahitliğinin reddedilmiş olması düşünülemez.

Kaldı ki, recm ayetiyle ilgili rivayetler hem birden fazla, hem de sundukları metin birbirinden farklıdır. Bu da rivayetleri kuşkuyla karşılamasına neden olmaktadır. Bir kez böylesine önemli bir şer'î hükmü içeren bir ayeti sadece Hz. Ömer'in veya bir ya da iki sahabenin bilmesi ve ashabın geri kalanlarının bundan haberdar olmaması veya Kur'an'dan olduğuna direnmesi mantıksızdır.370

Derveze'ye göre, Hz. Ali kerremallâhü veche mushafın tertip itibariyle bugünkü mushaftan farklı olduğu iddiası kuşkuyla karşılanmalıdır. Çünkü hiçbir sahih rivayette bir kimsenin böyle bir mushafa rastladığı ya da onunla amel edildiğini gördüğü belirtilmemiştir. Tabiin ulemasından İbn-i Sîrîn'in Medine'nin her tarafında bu mushafı aradığı, ama hiçbir yerde ona rastlamadığı rivayet edilmiştir. Eğer böyle bir şey olmuş olsaydı, Şiiler ona dört elle sarılırlardı. 371

Yine Derveze'ye göre, bazı mushafların sûre başlarında, her sûrenin iniş sırası, niteliği, ayet sayısı, Mekkî veya Medenî oluşu, her ayet sonlarında numaraların yazılışı belirtilmektedir. Bazı mushaflarda ise bunların hiç biri belirtilmez veya bir kısmı belirtilir. Ayet fasıllarının belirtilmesi hariç diğer tüm düzenlemeler karışıklığı önlemek için başvurulmuş olup Osman mushafında bunlara yer

verilmemiştir. [372]

DİPNOTLAR

352 Derveze, *Kur'anü'l-Mecid,* s. 91.
353 Derveze, *a.g.e.*, s. 93.
354 Derveze, *a.g.e.*, s. 130.
355 Derveze, *a.g.e.*, s. 130
356 Derveze, *Kur'anü'l-Mecid,* s. 130 - 131.
357 Derveze, *a.g.e.*, s. 131.
358 Derveze, *a.g.e.*, s. 131.
359 Derveze, *a.g.e.*, s. 131.
360 Derveze, *a.g.e.*., s. 133.
361 Derveze, *Kur'anü'l-Mecid,* s. 93.
362 Derveze, *a.g.e.*, s. 94.
363 Derveze, *a.g.e.*, s. 95.
364 Derveze, *a.g.e.*, s. 95-96.
365 Derveze, *a.g.e.*, s. 96.
371 Derveze, *Kur'anü'l-Mecid,* s. 100.
372 Derveze, *a.g.e.*, s. 123 – 124.

Kaynak: Ekrem DEMİR , Muhammed İzzet Derveze'nin Kur'an'ı Anlama Ve Yorumlama Yöntemi ,T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı Doktora Tezi Ankara - 2006

ŞEYHİM YOK DİYE ÜZÜLEN HER KİŞİYE İCÂZET KASÎDESİ

Borlu Ahmed Kuddûsi kaddesellâhü sırrahu'l azîz Hazretleri aşağıdaki şiiri ile bir şeyhle muhatap olsun olmasın herkese tarikat icâzeti vermektedir..

Sâlikâ dinle beni diyem sana bir hoşça râz

Çün gereklidir be-gâyet eyle gönülden rikâz

Hak Te'âlâ Hazreti buyurdı gizlü kenz idim

Halkı yaratdım ki bilsünler beni bî-inhicâz

Bildiler anı bilenler oldılar üç tâ'ife

Birisinin bildiği çok biri evsat biri az

Biri taklîd ile bildi biri istidlal ile

Biri tahkik ile bilüb itdi Hakka inhiyâz

Şol mukalliddir ki ilden işidüb bildi anı

Müstedil naklen ü 'aklen bilüben oldı türâz

Bildi Allahı muhakkak bî-gümân 'ayne'l-yakîn

Cümlesinden anı a'lâ eyledi ol bî-niyâz

Kim ki bu sırra olursa âşinâ Hakkı bilür

Hakkı bilmek diler isen bunu levh-i dilde yaz

Ma'rifet virildi inşâna hemîn gayride yok

Anın içün oldı inşân cümle mahlûkdan firâz

Ma'rifet didikleri bir feyz-i Rabbânî-durur

'İlm-i zahir ile ancak kişi anı bulamaz

'İlm-i bâtın zâkirin kalbinde tîz hâsıl olur

Zühd ü takva itmek ile kimse 'arif olamaz

Okusan bin cild kitabı eylesen bin yıl 'amel

Ma'rifetden zerre tammaz kalbine gel itme nâz

Hem bu denlü olsa 'ömrin eylesen hac her sene

Her gice kılsan kamu şart-ıla bin rek'at namaz

Sâ'im olsan her gün asla yimesen hem içmesen

Cân kulağı ders-i 'irfan noktasını tuyamaz

Cümle halk olsa muhibbin itseler i'zâz seni

Anı 'izzet sanma çün Hakk ile olur i'tizâz

Dir isen kim nice tahsîl olunur bu ma'rifet

Cân u dilden dinle diyem sana eyle iktiyâz

Ma'rifet gönülde toğar cezbe ile gün gibi

Cezbe de zikr-ile tolub kalbe ider ihtiraz

Zikrin envâ'ı dahi çokdur kamunın efdali

Nefy-ile isbât buyurdı sâkin-i arz-ı Hicaz

Bu yola şeyhsiz sülük itmekde var havf u hatar

Bir icazet sahibi şeyhden izin al kıl cihaz

Bulamaz safi şeyhi sana benden olsun izn-i tâm

Eyle imdi zikr-i Hudâ itme asla ihtiraz

Bu icazet 'âmmedir virdim izin isteyene

Tâ kıyamet günine dek zâkirine var cevaz

Yazana okuyana dinleyene virdim izin

Bu hakîkat emridir zann itmeniz emr-i mecaz

Didi Peygamber ki taşa hüsn-i zann iden dahi

Nef'ini bulur o taşın menzili olur nişâz

Her kim eyler bu icâzet-nâmeye hoş hüsn-i zann

Anı Allah ehl-i 'irfandan ider mahrum komaz

Girmek istersen erenler zümresine ey 'azîz

Turma dâ'im eyle tevhîd gice gündüz kış u yaz

Dört neferden 'uzlet eylersen bulursın tîz murâd

Ehl-i dünyâ ehl-i gaflet ehl-i bid'at hîle-bâz

Kesme dilden her nefes her dem beher hâl zikri sen

Zâkirin kalbine şeytân mâsivâyı koyamaz

Bulmadım bir şeyh deyüb terk itme zikrullahı çün

Sana Kuddûsî icazet virdi oldun sen mücâz

&

DERVİŞ

Çille-i Işka giriftâr olmayan, Dervişmolur?

Gice gündüz derd ile zâr olmayan, Dervişmolur?

Bir zaman Rûm'ı, Hicâz'ı yalın ayak baş açık

İbn-i Edhem gibi devvâr olmayan, Dervişmolur?

Ta'n-ı âdâya tehammül herkesin karı değil

Cevre katlanup cefâkâr olmayan, Dervişmolur?

Bülbül âsâ âh'u efgan eyler Ehl-i ışk olan

Işk ile nâlân'u giryan olmayan, Dervişmolur?

Zâhidin, dünyâ vü ukbâda merâmı izz ü nân

Mübtelâ-yi zill ü ekdâr olmayan, Dervişmolur?

Şerr-i münkirden firar edüb ilinden ayrılup

Ulu dağda sâkîn-i gar olmayan, Dervişmolur?

Ağusunu firkatın' yutup ümîd-i vasl ile

Başına işbu cihân dar olmayan, Dervişmolur?

Dost yolunda çekmeyen dürlü be dürlü mihneti

Sabr edüp derdine tîmâr olmayan, Dervişmolur?

Yavrusunu aldırup huzn ile ağlayup hemin

Çeşmi beyzâ, gönlü bîmar olmayan, Dervişmolur?

Vahşet edüben halâyıktan kaçup ıssız çöle

Üns-i Yâr ile beher bâr olmayan, Dervişmolur?

Âşıkın gönlüne nûr-ı ışk dolar deryâ misâl

İçi, dışı dolu Envâr olmayan, Dervişmolur?

Hubb-i dünyâ, her günahın başıdır dedi Resûl

Tarîk-i dünyâyı pür hâr olmayan, Dervişmolur?

Derviş oldum sanma Kuddûsî! Değilsin şüphesiz

Gayrı koyup vâsıl-ı Yâr olmayan, Dervişmolur?

KELİMELER

Giriftâr : f. Tutulmuş. Yakalanmış.

Çille-i Işka giriftâr : Aşkın çilesine tutulmuş.

Devvâr : Durmayıp dönen, devreden. Devredip gezen. * Gerdân. * Kâbe-i Muazzama'nın bir adı. * Haremden alıp beraber tavaf edilen taş.

Ta'n-ı âdâya : Düşmanın kınaması.

Cefâkâr : f. Eziyet eden, cefa eden. * Halk arasında: Eziyet çeken, cefa çekmiş mânalarında da kullanılır.

Âh'u efgan : ah ve ağlayıp sızlama.

Bülbül âsâ : Bülbül gibi.

Nâlân : f. İnleyen, sızlayan, figân eden.

Giryan : f. Gözyaşı döken. Ağlayan.

İzz : Kıymet. Değer. Güçlü oluş. Alikadir olmak. Kavi. Şerif. Azim.

Nân : Ekmek.

Merâm : Maksad. Niyet. Arzu. İstek. İçten tasarlanan.

Mübtelâ : (Bel'. den) Yenilmiş. Yutulmuş.

Zill : Aşağılık, horluk, hakirlik, alçaklık.

Ekdâr : (Keder. C.) Kederler, acılar, üzüntüler.

Sâkîn-i gar : Mağarada oturan.

Ümîd-i vasl : Kavuşma umudu.

Mihnet : Zahmet. Eziyet. Dert. Belâ. * Mc: Tecrübe, sınamak.

Tîmâr : Tedavi.

Huzn : (Hüzün) Gamlı olmak. Keder Sıkıntı.

Bîmar : (C.: Bimârân) f. Mariz, hasta, alil.

Beyzâ : (Müe.) Parlak. Beyaz. Sefid. * Afet, dâhiye, belâ, musibet.

Halâyık : Halk.

Beher bâr : Her bir gün.

Üns-i Yâr : Yâr alışkanlığı.

Pür hâr : Diken dolu.

Gayrı koyup : Başkasını terk edip.

Vâsıl-ı Yâr : Yâre kavuşum.

[slideshare id=49230517&doc=ahmedkuddushazretleri-150610163648-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=49230545&doc=seyyidahmedkuddsdvni-150610163735-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=49230519&doc=borlukdireyhiahmedkuddshazretleri-150610163657-lva1-app6892&type=d]

182 Yazılar





SIRRINA PEK MUVÂFIK DÜŞMÜŞ NUTKU ŞERİF...

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü

Dost iklîminin lâlesinin dağı göründü

Kaygu gecesi geçdi kamu kalmadı korku

Vuslat gününün gündüzünün ağı göründü

Envâr-ı Muhammed doğuben tutdu cihânı

"Şakku'l Kamer"in mu'cize parmağı göründü

Ya'kûb'a bugün Yûsuf'un kokusu geldi

Eyyûb'a dahî sıhhatinin çağı göründü

Dil hastesinin derdine tîmâr erişdi

ŞEMSÎ'ye dahî dostunun otağı göründü

ŞEMSÎ yine aşk ile bugün vecde erişdi

Var ise hayat âbının ırmağı göründü

Şemseddîn Sivâsî kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimiz Hazretleri

7 Şubat 1985 tarihinde, Âsitâne-i Hazret-i Nureddin Cerrâhî'de, zikir meclisinde okunmuşdur...Bu zikrullah meclisi Muzaffer Efendi Hazretlerinin irtihalinden 5 gece öncedir...

Gavs'ül âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimizde son meclislerinde sürekli bu nutk-i şerifi okutmuştur.

Sırrına pek muvâfık düşmüş...

canan-ilinin-kemal-tezergil-Zikrullah 1985-02-07

[archiveorg CananIliSemsiSivasi width=640 height=30 frameborder=0 webkitallowfullscreen=true mozallowfullscreen=true]

Gavs'ül âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak sohbeti

[archiveorg Ihramcizade_Haci_Ismail_Hakki_Toprak_Efendinin_Sesi_mp3 width=640 height=140 frameborder=0 webkitallowfullscreen=true mozallowfullscreen=true]

İHRAMCIZÂDE İSMAİL HAKKI TOPRAK EFENDİNİN SOHBET-İ ŞERİFİ



SOHBET Mp3 İNDİR

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin (1967-1968 yıllarında olabilir) Ankara'da Hamamcı Şaban Aydın Efendinin evine teşrif buyurduklarında o zamanın şartlarına göre çekilmiş ses kasetini dinleyenler açısından daha iyi anlaşılabilmesi için bazı kısımlarını imkânımız miktarınca yazıya aktarmaya çalıştık. Allah Teâlâ büyüklerimizden razı olsun.

Amin.

1

Tedbîrini terk eyle, takdir Hudâ'nındır.
Sen yoksun o benlikler hep vehm-ü gümânındır.
Birden bire bul aşkı bu tühfe bulanındır
Devrân olalı devrân Erbâb-ı safânındır.
Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır
Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

2

Meyhâneyi seyrettim uşşâka mutâf olmuş
Teklîfü tekellüften sükkân-ı muâf olmuş
Pür neş-e olup meclis bî-havf-ı hilâf olmuş

Gam sohbeti yâd olmaz, meşrepleri sâf olmuş
Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır
Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

3

Ey dil sen o dildâre layık mı değilsin ya
Dâvâyı muhabbette sadık mı değilsin ya
Özr-ü nedir Azrâ'nın Vamık mı değilsin ya
Bu gâm ne gezer sende âşık mı değilsin ya
Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır
Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

4

Mahzun idi bir gün dil meyhâne-i mânâ'da
İnkâra döşenmiştim efkâr düşüp yâda
Bir pir gelip nâgâh pend etti alel-âde
Al destine bir bâde derdi gamı ver yâde
Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır
Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

5

Bir bâde çek, efzûn kalıp mecliste zeber-dest ol
Atma ayağın taşra meyhânede pâ-best ol
Alçağa akarsular, pay-i hümâ düş mest ol
Pür çûş olayım dersen GÂLİB gibi ser-mest ol
Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır
Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır. [1]

—**Bismillahirrahmanirrahim**

—…..

—Birbirinizde mahvolun. Gardaşlarım!

—Birbirinizde mahvolun.

—Yok olun.

—Yok

—Yok olan var olur.

—Lailahe illallah.

—Nihayet, Lamevcude illallah

—Hiçbir mevcud yok Allah var

—Yok olunca Allah var olur.

—Hacı Şaban Efendi

—Doktor Ahmet Köksal'ı Sivas'a almanın kolayı

Hamamcı Şaban Aydın "İnşallah Efendim"

—Doktor Ahmet Köksal'ı Sivas'a almanın kolayı.

—Kiminen görüşeceksen görüş.

— Doktor Ahmet Köksal Sivas'taydı, görüşürdük.

—Bir hanımla geldi.

—Bu hanım kim, dedim

—"Ailem" dedi.

—Bende dedim ki

—Oruç tutar mı dedim.

—"Yok ne oruç ne namaz bir şey yok" dedi

—Orda ne olduysa o kadına oa dakikada orucada başladı, namaza da başladı.

—Şimdi Albistan'dalar, Albistanda

—Ne bileyim işte hayali hal

—O Hayali hal

—Bu ne

Hacı Berber Bekir "Şey Konuştuğunu alıyor, Efendim"

—Biz de adamakıllı konuşamıyoruz ki.

—

Bende sanırdım ayrıyem dost gayrıdır ben gayriyem
Benden görüp işiteni bildim ki ol canan imiş.

—Ben yoğmuşum o varmış.
—Ben yoğmuşum.

—..

Derman arardım derdime derdim bana derman imiş
Burhan arardım aslıma aslım bana burhan imiş

Sağım solum gözler idim dost yüzünü görsem deyu
Ben taşrada arar idim ol can içinde canan imiş

Öyle sanurdum ayrıyam dost gayridir ben gayriyam
Benden görüp işiteni bildim ki, ol canan imiş

Savm-u salât u hac ile sanma biter zâhid işin
İnsan-ı kâmil olmağa lâzım olan irfan imiş

Kanden gelir yolun senin ya kande varır menzilin
Nerden gelip gittiğini anlamayan hayvan imiş

Mürşid gerektir bildire Hakk'ı sana hakke'l-yakîn
Mürşidi olmayanların bildikleri güman imiş

Her mürşide dil verme kim, yolunu sarpa uğradır
Mürşidi kâmil olanın gayet yolu âsân imiş

Anla heman bir söz dürür yokuş değildir düzdürür
Âlem kamu bir yüzdürür gören anı hayran imiş

İşit Niyâzi'nin sözün bir nesne örtmez Hak yüzün
Hakk'tan ayan bir nesne yok gözsüzlere pünhan imiş[2]

—…….

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ile Mehmet Şen Veli aralarında konuşuyorlar. Ve ziyaretine gelen misafirlere

—Maşallah süphanallah, maşallah maşallah

—Çok memnun olduk,

—Çok yaşa, berhudar olun, berhudar olun.

Elini öpenlere;

—Berhudar olun, berhudar olun

—….

—Bunlarda Nevşehirliler!

—Nevzad değil mi?

—Çok memnun olduk, çok müşerref olduk.

—Eden eyleyen Allah. Vela havle vela kuvvete illa billlah.

—Eden eyleyen Allah.

Bir kişi yola çıkacaklarını söylüyor.

—Hı..

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler
Anı kul eylemez yine ol eyler
Alan veren odur eyler içinde
Kimin bay-u kimini yoksul eyler [3]

—Bizde yarın burda kalmayı, artık borç ettik. İnşaallah!

—Yarın kalacağız.

—….. Bunlarla böyle bir geldik gece. Bunlarda Sivas'a geldiler, bizi Sivas'tan getirdiler….

—….

—Gardaşlarım!

—Şimdi,

—Hava iyi olursa, Sivas'a gelen misafirleri sahraya götürüyoruz. Hava iyi olmazsa evde, vekalemiz var, odamız var… evde…

—Pazar perşembe akşamları muhakkak evde hatim okuyoruz.

—Bugün günlerden ne Cuma değil mi?

Hacı Berber Bekir:

"Cuma"

—Yarın cumartesi, Pazar günü muhakkak yine hatmimiz var orda, orda bulunmamız lazım

—Ahh…

—Himmetin var olsun.

—Hadi Şemsi'den bir şey oku da, dinleyek.

(İlahiyi okuyan Hacı Berber Bekir'dir.)

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü

Envâr-ı Muhammed doğuben tuttu cihanı
Şakka'l kamerin mu'cize parmağı göründü

Kaygu gecesi gitti kamu kalmadı korku
Vuslat gülünün gül yüzünün hâli göründü

Yakub'a bugün Yusuf'unun kokusu geldi
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü

(Mecnun gibi sahraları ağlayı gezerken
Leylâ gülünün gülyüzünün âlı göründü.) [4]

Aşkınla bugün Şemsi yine vecde erişti
Var ise bugün dostunun otağı göründü

—Gardaşlarım!

— Cenab-ı Hakk kendini de verir bize,

— Kendini de verir.

—Nihayet şöyle söyleyim.

—Mecnun, Leyla vardır.

—Âşık, âşık

—Nihayet, Leylanın derdinden yanıyor Mecnun.

—Leyla gelmiş, Mecnunun yanına

—Mecnun; "Sen kimsin? demiş"

—Şöyle bir yoluna düş git demiş haber al…..

—Leylayım, demiş.

—Öyle deyince Mecnun

—Ya ben neyim? demiş.

—Mecnun kendi Leyla olmuş.

—Gardaşlarım!

—Allah istediğini verir insana, hadi, kendini de verir.

—Allah kendini de verir.

—Gardaşlarım.

—Hadi ..

—Çayları için, çayları için bakıyım.

—Allah'ın hikmetinden sual olunmaz ki;

—….fevkalade bir iş oldu.

Çay getirene

—Ben yorgunum.

—Daha içmeyim.. Gardaşım…

—Getirmesin.

—Bir damla ağzıma alakta,

—Bismillah.

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler
Anı kul eylemez yine ol eyler

—Eden eyleyen Allah. Vela havle vela kuvvete illa billlah.

—Gardaşlarım!

—Nevzad büyüdü mü?

"Büyüdü Efendim"

—Hı,hı

—O..maşallah maşallah, berhudar olun, berhudar olun

—Berhudar olun, berhudar olun

— Gardaşlarım!

—Ooo maşallah maşallah

—Elhamdulillah, görüştük.

—Ooo..Elhamdulillah, görüştük

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Yani Allah'ın emanetinde olun.

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

……………

—Aleykümselam

—… Sen geldin bizde geldik

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Allah'ın emanetinde olun.

—Nihayet (Allah) bilmek istedi

……..

—Himmet dediğin gönüle yazmak imiş.

—Ruha yazdık.

—Alem bir hayal

—Hayali hal

—Bir hayal

—Artık çayı kaldırın Gardaşlarım

—Çayı Kaldırın

—İzin verdik

—Yarın buradayız görüşürüz inşallah

—Hepinize izin veriyorum hadi

—Hadi görüştük ya,

—De hadi,

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—….

—Herkese izin verdim.

—izin veriyorum hadi

…

—

Mehmet Şen Veli "yerimiz var Efendim, rahat edersiniz."

— Gardaşlarım!

—İzin size,

—De hadin Nevşehirliler, izin verdim size

Hacı Berber Bekir "Hulusi (Ateş) Efendi"

—Ooo, ……Haber aldık, Hulusi Efendi

—Geldin mi?…..

—inşallah iyisin

—Gelin nasıl iyi inşallah

"Evet"

—…..İyi mi

—Elhamdulillah. Yarın görüşürüz İnşallah, yarın orda görerik İnşallah.[5]

—..

—Bende hatim yerini onu arıyorum. Hacı Hasan Efendi var orda. Darende'de. Bu da (Hulusi Efendi) daha çocuk. …Bende Hacı Hasan Efendi'yi arıyorum diyince, bu dedi ki "ben gösteririm" dedi. Gönlünden demiş ki "Bana para verirse almayım, himmet isteyim."

—Himmet gönüle yazmak imiş.

—Elhamdulillah.

Mehmet Şen Veli "Sırrı Bey, Sırrı Bey geldi."

—Haber aldık.

—Epey gezdin, dolaştın mı?

—Epey gezdirdin mi, Sırrı Efendiyi?

—Berhudar olun, berhudar olun

—(öpenlere) Etme..Canım…

—Cümleten merhaba hoş geldiniz sefa geldiniz.

—Biz yorgunuk, bize izin verin istirahat edeceğiz. Bende size izin veriyim. Hadi bakıyım

Hacı Berber Bekir "Yarın burdayık Allah nasip ederse, inşallah burdayız"

—Yarın burdayız İnşallah

"Çok konuştu."

—De hadi, gidin.

—Burda mı?

"Kerimesi var, herhalde şey gilde (Orhan Zarifoğlu evinde"

—Hacı Ayşe mi? (Torunu)

Eşi Orhan Zarifoğlu: "Hilmi ile görüşmek istedi."

"Gidek te Sırrı Efendi Oğlu Hilmi (Torunu Reyhan'ın eşi) ile görüşmek istiyor. Sırrı Efendi ile görüşsünler. Burda kalmasın."

—Sırrı Efendiyi mi götürecek

—Götürsün hadi.

—Hadi …..hepiniz gidin

—Şurayı buna verseniz.

“Hanımlar da seni gözlüyorlar, ecuk onlarda görsün”

Şen Veli “Efendim buyrun, istirahat yeriniz hazır.”

—Yeni gördük

—Hanımlarıda göreyim, geliyim.

—Hacı Bekir

—Beraber

Hacı Bekir; “Berber yatacık, herhalde.

—De hadi.

—Allah Allah

“Görsün”

—Her şeyde bir hikmetin var.

—Gelin kızlar mı

—Maşallah.

—Hikmet Hanım mı? Hikmet Hanım mı

—İnşallah iyisiniz..

—Allah sayini meşkûr etsin.

—Maşallah

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler
Anı kul eylemez yine ol eyler

—…..

—….. geldik.

—Bir Hasan var. Oraya geldi. Bir araba getirdi. ….Gezdik dolaştırdı. . Bugün buraya geldik Elhamdulillah. ….Çok kişiyle görüştük.

—Memnun olduk. Sizi gördük, muşereref olduk.

—Buyur canım.

—Yarın burdayız görüşürüz, yine görüşürüz İnşallah.

—Validem hacca gitmiş. Her makama "Dua edermiş"

—"Ya rabbi bana evlat ver" diye.

—Demişler ki; bir çocuk elbisesi yap. Çocuk istiyor ya. Peygamberim ala-s'salavatı görmüş. Onu görmüş.[6] Elbise..yi yapmını da bilirmiş, söylüyorlar Valideme. O şeyi Şeyhimin hanımına söylemiş. Validem.

—Şeyhim benden sordu. Tokada gittim.

— "Nerelisin" dedi?

—Sıvaslıyım

—Kimlerdensin

—…….., dedim

—Hacı hanımın oğlu musun? diyin

—Evet dedim.

—Bana tuhaf bir şey oldu.

—Şeyhim beni sevmiş. Elbisenin kavlinden

…

—Musa aleyhisselâm Turu Sina'da Allah'la konuşurdu.

—"Ya Musa benim için amel ettin?" Diye Cenab-ı Hakk sormuş.

—Ya Rabbi namaz kıldım, hacca gittim oruç tuttum, zekât verdim, sadaka verdim"

—Ya Musa, bunların ahirette karşılığı var, demiş

—Benim için ne amel ettin? diyence

—Ya Rabbî sen bilin, deyince

—Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? demiş

—Bizde hepinizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da Allah için seviyoruz. Her şeyi Allah için seviyoruz.

—Şimdi Bakıyorum dışarı çıkıyorum. Neyi görürsem Allah görüyorum. Nereye baksam Allah görüyorum. Ne görürsem Allah görüyorum.

—Bugünde böyle Allah çağırdı, geldik.

Sizleri de de gördük, yine Allah'ı gördük.

—De hadi yiyin hadi,

—Yiyin, yiyin

—Hadi canım hadi,

—De hadi, buyur

—Hikmet hanım lütfen buyur hadi,

—Yiyin, yiyin

—

—Ben yoğum O varmış.

—Ben yoğum o vardır.

—Aşık maşuk O'dur.

—….

—Aferin çok yaşa berhudar ol, berhudar ol,

—Yiyin hadi,

—….

—Canım

—……

"Hikmet Hanım kalsın mı?"

—…….

—Canım

—…….[7]

---

[1]— Şeyh Galip kaddese'llâhü sırrahu'l azizin ilahisini Hacı Berber Bekir okurken karışık vezinler ile okuyor. Ancak biz buraya orijinal şekli ile yazdık.

Açıklaması

PÎR-İ MUGAN: Mürşid-i kâmil

1-Tedbirini terk et; takdir Allah Teâlâ'nındır. Sen yoksun; o benlikler, hep vehmindir; zannındır. Birden bire aşkı bul, bu armağan, bulanındır. Devran, devran olalı, temiz kişilerin, ilâhî zevk sahiplerinindir.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; feyiz ve neşe kadehini elinden bırakma, söz pîr-i mugânındır.

2-Meyhaneyi seyrettim; âşıkların, çevresinde dönüp durdukları yer olmuş; orada oturanlar tekliften de affedilmişler, tekellüften de. Bir neşe gelmiş; mecliste ne korku kalmış, ne aykırılık; gama dâir sohbet yapılmıyor, gamın bulanıklığı anılmıyor; hepsinin de meşrebi tertemiz bir hâle gelmiş.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr-i mugânındır.

3-Ey gönül, sen o gönül alana lâyık mı değilsin; yoksa sevgi dâvasında gerçek mi değilsin? Azrâ'nın özrü nedir; sen Vâmık mı değilsin. Sende bu gam ne gezer; yoksa âşık mı değilsin.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr-i mugânındır.

4-Bir gün gönül, mânâ meyhanesinde mahzundu; hatıra fikirler düşmüştü de inkâra döşenmiştim. Bir pîr, ansızın geldi de alelade Öğüt verdi; eline bir şarap kadehi al, derdi de yele ver gitsin, gamı da dedi.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr-i mugânındır.

5-Bir kadeh şarap çek, içtikçe iç; mecliste yücel; sözün üstün olsun, yürüsün. Ayağını dışarıya atma; meyhanede ayak dire. Sular alçağa akar; sen de küpün ayakucuna düş; alçal. Coşup köpüreyim dersen Galib gibi sarhoş ol.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr-i mugaanındır.

[2] Niyâzi Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

[3]

Hakkın kullarını bazı kul eyler
Anı kul eylemez yine ol eyler

Alan veren odur bâzâr içinde
Kimin bay-u kimini yoksul eyler

Kiminin bakırını eder altın
Kiminin altununu kara pul eyler

Kimini güldürür daim cihanda
Kiminin ah-u efganın bol eyler

Kiminin sevdiğin alır elinden
Kiminin erini alır dul eyler

Kimine istemezken verir evlât
Kimi ister ana yâd oğul eyler

Kimi bulmaz giye çuldan abayı
Kiminin atına atlas çul eyler

Kiminin tatlı balın eder acı
Kiminin acısın tatlı bal eyler

Kimin bülbül ider güle kılur zâr
Kimin pervaneveş yakıp kül eyler

Eder ak güneşi geh kara balçık
Kara balçığı açar gâh gül eyler

Kimi İsa nefestir eder ihya
Kimi deccal olup sağa öl eyler

Çürüğü sağ edip sağı çürük hem
Solu sağ sağı gâhi sol eyler

Ayağı baş eder gâh ayak
Dili kulak kulağı hem dil eyler

Fili gâhi karınca kursağına
Koyup karıncayı gâhi fil eyler

Çıkarır gâhi yoldan nice yolcu
Gehi yolcuyu göstermez yol eyler

Gehi ıssız harabı şenlik edip
Gehi şenliği dağıtıp çöl eyler

Anasır ipliğin tab iğnesinden
Geçirip onu bu bunu ol eyler

Yeli gâhi letafetle eder od
Odu gâhi kesafetle yel eyler

Suyu dondurup eder taş ve toprak
Taşı toprağı akıtıp sel eyler

Huruf-ı carre gibi cümle eşya
Birbirine uzanıp el eyler

Eder âkilleri çok işte âciz
Eder öyle bir iş san âkil eyler

Bu sözün Yunusu Mısrî değildir
Lûgaz bunda muammasın ol eyler

Niyâzi Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

[4] Okuyuşta Niyâzi Misri kaddese'llâhü sırrahu'l azîze ait kısım ile karışık vezin kullanılmış.

Dost illerin menzili ki, âli göründü
Derd-i dile derman olan Elmalı göründü.

Tûtilere sükker bağının zevki erişti
Bülbüllere cânân gülünün dalı göründü.

Mecnun gibi sahralara ağlayı gezerken
Leylâ dağının lâlesinin âlı göründü.

Ten Yakub'unun gözleri açılsa aceb mi?
Can Yusuf'unun gül yüzünün hâli göründü.

Kal ehlinin akvalini terk eyle Niyâzi
Şimdiden geru hâl ehlinin ahvali göründü.

Niyâzi Misri kuddise sırruhu'l-azîz

[5] Seyyid Osman Hulusi Efendinin eşi Naciye Hanım rahatsız olarak Ankara'ya geliyor. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz onun hakkında himmetini âli eylemiş şifa bulmasını sağlamıştır.

[6] Hacı Aişe Hanım, Efendi Hazretlerine hamil iken hac görevlerinden olan Safâ ve Merve'yi say ederken ilham olan aşağıdaki beyitleri çok tekrar etmiş.

İsmail'im Âzam sensin
Gül yüzlü tazem sensin
Dört kitabın hakkı için
Gönlümde gezen sensin.

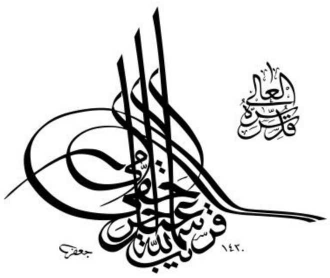
Validesi Aişe Hanıma rüyasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin **“BİZ İSMAİL’İ KENDİ TOPRAĞIMIZDAN YOĞURDUK, EKŞİTMEDİK VE SANA DA HEDİYE ETTİK”** müjdesine mazhar olduğunu hatırlatırdı.

Bir başka sohbetlerinde

“Gardaşlarım! Anamın zürriyeti olmamış anam Hacca gitmiş Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ravzasında dua etmiş demiş ki, Ya Rabbî kapına geldim, bu Habibin hürmetine bir evlat ver demiş. Zaman gelmiş karnımda, hamile olduğunu can bulduğunu fark etmiş, iki rekât namaz kılmış, yatmış denilmiş ki, “İsmail’i kendi mayamızdan yoğurduk, ekşitmedik ve sana da hediye ettik” sesini Anam duymuş. İki rekât Hacet namazı kılmış. Bir gün evimizin önünde yılan yüzüme uzandı, yalamaya başladı. Anam gördü İsmail’i yılan yiyor dedi yılanı kovdu. Gardaşlarım! Şimdi anladık ki, yılan sevgisinden yüzümü yalarmış.

Gardaşlarım (ta ezelden intisabım âlemin seyyidine, düştüm aşkına bu anasır bendine, çok aradım ağladım yüz tutup Hakk’ın kendine, âlemi ervah içinde hubbu Mevlâ olmuşuz.)” (İsmail Hakkı ALTUNTAŞ Gavs-ül Âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Sivasî Nakşi Haki Tarikati İlm-i Ledün Sırları [Kitap]. - İstanbul : Gözde Matbaa, 2007.)

[7] Not: Sesleri metne aktaran **İsmail Hakkı ALTUNTAŞ**



İSMÂİL HAKKI BURSEVÎ Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz HAZRETLERİ'NİN KASÎDE-İ FERÎDESİ

Bir ‘Elif’ bul mekteb-i irfanda evvel ‘ba’ yı sor

Kad hamide eyleyip yay gibi andan ‘ya’ yı sor

Aslı abdır dediler eşyanın , anın aslı ne

Noktanın da var mıdır aslı var ol ma’nayı sor

Sidre nice münteha oldu semavat üstüne

Barigah-ı Mustafa’da ser çeken Tubayı sor

Heft deryaya neden tahsis olundu bu sular

Ya yedi ırmak nedir hem cuy u hem deryayı sor

İsm-i azam suretinde dairen madar olan

Ya’ni kim , bahr-ı muhite , cümle-i eşyayı sor

‘Kaf’ kim Kur’an içinde zikr olunur , ol nedir

Hem o ‘kaf’ üstünde per ü bal açan ankayı sor

Varmıdır bir kimse , bu sırr-ı azıymı fehm ide

Cism-i arş-ı azamı devreden ejderhayı sor

Nur içinde nar olur mu , gül içinde har-zar

Adem asi olduğu şol cennet-i me’vayı sor

Zehi zakkum-ı cehennem, ni’met-i cennet nedir

Asl u fer’i ile işbu zehr ile helvayı sor

İki evdir dediler amma ki aslı üç durur

Bu iki üç dar içinde devreden darayı sor

Fevk -ı dünyanın heva , vü tahtı hem oldu heva

Ber heva üzre ne vech ile durur dünyayı sor

Varmıdır bu nefs-i mefhume aceb asl-ı sahih

Nefs-i mefhumu dahi mefhum olan ‘illa’ yı sor

Halveti vü celveti bir ad olup kaldı heman

Kaç adeddir hem nedir bu ikiden esmayı sor

Dedi ‘essultanu zıllullahi fil arz’ ol Habib

Zıl nedir zü-zıl nedir, bu iki bi-hemtayı sor

Her asırda saltanat kimde karar eyler acep

Ta huruc -ı mehdiye dek cümle bu alayı sor

Zahiren mehdiden İsa efdal olmuşken , neden

Eyledi Mehdi , takaddüm Hazret-i İsayı sor

Herkes ahval-i kıyametten haber anlar bilir

Cümleden müşkil olan şol sa'at-i kübrayı sor

Cümleden bir bir cevabın söyledikten sonra var

Bahr-ı ilm içre olan girdab-ı vaveylayı sor

'Hakkı'ya 'Hak' dedi 'la yüs'el' yürü hamüş ol

Nicedir Mevla-yı esrar-ı cihan-arayı sor

(Tasavvuf , no: 15/4,5,6 16/6,7 17/5,6)

Kaside-i Feride'nin , Rızauddin Remzi er Rufai (kaddesallahû sırrahû'l azîz) tarafından yapılan şerhinin sadeleştirilmiş özeti

Eliften maksad , sırf istikamettir ki 'emr olunduğun gibi dosdoğru ol ' kelam-ı celiline masadak olan mürşid-i kamildir.

Elif harfi yedi noktanın birleşmesi ile hasıl olmuştur. Bir mevhum çizgidir. Ki bu da mürşidlerin zahir veya batın yedi insani tavırdan mürur etmiş bir vücud-ı zilliden ibaret bulunması lüzumuna binaendir.

Mekteb-i irfan ,saliklerin dergahıdır. 'Ba' dan murad , nübuvvet nuru ve velayettir ki , kavis , şehr-i ulum, ve noktası da babusseelamdır.

"Bir mürşid-i kamil bularak dergah-ı salikana intisab et ve evvelemirde velayet ve nübüvvet sırlarını öğren" Kad hamide eylemekten maksad bar-ı sekıl-i mücahedeyi yüklenmek demektir.

Kaddın , yaya benzetilmesi eğilme, bükülmeden kinayedir. Esasen kaddin , keman teşbihi öteden beri kullanılan teşbihattandır.

'Ya' harfine gelince , bilinir ki 'ya' harfi en son harftir.Bu da ilimlerin en son gayesine işarettir ki bu son gaye de marifetullahtır.

"Tam mücahedede bezl-i vücud derecesine vararak evelkilerin , sonuncuların ilmini içine alan marifetullahı öğren" Görünen eşyanın aslı sudur. Acaba kamil insanın aslı nedir ?

"Nokta" ile tarif edilen nur-i Muhammedinin (as) de aslı acaba nedir? Onu Öğren. Semavat üzerinde , sidrenin son merhale olduğunu bildin ise barigah-ı Mustafa'nın (sallallâhü aleyhi ve sellem) üstünde bulunan ve bütün makamları içine alan 'tuba' yı da öğren. İlahi tecelliler , salike niçin yedi deryadan geliyor ve yedi ırmak vasıtası ile ulaşıyor, seyr ü süluk et de bunu öğren.

Her şeyi kuşatmış olan ve her yerde sari olan rahmet denizini öğren. Kur'a-ı Kerimde , Allahü Subhanehu ve Teala'nın Kadir ve Kayyum sıfatlarına işaret eden 'Kaf' harfi ve 'kaf'ın ' üzerinde bulunup, O'nun (cc) zat nurlarına işaret eden noktalar nedir , onu öğren. İblis , meleklerle beraber arşın etrafında dönücüdür.

İşte bu anlaşılması zor bir durumdur. Adem (aleyhisselâm) 'in cennetten çıkmasına sebep olan İblisin bu durumu, nur içinde ateş, gül içinde dikenin bulunması gibidir. Bunları birleştiren ilahi kudret hayret vericidir.. Bu acaib sırları öğren. Kahr ve lutf sıfatını aynı görmek lazımdır ki rıza makamına ulaşabilesin. Bunu öğren.

Cennet, cehennem ve cemalde devreden kamil insanı sor. Çünkü insanı kamil ateş için cehennemden korkmaz ve nimeti için cenneti istemez. Cemali de kendisi için istemez. Her üçünde de Hakk'ın (celle celâlühü) izni ile dönücüdür. Dünya gezegeninin her tarafı boşluktur. Dünya , bu boşlukta nasıl duruyor. Onu öğren. Nefs, zulmet ile nurlar arasında , mevhum bir gölgeden ibarettir.

"Lailahe illa Allah " kelime-i tayyibesinde ki 'illa' kelimesi de mevhumdur. Çünkü 'illa'dan öncesi söylenmezse 'illa' ya , ihtiyaç kalmaz. 'Allah (celle celâlühü)' ism-i celali ise daim ve bakidir. 'la' yı 'illa' yı bırak da kendini bil. Halvet ve celvetin ikisi de birdir.

Sadece isimleri farklıdır. Bu ikisinden ism-i azamı öğren.

Peygamberimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) buyurdu ki, 'zamanın kutbu , yeryüzünde , Allahü Subhanehu ve Teâlâ'nın gölgesidir.'

Acaba , O'nun (celle celâlühü) gölgesinden kastedilen mana nedir, onu öğren. Senin iç aleminde , 'mehdi' yani veled-i kalb zuhur edinceye kadar seni idare eden , mukaddes zatları öğren. ***Kalb makamına vasıl olan salikte veled-i kalb zuhur eder. İç alemindeki makam-ı mehdi budur.*** Arkasından , ruh makamına vasıl olursa ' Ona ruhumdan üfledim' ayet-i celilesinin sırrına erişir. Burası da iç alemdeki , makam-ı İsa 'dır (aleyhisselâm). Dünya aleminde , Hz.İsa (aleyhisselâm) önce gelmiş olmasına rağmen, iç alemde, makam-ı İsa (aleyhisselâm) , Mehdi'den sonra yer almaktadır.

Herkes kıyamet gününü düşünür. Sen, saat-i kübrayı düşün, onun lezzetini tat ki , o aşk ile hayretten hasıl olan bir lezzettir. Saat-i kübra , vuslat ile firkat arasında bir andır. Ayrılıkta kavuşmak ümidi, kavuşmakta ise ayrılık korkusu vardır. Bunların hepsini öğrendikten sonra, ilmi, kendi nefsine mal edip, ilmin sana perde olmasını ve kıyl u kal ile uğraşmanın tehlikelerini de öğren.

Ey Hakkı ! Hakk Celle ve Ala ' O'nun (celle celâlühü) yaptığından sual edilmez' buyurdu. Sen var sükut et. Cihanara olan bu kadar esrarın sahibini sor öğren.

(Tasavvuf Ceridesi, sayı , 15,16,17)

ELİF (ا)

Arap alfabesi'nin ilk harfidir. İbranice de karşılığı alef harfidir. Elif harfinin Ebced hesabındaki değeri birdir. Kameri harflerdendir.

Elif harfi sadece sağdan bitişebilen bir harf olup, kendisine sol taraftan bir harf bağlanamaz.

Elif, Kur'an alfabesinin ilk harfidir; aynı zamanda ilk mahreç, yani ağız boşluğundan çıkış yerleri itibariyle de harflerin ilkidir. Etimolojik yapısı itibariyle elif, tanışmak, kaynaşmak, sevmek, cana yakın olmak, dostlukta bulunmak anlamlarına gelen "ülfet" ile, bir şeyin müteaddit unsurlarını bir araya getirmek, arasını bulmak, imtizaç ettirmek anlamındaki "te'lif" mastarlarının türediği "e-l-f" kökündendir. Elif, alfabenin ilk harfi olduğu gibi diğer harflerin de sebebi ve kaynağıdır. Hatta İbn Mukla'nın kaligrafi sistemine göre, bütün diğer harfler "elif" şeklinde yazılmalıdırlar. Buna göre diğer harflerin hepsi "elif" harfinin değişik kıvrımları şeklinde yazılmasıyla meydana geldiğinden o tüm harflerin aslı ve esası durumundadır. Müteradif yada yakın anlamlara gelen kelimelerin ebced karşılıkları aynı sayıyı verdiği taktirde biri diğerinin yerine kullanılabilir. Nitekim "Allah", "hilal" ve "lale" kelimelerinin ebced değerleri eşit (66) olduğundan bu kelimeler gerektiğinde birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

Örneğin Allah adının yüceltilmesi (İ'lâ-i Kelimetullah) namına açılan bayrağın üzerine **"Allah"** lafzını aynen yazmak yerine, aynı sayı değerine sahip **"Hilal"**i koymak daha uygun görülmüştür. Buna göre Türk bayrağındaki "Hilal" in Allah'ı sembolize ettiğini ifade etmek yanlış olmaz. Özellikle Osmanlı Türkleri dinî konularda "Hilâl" i, askerî konularda ise "lale" yi sembol ve amblem olarak kullanmışlardır. Cami kubbelerine, minare alemlerine hilaller kondurmaları, saray ve kışla kubbelerini lale motifleri ile donatmaları hep aynı düşüncenin ürünüdür. Elif ister harf, ister sayı olsun daima dik yazılır. Bu özelliği uluhiyetten ubudiyete gelen fuyuzat için alıcı bir anten, ubudiyetten uluhiyete yükselecek dua ve niyazlar için yükseltici bir işaret(amplifikatör)tir. Yine bu özelliği ile mirac sırrının ve "sırat-ı müstakim"in de sembolüdür. Allah ve Ahad isimlerinin ilk harfi olduğu gibi evvel, ahir, ezel ve ebed sıfatlarının da ilk harfi olan "elif", evvel ile ahiri, ezel ile ebedi Ahadiyet çizgisinde birleştiren semboldür. Şu halde Elifi yani Allah'ı bilmek her şeyi bilmek demektir.

Elif, "Bir" olduğu için her şeyin kaynağıdır. Çünkü "kesret", "bir" den geliyor. Bu bakımdan tasavvuf edebiyatımızda Allah isminin yerine remz olarak daima "Elif" harfi kullanılmıştır. Mim de Hz.Muhammed'in remzi olmuştur.



Bilindiği gibi "elif" harfi ötürü okunduğu zaman "o" olur, yani Türkçemizde üçüncü tekil şahsı gösteren "o" zamiri meydana gelir. "O" zamiri yalın halde ve tek başına kullanıldığı zaman

Allah isminin yerini almış olur. Türkçedeki “o” zamiri, Arapçadaki “hu” zamirinin karşılığıdır. O yüzden elifi ötürü okumak demek “hu” zikrini diline vird etmek demektir.

Yarin boyu elif harfi gibidir. Kölesi olan sevgilinin boyu ise lamelif gibidir, eğilmiş, bükülmüştür. Bir elif ve bir lam birleşir, lamelif harfi olur. Elif boyumu lam harfine dönüştürdü. Elif harfi lam harfine döner, lam harfi elif harfine nasıl dönüşür.

Elif harfi Türk, Arap ve Fars edebiyatlarında çok önemli bir yere sahiptir. Elif sevgilinin boyunu, sevgilinin açtığı yarayı, doğruluğu ve tasavvufta da Allah’ı temsil etmesi yönüyle birçok şekilde kullanılmıştır. Arap alfabesinin ilk harfi olması ve yazılışındaki incelik ve zerafet sebebiyle diğer harflerden ayrı bir öneme sahiptir.

Elif Divan Şiirinde sevgiliyi belirtirken, Fars edebiyatında doğruluğu ve Tasavvuf edebiyatında da Allah’ı temsil eder. Elif, Arap alfabesinin ilk harfi olması yanı sıra diğer harflerin de sebebi ve kaynağıdır. Birçok harf elif harfinden türemiştir. **Elif tüm harflerin aslı ve esası durumundadır.** Elif gerek incelik ve zerafeti gerekse taşıdığı sembolik anlamlardan dolayı Türkçe’de çeşitli mazmunlara ve nüktelere kaynaklık etmiştir. Birçok deyim elif ile ifade edilmiştir: Eliften yaya kadar… deyimi baştan sona kadar okumak, öğrenmek; Elifi görse mertek sanır… deyimi cehalet anlamında; Elifi elifine… deyimi de aynen, tıpatıp uygunluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Eskiden çocuk yaşta tahta çıkan padişahların culüs merasimleri sırasında padişahın alnına elif çekilirdi. Bu adet daha sonra halk arasında da yaygınlaşıp akıllı, güzel çocukların alınlarına da nazardan korunmak için elif çekilmeye başlandı. Elif, sevgiliyi tasvir ederken de dikkate değer bir biçimdedir. Divan edebiyatında sevgilinin boyu, uzunluğu elife benzetilir. Sevgilinin endamı elifin düzgünlüğüyle ölçülmüştür. Diğer taraftan elif bazen de iki büklüm haline gelmiş aşığın yerine de kullanılmıştır.

Aşk yolunda çeşitli ıstıraplar çeken aşığın bir zamanlar dosdoğru olan boyu, sevgilinin cevri neticesinde bükülüp “lam”a veya “dal”a dönmüştür. Aşık, çekmiş olduğu dertler neticesinde adeta beli bükülmüş bir ihtiyara döner. Aşığın bağrında oluşan yaralar da elife benzetilir. Elif harfi yazılış yönüyle başka bir elifle yan yana yazılamaz. İki elif harfinin birbiriyle birleşmesi yazım kuralları açısından mümkün değildir.

Sevgili naz içindedir yani naz (ناز) kelimesinin ortasında yazılan elif harfi gibidir. Aşık ise bela altında kalmıştır yani bela (بلا) kelimesinin sonunda yazılan elif gibidir. Bu yüzden ikisinin birleşmesi mümkün olamaz. Elif, alfabenin ilk harfi olması ve diğer harflerin de aslı ve esası olması sebebiyle tasavvufta Allah’ın simgesi olmuştur. **Çünkü elif bütün harflerin evveli olduğu gibi Allah da bütün varlıkların evvelidir.** Düz bir çizgiden oluşan elifin noktasının bulunmaması ve kendisinden sonra gelen harfe birleşmemesi Vahdeti temsilinin ayrı bir noktasıdır. Elif ebced hesabında da bir 1 sayısına tekabül etmektedir. Bu yönüyle de Allah’ın birliğini temsil eder. Allah ve Ahad isimlerinin ilk harfi olduğu gibi evvel, ahir, ezel ve ebed sıfatlarının da ilk harfi olan elif, evvel ile ahiri, ezel ile ebedi ahadiyet çizgisinde birleştiren semboldür. **Böylece elif Allah’ın varlığının ezelde bidayeti, ebedde nihayeti olmayan, O’nun Evvel, Ahir, Zahir ve Batın olan yegane bir olduğunu ifade eder.**

Mevlana da şiirlerinde elifi işlemiştir. İlahi aşk duygusuyla şiirler yazan Mevlana elifi aşka benzetmiştir. Elifin gizli anlamlar içerdiğini ve bazı kelimelerin de elifle başladığını söyleyen

Mevlana, şunları söyler***: "Aşk da tıpkı elif gibidir, isminde gizlidir. O olmadan da besmele sesi gelmez. O her şeyin başıdır."***

Elif, Fars edebiyatında doğruluğu sembolize etmiştir. Fakat Fars şairleri bunu yaparken elifin değişik özelliklerinden yararlanmışlardır. Boyu, göğüsteki çizgileri, alfabedeki yeri, diğer harflerin aslı olması noktasının olmaması ve vahdet gibi birçok şekilde elif doğruluğu temsil etmiştir. **Derler ki, her bin yılda elif boylu biri gelir.**

M.G.T

GÖNÜL HER AN

https://www.youtube.com/watch?v=AjZtUOZiSpU

Gönlümüz her ân sendedir yâ Râb
Derdime dermân sendedir yâ Râb

Rahat-ı cânım câne cânânım
Sırr-ı pinhânım sendedir yâ Râb

Âşıkın kâmı, vuslat encâmı
Diller ârâmı sendedir yâ Râb

Aklı aradım bende bulmadım
Şübhe kılmadım sendedir yâ Râb

Kalbi yitirdim, ârayı geldim
Muttalî oldum sendedir yâ Râb

NÛRÎ biçâre oldu âvâre
Yâre'ye çâre Sendedir yâ Râb

Abdülehad Nurî Sivâsî
Kaddesallâhû Sırrahû'l Azîz Efendimiz Hazretleri (1650)

TETİMME

Gönlü her ân Hakk Celle Ve Âlâ Hazretleri ile olanlara aşk olsun, aşkları cemâl bulsun. **" Hiç şüphesiz onların gönülleri göz, gözleri gönül olmuştur. Hattâ onlar baştan ayağa gönüldür"**

****

"Bir gönlüm var, onu dostuma verdim."

Gavs-ül âzam İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak Sivâsî
Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz

TAHMİS-İ AZBÎ
Kıl u kâli zâhidin hâl ehline hâl oldu
Âşk hâlini ne bilsin zâhide hâl kâl oldu
Bir âlemden ayrıldım yüzyetmiş bin sâl oldu
Can yine bülbül oldu hâr açılıp gül oldu,
Göz kulak oldu hep bir her ne ki vâr ol oldu.

Akl u fikri cânla kapladı her vâr âşk
İkrâr ile inkârdan çekti ilk yâri âşk
Kimde nümâyan olur feyz ile esrârı aşk
Uyandı çün nâr-ı aşk kaynadı ebhâr-ı aşk,
Her yanaya çağlayup aktı gözüm sel oldu.

Firakından dilbera benzim hazâna döndü
Kaşlarının derdinden belim kat kat büküldü
Cemâlinmiş bülendi mağzı kur'ân bulundu
Gönül ol bahre daldı dilim tutuldu kaldı,
Girdim anın zikrine azâlarım dil oldu.

Bana muhabbet eden gönül içre bulundum
Kendimi onda görüp zâtım için kılındım
Zâtla sıfatla gizli iken bilindim
Ferhâd bugün ben oldum varlık dağını deldim,
Şirin'ime varmaya her cânibim yol oldu.

Kânde imiş bilmedin seni beni yaratan
Ata ana hakkı kimdir Azbî vâr eden
Hakk'ı bilen geçmedi münkire müdâradan
Geç ak ile karadan halkı bırak aradan,
Niyâzî dön buradan durma sana gel oldu.

HALÎFE-İ PÎR-İ MÜNÎR HACI ABDÜLKÂDİR BEY HAZRETLERİ'NİN-SORU VE CEVAPLAR MAHİYETİNDEKİ İKİ RİSÂLESİ

İlişikte Pîr-i Münîr Sultânu'l Muhakikîn Hoca Efendimiz Hazretleri'nin halîfelerinden, Hacı Abdülkâdir Bey Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz Hazretlerinin iki adet mektup cevabı risalesidir.

Bu risalelerden birincisi, Azîzimiz, Efendimiz Destgîrimiz Mürşîd-i Kâmil Muhittin USER Kaddesallahû Sırrahu'l Âlî Hazretleri'nin peder-i âlîsi, Manastırlı Niyâzî USER Kaddesallahû Esrârehû Efendimiz Hazretleri'nin talebi üzerine Hacı Abdülkâdir Bey Hazretleri tarafından ihvân-ı sâdıkîn'e hitâben yazılmış nâme-i reşâdetleridir.

(MELÂMİLİK İLE İLGİLİ DEĞERLER HAKKINDA) SORULAR VE CEVAPLARI

"**Bismillâhirrahmânirrahîm**"

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) e, kutlu ailesi ve dostlarının üzerine olsun.

Rabbimden bir ihsan ile mânâ âlemine varıp, karşılaşmış olduğum bir "Pir"(olgunluk yaşına ermiş) e varıp, sordum ki:

1. Soru: Hakk'a varmak istiyorum bana yol gösterir misin?

Cevap: Hakk'a varma yolu senin nefsin yani, kendin üzerindedir. O halde kendine şöyle bir bakıp görmez misin, suretin (şeklin) her bir tarafa dönme ve değişip durmaktadır. Suretin değişmesi için bir vücut veren, meydana getiren gerektiği hakkında akıl erdirme ile meydana getirilen herhangi bir eşya bir ilim üzere dayanmakta olduğunu anlamış ol. Ve işbu var olanları meydana getirilmeleri ile ilgili bilgiler üzere olduğunu yakınlık bilgisi ile anlamış ol. Ve bu anlayış ile bütün oluşların **"Kader"** sırrına bağlı olduğunu kavramış olarak iman et.

2. Soru: Ezel ile ilgili âlem üzerine tecellilerin olduğu, değiştirme ve başkalaştırma olmadığı ve bu âlem, İlâh ile ilgili ilim ile durucu olduğunu anladım. Ancak, beni yaratıp meydana getiren nerededir?

Cevap: Mademki, var olanların tamamı ilim ile durucudur, ilim ise sıfattır. Sıfat ise bir sıfatlanan gerektirir ve her vakitte sıfat sıfatlanandan ayrılmış olmaz o halde...

3. Soru: Ben sonradan olan bir şey'im, beni meydana getiren bu "Kadim"(evveli bilinmeyen) yönünde uygunluk, yakınlık olmayışı doğru mu?

Cevap: Sen neden yaratıldın? Dedim ki: İşitmiş olduğum üzere yoktan var olmuşum. Buyurdu ki: Yok, tüm vakitlerde yoktur. Mademki varsın, elbette var olan varlıktan var edilmişsin. Sonradan meydana gelmiş olman, tecelli itibarıyladır. Tecelli dahi mekân ile var olan olur, mekân dahi suret ile durucudur.

4. Soru: Suret için acaba bir vücud var mı?

Cevap: Başkalık yoktur. Ayakta durmuş olma ise ilmin ilgi duymuş olmasındandır. "Ol" emri, ilmin ilgi duymuş olmasıdır. Cevabı ile tüm var olanlar ol emrinden yani, İlâh ile ilgili ilmin ilgi duymasından meydana gelmiş olduğunu bildim ve anladım.

5. Soru: Benim hayatım, ilmim, iradem ve kudretim nedir?

Cevap: İlah ile ilgili sıfatın aynisidir.

6. Soru: Bende cahillik ve zayıflık olduğu halde, İlâh ile ilgili sıfatın aynisi nasıl olabilir ki?

Cevap: Cahil ve zayıf olanın kendi vücudu olmayıp, belki ilim ile kudretin ilgi duyma yerinde görünürlüğü ile cahil ve zayıf olan meydana gelmiştir. Görmez misin ki, sende olan ilim vücudunun tümüne bulaşmış olduğu halde, her bir organında bir olgunluk ile görünür olmuştur. Elinden tutmak, burnundan koklamak, damağından tatmak duyguları ile durucudur.

7. Soru: Buraları mademki böyledir, teklif şeklinde olan emir kimedir? Teklif yapılmaması gerekmez mi?

Cevap: Şöyle bilgin olsun ki, bundan önce tarif ettiğim gibi, ilmin ilgi duymuş olmasıyla görülen ve görülmeyen suretler meydana gelmiş olur. İş bu suretlerin birbirine zıt olmaları hakikatlerinin gerekliliğinden olmuş olduğundan suretlerin zıtlığı ile başkalık meydana gelmiş olur. Ve tüm suretlerin ve ilâh ile ilgili isimlerin meydana gelişinde birbirine bağlantıları vardır. Tecelli sürekli olarak bağlantılar iledir. Meselâ: **"Gaffâr"** (günahları affeden) isminin açığa çıkması günah iledir. **"Rezzâk"** (rızk verici) isminin de açığa çıkması rızka ihtiyacı olan ile olabilir.

Sözün kısası: İsimlerin tamamının açığa çıkması birbirine yardımları ile ve hakikatlerine bağlanmışlık ile olabilir. Görmez misin ki, sendeki hayatın kendisine özel bağımsız vücudu (varlığı) olmaz. Ancak İlim, İrade, Kudret ve diğerleri sıfat olma ile vücud değildirler. Ve sadece ilim ve irade ile eşyada dahi toprak olmayınca un olur mu? Kısacası: Tüm eşya ve isimler birbirilerine yardımları ile durucu olurlar. Bundan dolayı, insanın olgunluğu; Resul daveti ile açığa çıkma imkânı bulur. Ki Cenab-ı Hakk Bakara suresinde, 2/31. **Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti.** Buyurdu. Yani, İlâh ile ilgili öğretim ile insan sureti, insanlığının olgunluğuna yükselmiş olabilir. Eğer bu öğretim olmaz ise olgunluk batında tükenmişlikte kalır. Dikkat edilmeli ki, hiçbir şahıs batınında var olan kemalini davetsiz açığa çıkarmış olamaz. Görmez misin ki, aile içinde hangi dil kullanılır ise çocuk o dilin dışında bir dil ile konuşamaz, bu durum öğretim ile ilgili değil mi? Buna dayanarak şu yüce Resulün **"Kelime-i tevhid"**e olan davetine uyma ile her şahıs hakikatte olan kemalini açığa çıkarmış oldu. Davet edilmiş olanların bir kısmı münafık, bir kısmı kâfir ve bir kısmı mümin oldular. Yapılmış olan davette herhangi bir zıtlık yoktur, zıtlık davete verilen cevaptadır. Bundan böyle anlaşılsın ki, davet her şeyi hakikatten saptıracak değildir.

8. Soru: Cennet ve Cehennem nedir? Ve ne içindir? Azap neden gerekli olur?

Cevap: İman açısından bakılacak olunursa, Cehennem; ayrılık ve uzaklıktan, Cennet; yakınlaşma ve kavuşmaktan meydana gelir. İlgi duymakta olduğu ismin neticesidir. Hatta

uzaklıkta bulunduğun vakitte kendiliğin düşüncesiyle bir takım hayaller meydana getirip, bu hayaller sebebiyle azap içinde olursun ve terk etmek istemezsin. Azap ile dahi bir çeşit lezzetlenme olur. Hatta bir kısım kimseler vardır ki, eşkıyalık yapmak ile lezzetlenmiş olup, türlü, türlü azap (işkence) ve keder üzere yaşama yolunu seçmiş ve bundan bir türlü vazgeçmiyor. Azabı tatlılığa dönüştürmüştür. Ve kendi mesleğinden razı olmuştur. Çünkü her şahıs bir kemali (olgunluğu) açığa çıkarma ile emredilen olmuştur.

9. Soru. Böyle olunca azap ve beğenilmemişlik denilen şeyin vücudu olmaması gerekir. Cahil ile âlimin eşit olması gerekli olur buna ne diyelim? Ki, Cenab-ı Hak Kelâm-ı kadiminde âlim ile cahil bir değildir buyuruyor. Ve cennet ehlini methetmekte ve ateş ehlini kötülemiştir nedeni var mı?

Cevap: İlâh ile ilgili kelâmın inişi Mümin ve Rahim huzurundandır. Konuyu anlamak için gerçekten bir kavrayış gereklidir.

10. Soru: Hak ve halk ile ilgili isimler hakkında açık anlatımlarınızı sunabilir misiniz?

Cevap: Vücud yani, varlık var olan olmaz, ancak suretle olur. Suretten maksadım; yer, gök, ay, güneş, yıldız, üç doğuş ve kâinatın tamamıdır. Suret, yaratılmış olduğu yönüyle, yani meydana gelen olduğu yönüyle gerçek mânâda vücud, yaratıcı ve meydana getirendir. Kudret ile var olduğundan vücud Kâdir ismini alır. Tasvir (söz, yazı ve resim ile tarif) olunduğundan varlık olan vücud Müsavvir ismini alır. Suretlerin ayakta duruculuğu ile Kayyum ismini alır. İlâh ile ilgili isimler böyledir. Gelelim suretlerin vücudu olmaz, ancak bil hâl ile içinde bulunduğu hâli ise, ya durucu, ya da harekettir. Böylece duruculuk ve hareketlilik ile de isim alır. Taş, ağaç, hayvan gibi suretin diğer hâli vardır ki, ihtiyaç ve rızık gibi şeylerdir. İşbu suretlerin ihtiyacından, vücud Gani ismini alır. Ve rızka ihtiyacından Rezzak ismini alır. Suretlerin kayıtlı ve belirli vakitte son bulan olmasından varlık olan vücud misli ve mekânı olmayan ismini alır.

İmdi: Suretlerin meydana gelen olma yönüyle vücud Ol ismi alır, yok olma özelliği ile ahir (son) ismini alır. Suretlere özel bir kısım haller vardır ki, kendini öven, yiğitlik, utanma ve edep gibi şeylerdir. Bu isimlerde suretlere nispet edilir. Onun içindir ki, suretlerin gerekliliğinden bu isimler suretlerle durucudur. Diğer bir kısım isimler dahi vardır ki, onlar dahi görünen suretlerin isimleridir. Toprak, hayvan, ağaç, taş gibi şeylerdir. Bu suretler yönüyle isimlerin üç mertebesi vardır.

Biricisi: Hakk'a ait isimlerdir ki, yukarıda açıklanmıştı. Misali ve mekânı olmayan gibi şeyler.

İkincisi: Halka ait isimlerdir ki, insan, hayvan, taş, ağaç gibi şeylerdir.

Üçüncüsü: Hislere ait isimlerdir ki, kendini övme, yiğitlik, utanma gibi şeylerdir. Âdem aleyhisselâma öğretilmiş olan bu üç kısım isimlerdir. Çünkü isim bilinmeyince kelam var olmuş olmaz.

11. Soru: Âdem aleyhisselâma ruh üflenmiş oldu. Ruh üfleme ne demektir?

Cevap: Bütünlük ile ilgili ilmin keşfidir (ilmin hakikatinin açılmasıdır). Âdem aleyhisselâm, kendine ve başkalığa olan nispet ve dünya ile ilgili bağları kaldırmış olunca hakiki fakirlik ile doğruluğu meydana çıkan olup varlığında başkalık kalmadığından "Safiyy-ullah" (Allah ile ilgili

arınmışlık) oldu. Bundan dolayı, melekler dahi ona secde ile emredilen olmuşlardır. Çünkü kişi kâmil mümin olamaz, ancak nispet ve dünya ile ilgili bağları kaldırmış olmayınca. Yani, tam, eksiksiz fakirliğe ermiş olmayınca. Onun içindir ki, Cenab-ı Hakk kendi güzel isimlerinde kendini "Mümin" ismiyle övmüş ve tarif etmiştir.

12. Soru: Âdem aleyhisselâm Hakk'ın halifesidir. Hakk'ın halifesi olması hangi yöndendir? Bize bildirir.

Cevap: Cem, Hazretü'l-Cem' ve Cem'u'l-Cem zevki kendisinde meydana gelmiş olup, isimler ve sıfatıyla durucu olduğundan kullanıcılığın (tasarrufların) tümünü onun yüzünden yani, onun hakikatinden olduğu sebebiyle Hakk'ın halifesi oldu. Ki, Cenab-ı Hakk Bakara suresinde, 2/30. **"Ben yeryüzünde bir halife atayacağım."** Ayeti bu anlatılanları doğrulamaktadır.

13. Soru: Bu eşya ve suretler Hakk'ın ayniliği midir? Yoksa dışında olanlar mıdır?

Cevap: Ne aynisidir ve ne de dışında olandır. Hem aynisidir, hem de dışında olandır. Sonradan meydana gelen ve yok olucu olmasından başkalık gerektirir. Vücutları yani, varlıkları Hak olduğundan aynilik gerektirir.

14. Soru: Cenab-ı Hak buyurmuştur: "Siz dua edin ben icabet (kabul) edeyim" Hâlbuki çoğunlukla duamıza icabet olunmuyor ne dersiniz?

Cevap: Dua (istek, dilek) dört kısımdır.

Birincisi: Bu dua, Zat ile ilgilidir ki, Allah ehli diliyle zat ile ilgili kabiliyet olarak da tarif edilir. Kabiliyet öyle bir şeydir ki, ezel ile ilgili ilimde var olan bilgilerin gerekliliği üzere olmuş olan meydana getirilmedir. Bunda icabetin olmayışı ve geriye bırakılması mümkün değildir. Ve bu mertebede olan bilgilerde değişiklik ve başkalaştırma yoktur. Enam suresinde, 6/34. Allah'ın kelimelerini değiştirecek hiçbir kuvvet yoktur. Ayeti bunu doğrulamaktadır.

İkincisi: Bu dua, Hâl ile ilgilidir ki, bazı icabet olur, bazı icabet olmaz veya geriye bırakılır. Meselâ: Mesleği kâtip olan kişi, mesleğinde uzman olduğu halde olur ki bir göreve getirilir veya olu ki hiçbir göreve getirilmez. İşe yerleştirilmemiş olması, işlerin yolunda gitmeyişinden dolayıdır ki, zatı ile ilgili ilminin gerekliliğidir.

Üçüncüsü: Bu dua, iş ile ilgilidir ki, mesela: Bir asker uzun sure askerlik yaptığı halde subay olamaz. Diğeri ise kısa zamanda subay olur. Bunların ikisi de iş ile ilgili duada bulunmuşlar ise de, zatları ile ilgili kabiliyetlerinde zıtlık olduğundan hükümleri dahi çeşitli olur.

Dördüncüsü: Bu dua, dil iledir ki, işte ve hâlde bir payı olmayarak şuursuz olarak dua etmesidir. Bu şekilde var olanların tümü kabiliyet dili ile yapmış olduğu dua daima kabul edilir. Olunmaz denilmesi cahillik gerekliliğindendir. Yoksa daima var olmaktadır.

15. Soru: Her şeye icabet (kabul edilir) olunduğunu anladık. Ve kabul edilir değildir denilmesi cahillikten doğduğunu da bildik. Ancak bu cahillik denilen şeyin hakikatini ve hangi cahillik mertebesinden meydana gelmiş olduğunu ve bu cahilliğin meydana getirilmesi hikmetinin ne olduğunu bize bildirir misiniz?

Cevap: İnsanların cahilliği, hayal ile durucudur. Çünkü insanın bencillik ve başkalık ile duruculuğu hayal âleminde olması gerekliliğindendir. Hayal dahi isimlerin tümünün meydana gelmesini gerektirir. Hatta başkalık var olmaz ise isimler dahi var olmaz. Çünkü Hak yaratılan halk ile olabilir. Ve Rezzak dahi rızkı verilen ile olabilir. İsimlerin tümü böyledir ve hakikatte cahil başkalıktan doğmuş olursa da, başkalık dahi hayal ilminden doğmuş olduğu yönüyle hakikat, başkalık ile ilgili cahillikten olur. İsimlerin tümü dahi bu mertebede hükümlerini ve olgunluğunu (kemalini) açığa çıkarmış olduğundan bu yüzde olan cahillik kemalin aynisi olur. Ve bu mertebelerin meydana getirilmesi olgunluğun açığa çıkması içindir. Yüce Allah Ali İmran suresinde, 3/91. **“Ey Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın.”** Buyurdu. Fenada cahilliğin vücudu yoktur. Bekada ise ilmin ilgi göstermesiyle isimlerin nispetinden meydana gelmiş olur…

<<HACI ABDÜLKÂDİR BEY>>
Pir-i Münîr Seyyid Muhammed Nûru’l Arabî
Hazretlerinin Halîfesi.

PÎR-İ MÜNÎR SEYYİD MUHAMMED NÛR HAZRETLERİ'NİN BÂZI ÂLİMLERE SORDUĞU SORULAR VE CEVAPLARI

(SIFAT VE İSİMLER HAKKINDA) SORU VE CEVAPLARI

“Bismillâhirrahmânirrahîm”

Hamd, Allah’a mahsustur. O Allah ki, varlık göğünü en güzel isimlerinin kandilleri ile nurlandırmıştır.

Tarafınızdan gelen mektubunuzu aldım. Hoca efendi hazretlerinin Prizren’de âlimlere hitap ederek sormuş olduğu soruları ve ne yönden açıklamasının yapıldığına dair bizden açıklama istiyorsunuz. Bu fakirin bu sorulardan ve ne şekilde açıklandığı hakkında bir bilgim yoktur. Ancak incelik gösterip, açıklama yapmamı isteğiniz üzere gücüm derecesinde bir cevap yazıyorum.

1. Soru: Sıfat ile isimlerin farkı nedir?

Cevap: Bunlar zaten, gerek sıfat ve gerek isimler (esmâ) olsun tamamı zâtın açığa çıkardığı özelliklerden başka bir şey değildir. Hepsi, İlâh ile ilgili zatın dışında olan şeyler değildir. Fakat değerleri yönüyle bir birbirinden ayrılmış olmaktadırlar. Değer verme dahi nispet çerçevesindedir, Yani, yerler ve durulacak mekân ile ayakta durucudur. Değer verme ise; hayat, ilim, irade, kudret Hakk’a nispet edilir ise yani, Hak ile durucu olduğu yönüyle “Ümmehât-ı esmâ” (isimlerin asılları) olduğundan sıfat olarak tarif edilmiştir.

Çünkü isimler, bu sıfatın ilgi duymasıyla ayakta durucu olur. Özellikle bu sıfat dahi ilgi duyma yönünden isim olur.

2. Soru: ***Yücelik ile ilgili sıfatın tesir ediciliği ve tesir etmeyişi Hakk'a dayandırılır ise, küfür mü? İsyan mı? Olur. Ve iradenin bütünlüğü ve bir kısmı, eski ve sonradan olan olması ve tesir eden ve etmeyen olması ne gibidir?***

Cevap: İradenin bütünlüğü ve bir kısmı, tesir ediciliği ve etmeyişi halk görüşü değeriyledir. Tesir edemeyenin kendisine özel ve bağımsız vücudu olmadığı, bundan dolayı vücudu olmayan şey vücutsuza nispet edilir. Yoksa hakikat hali üzere bir şey batıl değildir. Her bir iş bir ismin hükmünü meydana getirir. Bu görüş üzere aciz, bir şey yapamaz durumda olanın ve cahilliğin vücudu yoktur, ancak bir mertebede İlâh ile ilgili kemal ile meydana gelir. Küfür ve isyan cahillik mertebesiyle ayakta durucudur. Yüce Allah, bütün mertebeler ile tüm vakitlerde hükmünü açığa çıkarmış olmaktadır.

3. Soru: İradenin yakınları olan şeyleri nedir?

Cevap: İradenin yakınları olan şeyler yedidir. 1-Vücud. 2-Adem (yokluk). 3-Sıfat. 4-Kâdir. 5-Ezmîne (vakitler). 6-Emkine (yerler). 7-Cihât'tır(جهات) Cenab–ı Hak cümlemize hayır ve ilerlemeler buyurmasını dua etme ile bütün salik ve âşık mümin kardeşlerime aşkta kemâl dilemekteyim. Tamam oldu…

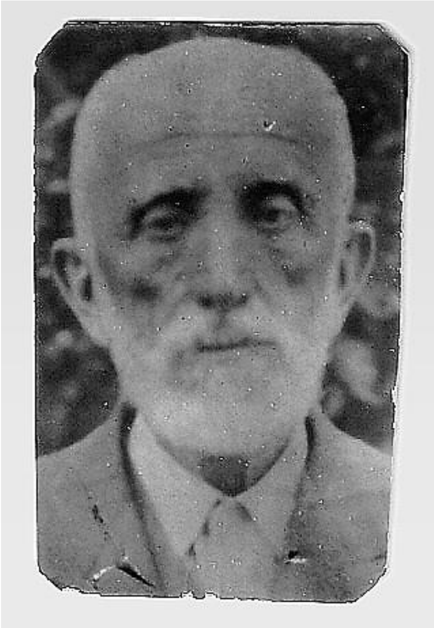
<<HACI ABDÜLKADİR BEY>>
Pîr Muhammed Nuru'l Arabî
Hazretlerinin Halifesi

Not: Kâmil mürşit olan Hacı Abdülkâdir beyefendinin cevaplamış olduğu üç sorunun sâhibi Pîr Seyyid Muhammed Nûru'l Arabî olup bu soruları, bir mecliste bulunan Prizren şehri âlimlerine cevaplamaları için sunmuştur. Ne şekilde cevap verildiği veya verilmediği konusunda bir bilgi yoktur. Manastır vilâyetine gitmiş olan bazı Melâmi ihvanları, oradaki ihvanlardan bu soruları aynen alıp oturmakta oldukları kasabaya döndüklerinde çevrelerinde bulunan bazı bilgili kişilerden bu sorulara cevap ricâ etmişler fakat doyurucu bir cevap almamışlardır. Çevrelerinde cevap verebilecek kimse olmadığını anlamaları üzerine Pîr hazretlerinin seçkin hâlifelerinden olan Hacı Abdülkâdir beyden, bu sorulara Pîr hazretlerinin nasıl bir cevap verdiğini, vermediyse kendisinin cevap vermesi için, **Manastırlı Niyâzî** Efendinin bir mektup yazmasını ricâ etmişlerdir. Ve Niyazi efendinin yazmış olduğu mektuba cevap olarak Abdülkâdir Efendi yukarıdaki soru ve cevap şeklindeki mektubu yazıp göndermiştir. Yüce Allah, kendisinde razı, sırlarını kutlu ve ruhunu şâd etsin. Bu gibi kâmillere ihsan ettiği hikmetleri tüm âşık ve salik olan mümin kardeşlerimize ihsan etsin. Âmin…

****

(Bursalı Mehmet Tâhir Bey Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz Efendimiz Hazretleri, arkadaşı olan Niyâzî Baba Hazretleri'ne gönderdiği kartpostal kendi fotoğrafı olup arka yüzüne de hatt-ı desti ile hâtırasını dercetmiştir. Kartpostal'ın aslı M.G.Tümay Efendi'dedir.)





(Bursalı Mehmet Tâhir Bey Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz Efendimiz Hazretleri, arkadaşı olan Niyâzî Baba Hazretleri'ne gönderdiği kartpostal kendi fotoğrafı olup arka yüzüne de hatt-ı desti ile hâtırasını dercetmiştir. Kartpostal'ın aslı M.G.Tümay Efendidedir.)





MÜ'MİNLER CENNET NİMETLERİNİ KALPLERİNDE VE KAFALARINDA CANLANDIRIP ONU DÜŞÜNÜRLER

Abdullah bin Mübarek rahmetullahi aleyh anlatıyor.

Şeyhim Abdülaziz Debbağ kaddesellâhü sırrahu'l âlî Hazretleriden işittim, (Allah Teâlâ ondan razı olsun) buyurdu ki:

— Doğrusu müminler cennet ni'metlerini akıllarına getirip gönüllerine doğru çekerler, cennet ile ve Allah'ın onlara orada hazırladığı şeylerle ferahlık duyarlar. ***Velî olan zata gelince, onun kalbi ve düşüncesi Allah Teâlâ'dan başkasından kopmuştur.*** Yani onların akıllarında ve düşüncelerinde Allah'tan başkası hakkında bir fikir yaratılmaz. Bunun için onlara Evliyâ-ullah denilmiştir. Allah Teâlâ'dan başkasından kalblerini, kafalarını koparıp uzaklaştırdıkları için bu isme lâyık görülmüşlerdir.

İşte bu sözler şeyhime aittir.

Kişiyi Allah ile beraber bulundurmak, onu Hakk'a irşâd edip götürmek, kulun himmetini yüceltmek içindir. Tâ ki kul ni'met ile meşgul olup ni'meti vereni unutmaya. Bilâkis kula vâcib olan şudur: **Kendisine ni'meti verenle meşgul olmak, ona zarilik edip huzurunda yalvarıp yakarmaktır.** Mü'min bir kulun üzerinde bulunması lâyık olan hal ve düşünce bu olmalıdır. Ni'mete gelince, ona göz kaldırıp bakmak ancak, onun Rabbisini sevmek yolu üzere olmalıdır.

O nimetle Cenâb-ı Hakk'ın varlığını ve birliğini dile getirip ikrar etmek, nimetin Ondan geldiğini bilmek ve ni'mete ancak bu inanç ve düşünce içinde bakmak gerekir. Bu ni'met ten önce de kul efendisi ve yaradanıyla beraber olmalıdır. Bir an o ni'metin yokluğunu ve hiç mevcut olmadığını farzedelim, kalb yine efendisine yöneldiği hal üzere kalmalıdır. Onun tevhid denizinde gark olup ilâhî esrarında kendini kaybetmelidir. Ni'metin vücudu onu meşgul etmemeli, elden çıkması onu zikrullahtan alıkoymamalıdır.

Bu mânayla Şeyhimden işittim (Allah ondan razı olsun) buyurdu ki:

— Velî olan zâta Cenâb-ı Hak'tan yana muradı hâsıl olunca, artık Cenâb-ı Hakk'ın onu nereye indireceğine aldırış etmez.

Sonra şeyhim bu meseleyle ilgili bir misal getirerek buyurdu ki :

Bütün damarları ve hücreleriyle bal yemeğe kendini veren bir böcek düşünün. Bu böcek bal küpünün kenarına tutunup arzusuna kavuşunca, gece gündüz demeden ondan yer.

Bu küpten daha büyük bir küp düşünün; içinde bal değil katran doludur. O böceği getirip bu küpe koyacak olursan buna hiç aldırış etmez, ilgi duymaz, küpün büyüklüğüne bile bakmaz, bitişiğindeki bal küpüyle meşgul olur, o kadar ki katranın kokusunu bile duymaz, başka bir şeyden de haberi olmaz. Çünkü onun zâtı bütün hücreleriyle kendini bala vermiştir, başka şeylerden kesilmiştir. Ne katrana dönüp bakar, ne de onun kokusundan müteessir olur. Allah daha iyisini bilir.

Sh:516-517

Kaynak:
Abdülaziz Debbağ trc: Celal YILDIRIM Kitab'ül İbriz [Kitap]. - İstanbul : Demir Yayınları, 1979. - Cilt II

TETİMME

"Allah bes ve der heme an zül-cemal bes..."

"Allah Teâlâ her zaman ve her an Cemali tecellileriyle kullarına kafidir..."

"Mevla görelim neyler neylerse güzel eyler",

"Niyet hayır, akibet hayır,"

"Mülkün sahibi yalnız Allah Teâlâ dır."

Eskiden çok meşgul ediyordu dünya halleri,
sonra ne oluyor dediğimde "Onun dediği olur" dediler

Sen dışarı çık içeri girme, içeride olursan görmen zorlaşır.
İçeride olursan kaynaşırsın,
Kaynaşmanın sonun benzeşme ve yok olmadır.
Takdir değişse de kaza değişmez, herşey sürüp gider.

BAĞDATLI RUHİ'den

1. Bend'den
Sanman bizi kim şîre-i engür ile mestiz,
Biz ehl-i harabattanız mes-i elestiz.
Ter-dâmen olanlar bizi alûde sanur lîk
Biz mâil-i bûs-i lebi câm u kef-i destiz.
Sadrun gözetüp neyleyelüm bezm-icihanun,

Pây-ı hum-ı meydür yerimiz bâde-perestiz.
Mail değilüz kimsenin azarına amma
Hâtır-şiken-i zahidi peymâne-şikestiz.
Erbabı garaz bizden ırağ olduğı yeğdür
Düşmez yire zira okumız sahib-i şastuz.
Bu âlem-i fânide ne mîr ü ne gedâyız
Âlâlara a'lalamruz pest ile pestiz.
Hem-kâse-i erbâb-ı diliz arbedemüz yok
Meyhanedeyüz gerçi velî aşk ile mestiz.
Biz mest-i mey-i meygede-i âlemi cânuz
Ser halka-i cem'iyyet-i peymane keşânuz.

Bugünkü dille:

Bizi üzüm suyu ile sarhoş sanmayın
Biz harabat ehlindeniz (meyhane sakinleriyiz)

Elest günü toplantılarının sarhoşlarıyız.
Etekleri kirli olanlar bizi de öyle sanırlar ama

Biz sadece şarap kadehinin dudağını ve elin ayasın öpmeye düşkünüz.
Bu cinan toplantısında başköşeyi gözetip neyleyelim

Bızim yerimiz şarap küpünün dibidi', bâde-perestiz.
Biz kimseyi kırmak, incitmek istemeyiz ama,

kadehi kıran ham sofunun gönlünü kırmaktan da çekinmeyiz.
Garaz erbabının bizden ırak olması iyidir,

çünkü biz usta okçularız, okumuz yere düşmez (hedefini şaşmaz).
Bu fani dünyada ne beyiz ne de dilenciyiz, İyilerle iyi, kötülerle kötü oluruz.

Gönül adamlarıyla kadeh arkadaşlığı ederiz, onlarla kavgamız yoktur.
Gerçi meyhanedeyiz ama, bizi sarhoş eden aşktır.

Biz, canlar âleminin meyhanesindeki şarapla sarhoş olmuşuz.
Kadeh çekenler halkasının başında otururuz.

---

10. Bend'den

Nâcar çeker halk bu zahmetleri yoksa
Adem kara dağ olsa getirmez buna takat.

Halin kime açsan sana der: Hikmeti vardır,
Öldürdü bizi ah, bilinmez mi bu hikmet!

Beyhude dönüp neyler ola başumuz üzre
Halkın bu felek dediği dülab-ı meşakkat.

---

14. Bend'den
Alemde ki kâmil çeke gam, zevk ede cahil
Yerden göğe dek yûf bana, ger demez isem yûf!

16. Bend'den

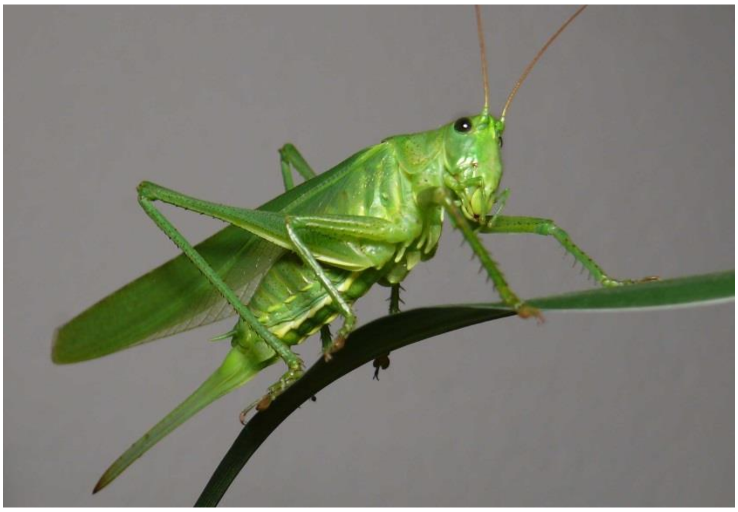
Bir devrde geldik bu fanî âleme biz kim
Asar-ı âtâ yok ne beşerde, ne melekte..

Mutbaklarına aç varanlar değenek yer
Çavuşları var, göz kapıda, el değenekte.

Biz yine de ulvi halinizi süfli âlemin halleriyle bulandırmamaya çalışalım, Rebeze çölünde yalnızlığıyla Hakkı haykıran Hz. Ebu Zer radiyallahu anh unutmayalım.

İhramcızâde İsmail Hakkı

ÇEKİRGELER YAKILAMAZ



MUTASARRIF AHMET CEVDET BEY (= PAŞA) ZAMANI (1296-1301) = (1878-1883)

Yeni Mutasarrıf **Ahmet Cevdet Bey** bir ay kadar memleketin geçmiş ahvalini ve halkın psikolojisini incelemekle vakit geçirdikten sonra, ilk iş olarak Hükümet konağı mescidini döşeyip, imam ve müezzininin maaşlarını arttırmış, memurlar arasında içki içenlerle, namaz kılmayanları bu huylarından caydırarak, mescide devamlarını sağlamıştır.

O yıl Denizli cihetinden gelen **Çekirge** afetini önlemek üzere, hükümet konağının dört köşesinde, ulemadan dört zata birer oda tahsis ederek, kendilerine 250'şer kuruş aylık vermek suretile **Buhar'iî Şerif** okutmaya ve yazdırmaya ve yazdıklarını Isparta hacılarına vererek **Haremi Şerif**'e göndermeye başlamıştı.

Kendisi **Ermeni Asıllı** ve Mabeyni Hümayun fenerdarhğıyla saraya girmiş ve **Müslüman olmuş** bir kimse olduğu halde, halkın gözünde **Veli ve Mürşit** gibi tanındı. Her Cuma günü, Ulema, Şeyhler ve esnafın ileri gelenleri mutasarrıfın ziyaretine gider, bunu **Hilafet Makamının Ziyareti** sayarlardı.

ÇEKİRGELER YAKILAMAZ

1297 (M/1870) de çekirge afeti olacağı tahmin edildiğinden, çekirge tohumlarının (= yumurtalarının) kıştan toplattırılıp yok edilmesi için, çekirgenin konduğu yerleri saptayacak ekipler kurmak üzere Vilâyetten ödenek istenmişti. Vilâyetten **İngiliz Ali Bey** adında bir uzman gönderilmiş, giderlerin Menafi Sandıkları Sermayesinden ödenmesine izin verilmişti.

Memleket ileri gelenler ile, Ulema ve Askeri erkândan kurulan bir komisyon, ilçelerde mülki ve askeri memurlardan kurulacak ekiplerin **Çekirge Mücadelesi** yapmak üzere görevlendirilmesine karar verildi. Bu toplantıda, İngiliz Ali Beyin, gerektiğinde **Uçkun haldeki çekirgeleri öldürmek** üzere Tophaneden birkaç yüz kilo Barut alınmasını önermesi üzerine kıyamet koptu.

Ulemadan biri çekirgelerin iki kanadında, Süryani harfleriyle yazılmış bir yazı bulunduğunu, bu yazının

«Biz çekirge sürüleri Allah Teâlâ'nın ordularındanız. Ülkede fesat ve zulüm görüldüğü zaman şehirleri ve kasabaları tahrip [ekinlerini yok etmek] etmek üzere, Allah Teâlâ tarafından kulları üzerine kullarına musallat ediliriz/gönderiliriz. »

anlamında olduğunu bir kitapta okuduğunu söylemesi üzerine ***Müftü Tahsin Efendi***

(«bu yaratıklara ateşle ceza vermek Tanrıya mahsustur!.») [hayvan haklarını savunanlara ithaf olunur] seklinde bir iddia ortaya atmış,

Yavruzade Şeyh Mehmet Efendi'de

(«—Hükümetin aldığı önlemlere bizim karışmamız gerekmez. Çekirgelerin ne şekilde yok edilmesi gerekiyorsa, hükümet gereğini yapar. Bize dua etmekten başka bir şey düşmez. Biz şimdi yerlerimize gidip duaya başlayalım. Papas efendiler de ayni şekilde kiliselerinde dua edip ayin yapsınlar.»)

şeklinde konuşunca, **İngiliz Ali Bey** («Şeyh efendi, bu hurafeleri ve Yahudi Masallarını bırakalım da, düşündüğümüz ve karar verdiğimiz tedbirleri uygulayalım.») der demez, ulema ve şeyhler ayağa kalkarak

«— Biz hadisi ve doğru rivayetler okuyoruz.. Bu hadisi sizin Yahudi Masalı demeniz küfür'dür. Biz şimdi gider, durumu Hilâfet Makamına arzederiz. Fakat Mutasarrıf Beyin, geldiği gündenberi, yaptığı icraatı görerek — İmanı Kâmil sahibi olduğuna inandığımız için — bu şikâyeti kendilerinin yazmalarını ümit ve taleb ederiz.»)

demeleri üzerine, Mutasarrıf Ali beye hitapla «— Bey efendi, bu dakikada özür dilemez ve düşüncelerinizi değiştirmezseniz, durumu yüksek makamlara arzetmeye mecbur kalacağım.» deyince Ali Bey ayağa kalkarak, Müftü ve Şeyh efendilerin ellerini öpmüş ve okunan hadisin farkında olmadığını beyan ederek özür dilemişti (*).

[Osmanlının temiz ruhlu insanı]

O sırada, Kuleönü köyünden Deli Hafız adında birisi, 95 yaşında olan **Isparta naibi Tevfik Efendi**ye baş vurarak, tarlasındaki buğdayların, çekirgeler tarafından yok edilmesini önlemek üzere, çekirgelere hitaben bir ilâm [Bir davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmî belge.] yazmasını istemiş.

<u>Naip efendi Şer'iye mahkemesi başkatibine, abdest aldırtarak, çekirgelere hitaben üç tane ilâm yazdırmış.</u> Bunları tarlasında çekirgelerin geleceği yerlere asmasını söylemiş. Deli hafız bunları götürüp tarlasına asmış ..O civardaki bazı köylülerin söylediklerine göre çekirge saldırmamış.(!). Naip Isparta'da ölmüştür. [Allah Teâlâ rahmet eylesin. Amin]

(*) Çekirgelerin kanatlarında yazılı olduğu söylenen hadisin arapçası şöyleymiş «Nahn'ü cendi minel ecnad •— Salletna Allah, alelibad — Litahrib'en nevahi vel bilâd— İnde zuhurülcevr vel fesâd.»

نحن جند من الاجناد – سلطنا الله على العباد – لتحريبا النواح و البلاد – عند ظهور الجور والفساد

«Biz çekirge sürüleri Allah Teâlâ'nın ordularındanız. Ülkede fesat ve zulüm görüldüğü zaman şehirleri ve kasabaları tahrip [ekinlerini yok etmek] etmek üzere, Allah Teâlâ tarafından kulları üzerine kullarına musallat ediliriz/gönderiliriz. »

Kur'ân-ı Kerim'de okuduğu ayet'te şöyledir:

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُّفَصَّلاَتٍ فَاسْتَكْبَرُواْ وَكَانُواْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

"Fe erselnâ aleyhimut tûfâne vel cerâde vel kummele ved dafâdia ved deme âyâtin mufassalâtin festekberû ve kânû kavmen mucrimîn(mucrimîne)")

"Bunun üzerine su baskınını, çekirgeyi, haşeratı, kurbağaları ve kanı birbirinden ayrı mucizeler olarak onlara musallat kıldık; yine de büyüklük taslayıp suçlu bir millet oldular." [7/A'râf-133]

Kaynak: Böcüzade Süleyman Sami , Isparta Tarihi , Bugünkü Dile Çevirip Yayımlayan Dr. Suat Seren (Böcüzade) «Isparta Eski Senatörü» Serenler Yayını , 1983— İstanbul



"NÜKTE-İ HAKİKAT…"

"Muallim ordusu derken çekirge orduları

Çıkarsa ortaya, artık hesâb edin zararı!

"Muallimim'' diyen olmak gerektir imanlı;

Edebli, sonra liyâkatli, sonra vicdanlı."

Mehmet Akif ERSOY

NAZARÎ TASAVVUFTA İŞÂRÎ HADİS YORUMLARI

Vahdet-i vücûd, insan-ı kâmil, ilâhi kelime, hakikat-ı muhammediyye, nefesu'r-rahmânî, tecelli, hayâl, berzah, taayyün, tahakkuk gibi konular nazarî tasavvufun en önemli meseleleridir. Özellikle İbnu'l-Arabî'den sonra vahdet-i vücûd felsefesinin etkisinde kalan sûfiler nazarî tasavvufun bu temel kavramlarını âyetlerin yanı sıra hadislerle de temellendirme gayreti içerisinde olmuşlardır. Ancak, mutasavvıfların bir takım felsefî öğretiler ve teorik konular üzerine bina edilmiş yorumları aşırı ve kabul edilemeyecek yorumlar olarak kabul edilmiştir.

Sûfîlerin nazarî yorumlarını örneklendirirken aynı hadislerin amelî tasavvufta nasıl yorumlandığına da yer vererek tasavvuf geleneği içerisindeki farklı bâtın anlayışlarına dayalı yorumları tespit etmiş olacağız.

1. Mü'min, mü'minin aynasıdır:

Bu hadiste ayna kavramı metaforik anlamda kullanılmaktadır. Ayna, tasavvuf düşüncesinde en çok kullanılan metaforlardan birisidir. Sûfilere göre bu hadiste ayna metaforuyla tasvir edilen gerçek mü'min, insân-ı Kâmil ve Cenâb-ı Hak'tır. İbnu'l-Arabî (638/1240), *"Mü'min, mü'minin aynasıdır."*[501] hadisini *"O'nun benzeri yoktur"*[502] âyetiyle irtibatlandırarak vahdet-i vücûd felsefesine göre şöyle yorumlar: ***"Tenzih nitelikleriyle nitelenmiş ilâhî hakîkat görüldüğünde, kendisinden başka her varlığı yok eder. Bununla birlikte, hallerine göre tek bir şahısta ya da hallerinin farklılığı nedeniyle farklı şahıslarda O'nu müşâhede, derece derecedir. Bunun nedeni, hakîkatin şunu gerektirmesidir. İçimizden herhangi bir müşahede sahibi ancak kendi nefsini müşahede ettiği gibi her hakikat de bizden ancak kendisini müşahede eder. Dolayısıyla her hakîkat diğeri için bir aynadır. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Mümin, mümin kardeşinin aynasıdır." Allah ise, şöyle buyurur: "O'nun benzeri yoktur."***[503]

Abdulkâdir Geylânî'ye (561/1165) nispet edilen *Sırru'l-Esrâr* isimli eserde bu hadise ru'yet konusunda yer verilmektedir. Sûfiler Allah'ın bu dünyada kalp aynası vasıtasıyla görülebileceğini düşünürler. Bu da gönül gözü ile O'nun Cemâl nurlarının aksinden olan sıfatlarını görmektir. Bu eserdeki hadisin yorumu şu şekildedir: ***"Sultanî ruhun kazancı, Allah Teâlâ'nın cemâlinin yansımasını görmektir. '(Kulunun) kalbi, gördüğünü yalanlamadı'504 âyetinde ve 'Mü'min, mü'minin aynasıdır' hadisinde ifade edildiği gibi. Hadiste geçen ilk mü'min kelimesiyle, 'mü'min kulun kalbi', ikincisi ile de 'Allah' kastedilmiştir."***[505]

Her ne kadar Gazzâlî ayna metaforunu sûfî'nin yaratıcısı ile yaşadığı mistik hâli ifade eden bir kavram olarak düşünmüse de . Ancak Gazzâlî (505/1111) bu hadisi *İhyâ*'da 'İnsanın Kendi Kusurlarını Bilmesi' başlığı altına şöyle ele almaktadır: ***"İnsanlara karışmak ve aralarında kötü bulduğu her işte kendisini murakabe edip ayarlamaktır. Mü'min, mü'minin aynasıdır. Başkasının kusurlarında kendi kusurlarını görür ve tabîatların hevâ-i nefislerine uymakta birbirlerine yakın olduklarını bilir. Birinde bulunan bir kusurun aynı, daha azı veya daha çoğu mutlaka diğerinde de vardır. Kişi kendisini araştırmalı ve başkasında görüp hoşlanmadığı şeylerden kendisini temizlemelidir. Şayet insanlar başkalarında gördükleri kusurları kendileri terk etse başka bir terbiyeciye gerek kalmazdı."***[506]

Suhreverdî (632/1234) ise *Avârifu'l-Meârif* adlı eserinde Ribât ve Tekkelerdeki sûfilerin özelliklerinden bahsederken bu hadisi şöyle yorumlamaktadır: ***"Ribat ve tekkelerde toplananlar beraberlikleriyle iç âlemleri bir noktada toplanmış ve nefisleri birbirine bağlanmıştır. Resûlullah'tan rivâyet edilen 'mü'min mü'minin aynasıdır' hadisine göre, onlar birbirinin aynası olmuştur. Ne zaman içlerinden birinde ayrılık hali eseri zuhur etse, ondan nefret ederler. Çünkü geçimsizlik ve ayrılık, nefsin ortaya çıkmasıyla meydana gelir. Dervişin nefsâni davranışları ortaya çıktığında sûfîler onun bu topluluktan ayrılacağını anlarlar ."***[507]
İsmail Ankaravî (1041/1631) de semâ ve mukâbele konusunu ele alırken bu hadise şu şekilde yer vermektedir: ***"Mukabelede esas olan, yüzyüze gelecek şekilde oturmaktır. Mü'min, mü'minin aynasıdır' hakikatince kalb kalbe karşı, kin ve nefretten arınmış olarak sanki***

aynaya bakıyormuş gibi kardeşin kardeşe bakması gerekir ki bu sayede birliğin sırlarına ve tevhidin müşâhedesine nâil olmak mümkün olsun. Mukâbele lafzının asıl manası ve sırrı budur."[508]

Görüldüğü gibi İbnu'l-Arabî, hadisi vahdeti vücuda delil olarak ileri sürüp yorumlarken, Gazzâlî tasavvufî kavramlardan birisi olan murâkabe, Suhreverdî de sûfilerin ahlâkı bağlamında yorumlar. Gazzâlî, Suhreverdî ve İsmail Ankaravî'nin yorumları daha ma'kul ve kabul edilebilecek bir tasavvufî yorum tarzını yansıtırken, İbnu'l-Arabî'nin yorumu, nazarî irfânî görüşlerinin teyidi amacını taşımakta, hadisin zâhiri anlamından uzak oldukça aşırı bir bâtınî yorum örneğini teşkil etmektedir.

2. "Bir kişi sadaka verdiği zaman o dilencinin eline ulaşmadan Allah'ın eline düşer"[509]

Nazarî yorumlara bir örnek de *İnsân-ı Kâmil* müellifi Abdulkerim el-Cilî'den (826/1422) vermek istiyoruz. Cilî, genel olarak "varlık" problemini ele alır ve özellikle Tasavvuf tarihinde varlık meselesinin en geniş şekilde inceleyen İbnu'l-Arabî'den (638/1240) aldığı felsefî ve tasavvufî ıstılahları İbnu'l-Arabî'nin yöntemine yakın bir şekilde tanımlar. Abdulekerim Cilî'nin de varlık hakkındaki nihâî tasavvuru, kendisinden önceki sûfilerin de ifade ettiği "Varlık, özü ve hakikati itibaryla bir ve aynı şeydir. Kesret ve taaddüd ise izâfidir." görüşünden ibârettir. Bu düşünce de vahdet-i vücûddan başka bir şey değildir. Hz. Peygamber'in hadislerinin zâhiri ve bâtınî yönleri olduğunu söyleyen Cilî, hadislerin zâhir anlamlarının terk edilmemesi gerektiğini belirtir. Cilî de tıpkı İbnu'l-Arabî gibi hadis yorumlarını "i'tibâr" kavramı üzerine bina eder.

Cilî, *İnsân-ı Kâmil* adlı eserinde bu hadisi vahdet-i vücûd bağlamında açıklar. O, "er- rahman" kelimesinin harflerini "elif-lam-râ-mim-nun" izah ederken "nûn" harfinin Cenâb-ı Hakkın mazharı kelâmı olduğunu söyler ve "nûn" harfinin üstündeki noktanın, suver-i mahlûkat ile zâhir olan Zâtullah'a işâret ettiğini belirtir. Mahlûkattan önce zâhir olan Zât'dır. Sonra mahlûk zâhir olur. Cenâb-ı Hakk'ın Zâtının nûru, yaratılanların nûrundan daha yüce ve daha azhardır. Cîlî, işte bu görüşünü desteklemek üzere ***"Sadaka evvelen Rahman'ın avucuna sonra sâilin avucuna düşer"*** hadisini gösterir ve Hz. Ebûbekir'in ***"Ben bir şeyde evvelâ Allah'ı görmedikçe, o şeyi görmem"*** sözünün de bu anlamda olduğunu belirtir. Nûn harfindeki nokta Allah'a, "nûn" harfi ise mahlûkata işâret etmektedir.[510]

Tasavvuf geleneğinde hadislerin işârî yorumları farklılaşmaktadır. Cilî, hadisi felsefî irfânî düşüncesinin teyidine yönelik yorumlarken onun dayandığı kavram "i'tibâr"dır. O, bu hadisin i'tibârla vahdet-i vücûd'a işâret ettiğini düşünmektedir. İşârî yorumlarında aynı kavramı kullanan Gazzâlî'nin *İhyâ*'da bu hadis hakkındaki yorumu ise amelî tasavvufî bir yorum örneğini yansıtmaktadır.

Gazzâlî (505/1111), *İhyâ*'da zekat konusunu ele alırken zekat hakkındaki bazı fıkhî hükümleri ele aldıktan sonra zekatın zâhiri ve bâtınî edeblerinden söz eder. Bu edeblerden birisi de sadakayı boşa çıkaracak hallerden kaçınmaktır. *"Sadakalarınızı başa kakmak ve eziyet vermek sûretiyle heder etmeyin"*[511] âyetinde yer alan "menn" (başa kakmanın) bâtınî manası üzerinde duran Gazzâlî, bu kelimenin dayandığı bir aslı ve bir de kökünün olduğunu söyler. Bunlar da kalbin sıfat ve halleriyle ilgilidir. Kökten meydana çıkan bir takım dallar ise diğer azalarda kendini gösterir. Bunun aslı, kendisinin fakire in'am ve ihsan ettiğini zannetmesindendir. Halbuki bunun hakkı, kendisini temizleyip cehennemden kurtaracak olan Allah'ın hakkını kabul etmesi bakımından in'am ve ihsanı kendisinde değil, fakirde bilmektir. Eğer o fakir, kabul etmemiş olsaydı bu borç boynunda kalacaktı. O halde işin hakkı, fakiri minnet altına almak değil, bilakis fakire minnet etmektir. Çünkü Allah'ın hakkını kabulde fakirin eli Allah'a vekalet etmektedir.[512]

Gazzâli hadiste yer alan, sadaka veren kimseyi hizmetçiye benzetir. Buna göre efendinin hizmetçisine alacaklı bir kimseye götürmesi için para vermesi ve hizmetçinin bu parayı teslim ederek alacaklının kendi minneti altına girmesini zannetmesi ahmaklıktır. Hizmetçinin hiç kimseyi minnet altına almaya hakkı yoktur. Zekatı veren kişi, malını infak etmekle, ilahi sevgiye mazhar olma,

cimrilikten temizlenme ve nimetin şükrünü ifâ etmesi bakımından ancak kendisine iyilik etmiştir. Bu yüzden zekatı veren kişinin kendisinin fakire ihsan ettiğini düşünmesi yanlıştır.[513] Gazzâlî, hadislerden çıkarılacak hükümlerin/ibretlerin (i'tibâr) bedenen ve kalben uygulanmasına büyük önem verir. Diğer itibâra dayalı yorumlarda ise nazarî yön kendisini hemen hissettirmektedir.

3. *"Misvâk ile (sivâk) kılınan bir namaz misvâk kullanmaksızın kılınan yetmiş namazdan üstündür." Hadisi[514]:*

Nazarî irfânda aşırı bâtınî yorumların pek çoğu kelimelerin çok anlamlılığına dayanır. Kelimelerin çok anlamlılığına dayalı yorumlarının pek çok örneğini İbnu'l-Arabî'de (638/1240) görmek mümkündür. Misvâk ile ilgili bu hadisi "sivâk" (senden başkası) ve "misvâk" arasında kurduğu bağlantıyla vahdeti vücuda hamlederek yorumlayan İbnu'l-Arabî, "sivâk" kelimesinin, *"Senden başkası Rabbindir, senin gibi olan ise senden başkası değil, senin aynındır*" anlamına geldiğini belirtir ve hadisi şöyle yorumlar:

"Rabbin vasıtasıyla namaz kılman, nefsin vasıtasıyla namaz kılmandan daha hayırlıdır. Burada Hz. Peygamber sivâ'ya işâret etti. Yetmiş ise, insanın ortalama ömrüdür. Şâri yedileri genellikle yalın ve bileşiklerde dikkate alır. Hadisin tefsir yöntemine gelirsek, hadis iki temizliği kendisinde toplar: abdest ve misvâk kullanmak. Abdest derken kastedilen, ağza su vermektir. Bu ise bize göre, abdestin sünnetlerindendir. Ağız konuşma organıdır, çünkü namaz, gündüz muhâdese, gece müsâmere, sırda ihtisas, yani müsamere (içten konuşmak), açıkta tebliğ etmek demektir. Bütün bunlar ayakta duran, oturan ve yanı üzerinde yatan için böyledir."[515]

İbnu'l-Arabî, aralarında hiçbir ilişki bulunmayan misvak kullanmak anlamındaki "sivâk" ve senden başkası anlamındaki "sivâke" arasında kurduğu bağlantıyı zâhir ve bâtının her ikisinin birden benimsenmesine bağlar:

"(Zâhir ve bâtın arasındaki) ortaklık, peygamberin 'sivâke' (misvâk kullanmak ve senden başkası) sözünde gerçekleşmiştir. Sivâk kelimesindeki 'kef' harfi, asıl anlamıyla kelimenin bir harfiyken istisnâi olarak izafe edilen bir harftir ve aslî harf olamaz. Onu tahkik yönünden kabul eden kimse, ikinci tekil şahsın izafesi olmasına tek bir şey olarak bakmıştır. Bu durumda onu izafette tıpkı bir kelime gibi asıl yapar ve bileşikliği tek bir kelimedeki harflerin bileşiğinin bâtınî yorumu sayar. Böyle bir hitâbın izafesinin varlığı, izâfe 'kef' (harfi) ile yapılabilir. Sivak ismi de 'kef' (harfi) olmaksın var olamaz."[516]

İbnu'l-Arabî'nin i'tibâr olarak adlandırdığı bu bâtınî yorumun mu'tedil işârî yorumlardan oldukça farklı olduğu ve aşırı bir yorum ihtivâ ettiği, hadisin, hadiste yer alan kelimenin gerçek anlamının dışında yorumlandığı oldukça açıktır.

4. "*Kur'ân'ı Kendi Reyi ile Tefsir Eden Küfre Düşmüştür"* Hadisi:

Muhyiddin İbnu'l-Arabî (638/1240), Kur'ân-ı Kerim âyetlerinin çok anlamlılığa sahip olduğu konusundaki görüşleri doğrultusunda Tirmizî'nin (279/892) *Sünen*'inde yer aldığını söylediği الترمذي في حديث آذا ورد أفر فقد برأيه من فسره و *'Kur'ân'ı kendi re'yi ile tefsir eden kimsenin kâfir olacağı'* şeklinde bir rivâyete atıfta bulunmaktadır. İbnu'l-Arabî, çok anlamlılık teorisini hem 'dinden çıkmak' hem de 'örtmek' anlamına gelen "küfür" kelimesinin 'örtmek' anlamı üzerine binâ eder.

'Kâfir olur' ifadesinde nebevî bir işâretin bulunduğunu söyleyen İbnu'l-Arabî Hz.

Peygamber'in özellikle 'hata eder' demediğini şu şekilde açıklar:

"Tirmizî'nin hadisinde 'kafir oldu' ifadesinde nebevî bir işâret vardır. Hz. Peygamber, 'hata eder' dememiştir. Çünkü 'küfür' örtmek demektir. Allah'tan başka 'mütekellim/konuşan' görmeyen Allah ehli, âyetin yorumunu kendi görüşüne izafe ederse, bu ihtimal ve yorumda Allah'ı bazı kullarından örtmüş sayılır. Bununla birlikte yorum, müfessirin görüşüne göre doğrudur. Fakat dilin sahipleri, o yorumun karşılığında bu lafzı koymamış veya mecaz

olarak kullanmamışlardır. Öyleyse bu şart, zorunludur. Allah ise o yorumu da bilir. İsabet ise Hakka izafe edildiğinde gerçektir. Bu nedenle Hz. Peygamber, kâfir oldu (örttü) dedi, fakat hata etti' demedi. Dilediğini örtmek, Allah'ın hakkıdır. O'na hata izafe etmek ise imkansızdır, çünkü bilgisi bütün bilinenleri ihata ettiği için hatayı kabul etmez.'"[517]

İbnu'l-Arabî, söz konusu bu yorumunu Kur'ân âyetlerinin yorumu konusunda gündeme getirir. Ona göre, Yüce Allah sonsuz kelâm sıfatıyla tecellî ettiği ve ilâhî kelâmını indirdiği lügatteki kelimelerin muhtemel bütün mânâlarını bildiği için lafzın ihtivâ ettiği bütün manâları kastetmiş olmalıdır. Dolayısıyla kelimelerin farklı birçok lügat mânâsına dayanan her yorum geçerlidir ve her hangi bir âyetin farklı bir veçhesine dayanan idrak, bu idrake ulaşan kimse için geçerlidir. Öyleyse ilâhî hitâba muhatap olan her bir kimse, lafza dayalı çok anlamlılığın sınırları içerisinde kalmak şartıyla, ilgili âyetten kendi anladığı veçhe üzere mükelleftir. Zirâ, o kimse bu mânâyı, kelâmullahın lafzî tezâhürünün muhtemel anlamlarından çıkartmaktadır.[518] Bu sebeple İbnu'l-Arabî'ye göre Kur'an'ı, lafzın muhtemel mânâlarının dışına çıkmadan yorumlayan her kimse gerçek müfessirdir. Fakat her kim Kur'an'ı, o dili konuşanların bilmediği ve örfî olarak ıstılahlaştırmadıkları bir mânâ üzere, kendi görüşüne ve fikrine göre yorumlar ise o kimse küfre (gizleme/örtme) düşmüştür.[519]

İbnu'l-Arabî'nin "و من فسره برأيه فقد آفر" *"Kur'ân'ı kendi reyi ile tefsir eden küfre düşmüştür"* şeklinde naklettiği naklettiği ve Tirmizî'nin Sunen'inde yer aldığını söylediği bu hadis bu lafızlarla Tirmizî'nin *Sunen*'inde ve diğer hadis kaynaklarında yer almamaktadır. Tirmizî'nin *Sünen*'inde konuyla ilgili üç rivâyet yer almakta, bu rivâyetlerin ikisinde 'cehennemdeki yerine hazırlansın'[520] diğerinde ise İbnu'l-Arabî'nin naklettiğinin aksine 'hata eder', ifadesi yer almaktadır. Tirmizî'de yer alan rivâyet şu şekildedir:

"Her kim Kur'ân hakkında kendi görüşüyle bir şey derse, isabet etse (doğru dese) de muhakkak hata etmiştir."[521]

Halbuki İbnu'l-Arabî, Kur'ân âyetlerinin yorumlanması konusunda temellendirmeye çalıştığı yorumlarını hadiste 'hata eder' ifadesinin kullanılmamış olmasına dayandırmaktadır. Konuyla ilgili rivâyetleri göz önünde bulundurduğumuzda İbnu'l-Arabî'nin yorumlarının hem temelsiz, hem de aşırı bir yorum olduğunu söylemek mümkündür.

5. *"Yeryüzünde 'Allah, Allah' diyen kimseler kaldığı sürece kıyamet kopmaz."*

İbnu'l-Arabî *Futûhât*'ta *"zikir makâmı ve sırlarının bilinmesi"* konusunu ele alırken bu hadise yer verir ve ve hadiste yer alan "Allah, Allah" ifadelerini bir zikir olarak değerlendirir. Üstelik buradaki zikri sadece lafzın tekrarlanması değil âlemin ayakta durmasına vesile olan insân-ı kâmilin zikridir. İbnu'l-Arabî bu hadisi şöyle yorumlar:

"Burada Hz. Peygamber bu lafzı bir şeyle sınırlamamıştır. Çünkü o, kuların içinden seçkinlerin zikridir. Allah onlar ile dünyâ âlemini ve içlerinde bulundukları bütün âlemleri korur. Onlardan dünyada kimse kalmadığında, dünyanın korunmasını sağlayacak bir sebep kalmaz. Bu nedenle dünya yok olur ve harap olur. Bu esnada bile nice kişi Allah Allah diyebilir. Fakat o, belirttiğimiz şekilde zihninde tutarak (istihdâr) zikretmemektedir. Bu nedenle Şâri zihinde canlandırma (istihdâr) olmaksızın lafzı geçerli saymamıştır."[522]

Abdurrezzak Kâşânî (730/1329), *Letâifu'l-A'lâm fî İşârâti ehli'l-İlhâm* adlı tasavvuf sözlüğünde pek çok tasavvufî kavramı ele alırken hadislere yer vermekte ve nazarî-tasavvuf anlayışı doğrultusunda bu kavramlara açıklık getirmektedir. Kâşânî, *"Yeryüzünde Allah, Allah diyen olduğu sürece kıyamet kopmaz"*[523] hadisini "tutan" anlamına gelen "el-mâsik" kavramına işaret eden bir hadis olarak zikreder. Kâşânî'ye göre "el-mâsik", mânevî direk anlamına gelir. Hz. Peygamber bu hadisteki pekiştirmesiyle şuna dikkat çekmiştir:

"Yeryüzünde gerçek anlamda Allah diyen bulunmadıkça kıyamet kopmaz, burada bilhassa btün isimlerin anlamlarını içeren kuşatıcı ismi kast etmiştir. Çünkü onu gerçekte sadece

***Hakkı tam ve gerçek bilgi ile bilen zikredebilir."*[524]**

Kaşânîye göre bu kişi, bütün asır ve dönemlerde Allah'ı en yetkin tarzda bilen yaratıktır. O, Allah'ın halifesi ve o devrin kâmilidir. Böylece Hz. Peygamber'in hadisi *'Yeryüzünde gerçek insan-ı kâmil bulunduğu sürece kıyamet kopmaz'* anlamına gelmektedir. Çünkü insân-ı kâmil yeryüzünü tutan mânevî direktir.[525] Abdurrahman Câmî (898/1493) de *Nakdu'n-Nusûs fî Şerhi Nakşi'l-Fusûs* adlı eserinde hadisin gerçek ma'rifete ulaşmış, asrının hayırlısı, kutub makamındaki insân-ı kâmil hakkında olduğunu benzer şekilde açıklamaktadır.[526] Nazarî tasavvufta insân-ı kâmil ile ilişkilendirilerek yorumlanan bu hadise Kuşeyrî, zikir konusunu işlerken yer vermektedir.[527]

Hadiste yer alan ifadeleri belli bir taifeye hasretmek doğru değildir. Çünkü hadisteki vurgu Allah adını ananların kimler olduğu üzerine değildir. Nitekim rivâyetin başka bir versiyonu şu şekildedir: ***"Yeryüzünde Allah Allah…denildikçe kıyamet kopmayacaktır.."*[528]** Nitekim hadis âlimleri bu hadisi ***"Kıyamet ancak insanların şerlileri üzerine kopacaktır."*[529]** hadisiyle aynı anlamda yorumlamaktadırlar.[530] Nevevî'ye (676/1277) göre söz konusu bu hadis manâ itibariyle

bu hadisle aynı anlama sahip olup kıyametin kötüler üzerine kopacağını bildirmektedir.[531] Nevevî, İslam ümmeti içinde fakih, muhaddis, müfessir, mücahit, zahit, âbid, hayrı emredip kötülükten nehyeden her gurubun emâneti kıyamete kadar taşıyacağını, bütün bunların bir arada bulunmasının şart olmadığını, her birinin değişik bir bölgede bulunabileceğini, hepsinin yok olmasıyla kıyametin kopacağını belirtmiştir.[532]

Ancak, Kurtubî (671/1272), hadiste yer alan "Allah Allah" ifadesine 'zikir' anlamı vererek ***'yeryüzünde insan-ı kamil kaldığı sürece kıyamet kopmaz'*** şeklinde yorumlamanın doğru olmayacağını çünkü buradaki tekrarın bir kinaye olduğunu söyler. "Allah Allah" ifadesini münkeri terk eden kimse bir taaccup ifadesi olarak kullanır. Buna göre hadisin manâsı şu şekildedir: ***"Münkeri terk edenler kaldığı sürece kıyamet kopmaz"*[533]** Kıyametten önce inanan herkesin ruhlarının alınacağını ve kendilerinde iyilik ve hayır bulunan hiç kimsenin kalmayacağını, kalbinde zerre miktar imânı olan kimselerin ruhlarının alınacağını bildiren hadisleri[534] de dikkate aldığımızda kâinatın ayakta durmasına vesile olanların sadece tasavvufta anlaşıldığı şekliyle sadece insân-ı kâmile hasredilemeyceğini, inanan herkesin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

6. *"Bana dünyanızdan üç şey sevdirildi. Kadın, güzel koku ve namaz gözümün nuru kılındı"*[535]

Nazarî-tasavvufi yorumlarla amelî/işârî tasavvufî yorumlar arasındaki farklılığı Kelâbâzî (380/990), Gazzâlî (505/1111) ve Muhyiddin İbnu'l-Arabî'nin (638/1240) bu hadis hakkındaki yorumlarında oldukça açık bir şekilde görmekteyiz. Bu hadise yer vermemizin amacı öncelikle nazarî yorumların aşırı yönünü ortaya koymak diğer ise tasavvuf geleneği içerisindeki "işârî" ve hikmete dayalı yorumlar arasındaki farklılıkları göstermektir.

Kelâbâzî (380/990) *Bahru'l-Fevâid* adlı eserinde hadiste yer alan "من الدنيا" ifadesinin " في الدنيا" anlamına gelebileceğini bu durumda Hz. Peygamber'in dünyada bulunduğum süre içerisinde kendisine üç şeyin sevdirildiğini söyler. Çünkü hadiste zikredilen üç şey dünyada dine ait olan şeylerdir. Kelâbâzî'ye göre bu hadiste sözün (kelâm) ulaşacağı son nokta zikredilmektedir ki o da Allah'a kulluktur. Kelâbâzî bu hadisi şöyle şerhetmektedir:

***"Ubûdiyet iki şeyle tekemmül eder. Allah'ın kudretini tazim etmek ve yaratıklara güzel muâmelde (hüsn-i muâmele) bulunmak. Hadiste geçen konular bu iki esas etrafından toplanmaktadır. Nitekim namaz, Allah'ı ta'zim sadedinde dini ibadetlerin en câmî hüviyetli olanıdır. Namazın başlangıcı iç ve dış temizliği, cem-i himmet, gönlü dünya alakalarından temizlemek ki o da niyettir. Sonra Allah'tan başka her şeyden sıyrılıp, yalnız O'na yönelmek (teveccüh)… İşte bütün bunlar, namazı ibadetlerin en güzeli yapmıştır. Peygamberimizin 'gözümün nuru namaz buyurması bundan dolayıdır.'"*[536]**

Kelâbâzî'nin hadisin geri kalan kısmıyla ilgili yorumları ise şu şekildedir:

"(Ubûdiyetin ikincisi hasleti olan) yaratıklara iyi muâmele etmeye gelince, bunun nihâî sınırı da, onlara haklarını fazlasıyla vermek, nefsinden ve elinde bulunan nimetlerden hiçbirini onlardan esirgememektir. Hadisin birinci kısmında yer alan 'güzel koku ve kadın' buna işarettir. Çünkü güzel koku, Allah'ın rûhânî yaratıkları olan meleklerin nasibidir. Zira onların bu dünyada güzel kokudan başka hoşlandıkları bir şey yoktur. Resûlullah onların haklarına riâyet ve onlara iyi muamele için güzel kokuyu sevmiştir. Halbuki kendisinin buna ihtiyacı yoktur. Kadınlarla geçinme ve onlara karşı iyi muâmele oldukça zor bir iş olduğu halde Allah'ın Resûlü ubudiyetin gereği olarak bunu da en iyi şekilde yapmıştır."[537]

Kelâbâzî, Allah'ın yaratılarına karşı güzel muamele ve Allah'ın kudretini ta'zîm etmek şeklindeki iki hasletten diğerine karşı üstün olanın Allah'ın kudretini ta'zîm etmek olduğunu söyler. Kelâbâzî'ye göre Hz. Peygamber'in Allah'a olan muhabbeti de bununla artmıştır. Öyle ki gözünün nuru olmuştur. Çünkü göz nuru muhabbetin nihâyetidir. Sanki Hz. Peygamber şöyle demektedir: *"Bu dünyada bana sadece Allah'a kulluk sevdirildi, başkası değil."* Bazı rivâyetlerde yer alan "دنیاآم من" ifadesi Hz. Peygamber'in dünyadan zevk almadığına, dünyada herhangi bir zevk bulunmadığına işârettir. Öyle ki Hz. Peygambere dünyada sevdirilen sadece Allah Teâlâ'dır.[538]

Görüldüğü gibi Kelâbâzî, Hz. Peygambere namazın, kadının ve güzel kokunun sevdirilmiş olmasının doğrudan zâhirden anlaşılamayacak sebep ve hikmetlerini muâmeleyi esas alarak açıklamakta en önemlisi hadisi, lafızlarının ve zâhirinin dışına çıkmadan yorumlamaktadır.

Gazzâlî (505/1111) ise namazın dünyaya nispet edilmesinden hareketle hadisin zühdle ilişkisini kurmakta ve hadisi şöyle yorumlamaktadır: *"Hz. Peygamber burada namazı dünyalık lezzetlerden saymıştır. His ve müşahedeye giren her şey şehâdet ve müşâhede âlemindendir, dolayısıyla dünyadan sayılır. Namazın secde ve rükûsunda organların hareketiyle hissedilen telezzüz dünyevi bir his olduğu için namazı dünyaya izafe etmiştir."*[539] Gazzâlî, namazın dünyaya izâfe edilmesinin yerilen dünyalık anlamına gelmediğini, namazdaki bu zevk ve lezzetlerin dünyalık olmadığını söyler.[540]

Gazzâlî, ayrıca hadiste yer alan "güzel koku", "kadın" ve "namazın" sevdirilmiş olmasını dikkate alarak hadisi "muhabbet"le ilişkilendirmekte ve bu üç şeye karşı muhabbeti birbirinden ayırmaktadır. Gazzâlî, her duyunun anladığı şeye karşı zevk aldığını ve fıtraten ona meylettiğini söyler. Mesela gözün zevki görüp hoşlandığı şeylerdedir. Kulağın zevki duyduğu güzel seslerdedir. Duyular vasıtasıyla anlaşılan bu şeyler hoşa gittikleri için sevilirler. Zevk-i selîm onlara meyleder. Güzel koku ve kadın duyularla idrak edildiği halde namaz beş duyunun hiçbiri ile bilinmez. Namaz ancak altıncı bir duyu ile bilinir ki bu da kalptir. Gazzâlî, buradan hareketle zâhirî "basar" ile bâtınî "basîret" arasındaki farkı ortaya koymaya çalışmakta ve kalp ile idrâk edilen şeylerin beş duyu ile idrâk edilenlerden çok daha üstün olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra Gazzâlî, konuyu muhabbetullaha getirerek, muhabbeti beş duyuya bağlayarak bu beş duyu ile idarak edilemediği ve hayalde tasavvur edildiği için Allah'ın sevilmeyeceğini (muhabbet) iddia edenlere karşı çıkmaktadır. Gazzâlî, Allah sevgisini ancak insanlık deresinden hayvanlık derecesine düşen ve beş duyudan başka -çünkü beş duyu ile edilen zevkler hayvanlarda da vardır- bir şey bilmeyenlerin inkar edebileceğini söyler.[541]

İbnu'l-Arabî (638/1240) ise bu hadis hakkındaki yorumlarıyla hikmete dayalı yorumlarının en ilginç örneklerini vermektedir. İbnu'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*'in son bölümü olan "Muhammed Fassı"nı "فصل حكمة فردية في آلمة المحمدية" bu hadisle izah etmeye çalışır ve bu hadisten bir dizi hikmetler çıkarır. İbnu'l-Arabî, bu hadiste yer alan kelimeleri, kelimelerin müenneslik ve müzekkerliği, sıralanışı gibi bazı hususları göz önünde bulundurarak hakîkat-i Muhammediyye, hakh-halk ya da asıl-fer' arasındaki ilişkiyi, ilâhî sevgi (muhabbet) doktrinini, âlemdeki dişil unsurları, güzellik-çirkinlik, müşâhede hakkındaki görüşlerini ortaya koymakta lafızları ve dili oldukça aşan "i'tibâra" dayalı yorumlarda bulunmaktadır. Ancak İbnu'l-Arabî, ilm-i bâtın anlayışının hadis yorumlarındaki tezâhürünü ortaya koymakta, hadis hakkındaki yorumları varlığı yorumlama yönteminin dışına

çıkmamaktadır.[542]

İbnu'l-Arabî'nin *Fusûs*'una müracaat ettiğimizde eserin en önemli amaçlarından birisinin, her nebîyle (kelime) ilmini kendisinden aldığı "asıl" arasındaki ilişkiyi açıklamak olduğunu görürüz. Bu asıl "kelime" ya da Hakîkat-i Muhammediyye'dir.[543] İbnu'l-Arabî'nin hadisten çıkardığı metafizik yorumlardan birincisi, teslis ve Hz. Muhammed'in ferdiyetidir. *"Tek sayıların ilki üçtür. Üçün üzerindeki sayılar ondan türemiştir. Bu bakımdan Resûl, Rabbine ilk delildir. Binâenaleyh ona Âdem'in isimlerinin müsemmâlarından ibaret olan 'cevâmiu'l-kelim' verilmiştir. Şu halde Hz. Muhammed teslisinde delîle benzer olmuştur. Ve delil, kendi nefsi için delildir. Hz. Muhammed'in hakikati, yaratılışı üçlü olması dolayısıyla ilk ferdiyeti vermiştir. Bunun için varlıkların aslı olan muhabbet hakkında teslise işâretle 'Bana dünyanızdan üç şey sevdirildi' buyurmuştur."*[544]

İbnu'l-Arabî, hadiste ifade edilen kadının sevdirilmesini ise Hakk-halk ya da "asıl-fer'" ilişkisi şeklinde açıklar. İbnu'l-Arabî şöyle der: ***-"Hz. Peygamber kadını önce zikrederek namazı daha sonra söyledi. Bunun sebebi kadının aynı ilk zuhurda muhakkak erkeğin bir parçası olmasındandır. İnsanın nefsini bilmesi de rabbini bilmesine bir başlangıçtır. Çünkü (insanın) rabbini bilmesi kendi nefsini bilmesinin bir neticesidir."***[545]

Muhammed Abdurraûf Munâvî (1031/1622), *et-Teysîr bi Şerhi Câmii's-Sağîr* adlı şerhinde kadının önce namazın sonraya bırakılmasının hikmetini İbnu'l-Arabî'nin *Fusûs*'undan aynen iktibas eder. Ancak İbnu'l-Arabî'nin ismini zikretmeksizin bu yorumu *"bazı ârifler şöyle demişlerdir"* diyerek nakletmiştir.[546] Munâvî'nin nazarî tasavvuf anlayışının hâkim olduğu bu yoruma eserinde yer vermesi, hadis şârihlerimizin zaman zaman nazarî yorumlara yer vermelerini göstermesi bakımından önemlidir.

Hadis şârihlerimiz Hz. Peygamber'e kadının sevdirilmiş olmasının hikmetini, erkeklerin öğrenemeyeceği ve sormaktan hicâb edecekleri islâmî hükümlerin mühim bir kısmının kadınlar tarafından nakledilmiş olmasına, Hz. Peygamber'in kıyamet günü diğer ümmetlere karşı ümmetinin çokluğuyla övüneceğini[547] dikkate alanlar, ümmetin sayıca artmasına kadınların vesile olmasına ve ***"Dünya bir metâdır, en hayırlı meta ise sâliha kadındır"***[548] hadisini dikkate alanlar ise kadının dünyanın en hayırlı varlığı olmasına bağlamaktadırlar.[549] İbnu'l-Arabî ise, hadiste geçen 'sevdirildi' ifadesini ilâhi aşk (muhabbet) doktrininin temeline yerleştirir: ***"Kadın, Hz. Peygamber'e sevdirildi. Bu yüzden o, kadınlara muhabbet duydu. Bu muhabbet, küllün cüz'üne muhabbet duyması cümlesindendir... Hz. Muhammed 'bana kadın sevdirildi' buyurdu. Çünkü kendi sevgisi ancak Rabbinin sûretiyle ilgili olduğundan kendi nefsinden bahisle 'ben sevdim' demedi. Bu sûretle kadına karşı olan sevgisini bile Allah'a nispet etti. Çünkü Hz. Peygamber kadın sevgisini, Allah'ın kendi sûreti üzere olan mahlûkuna muhabbeti gibi ilâhî ahlâka uymak için dilemiştir."***[550]

İbnu'l-Arabî, hadiste 'mer'e' kelimesi yerine 'nisâ' kelimesinin kullanılmış olmasını da değerlendirir ve bunda bir ayrıntı olduğunu düşünür. Buna göre Hz. Peygamber "nisâ" kelimesini kullanmakla kadının ontolojik yerine vurguda bulunmuştur. Çünkü nisâ'nın türemiş olduğu "nüs'e" 'te'hir' anlamına gelir. Öyleyse Hz. Peygamber, nisâ'yı kullanmakla varlık hiyerarşisinde kadının erkekten sonra geldiğine işâret etmiş olmaktadır.[551]

İbnu'l-Arabî bir takım gramatik tahlillerde bulunarak hadisteki dişil unsurların hâkim olduğunu, hadisteki müennes baskınlığından hareketle varlıktaki dişil boyutun önemine dikkat çeker. Zira o, ***"Sen hangi mezhepten olursan ol, daima te'nîsin (dişiliğin) önce geldiğini görürsün"*** sözüyle her türlü varlık alanında müennesliğin hakim olduğunu ortaya koymak ister. Hatta âlemin vücûdunda Hakk'ı illet sayan felsefe ehli[552] nazarında da böyledir. Çünkü "illet" de müennestir.[553] İbnu'l-Arabî, hadis âlimlerine göre hadisin aslında yer almayan "selâs" ifadesinin dahi bir hikmete mebnî olduğunu düşünür. İbnu'l-Arabî'ye göre Hz. Peygamber bu hadiste müennesi müzekkere gâlip kılmıştır. Bunu yapmakla kadınlara himmet göstermeyi kastetmiştir. Bu itibarla Arab'ın en fasihi olmasına rağmen Arap gramerine aykırı olarak, kaide dışına çıkarak adedi müennes şeklinde kullanmış, "ثلاثة" yerine

"ثلاث" demiştir.[554] Ayrıca Hz. Peygamber, baştaki "nisâ" ve sondaki "salât"ın yani iki müennesin arasına bir müzekker "tîb" koymakla, müennesliğin her şeyin aslı ve varlıkların illeti olduğuna işâret etmiştir. Halbuki burada da nahiv kaidesi gereği müzekkerin (tîb) tağlib yolu ile (nisâ kelimesine) takdim etmesi gerekirdi.[555]

İbnu'l-Arabî Hz. Peygamber'e kadının sevdirilmiş olmasının sebebini, hikmetini şöyle açıklamaktadır:

"Nasıl ki kadınlar, Hak Teâlâ'nın, "Erkeklerin onlar üzerinde bir dereceleri vardır"[556]sözünde belirttiği gibi, erkeklerden daha alt bir derecede bulunuyorlarsa, Hakk'ın sûreti üzerine yaratılmış olan erkek de sûret üzerine halk edilmiş olmasından dolayı kendisini sûreti üzerine yaratan Hakk'ın derecesinden aşağıdadır. İşte bu dereceyledir ki, Hakk, erkeklerden ayrışık oldu ve bununla âlemlerden gani ve ilk fâil [fail-i evvel] oldu. Çünkü suret (yani, bu bağlamda, taayyün-i evvel mertebesi) ikinci fâildir [fail-i sani]. Dolayısıyla Hakk için söz konusu olan evveliyet, suret için söz konusu değildir. Böyle olunca, aynlar, mertebeler halinde birbirinden (belirli niteliklerle) ayrıştı. Ve (aynların hakikatlerini bilen) her arif kişi, Hak sahibi olan her bir şeye (yani, herbir 'ayn'a) hakkını verdi. İşte bunun içindir ki, Muhammed'in (s.a.v.) kadınlara sevgisi, Allah'ın sevdirmesiyle oldu. "O, her şeye halkını verdi"[557] -ve bu da onun (yani, o ayn'ın) Hakk'ının ta kendisidir. O halde, bu Hakk'ı her şeye ancak hakettiğince verdi- ki hakeden de, bunu kendi zatıyla hak etti."[558]

Hadis şârihleri, Hz. Peygamber'e güzel kokunun sevdirilmiş olmasının hikmetini, meleklerin güzel kokuyu sevip haz duyduklarını bildiren hadisleri dikkate olarak, melâike denilen ruhânî varlıkların dünyadaki nasîbiyle izah etmişlerdir.[559] İbnu'l-Arabî ise, hadiste kadından sonra güzel kokunun zikredilmesinden hareketle güzellik-çirkinlik hakkındaki görüşlerini açıklar. İbnu'l- Arabî'ye göre Hz. Peygamber, kadınlardan sonra güzel kokuyu (tîb) zikretmekle şu hakikate işâret etmiştir: *"Hz.* ***Muhammed, bu hadiste tîb (güzel kokuyu kadından (nisâ) sonra zikretmesinin hikmetine gelince bu, kadında tekvîn (yaratılış) kokusu olduğu içindir…"***[560] Zira kadınlarda yaratılış veya varlık kokusu vardır. Yaratılış kokusu ise, güzeldir. İbnu'l-Arabî, sözün nefes, nefesin ise kokudan ibaret olduğunu söyler. Bu noktadan itibaren koku ile nefes-i ilâhî arasında bir ilişki kurmaktadır. Nefes-i rahmânî güzel koku yaydığı içindir ki, yaratılış güzeli sembolize etmektedir. Bu noktadan hareket eden İbnu'l-Arabî, hadiste geçen kokudan yaratılışta mevcut olan güzel (tayyib) konusuna geçer ve bu çerçevede husun-kubuh ve hayır-şer meselesini inceler.[561]

İbnu'l-Arabî'nin, hadiste geçen namaz hakkındaki i'tibârı ise "müşâhede"dir: ***"Hz. Peygamber'in benim göz aydınlığım namazda kılındı' sözüne gelince, o, bu kılınma eylemini kendisine nisbet etmedi. Çünkü Hakk'ın namaz kılan kimseye tecelli etmesi, namazı kılana değil, yine kendisine döner."***[562]

Hz. Peygamber'in söz konusu eylemi kendisine nispet etmemesinin sebebi, namazda tecellî edenin gerçek fâilinin Hakk olmasından dolayıdır. Hakk'ın namaz kılan kimseye tecellisi namazı kılana değil ancak yine kendisine döner. Çünkü Hakk, tecelli ve müşâhede sıfatının kendi nefsinden olduğunu bildirmemiş olsaydı şüphe yok ki, Hakk'tan kuluna bir tecelli olmadan (doğrudan doğruya) kula namaz kılması emredilirdi. Öte yandan İbnu'l-Arabî hadiste geçen 'kurratu aynî' ifadesini 'istikrâr' anlamında da yorumlamaktadır. Namaz ancak sevgilinin müşâhedesidir ki âşıkın gözü onunla istikrar mastarından kalan karar ile karar bulur ve şu hale göre de göz, sevgiliyi görmekle ona takılır kalır ve şu müşahedede Hak ile beraber hiçbir şeyde ve başka hiçbir mahalde Hakk'tan başka bir şeye bakmaz. İşte bundan dolayı Allah namazda başka bir şeye iltifattan kulunu nehyetmiştir.[563]

İsmail Ankaravî (1041/1631) de nikahın sırlarını ele alırken bu hadise yer vermekte ve hadisi şöyle yorumlamaktadır: ***"Kadının güzel kokuya, göz nurunun ise namaza takdim edilmesinin sebebi şudur: Kadın, insan fıtratının bir cüz'üdür. Belki de hakiki bir anlayışla, insanın gözüdür. İşte Resûlullah efendimizin kadına olan muhabbeti kendi parçası olan gözüne karşı hissettiği muhabbeti gibidir. Zira küllün cüz'e muhabbeti, başka eşyaya olan***

muhabbetinden daha fazladır. Külli aklın, tabîat-ı külle ve nefs-i külle iştiyâkı ve arzusu gibidir."[564] Ankaravî, Hz. Peygamber'in kadınlara muhabbet eylemesinin sebebini onlarla Hakk'ı müşâhede etmiş olmasına bağlar. Zira Cenâb-ı Allah zuhur ettiği şeyden mücerret olmakla müşâhede olunmaz. Çünkü Allah bütün âlemlerden ganîdir. Bu ganîlik onun zâtıyladır. İşte bu yüzden Allah zâhir olan şeylerden mücerret olduğu halde müşahede olunmaz.[565]

İbnu'l-Arabî, nazarî irfânı doğrultusunda yorumladığı herhangi bir hadisi bir hadis şârihi olarak ya da bir hadis şârihi gibi ele almamaktadır. Bu anlamda aslında İbnu'l-Arabî ve vahdet-i vücûd anlayışını temsil eden sûfîlerin nazarî-tasavvufî yorumlarının -her ne kadar bu tür yorumlar zaman zaman aslî manâlar ve yorumlar olarak görülmüşse de- hadis yorumları kategorisinde değerlendirilmemesi gerekir. İbnu'l-Arabî'nin hadislere getirdiği nazarî yorumlarının hadis yorumu çerçevesinde değil, tasavvuf felsefesinin hadisler üzerindeki tezahürü olarak değerlendirmek gerekir. Nazarî yorumları birer hadis şerhi ya da hadis yorumu olarak değerlendirecek olursak bu yorumların aşırı olanlarını tespit etmek oldukça kolaydır. Nitekim İbnu'l-Arabî, temel hadis kaynaklarının dışındaki bazı eserlerde, tasavvuf kaynaklarında yer alan "selâs" ifadesinden dahi bir çok hikmetler çıkarabilmiştir. Halbuki Zerkeşî (794/1392), Irakî (806/1403) ve İbn Hacer (852/1448) gibi muhaddisler bunu, hem rivâyetlerde yer almadığı hem de namaz dünyevî bir şey olmadığı için manâyı bozduğu gerekçesiyle kabul etmemişlerdir.[566]

İbnu'l-Arabî ve mutasavvıflar bir âyet veya hadise getirdikleri muhtelif yorumlarla şerî ve fıkhî bir hüküm bildiren veya zahirde ilk nazarda anlaşılan umûmun benimsediği manâyı reddetmek yoluna gitmemişler, zâhirde ilk nazarda anlaşılan manayı herkes gibi kabul edip mûcibince amel ettikten sonra, ilâhî ve nebevî kelâmın ihtivâ ettiği mânâ zenginliğini kendi bakış açılarıyla gözler önüne sermek istemişlerdir.[567] Nitekim yukarda ele aldığımız hadiste yer alan "nisâ" kelimesine oldukça farklı batınî manâlar yükleyen İbnu'l-Arabî'nin, söz konusu hadisi işittikten sonra bu hadisin etkisiyle kadınlara karşı önceden takındığı olumsuz tavırdan vazgeçmesi işin diğer bir boyutu olup, dikkate alınması gereken bir husustur.[568]

Nazarî tasavvufta sûfiler, hadisleri yorumlamayı değil, hadisler üzerinden varlık, ma'rifet ve bâtın anlayışlarını ortaya koymayı amaçlamaktadırlar. Bu anlamda tasavvufî-işârî hadis şerhleri ile nazarî hadis yorumları birbirinden oldukça farklıdır. Nitekim yukarıda yer verdiğimiz Kelâbâzî ve Gazzâlî'nin yorumları bir hadis yorumu olarak kabul görebilir. Ancak İbnu'l-Arabî, itibâra dayalı yorumlarıyla hadis ulemâsının aklına bile gelmeyecek metafizik sonuçlara ulaşmaktadır. O, hadisleri, hadislerde bahsedilen insânî düzlemdeki ilişkilerle varlığın unsurları arasında benzerlikler kurarak yorumlamaktadır. İbnu'l-Arabî, Hakim et-Tirmizî gibi hadislerdeki hikmetleri yorumlamaktadır belki ama onun hadisler üzerinden hikemî yorumları felsefî-nazarî irfânının temel esaslarını açıklamayı gaye edinir ki İbnu'l-Arabî'ye göre bu hikmetin ta kendisidir.

Hadislerdeki hikmetlerin yorumuna dair en güzel örnekleri tasavvuf geleneğinde görmek mümkün olmakla birlikte en aşırı hikmet yorumlarının örneklerini de yine bu gelenek içerisinde görebilmek mümkün olabilmektedir. Hadislerdeki bir takım sırları ve hikmetleri yorumlamaya çalışan sûfilerin hadislerdeki harfler ve rakamları dahi göz önünde bulundurarak yorumlarda bulundukları görülmektedir. Bunun en önemli sebebi hadislerin de tıpkı âyetler gibi değerlendirilmesidir. Nitekim ***"Her âyetin bir zâhiri bir bâtını, bir haddi bir de matlaı vardır"*** rivâyeti tıpkı âyetler gibi işârî hadis yorumların da en önemli dayanağı olmuştur.

Bununla birlikte her ne sebeple olursa olsun gerçek anlamının oldukça uzağında yorumlanan hadis yorumlarını tespit etmek elbette gereklidir. Hikmet yorumculuğu hikmet tespitinin doğası gereği doğrudan lafızlardan elde edilecek yorumlara dayanmaz. Ancak herhangi bir hadisteki bir emrin, nehyin ya da cümlenin hikmetini tespit ederken zâhirle tamamen ilgisiz hikmet tespitlerinin de bir "hadis yorumu" olarak kabul görmesi beklenemez.

sh:455-468

DİPNOTLAR

499 Avcı, Seyit, *Sûfîlerin Hadis Anlayışı Bursevî Örneği*, s.282.

500 Seyit Avcı, Bursevî'nin nasların zâhirine bağlılığı hakkında şu bilgileri vermektedir: *"İşârî yorum zâhirî manaya aykırı olmamalıdır. Yani lafzın içerdiği dış manaya dikkat ve riâyet etmeli ondan uzaklaşmamalıdır. Nitekim Bursevî'de bu hassasiyetin olduğunu Kitabu'n-Netîce'deki "Zavâhir-i edilleden udûl caiz değildir." Ve Şerh-i Pend-i Attar'daki: "Zâhir şer'î müsadime etmeyen hadise bu mevzûdur veya bâtıldır demek gerektir' sözlerinden anlıyoruz."* Avcı, Seyit, *A.g.e.*, s.280.

501 Ebû Dâvûd, 40. *Edeb*, 49, (h. no: 4918), V/217-218.

502 Şûrâ, 42/11.

503 İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Thk.), III/132.

504 Necm, 53/11.

505 Abdulkadir Geylânî, *Sırru'l-Esrar*, s.44.

506 Gazzâlî, *İhyâ*, II/182.

507 Suhreverdî, *Avârifu'l-Meârif*, s.84.

508 Ankaravî, İsmail, *Minhâcu'l-Fukarâ*, (haz., Saadettin Ekici), İnsan Yay., İstanbul, 2005, s.110.

509 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, IX/109, XI/405.

510 Abdulkerîm el-Cîlî, *İnsân-ı Kâmil*, s.79

511 Bakara, 2/264.

512 Gazzâlî, *İhyâ*, I/216.

513 Gazzâlî, *A.g.e.*, I/216.

514 Ahmed b. Hanbel, *Musned*, VI/272.

515 İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Thk.), IX/409-410.

516 İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Thk.), IX/410-411.

517 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, (Çev.) IX/435.

518 Çakmaklıoğlu, Mustafa, *Muhyiddin İbnu'l-Arabî'ye Göre Dil-Hakîkat İlişkisi,* s.246.

519 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, (Çev.), IX/435-436.

520 "Kim bilgisi olmadan Kur'ân âyetleri hakkında konuşursa Cehennem'deki yerine hazır olsun." Tirmizî, 44. *Tefsîru'l-Kur'ân,* 1, (h. no: 2950), V/199; *"Kim de Kur'ân (ın tefsiri) hakkında kendi görüş ve arzusuna uydurarak hüküm verirse Cehennem'deki yerine hazırlansın."* Tirmizî, 44. *Tefsîru'l-Kur'ân,* 1, (h. no: 2951), V/199.

521 Tirmizî, 44. *Tefsîru'l-Kur'ân,* 1, (h. no: 2952), V/200. Ebû Dâvûd'un *Sunen*'inde de hadis şu ifadelerle

yer almaktadır:

[522]İbnu'l-Arabî, el-Futûhâtu'l-Mekkiyye, (Thk.), XIV/385-386

[523] Muslim, 1. *İman*, 234, (h. no:148), I/131; Tirmizî, *Fiten*, 35, (h. no: 2207), IV/492.

[524] Kâşânî, *Letâifu'l-A'lâm*, s.479.

[525] Kâşânî, *A.g.e.*, A.y.

[526] Abdurrahman Câmî, *Nakdu'n-Nusûs fî Şerhi Nakşi'n-Nusûs,* Tahran, 1380, s.97.

[527] Kuşeyrî, *er-Risâle*, s.382.

[528] Muslim, 1. *İmân*, 234, I/131; Tirmizî, 31. *Fiten*, 35, (h. no:2207) IV/492.

[529] Muslim, 52. *Fiten*, 131, (h. no: 2949), III/2268.

[530] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, XIII/19.

[531] Nevevî, *Şerhu Sahihi Muslim*, II/178.

[532] Munâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, VI/396.

533 Munâvî, Feyzu'l-Kadîr, VI/417

534 Muslim, 52. Fiten, 52, (h. no:2907), III/2230.

535 Nesâî, 36. İşretu'n-Nisâ, 1, (h. no:3937-38), VII/61; Ahmed b. Hanbel, Musned, III/128, 199, 285.

536 Kelâbâzî, Bahru'l-Fevâid, s.10.

537 Kelâbâzî, A.g.e., s.10.

[538] Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid*, s.14

[539] Gazzâlî, *İhyâ*, III/219.

[540] Gazzâlî, *A.g.e.*, A.y.

[541] Gazzâlî, *A.g.e.*, III/220.

[542] Kartal, Abdullah, "İbnu'l-Arabî'nin Yorum Yöntemi ve Muhammed Fassında Bu Yorumun Tatbiki: Her Varlık Bir Âyettir", *Tasavvuf*, sayı:21, s.257-282.

[543] Afîfî, *İslâm Düşüncesi Üzerine Makaleler*, s.87.

[544] İbnu'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*, s.214.

[545] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.214-215.

[546] Munâvî, Muhammed Abdurraûf, *et-Teysîr bi-Şerhi Câmii's-Sağîr*, I/1001.

[547] İbn Mâce, 9. *Nikâh*, 1, (h. no: 1846), I/592; Ahmed b. Hanbel, *Musned*, II/72.

[548] Muslim, 17. *Rada'*, 64, (h. no:1467), II/1090.

[549] Aliyyu'l-Kârî, *Mirkâtu'l-Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*, XV/171; Sindî, Ebu'l-Hasen, *Hâşiyuetu's- Sindî ale'n-Nesâî*, VII/61.

[550] İbnu'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*, s.216-217.

[551] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.218.

[552] İbnu'l-Arabî "أصحاب علة" tabirini kullanır.

[553] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.220.

[554] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.219.

555 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.220.

556 Bakara Suresi, 2/228.

557 Taha Suresi, 20/50.

558 İbnu'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*, s.219.

559 Munâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, III/370, V/410; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, III/399.

560 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.220.

561 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.221-222.

562 İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, s.224.

563 İbnu'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*, s.224-225.

564 Ankaravî, *Minhâcu'l-Fukarâ*, s.191.

565 Ankaravî, *A.g.e.*, A.y.

566 Irâkî, Abdurrahm b. el-Huseyn, *el-Muğnî an Hamli'l-Esfâr fi'l-Esfâr,* (*İhyâû Ulûmi'd-Dîn* içerisinde), III/219; Munâvî, *et-Teysîr bi-Şerhi Câmii's-Sağîr*, I/1001; İbn Receb el-Hanbelî, *Câmiu'l-Ulûm,* (thk. Mâhir Yâsin el-Fahl), (Muhakkikin notu), s.660; Sehâvî, *el-Mekâsidu'l-Hasene* s.99.

567 Tahralı, Mustafa, "İbnu'l-Arabî'de Bir Hadis-i Kudsînin Yorumu", (*Nurlar Hazinesi* içerisinde), İz Yay.,

İstanbul, 2006, s.41-42.

568 İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (I-IV), IV/84. Her konuda kendisine Hz. Peygamber'i örnek alan İbnu'l-Arabî, Hz. Peygamber'in kadınları tabiatı gereği değil, Allah'ın sevdirmesiyle sevdiğini belirterek şunları söylemiştir: *"Allah'a hamd olsun ki, bu durumu benden giderdi. Şimdi ben kadınlara en fazla şefkat gösteren, haklarına en çok riâyet eden kullardanım. Bu konuda basîret üzereyim."* İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, A.y.

Kaynak: Ferhat GÖKÇE, İslâm İrfân Geleneğinde Hadis Yorumu, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (Hadis) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, Ankara

ABDULLAH İBN ABBAS VE BÂTINÎ HALIFELIĞINE İŞÂRET EDEN BIR HADIS:

İsmail Hakkı Bursevî'nin (1137/1728) İmam Nevevî'nin (676/1277) meşhur kırk hadisinin terceme ve şerhinden ibaret olan *Şerh-i Hadis-i Erbaîn* adlı eseri Türkçe kırk hadis şerhlerinin en hacimlilerindedir.[489] Bursevî bu şerhinde her hadisin metnini parça parça ele almakta, sarf, nahiv, lügat bakımından kelime ve tabirler üzerinde durmakta, gerektikçe âyet ve hadislerle manayı takviye etmeye çalışmaktadır. Hadislerin şerhi ağırlıklı olarak tasavvufî şerhlerden oluşmaktadır. Bilindiği gibi Nevevî "Kırk Hadisini" bizzat kendisi de şerhetmiştir. Bursevî'nin bu şerhi aynı hadisler üzerinden farklı yorumları göstermesi bakımından güzel bir örnektir. Bursevî, Nevevî'nin kırk hadisini muhaddisler gibi değil, tasavvufî üslupta bazen oldukça bâtınî yorumlarda bulunarak şerhetmektedir. O'nun bu yorumlardan birisi şu hadis hakkındadır:

Ebû'l-Abbas Abdullah. b. Abbas'ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: ***"Ben bir gün Peygamber'in arkasında (bineğinin terkisinde) idim. Bana şöyle dedi: delikanlı! Şimdi sana bazı şeyler öğreteceğim. Onları iyice ezberle ki Allah da seni korusun, gözetsin. Onları ezberle ki, her baktığın yerde Allah'ı bulasın. Bir şey isteyeceksen Allah'tan iste. Yardıma muhtaç olduğunda Allah'tan yardım dile. Şunu iyice bil ki, bütün insanlık sana bir iyilik yapmak için bir araya gelseler, ancak Allah'ın sana takdir ettiği kadar bir iyilik yapabilirler. Yine sana bir kötülük yapmak için bir araya gelseler, ancak Allah'ın sana takdir ettiği kadar bir kötülük yapabilirler. Kalemler kaldırılmış, sayfalar kurumuştur."***[490]

Bursevî, hadisin işârî yorumuna hemen rivâyetin başındaki وسلم يوما آنت خلف النبي صلى الله عليه وآله ifadesini açıklayarak başlar. Ve bu ifadede geçen خلف kelimesini gerçek manâsının çok uzağında yorumlar. Ona göre rivâyette geçen خلف kelimesi "halife" anlamına gelir. "يوما" "bir gün" ifadesi ise "ömür günlerinin tamamı"dır. Bursevî, bu kelime izahlarından sonra hadiste yer alan bu ifadeye verdiği işârî yorumu şu şekilde açıklar: ***"'Bir gün halfi nebîde idim' demekte 'Resûlullah'ın ardınca halife oldum' demeğe remz vardır."***[491] Bursevî'nin bu yorumu bâtınî yorumlardan farklı değildir. Halbuki, işârî yorumun en önemli şartlarından birisinin nasların zâhirinden aşırı bir derecede kopuk olmaması pek çok sûfi tarafından dile getirilen bir husustur. Her ne kadar Bursevî bazı hadis yorumlarında zâhirî manaya işâret ederek tek başına işârî manânın geçerli olmadığını belirtmiş olsa da[492] bu tür lafızla tamamen ilgisiz hatta lafzı tahrif eden işârî yorumlardan kaçınmak gerekir.

Bursevî, bu garip yorumunun garipseneceğinin farkında olmuş olmalı ki sorulacak soruyu hemen kendisi sorar: ***"Sual olunursa ki ba'del intikali'n-Nebevî, halife, Hz. Sıddik ve sâir hulefâ'dır. Yoksa İbn Abbas değil. Pes, remzi mezkûr ne vecihle dürüst olur."***[493] ve İbn Abbas'ın bâtınî halifeliğini izâha başlar. Bursevî'ye göre her ne kadar dört halife hem zâhiren hem de bâtınen halife olmuş olsalar da bu başka halifelerin olmadığı anlamına da gelmemektedir. Dünyada kutub birdir. Ancak aktâb ve hulefâ çoktur. Hz. Peygamber'in Muaz İbn Cebel ve Ebû Musâ el-Eşârî'yi vâlilik görevi ile görevlendirdiğinden beri makâmı hilâfet" sâbittir. Ancak Hz. Peygamber'in vâlilikle görevlendirdiği bu sahabîler, Hz. Peygamber hayatta olduğu için henüz vâris değillerdi.

Ancak Peygamber'in ilim makamından istifade etmekle nimetlenmişlerdir. Mirasa nâiliyet ise (ba'del intikâl) Hz. Peygamber'in vefatından sonra tahakkuk eder.[494]

Bursevî, İbn Abbas'ın bâtınî halifeliğini hadislerin işârî yorum şartlarından birisi olan verilen mananın başka bir rivâyetle desteklenmiş olma şartını da gözetiyor! ve Hz. Peygamber'in İbn Abbas'a olan meşhur duasını hemen hatırlatıyor. "اللهم فقهه في الدين و علمه التأويل" Bursevî, bu duâya mazhar olan İbn Abbas'ın ilmî yönünü önce dile getirir. Peygamberimiz duasında İbn Abbas'a şu şekilde dua etmiştir: *"Allah'ım O'nu dinde fakîh kıl ve ona te'vili öğret"*[495] Bursevî, 'علمه التأويل' ifadesini 'ona te'vil ve tefsir ilmini öğret ve ta'lim buyur' şeklinde tercüme eder. İşte bu dua üzerine İbn Abbas "sultânu'l-müfessirin" olmuş ve Nisâbûrî tefsiri onun rivâyeti üzerine tedvin olmuştur. Bursevî, bâtınî halife olarak takdim ettiği Abdullah İbn Abbas'ın evliyâ ve efrâd dedikleri tâifeden olduğunu söyler.[496]

Bursevi, فعليكم بسنتي و سنة الخلفاء الراشدين المهديين hadisinin yorumunda da "halife" ve "sünnet" kavramını açıklar. Hz. Peygamber'in kendi sünnetinden sonra halifelerin sünnetlerini tavsiye etmesinin iki sebepten kaynaklandığı hakkında bir görüş nakleder.[497] Birincisi, Hz. Peygamberin onların ictihadla kendi sünnetinden çıkardıkları hükümlerde hata etmeyeceklerini bilmesi, ikincisi Hz. Peygamber'in sünnetlerinden bazılarının halifeler zamanında şöhret bulacağını bilmesidir. Bu yüzden onların sünnetlerine riâyet etmeyi emretmiş ve onların sünnetlerinin onlara nisbet edilerek reddedilmemesi gerektiğine işâret etmiştir. Çünkü halifelerin sünnetlerini terk eden gerçekte Resûlullah'ın sünnetini terk etmiş sayılır. Bursevî manevî halifelerin sünnetlerine riâyet etmeyi de sünnet-i hüdâyâ riâyet etmek olarak görür:

"Ey mü'min, burası acep mazmûndur ki, kıyamete dek ahz u amele salihtir. Zira hulefânın on ikiye ihtisâsı zâhir ve bâtını cem'e göredir. Pes, her asırda hulefâ-yı maneviye ve aktâb-ı bâtın vardır ki onların sünnetlerine dahi ittiba lazımdır. Zira onların tarîkatleri indÎ değil, belki şerîdiri. Ve şol nesneyiki ulemâ-yı rüsûm fehm edemeyip ihtilafa düşmüşlerdir, onların indinde müsellemdir. Zira insilahla meclis-i Nebeviye dahil olurlar. Ve keşfle nice umûr-i hafiye bilirler. Bu cihetten onların sünnetleri sünen-i hüdâ makûlesindendir ki fi'l-hakîka Cenâb-ı nübüvvete muzâftır."[498]

Bursevî'nin hadiste geçen "halife" kelimesi hakkındaki yorumu oldukça aşırı işârî bir yorum örneğidir. Rivâyette geçen ifadeye bu şekilde anlam vermeyi gerektirecek hiçbir makul gerekçe ya da rivâyetin işârî yorumunu destekleyen bir başka rivâyet de söz konusu değildir.

Halbuki işârî yorumlar için ileri sürülen şartlardan birisi de verilen manayı destekleyecek başka bir nassın bulunmasıdır. Bursevî'nin hadis hakkındaki yorumu bu şartlardan hiçbirisini taşımamaktadır.

Ancak buna rağmen Bursevî'nin hadisçiliği hakkındaki araştırmasında Seyit Avcı Bursevî'nin hadis yorumculuğu konusunda tenkit edilecek çok ciddi noktaların olmadığını söylemektedir:

"Bursevî'nin hadis tespiti konusunda son derece müsamahakâr davrandığı kesin olmakla birlikte hadislere getirdiği işârî yorumlarda her ne kadar kendisinden önceki literatürden

büyük ölçüde istifade etmişse de kendi şahsi görüşlerini rahatlıkla ifade ettiği yerler hiç de az değildir. Yaptığı işârî yorumların bir kısmı münakaşaya davet etse de kendinden önceki dönemlerde benzer yorumlar yapılmıştır. Dinin zâhirine her konumda bağlı kalmaya çalışan Bursevî'nin tasavvufî yorumlarında tenkit edilecek çok ciddi noktaların olmadığını, işârî hadis faaliyetlerine tamamıyla orijinal olmasa da ona yakın yeni fikirler ortaya çıkardığını söyleyebiliriz."[499]

Sadece ele aldığımız bu bir tek hadis, işârî yorumlar ya da Bursevî'nin İşârî hadis yorumculuğu hakkında genel bir değerlendirme yapmamıza imkan vermemekle birlikte nasların zâhirine bağlı kaldıklarını ısrarla belirten sûfî müelliflerin[500] de bâtınî yorumlara benzer şekilde hadisleri aşırı bir şekilde yorumlayabildiklerini rahatlıkla söylemek mümkündür. Sonuç olarak daha sağlıklı işârî yorumların bu tür metinle ilgisiz, metni zorlayan hadislerde yer alan kelimelere oldukça uzak anlamlar vermekten sakınmak gerekir. Çünkü Hz. Peygamber'in hadislerini gelişi güzel, zâhirinden tamamen uzaklaşarak yorumlamak doğru değildir.

sh: 452-455

Kaynak: Ferhat GÖKÇE, İslâm İrfân Geleneğinde Hadis Yorumu, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (Hadis) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, Ankara

DİPNOTLAR

[489] Avcı, Seyit, *Sûfîlerin Hadis Anlayışları Bursevî örneği*, s.32.

[490] Tirmizî, 35. *Kıyâme*, 59, (h. no: 2516), IV/667; Ahmed b. Hanbel, *Musned*, I/293, 303.

[491] Bursevi, *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn*, s.325.

[492] ***"Kim bildiği bir ilmi gizlerse ağzına ateşten bir gem vurulur"*** hadisi (İbn Mâce, *Mukaddime* 24, (h. no: 261), I/96.) hakkında Bursevî şöyle demektedir: *"Burada "licâm" ibaretinden fehm olunan gerçi lisan ile ketmdir, feemmâ kaleme dahi şamildir. Zira kalem ile vak olmak nâdirdir ki, sadr-ı evvelde kitâbet ve kıllet üzerine vâki olurdu. Pes onların birbirlerine ilkaları lisan ile idir. Hicretten yüz sene mürur ettikten sonra kalem ile imlaya bed' ettiler, tâ ki, ilm-i ilâhî ve şer'î nebevi evrakta müspet olup halk ondan müntefî olalar."* Bursevî, İsmail Hakkı, *Kitâbu'n-Netîce*, (haz. Ali Namlı, İmdat Yavaş), İstanbul, 1997, I/215.

[493] Bursevî, *A.g.e.*, s.325.

[494] Bursevî, *A.g.e.*, A.y.

[495] Ahmed b. Hanbel, *Musned*, V/465, VI/461, VII/113, 183.

[496] Bursevî, *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn*, s.323-324. Peygamber'imizin İbn Abbas'a yapmış olduğu duada yer alan 'fıkıh' ve 'te'vil' kavramları sûfiler tarafından bâtınî bilgiler olarak anlaşılmaktadır. Nitekim Bursevî'nin Kırk Hadisi'ni yayına hazırlayan Mustafa şunlara yer verir: ***"Abdullah İbn Abbas Peygamberimzin vefatları ânında henüz on üç yaşlarında oldukları halde böyle mühim bilgiler ve görevler kendilerine talim ve tebliğ buyrulmuş, bir takım sırlar izah olunmuş. Neticede sultânu'l-müfessirin unvânını almış ve büyük velilerden (efrâd) tabir olunan tâifeden olmuşlardır.*** Utku, İbn Abbas'ın bu sırlı bilgilere (!) nasıl ulaştığını ise şöyle açıklar: ***"İbn Abbas henüz çocuk yaşta olmalarına rağmen, mânevî rüşd ve kemâli kendisini bâliğ hükmünde kıldı. Binâenaleyh Kur'ân-ı Kerim'i anca temiz olanların (abdestli) elleri ile tutup okudukları gibi, zira temiz olmayanlar Kur'ân'a el süremezler. Kezâ bâtınî ve rûhânî temizliğe ermeyenlerde ilahi sırlara vâkıf olamazlar. İşte bu manada zâhiri ve bâtınî temizliğe vâsıl olan İbn Abbas hazretlerine Resûl-i Zişân şu emir ve tavsiyelerde bulundurlar…"*** Utku, Mustafa, *İsmail Hakkı*

Bursevî'den Dersler, Kırk Hadis Şerhi, Uludağ Yay., Bursa, 1999, s.216.

[497] Bursevî, *A.g.e.*, s.425-426.

[498] Bursevî, *A.g.e.*, s.426.

[499] Avcı, Seyit, *Sûfilerin Hadis Anlayışı Bursevî Örneği*, s.282.

[500] Seyit Avcı, Bursevî'nin nasların zâhirine bağlılığı hakkında şu bilgileri vermektedir: ***"İşârî yorum zâhirî manaya aykırı olmamalıdır. Yani lafzın içerdiği dış manaya dikkat ve riâyet etmeli ondan uzaklaşmamalıdır. Nitekim Bursevî'de bu hassasiyetin olduğunu Kitabu'n-Netîce'deki "Zavâhir-i edilleden udûl caiz değildir." Ve Şerh-i Pend-i Attar'daki: "Zâhir şer'î müsadime etmeyen hadise bu mevzûdur veya bâtıldır demek gerektir' sözlerinden anlıyoruz."*** Avcı, Seyit, *A.g.e.*, s.280.

"ÂL-İ MUHAMMED" VE "EHL-İ BEYT" KAVRAMINA DAİR BAZI HADİSLERİN TASAVVUFÎ YORUMLARI

Sûfiler aşırı yorum örneklerinden birisini ehl-i beyt kavramını içeren hadislerin yorumunda ortaya koymaktadırlar. Hz. Peygamber'in âli ve ehli meselesi Şiileri olduğu kadar sûfileri de yakından ilgilendirmiş, sûfiler Şiilerin görüşlerine karşı "âl" kavramına farklı yorumlar getirmişlerdir. Bu konuda Kelâbâzî (380/990), Hakîm et-Tirmizî (285/898) ve İbnu'l-Arabî (638/1240) eserlerinde yer ayırmışlar ve hadislerle bu meseleye açıklık getirmeye çalışmışlardır. Aynı hadisler ve kavramlar hakkında onların yaptıkları yorumlar ve vardıkları neticeler bu üç müellifin tasavvuf anlayışlarının hadis yorumlarına nasıl etkide bulunduğunu göstermesi açısından bir kıyaslama yapmamıza da imkan tanıyacaktır.

Hakîm et-Tirmizî (320/932), *Hatmu'l-Velây*e adlı eserinde velâyet meselesi hakkında 157 soru sormaktadır. Hakîm, soruları zikrettiği yerde cevaplarını vermekten kaçınmışsa da, gerek bu eserinde ve gerekse başka risâlelerinde yeri geldikçe bunların büyük çoğunluğuna cevap teşkil edecek kanaatlerini açıklamıştır.[445] Asırlar sonra İbnu'l-Arabî, özellikle bu soruların cevaplarının yer aldığı bir risâle kaleme almıştır. Bu risâle "*el-Cevâbu'l-Müstakîm amma sele anhu et-Tirmizî el-Hakîm*" adını taşımaktadır. Bu eserinin yanı sıra İbnu'l-Arabî *Futûhât*'ta bu soruları yeniden tek tek ve daha geniş bir şekilde cevaplandırmış yeri geldikçe daha önceki açıklamalarını da temasta bulunarak yeni ilaveler yapmıştır.[446] İşte bu sorulardan ikisi ***"âl-i Muhammed"*** ve ***"ehl-i beytim ümmetim için emândır"*** hadisi hakkındadır. Hakîm et-Tirmizî'nin yönelttiği sorular şu şekildedir:

"Ehl-i beytim ümmetim için emândır"[447] *hadisinin açıklaması nasıldır." "Âl-i Muhammed" ne ifade etmektedir?"*[448]

Hakîm et-Tirmizî, ***"Ehl-i Beytim ümmetim için emândır. Onlar gittiğinde (geride kalanlara) tehdit edildikleri şey gelir. (korkutulduklar şey başlarına gelir)"***[449] hadisini ele alarak "ehl-i beyt" kavramı hakkındaki görüşlerini ortaya koyar. Hakîm et-Tirmizî, "âl" kavramını, geliştirmiş olduğu "hatmu'l-velâye" nazariyesine bağlı olarak değerlendirir. Hakîm'in, hatemu'l- evliyâ nazariyesine göre, hatemu'l-evliyâ, Hz. Peygamber'in vefatının ardından, bir anlamda onun boşalttığı makama oturacak olan 40 kişinin en sonuncusudur. Hakîm et-Tirmizî bu kırk kişinin ehl-i beyt/âli beyt ile ilişkisini şu şekilde belirler:

"Aziz ve Celil olan Allah nebîsinin ruhunu kabzettiğinde, onun ümmetindne kırk sıddık ortaya çıkar. Yeryüzü onlarla ayakta durur ve onlar onun ev halkıdır.

(Âl-i beyt) onlardan biri öldüğünde yerini bir başkası alır.

Onların sayıları tükenip dünyanın sonu geldiğinde Allah bir veli gönderir.

Allah onu seçmiş, ayırmış kendisine yaklaştırmış, yakınlaştırmış, evliyaya verdiğini ona da vermiş ve ona özel olarak hâtimu'l-velaye'yi ihsan etmiştir.

Böylece o diğer velîlere Allah'ın kıyamet günündeki delili olur.

Muhammed'de sıdku'n-nübüvvet bulunduğu gibi onda da bu mühür sebebiyle sıdku'l-velâyet bulunur. Ne şeytan ona yaklaşabilir ve ne de nefs bu velâyetten kendi payına düşeni alabilir."[450]

Hakîm et-Tirmizî'ye göre hadiste geçen "âl" kavramı işte bu kırk kişiye işâret etmektedir: ***"Sözü edilen kırk kişi her dâim onun ehl-i beytidirler. Bununla nesep olarak aile efradını değil, zikir ehlini kastediyorum."***[451]

Hakîm et-Tirmizî, doğrudan ehl-i beyt kelimesinin velilere tekabul ettiği şeklinde aşırı bir yorumla hadisi te'vil etmektedir. O, bu te'vilini şöyle açıklamaya devam eder: ***"Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, Allah'ın zikrini ikâme etmek ve ona belli bir yer tespit etmek için gönderilmiştir. Bu hâlis ve saf olan zikirdir. Bu yere (eve) sığınan herkes O'nun ehli (ev halkı) olur."***[452]

Hakîm et-Tirmizî'ye göre bu kırk kişi bu ümmet için emândır. Yeryüzü onlarla ayakta durmakta ve insanlar onları vesile kılarak yağmur duasına çıkmaktadırlar. Bundan dolayı onlar öldüğünde tehdit edildikleri şey başlarına gelir. Yine Hakîm'e göre şayet Hz. Peygamber'in ehl-i beytten kastı kendi nesebinden gelenler olsaydı, onlardan kimse kalmayıncaya dek hepsinin ölmesi imkansız olurdu. Halbuki Allah onları sayılamayacak kadar çoğaltmıştır.[453]

Hakîm et-Tirmizî bu hadise *Nevâdiru'l-Usûl* adlı eserinde de yer verir ve orada da hadiste geçen ehl-i

beytten maksadın, Hz. Peygamber'den sonra gelen ve onun yolundan giden sıddîklar ve Hz. Ali'nin naklettiği şu hadiste yer alan abdâllar olduğunu söyler: ***"Şüphesiz abdallar, Şam'da olacaktır. Onlar kırk adamdır. Onlardan biri öldüğünde, Allah onun yerine bir başka adamı geçirir. Allah onlar sayesinde rahmetini indirir, düşmanlara karşı zafer sağlar ve belayı yeryüzünden defeder. İşte bunlar Hz. Peygamber'in ehl-i beyti ümmetin emânıdırlar. Öldüklerinde yeryüzü fesada uğrar, dünya harap olu. Nitekim Allah şöyle buyurmuştur: "Allah'ın insanları birbiriyle savması olmasaydı, yeryüzü fesâda uğrardır."***[454]

Hakîm et-Tirmizî'ye göre "beyt" kelimesi 'zikri bir yere yerleştirmeyi' ifade eder. Hz. Peygamber, zikri yeryüzüne yerleştirmek için gönderilmiştir. Buna Mekke'den başlamış, sonra buradan kovulmuş, zikir yok edilmek istenmiştir. Daha sonra Allah, Hz. Peygamber'e hicret edecek ve karar kılacağı bir yer vermiştir. Ona hicret eden, ona yapışan kimse ehl-i zikirden olur. Bunlar Hz. Peygamber'in ehl-i beytidir. Ona sığınıp da ehl-i zikirden olmayan kimseler onun ehl-i beytinden değildir. Onlar ancak onun ashabı ve etbâıdır.[455]

Hakîm et-Tirmizî'den (285/898) sonra 'âl' ve 'ehl-i beyt' kavramları üzerinde duran Kelâbâzî (380/990) *et-Ta'arruf* adlı eserinde ehl-i sünnetin kelâmî görüşlerine uygun bir tasavvuf anlayışı ortaya koymaya çalışır. Kelâbâzî'nin eserleri sunnî sûfiliğin mahiyeti, doğuşu ve gelişmesi hakkında önemli bir değere sahiptir.[456] Kelâbâzî yazdığı bu eserde, Ehl-i sünnet inancını, tasavvufun esaslarını terminolojisini açıklayıp, sûfilerin görüşlerinin Ehl-i sünnete uygunluğunu ispatlamaya çalışmış ve kendinden önceki sûfilerden nakiller yaparak, onlarla aynı görüşü paylaştığını ortaya koymuştur. *et-Ta'aruf*'ta cennetle müjdelenen sahabeler üzerinde oldukça geniş bir şekilde durması Şiî çevrelerdeki Sabbe fırkasına karşı sunnî görüşü savunmaya yönelik olmuştur.

Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid* adlı eserinde "âl-i Muhammed" kavramıyla ilgili hadislerin yorumunda da Şii düşünceye karşı sunnî düşünceyi ortaya koymaya çalışmıştır. Burada dikkat çeken bir unsur "ma'rifet" ve "muhabbet" kavramlarını tıpkı Şia'daki gibi "âl" kavramıyla birlikte kullanmış olmasıdır. O, "ma'rifet" kelimesini "معرفة آل محمد" "معرفة محمد" ve "معرفة الله" şeklinde "muhabbet" kelimesini de "محبة آل محمد" "محبة محمد" ve "محبة الله" şeklinde üç aşamada ele almıştır.

Kelâbâzî'nin ele aldığı hadis Zeyd b. Erkam'dan rivâyet edilen şu hadistir: ***"Resûlullah şöyle buyurdu: 'Size Allah'ı ve ehli beytimi hatırlatırım, size Allah'ı ve ehli beytimi hatırlatırım' ve bunu üç defa tekrarladı."***[457] *Yezid b. Hayyân ve yanında bulunanlar kendisine Hz. Peygamber'in ehl-i beytinin kimler olduğunu sorduğunda o şu cevabı vermiştir:* ***"Onlar, Ali'nin, Akil'in, Cafer'in ve Abbas'ın aile efradıdır. (âl)"***[458]

Zeyd b. Erkam'ın rivâyet ettiği ve "*Sekaleyn*" hadisi olarak meşhur olan bu rivâyet *Sahih- i Muslim*'de yer alan uzunca bir rivâyette yer almaktadır. Hadisin konumuzu ilgilendiren bölümü şu şekilde geçmektedir: ***"Ey insanlar, dikkat edin, Ben de sizin gibi bir beşerim. Rabbimin size göndermiş olduğu bir elçiyim. Size iki önemli şey bırakıyorum. Onların birincisi kendisinde hidâyet ve nur olan Kur'ân'dır. Allah'ın kitabını alıp ona sımsıkı sarılınız. Ona gerekli ihtimamı gösterip emir ve nehiylerine uyunuz."*** Sonra şöyle devam etti: "*Ve... Ehl-i Beytim. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım*." diyerek bunu üç defa tekrar etmiştir. Rivâyetin devamında Ehl-i Beyt'in kimler olduğu sorulan Zeyd b. Erkam, onların âl-i Ali, âl-i Akil, âl-i Cafer ve âl-i Abbas, yani Rasûlullah'ın tüm yakın akrabaları olduğunu bildirmiştir.[459]

Kelâbâzî, "آل" kelimesinin "آل الرجل ولده و نسله" şeklinde *'bir kimsenin, çocukları ve nesli'* anlamında kullanıldığını söyler. Kelâbâzî'ye göre, Hz. Peygamber "ehl-i beyt" ifadesiyle, Zeyd b. Erkam'ın ifade etmiş olduğu şeyi söylemiştir. Çünkü Zeyd b. Erkam, Hz. Peygamberin ehl-i beytini ve çocuklarını bir arada zikretmiştir. Çünkü Ali'nin ev halkı (âl) Hz. Peygamber'in çocuğudur. (Kelâbâzî burada Hz. Fâtıma'yı kastetmektedir.) Bu şekilde Kelâbâzî "ehl-i beyt" kavramının hem nesil hem de çocuğu kapsayacak şekilde tanımlamıştır. Hz. Fatıma çocuğu olma yönünden Hz. Peygamber'in âli, Akîl, Ca'fer ve Abbas ise nesil olma yönünden âlidir. Kelâbâzî'ye göre onların hepsi Peygamberimizin ehl-i beytidir.[460]

Şia'ya göre ehl-i beyt ise; Hz. Peygamber (s.a.s.)'in ailesi, eşleri ve çocuklarıyla Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'dir.[461] Kelâbazî, Zeyd b. Erkam'ın ehl-i beyt tanımını dikkate alarak kelimenin anlamının daraltılmasına, Şiî düşüncedeki ehl-i beyt anlayışına karşı çıkmış olmaktadır. Kelâbâzî, bu bilgileri verdikten sonra ***"Muhammedin ev halkını (âl) tanımak (ma'rifet), cehennem azabından kurtuluştur." hadisine yer vererek yorumlarına şöyle devam eder: "(Bu hadis) Muhammedin ev halkının hakkını bilmeyi (ma'rifet) gerekli kılmaktadır. Âl-i Muhammedi bilmek, onların hakkına icâbet etmekle mümkündür. Çünkü ma'rifet, bir şeyi delil ve alâmetle/işâretle bilmek demektir."***[462]

Kelâbâzî, "ma'rifet" kelimesinin ne anlama geldiğini Ebû'l-Kâsım el-Hakîm'den şöyle aktarır: *"Ma'rifet, eşyayı suretleri ve nitelikleriyle bilmektir. İlim ise, eşyayı hakikatleriyle bilmektir."* [463]

Kelâbâzî, devamla şöyle der: *"O halde ma'rifet, eşyayı sûret ve niteliğiyle bilmek anlamına geldiğine göre, Muhammed'in ev halkını (âl-i Muhammed) bilmek de onların sûret ve niteliğine göre olur. Onların niteliği ise Ali'nin, Abbas'ın Ca'fer'in ve Akîl'in âli olmaları ve Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem)'nin âli olmalarıdır."*[464]

Kelâbâzî, âl-i Muhammed'i bilmenin (ma'rifet) Muhammed'i bilme ve onun hakkını yerine getirmek anlamına geldiğini şu şekilde izah eder:

"Onları (Peygamber'in âlini) bilen (ma'rifet), Hz. Peygamberle bilmiş (ma'rifet) gibidir. Onları Hz. Peygamberle bilen (bir) kimsenin, peygamberin nübüvvetini, risâletini ve insanların en üstün olduğunu bilmesi gerekir. Her kim bu şekilde bilirse onun (Peygamberin) hakkının gerekliliğini de bilir. Çünkü Allah onun hakkını gerekli kılmış, ona saygıda bulunmayı zorunlu kılmış ve ona itaat etmeyi farz kılmıştır. Her kim bu şekilde bilirse Hz. Peygamberi bilmiş olur ve onun âlini de onunla bilir ve onlara saygıyı da bilir, onların hakkının Nebî'nin (sallallâhü aleyhi ve sellem)'nin hakkıyla olduğunu bilir. Her kim Nebî'nin hakkını Allah'ın belirttiği şekilde bilirse ve O'na büyük saygıda bulunma, hakkının gerekliliği ve ona itaatin farziyeti gibi hususları Allah'ın kendisine gerekli kıldığını bilirse, Resûlullah'ın, Allah'ın farzlarından, onun sünnetlerinden kendisine gerekli kıldıklarını uygulayarak yerine getirir. Her kim bu şekilde davranırsa bu kendisi için cehennem azabından kurtulmuş olur. Her kim onun gerekli kıldığı (hususlara) uygulayarak tutunursa ve (kalbiyle) inanarak ve (diliyle) ikrar ederek inanırsa (bu kendisi için) ebediyet cehenneminden kurtuluş olur."[465]

Kelâbâzî, Hz. Peygamber'i bilmenin Allah'ı bilmek, âlini sevmenin (muhabbet), Muhammedi ve Allah'ı sevmek (muhabbetullah) anlamına geleceğini ise şu şekilde açıklamaktadır:

"Hz. Peygamber sanki şöyle buyurmaktadır: "Allah'ın hakkını bilmek, benim hakkımı bilmektir. (O halde) her kim onun hakkını bilirse Allah'ın hakkını bilmiş olur. (Nitekim) Resûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurmuştur: "O ikisini seven beni sevmiş, beni seven de Allah'ı sevmiştir. O ikisine buğzeden bana buğzetmiş, bana buğzeden de Allah'a buğzetmiş sayılır.' Peygamber'in âli'ni sevmek, Peygamberi sevmek, Peygamberi sevmek ise Allah'ı sevmek gibidir. Aynı şekilde Peygamber'in âlini bilmek, Peygamberi bilmek, Peygamberi bilmek de Allah'ı bilmek (ma'rifetullah) gibidir. Ma'rifetullah ise cehennemden kurtuluştur. (Çünkü) Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Muhammed'in âlini sevmek sıratta ruhsattır. Çünkü Resûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) Sıratta (beklemektedir)."[466]

Kelâbâzî'nin âl-i Muhammed bağlamında ele adlığı "ma'rifet" ve "muhabbet" hakkındaki bu görüşlerini şu şekilde göstermek mümkündür:

Âl-i Muhammedi bilmek → Resûlullah'ı bilmek → Allah'ı bilmek → Cehennemden Kurtuluş

Âl-i Muhammedi sevmek → Resûlullah'ı sevmek → Allah'ı sevmek → Cehennemden Kurtuluş

Kelâbâzî, konuyla ilgili şöyle bir rivâyete de yer verir: ***"Muhammed'in âlinin bilmek kurtuluştur, Muhammed'in âl'in sevmek sıratta ruhsattır. Âl-i muhammed'in velâyeti ise azabtan kurtuluştur."*** Kelâbâzî, "âl" kavramı hakkında insanların ihtilâfa düştüklerini belirterek,

bir grubun bu kavramı ehl-i beyt olarak açıkladıklarını, bazılarının 'bir kimsenin kavmi', diğer bazı kimselerin ise, *'Firavunun âli onun milletidir'* diyerek açıkladıklarını belirtir. Diğer bir grup ise 'âl' kelimesini 'bir kimsenin çocukları' şeklinde açıklamışlardır.[467]

Kelâbâzî, "ehl-i beyt" kavramını yukarıdaki hadisi yorumlarken hem nesil hem de çocuğu kapsayacak şekilde tanımlarken bir başka hadisin yorumunda ise "âl" kelimesinin takvâ sahibi kimseler hakkında olduğunu ileri sürer ve bu konuda rivâyetler nakleder. Konuyla ilgili şöyle bir rivâyete yer verir: Enes b. Mâlik, Hz. Peygambere 'Ya Resûlellah 'Muhammed'in âli' kimdir' diye sorduğunda, Hz. Peygamber şu şekilde cevap verir: *"Bana öyle bir konu hakkında sordunuz ki bunu sizden önce Müslümanlardan hiç kimse sormadı. Muhammed'in âli her takvalı kişidir. (âl-i Muhammed kullu takiyyin)"*[468]

Kelâbâzî'nin belirttiğine göre rivâyetin râvilerinden Ebû Hamzâ'ya, hadisteki takvâlı kimselerin Hz. Muhammed'in âlinden olan takvâlı kimselere mahsûs olup olmadığı sorulduğunda o şöyle cevap vermiştir: *"Hayır, Muhammed ümmetinden takvâlı olan her kimse (kastedilmektedir)."* Kelâbâzî, herhangi bir senede yer vermeksizin "denildi ki" şeklinde naklettiği başka bir rivâyete göre ise Hz. Peygamber'e *"Ya Resûlellah senin âlin kimlerdir"* diye sorulduğunda o şöyle buyurmuştur: *"Kalbini mahmûm kalple arındıran takvâlı her mü'mindir."*[469] Kelâbâzî'nin bu rivâyet hakkındaki yorumu ise şu şekildedir:

"Öyleyse (âl) Hz. Peygamber'in buyurduğu gibidir. Etkiyâ (takvâlı kimseleri) bilmek ise, onların arasına karışmak ve onlara dahil olmak demektir. Kim bir kavmin arasına karışır ve onların ahlâkıyla ahlâklanırsa kurtuluşa erer. Bu, kendisi için ateşten kurtuluş olur. Hz. Peygamber'i 'âl-i Muhammedi sevmek sıratta ruhsattır' sözüne gelince, Muhammed bu rivâyet hakkında şöyle demiştir: "takvalı her kimse, her kim takvalı kimseleri severse 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' hadisi gereğince onlardandır. Başka bir husus ise, muhabbet, mahbûbun vasıflarını sevmeyi gerektirir. Bir kimseyi seven her kimse onun vasıflarını ve ahlâkını da sever. Bir şeyi seven onu elde etmeye ve ona sahip olmaya ve ona samimi davranmaya çalışır. Her kim takvalı kimseleri severse onların davranışlarını sever. Onların davranışlarını sevdiğinde ise takvayı elde etmeye çalışır. Takvayı elde etmeye çalışan kimse ise muttaki, takvâlı kişidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: 'Sonra takvalı kimseleri kurtarırız ve zalimleri orada öyle dizüstü çökmüş olarak bırakırız' (Meryem, 19/72) İşte bu şekilde onların sıratta ruhsat olmaları sahih olur. Velâyet de takvâlı kimseler içindir ve onlara mahsustur. Çünkü doğruluk ve saflık onlarla beraberdir. Onların bu vasıfları sahip olunması gereken vasıflardır. Takvâlı kimselerin vasıflarıyla vasıflanan kimse muttakîdir. Muttakîler azaptan emindirler. (güven içerisindedir.) Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Her kim Allah'a karşı takvâlı olursa, Allah onun kötülüklerini örter ve onun mükafatını büyütür." (Talak, 65/5) Günahları örtülen ve mükafatı büyütülen kimse azaptan emîn olur. Tevfîk Allah'tandır. Kim takvâlı kimseleri dost edinirse, Allah da onu dost edinir. Allah hidâyete ulaştırandır."[470]

Kelâbâzî (380/988), ile aynı asırda yaşayan Şiî âlimlerden Kuleynî (329/940) ve Şeyh Sadûk adıyla tanınan Ebû Ca'fer Muhammed İbn Ali Bâbeveyh el-Kummî (381/991) Şiî imâmet nazariyesini, imameti inanç esasları arasında mütalaa ederek eserlerinde hadislere de yer vermek suretiyle tesis etmeye çalışmışlardır.[471] Şia'da ma'rifetullah ve ma'rifet kavramı ise Hz. Ali'nin velâyeti ve imâmet bağlamında ele alınmaktadır. Nitekim Kuleynî'ye göre ma'rifetullah, ancak *"Allah'ı, Resûlünü ve Ali'nin velâyetini tasdik etmekle onu ve hidâyet üzere olan imamları bilmekle (ma'rifet)"* mümkündür.[472] Şiî imamlar konuyla ilgili eserlerinde pek çok rivâyete ve hadislere yer vermişlerdir.

Konuyla ilgili olarak Şiî kaynaklarda yer alan rivâyetlerden birisi şu şekildedir. Rivâyete göre Hz. Peygamber, Allah'ın nurunun ehl-i beyt ile olan bağlantısını şu şekilde açıklamıştır: *"Ey Ali, Allah'ı ancak sen ve ben bildik. Beni de ancak Allah ve sen bildiniz. Seni de ancak Allah ve ben bildik."*[473] Hz. Ali'ye nispet edilen bir sözde onun şöyle dediği rivâyet edilir: *"Beni ve hakkımı bilen her kimse Rabbini bilmiş olur."*[474] Bu rivâyetlerde yer alan bilmek ve tanımak, özel bir bilgiyi ifade eden "ma'rifet bilgisi" ile bilmeyi ifade etmektedir. Şiî düşünceye göre Hz. Muhammed ve ehl-i beyti olmasaydı Allah'ı bilmek de mümkün olmayacaktı. Bu yüzden onları bilmek ve kabul etmek Allah'ı bilmek ve kabul etmektir. Onlara göre Hz. Muhammed, Allah'ın nurunu, yolunu ve bilgisini ehl-i beyt ile belirtmişti.[475] Şiî kaynaklarda "Ma'rifetullah" kavramının 'imâmı bilmek' bağlamında yer

aldığı diğer bazı rivâyetler şu şekildedir:

1. İmam Hüseyin (a.s) Allah'ın ma'rifeti hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur*: "(Ma'rifetullah) Her zaman ehlinin kendisine itaat etmeleri farz olan imamlarını tanımasıdır."*[476]

2. İmam Sadık (a.s) Allah Tealâ'nın "*Kime hikmet verilirse" âyeti hakkında şöyle buyurmuştur: "(Hikmet) Allah'a itaat etmek ve imamı tanımaktır."*[477]

3. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "*Biz Allah'ın itaatini farz kıldığı kimseleriz. Sizler insanların tanımamakta mazur olmadığı kimseye uyuyorsunuz."*[478]

4. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Ehl-i Beyt'in sevgisine bağlı kalın. Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a andolsun ki kul ma'rifetimiz ve velâyetimiz olmadıkça hiçbir amelinden fayda görmez."*[479]

5. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Şüphesiz aziz ve celil olan Allah'ı sadece biz Ehl-i Beyt'ten olan imamını tanıyan kimse tanır ve O'na ibâdet eder."*[480]

6. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Her kim imamını tanımadan ölürse cahiliye ölümü üzere ölmüştür."*[481]

Kelâbâzî ve Şiî âlimlerin eserlerinde "âl" ya da "ehl-i beyt" kavramları bağlamında yer alan rivâyetlerde ortak bazı temâlar yer almaktadır. Bunlar âl-i bilmenin ma'rifet ve ma'rifetullahla ilişkisi ve âlin kapsamına giren kimselerin korunmuşluğudur. Şiî düşüncede Hz. Ali'nin velâyetini ve ehl-i beyti bilmek Hz. Peygamber'i ve Allah'ı bilmek şeklinde ele alınırken, Kelâbâzî'de âl-i Muhammedi bilmek, Hz. Peygamber'i ve Allah'ı bilmek anlamına gelecek şekilde yorumlanmaktadır. Şia'da korunmuşluk imamların masum olması şeklinde görülürken, Kelâbâzî'de velîlerin emniyet ve güven içerisinde olmaları cehennem azabından emîn olmaları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kelâbâzî, aslında yukarıda yer verdiğimiz görüşleriyle Şii düşüncenin imamet anlayışına iki yönden cevap vermiş olmaktadır. Bunlardan birincisi ilk yer verdiğimiz hadis yorumunda görülmektedir. Buna göre "âl" kavramı Şiîlerin görüşlerinin aksine 'nesil ve çocuğu' kapsamaktadır. İkincisi ise diğer hadislerle vardığı neticedir ki o da 'âl' kavramı Şiilerin iddia ettiği bir içeriğe sahip olamaz. Çünkü 'âl', Kelâbâzî'nin rivâyetlere dayanarak bütün takvalı kimseler dediği velîleri kapsamaktadır. Kelâbâzî'de âl kavramı bütün velileri ve takvalı kimseleri kapsayacak bir şekilde ele alınırken Hakîm et-Tirmizî'de kavramının kapsamı Kelâbâzî'ye göre daraltmış ancak o da, Kelâbâzî gibi, âl kavramını Şiî düşünceye karşı geliştirmiştir.

Kendisinden önceki sûfiler tarafından ele alınan ehl-i beyt kavramını Muhyiddin İbnu'l- Arabî (638/1240) de *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*'sinde yirmi dokuzuncu bölümde şu başlık altında ele alır: *"Selman'ı ehl-i Beyte katan sırrın bilinmesi, Onun vârisi olan kutuplar ve onların sırlarının bilinmesi"*[482] Başlıktan da anlaşılacağı üzere İbnu'l-Arabî, Selman'dan hareket ederek ehl-i Beyt kavramının içeriğini belirlemeye çalışmaktadır. Pek çok hadisin yorumunda olduğu gibi bu hadiste de İbnu'l-Arabî öncelikle hadisin vahdet-i vücud yönünü açıklamaya çalışır. "Selman bizdendir" rivâyeti İbnu'l-Arabî'ye göre onun ehl-i beytten olduğu anlamına gelir. İbnu'l-Arabî, ilk etapta ehl-i beyt kavramından ziyâde vücudun birliğini ispata gayret eder. Bu amaçla her kölenin efendisinin niteliklerine sahip olduğunu belirterek *"Allah'ın kulu, O'na yalvarmaya kalkınca"*[483] âyetini zikreder ve ehl-i beytin Hz. Peygamber'in niteliğiyle nitelenen herkesi kapsayacağını söyler:

"Allah, nitelik bakımından kulunu kendisine tamlama yapmıştır. Başka bir ifade ile onun niteliği kulluk, ismi Muhammed ve Ahmeddir. Kur'ân ehli Allah ehlidir, çünkü onlar, Allah'ın niteliği olan Kur'ân ile nitelenmişlerdir.. Kur'ân ise emanettir. Çünkü o, şifâ ve rahmettir. Hz. Peygamber'in ümmeti ise kendilerine gönderildiği kimselerdir. Peygamber'in ehl-i beyti onun niteliğiyle nitelenenlerdir."[484]

İbnu'l-Arabî, "ehl-i beyt" kavramında yer alan "beyt" kelimesini (بات) 'gecelemek' anlamını da göz önünde bulundurarak bâtınî yönden yorumlamakta, ehl-i beytin Hz. Adem'den son insana kadar uzanan Muhammed ümmeti anlamına geldiğini belirtmekte ve kavramın içeriğini en geniş boyuta ulaştırmaktadır:

"Hz. Peygamber'in kendilerine gönderildiği insanlar kıyamet günü ehl-i beytin bereketi

içerisinde olacaktır. Bu ümmet ne kadar da mutludur. Hz. Muhammed'den önceki her şeriat onun şeriatı olduğuna göre Allah (ehl-i beyt'teki) "beyt" kelimesini bâtınî yorumuyla (i'tibâru'l-bâtın) fecrin doğuşundan güneşin doğuşuna kadarki süre olarak dikkate alırsa, güneşteki aydınlık ve aydınlığın sürekli artışı, Âdem'den var olacak son insana kadar uzar ki, hepsi Muhammed ümmetidir- böylelikle hepsi Muhammed ümmetinden olduğu gibi bütün insanlar ehl-i beytin bereketini elde ederek hepsi mutlu olurlar. Hz. Peygamber 'Kıyamet günü ben insanların efendisiyim' buyurmuş, sözü tahsis edip 'ben ümmetimin efendisiyim' dememiştir."[485]

İbnu'l-Arabî'nin ehl-i beyt kavramına bakışı bu şekildeyken "âl" kavramı hakkındaki kanaatleri ise daha farklıdır. İbnu'l-Arabî'ye göre âl-i Muhammed, ümmetin içindeki bilginlerdir. Onlar, Allah nezdinde nebîlik mertebesinin sahibidir. Bu mertebenin hükmü âhirette ortaya çıkarken dünyadaki hükmü, kendileri için belirlenmiş içtihatla sınırlıdır. Dolayısıyla onlar, din (inanç) ve hükümlerde (amel) sadece Allah katından şeriat yapılmış emirlere göre içtihat ederler. Ehl-i beytin içinden herhangi bir kimse bu bilgi ve içtihat düzeyine ulaşabilmişse onlar da Peygamberin ehli ve ailesidir. İbnu'l-Arabî, Hasan, Hüseyin ve Cafer'in hem ehl-i beytten hem de âl-i Muhammed'den olduğunu söyler.[486] İbnu'l-Arabî, 'âl' kelimesinin Arapça'da 'âl-i'r-recul' şeklinde kullanıldığında 'onun en yakın seçkinleri' anlamının kastedildiğini belirtir ve kavramın Kur'ân-ı Kerim'de 'Firavun'un seçkin adamları' şeklinde kullanımından hareketle Hz. Peygamber'in âlinin de bu anlamda olması gerektiğini düşünür:

"Hz. Muhammed'in âlinin sadece ehl-i beyt olduğunu zannetmeyiniz! Arapça'da (âl kelimesi) bu anlama gelecek şekilde kullanılmaz. Allah "Firavunun âli, giriniz"487 demiştir. Âyette onun seçkin adamları kastedilmiştir. Çünkü bu özelliğiyle 'âl' kelimesi, sadece dünya ve âhirette büyük kıymeti olan kişiye izafe edilebilir. Bunun için bize şöyle dememiz emredildi: 'Allah'ım! İbrahim'e merhamet ettiğin gibi Muhammed'e ve onun âline de merhamet et!' yani toplamı olmaksızın onların özel varlıkları yönünden değil, zikrettiğimiz yönden İbrahim'e merhamet ettiğin gibi (Peygambere de merhamet et) Öyleyse söz konusu olan İbrahim'in ailesi içine giren bütün peygamberler yönünden merhamet edilmektir. Salavâtta onu zikrettik çünkü Hz. İbrahim, zaman bakımından Hz. Peygamber'den öncedir." *488*

Ehl-i beyt ve âl kavramı hakkındaki hadisleri yorumlayan Hakîm et-Tirmizî (320/932), Kelâbâzî (380/988) ve İbnu'l-Arabî (638/1240) arasında yorum tarzı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Her üç müellif te bu hadisleri tasavvufî görüşleri doğrultusunda yorumlamışlardır. Her ne kadar Kelâbâzî ***"Size Allah'ı ve ehli beytimi hatırlatırım"*** hadisinde yer alan "ehl-i beyt" kavramının içeriğini belirlerken diğer rivâyetlerle açıklama cihetine gitmiş, ehl-i beyti "âl" kelimesinin sözlük anlamını tespit ederek açıklamaya çalışmışsa da diğer bazı rivâyetlere dayanarak yaptığı değerlendirmeler bu yorumlarını gölgelemiştir. Kelâbâzî, hadis hakkındaki -ilk yorumuyla- isabetli sayılabilecek değerlendirmelerinin yanı sıra sıhhat açısından problemli bazı rivâyetlere yer vermek sûretiyle 'âl' kavramının içeriğini bütün velîleri kapsayacak şekilde bir değerlendirme yoluna gitmiştir. Bu durumda Kelâbâzî ile Hakîm et-Tirmizî ya da Kelâbâzî ile İbnu'l-Arabî arasında bu hadisin yorumu özelinde düşünecek olursak aslında herhangi bir fark söz konusu değildir. Her üç müellif de 'âl' kavramını kendi tasavvufî anlayışları doğrultusunda velâyet düşüncelerinin merkezine oturtmuşlardır.

Sh: 444-452

DİPNOT:

445 Çift, Salih, *Hakîm et-Tirmizî ve Tasavvuf Anlayışı*, İnsan Yay., İstanbul, 2008, s.370-71.

446 İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Çev.), VI/207-429, VII/15-89.

447 Benzer bir rivâyet Muslim'in *Sahih'*inde şu şekilde yer almaktadır: *"Yıldızlar Semânın emniyetidirler. Yıldızlar gidince vaat edilen şey semâya gelir. Ben de Ashabım için bir emniyetim. Ben de gittiğimde,*

onlara vaat edilen gelecektir. Ashabım da ümmetim için bir emniyettir. Ashabım da gittiğimnde ümmetime vaad edilen şey gelir." Muslim, 44. *Fedâilu's-Sahâbe*, 207, (h. no:2531), II/1961. Aynı rivâyet İbn Hibbân'ın *Sahih*'inde de yer almaktadır. İbn Hibbân, *Sahih*, XVI/221. Rivâyet hakkındaki değerlendirmeler hakkında Bkz. Gökçe, Ferhat, *Ümmetimin İhtilâfı Rahmettir Haberi ve İhtilâf Olgusu*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara, 2001, s.48.

448 Hakîm et-Tirmizî, *Kitâbu Hatmi'l-Evliyâ*, s.320, 322.

449 Ahmed b. Hanbel, *Musned*, III/14, 17, 26. Hakîm et-Tirmizî, *A.g.e.*, s.345-346.

450 Hakîm et-Tirmizî, *Kitâbu Hatmi'l-Evliyâ*, s.344.

451 Hakîm et-Tirmizî, *A.g.e.*, s.345.

452 Hakîm, *A.g.e.*, A.y.

453 Hakîm, *A.g.e.*, s.346.

454 Hakîm, *Nevâdiru'l-Usûl*, III/61; Hadis için Bkz., Ahmed b. Hanbel, *Musned*, I, 112

455 Hakîm, *A.g.e.*, III/63.

456 Uludağ, Süleyman, *Doğuş Devrinde Tasavvuf* , s.14.

457 Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid,* s.372.

458 Kelâbâzî, *A.g.e.* A.y.

459 Muslim, 44. *Fedâilu's-Sahâbe*, 36, (h. no:2408), II/1873.

460 Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid*, s.372.

461 Öz, Mustafa, "Ehl-i beyt" mad. *T.D.V.İ.A.*, X/499.

462 Kelâbâzî, *A.g.e.*, A.y.

463 Kelâbâzî, *A.g.e.*, A.y.

464 Kelâbâzî, *A.g.e.*, A.y.

465 Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid*, s.372.

466 Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid*, s.372.

467 Kelâbâzî, *A.g.e.*, s.370.

468 Kelâbâzî, *A.g.e.*, 375

469 Kelâbâzî, *A.g.e.*, A.y.

470 Kelâbâzî, *Bahru'l-Fevâid*, s.375.

471 Onat, Hasan, "Şiî İmâmet Nazariyesi", *A.Ü.İ.F.D.*, Ankara, 1992, c.XXXII/89-110.

472 Kuleynî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Ya'kûb, *el-Usûl mine'l-Kâfî*, Dâru'l-Kutubi'l-İslâmiyye, Tahran, 1365, I/180.

473 Ali Meclisî, Muhammed Bakır b. Muhammed Taki b. Maksud, *Biharü'l-Envâri'l-Câmia li-Düreri Ahbâri'l-Eimmeti'l-Ethar,* Müessesetu'l-Vefâî, Beyrut, 1983, XXII/149.

474 Ali Meclisî, *A.g.e.*, IV/9, XXIV/199, XXVI/258, XXXIX/339.

475 Emir, Enis, *İslâm Tarihinde Ehl-i Beyt ve Eshâb*, Can Yay., y.y., t.y., s.12.

[476] Ali Meclîsî, *A.g.e.*, XXIII/83, 22

[477] Kuleynî, *el-Kafi*, 1/185/11

[478] Ali Meclîsî, *A.g.e.*, 96/211/13

[479] Muhammed Mufîd, Ebû Abdullah İbnu'l-Muaalim, *el-Emalî*, (thk. Hüseyin Üstâdüli, Ali Ekber Gıfârî), Dâru'l-Mufîd, Beyrut, 1993, s.140.

[480] Kuleynî, *el-Kafi*, 1/181/4.

[481] Ali Meclisî, *A.g.e.*, 76/1.

[482] İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Thk.), III/228.

[483] Cin, 72/19.

[484] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, (Thk.), XIII/145-146.

[485] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, (Thk.), XIII/152-153.

[486] İbnu'l-Arabî, *el-Futûhâtu'l-Mekkiyye*, (Thk.), VIII/179

[487] Gâfir, 40/46.

[488] İbnu'l-Arabî, *A.g.e.*, (Thk.), VIII/180.

Kaynak: Ferhat GÖKÇE, İslâm İrfân Geleneğinde Hadis Yorumu, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (Hadis) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, Ankara

ŞEYH YÛSUF YANYAVÎ kaddesellâhü sırrahu'l âlî (Ö.1245/1829)

Hzl: İhsan ERKUL

A. HAYÂTI [1]

1. Hayâtı

Araştırma konumuz olan, *Risâletü ta'rîfi's-eyr ve's-sülûk İlellâhi Azze ve Celle bi's-Salâti ale'n-Nebiyyi sallallâhü aleyhi ve sellem* eserinin müellifi Şeyh Yûsuf Efendi'nin hayatına dâir mevcûd tabakât kitaplarında geniş ma'lûmât bulunmamaktadır. Ulaşabildiğimiz kaynaklarda hayatı hakkında, kâfi ve derinlikli bir bilgi elde edemesek de, önemli bilgilere ulaştığımızı söyleyebiliriz. Yanyalı'nın hayâtına dâir genel bilgileri, Tabibzâde Mehmed Şükrü'nün, *Silsile nâme-i Sûfiyye,* Bursalı Mehmed Tâhir'in *Osmanlı Müellifleri* ile, Şeyh Yûsuf Yanyavî'nin kardeşi Şeyh Ali Yanyavî'nin torunu Şeyh Muhammed Ali Yanyavî (Ö.1327/1909)'nin *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûr e*[209] [210] adlı eserlerden elde elde ettik.

Ayrıca, Şeyh Yûsuf Efendi'nin üçüncü devre melâmîliğin kurucusu Muhammed Nûrü'l-Arabî (Ö.1305/1888)'nin ilk şeyhi olması hasebiyle, Muhammed Nûr'dan bahseden eser ve ansiklopedilerden kendisine yapılan atıflar neticesinde ciddi bilgilere ulaşılmıştır.

Çalıştığımız risâle olan *el-Meslekü ' l-Kavî*'de hayatı hakkında çok az bilgi olan Yanyalı Şeyh Yûsuf Efendi'nin bazı akrabalarına ait bilgilere ise, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sicil Defterleri kayıtlarına mürâcaat edilerek ulaşılmıştır.

Şeyh Yûsuf Yanyavî, Nakşbendî şeyhlerinden, Ahıskalı Beyzâde Mustafa Efendi[1] (Ö.1200/1785)'nin halîfesidir.[211] [212] Yanya Arslan Paşa Camii postnişini[213] olan Yanyalı Şeyh

---

[209] Yanya (İonnina, Yiannina): Batı Yunanistan'ın Arnavutluğa yakın kısmında. Epirus bölgesinde, 470 m. yükseklikteki Pamvotida gölünün batı yakasına kurulmuş bir şehir. Çevresi yüksek dağlarla çevrili bu volkanik gölün, bir de küçük adası var. Halkı tarımla geçinmektedir. Şehir 1431'de Selânik ve civarındaki lâlelerle birlikte II. Murad tarafından Osmanlı topraklarına katıldı. Yanya'yı (1081/1670)'te ziyâret eden Evliya Çelebi, Türk eserleri hakkında şu bilgileri vermektedir. Kale'de 4 câmi, 7 mescid, 1 medrese, 1 aşevi. Varoşta 18 câmi, 12 mescid, 6 medrese, 3 dârû'l-huffâz, 2 darû'l-hadîs, 11 Sıbyân Mektebi, 7 Tekke, 3 Han, 2 Hamam, 2 Çeşme ve bir saat kulesi. 1788 yılında Tepedelenli Ali Paşa burayı merkez haline getirdi. Paşa daha sonra isyân etti ve 1822 yılında idam edildi. Yanya tekrar İstanbul'a bağlandı. Balkan harbi sırasında 6 mart 1913'te Yunanlılara teslîm oldu. Şemseddin Sâmi halkının 2/3'nün müslüman olduğunu, 30 câmisinin 3 tekkesinin çok sayıda medreselerinin ve kütüphanesinin bulunduğunu bildirmektedir, bkz. Nusret Çam, *Yunanistan'daki Türk Eserleri,* Türk Târih Kurumu, Ankara, 2000, s. 339; Filiz Yenişehirlioğlu, *Yaşam Sanat Dergisi,* Nisan-Mayıs, 1995.

[210] bkz. *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre,* 17-18, sayfa numarasının olmadığı giriş sayfası. Eser ile ilgili bilgi, giriş bölümünde verilmiştir.

[211] Beyzade Mustafa Efendi hakkında geniş ma'lûmat ilgili bölümde verilecektir.

[212] Tabibzâde, *Silsilenâme-i Sâfiyye,* s. 77-78; Muhammed Abdülkerim Yanyavî, *el-Meslekü'l-kavî li tahsili 't-tarîki'l-üveysî,* Yazma, Fotokopi Nüsha, 1332, s. 26; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri,* c.I, s. 203; Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliyâ,* (Haz. Prof. Dr Ali Yılmaz-Prof Dr. Mehmet Akkuş, Sehâ, c. II, s. 257).

[213] Sâdık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı,* İstanbul 1981, c. IV-V, s. 78 (Sâdık Albayrak, Mehmed Saffet Efendi'nin terceme-i hâlini anlatırken, Şeyh Yûsuf Efendi'ye atıf yapmış, O'nun Yanya Arslan Paşa Câmii postnişini ve Nakşbendî meşâyıhından olduğunu beyân etmiştir.)

Yûsuf Efendi'nin babasının adı Ahmet'tir.[214] Yûsuf Yanyavî veya Yûsuf Saatçi Zade olarak bilinir.[215] Mürşidi Beyzâde Mustafa Efendi'yi görmeden mektûbu ile rûhâniyyetinden gıyâben terbiye almış, uzun süre Yanya'da kalmış ve orada halkın irşâdı ile meşgûl olmuştur.[216]

Üçüncü devre melâmîliğin kumcusu Muhammed Nûrü'l-Arabî (1305/1888), hocası Şeyh Hasan el-Kuveysnî'nin tavsiyesi üzerine Yanyalı Şeyh Ahmed Efendi (ö.l266/1849)[217] ile birlikte Yanya'ya gelip, Şeyh Yûsuf Efendi'ye biat ile, Nakşbendî tarikatına intisâb etmiştir.[1] Muhammed Nûr Yanya'da dokuz ay kaldı.[218] [219] Bu süre zarfında Şeyh Yûsuf Efendi'nin damadı Talât Efendi'den tahsiline devam etti. Şeyh Yûsuf Efendi'nin emriyle Mekke'ye gitti. (1245/1829).[220]

17 Muharrem 1245/1829'da vefât eden[221] Yûsuf Efendi, Yanya'da Arslan Paşa Câmii[222]'nde özel bir mahalde medfûndur.[223]

2. Ailesi

Ailesi hakkında derin bir bilgiye sahip değiliz. Bu konuda, Yeğeni Şeyh Muhammed Ali Efendi (Ö.1327/1909)'nin *Risaletü'l-evrâdi'l meşhûre* adlı eserine ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgelerindeki bazı verilere dayanarak şunları söylemek mümkündür:

Şeyh Muhammed Ali Efendi Risâle'sinde, Yanyalı'dan "Efendim, dayanağım, babamın amcası, şeyhim Şeyh Yûsuf b. Ahmed Yanyavî kaddesellahu sırrehu nûrânî"[224] ifâdeleriyle bahseder. Söz konusu ifâdeyi üç yerde tekrar eder. Yanyalı'nın "Şeyh Ali Yanyavî Nakşibendi" adında bir kardeşi, onun da, "Şeyh Abdü's-Selâm Halîl Yanyavî" adında bir oğlu olduğu

---

214 Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre, **s. 9.**

215 Yûsuf Yanyavî, *Ta'rifu's-seyr ve's-sülûk,* s. 5. Üzerinde çalıştığımız bu risâlenin sonunda şu ibâre vardır: "Bu risâlenin aslını Fakîr Yûsuf Saatçi Zâde yazmıştır."

216 Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.,* aynı yer.

217 Şeyh Ahmet Efendi, bilahare İstanbul'a avdet edip burada vefât etmiştir. Kabri Sünbül Efendi Tekkesi'nde türbenin karşısındadır. Mezar taşında vefât yılının (1266/1849) olduğu anlaşılmaktadır, bkz. Abdülbâki Gölpınarlı (ö. 1402/1982), *Melâmilik ve Melâmiler,* Devlet Matbaası, İstanbul 1931, s. 233.

218 Gölpınarlı, *a.g.e.,* s. 232. Ayrıca Gölpınarlı Muhammed Nûrü'l-Arabî'nin Yanya seyahati için şunu ifâde etmektedir: "Seyyid'in bu Yanya seferi herhalde bir maksadı mahsustan ziyâde, tarikatlarda bazı siliklere verilen seyahat gibi sülük mükteziyâtındandm"

219 Harîrizâde, *Tıbyan'ında* sekiz ay kaldığını ifâde ediyor. bkz.Harîrizâde, *Tibyânü vesâili'l-hakâik fi beyâni selâsilit'tarâik,* Sül. Ktp. İbrahim Efendi, nr. 430, c. III, vr. 214b.

220 Sâdık Vicdânî, *Tomâr-ı Turûk-ı Âliyye,* Yayına haz.: İrfan Gündüz, *Tarikatlar ve Silsileleri,* s. 68.

221 *Risaletü'l-evradi'l meşhûre,* s. 9, (Tabibzâde Mehmed Şükrî'nin, *Silsilenâme-i Sûfıyye*'sinde vefât tarihi 1238/1822'dir. Kanaatimizce bu bilgi yanlıştır. Hem aileden biri olan Şeyh Muhammed Ali'nin verdiği bilgi, hem de Muhammed Nûr'un 1245/1829 yılında Yûsuf Yanyavî'nin emriyle Yanya'dan ayrılıp, Mekke'ye gitmesi Yanyalı'nın vefât tarihinin 1238/1822 olmasını imkansız kılmaktadır. Doğrusu 1245/1829 yılıdır.)

222 Yanya'da 1618'de yapılmış olan Arslan Paşa Câmii, şu anda müze olarak kullanılmaktadır. Arslan Paşa Camii Türbesi, Külliyyesi ve külliyye avlusunda bulunan mezar taşları, bu mezar taşlarının ait olduğu kişiler, yazılı kitâbeler vb. ile ilgili resim ve bilgi için, bkz. Nusret Çam, *a.g.e.,* s. 340-364.

223 Risaletü'l- evrâdi'l meşhûre, **s. 9, Dipnot: 1.**

224 bkz. *a.g.e.,* s. 11-13.

bilinmektedir.[225]

Kayıtlarda Abdü's-Selâm Halîl Efendi'nin, Şeyh Muhammed Ali (Ö.1327/1909)[1], Mehmed Bahâuddin[226] [227], Hacı Fâik Efendi[228] adlarında çocuklarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca Şeyh Muhammed Ali'nin de Şeyh Mehmed Sâbit adında bir oğlu olduğu bilinmektedir.[229] Gölpınarlı, Yûsuf Yanyavî'nin Talat adında bir damadının olduğunu, Muhammed Nûrü'l-Arabî (Ö.1305/1888)'nin Yanya'da bulunduğu sırada tahsiline onun yamnda devam ettiğini kaydetmiştir.[230]

Yanyalı'nın annesi eşi ve çocukları hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

3. Tasavvufî Şahsiyeti

Şeyh Yûsuf Efendi'nin ***Ta'rifü's-seyr*** eserinin şârihi Yanyalı Celâl Efendizâde Muhammed Abdülkerîm, ***el-Meslekü 'l-Kavî'de*** Yanyalı 'nın mürşidi Beyzâde Mustafa (ö. 1200/1785) Efendi'yi görmediğini, mektubu[231] ile rûhâniyyetinden gıyâben terbiye aldığım ve Üveysî[232] olduğunu belirtmiştir.[233] Harîrizâde'nin müridi Bursalı Mehmed Tâhir, Şeyh Yûsuf Efendi'nin yakınlarına yazdığı otuzdan fazla mektubu ihtivâ eden mecmualarından bahisle içerisinde büyük fakîhlerden Ahmed et-Tahtâviyyü'l-Mısrî'ye yazılmış ve cevâbı alınmış iki mektubunu gördüğünü ifâde eder. Söz konusu mektuplardan anlaşıldığı kadarıyla Şeyh'in yolunun verâ ve takvâ üzerine kurulduğunu belirtir.[1]

Abdülbâki Gölpınarlı, *Melâmilik ve Melâmiler* adlı eserinde, Şerif Efendi'nin Yanyalı'nın Seyyid Muhammed Nûrü'l-Arabî'nin hayatında nüfuz sahibi bir şahsiyet olduğunu belirten düşüncesini aktardıktan sonra bu görüşün kabul edilebilir olmadığım şu ifâdelerle ortaya koymaktadır:

Seyyid Muhammed Nûr, *Menbau'n-Nûr*'unda Yanyalıdan hiç bahsetmiyor, yalnız üstadı Şeyh Hasanü'l-Kuveysnî ve bilhassa melâmî derviş Mehmed-i Mekkî'den hürmetle

---

225 bkz. *a.g.e.,* sayfa numarasının olmadığı ilk sayfa.

226 bkz. *a.g.e.,* aynı yer.

227 1263 Yanya doğumlu, Abdü's-Selâm Halîl Efendi'nin oğludur, bkz. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), DH. SAİD d. 32/269 no'lu kayıt.

228 1266 Yanya doğumlu, Yanyalı Şeyh Yûsuf Efendi biraderi Şeyh Ali Efendi sülâlesindendir. bkz. BOA, DH. SAİD d. 42/79 no'lu kayıt.

229 *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre,* sayfa numarasının olmadığı ilk sayfa.

230 **Gölpınarlı,** a.g.e., **s. 232; ayrıca bkz. Hasan Fehmi Kumanlıoğlu,** Hz Pir Seyyid Muhammed Nâr el- Melâmî el-Arabî, Hayatı, Şahsiyeti ve Bazı Tasavvuft Görüşleri, **İzmir 2001, s. 13**

231 Mektupla yapılan tebliğ ve irşâd faaliyetinin tarihi, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e kadar uzanır. Nitekim Peygamberimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem), komşu ülkelerin devlet başkanlarına gönderdiği elçi ve mektuplarla onları İslâm'a davet etmiştir. Mutasavvıf ve mürşidler de bu usûlden çokça istifâde etmişlerdir. Sûfîler içinde ilk defa mektupla irşadda bulunan Hasan Basrî Hazretleri'dir. O'nun Ömer ibn Abdülaziz'e mektuplar yazdığı bilinmektedir. Daha sonraki devirlerde de mutasavvıfların bu usulle tebliğ ve irşâdda bulundukları İmam Rabbani gibi *Mektûbâtıyla* meşhûr olan büyük mürşidlerin mevcûdiyetinden anlaşılmaktadır, (bkz. Muhammed Es'ad Erbilî, *Mektûbât,* Neşre haz. H. Kâmil Yılmaz, İrfân Gündüz, Erkâm Yay. İstanbul ts.)

232 Üveysîlik konusuna ilgili bölümde temas edilecektir.

233 el-Meslekü'l-kavî, **s. 26.**

bahsetmektedir. Bundan anlayabiliriz ki, Şeyh Yûsuf Efendi Muhammed Nûr'un üzerinde pek de etkili olmamıştır. Esâsen bilahare melâmeti benimseyen Seyyid'in Nakşî Tarikatı gibi zevâhire tamamıyla riâyetkâr olan ve Vahdette Müceddid- i Sânî İmâm Rabbânî'nin meslekine sülük ederek çok ihtiyatkâr bulunan bir tarikata sadâkatinin imkânı yoktur.[234] [235]

Muhammed Nûrü'l-Arabi'nin tarikat silsilesi Nakşbendîliğin Müceddidiyye koluna ulaşmakla[236] birlikte uyguladığı seyr u sülük usûlü ve fikirleri bu tarikattan farklıdır. Nûrü'l-Arabi bu kolun kurucusu İmâm Rabbânî ve vahdet-i vücûda muhâlif bir anlayışa sâhiptir.[237] Bu hususlar bilinmekle birlikte, Gölpınarh'nın iddia ettiği görüşün isâbetli bir görüş olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü mânevi eğitimde şeyhin müridi üzerinde etkisi kalmamıştır gibi kesin bir yargımn temeli yoktur. Muhâmmed Nûr'un *Menbau'n-Nûr*'unda Yûsuf Yanyavî'den bahsetmemesi de bu görüş için yeteli delil olmadığı düşüncesindeyiz.

Bir çok kerâmeti olduğu belirtilen[238] Yanyalı için Gölpınarlı, Şerif Efendi'den naklen şu menkıbeyi kaydetmiştir:

> Bir akşam babamda, Ali Efendi ile Talat Efendi'nin zâhirî ilimlerde derin bilgi sahibi, üstün şahsiyetler oldukları düşüncesinden hareketle, Şeyh Yûsuf Efendi gibi zâhirî ilmi olmayan ümmî bir adama bağlılıklarından dolayı hayret duygulan belirmiş, ve o akşam rüyasında tekkede camiye gittiğini ve kapının karşısına oturduğunu görmüş. Yanında da ihvândan birisi bulunuyormuş. Yanındaki kişinin **"Yûsuf Efendi geliyor"** demesi üzerine babam arkasına bir bakmış ki, Yûsuf Efendi bir koluna Ali Efendi diğer koluna Talat Efendi girmiş bir vaziyette yüzü dolunay gibi parlak bir halde câmiye girmiş postuna oturmuş. Babam sabah namazını edâ edip, sonra Nakşî zikrini icrâ ettikten sonra câmiden çıkıp, Yûsuf Efend'nin iltifâtına mazhâr olma gayesiyle beklemeye başlamış.
>
> Yûsuf Efendi yine bir koluna Ali Efendi diğer koluna da Talat Efendi girmiş bir vaziyette odasına giderken, babamın karşısına geçip ona hitâben: **"Burhân olmadan îmân olmaz mı?"** buyurmuş. Babam ise, utancında hiçbir cevâb verememiş. Derken sabah ezânının sesiyle uyanmış ve derhal yataktan kalkıp abdest alarak câmiye gitmiş ve aynen rüyada oturduğu yere oturmuş ihvândan biri de yanına oturmuş biraz sonra da "Yûsuf Efendi geliyor denmiş." Hakîkaten de Yûsuf Efendi bir kolunda Ali Efendi diğer kolunda da Talât Efendi olduğu halde içeri girmiş ve odasına doğru götürülürken babamın karşısına geçip **"burhân olmadan îmân olmaz mı?"** deyince babam da ona sükût ederek mukâbelede bulunmuş Yûsuf Efendi de babam için Ali Efendi'ye hitâben: **"Mektubu yaz yarın Mısır'a gidecekler diye emir buyurmuş."**[1]

Yanyalı'nın mektuplar içinde görülen aşağıdaki manzûmenin Şeyh Yûsuf Efendi'ye âit olduğu ifâde edilmiştir.[239] [240] [241]

Oldur tâlibkâr-ı Hudâ vakt-ı seher bîdâr olan

Bulur safâ ender safâ vakt-ı seher bîdâr olan

Şemm eyler ol can bûyini bülbül gibi eyler figân

---

[234] Bursalı Mehmed Tâhir, *O.M.* c. I, s. 203.

[235] Gölpınarlı, *a.g.e.,* s. 233.

[236] **Sâdık Vicdânî,** Tomâr-ı Turûk-ı Âliye, s. **65,66.**

[237] Nihât Azamat, "Muhammed Nûrü'l-Arâbî", *DİA, c.* XXX, s. 562.

[238] Rısâletü 'l-evrâdi 'l-meşhûre, **s. 9.**

[239] Gölpınarlı, *a.g.e.,* s. 232-233.

[240] Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

[241] Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

Arzusu Haktır bî güman vakt-ı seher bîdâr olan

Yakın anlamı: **"Allah'ın rızâsını arzu eden seher vakti uyanık olur. Seher vaktinde uyanık olan safâ içinde safâ bulur. Seher vaktinde uyanık olanın arzusu hiç şüphesiz haktır. O gülün kokusunu alan bülbül gibi figân eder."**

Yanyalı Yûsuf Efendi'nin seher vaktinin fazileti ile ilgili bu mısraları ve tasavvûf tecrübesinde seher vaktinin önemi ile ilgili kısa bir değerlendirme yapmanın yerinde olacağı kanâatindeyiz.

İslâm'ın ibâdet düzeni müslümanın hayâtına yeni değerler katmıştır şüphesiz. İbâdetler kişi ile Allah'ın arasını bağlayan, ikisi arasında gerçekleşen kuvvetli birer bağdır. İbâdetlerle kul Rabb'ine yaklaşma imkânı bulur. Belki bütün ibâdetlerin en temel amacı bu bağın herhangi bir sebeple kopmasına izin vermemektir. Bu yüzden ibâdet vakitleri günün her saatine yayılmıştır. Bu açıdan gecenin İslâm medeniyeti içerisinde özel bir yeri vardır. Teheccüd namazı, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in devamlı uyguladığı ve mü'minlere de ısrarla tavsiye ettiği bir ibâdettir. Gece vakti insan bütün kâinâtın uykuda olduğu, karanlık ve sessizlik sebebiyle daha yalın daha kendi halinde ve kendini meşgûl edecek meşgalelerden uzak bir şekilde kendiyle baş başa kalabilmekte, varlığın mânâsı üzerinde tefekkür için konsantre olabilmektedir. Bu da rûhen ve mânen yücelmesine ve yükselmesine vesile olmaktadır.

Tasavvuf tecrübesinde sabahın ve seher vaktinin mânevi bereketine inanılır. Müslüman/derviş, güneşi üstüne doğdurmaz. Bilakis o, güneşin üstüne doğar. Güneş doğarken yatakta olmak pek hoş karşılanmaz. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), sabah namazından sonra uyumaz güneş doğuncaya kadar uyanık bulunurdu.

Diğer yandan Kur'an-ı Kerîm'de de bu vaktin özelliğini vurgulayan ifâdeler vardır. Âyet-i kerîmelerde seher vakitlerinde yapılan duâların ve istiğfârların ayrıcalığından bahsedilmektedir. Şöyle ki:

"Onlar, geceleri az uyuyanlardı. Seher vakitlerinde de istiğfâr ederlerdi.

"Biz de üzerlerine taşlar yağdıran (kasırga) *gönderdik. Yalnız Lût ailesini bir seher vakti kurtardık.* "[242] [243]

"Zekeriyya bunun üzerine mabedden çıkıp milletine: «Sabah akşam Allah'ı teşbih edin.» diye işârette bulundu. "[244]

Âyetlerden de anlaşıldığı üzere, Lût (aleyhisselâm)'a inananlar seher vakti azâptan kurtarılmış ve duâsı kabûl olan Zekeriyya (aleyhisselâm), sabah akşam Allah'a duâ edilmesini emretmektedir. Bütün bunlar seher vaktini özel kılmaktadır. Bu vakitte kâinat adeta yeniden canlanmakta ve uyanmaktadır. Bu vakit kâinâtın ba'su ba'del mevti, ölümden tekrar hayata doğması gibi yeniden dirilişi anlatmaktadır. Seher vakti uyanık olan kimse bu dirilişe şâhitlik yapmakta ve onun rûhunda büyük bir değişim ve gelişim olmaktadır. Bu açıdan seher vaktinin bereketi ve faziletine dâir birçok eser yazılmış, o vakitte tüm mânâları ile uyamk olmaya dâvet eden şiirler kaleme alınmıştır. Yanyalı'nın şiiri gibi birçok şiir bu vaktin

---

[242]ez-Zâriyât, 51/17-18.
[243]el-Kamer, 54/34.
[244]Meryem, 19/11.

bereketini anlatmaktadır. Onlardan bir tanesi de Hulusi Dârendevî'ye âittir.

Cûşa gelir dağ ile taş feryâd eder vakt-i seher

Her nesneyi kaplar telaş, feryâd eder vakt-i seher

Ol demde gül handan olur bülbül görüp nâlân olur

Her ehl-i dîl şâdân olur, feryâd eder vakt-i seher

Ol demde diller zâr eder dilber arzı dîdar eder

Her can özün izhâr eder, feryâd eder vakt-i seher

Ol demde eşcâr-u nebât taze bulurlar hep hayat

Ol demde cümle mümkinât, feryâd eder vakt-i seher

Çağlar akar âb-ı revân yüz yere kor eyler figân

Ol demde zerrât-ı cihân, feryâd eder vakt-i seher

Ol demde ins ile melek raksa gelir çarkıfelek

Hû hû deyû suda semek, feryâd eder vakt-i seher

Ol demde Zât-ı Kibriyâ âşıklara eyler salâ

Olan bu sırra âşinâ, feryâd eder vakt-i seher

Hulûsi âşıksan eğer dur yatma gel vakt-i seher

4. Halîfeleri[245] [246]

Şeyh Yûsuf Efendi'nin kaynaklarda, altı halîfesinden bahsedilir.

Şeyh Ali es-Sâbirî Efendi (ö.l 270/1853)[247]

Şeyh el-Hacc Sâlih Efendi (ö.?)

Şeyh Zeyne'l -Âbidin Efendi (5.1287/1870)

Şeyh Muhammed Emin Ahmed Efendi (Ö.1311/1893)

Şeyh Ali Efendi (Ö.1315/1897)[248]

Şeyh Muhammed Ali Efendi(ö.l327/1909)[249]

---

245 Dîvân-ı Hulûsî-i Darendevî, 2. baskı, Ankara 1997, s. 52.

246 Şeyh Yûsuf Yanyavî'nin halîfeleri için; bkz. *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre,* s. 15; Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

247 Şeyh Yûsuf Yanyavî'nin ilk halîfesidir, bkz. *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre,* aynı yer. Hür Mahmut Yücer, *Osmarılı Toplamımda Tasavvuf (19 yy.),* İnsan Yay., İstanbul 2004, s. 905.

248 Sâdık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı'*nda Şuayb Efendi'den bahsederken, O'nun Şeyh Ali Efendi'den tefsir, hadîs, Şeyh Mehmed Ali Efendi'den meâni ve vücûh dersleri aldığını kaydetmiştir, bkz. Sâdık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı,* İstanbul 1981, c. IV-V, s. *411.*

249 Şeyh Abdüsselâm Halil Yanyavî'nin oğludur. 17 Muharrem 1327'de vefât etmiştir. Yanyalı Yûsuf Efendi'ye nisbet edilen Evrâdı'nın usûl ve esaslarının belirtilip şerhinin yapıldığı *"Risâletü'l-evrâdi'l meşhûre"* adlı eserin müellifidir. Arslân Paşa Câmii altıncı postnişinidir. bkz. *Risâletü'l-evrâdi'l-meşhûre,* sayfa numarasının olmadığı giriş sayfası, s.15 (dip not:l), 17; Bursalı Mehmed Tâhîr, Yanyâlı

5. **Eserleri**

1. *Risâle-i Râbıta:* Nakşbendî Tarikatındaki râbıta usûlüne dâir bir risâledir.[250] İsam kütüphanesi veri tabanından yaptığımız kütüphâne taramalarında kaydına rastlayamadık. Alexandre Popoviç'in, 2-4 Mayıs 1985'te yapılan "Nakşbendilik Kongresi" ndeki tebliğleri derlediği 750 sayfalık hacimli eserinde, Butrus Abu-Manneh, "Khalwa And Rabıta İn The Khâlıdı Suborder" adlı tebliğinde bu risâleden ahntı yapmış ve dip notta zikretmiştir. Eser, tarihsiz, ve yer olarak da İstanbul (?) belirtilmiştir.[1]

2. *Mektup Mecmuaları:* Yakınlarına ve sevdiklerinden bazılarına yazdığı otuzdan fazla mektubu ihtivâ eder. Bunlardan büyük fakîhlerden Ahmet et- Tahtâviyyü'l-Mısrî'ye yazılmış ve cevabı alınmış iki mektup da vardır. Bursalı Mehmed Tâhir bu iki mektubu gördüğünü ifâde etmiştir.[251] [252]

3. *Sülük Risâlesi:* Bizim de araştırma konumuz olan Risâle'nin tam adı, *"Risâletü ta'rîfi's-seyr ve's-sülûk ilellâhi Azze ve Celle bi's-salâti ale'n-nebiyyi sallallâhü aleyhi ve Sellem"dir.* Bu risâleyi Yanyalı Celâl Efendi Zâde Muhammed Abdülkerim, *"el-Meslekü'l-kavî li tahsili't-tarîki'l-Üveysî"* ismiyle şerhetmiş ve Risâle'nin metnini şerhinin sonuna eklemiştir. Şârih Muhammed Abdülkerim Yanyavî, Yanyalı Yûsuf Efendi'nin, **"Rütbe-i velâyete ulaşmak arzusunda olupta Mürşid-i kâmil bulamayanların Resûl-i Ekrem'e salât ü selâm ile vusul ve nâiliyyetin mümkün olduğuna dâir risâlesini"** bazı dostları ve sevenleri istifâde etsin diye kendi hattıyla yazdığını ifâde ettiği bu eser, beş sayfa olup, Arapçadır.[253] Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri'* nde bu eserden bahsetmiştir.[254]

Sh: 6-15

Kaynak: İhsan ERKUL, Yanyalızâde'nin El-Meslekü'l-Kavî Li Tahsılı't-Tarıki'l-Üveysı Risâlesi Ve Tasavvufta Üveysîlik, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyât Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul 2006

Yûsuf un halifeleri içerisinde Muhammed Ali Efendi'yi kaydetmemiştir, bkz. Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

250 Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

251 Dip not kaydı şöyledir: "For instance, Yûsuf Yanyavî, *Risâle-i Rabıta,* (istanbl (?), n.d.)" bkz. Alexandre Popoviç, *Naqshbandıs,* İstanbul-Paris, İsis Yayıncılık 1990, s. 298.

252 Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

253 *el-Meslekü'l-kavî,* sayfa numarasının olmadığı giriş bölümü.

254 Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

SALÂT Ü SELÂM VE SIRLARI

Hzl: İhsan ERKUL

Salât ü selâm, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e duyulan muhabbetin, bağlılığın, samimiyet ve sadâkatin ifâdesidir. Bu açıdan birçok sırları barındırmaktadır. Nitekim İbn Ferhûn el-Kurtûbî ***"Hadâiku'l-envâr fi's-salâti ve's-selâm ale'n-Nebiyyi'l-Muhtâr"*** adlı eserinde, salât ü selâmdaki sırlan kâfiyeli bir anlatımla şöyle ifâde etmiştir:[255] [256]

"Salâtü'l-Meliki'l-Cebbâr

Şefâatü ' n-Nebiyyi ' l-Muhtâr

El-iktidâu bil-Melâiketi'l-ebrâr

Muhâlefetü'l-münâfıkîne ve'l-küffâr

Mahvu'l-hatâyâ ve'l-ezvâr

Avnu alâ kazâi'l-havâici ve'l-evtâr

Tenviru'z-zevâhiri ve'l-esrâr

En-necâtu min dâri'l-bevâr

Duhûlu dâri'l-karâr

Selâmu'r-Rahîmi'1-Gaffâr"

1. **Salâtü'l-Meliki'l-Cebbâr**: Salât ü selâm getiren kimse, her şeyi emri altında tutan ve bütün kâinâtm hâkimi olan Allah'ın salâtına nâil olur. Zira Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), bir hadîs-i şeriflerinde: **"Kim bana bir defâ salât ü selam getirirse, buna karşılık Allah Teâlâ da ona on misli salât eder"**[1] buyurmuşlardır.

2. **Şefâatü'n-Nebiyyi'l-Muhtâr**: Salât ü selâm getiren kimse, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şefâatine nâil olur. Ebû'd-Derdâ (radiyallâhü anh), Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'den şöyle rivâyet etmiştir: "Kim, sabah akşam bana on defa salavât getirirse, kıyâmet günü şefâatim ona ulaşır."[257] [258]

---

255 Geniş bilgi için bkz. Kastalânî, *Mesâlikü'l-hunefâ,* s. 207-250; *Metâliü'l-meserrât,* s. 15,16; en-Nebhânî, *Efdalü's-salavât* s. 46-56, Selahattin Yıldırım, *a.g.e.,* s. 61-104.

256 *Metâliu'l-meserrât,* s. 15; *el-Meslekû'l-kavî,* s. 16-17; en-Nebhânî, *Efdalü's-salavât ala Seyyidi's-sâdât,* s.50 (Aynı eserin trc. İçin, bkz. *En Faziletli Salavât-ı Şerifeler,* Cevher yayınevi, İstanbul, tarihsiz, s. 71- 72.

'Müslim, Salât, 7; Ebû Dâvûd, Vitir, 26; Tirmîzî, Vitir, 21; Nesâî, Ezân, 37, Sehv, 55.

258Heysemî, *Mecmau'z-zevâid,* X, 120; Münâvî, *Feyzü'l-kadîr,* VI, 169; en-Neysâbûrî, *Şerefli'l-Mustafâ,* V, 77; (bkz. Selahattin Yıldırım, *a.g.e.,* s. 69). Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), ezân işittiği zaman, **"Allahümme Rabbe hâzihi da'veti't-tâmme..."** duasını okuyan kimsenin şefâatine nâil olacağını buyurmuştur. Mü'minlerin bu duada O'nun için istediği "vesile" Hz.Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'ın şefâatçi kılınmasının talebidir. (Buhârî, Ezân, 8; Ebû Dâvud, salât, 28,; Tırmizî, salât 157; Nesâî, Ezân, 38, (2,26); İbn Mâce, Ezân, 4.

3. **el-İktidâu bi'l-Melâiketi'l-Ebrâr:** Her an ibâdet ve tâatle meşgul olan meleklere uymuş olur. Nitekim Allah Kur'an'ı Kerîm'de: *"Şüphesiz ki Allah ve melekleri o Peygambere salât ederler. Ey iman edenler! Siz de O'na salât edin; tam bir teslimiyetle selâm verin''*[259] buyurmuştur.

4. **Muhâlefetü'l-münâfıkîne ve'l-küffâr:** Münâfık ve kâfirlere muhâlefet etmiş olur. Çünkü Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salavât okumaları konusunda mü'minler muhâtap alınarak, *"Ey îmân edenler "*[260] denilmiştir. Sahih olan görüşe göre, İslâm'ın fürûatıyla muhâtap olmalarına rağmen kâfirler bu emrin dışında tutulmuşlardır. Çünkü Hz.

Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salavât okumak Allah'a yakın olma sebeplerindendir. Bunun için kâfirler bu yakınlığa lâyık görülmeyip sâdece mü'minler lâyık görülmüşlerdir.[1]

Huzeyfe (radiyallâhü anh)'dan rivâyet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), şöyle buyurmuşlardır:

"Cumartesi günü bana çokça salât ü selâm getirin. Çünkü Yahûdiler o gün bana çokça söverler. Kim cumartesi günü bana 100 defâ salât ü selâm getirirse nefsini cehennemden âzâd etmiş olur, şefâatim ona gerekli olur ve sevdiklerinden dilediklerine şefâat eder.

Pazar günü de Rumlara muhâlefet edin." Sahâbîler: "Ya Rasûlallah! Rumlara nasıl muhâlefet edebiliriz?" diye soranca, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), şöyle dedi: "O gün kiliselerine girip sâlibe taparlar ve bana söverler. Kim Pazar günü sabah namazını kıldıktan sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı tesbîh eder sonra da iki rek'at namaz kılıp bana yedi defâ salât ü selâm getirir ise, anne babası da bağışlanır. Duâ ederse Allah duâsını kabul eder, bir şey isterse istediğini verir."[261] [262]

5. **Mahvu'l-hatâyâ ve'l-ezvâr:** Salat ü selâm, kişinin hatâ ve günahlarının silinip, affedilmesine vesile olur. Nitekim Übey b. Kâ'b (radiyallâhü anh)'dan rivâyet edildiğine göre; **"Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) gecenin dörtte biri geçince kalkar ve şöyle derdi: "Ey insanlar, Allah'ı zikredin! Sarsıntı gelecek, arkasından onu diğer bir sarsıntı izleyecek; ölüm bütün haşmetiyle gelecek, ölüm bütün haşmetiyle gelecek"**

Übey b. Ka'b diyor ki: " Ya Rasûlallah! Sana çok salât ü selâm getirmek istiyorum, duânın ne kadarım buna ayırayım," dedim. Rasûlullah: "Ne kadar dilersen" buyurdu. Ben: "Dörtte biri olur mu?" dedim. Rasûlullah: "Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur" buyurdu. Ben, "Yansı olsa nasıl olur?" dedim. Rasûlullah: "Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur" buyurdu. Ben: "Üçte ikisi kadar olsa" dedim. Rasûlullah: "Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur" buyurdu. Ben: "O zaman duânın hepsini sana salât ü selâm getirmeye ayırayım" dedim. Rasûlullah: "O zaman isteklerin için (salât ü selâm) sana kâfi gelir ve günahların bağışlanır." buyurdu.[263]

6. **Avnu alâ kazâi'l-havâici ve'l-evtâr:** Salât ü selâm getiren kimse, önemli

---

259 el-Ahzâb, 33/56.

260 el-Ahzâb, 33/56.

261 es-Sehavî, *ag.e.,* s. 96-97.

262 es-Sehavî, *a.g.e.,* s. 384.

263 Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 136; Beyhakî, *Şüabu'l-îmân,* II, 187; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid,* X, 160; Arıca bkz. İbrahim Canan, *ag.e.,* c. VII, s. 142-143.

ihtiyaçlanmn giderilmesinde Allah'ın yardımına nâil olur. Câbîr (radiyallâhü anh)'dan rivâyet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bana günde 100 defâ salât ü selâm getirirse, Allah onun 70 tanesini âhirete, 30 tanesi dünyâya âit olan 100 ihtiyâcım karşılar."[1]

7. **Tenvîru'z-zevâhiri ve'l-esrâr**: Salat ü selâm getiren kimse, hem zâhirini hem bâtınını nurlandırmış olur. Ebü'l-Muzaffer şöyle demiştir: "Bir gün Ka'b'ın mağarasına girdim. Yolumu şaşırdım. Birden bir adam gördüm. O bana şöyle dedi: "Yanımda yürü" Onunla beraber yürüdüm. Kendi kendime: "Bu adam belki de Hızır'dır" dedim. O'na "İsmin nedir?" diye sordum. O da: "Hızır" dedi. Onunla beraber bir arkadaşını daha gördüm. Ona da "Senin ismin nedir?" diye sordum. "İlyas ibn Şam" dedi. Allah size merhamet etsin, siz Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i gördünüz mü?" dedim. "Evet" dediler. Ben de: "Allah'ın güç kuvveti aşkına, bana O'ndan bir haber verin ki, onu sizden rivâyet edeyim." dedim. "Biz Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in "Muhammed aleyhissalâtü vesselâma salât getiren bir mü'minin kalbini, Allah o salât sebebiyle, basiret sahibi yapar ve nurlandırır" buyurduğunu işittik dediler."[264] [265]

8. **en-Necâtu min dâri'l-bevâr**: Salât ü selâm getiren kimse helâk edici cehennem yurdundan kendini kurtarmış olur. Enes b. Malik tarafından rivâyet edilen bir hadîste Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bana bir defâ salât ü selâm getirirse Allah ona on defâ salât eder, on defâ getirene yüz defâ salât eder. Kim de bana yüz defâ salat ü selâm getirirse, Allah onun iki gözünün arasına nifaktan ve ateşten kurtuluş berâtı yazar ve kıyâmet gününde şehîdlerle birlikte iskân eder."[266]

9. **Duhûlü dâri'l-karar**: Salât ü selâm getiren kimse, devamlı kalacağı cennet yurduna girer. Nitekim Ebû Hafs (radiyallâhü anh), Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: "Bir kimse, bana günde 100 kez salavât-ı şerife getirirse, cennetteki mâkâmını görmeden ölmez."[267]

10. Selâmü'r-Rahînıı'l-Ğaffâr: Salât ü selâm getiren kimse, günahları bağışlayan ve merhametli olan Allah'ın selâmına nâil olur. Nitkim Ebû Talha (radiyallâhü anh) dedi ki: "Bir gün, Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) yüzünde bir sevinç olduğu halde geldi. Kendisine: "Ya Rasûlallah! Yüzünüz de bir sevinç görüyoruz, dedik. Buyurdular ki: "Bana Melek geldi ve şu müjdeyi verdi: "Ey Muhammedi Rabbin diyor ki: Sana salât okuyan herkese, benim on rahmette bulunmam, selâm okuyan herkese de benim on selâm okumam, sana (ikrâm olarak) yetmez mi?"[1]

Anlaşılan o ki, O'na getirilen salâl ü selâmlar, gerçek sırrı tam bilinmese de birçok müjdeyi barındırmaktadır. Bütün bu sırların, salât ü selâm getiren kimseye dünyâ ve âhiret saâdetini müjdelediği anlaşılmaktadır. Her şeyden önce, O'na getirilen salavât, Hz.

---

264 Beyhakî, ***Şüabü'l-îmân,*** III, 111; es-Sehâvî, ***a.g.e.,*** s. 271; İsmail Hakkı Bursevî, ***a.g.e.,*** s. 230.

265 Bkz. Firûzâbâdî, ***es-sılâtü ve'l-büşer,*** s. 84, no:112; Aynı eserin Türkçe trc. için, bkz. H. Hafız Mustafa Demirkan, H. Hafız İsmail Tavman, ***Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) Üzerine Salavât-ı Şerîfe Getirmek,*** Konya 1998, s. 71-72.

266 Nesâî, I, 385 (No: 1220), VI, 98 (No: 10194); Ahmed b. Hanbel, ***Müsned,*** III, 120.

267 ***Terğîb ve Terhîb,*** Hikmet Yayınları, 1984/1986, c. III, s. 518, No:22; Firûzâbâdî, ***a.g.e.,*** Beyrut 1985, s. 49, no: 20; Türkçe trc. İçin bkz, H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hafız İsmail Tavman ***a.g.e.,*** s. 31.

Peygamber'in şefâatine inşam çekip götüren birer vesîleyse. şüphesiz bu en büyük mükâfattır.

Salât ü Selâmın Diğer İbâdetlerde Bulunmayan Hikmetleri

Salât ü selâm, diğer ibâdetlere nisbetle Allah'ın katındaki en sevimli ibâdet olması hasebiyle, onda diğer ibâdetlerde olmayan bir takım hikmetler bulunmaktadır. Yanyalızâde eserinde bu husûsa dâir yedi hikmetten bahseder[268] [269]:

1. Salât ü selâm okuyan kimse *"O'na yaklaşmaya yol arayın*"[270] âyetinin emri gereğince Allah'a vâsıl olmada en büyük vesile olan Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i kendisine vesîle yapmış olur. Allah katında ise O'ndan daha muhterem ve kıymetli bir vesile ve vâsıta yoktur.[1]

2. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şerefini yüceltmek ve O'nu ta'zîm etmek için nazil olan *"Ey imân edenler! Siz de O'na salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin''*[271] [272] ayetinde geçen bu İlâhî emre tâbi olmakla dâreyn saâdeti elde edilir.[273] Zîrâ rivâyet edildiğine göre, Hz. Musâ'ya Allah şöyle buyurmuştur: "Ya Mûsa! Senin sözün diline, kalbî düşüncelerin kalbine, rûhun cesedine ve gözünün nûru gözüne ne kadar yakınsa, ben sana daha yakın olayım ister misin?" Hz. Mûsa cevâben: "Evet ya Rabbî isterim" demesi üzerine Allah: "O zaman Muhammed üzerine çok salât ü selâm oku"[274] demiştir. Bundan Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in Allah indindeki kadr u kıymetinin ne derece büyük olduğu ve O'na salât ü selâm getirmenin ne kadar matlûb-ı İlâhî olduğu anlaşılmaktadır.[275] Aym şekilde yukardaki rivâyetten salât ü selâmın Allah'a yakın (kurbiyyet) olmaya vesîle olduğu anlaşılmaktadır.

3. Bizzat Allah ve melekleri, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ettikleri için, mü'minlerin de Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e sevgilerini belirtmek ve O'nu yüceltmek maksadıyla Allah ve meleklerine ittibâ edip, salât ü selâm getirmekle nâil olacakları iktidâr başka hiçbir ibâdette yoktur. Zîrâ Allah'ın bizzat yaptığı bir işi, kuluna da yapmasım emretmesi ve o kulun da bu İlâhî emri yerine getirmesiyle kavuşacağı nzâ-i İlâhî hiçbir ibâdette yoktur.[276]

4. Salât ü selâmla meşgûl olan kimsenin, Allah'ın rızâsına, nice bereketlere, büyük mükâfatlara ve günahların afvına nâil olacağına dâir Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'den birçok hadîs rivâyet olunmuştur. Başka hiçbir ibâdetin faziletine dâir bu kadar hadîs rivâyet olunmamıştır.[277]

5. Mü'minlerin dünyada yaratılmalarından îtibâren âhirette cennete girinceye kadar

---

268 Nesâî, Sehv 55, (3, 50).

269 el-Meslekû 1-kavî, **s. 96-99.**

270 el-Mâide, 5/35.

271 el-Meslekû 'l-kavî, **s. 96.**

272 el-Ahzâb, 33/56.

273 el-Meslekû 'l-kavî, **s. 96.**

274 Metâliu 'l-meserrât, **s. 14**; el-Meslekû'l-kavî, **s. 97.**

275 el-Meslekû 'l-kavî, **s. 97.**

276 *a.g.e.,* s. 97.

277 el-Meslekû 'l-kavî, **s. 97-98.**

vâsıl olacakları bütün İlâhî nimetlere vâsıta ve vesîle olan Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm getirmeleri, O'nun sayesinde nail oldukları İlâhi lütûf ve ihsânlara bir şükrân ifâdesidir. Bu şükrân da başka bir ibâdetle îfâ olunamadığından, salât ü selâmın üstünlüğüne başka hiçbir ibâdet denk olamaz.[1],

6. Ruh terbiyesinde ciddî tesirinin tecrübe edildiği salât ü selâm husûsunda bütün Ehlullah ittifakla şöyle söylemişlerdir: **"Salât ü selâm, mürşid-i kâmil bulamayan kimselerin irşâd ve terbiyesi için, mürşid-i kâmil mâkâmına kâim olur."**[278] [279]

7. Bir kimse salât ü selâmla meşgul olursa o kimsenin kemâl ve tekemmülüne bir i'tidâl hâsıl olur ki, bu i'tidâl yalnız salât ü selâma mahsus bir *"sırr-ı mektûm"* olduğundan, başka bir ibâdette yoktur. Zîra mürşidsiz yapılan diğer ibâdet, vird ve zikirlere çokça devâm edildiğinde elde edilen nûrâniyyet ve levâmi', sâlikin beşerî sıfatında inhirâf ve şiddetli bir harâret peydâ eder. Hâlbuki salât ü selâm hem zikrullahı hem de duâ ile berâber zikr-i Rasûlü kapsadığından, ne kadar çok okunursa okunsun, letâife mâ-i lezîz gibi olduğundan, tarikat makamlarından hâsıl olan hayret, inhirâf ve şiddetli harâret gibi halleri serinletip dindirmekle beraber, sâlikin nüfûsunu güçlendirip, söz konusu olumsuzlukların düzelmesinde ona yardım eder. Salât ü selâm kendine mahsûs olan bu özelliğinden dolayı, mürşid-i kâmil bulamayanların irşâd ve terbiyesinde mürşid-i kâmil makâmına kâim olur.[280]

B. Salât ü Selâmın Değeri

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm getiren kişi bununla, Allah'ı zikretmiş, nimetlerine şükretmiş, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in adını anmış ve O'nun için Allah'tan mükafât istemiş olmaktadır. Bunun için salât ü selâm, Allah'ın varlığım ikrâr, ilmini, kudretini ve irâdesini tasdik etmiş olmak demektir. Diğer bir ifâde ile salât ü selâm getiren mü'min, amellerin efdalini ve îmâmn tümünü kapsayan bir ibâdeti icrâ etmiştir.[281]

Allah'ın bizzat kendisi ve melekleri, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât etmektedirler.[1] Bu yüzden müminlerin Allah'a ve meleklerine ittibâ edip, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i sevmek ve yüceltmek maksadıyla getirdikleri salât ü selâmdan dolayı elde edecekleri feyiz ve bereketin başka bir ibâdette bulunmadığı ulemâ tarafından bildirilmiştir.[282] [283] Zira Allah'ın bizzat yaptığı bir işi, kuluna da yapmasını emretmesi ve o kulun da bu emre ittibâ etmesiyle elde edeceği nzâ-i İlâhînin tahmin ve tasavvuru mümkün değildir.[284] Ebu'l-leys es-Semerkandî, salât ü selâmın diğer ibâdetlerden daha faziletli olduğunun anlaşılması için, Ahzâb 56. âyete bakılmasının yeterli olacağını söylemiştir. Nitekim âyete bakıldığında dikkat çeken husus şudur ki; Allah diğer ibâdetleri yapmaları için

---

278 *a.g.e.,* s. 98.

279 *a.g.e.,* s. 98.

280 *a.g.e.,* s. 98. Altıncı ve Yedinci maddelerle ilgili konular, *"Salât il Selâm ve Seyr u Sülük"* başlığı altında işlenecektir.

281 İbnü'l- Kayyim el-Cevziyye, *Cilâu'l-efhâm* s. 310; Kastâlânî, *Mesâlikü'l-hunefâ,* s. 208-209; Nebhânî, *Efdalü's-salavât alâ seyyidi's-sâdât,* s. 52; en-Nebhânî, *Saâdetü'd-dâreyrı,* s. 46; Selahattin Yıldırım, *a.g.e.,* s. 91-92.

282 el-Ahzâb, 33/56.

283 el-Meslekü'l-kavî, **s. 97.**

284 *a.g.e.,* aynı yer.

kullarına emrederken, salât ü selâm da önce kendisinden başlamaktadır. Sonra salâtı meleklere sonra da müminlere emretmektedir. Bu durum ise, salât ü selâmın değerini açıkça ortaya koymaktadır.[285]

Vâhidî'nin senediyle el-Asmaî şöyle demiştir: "Mehdî'yi Basra'nın minberinde şöyle derken duydum. Allah, önce kendisinin yaptığı ve daha sonra meleklerinin yaptığı bir şeyi sizlere emretmiştir. Peygamberinin şerefini yüceltmek için, *"Allah ve melekleri, Peygamber üzerine salât ederler.* "[286]buyurmuştur. Bu şerefi peygamberler içerisinde Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e bahşettiği gibi, O'na salât etmeyi de ümmetler içerisinden sizlere tahsis etmiştir. Allah'ın bu nimetine karşı şükrederek ve Peygamberine çokça salavât getirerek mukâbelede bulunun."[287]demiştir. Hz. Ebûbekir (radiyallâhü anh)'ın şu sözü salât ü selâm ibâdetinin faziletini ortaya koymaktadır: "Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm getirmek, soğuk suyun ateşi söndürmesinden daha etkili bir şekilde günahları yok eder, söndürür. Yine salât ü selâm köle âzâd etmekten daha efdaldir. Çünkü köle âzâd etmek cehennemden kurtulup, cennete girmek için yapılan bir davramştır. Fakat salât ü selâm Allah'ın selâmının karşılığıdır. Allah'ın selâmı ise bin iyilikten (hasene) efdaldir."[288] demiştir. Yine bu husûsta, Sehl Tüsterî: **"Salavât, ibâdetlerin en üstünüdür. Çünkü Allah, salâtı başta kendisi ve melekleri yaptıktan sonra müminlere emretmiştir. Diğer ibâdetlerde ise böyle değildir. Yani Allah diğer ibâdetleri kullarına emreder fakat kendisi yapmaz."** demektedir.[1]

Kulun Rabbine karşı yaptığı duası ve O'ndan bir şeyler istemesi iki kısımdır: Birincisi, önemli ihtiyaçlarım, olmasım arzu ettiği şeyleri kendi adına Allah'tan istemesidir. İkincisi, salât ü selâm getirerek, Allah'ın Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i senâ etmesini, şerefini artırıp kadrini yüceltmesini istemesidir. İbnü'l-Kayyîm'e göre kulun bunu yapmasını Allah ve Rasûlü sever. Kim bunu kendi istek ve arzularına tercih ederse, Allah ve Rasûlü'nün sevdiklerini, kendi sevdiklerine tercih etmiş olur. Allah da, onu diğer kullarına tercih eder. Çünkü **"elcezâu min cinsi'l-amel"**[289] [290] denmiştir. O'na göre bu, kul için öyle bir şereftir ki, salât ü selâm getirmek kula hiçbir fayda sağlamasaydı bile, sadece bu şeref kul için yeterli olurdu.[291]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e yapılan salât, O'nun aslında salâta olan ihtiyacından dolayı değildir. Çünkü Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e, Allah salât etmiştir. Allah'ın salât ettiği bir kimsenin, meleklerin ve mü'minlerin salâtına ihtiyacı yoktur.[292] Salât ü selâm ancak O'na duyulan saygıyı, hürmeti, bağlılığı ifâde etmek içindir. Nitekim Allah, hiç ihtiyacı olmadığı halde kullarına, kendisini çokça anmalarını farz

[285]Metâliu'l-meserrât, **s. 21.**

[286] el-Ahzâb, 33/56.

[287] en-Nebhânî, *Efdalü's-salavât,* s. 12; es-Sehâvî, *a.g.e.,* s. 89-90; İsmail Hakkı Bursevî, *a.g.e.,* c. VII, s. 223. Ayrıca bkz. Selahattin Yıldırım, *a.g.e.,* s. 50-51.

[288] İsmail Hakkı Bursevî, *a.g.e.,* c. VII, s. 224.

[289] ***a.g.e.,*** aynı yer; K. Ali Doksanyedi, ***a.g.e.,*** c. II, s. 32; Hidayet Işık, ***a.g.m.,*** s. 268.

[290] Trc. "Mükâfat amelin özelliğine göredir."

[291] İbnü'l-Kayyîm, ***a.g.e.,*** s. 311; Selahattin Yıldırım ***a.g.e.,*** s. 92.

[292] Mesâlikü'l-hunefâ, ***s. 87.***

kılmıştır.[293] Salât, ancak Allah'ın kullarına bundan dolayı mükâfât vermesi, şefkat ve merhamet göstermesi ve kullarının da, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e olan saygılarını ortaya koymaları içindir.[294] Bunun yamnda Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salavât getirmek, Allah ve melekler ile aynı işte birleşmek demektir. Bu da kul için fevkalâde heyecan verici bir birlikteliktir. Ümmet içinse en büyük şereftir.[295]

C. Salât ü Selâmın Kabûlü Meselesi

Peygamber ve ümmet ilişkisinde müslümanların nasıl bir yol izlemeleri gerektiği Kur'an-ı Kerîm'in muhtelif ayetlerinde beyân edilmiştir. Bu ilişki çerçevesinde, Kur'an'da beyân edilen hususlardan biri de ümmetin peygamberine salât ü selâm getirmesidir.

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e getirilen salât ü selâmın kabûlü hususunda bazı ulemâ; Allah'a, O'nun emrine ve meleklerine iktidâ etmek, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şâmm yüceltmek ve nzâ-i İlâhî'ye nâil olmak gibi hâlis bir niyetle getirilen salât ü selâmın Allah'ın indinde mutlaka kabûl olacağı (kabûlü kat'î) görüşünü savunmuşlardır. Yani bu görüşü kabûl eden âlimlere göre, salât ü selâm getiren kimse, konuyla ilgili Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in sahîh hadîslerinde rivâyet olunan müjdeye, mutlaka nâil olacağım söylemişlerdir. Bazı ulemâ ise, gâlib-i zann ile kabûlü zannîdir diyerek salât ü selâm getiren kimsenin hadîslerde geçen müjdeye nâil olmasının, olmamasından daha kuvvetli olacağı görüşünü benimsemişlerdir.[1]

Ebû Süleyman ed-Dârânî[296] [297], bir kimsenin Allah'tan bir şey isteyeceği zaman, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâmını artırmasını sonra isteğini Allah'a arz etmesini ve duâsım salât ü selâm getirerek tamamlamasını tavsiye etmiştir. Zîra ona göre, Allah Teâlâ iki salât ü selâm arasında yapılan duâyı kabûl buyurur. Bu görüşüne binâen, **"Allah kerem sâhibidir. İki makbûl salât ü selâmın arasında makbûl olmayan bir şey bırakmaz"**[298] demiştir.[299] Nitekim Hz. Ali (radiyallâhü anh)'dan rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem): **"Hiçbir duâ yoktur ki, semâ ile arasında bir perde olmasın. Tâki Hz. Muhammed'e salât ü selâm getirinceye kadar. Bunu yapınca perde yırtılıp duâ (göğe) çıkar. Salât ü selâm getirmeyince duâ geri döner."**[1] buyurmuştur.

---

293 ÂlU İmrân, 3/ 41; el-Ahzâb, 33/ 41- 42; Cum'a, 62/10.

294 Fahrettin er-Râzî, ***Tefsîr-i Kebîr,*** (Trc. Suat Yıldırım, Lütfullah Cebeci, Sâdık Kılıç, Sâdık Doğru), Ankara 1994. c. XVIII, s. 291; ***Mesâlikü'l-hunefâ,*** s. 87.

295 İsmail Lütfü Çakan, ***Hadîslerle Gerçekler 2,*** s. 166.

296 el-Meslekü'l-kavî, **s. 95.**

297 Kara Dâvûd, *Delâil-i Hayrât* şerhinde Ebû Süleyman ed-Dârânî hakkında şunları söyler: "Asıl adı, Abdurrahman b.Atiyye'dir. Kendisi Dârân'lıdır. Dârân, Şâm köylerinden birinin ismidir. Bu zât, oranın ileri gelen tarikat şeyhlerinden ve büyük âlimlerindendir. Zühd ve takvâda kâmil, fâzıl bir kimse idi. Asrında yaşayan büyük şeyhlerin meşhûrlarındandı. (h.215/m.830) senesinde vefât etmiştir. Ayrıca Kara Dâvûd, **"Şeyh Ebû Süleyman Dârânî bu gizli sırrı beyân etmek sûreti ile; ümmet-i Muhammed'e işlerini kolaylıkla nasıl halledebileceklerinin yolunu göstermiş oldu"** demiştir, (bkz. Kara Dâvûd, *Delâil-i Hayrât Şerhi,* Sad. Abdülkadir Akçiçek, s. 29-30).

298 İbn Kayyim el-Cevziyye, *Cilâu'l-efhâm,* s. 291; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ,* 2/39 (1620); Cezûlî, *a.g.e.,* Semerkand yayınları, İstanbul 2006, s. 8; *Şerhu's-salâti'l-meşîşiyye,* s. 44; Kara Dâvûd, *a.g.e.,* s. 29-30.

299 Ebû Süleyman ed-Dârânî salât u selâmın "kabûlü kat'îdir" görüşünü benimseyen ulemâdandır, bkz. *Şerhü's- salâti'l-meşîşiyye,* s. 44.

Ahmet bin Mübârek[300] [301]'in naklettiğine göre, şeyhi Abdülaziz Debbâğ[302], Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm getiren herkesin salât ü selâmının kesin olarak kabûl olunacağım iddia edenlerle, aym görüşte değildir. Şeyh Abdülaziz Debbağ'a göre, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e getirilen salât ü selâm, amellerin en üstünüdür. Ayrıca salât ü selâm cennetin etrafındaki meleklerin zikridir. Melekler her salât ü selâm getirdiklerinde cennet artıp genişlemektedir. Bu salât ü selâmın bereketiyle olmaktadır. Fakat ona göre, getirilen her salât ü selâmın mutlaka kabûl olunacağı kestirilemez. Zîrâ salât ü selâm temiz bir zattan temiz bir kalpten çıktığında makbûldür. Çünkü temiz bir zattan çıkan salât ü selâm, gösteriş ve kendini beğenmişlik gibi hastalıklardan uzak olarak söylenmektedir.[303]

Muhlasaru'l-akîde'nın müellifi Seyyid Muhammed bin Yûsuf es-Senûsî (ö.895/1490)'ye, fukahâdan bazısının, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm getiren herkesin salât ü selâmının kabûl olunup reddolunmayacağını söylediklerini, kendisinin bu hususta ne düşündüklerini sormuşlardır. İmam Senûsî, *Şâtıbiyye* şârihi Ebû İshâk[304]'ında böyle bir soruyla karşılaştığım söylemiştir. İmam Senûsî'ye göre, eğer salât ü selâm getiren kimsenin mutlaka salât ü selâmının kabul olunduğu söylenecek olursa, o zaman o kimsenin hüsn-i hâtime (güzel son) üzere bulunduğu da söylenmelidir. Halbuki bir adamın ömrünün sonunun iyi veya kötü olacağı meçhûldür. Bu hususta âlimlerin ittifâkı vardır. O'na göre salât ü selâmın kabûl olunmasının mânâsı şudur: Allah Teâlâ salât ü selâm getiren kişinin hüsn-i hâtimesine hükmetmişse, kader çizgisini öyle hazırlamışsa, o zaman kişinin Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e getirmiş olduğu salât ü selâmın sevabını makbûl ölçüde bulur. Bunda hiç şüphe yoktur. Çünkü Allah'ın fazl u keremi sonsuzdur. Salât ü selâm, eğer sahibinden Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e sevgiyle getirilirse o takdirde, salât ü selâmın kesinlikle kabûl olunduğu söylenilebilir.[1]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e hâlis niyetle getirilen salât ü selâm hakkında, ya kabûlü kat'îdir veya gâlib-i zann ile kabûlü zannîdir deyen Şeyh Yûsuf Yanyavî bizim de iştirak ettiğimiz şu görüşü beyân eder: **"İster kabûlü kat'î olsun ister zannî olsun, salât ü selâmın okunmasında başka ibâdetlerde olmayan bir takım feyiz ve bereketler vardır. Hal böyle olunca kul, salât ü selâm tarîkim tecrübe ettiğinde, başka ibâdetlerde bulamayacağı feyiz ve bereketleri elde eder."**[305] [306]

Sh: 68-79

---

300 Deylemî, *el-Firdevs,* IV, 47.

301 Ahmet bin Mübârek, Şeyhi Abdülaziz Debbağ'dan işittiklerini *el-İbrîz* (2 cilt) adlı eserinde anlatan yazardır, bkz. Firûzâbâdî, *a.g.e.,* trc. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hafız İsmail Tavman, s. 103.

302 Abdülaziz Debbağ, XII. asır Fas bölgesinde yetişmiş büyük bir âlim ve tasavvuf büyüğüdür, bkz. Firûzâbâdî, *a.g.e.,* trc. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hâfız İsmail Tavman, aynı yer.

303 bkz. *a.g.e.,* s. 102- 103.

304 Ebû İshâk eş-Şâtıbi, "Kabûlü kesin olmayan diğer ibadetlerin aksine salât U selâm mutlaka kabûl edilir." görüşünü benimseyenlerdendir, bkz. *Şerhü's-salâti'l-meşîşiyye,* s. 44.

305 bkz. Firûzâbâdî, *a.g.e.,* s. 103.

306 Ta'rîfü's-seyr, **s. 4-5.**

Kaynak: İhsan ERKUL, Yanyalızâde'nin El-Meslekü'l-Kavî Li Tahsıli't-Tarıki'l-Üveysı Risâlesi Ve Tasavvufta Üveysîlik, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyât Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul 2006

YANYALI ŞEYH YÛSUF EFENDİ NAKŞBENDÎ TA'RÎFU'S-SEYR VE'S-SÜLÛK RİSÂLESİ TERCÜMESİ

Hzl: İhsan ERKUL

Risâle'nin tam adı, *"Risâletü ta'rîfi's-seyr ve's-sülûk ilellâhi Azze ve Celle bi's-salâti ale'n-nebiyyi sallallâhü aleyhi ve Sellem"dir.* Bu risâleyi Yanyalı Celâl Efendi Zâde Muhammed Abdülkerim, *"el-Meslekü'l-kavî li tahsili't-tarîki'l-Üveysî"* ismiyle şerhetmiş ve Risâle'nin metnini şerhinin sonuna eklemiştir. Şârih Muhammed Abdülkerim Yanyavî, Yanyalı Yûsuf Efendi'nin, **"Rütbe-i velâyete ulaşmak arzusunda olupta Mürşid-i kâmil bulamayanların Resûl-i Ekrem'e salât ü selâm ile vusul ve nâiliyyetin mümkün olduğuna dâir risâlesini"** bazı dostları ve sevenleri istifâde etsin diye kendi hattıyla yazdığını ifâde ettiği bu eser, beş sayfa olup, Arapçadır.[307] Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri'* nde bu eserden bahsetmiştir.[308]

RAHMAN VE RAHİM OLAN ALLAH'IN ADIYLA

[1] Şurası muhakkak ki, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâm okumanın sevabının büyüklüğü, O'nun tarafından büyük bir müjde olduğu, salât ve selâmın dindeki yeri ve önemi bilinmekle beraber, O'na gerçek anlamıyla salât ve selâm okuyan kimse, sünnete uyan ve bid'atlerden uzak olan kimsedir. O'nun sünnetine uyan kişi, lâfzen salât ve selâm getirmese bile, gerçekte salât ü selâm getirmiş demektir. İster darlıkta ister bollukta bir an bile O'na salât ü selâm getirmekten geri durmasa bile, O'nun yolundan ayrılan kimse hakikatte, O'na salât ü selâm getirmiş sayılmaz. Ancak şu var ki, Allah'ın da yardımıyla o salât ü selâmın bereketi o kişinin lehine olacağı ümîd edilir. *Delâil-i Hayrât* şerhinde de bu böyledir.

Bunlardan sonra kitabın başka bir yerinde de, **"Şüphesiz ki, salât ü selâm, Allah tarafından gelen bir rahmettir. Allah kime bir defa rahmet ederse, bu onun için dünyâdan ve içindekilerden daha hayırlıdır"** denilmektedir. Bir rahmetin fayda ve saadetinin büyüklüğü bu derece ise onlarca rahmetin büyüklüğünü tahmin etmek mümkün mü? Allah Teâlâ o rahmet sebebiyle (kulundan) nice belâ ve sıkıntıları defeder ve biz de böylece onun bereketiyle birçok latif nimetler elde ederiz. Salât ü selâm okuyan kimse, bu mertebeye ancak, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in makâmının bereketiyle ulaşabilir. **Salât ü selâm getirirken niyetinin Allah'ın emrine uymak ve O'nun rızâsını elde etmek olması için çalış. Bu da ancak salât ü selâmın bereketiyle olur. Sen gücün ölçüsünde salât ü selâm getirirsen, şunu bil ki Allah'da Rabb olması hasebiyle sana salât ü selâm getirir. Bu mertebeye başka bir ibâdetle ulaşamazsın.** Neticede, salât ü selâm mürşîd-i kâmil makâmına kâim olur.

Eğer velâyet rütbesini elde etmek isteyen bir âşıksan, o zaman sahih bir itikâd üzere olmalısın. İtikadını ilmiyle âmil olan âlimlerin (şifâhî beyânlarına), veya insânlar arasında uygun bulunan ve elden ele dolaşan muteber kitaplarındaki sözlerine arzet. Eğer itikadını

---

307 *el-Meslekü'l-kavî,* sayfa numarasının olmadığı giriş bölümü.

308 Bursalı, *a.g.e.,* aynı yer.

onların söylediklerine uygun bulursan, Allah'a şükredersin. [2] Yok eğer muhâlif bulursan onu terk edersin. Şayet, doğru bir itikada sahip olur, sünnete uygun hareket eden biri olursan, gerçek anlamda O'na salât ve selâm getirmiş bir kimse olursun. Önce de söylendiği gibi.

Sonra kendi ahlâkına bak. Bu konuda Birgivî risâlesi ve şerhine bakman senin için yeterlidir. Amelinin riyâ ve kendini beğenmişlikten arınmış olmasına gayret etmelisin. Kendini, babam, anneni, kardeşini sevdiğin gibi, vefât etmiş ve yaşayan bütün mü'minleri sevmelisin. Bütün mahlukâta karşı şefkatti davranmalısın. İçinde bulunduğun şartlar ne olursa olsun hayır yapmaya hazır durumda olmaya gayret etmelisin. Böylece kalbinde kibr, kin, haset nâmına bir şey kalmamış olacak. Her ne zaman günah işlesen görevli melekler daha bu günahı defterine yazmadan hemen günahından tevbe etmiş olacaksın. Bunun sonunda da sünnete ittibâ edip, bidatlerden uzaklaşan biri olmuş olacaksın.

Sonra zâhirine bak. Emirlere uymaya nehiy ve bid'atlerden kaçınmaya gayret et. Bütün işlerinde sünnete uygun davran. Böylece ilmiyle amel eden biri olursun. Eğer sen sahih bir itikâd üzere olup, ihlâsla amel eden, gücü ölçüsünde kötü ahlâktan sakınan, her hâl ve şartta şerîatle amel eden biri olursan, bu minvâl üzere sebât edip doğru yolda olmaya da devâm edersen, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e gerçekten salât ve selâm getiriyorsun demektir. Aksi takdirde devamlı salât ve selâm getirsen bile gerçekte sen salât ü selâm okumuş sayılmazsın. Ama sen O'nun şerîati üzere olmayıp, bid'at üzere olduğun halde, tâkatin ölçüsünde her zaman salât ü selâm okursan, çokça salâvât okumanın bereketiyle, ehl-i sünnetten olup, içini dışını ıslâh ederek sâlihlerden biri olman ümîd edilir. Bu bid'at ehlinden olan biri için büyük bir müjdedir. (Ehl-i bid'at için müjde olan bu durum) itikadı sahih, ameli şerîate uygun ve bu hâl üzere devâm edene nasıl müjde olmaz! [3] Bu, sırf hıfz-ı İlâhî ve inâyetten başka bir şey değildir. Bu yüzden ehl-i tahkik, en büyük kerâmet, sahih itikâd ve şerîatle amele devâm etmek demişlerdir.

Durumu bu olan kimsenin, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e yakın olacağı âşikârdır. Kim de O'na yakınsa, yakınlığı ölçüsünde O'nu sever. Kim, birine yakın ve onu severse (onunla beraber olmadığı zaman bile) onu görüyormuş gibi iç dünyasında da ona sevgi besler. Çünkü ehlince ma'lûm olduğu gibi basiretle görmek göz ile görmekten daha kuvvetlidir.

Yüce bir konumda olan birine, birisinin âşık olduğunu tasavvur et. O mahbûbu ile ne kadar da bir arada olmak ister, ne kadar da telezzüz eder. Nasıl nefs ve rûhu ile o mahbûba teslim olur ve onda fâni olur. Senin tasavvur ettiğin (bu mahbûbun muhabbetinin lezzeti), ruhâniyyâtın muhabbetinin lezzetine nisbeten, zerre ve hiç mesâbesindedir. Bu durumda sana aşk ve zevk gerekir ki, bu muhabbetin lezzetinin derecesini anlayasın. O âşık için bu lezzetten başkası olmasaydı bu ona mutlaka yeterdi.

Bu dereceye ancak sünnete uyarak bâtınî ve zâhirî bid'atleri terk ederek ulaşılabilirsin. Gücün ölçüsünde eğer çokça salât ü selâmla meşgûl olursan, dünyâ ve âhirette maksadına ulaşmaman mümkün mü? İmâm Senûsî ve sahasında yetkili olan âlimlerin, Ebû Hureyre'nin

rivâyet ettiği hadîs-i şerifi[309] delil olarak gösterdikleri gibi.

Şunu düşünmen senin için yeterlidir. Zihninde bir sûreti çokça düşünürsen o sûret sürekli hâfızanda, hayâlinde, uykunda ve uyanıklığında seninle olur. Yâni kişi hem bu dünyâda hem öteki dünyâda sevdiği ile beraberdir. Nitekim bütün mu'teber kitaplarda bu belirtilmiştir. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i mülâhaza etmenin (lezzeti), senin bildiğin ve mülâhaza etmekle lezzet duyduğun hiçbir şeye benzemez. **Hatta İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin bütün kemâlâtını günlerce gerçek anlamda düşünürsen, ruhâniyyetinin sırını mülâhaza etmeye gücün yetmez.** O ruhâniyyetin lezzetinden yığılıp kendinden geçersin. **[4]** İmâm'ı düşünmek bu iken, Efendimiz'in, kurtuluş ümidimizin, durumunu var sen düşün? Burada bir takım sırlar vardır ki, onu mutasavvıfların kitaplarının farklı bölümlerinde bulabilirsin. Seni evhâmlardan kurtaracak zevk işte budur!

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e çokça salavât getirmek, muhabbetin, tasarrufun, teslîmiyyetin ve O'na boyun eğmenin artmasına ve yine O'nun sana şefâat etmesine sebep olur. Nasıl olmasın ki, senin adın birçok vakit Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in huzûrunda zikrediliyor. Neticede ilim ehlinden muhakkiklerin ve *Delâil-i Hayrât'ın* şerhinin açıkladığı gibi O, senin için mürşid-i kâmil makâmına kâim olur.

Sonra şunu bil ki, havâss indinde senin için makbûl olan şey, itikâdının sahih amellerinin şerîate uygun olmasıdır. Bunun gerçekleştirmen için, kesinlikle harâm ve mekrûhlardan kaçınman, farzları, vâcipleri ve müekked sünnetleri yapman, helâl olanı yemen, harâm bir yana tahrîmen mekruh bile olsa işlememen, hiçbir sünneti terk etmemen, hiçbir bid'ati yapmaman ve bu hâl üzere devam etmen gerekir. Bunlara devâm etmekle beraber niyetin bütün işlerinde sadece rızây-ı İlâhîyi kazanmak olduğu sürece sende vecd ve benzeri şeyler gibi, evliyâda görülen haller zuhûr etmese bile bu kadan sana ikrâm ve kerâmet olarak kâfi getir. Çoğu vakitlerinde ve Cenâb-ı Hakk sana güç verirse bütün vakitlerinde, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâmla meşgûliyyetin sebebiyle, va'dolunduğu ve ehl-i sülük indinde tecrübe edildiği gibi, dünyâ ve âhirette maksadına ulaşırsın. O halde bunları sadece dinlemekle kalma, tecrübe ederek zevkini tadanlardan ol.

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e hâlis niyetle salât ü selâm okumak, ya kabûlü kat'îdir ki, bâzı âlimlerin tercih ettiği görüş budur veya gâlibi zann ile kabûlü zannîdir. Kabûlü kat'î olsun zannî olsun salât ve selâmın okunmasında başka ibâdetlerde olmayan bir takım feyizler ve bereketler ümîd olunur. Fâsî'de[310] olduğu gibi. **[5]** Bundan dolayı salât ve selâm tarîkim tecrübe et ki, başka ibâdetlerde bulamayacağın esrâr ve feyizleri elde edesin.

Müellifin sözü sona erdi. Bu onun hattının sûretidir. Bu risâlenin altında onun imzası vardır. Allah O'na rahmet etsin.

Bu risâlenin aslını Şeyh Yûsuf Saatçızâde yazmıştır.

---

309 Müellifin atıf yaptğı hadîsi-i şerif şudur: Ebu Hureyre (radiyallâhü anh), gücü nisbetinde bütün vaktini salâtu selâm ile meşgûl olmaya niyet ettiği vakit, bu niyetini Hz. Peygamber'e arzetmiş O da Ebû Hureyre'ye hitâben:

"Bu takdirde, (dünyevî ve uhrevî) dilediğin kabûl edilir, günahın affedilir" buyurdular. Tirmizî, Kıyâmet, 24.

310 *Fâsi'nin Delâil-i Hâyrat şerhi diye ifâde edilen eser, Muhammed Mehdi'nin, Metâliu'l-meserrât adlı eseridir.*

Sh: 106-110

Kaynak: İhsan ERKUL, Yanyalızâde'nin El-Meslekü'l-Kavî Li Tahsıli't-Tarıki'l-Üveysı Risâlesi Ve Tasavvufta Üveysîlik, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyât Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul 2006

ŞEYHİ OLMAYANLAR İÇİN SALÂT Ü SELÂM İLE SEYR U SÜLÜK

Hzl: İhsan ERKUL

Tasavvuf ve tarikatlardaki eğitim ve terbiye işine verilen genel ad seyr u sülüktür. Yani Hakk'a vâsıl olmadır. Tasavvuf ıstılâhında seyr, cehâletten ilme kötü huylardan güzel ahlâka, kulun fâni varlığından Hakk'ın varlığına yönelmektir. Sülük ise mânevi yola girmiş kişiyi Hakk'a vâsıl olmaya hazırlayan ahlâkî eğitimdir. Seyr'in başı sülük, sonu vusûldür. Yani Hakk'a vuslattır[311]

Bu âlemde gerçek maksad, Allah Teâlâ'dır. İnsanoğlu varlığının başlangıcından îtibâren, bu yüce gâyaye götüren yollan aramıştır.[312] Bu arayış insanoğluna O'na yaklaşmada birçok yollann bulunduğunu göstermiştir. Zîrâ Allah, Kur'an-ı Kerîm'de: "*O'na yaklaşmaya vesîle (yol) arayın*"[313] buyurmuştur. Bu âyetle Allah, bütün mü'minlere kendisine yaklaşmada bir vesîle, bir yol aramalarını emretmiştir.

Mutasavvıflar, "Allah'a götüren yollar yaratıkların nefesleri sayısıncadır"1 demişlerdir. Yanyalızâde'ye göre kâinattaki hikmetleri ve İlâhî kemâlâtı tefekkür, tâat, ibâdet, nefs mücâdelesi, kalb tasfiyesi, tehzîb-i ahlâk bu yollardan bazılarıdır. Ancak ona göre en sağlam yol, -âyette de geçtiği üzere- kulun vesîle ve vâsıta tâleb etmesidir. O vesilenin ise, mürşid-i kâmil olduğunu söyler. Mürşidin vâsıtasıyla, en büyük vesîle olan Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in şerîatine ittibâ ile Allah'a yaklaşmanın ve vusûlün hâsıl olacağım belirtir. Mürşid-i kâmil bulunmaz ise, geriye kalan yollar arasında, salât ü selâmı, en sağlam yol olarak gösterir. Doğrudan doğruya salât ü selâmın vâsıtasıyla Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e yaklaşılacağını[314] [315] sonra, O'nun rûhâniyyetinin irşâdıyla da Allah'a yaklaşılabileceğini savunur. *Ta'rifu's-seyr* şârihi Yanyalızâde Muhammed Abdülkerim, *el-Meslekü'l-kavî' de* Şeyh Yusuf Efendi'nin de mürşid bulamayan kimselere bu yolu tavsiye ettiğini, risâlesini de bu husûsa binâen yazdığım da ifâde eder.[316]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e ittibâ ve itâat ile yaklaşanlar, Allah'a vusûl için bulunan diğer vesîle ve vâsıtaların hepsini kazanmış ve muhabbet-i Rasûl vâsıtasıyla muhabbetullâhı elde etmiş olur.[317] Zîrâ, *"De ki: Eğer Allah 'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah'da sizi sevsin*"[318] âyet-i kerîmesi buna delildir. *Şerhü's-salâti'l-meşîşiyye'nin* tahkikini yapan ve buna uzun bir mukaddime yazan, ***Bessâm Muhâmmed Bârud'un görüşü, Yanyalı'nın görüşünü teyid eder niteliktedir. O'na göre, ârifbillah olanlar Hz. Peygamber***

---

311 H. Kâmil Yılmaz, ***İslâm Tasavvufu,*** İstanbul 1996, s. 456.

312 Nitekim Hz. Adem (aleyhisselâm), tevbesinin kabul edilmesinde Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i kendisine vesîle yapmıştır, bkz. İsmail Hakkı Bursevî, ***a.g.e.,*** s. 230.

313 el-Mâide, 5/35.

314 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 18.***

315 Nitekim Hadîs-i Şerifte şöyle buyurulmuştur: "Şüphesiz kıyâmet gününde insanların bana en yakını bana en çok salât ü selâm getirenlerdir." bkz. Tirmizî, salât, 357.

316 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 18-20.***

317 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 20.***

318 Âli İmrân, 3/31.

(sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salavât ile yaklaşmışlardır.[319] Vâsıl olanların hepsi (vasılîn), âriflerin hepsi (ârifîn), sevenlerin hepsi (muhibbîn), sevilenlerin hepsi (mahbûbîn) hep salavât ile vâsıl olmuşlardır. Herhangi bir makâma ulaşanların hepsi O'na çokça salât ü selâm getirmekle bu makâmlan elde etmişlerdir.[320]

Yanyalızâde risâlesinde salât ü selâm vâsıtasıyla Allah'a vusûlü şöyle îzâh etmiştir: Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) üzerine çokça salât ü selâm getirmek, o kimsenin Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile bire bir tanışmasına[1] ve O'nun tarafından bilinmesine[321] [322] sebep olur. **"Şüphesiz, seven sevdiğine itâat eder"**[323] sözü gereğince, salât ü selâm kulun O'na itâat etmesine ve teslim olmasına, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in de ona muhabbet ve şefâat etmesine sebep olur. Şüphesiz çokça salât ü selâm getiren kimsenin ismi o nisbette O'nun huzûrunda zikrolunur[324] ve o kimseye rûhâniyyet-i nebevi, uyku ve yakaza hallerinde mürşid-i kâmil makâmına kâim olur.[325] Zîrâ kişi Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e âcizâne olarak gücü yettiği kadar salât ü selâm getirdiğinde, Allah'da Rabb olması hasebiyle o kula salât ü selâm eder ki, bu yüce mertebeye başka hiçbir ibâdetle vâsıl olunmaz. Ve bu hâl o kişide devâm ettikçe dünyevî ve uhrevî arzulan için mürşide ihtiyacı kalmaz. **Yani salât ü selâm ona mürşid-i kâmil makâmına kâim olur. Böylece bir husûsu keşf ve îzâh veya sülûk makâmlarına lâzım olan irşâd ve terbiyeyi almak için doğrudan doğruya Rûhâniyyet-i Muhammediyye'den istimdâd eder. Böylece sıkıntıya düştüğü hususları O'na sorup tavsiyeleriyle amel eder.**[326] Bu şekilde terbiye olup, Allah'a vâsıl olur. Ve rûhâniyyetten terbiye alan bu kimselere, -ister doğrudan doğruya rûhâniyyet-i Rasûl'den olsun, ister âhirete intikâl eden geçmiş evliyâların rûhâniyyetinden olsun- *"Üveysî"* denilir.[327] Nitekim mutasavvıfların beyânâtına göre geçmiş evliyâların

---

319 Şerhü's-salâti'l-meşîşiyye, ***Mukaddime, s. 9.***

320 ***a.g.e.,*** s. 7-8.

321 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 91.***

322 bkz. Heysemî, ***Mecmau'z-zevâid,*** 10, 162; Bezzâr, ***Müsned,*** IV, 255.

323 el-Meslekü'l-kavî, s. ***91.***

324 bkz. Heysemî, ***Mecmau'z-zevâid,*** 10,162; Bezzâr, ***Müsned,*** IV, 255.

325 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 91-92.***

326 **Fîrûzâbadî,** ***es-Sılâtü ve'l-büşer'***de **Şeyh** Nûreddin Şevnî' nin günde **30.000, Ahmet** Zevavî' nin 40.000 **salât u selâm getirdiklerini zikretmiştir.** Ayrıca Ahmed Zevâvî'nin **kendisine** söylediği şu sözleri **nakletmiştir:** *"Bizim yolumuz, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâmı çokça getirmektir. Bu sayede Rasûlullah, meclisimize yakaza halinde şeref verir, ashâb-ı kirâm gibi kendisiyle sohbet eder, dinimizin bazı kapalı yönlerini, şüpheli ve zayıf olarak anlatılan hadîslerin doğruluk derecelerini kendisinden sorar, tavsiyeleriyle amel ederiz. Fazlaca salât u selâm getirmemizle bu imkâna kavuşuruz. Kendisini meclisimizde görmediğimiz takdirde, yaptığımız salât ü selâmların az olduğunu anlarız."* bkz. Firûzâbâdî, ***a.g.e.,*** **trc. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H.** Hâfız İsmail Tavman, s. 21-22.

327 el-Meslekü'l-kavî, ***s. 24-26.***

rûhâniyyetinden terbiye alan bir çok zevât vardır.[328] Konumuzla irtibâtlı olması hasebiyle *"Üveysî"* kavramı üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Tasavvuf tarihinde, *"Üveysî"* kavramı, Yemen'deki Karen köyüne mensûb tâbiînden Üveys bin Âmir el-Kârenî'ye nisbet olarak kullamlmışür.[1] Zîrâ bu zât, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in yaşadığı dönemde yaşamış ama O'nunla görüşme şerefine eremediği için sahâbî sayılmayan, fakat Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) hayatta iken gıyâben, vefatından sonra da rûhâniyyet-i nebevi'den terbiye olup ehlullâhdan olmuştur.[329] [330] [331] Üveys, tasavvuf tarihinde Üveysîlik meşrebinin sembolü olmuştur. Üveysîlik zâman içinde **"bir mürşidden görüşmeden manevî yolla; rüyâ tarikıyla feyz almanın"** adı olmuştur. Nitekim Üveys de bizzat Hz. Peygamber ile görüşememiş; fakat kalbî bağlılığıyla feyz almıştır.[332] Ahmet Yaşar Ocak, *"Veysel Kareni ve Üveysîlik"* adlı çalışmasında, Üveysîliğin doğrudan doğruya Veysel Kareni ile organik bir bağlantısının olmadığını savunur. Sebeb olarak da, Üveysîliğin Kadirîlik veya Nakşîlik gibi, kurucusunun ismiyle anılan bir tarikat olmamasını göstermiştir. Bu sözlerine delil olarak da, Veysel Karenî'nin çağında hiç bir tarikatın bulunmamasını hatta bildik hüviyetiyle tasavvufun dahi mevcut olmamasını göstermiştir. Yalnız sûfî geleneğinin Veysel Karanî'den yüzlerce yıl sonra bizzat onun tarafından kurulmuş bir Üveysiyye tarikatını ortaya çıkardığını ve mensuplarına da üveysî denildiğini zikretmiştir.[333]

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda doğrudan doğruya Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in rûhâniyyeti vâsıtasıyla irşâd edildiklerini söyleyen sûfîler tarafından bir takım tarikatlar kurulmuştur. Önce Fas'ta, daha sonra Cezayir'de yayılan Tîcânîyye Tarikatı, Ahmet et- Tîcânî[334] (ö.1231/1815); önce Cezayir'de ortaya çıkıp sonra Libya'da gelişen Senûsî

---

328 **Geçmiş evliyâlann rûhâniyetinden terbiye alan mutasavvıflann en meşhurları şunlardır:** Bayezîd-i Bistâmî **hazretleri,** Cafer-i Sâdık **hazretlerinin rûhâniyyetinden,** Ebü'l-Hasân Harakânî, Bayezîd-i **Bistâmi** hazretlerinin rûhâniyyetinden ve **Bahâüddin Nakşbend** hazretleri, zâhirî mürşidi Emir Külâl olmakla beraber, **Abdü'l-Hâlık Gücduvânî** nin rûhâniyetinden terbiye almış ve böylece nâil-i merâm olmuşlardır. Ayrıca **Ta'rîfü 's-seyr ve's-sülûk** müellifi **Şeyh Yûsuf Efendi** mürşidi olan **Beyzade Mustafa Efendi'** yi görmeden mektûbu ile rûhâniyyetinden gıyâben terbiye almış o da **Üveysî** zümresine dâhildir, bkz. **el-Meslekü'l-kavî,** s. 26.

330 el-Meslekü 'l-kavî, **s. 26.**

331 a.g.e., aynı yer.

332 H. Kâmil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2000, s. 100-101.

333 Ahmet Yaşar Ocak, Veysel Karenî ve Üveysîlik, Dergâh yayınları, İstanbul 2002, s. 99-100.

334 Ticâniyye Tarîkatının kurucusudur. Mürşid olarak sadece Hz. Peygamber (s.a.)'i kabûl eder. Tarîkatına, Tarîkat-ı Muhammediyye ismini vermiştir. Aynı şekilde Senûsiyye ve Kettâniyye Tarîkatları da Tarîkat-ı Muhammediyye ismiyle tanınmaktadır. Ayrıca Seyyid Ahmed eş-Şerif Allah ile değil, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in rûhâniyyetiyle bütünleşmek gerektiğini ısrarla vurgular. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'le bütünleşmek için, kişinin Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i sûreten ve sîreten tefekkür etmesi, O'nunla güçlü bir râbıta kurması, O'nun sünnetine sımsıkı sarılması, hadîs-i şerifleri içtenlikle benimsemesi, O'na saygı ve hürmette kusur etmemesi gerekmektedir. O denli güçlü tefekkürde bulunmalı ki, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e duyulan sevgi ve saygıdan dolayı, O'nun ismini dilinden düşürmemesi, hilye-i saâdetlerini hayâlinde, tasavvurunda canlı tutmalıdır. Çünkü, yegâne rehber ve mürşid Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'dir. bkz. Jamil M. Abu'n-Nasr, Son Dönem Tasavvuf Akımlarından Ticâniyye ve Tekrûr Hareketi, trc. Kadir Özköse, Ankara 2000, s. 39

hareketi, Muhammed es-Senûsî (ö. 1276/1859) bunlardandır.[1]

Tasavvuf tarihine bakıldığında Üveysîlik kısaca şu beş grup sûfîyi içine alan bir zümre olarak görülmektedir.[2] Bunlar:

1. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in veya büyük peygamberlerden birinin rûhâniyyetinden nasîb alanlar,
2. Veysel Karenî'nin rûhâniyyeti ile irşâd olunanlar,
3. İlk dört halîfeden birinin rûhâniyyetinden feyz alanlar,
4. Herhangi bir büyük şeyhin veya kutbun rûhâniyyetinden irşâd edilenler,
5. Bizzat Hızır (aleyhisselâm) aracılığıyla velâyet mertebesine erişenler.[3]

Görüldüğü gibi bu beş grubta da ortak olan nokta, daha önce yaşamış birinin rûhâniyyetinden feyz almaktır. Sûfîlere göre cismânî sohbet olduğu gibi rûhânî sohbet de vardır. Fakat bu, çok zor olup nâdir kişilere nasip olan bir durumdur.[4] Zîrâ Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile berzâh âleminde kurulacak dostluk, ancak dupduru bir gönülle mümkün olur. Böylece kul, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile kalbî râbıta kurmaya elverişli hâle gelir. Kimin açığa çıkması durumunda hem dünyâda hem de âhirette utanç duyacağı bir gizli günahı varsa, onun Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile dostluğa elverişli olmadığı söylenmiştir.[5]

Muhammed Mehdî el-Fâsî, "Salât ü selâmın tesir gücü, tenvirdeki faydası, himmet makamına yükseltmesi tecrübe ile vârid olmuştur.[6] **Bu yüzden; salât ü selâm kişinin kemâle ermesinde ve terbiye olmasında mürşid-i kâmil gibidir."** [1] demektedir. Fâsî'ye göre, salât ü selâm, kulun kemâle erişmesi ve eksikliklerini tamamlaması ve i'tidâl üzere yürümesi yönünde bütün sırlan bünyesinde banndıran bir vâsıtadır. Çünkü salât ü selâmda Allah ve Resûlü birlikte zikredilir. Bundan dolayı, sırf zikre devâm etmede ısrarcı olmak i'tidâlden sapmaya (inhirâf) sebeb olur. Ayrıca evsâfı tutuşturan nûrâniyyeti beraberinde getirir. Zîrâ sadece zikrullahın kişinin tebâyîsinde var olan harâretin yükselmesine sebep olduğunu, salât ü selâmın ise tebâyîde zikrullâhla tutuşan bu harâreti giderdiğini belirtir. **Nefsi ve rûhu takviye ettiğim ve bir su vazifesi gördüğünü söyler. Bu açıdan bakıldığında salât ü selâmın şeyhin terbiye makamı yerine kâim olduğunu dile getirir.** Yanyalızâde de risâlesinde hemen hemen aym ifâdelerle bu husustan bahsetmiştir. **Salât ü selâmla meşgûl olan kimsenin kemâl ve tekemmülüne bir i'tidâlin hâsıl olduğunu, bu i'tidâlin ise yalnız salât ü selama mahsus bir *"sırr-ı mektûm"* olduğunu zikretmiştir.** Zîrâ mürşidsiz yapılan diğer ibâdet ve zikirlere çokça devam edildiğinde elde edilen nûrâniyyetin sâlikin beşerî sıfatında inhirâf (sapma) ve tebâyîsinde şiddetli bir harâret oluşturduğunu belirtmiştir. Salât ü selâmın ise bu inhirâf ve harâreti gidermekle beraber, sâlikin nüfûsunu güçlendirdiğim söylemiştir. Kendine mahsûs olan bu özelliğinden dolayı salât ü selâmın, mürşid-i kâmil bulamayanların irşâd ve terbiyesinde mürşid-i kâmil makâmına kâim olduğunu bilhassa vurgulamıştır.[335]

el-Meslekü'l-kavî müellifi Yanyalızâde Muhammed Abdülkerim, İmâm Senûsî'nin *Muhtasârü'l-akîde* (*Şerhu'l-akîdetü's-suğrâ* olarak da bilinir) eserinden uzun bir alıntı yapmak suretiyle O'nun görüşünü aktarır. İmam Senûsî'ye[336] göre yüce makâmların elde

---

335 el-Meslekü 'l-kavî, **s. 98-99.**

336 Eserin kaynaklar bölümünde İmâm Senûsî hakkında bilgi verildi.

edilmesinde en yüce vesîle, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e muhabbet, tevessül ve çokça salât ü selâm getirmektir. Salât ü selâm getiren kimseye Allah'ın on kere salât ü selâm getirmesinin[337] fazileti o kimse için yeterlidir. Tasavvuf ehlinin büyüklerinden birkaç zâtın kitaplarında, **"Kim ki, terbiye ve irşâd şeyhleri olan mürşid-i kâmilleri bulamazsa, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) üzerine çokça salât ü selâm getirsin. O kimse maksûduna vâsıl olur. Yani Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in rûhâniyyeti mürşid olup onu terbiye ve irşad eder'**[1] ifâdelerini gördüğünü söylemiştir. Onların bu görüşlerinin delîli de Ebu Hureyre'den rivâyet edilen hadîs-i şeriftir. Ebu Hureyre (radiyallâhü anh), gücü ölçüsünde bütün vakitlerini salât ü selâmla geçirmeye niyet ettiği vakit, bunu Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)' e arz etmiş, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'de ona: **"Bu takdirde (dünyevî ve uhrevî) dilediğin kabul edilir, günahın affedilir"**[338] diye buyurmuştur. Bu yüzden, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e gücü nisbetinde çokça salât ü selâm getiren kimse, niyet ettiği maksatlara ulaşır.[339]

Ayrıca salât ü selâmın kulun hidâyetine, kalbinin hayat bulmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır.[340] Çünkü kişi Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salât ü selâmı çoğaltırsa kalbini O'nun muhabbeti istilâ eder. Böylece onun kalbinde Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in emirleriyle çatışan hiçbir şey kalmaz. O'na gelen hiçbir şeyden şüphe etmediği gibi O'nun getirdiği her şey kalbine yazılır. Böylece O'ndan elde ettiği çeşitli ilimlerle felâh ve hidâyeti yakalar. Her ne zaman bu konudaki basireti artıp marifeti güçlenirse O'na olan salâtı da artar. Bunun içindir ki, ârifînden olan ehl-i ilmin salâtı, O'nun sünnetine yapışmakla olmuş ve O'na tâbî olanların hidâyetteki sebâtlarıyla neticelenmiştir.[341]

Yanyalızâde Muhammed Abdülkerim, risâlesinin sonunda bütün bu açıklamalardan sonra sâliki dünyâ ve âhirette maksûduna ulaştıracak ve adına "tarîk-ı makbûl" dediği yolu altı maddede şöyle özetler:

1. Sahih bir i'tikâd,
2. Sâlih amel işlemek, harâm ve mekrûhlardan kaçınmak,
3. Farz, vâcib ve sünnet-i müekkedeleri edâ etmek,
4. Helâl rızkın peşinde olmak tahrîmen mekrûh bile olsa harâmdan kaçınmak,
5. Gayr-ı müekked bile olsa sünnetleri terk etmemek, bidatlerden kaçınmak ve bu hâl üzere devam etmek,
6. Bunlara devam ederken niyetin Allah rızası için olması.[342]

Yanyalı bu temel husûsları zikrettikten sonra, sözü konuya getirir ve bizimde paylaştığımız şu görüşü ileri sürer: Bu zikredilen hususların yanında çoğu zaman yahut Cenâb-ı Hakk kuvvet verirse her zaman, Hz. Peygâmber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e salat ü selâmla meşgûl olan kimse, dünyâ ve âhirette arzuladığı şeye kavuşur. Bu ehlullah tarafından

---

337 Müslim, Salât, 70; Ebû Dâvûd, Vitir, 26; Tirmizî, Vitir 21; Nesâî, Ezân, 37, Sehv, 55.

338 el-Meslekü'l-kavî, **s. 67.**

339 el-Meslekü'l-kavî, **s. 65-70.**

340 ***Kastalâni,*** Mesâlikü'l-hunefâ, *s. 218.*

341 İbnü'l-Kayyîm, a.g.e., s. 251.

342 el-Meslekü'l-kavî, **s. 94-95.**

bildirilmiştir. Sâlik olanlarca da tecrübe edilip, maksatlarının gerçekleştiği sâbittir. Bu hâle devam eden kimseye, evliyâda görülen vecd ve kerâmet gibi haller olmasa bile, bunun kerâmet olarak yeterli olacağım beyân eden Yanyalızâde, şu tavsiyede de bulunmaktan geri durmamıştır:

“Hakîki zevk ve felâhı elde etmek için sadece işiten olmayıp bu tarîk-i makbûle sâlik olan kutlu zümreye girmek gerekir.”

Netice olarak, salât ü selâm, sülûka girmiş bir mürîd için, yapacağı diğer zikirler içerisinde, Hakk’a kurbiyyeti sağlayan en önemli virdi ve Allah’a giden hidâyet kapısının anahtarıdır. Çünkü Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), sâlik ile Allah arasında bir vâsıta, Allah’ı tanıtan bir rehberdir.[343]

Sh: 95-102

Kaynak: İhsan ERKUL, Yanyalızâde’nin El-Meslekü’l-Kavî Li Tahsıli’t-Tarıki’l-Üveysı Risâlesi Ve Tasavvufta Üveysîlik, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyât Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul 2006

343 a.g.e., s. 95.

SALÂT-I VİRDİ-Ü NÛR-ÜL ARABÎ

[Mevlâna ve Seyyidinâ Muhammed Nûr'ul-Arabî Kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimizin Sâlât-ı Virdiyyesi]

بِسْــمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

اَللهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِناَ مُحَمَّدٍ
فِي جَمِعِ الْمَظَاهِرِ اَلَّذِى هُوَ هَيُولاَهَا
وَ اَوْجَزَهاَ وَ اَنْقَاهاَ وَ اَطْنَبِهاَ وَ اَرْقَاهاَ وَعَلَى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin fi cemî-il mazâhiri 'llezi hüve heyûlâhâ ve evcezeha ve enkâha ve ednabiha ve erkahâ ve alihi vessahbihi vesellim.

AÇIKLAMASI

اَللهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِناَ مُحَمَّدٍ

Manası; Ya Allah! Cemi-i esmanla ulumuz Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'i tazim eyle[rsin]. [344]

---

[344] Peygamberimizin ismi "Muhammed"dir "sallallahü aleyhi ve sellem". İle zikerdilmesi ümmete vaciptir. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden üçüncü şahıs olarak bahsederken ismini anmıştır. İkinci tekil şahıs olarak andığında yani, **"Ya Eyyühennebî"** veya **"Ya Eyyüherrasûl"** demiştir. Bize yapmamız gereken husus bildirmek için ism-i Şerifi "Muhammed'i saygı ifadesi olarak zikretmemiştir.

Bu özel isim, ilk defa söylenince **"sallallâhü aleyhi ve sellem"** demek veya salavat getirmek vacibdir. Yazıda (S.A), (S.A.S) gibi kısaltmalar uygun değildir. Bu kısaltmalar reformistlerin uygulamalarıdır. Yalnızca Rasûlullâh denince ona saygı gösterilmiş oluyor. Yani Allah'ın Resulü, peygamberi denmiş oluyor. Bu bir saygıdır. Ancak Rasûlullâh dedikten sonra salavat, (sallallahü aleyhi ve sellem) denilmesi elbette gereklidir.

ve

فِي جَمِعِ الْمَظَاهِرِ اَلَّذِى هُوَ هَيُولاَهَا

Cemi-i mezâhirde, gerek âlem-i melekût ve gerek âlem-i mülk, ol âlemlerde

---

"Aleyhisselâm" ibaresini kullanmak salavat yerine geçmez. Bazı kişiler ağız alışkanlığı **"aleyhissalatü vesselam"** diyorlar. bu ibare içinde Allah lafzı geçmediği için ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin tarif ettiği şekilde olmadığından sünnet üzere olan salavat yerine geçmez. İlk dönem kitabiyatta ve hadis literatüründe bu ifade şekli yok gibidir. Saygı ifadesi içersede fazilet yönünden noksan kalmaktadır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ismi anıldığında sünnet olan salavat getirmenin yerini de tutmaz.

http://ismailhakkialtuntas.com/2015/05/28/dini-literaturdeki-saygi-ifadeleri/

****

HAS İSİM

Varlığın Tâcına dair, Zonguldak'ta yazdığım yazı şöyle başlıyor:

— **Yâ (M......... !)**

Noktalı yerde O'nun ismi, hâs ismi... Mukaddes hâs isim... Yâni mukaddes isme, nida siygasıyla hitap ediyordum. Es'Seyyid Abdülhakîm Arvâsi kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendim:

«— Onu çıkar oradan, buyurdular; Allah'ın Resûlüne, hâs ismiyle ve nida siygasıyla hitap olunmaz.

— **Niçin efendim?**

«— Hayâ meselesi!.. Allah bile Kur'ânında, Sevgilisine, hâs ismiyle nida ederek hitap etmedi.»

Büyük sır karşısında yandım, kül oldum. Bizzat Allah'ın haya gösterdiği sır...

— Kur'ânın hiç bir yerinde böyle bir hitap yok mu?

Kısa ve sert:

«— Hiç bir yerinde!..»

Gerçekten **«de ki»** mânasına **«قل:gûl»** kelimesiyle başlayan birçok âyette, bu hitaptan sonra isim gelmediği, gözümün önünden geçiverdi. Buna karşılık, birçok tefsircinin **«de ki yâ M..... !»** diye kullandıkları klişelerdeki kabalık içimi burkuttu.

s: 147-148

[Necip Fazıl KISAKÜREK, "O ve BEN" , Şubat- 1999, İstanbul]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi tazim eylersin.

Âlemlerin aslı ve maddesi olandır. Zira nurundan hâsıl oldular.

وَ اَوْجَزَهاَ وَ اَنْقَاهاَ

Öyle Rasûlin ki, cümle âlemlerin zübdesi [öz, kaynak, en halis kısım] ve nekâvetidir.[Her şeyin iyisi, seçkini. * Temizlik, paklık.] Zira cümle, andan halk olunmalarından murad; cesedi pakları ile vücuda gelmekledir. Hadis-i kutsîde buyruldu: (Levlâke levlâk lemâ halâktül eflâk)

İmdi, şecere-i vücud-i aslı, Muhammed nurudur.

Ve nihayeti, Muhammed vücududur. Meyve ağacının aslı Lübb olup, ahiri dahi Lübb olduğu gibi.

وَ اَطْنَبِهاَ وَ اَرْقَاهاَ

Yani, âlem tafsili ve âlasıdır. Zira cesedi şerifleri zübde-i hafiye olduğu gibi, nur-u envarları cümleye tafsil oldu.

وَعَلَى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

**

[Seyyid ül Münîr Muhammed Nur'ul Arabî kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimiz bu hadisi şerifi ilave kıldı.]

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ : اَنَا مِنَ اللهِ وَ الْمُؤْمِنوُنَ مِنّي (اَىْ مِنْ نُورِى)

Kâle Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "ene min Allahi vel mü'minune Minnî: [ey min nurî]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki: **"Ben Allah Teâlâ'danım, müminler Benden" Yani benim nurumdan**.

****

EK BİLGİ:

[1] Bu hadisin manasını anlamak için burada geçen مِنْ [min-minnî] hangi manalara geldiğini bilmek gerekir. Bu bilgilerle ehli tevhid arapçada min مِنْ edatının birçok manalarının ledünnî cephesini bilir.

حرف جر(مِنْ)

يستعمل في اللّغة التركية للمعاني التالية

Den, dan, de, da, içinde anlamında gelir.

يستعمل في مواضيع عديدة منها:

Birçok konularda kullanılabilir, bunlardan:

لابتداء الغاية **(İbtida)** Hedefin başlangıcı :

ـ خرجتُ من البلدِ.

للتبعيض **(Tebîz)**Azlık, bir bölüm :

ـ أنفقتُ من الدّراهِمِ. ـ ومِنَ النّاسِ مَنْ يقولُ آمَنّا

لبيان الجنس **(Beyâni cins)** Açıklamak, bildirmek :

ـ ثَوبٌ من خزٍّ. ـأخذتُ قلماً من ذّهبٍ.

للتأكيد **(Tekit)** Pekiştirme :

ـ ما جاءنا من رجُلٍ. / يشترط قبلها أداة نفي، نهي ، استفهام.

للبدل **(Bedel)** Başkasının veya onun yerine : ـ أرضيتم بالحياة الدّنيا من الأخرةِ.

للتفصيل **(Tafsîl)** Ayrıntı şeklide anlatmak : ـ عرفتُ الحقّ من الباطِلِ.

للتعليل **(Ta'lîl)** Sebep : ـ ماتَ من الرّئةِ.

ملاحظة: وقد يُستعمل حرف من بمعنى في مثل (إذا نوديَ للصلاةِ من يومِ الجُمُعةِ)

Not:(من) : (في) (Anlamında kullanılabilir:

***

لأفعال التي تأخذُ حرف جر مِنْ

مِنْ Harfinin aldığı Fiiller:

1ـ تَخلّصَ من :

Kurtuldu.

2ـ اِقتربَ من :

Yaklaştı.

3ـ اِختطفَ من

Zorla aldı.

4ـ حَذِرَ من :

Hazırlıklı oldu.

5ـ حَطّ من :

Azalttı, küçülttü.

6ـ طَردَ من :

Çıkardı, kovdu.

7ـ عانى (يُعاني) من :

Acı çekti.

8ـ ربحَ من :

Kazandı, elde etti.

9- فرَّ من :

Kaçtı.

10- ورِثَ من :من veya عن

Miras aldı.

11- تأكّدَ من :

Emin oldu, kanaat getirdi.

12- أمِنَ (يأمنُ) من :

Emniyette oldu.

13- يئِسَ (ييئسُ) من :

Umudunu kesti.

14- ينجُو من :

Kurtardı.

15- يخرجُ (أخرجَ) من:

Çıkıyor.

16- يرجِعُ من :

Dönüyor.

17- أقلُّ من

Ondan daha az, daha küçük.

18- أكثرُ من :

Ondan daha çok.

19- أكرمُ من :

Ondan daha cömert.

20- أشرفُ من :

Ondan daha üstün.

http://fasiharabic.com/arapca-egitim/klasik-arapca-dersleri/harfi-cerler/15863-arapca-fiillerin-harfi-cerlerle-kullanimi-ve-ornekleri

***

1) (مِنْ) harficeri, cümlenin başında gelirse "onlardan ... kısmı vardır" anlamını verir ve kısmiyet ifade eder.

Örnek : 2/78 : (وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ ...) "Onlardan ümmî kısmı vardır ..." Ayet-i Kerimesindeki (مِنْهُمْ) car mecrurdan oluşan şibhi cümle haber-i mukaddem olup, REF mahallindedir. (أُمِّيُّونَ) mübtedâ muahhar olup, cemî müzekker sâlim ismin merfu hâlidir.

2) (مِنْ) harficeri ve mecrur isim, haber olarak gelirse "ondaki öncelikli (o olmaz ise, sonrakide olmaz) olan kısım dır" anlamını verir.

Örnek : Hadisi Şerif : (اَلْحَيَآءُ مِنَ الْاِيمَانِ Hayâ, imandandır) Buradaki (مِنْ) de; Mübtedâ olan (اَلْحَيَآءُ) hayâ, imânın kısımlarından biridir. Diğerlerini siz tesbit edin ve ahlâklanın (mübtedâ olun). Sadece "inandım" demekle, imân etmiş olmazsınız. ikazı saklıdır.

3) (مِنْ) harficeri, alan mecrur isim "ism-i zamanı, ism-i mekânı ve ism-i aleti" saklı olarak içinde barındırır..

Örnek-1 : 22/75 (اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ) **"Allah meleklerden de, insanlardan da peygamber seçer. Şüphesiz ki Allah hakkıyla işitendir, görendir."**

Örnek-2 : 2/23 (فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ) "Onun mislinde bir sûre getirin" Ayet-i Kerimesi, müşriklerin "Bu Allah'ın sözüne benzemiyor. Biz doğrusu onun Allah kelâmı olduğunda şüpheliyiz" demeleri üzerine nâzil oldu. (Nuzül sebebi)

NOT: Mahmuzel_fâ ve nakıs" olan (أَتَى) fiili "bi" harfi ceri ile birlikte getirmek anlamını kazanır ve **"Allah'dan bana geleni, aynen aktarın"** anlamı saklıdır.

(تُبْتُ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ Bütün günahlardan tövbe ettim.) Buradaki (مِنْ) de; Müteallak'ın (tövbe fiilinin), mecrur'dan (bütün günahlardan) başladığını ifade eder. Günahların bir kısmını terk etmekle tövbe fiili (müteallak) oluşmaz. anlamı saklıdır.

(مِنْ اللهِ) şibh-i cümlede hem fiili, hem de fâili görünendir bilgisi saklıdır. Allah Teala'nın rızası ve lütfu olan fiilleri işaret eder.

(عِنْدَ اللهِ) şibh-i cümlede fiili görünendir, fakat fâili görünmeyendir bilgisi saklıdır. Müteallak "mevcud olmadı" fiili hazf edimiş bir fiil cümlesi olabilir. Çünkü kaide gereği mübteda, müteallak olmaz

----

Temel Kaynak: Hasan Fehmi KUMANLIOĞLU, Muhammed Nûrü'l-Arabî, Hayatı, Şahsiyeti Ve Bazı Tasavvufî Görüşleri, -Yüksek Lisans Tezi , 1988, İzmir , **sh.120**

İHLÂS-I ŞERÎF TEFSİRİ

تفسير سورة الإخلاص

بِسْــمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah Teâlâ'yadır.

Salât'ın, bütün yaratılmışların en hayırlısı Muhammed'e (sallallâhü aleyhi ve sellem), âline, arkadaşlarına ve tâbilerinin üzerine olmasını niyaz ederiz.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

Min haysü aynihî,

yani Ya Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) Sen de; Vücûd-u Hakk, Hakkın zâtı cihetiyle Ehad'dir. Gayriden gayridir.

اللَّهُ الصَّمَدُ

El maksud fî'l-havayici ve'l muhtâcı ileyh min haysü istinadeten ileyh

Yani Allah Teâlâ havâyicde [ihtiyaçlar] maksududur [kastedilen; yani bütün varlıkların, rızâsına ermeyi ve cemâlini görmeyi arzuladıkları Allah Teâlâ'dır.] ve muhtâcı ileyh [Kendisine muhtaç olduğumuz] bizim âna istinadımız cihetiyle pes İsm-i Samed itibarıyla vücudu Hakk vâhiddir. Yani esmâdan ganî [ayrı][345] değildir. Zirâ Samed muhtâc-ı ileyhdir. Muhtâc-ı ileyh olan şey, hariçte muhtaçsız, mütehakkık [doğrulanan]

[345] Bütün sıfatları zatına muhtaçtır.

olmaz. **Pes vahidiyyet i'tibârıyle vücud-u Hakk esmâdan ganî değildir.**[346]

لَمْ يَلِدْ

Min haysü hüviyeti baht [Öz. Hâlis. Saf. Sade]

Hakk vâlid [Doğurtan. Baba]olmadı. Ânın hüviyeti vâcibesi haysiyetiyle [dolayısıyla, sebebiyle] bizim hüviyet-i mümkinimiz [asıl, mahiyet] haysiyetiyle, yani bizim hüviyetimizden manaca ittihaz [kabul] edip kendi hüviyetiyle bizim hüviyetimizden veled [çocuk] intâc [netice verme, doğurma] etmedi ki, ol vâlid ola; ve ânın için mukaddime [başlangıç, evvel gelen] ola, ve buna وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ kavli delâlet eder.

"Şeyhin bundan sonra olan kelâmında musarrahdır." [Açıklanmış, izah edilmiş][347]

وَلَمْ يُولَد

Kezâlik [Bunun gibi. Böylece.]

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ

Kezâlik Hakkın hüviyeti haysiyetiyle ki kimseden mevlûdu [çocuk] olmadı. Tâ ki netice ola. Ve kezâlik bir ehad âna küfüv [denk, eş, benzer] ve mukâbil ve muâdil olmadı. Tâ ki âna sahib [Yoldaş, arkadaş] ola. Ve mukadimiyyetinden [Zaman ve mekân cihetiyle daha evvel olan] 'âm-ı mevcûd [umum varlık] ola, zirâ küldür, itaat haysiyetiyle..

Allah Teâlâ'nın yardımı ile bu risale bitti.[348]

***

**

*

Kaynak:

Kütüphane İ.B.B. Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve e-Kaynaklar

---

[346] Abdülkerim El-Cîlî kaddesellâhü sırrahu'l âli "İnsân-ı Kâmil" isimli eserini tercüme eden Abdulazîz Mecdî Tolun kaddesellâhü sırrahu'l âlî efendinin tasarrufları hakkında verilen bilgide şu notlar geçer.

"Sıfatlarını künhü ile ihatadan zatı acizdir" cümlesindeki tasarrufudur. Mütercimin ifadesine göre anlam açısından sakıncalı olan bu cümlenin tashihini, vakıasında bizzat müellifin [Abdülkerim El-Cîlî] ruhundan sorduğunu, kendisine **"Künh-ı zatını ihatadan Zat'ı sıfatlarını men etmiştir"** ifadesinin doğrusu olduğunu beyan ettiğini belirtmektedir. Sh: 20,

Kaynak: El-İnsân'ül Kâmil -Abdülkerîm Cîlî, İz Yay. 2002, İstanbul

[347] Not olarak konulmuş ibare zannediyoruz. Arapça açıklama yok. İhramcızâde İsmail Hakkı

[348] Hatalar şahsıma aittir. İhramcızâde İsmail Hakkı

282 Yazılar

Tefsir-i sure-i İhlas / Muhammed Nur el-Arabi (1228-1305 H.)

Yayın Bilgisi : :

Fiziksel Nitelik : 201b yk., 18 st. ; 235x175, 175x100 mm.

Konu Başlıkları : Tefsir

Notlar: Sonda 202a yk.da Abd er-Rahim Fedai'nin nutkı var.

Yazar: Kitap 201b (Başlık)

Eser: Kitap 201b (Başlık)

Koleksiyon	Osman Ergin Yazmaları
Durum	Rafta
Demirbaş	OE_Yz_0542/20
Yer Numarası	
Kopya/Cilt	1
Sağlama Şekli	Bağış

GAVS-İ AZAM HAZRET-İ PİR SEYYID ABDUSSELAM kaddesellâhü sırrahu'l âlî

hzl: Seyyid Muhammed Ibn-i Omer Mahluf-Şarih: S. Mehmed Faik Erbil,

Bismillâhirrahmanirrahim

Takdim

Arûsi-yi Selâmi Tarîkat-i Şerifi; Türkçe'ye kazandırdığımız "Mevahib'ür Rahim, fı Menakib-ı Mevlana b. Muhammed eş-Şeyh Seyyid Abdüsselâm ibn-Selim" kitabının yazan şeyh Seyyid Muhammed İbn Ömer Mahluf un da kaydettiği gibi, "tarikatlerin özüdür ve Allah'a ulaştıran yollann en güçlüsü ve en yakın olanıdır."

Arûsi-yi Selâmi Tarîkati Pîri Gavs-ı Azam Esseyyid Abdüsselâm El-Esmer Efendimiz Hazretleri ise Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi Bey'in ifadesiyle;

"... Gavs-ı Âzam Seyyid Abdülkadir Geylâni Efendimizin barika-ı imdat ve tasarruflarını, Gavs-ı Azam Hazret-i Pır Seyyid Ahmed El-Rufai Efendimizin hilm ve harikalarını, Gavs-ı Azam Hazret-i Pîr Seyyid Ahmed el Bedevi Efendimizin rahim ve şefkâtlerini, Gavs-ı Azam Hazret-i Pîr Seyyid Hasan Şazeli ve Hazret-i Pîr Seyyid İbrahim Dessuki Efendilerimizin varidat ve sehalarını vücudu pürsutlarında cem etmiştir" **(Hadim-i hakir Mihr- ü Din Arûsi adıyla, İki Gavs-ı Enam, Abdülkadir ve Abdüsselâm isimli kitaplarından alınmıştır. İstanbul (1331-1915).** Ayrıca, Hazret-i Pîr İbrahim bin Ethem dahi bu mübârek Tarîkat-ı Şerifin yolu üzerindedir. Ethemiye, Ceştiye ve Medyeniye tarîkat-ı şeriflerini de câmidir. Yeryüzüne sayı ile gelmiş en büyük Evliya'dan çok büyük hürmetle yadettiğimiz Cenab-ı Şeyh-i Ekber Muhiddin-i Arabî Efendimiz Hazretleri de yolumuz ulularındandır.

Cenab-ı Pîr Seyyid Abdüsselâm el Esmer bütün Afrika kıtasında ve dünyanın diğer kıtaları üzerinde birçok milletlerce Allah'ın müstesna velilerinden büyük keramet sahibi ulu zat olduğu bilinmektedir. **Saltanat-i âlileri iki cihanda yüce olan Hazret-i Pîr Efendimizin kayda sığmaz sayısız harikalarından ve, keramatlarından bir kaç misal vermek istiyoruz. Şöyle ki:**

Cenab-ı Allah'ın kendisine ezel hükümünde denizler üzerinde ilelebet büyük tasarruf etme hakkı vermesi ile deniz hadisatında hangi milletten olursa olsun bilcümle gemi kaptanlarının kendisinden istimdat eylemeleri halinde gemilerinin, mallarının ve canlarının korundukları gibi onları selamete çıkardıkları ve bu halin kıyamete kadar devam edeceği bir gerçektir, işte, bu sebeple büyük himmetlerini gören her gemi süvarisi veya kaptanı, şükranlarıın ifade edebilmek için seyir halinde türbe-i şerifin karşısına geldiklerinde üç defa boru çalmak suretiyle Hazret-i Pîr'e selâm ve hürmetlerini arz ederler. Bâlâda kaydedilen bu hakikatlere rağmen Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm el Esmer ülkemizde layık olduğu veçhile tanınmamakta ve bilinmemektedir. Halbuki, Filibeli Ahmed Hilmi Bey'in de bildirdiği gibi, Cenab-ı Pîr tavsiyelerinde dervişanına **"Türkler, İslam'ın hizmetkân ve İslam'ın muzaffer askerleridir. Onlara muhabbet ediniz"** diye buyurmuşlardır. (Semsiler ve Sultan Abdülhamid, İstanbul, 1992, s. 25) Osmanlıları Libya'ya davet eden de bizzat Hazret-i Pîr dir.

Söz konusu işbu manevi telkinlerin Türk leventlerinin ve özellikle Kaptan-ı Derya Malta (St. Elmo) Fatihi ve Kuzey Afrika Beylerbeyi Şehid Turgut Reis Paşa'nın Kuzey Afrika'yı ve Trablusgarb'ı Osmanlı mülküne dahil etmede tesirli olmakla beraber Hazret-i Pirin büyük himmetini gördükleri de gerçeğin ta kendisidir. Yine kendisi gibi öz be öz Türk evlâdı ve yardımcısı olan değerli bir kumandan Trablusgarp Valisi Murad Ağa Hazretleri de bizzat Hazret-i Pîr'in huzurlarında bulunmuş , halifesi olmuş ve himmetlerini görmüşlerdir. Her iki mübârek zatın türbe-i şerifleri de Libya'dadır. Buradan da anlaşılıyor ki, Hazret-i Pîr'in Türk milletine muhabbeti ziyadedir. Mevzu ile alakalı çok daha geniş bilgi ***"Mir'ât'ül Hakâik "*** adlı kitabımızda mevcuttur. Yine bu ulu Pîr'in himmetleri sayesinde Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa Akdeniz'i adaletle hükmeden Osmanlı'nın emniyet ve ticaret havzası haline getirdiği açık bir hakikattir. Ayrıca, Kaptan-ı Derya Piri Reis Paşa ile diğer muasırları da yaradılıştaki istidatları kadar derece derece Hazret-i Pîr'in himmetlerini görmüşlerdir.

Bu sayede hepsi İslam'a ve beşeriyete faydalı hizmetlerde bulunmuşlardır. Allah hakkı ve İslam Hukuku, aynı zamanda beşeriyetin de hukuku olan Şeriat-ı Şeriften Hazan ve Seferi olarak ömür boyu hiçbir surette ayrılmayan bu müstesna amirallerimizi hayırla yadederiz. Allah'ın rahmeti ve selâmı cümlesinin üzerine olsun.

Arûsi Tarîkat-ı Şerifi mensuplan Türkler'i kardeş gibi sevip, Osmanlı'ya samimiyetle bağlanmışlardır. Bu muhabbet halâ devam etmektedir. Hazret-i Pır'in manevi işaretleriyle Hacı Mesut Çanakkale Savaşları'na iştirak etmiş, muharebelerin en karanlık devresinde savaşın kazanıldığını müjdelemiştir. **(Bkz. Nezihe Araz, Anadolu Evliyaları...)** Ayrıca bu hususta İslam Ansiklopedisinde de gerekli bilgi mevcuttur. Ve yine Milli Mücadele sırasında Arûsi Tarîkat-ı Şerifi mensupları, Senusiler gibi Türkler'in yanında olmuşlardır.

Sene 1974, 20 Temmuz. Savaş olduğu halde yumuşatılarak adına **Barış Harekatı** dedikleri deniz ve kara çıkartmasında adanın tamamının işgali bahis mevzuu iken harekatın bütünü içerisinde her türlü aksaklığa rağmen Hazret-i Pîr Gavs-ı Azam Esseyid Abdüsselâm el Esmerin himmetleriyle bugünkü netice alınmıştır. Mevzu ile alakalı olarak, **Rahmetli Alpaslan Türkeş**'in bize naklettiği veçhile, bu harekata Diyarbakır'dan kalkan uçak filomuzun kumandanı **Hava Kurmay Albay Ertuğrul Sabuncu Bey**, yüzde altmışımızın döneceğini sanmıyorum diyerek pilotlarla telsiz vasıtasıyla helalleşmiş ve ada üzerine geldikleri zaman Kıbrıs Adası büyüklüğünde bir elin aşağıda, yine Kıbrıs Adası büyüklüğünde bir elin de yukarıda olduğunu ve kendilerinin bu iki elin himayesi altında bulunduklarını aleni müşahede etmişler ve heyecandan titreyerek, harekatı hiçbir zayiat vermeden tamamlayarak tekrar üslerine dönmüşlerdir. Allah'ın selâmeti İlâhi iltifata mazhar olan bu temiz yürekli kulunun üzerine olsun.

Nûr içinde yatsın muhterem Alpaslan Türkeş acizâneme üç şeyi heyecanla nakletti: "Birincisi, 11 Aralık 1987'de Hz. Mevlânâ ihtifaline giderken Ankara'da otele ziyaretimize geldiğinde başbaşa sohbet ederken şöyle demişti: ***Hakkımdaki idam fermanı önceden verilmiş ve üç bacaklı sehpa kurulmuştu. Çok büyük bir Evliya olan Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm el Esmer Sultan'ın yüzü suyu hürmetine bu belânın üzerimden ref-i def olması için Cenab-ı Allah'tan niyaz ettim.*** O mübarek zât bir tekme attı sehpaya, üç bacağını birden kırdı. Kendilerine medyûn-u şükranım. **İkincisi**: Haksız yere yattığım hapisten sonra çoluk çocuğumla Avrupa'ya gittim. Alman Hükümeti, yapılan fitne üzerine, hava meydanından geri dönmemi istedi. Yarım saat içerisinde Seyyid Abdüsselâm

Hazretleri 'nin himmetini gördüm: Alman İstihbarat Başkam benden özür diledi ve Frankfurt'a girdim. **Üçüncüsü:** Yine İngiltere'ye gitmek üzere iken Fransa'ya inmek zarureti hâsıl oldu. Aynı şekilde Paris'e müsaade edilmedi. Yine o mübârek Pîr'in himmetleri ile onbeş dakika içinde bizzat Paris Emniyet Müdürü gelerek özür diledi. Paris'e oradan da İngiltere'ye geçtim. Ya Allahım! Bu büyük Evliya'yı nasıl sevip de ona hürmet etmeyeyim." Ayrıca acizaneme hitaben şöyle dedi: ***" Beni herkesin terk ettiği en kara günlerimde ve en zor zamanlanmda gerçek bir karagün dostu olduğunu unutmam mümkün değildir."*** Çeşitli zamanlarda söylediği bu sözlere ailesi şahittir. ***" Evlâtlarımın; katillerin, vatan hainlerinin zalim kurşunlarına hedef olmaması hususunda bize gösterdiğin alaka beni çok mütehassıs etmiştir. Allah senden razı olsun."***

Hususiyle belirtmek gerekir ki; bu mübârek Tarikat Afrika'da Arûsi Tarikatı ve Türkiye'de Arûsi-yi Selâmi Tarikatı olarak bilinmektedir. Afrika'daki kolu Pîr-i Sâni Esseyid Ahmed bin Zerruk Hazretleri'ne nispetle **"Zerrukiye"** olarak berdevamdır. Türkiye'deki kolu ise Pîr-i Sâni ***Esseyyid Ömer Fevzi Mardin*** Hazretleri'ne nispetle **"Ömeri"** kolu olarak devam etmektedir. 1911-12 Trablusgarp Savaşı'nda Libya'da Gazi Hamidiye'nin kumandanı iken Hazret-i Pîr'in manevi daveti şöyle gerçekleşmiştir: ***Ömer Fevzi Mardin*** Hazretleri büyük bir manevi edeple 500 metre kadar uzaktan Hazret-i Pîr'i ziyaretleri sırasında devamlı olarak yalnız Cenab-ı Pîr'in soyundan gelen türbedarlarından o günkü zat-ı şerif aldığı emirle doğruca kendile- rine gelir ve der ki: "Ömer Fevzi Bey siz misiniz?". "Evet" cevabını alınca **"Pîrimiz Seyyid Abdüsselâm el Esmer Hazretleri sizi huzur-u şeriflerine davet ediyorlar. Buyurunuz"** demesi üzerine Ömer Fevzi Mardin Hazretleri, kızgın çölde ve hararetli güneşin altında 500 metrelik mesafeyi dizleri ve dirsekleri üzerinde katederek Türbe-i Şerifin eşiğine başını koyarlar, vaki davet üzerine de huzur-u şerife dahil olurlar, iki ulu zatın aralarındaki çok mahrem görüşmenin bundan somaki safahatı insanların bilgisi dışında tutulmuştur. **Cenab-ı Allah'ın Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'ne lütfettiği Pîr-i Sânilik unvanı da bu gizlilik içerisinde aleniyet kazanmıştır.** Demek ki, yüce manevi makamlar ilahi bir nimet olarak hep bu ve benzeri misulli hallerle elde ediliyor. Cenab-ı Allah sırlarını takdis eylesin ve âli himmetleri üzerimize olsun.

Ömer Fevzi Mardin Hazretlerinin Kur'ân-ı Kerîm ve Hadis-i Şeriflerin tasnifli, şerhli Türkçesini hazırlaması yanında şu eserleri de vardır:

Dinî Hasbıhâl, Başlangıçtaki Fikir, Allah Mefhumu, Din ve Safhaları, Din ve Esasları, Din ve Telakkileri, Din ve Hikmetleri, Din ve ilmihal Esasları, Müslümanlık Esasları, Hıristiyanlarda intibah Hareketleri, Musevilere Çıkar Yol, Istırab, Ümit, Kurtuluş, Dinde Askerlik Kültürü, Din Dersleri, Hakikat İlmi: İrfan, Hayat ve Hakikat Münacaat: Çocuk Dilinden Dua, Münacaat: Çocuk Dilinden Dua (İzahlı), Münacaat: Çocuk Duaları ve ilahileri (manzum) İslam Muhtırası, Asumanın Münacaatı, A Voice From the East, Kitab Ehli Ailesi, Köylü Kardeş (2 cilt), Türk ve Demokrasi, Varidat-ı Süleyman Şerhi (3 cilt), Köylü Kardeşe Din Bilgisi, Muhacirlere ilahi Borcumuz, Kore Savunmasına katılmamızda Dini ve Siyasi Zaruret İslam'ın Şartlarının Şartları, Dinde Güzel Sanatlar Telakkisi, Peygamber efendimizin Hayırseverlerden istedikleri, Hazret-i Muhammed Efendimizin Nebi olarak Geleceği Hakkında, Ölüm ve Ahiret, Müslüman Olmayanların Din Durum lan, Allah'ın Hilkatte Muradı, God's Purpose in Creation, Kan Gütme Davası, Allah'ı Tanıtan İsimler/Sıfatlar (Esma-i Hüsna).

Bu mübârek kitabın temin, tedarik ve neşrinde "Cami ve Türbe Koruma, Yaptırma ve Yaşatma Demeği" kumcusu ve aynı zamanda Şaldır Şeyh Camii ve Türbesi'nin inşası ile ibadete

açılması yanı sıra alt türbe-i şerifin de ihyasında öncülük eden emekli lise tarih hocası, edep ve haya timsali sadadtan olup, aynı mübârek soya dahil Kaptan-ı Derya şehit Turgut Reis Paşa ahfadından ve Gavs-ı Azam Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm aynı zamanda Tarîkat-ı Arûsi-yi Selâmi meşâyihinden **Seyyid Mahmud Murad Tengiz** (20.3.1918-11.9.1995) muhteremin hiçbir masraftan kaçınmayan evlatları **Ali Yalçın Tengiz ve Sündüz Telli ile Yusuf Ziya Tengiz**'e bu vesile ile teşekkür etmeyi vicdani bir borç biliriz. Vesile teşkil etmişken Hazret-i Ali Efendimizin buyurduğu veçhile ifade ederiz ki, **Mahmud Murad Tengiz**'in kalbi irfan nuru ile Hazret-i Pîr Efendimizi görmüştür.

Gerçek âlim hüviyeti içerisinde bir sayın Profesör bu kitabın içindeki mühim şerhle alakalı olarak ince bir düşünce ile, acizaneme hitaben "Bu mübârek şerhin yapılmasını 500 sene önce Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm ve 50 sene önce de Pîr-i Sâni Seyyid Ömer Fevzi Mardin Hazeratı size bırakmışlar" diye ifade etmişlerdir.

Bu mübârek eser, okuyan herhangi bir Allah kulunun hidayete ermesine ve iki cihanda itibar kazanmasına vesile-i rahmet olur, inşallah.

"(Üç şey) yalan ve iftiranın en büyüklerindendir. Kişinin kendisine rüyada gösterildiğini iddia etmesi, Rasûlullahın söylemediği bir şeyi söyledi demesi (Hadis-i Şerif)"

Kerbelâ-yı Şah-ı Şehidan Hazret-i İmam Hüseyin Efendimiz ahfadı olup devamen Kaptan-ı Derya Şehit Turgut Reis Paşa soyundan 41. Göbek Sâdâd- ı Kiram'dan, Arûsi-yi Selâmi Tarîkat-ı Şerifi hizmetkârı, **Allah Fakiri Es- Seyyid Mehmed Faik Erbil.**

Seyyid Abdüsselâm el-Esmer'in Soyu:

Baba tarafından Peygamberin (sallallâhü aleyhi ve sellemin) torunu Hazreti Hasan'a (aleyhisselâma) bağlanır. Şeceresi sırasıyla şöyle: Seyyid Abdüsselâm el-Esmer, Selim, Muhammed, Sâlim, Hamîde, Imrân, Muhyî, Süleyman (Yedi Şeyhlerin babası), Ahmed, Halîfe, Hacı Abdullah (Binbîl), Abdulaziz, Abdülkâdir, Abdurrahîm, Abdullah, Idrîsü'l-Asgar, Idrîsü'l-Ekber, Haşan el-Müsnî, Hasan (aleyhisselâm), İmâm-ı Ali (kerremallâhü veçhe ve radiyallâhü anh) ile Peygamberim (sallallâhü aleyhi ve sellem) kızı Seyyide Fâtıma (aleyhisselâm).

Anne tarafından ise şeceresi sırasıyla şöyle:

Seyyid Abdüsselâm el-Esmer, Seyyide Selime Dürriye, Seyyid Abdurramân ed-Dir'î, Abdulvâhid, Abdülkâdir, Abdulaziz, Ali, Sa'd, Muhammed, Ebû Abdullah, Seyyid Abdüsselâm, Meşîş, Ebûbekir, Revâh, İsâ, Ebu'l-Kâsım, Mirvân, Hamide, Ali, Abdülaziz, İdrîsü'l-Asgar, İdrîsü'l-Ekber, Abdullah, Hasan el-Müsnî, Hasan (aleyhisselâm), Imâm-ı Ali (kerremallâhü veçhe ve radiyallâhü anh) ile Peygamberin (sallallâhü aleyhi ve sellem) kızı Seyyide Fâtıma (aleyhisselâm)

Kaynak: Seyyid Hacı Sâlim bin Hammûde, Seyyid Abdüsselâm el-Esmer'in Hayatı (Arapça, Tripoli, 1948.) Sh: 5-11

Kaynak: GAVS-İ AZAM HAZRET-İ PİR SEYYID ABDUSSELAM kaddesellâhü sırrahu'l âlî, hzl: Seyyid Muhammed ibn-i Ömer Mahluf-Şarih: S. Mehmed Faik Erbil, 2000, İstanbul

ARUSİLİK NASIL BİR TARİKAT

Musevileri koruyan tarikat: Arusiler

Öte yandan Fevzi Çakmak, Rauf Orbay, Küçük Hüseyin Efendi, Ömer Fevzi Mardin, Azra-Üzeyir Garih ile Alpaslan Türkeş'i bir noktada çakıştırdığı iddia edilen Arusilik nasıl bir tarikattı?

Türkiye'ye nereden ve nasıl gelmişti?

Bugünlere kadar devam eden Arusilik kimler tarafından destekleniyordu?

Arusi Şeyhleri, Musevilere nasıl bakıyordu?

Bu soruların cevaplarını aramaya çalışacağız. Bu soruların cevapları aynı zamanda tasavvufun toplumsal ve kültürel dokudaki yerinin irdelenmesi kadar yakın tarihin gizli ilişkiler yumağının çözülmesine küçük bir katkıda bulunacağını söylemek mümkün.

Genç okurların resmi tarihte bulamayacakları pek çok gerçeğin günışığına çıkması, Türkiye'nin geleceğinde yer almak isteyenlerin oluşturacakları devlet siyaseti için de önemli ipuçları sağlayacak.

Bu herşeyden önce toplumu, kültürel dokuyu iyi okumaktan geçiyor. 28 Şubat sürecinde iyice örselenen dindarlık, muhafazakarlık, laiklik ve çağdaşlık gibi kavramların yakın tarihin gerçekleriyle birlikte yeniden ve daha sağlıklı şekilde yorumlanmasına yararı da olabilir. Arusilik, Türkiye'ye geç dönemlerde giren Kuzey Afrika meşeli bir tarikat. Arusilik hakkında ilk bilgiler, yine bu tarikatın bilinen ilk müntesiplerden meşhur Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi tarafından verildi. İkinci Abdulhamit döneminde Türkiye'ye gelen Arusiliğin yıldızı ise Osmanlı Devleti'nin son yıl arında parlıyor.

İlk Arusi Filibeli Ahmet Hilmi

Arusiliğin Türkiye'de bir tekke ve tarikat biçiminde örgütlenmesi Ömer Fevzi Mardin tarafından gerçekleştiriliyor. Bu nedenle Ömer Fevzi Mardin, Arusiliğin bilinen ilk şeyhidir. Öte yandan Şeyh Küçük Hüseyin Efendi'nin de Arusilik icazeti verdiği de ifade ediliyor. Ömer Fevzi Mardin de Mevlana Küçük Hüseyin Efendi'nin halifeleri arasındadır. Sultan II. Abdulhamit tarafından Fizan'a sürgün edilen Filibeli Ahmet Hilmi, burada Arusilik ile tanıştı. Asitane-i Arusi Selamiye'yi ziyaret eden Ahmet Hilmi, Arusi Dergahı'nın Şeyhi'ne intisap etti. İstanbul'a döndükten sonra Arusi ligi tanıtan bir de broşür hazırladı. ***Ahmet Hilmi, Şeyh Mihriddin Arusi takma ismiyle "İki gavs-ı Enam: Abdulkadir ve Abduselam" ismindeki risaleyi 1913 yılında neşretti.*** Ahmet Hilmi kitabında Kadiri Tarikatı'nın kurucusu Şeyh Abdulkadir Geylani ile Arusiliği canlandıran Şeyh Abdusselam El Esmer'i anlattı. Ahmet Hilmi, iki tarikat arasındaki yakın ilişkiye de ele alıyordu. Bu nedenle Arusilik ile Kadirilik, Türkiye'de Ömer Fevzi Mardin tarafından birbirine geçiriliyor. Ömer Fevzi Efendi, Abdulkadir Geylani'nin soyundan geldiği belirtilen Mardin'deki Kasımiye Medreselerini kuran Mardinizadelerdendir. Mardinizadeler arasında pek çok Kadiri Şeyhi de bulunuyor. Bir Nakşibendi şeyhi olan Mevlana Küçük Hüseyin Efendi'nin halifesi Ömer Fevzi Mardin, Arusi SelamiÖmeriye Tarikati'nin de kurucusu sıfatını alıyor.

Tef çalıyor diye kuyuya atıldı

Ömer Fevzi Mardin'in Türkiye kolunu oluşturduğu Arusuliğin kökeni 1400'lü yıl ara uzanıyor.

Arusiliğin kurucusu Ahmed bin Mulıammed el-Arus'tur. 1463 yılında vefat ettiği belirtilen Ahmet bin Arus, Şazeliye Tarikatı'nın Kuzey Afrika kol arından olan Arusiliğin ilk şeyhidir. Şazeli tarikatının Fas kol arından biri olan Zerrukiye'nin kurucusu Ahmed ez-Zerruk da Ahmet el Arus'un halifeleri arasında yer alıyor. Arusiliğin Kuzey Afrika'ya, tarikat silsilesinde yer alan Fethul ah el-Acemi vasıtasıyla Horasan'dan geldiği iddia ediliyor. Şeyh Arus'un Horasan menşeli tarikat prensipleri ile Şazeli tarikatı esaslarını birleştirdiği ifade ediliyor. Ancak Arusiliğin, asıl olarak 1574 yılında vefat eden Şeyh Abdusselam el-Esmer döneminde canlandığı ve bütün Kuzey Afrika'ya yayıldığı kaydediliyor. Bundan ötürü El-Esmer, Arusiliğin Selamiye kolunun kurucusu olarak tanınıyor.

Coşkulu bir kişiliği olan El Esmer, gençliğinde Arusilere ait bir medresede okurken Bendir denilen bir def çaldığı için cezalandırıldı. O dönemde Bendir çalmak şeriate aykırı olarak kabul ediliyor.

Tarikat kaynaklarında konuyla ilgili bir keramet de anlatılıyor. Buna göre Abdusselam el Esmer Bendir çaldığı için bir kuyuya hapsediliyor. Ancak kuyudan bendir sesleri gelmeye de devam ediyor. O günlerde medreseyi ziyaret eden tarikatın şeyhi durumdan haberdar ediliyor. Şeyh, "Hele çağırınız, huzurumuzda çalsın bakalım nasıl şeydir" diyor. El-Esmer elinde bendiri ile içeri girip çalmaya başlayınca, Şeyh'i aşk-ı ilahi kaplayıp, iradesine hakim olamayarak ayağa kalkıyor, cezbe ve mestlik içinde bazı hareketlerde bulunuyor, hatta sema ediyor, dönüyor. Abdusselam el-Esmer'i kucaklayan Şeyh, ***"Oğulcuğum! Mevla'nın fazlına nihayet yoktur. Diğer müridlerime izin vermemekle beraber, seni Allah! Allah! diye inleyen bu acayip defi çalmadan men etmiyorum"*** diyor. Öte yandan Şeyh Ahmet bin Arus'un şeyhi Ebul Abbas Ahmed bin ükbe el Hadrami'nin Kadiri Tarikatı silsilesi içinde yer almasından ötürü, Arusiliğin aynı zamanda Kadiri tarikatının kol arından biri olduğunu savunanlar da bulunuyor. Arusilik halen Kuzey Afrika'da faaliyetlerini sürdürüyor. 19.yüzyılda Türklere bağlılığı ile tanınan Arusiler, Birinci Dünya Savaşı 'nda da Osmanlı Devleti'nin yanında oldular. Çanakkale savaşlarına katılan bazı Arusi şahsiyetler, Nezihe Araz'in Anadolu Evliyaları isimli kitabında da tanıtılıyor. Şeyh Abdusselam'ın dergahı Libya Zileytin kasabasında bulunuyor. Şeyhin türbesi de dergahın içinde. Trablusgarp Savaşı'nda pek çok Türk subayı Arusilik ile tanıştı. Bunlar arasında Hamidiye Kahramanı Rauf Orbay ile yakın arkadaşı Ömer Fevzi Mardin de yer alıyordu.

Arusi Filibeli'yi kim zehirledi?

Filibeli Ahmet Hilmi İkinci Meşrutiye! döneminin ünlü fikir adamları arasında yer alıyor. Konsolos (Şehbender) Süleyman Bey ile Şevkiye Hanım'ın evliliğinden 1865'de Filibe'de(Bulgaristan) doğan Ahmet Hilmi, Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. 1890'da Düyunu Umıımiye'de işe başladı. Posta ve Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Jöntürklerle ilişki karan Ahmet Hilmi Beyrut'ta görev yaparken Mısır'a kaçtı. Burada Terakki-i Osmani Cemiyeti'ne girdi. Orada Çaylak isimli bir mizah dergisi neşretti.

1901'de İstanbul'a döndü, siyasi suçlu olarak yakalanarak Fizan'a sürüldü. Burada tasavvufa meyletti, Arusi Tarikatı'na girdi. Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul'a döndü. İttihad-ı İslam adlı haftalık gazete çıkardı. Darulfünun'da felsefe hocalığı yaptı. Gazetenin kapanması üzerine pek çok gazetede yazarlık yaptı. 1910'da haftalık Hikmet ceride-i İslamiyesi'ni ve Hikmet Matbaa-i İslamiyesi'ni kurdu. İslam dünyasında pek çok bölgeye gönderilen Hikmet

dergisinde Mihriddin Arus müstear ismiyle makaleler yazdı. İttihad-ı İslam siyasetini savunan Ahmet Hilmi 1911 'de Hikmet'i günlük olarak çıkarmaya başladı. İttihat ve Terakki'yi eleştirmeye başladı. Beş defa kapatılan Hikmet'in yayınına süresiz olarak ara verildi. Bursa'ya sürgün edilen Ahmet Hilmi, 1912'de Hikmet'i yeniden çıkardı, dergide Balkan Harbi ve Birinci Dünya Savaşı'nın çıkacağına dair yazılar yazdı. Hikmet adlı felsefe dergisi çıkardı. Dergiyi daha sonra gazeteye çevirdi. Batı felsefesine vakıf olan Ahmet Hilmi, tasavvuf ve vahdet-i vücud felsefesini savundu. Yazılarında tasavvuf felsefesi ile Batı felsefesini birbirine yaklaştırmaya çalıştı. Felsefi konuları halka indirmeyi görev sayan Ahmet Hilmi, Amak-ı Hayal(Hayalin Derinlikleri) ismindeki meşhur romanında kahramanını uzun bir fikir ve felsefe yolculuğuna çıkardıktan sonra onu vahdet şehrine ulaştırdı. Feminizm üzerine makaleler de yazan Ahmet Hilmi'nin İslam Tarihi isimli iki ciltlik eserinin Vehhabilerle ilgili bölümü, Vehhabiliği tanımak isteyenler için önemli bir kaynak olarak zikrediliyor. Fırtınalı bir hayat yaşayan Ahmet Hilmi'nin 1914 yılındaki erken ölümü kuşkuyla karşılandı. Bakır zehirlenmesinden öldüğü belirtilen Ahmet Hilmi'nin Siyonizm ve Masonluk meselesini ilk ele alan isimlerden olması nedeniyle masonlar tarafından zehirletildiği şeklinde bir iddia bulunuyor.

Türk Arusilerin ilk şeyhi: Ömer Fevzi Mardin

Türkiye'de Arusiliğin asıl olarak Ömer Fevzi Mardin ile kurulduğunu belirtimiştik.Hatta tarikatın, kaynaklarda Ömer Fevzi'ye nispetle Arusi-Selamiye-Ömeriye olarak nitelendirildiğine de eğinmiştik. Ömer Fevzi Mardin, Mardin'de yerleşik, Peygamber soyundan gelen ve bu yüzden Seyyid diye anılan Şirin Dede adıyla maruf zatın ailesindendir. Mardinizadeler olarak bilinen ailenin ünlü isimleri arasında diplomatlar, sanayiciler, edebiyatçılar, bilimadamları ve hukukçular da yer alıyor.

Ord. Prof. Ebul'ula Mardin, Prof. Şerif Mardin, Betül Mardin ve Arif Mardin ailenin bugün bilinen ünlü isimleri arasında yer alıyorlar. **Avni Özgürel, Türkiye'nin ilk ABD büyükelçisi Münir Ertegün'ün de aynı aileden olduğunu iddia ediyor.** Buna göre Amerika'nın ünlü müzik sanayicilerinden Ahmet Ertegün de Ömer Fevzi Mardin'in akrabaları arasında yer alıyor. Öte yandan Ertegün ailesi Özbekler Tekkesi şeyhleriyle de akraba oluyorlar.

Ömer Fevzi Mardin, 1903 yılında İstanbul'da vefat eden Mardinizade Yusuf Sıdkı Efendi'nin torunu-dur. Ünlü hukukçu Ord. Prof. Ebul'ula Mardin, Ömer Fevzi Bey'in amcası oluyor. Yusuf Sıdkı Efendi, müftilik, kadılık, vali vekilliği, kazaskerlik yaptı. Kadiri, Mevlevi ve Nakşi olarak biliniyor. İmam Gazali'nin İhyaül Ulum'unu 9 cilt halinde ilk kez olmak üzere Türkçe'ye tercüme ve şerh etti. 12 yıl süren bu çalışma sonucunda görme yeteneğini büyük ölçüde yitirdi. Yusuf Sıdkı Efendi, bu eseri yüzünden kendisini çekemeyen ve Abdulhamit'e yakınlığıyla bilinen Ebül'huda tarafından jurnal edildi. Bitlis'e sürülen Sıdkı Efendi yıl ar sonra İstanbul'a dönebildi. Yusuf Sıdkı Efendi'nin babası Ömer Şevki Efendi de müftilik yaptı. Kadiri ve Rufai olan Ömer Şevki Efendi dini ilimlerde bilgisine güvenilen bir şahsiyet. Yusuf Sıdki Efendi, Fatih Camii naziresinde defnedildi.

Şerif Mardin'in amcasıydı

Ömer Fevzi Mardin, Ebul'ula Mardin'in kardeşi Mehmet Arif Bey'in oğlu. 1852'de Mardin'de doğan Mehmet Arif Bey, kaymakamlık, savcılık, mahkeme reisliği, Şura-yı Devlet azalığı,

Basra, Suriye ve Yemen Valiliklerinde bulundu, Mısır'da Kavalalı Prens Mustafa Paşa'nın Kethüdalığını yaptı.

İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça bilen Mehmet Arif Bey, 1920 yılında 68 yaşında Kahire'de vefat etti Ömer Fevzi Mardin'in annesi Halil Şeref Paşa'nın kızı Şerife Leyla Hanımdır. Ömer Fevzi'nin kardeşi emekli büyükelçi Şemsettin Mardin 1989'da Kahire'de vefat etti. Şerif Mardin'in babası. Ömer Fevzi Mardin'in kızkardeşi Fatma Aliyye Hanım, Süreyya İlmen Paşa'nın oğlu Atıf İlmen ile evlendi.

1927-1930 yıl an arasında İstanbul Milletvekilliği yapan Süreyya İlmen, Serbest Fırka'nın kurucuları arasında yer aldı. 1949'da Toprak, Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi'nin de kurucularından. 1957'de ölen Süreyya İlmen, İstanbul'un ünlü Süreya Plajı, sineması ve hastanesinin de sahibiydi. Atıf İlmen'in oğlu Erdem İlmen ise İsmet Paşa'nın yeğeniyle evlendi. Ö. Fevzi Mardin yeğeni vasıtasıyla İsmet Paşa ailesiyle hısım oluyor. Ömer Fevzi Mardin'in diğer kardeşi Muhiddin Arif Mardin ise Betül Mardin ile ABD'nin ünlü plakçılarından Arif Mardin'in babasıdır.

Ömer Fevzi nasıl Arusi oldu?

Arusi kaynaklarında Ömer Fevzi Mardin'in Rauf Orbay ile birlikte Flamidiye Kahramanları arasında yer aldığı belirtiliyor. Aynı kaynaklarda Ömer Fevzi Mardin'in Arusiliğe girmesi şöyle anlatılıyor:

"1911-1912 Trablusgarp Savaşı'nda Libya'da Gazi Hamidiye'nin kumandanı iken Hazreti pirin manevi daveti şöyle gerçekleşmiştir: Ömer Fevzi Mardin hazretleri büyük bir manevi edeple 500 metre kadar uzaktan Hazreti piri ziyaretleri sırasında devamlı olarak yalnız Cenabı Pirin soyundan gelen türbedarlarından o günkü zat-ı şerif aldığı emirle doğruca kendilerine gelir ve der ki: 'Ömer Fevzi Bey siz misiniz?' sorusuna evet cevabını alınca 'Pirimiz Seyyid Abduselam el Esmer Hazretleri sizi huzur-u şeriflerine davet ediyorlar. Buyurunuz' demesi üserine Ömer Fevzi Mardin hazretleri, kızgın çölde ve hararetli güneşin altında 500 metrelik mesafeyi dizleri ve dirsekleri üzerinde kat ederek Türbe-i Şerifin eşiğine başını koyarlar. Vaki davet üzerine de huzuru şerife dahil olurlar. İki ulu zatın aralarındaki çok mahrem görüşmenin bundan sonraki safahatı insanların bilgisi dışında tutulmuştur.

Cenabı Allah Teâlâ'nın Ömer Fevzi Mardin hazretlerine lütfettiği Piri sanilik unvanı da bu gizlilik içerisinde aleniyet kazanmıştır. Demek ki yüce manevi makamlar ilahi bir nimet olarak hep bu ve benzeri misulli hallerle elde ediliyor. Cenabı Allah sırlarını takdis eylesin ve ali himmetleri üzerimize olsun"

İsmet İnönü'ye niçin mektup yazdı?

6 Mayıs 1878'de doğduğu, askeri okul arda eğitim gördüğü ve Deniz Binbaşılığına kadar yükseldiği Arusi kaynaklarında belirtilen Ömer Fevzi Mardin, Sultan Mehmed Reşad zamanında Tahran Sefareti'nde Askeri Ateşe olarak görev yaptı. Tahran'da iki kez suikast girişimine maruz kaldığı ifade edilen Ömer Fevzi Efendi 'nin Almanların düşmanlığını üzerine çektiği kaydediliyor. **Selanik Rüştiyesi'nde Atatürk ve İsmet İnönü ile aynı dönemde okuyan Mardin, Harp Okulu'nu Topçu Subayı olarak bitirdikten sonra Avusturya'da Atış Okulu'nda eğitim gördü.** Tarikat kaynaklarında Ömer Fevzi Mardin'in Hamidiye harbinden sonra Rauf Orbay'in işaretiyle **İstanbul'da Nakşibendi-Halidi Meşayihinden Hüseyin Hüsnü Ankaravi**

namı ile maruf Küçük Hüseyin Efendi'ye intisab ettiği ve ondan Nakşibendi İcazeti aldığı kaydediliyor. Deniz kuvvetlerinden kurmay yarbay olarak emekliye ayrılan Mardin, **Şeyh Hüseyin Hüsnü Efendi**'nin 1930 yılında vefatından sonra irşada başladı, Nakşibendi, Kadiri, Mevlevi, Şabani dersi verip talebeler, müridler yetiştirdi. Arusi tarikatından ilk ders verdiği kişi, daha sonra yerine geçecek olan **Bedirhanzade Seyyid Mustafa Aziz Çınar Efendi**'ydi. Aksiyon dergisinin 15-21 Eylül 2001 tarihli sayısında Ömer Fevzi Efendi'nin 1930'larda İstiklal Mahkemeleri kurulduğunda Ömer Fevzi Bey'in ismi de gündeme geliyor.

Mardin, yakın arkadaşı Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup yazarak hayatının tehlikede olup olmadığını sorar. İsmet Paşa cevaben yazdığı mektupta, ***"Siyasete girmezsen hayatın müemmendir"***

ifadesini kul anıyor. Ömer Fevzi bey'de karşılık olarak, ***Siz iktidarda olduğunuz sürece siyasetle ilgilenmeyeceğimden emin olabilirsiniz"*** diyor. Gerçekten de Ömer Fevzi Bey, çevresindeki insanlara günlük politikadan uzak olmaları tavsiyesinde bulunuyor. Ömer Fevzi bey, 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasından sonra halk arasında demokrasi bilincinin kökleşmesi için kitaplar yazmakla yetiniyor. "**Köylü Kardeş, Türk ve Demokrasi**" kitaplarını yazıyor.

Musevilere yardım ettiler

Yine Aksiyon dergisinde anlatıldığına göre 1940'ların başında Museviler ile dindarlar arasındaki dayanışmada da Ömer Fevzi Bey önemli bir rol oynuyor. Varlık Vergisi olayı'ndan bunalan ve Aşkale gönderilen Musevilerin ailelerine yardımlarda bulunuyor Arusiler. 1942'de Kadiköy'de kurduğu İlahiyat Kültür Telifleri Derneği, Müslümanlar ve gayr-ı müslimler arasındaki diyalogda etkili oluyor.

Ömer Fevzi Bey, şeyhi Küçük Hüseyin Efendi'nin Azra Garih ile olan yakın dostluğunu hatırlatarak çevresine, "Hepimiz aynı Allah'ın kullarıyız. Hidayet ancak ve ancak Allah'ın elindedir. İnsanların içindeki inancı ancak Allah bilir. Biz sadece sevgi ve saygı göstermekle mükellefiz" şeklinde telkinlerde bulunuyor. Aynı dönemde Kitab-ı Mukaddes Yayınevi'nin sorumlusu Dr.Lee Mc Gallum bir mevlit kandilinde Süleymaniye Camii'ne gidip tebriklerde bulunurken, ünlü mevlithan Kani Karaca da Musevi Sinagogu'na giderek okunan Hallilere elleriyle ritim tutuyor. Pek çok Musevi de Ömer Fevzi Efendi'yi ziyaret ediyor. Fethullah Gülen Hoca ile uzlaşma kültürüne katkıda bulunmaya çalışan Üzeyir Garih, babasının yakın dostu olan Küçük Hüseyin Efendi'nin halifesi Arusi Şeyhi Ömer Fevzi Mardin ve çevresinde gelişmelerden haberdardı. Ömer Fevzi Mardin Türkiye Musevileri için pek de huzurlu olmayan 1940'lı yıl arda ***"Musevilere Çıkış Yolu"*** isimli bir de kitap neşrediyor.

ARUSİ ŞEYHLERİ KİMLERDİ?

Arusi-Selamiye Tarikatı'nın Ömeriye kolunu kuran.Ömer Fevzi Mardin 1953'de vefat etti, Karacaahmet'te aile kabristanında toprağa verildi. Mardin vefat ettiğinde yerine zat halifelerinde ***Nafiz (Baba) Uncu (1886-1958)*** geçti.

Nafiz Baba'dan sonra, onun yerine ***Bedirhani Mustafa Aziz Çınar(1909-1979)***geçti. ***Vasıf Çınar*** ve ***Cemal Kutay*** ile aynı aileden gelen Mustafa Aziz Çınar eski Kadıköylü olarak biliniyor. Çınar'ın sohbetleri yakınları tarafından derlenerek Varidat-ı Şerifeler(Hatıra düşen notlar) ismiyle neşredildi. Çınar'dan sonra Necmettin Oyman görevi uhdesine aldı. Cami ve

Türbe Koruma Yaptırma ve Yaşatma Derneği kurucusu, Saldır Şeyh Camii ve Türbesinin inşası ile ibadete açılmasının yanı sıra 6 kadar türbenin restore edilmesine öncülük eden emekli lise tarih hocası, 1995'de 1995'de vefat eden ***Mahmut Murat Tengiz*** de Tarikatı Arusi–yi Selami şeyhlerinden. Üzeyir Garih'in babasının gizli müslüman olduğunu babası Hulusi Efendi'den işittiğini açıklayan **Abdurrahim Güzelyazıcı** da Ömer Fevzi Mardin'e intisap eden isimler arasında yer alıyor.

Ömer Fevzi Mardin'in Musevilere bakışı

Ömer Fevzi Mardin'in 1950'de neşrettiği Kur'an–ı Kerim'in mevzulara göre tasnifinin şerhli Türkçesinde, "Te'dip iradesi tecellisi" başlıklı bölümde Musevilerle ilgili ilgili te'dip ayetlerinden 5.nci sure'nin 64. Ve 81 ayeti ile 7.sure–168. vel38. ayetlerini şöyle açıklıyordu:

"Dikkat: Fakat iyi dikkat edelim ki: bu lanet; Hazret-i Davud veya Hazret-î İsa tarafından değil, Allah tarafından edilmiştir. Allah Teâlâ, ettiği lanet için Hazret-i Davud ve Hazret-i îsayı ifade vasıtası olarak kul anmıştır. Şimdi, Allah Teâlâ'dan gayri hiç kîmse, (Nebî olsun, velî olsun, her kim olursa olsun) kendiliğinden değil bir milleti, hatta bir ferdi bile tahkir, tezlîl etmek hakkını haiz değildir. Bu hak; yalnız Allah Teâlâ'nındır. insanların Rabbı; Allah Teâlâ-ı azîmüşşanındır. Yaradan, yaşatan O dur; O ister azarlar, ister över, hak O'nundur, mahluk O'nundur.

İnsanlara düşen vazîfe; bîr insan veya kavim hakkında Allah Teâlâ'nın ettiği muahaze veya medihden ibret, hisse, ders almak, muahaze edilen hallerden, hareketlerden kaçınmak, övülenlerine doğrulup özenmektir. Yoksa, Allah falan kimseye veya falen millete ağır tenkitte bulunmuştur diye onlara karşı ayni lisanı kul anmak, ayni tavrı takınmak kimsenin hakkı, haddi değildir. Bundan büyük küstahlık, terbiyesizlik olmaz. İyi bilelim ki böyleleri; azarlanıp muahaze edilenden daha tehlikeli bir gaflete kendini kaptırmıştır. Allah Teâlâ'nın gayreti; kulu kula ezdirmeğe, hırpalatmağa müsait değildir. Musevî mukaddes kitabında bir Allah kelamı vardır. Meali sudur**. 'Sen, harab ettin, gel şimdi de sen harab edileceksin.'** buyurulduğu gibi böyle küstahlara da bir gün Allah Teâlâ; (sen hırpaladın gel şimdi de sen hırpalanacaksın) diye hakkında gazab izhar edebilir. Hakikat sudur : Allah Teâlâ'nın kulunu tahkîr eden; Allah Teâlâ'ya hürmetsizlik etmiş olur. Allah Teâlâ'nın kulunu inciten; Allah Teâlâ'yı incitir. Kula eziyet eden, Allah Teâlâ'ya eziyet eder. İnsanlara düşen vazife, cümle hakkında salah niyazıdır; Şimdi su ayet-i kerîmeyi okuyalım: (5__14)_: '**Mîsak ve ahidlerinde durmamaları sebebiyle onlara lanet ettik, ve kalplerini katı kıldık.**

Kelamı (Tevratı) tağyir ve tahrif ederler. Onda zikr ve ihtar olunan şeyden nasiblerinî unutup terk ederler. Sen onların hıyanetlerine daima muttali olursun. Onlardan ancak pek azı hiyanet etmezler.

[Fakat] onlara af ile muamele et, Allah Teâlâ-, iyilik ve ihsan edenleri sever' İşte : Cenabı Hak ayet-î kerîmede de ayni muahazayı tekrar ediyor ve Peygamber efendimize (sen de onların hiyanetlerine daima muttali oluyorsun) buyuruyor. Fakat sen onlara af ve müsamaha ile muamele et dîye îkaz ediyor. Demek ki tenkît ve takbih hakkı yalnız Allah Teâlâ'nındır. Kulun kula fena muamelesine cevaz yoktur."

1940'lı yıl arda Ömer Fevzi Mardin'in Museviler hakkında yaptığı açıklamalar böyleydi.

Bundan Garih'in haberdar olmaması zor.

Kore'ye asker göndermeyi savundu

Ömer Fevzi Mardin, "Kitap Ehli Ailesi", "Dinde Güzel Sanatlar Telakkisi", "Dinde askerlik kültürü",

"Müslüman Olmayanların Din Durumları" ile "Kan Gütme Davası" isimli kitapların da yazarıdır.

Mardin, 1950'de DP iktidarında Kore'ye asker gönderilmesi kararını da savunan bir din adamı olarak dikkat çekti. Hatta bu amaçla, "Kore Savunmasına katılmamızda Dini ve siyasi Zaruret" isimli kitabı yazdı. Kur'an-ı Kerim'in her yirmibeş yılda tefsir edilmesi gerektiğini savunan Ömer Fevzi Mardin,

"Dini Hasbihal" isimli kitabında ilginç bir muhafazakarlık tanımı da yapıyor. "Din saik-i terakkidir" başlığı altında Mardin,

"Muhafazakarlık, yalnız esasat-ı diniyyede ve asalet-i milliyeye aid hususat ve an'anatda makbuldür. Hatta Farzdır. Maada hususat için merduddur, mennudur. Çünkü zaman nasıl mütemadiyen ilerliyorsa herşeyin de zaman ile birlikte terakki etmesi lazımdır. Hayat demek sa'y ve amel demektir. Bu ise terakki içindir. Tarih-i hilkat-i Adem ile bugünkü devri arasındaki zaman safahat-ı terakkiden ibarettir. Yoksa kurunu ula(ilkçağlar) mebde'indeki insanların hayat-ı maişeti ile bugünkilerin arasında bir fark olmazdı. Bakınız Seyyidil-kainat efendimiz ne buyuruyor: 'İki gününü müsavi kılanın bir günü zayidir'. Demek ki bugünün dünden, yarının bugünden daha müterakki, daha mes'ud geçmesi için çalışmak; bir vazife-i diniyedir. Nerede kaldı ki hal-i sabıktan beter olmak"

ibarelerine yer veriyordu. (Ömer Fevzi Mardin, Dini Hasbihal, sh. 58-63, İrfan Yayınevi)

Afrikalı Arusiler Türkleri seviyor

Arusiliğin bugün önemli isimlerinden biri de Mehmet Faik Erbil'dir. Ünlü denizci komutan Koca Turgut Reis soyundan geldiğini belirten Mehmet Faik Erbil, Arusilik hakkında şunları anlatıyor:

"Hz. Pir Seyyid Abdusselam el Esmer ülkemizde layıkı veçhiyle tanınmamakta ve bilinmemektedir.

Halbuki Filibeli Ahmet Hilmi beyin de bildirdiği gibi, Cenabı pir tavsiyelerinde dervişanına **"Türkler İslam'ın hizmetkarı ve İslam'ın muzaffer askerleridir. Onlara muhabbet ediniz"** buyurmuşlardır.

Osmanlıları Libya'ya davet eden de bizzat Hazreti Pirdir. Sözkonusu işbu manevi telkinlerin Türk leventlerinin ve özellikle Kaptanı derya Malta Fatihi ve Kuzey Afrika Beylerbeyi Şehit Turgut Reis Paşanın Kuzey Afrika'yı ve Trablusgarb'ı Osmanlı mülküne dahil etmede tesiri olmakla beraber Hazreti Pirin büyük himmetini gördükleri de gerçeğin ta kendisidir. Yine kendisi gibi öz be öz Türk evladı ve yardımcısı olan değerli bir kumandan Trablusgarp Valisi Murad Ağa Hazretleri de bizzat Hazreti Pirin huzurlarında bulunmuş, halifesi olmuş ve himmetlerini görmüşlerdir. Her iki mübarek zatın türbe-i şerifleri de Libya'dadır. Buradan da anlaşılıyor ki, Hz. Pirin Türk milletine muhabbeti ziyadedir. Mevzu ile alakalı çok daha geniş bilgi **"Gerçek Tanrı erleri"** kitabımızdadır" ibaresine yer veriyordu. Arusilerin Türkleri kardeş gibi sevip Osmanlıya samimiyetle bağlandıklarını ifade eden Erbil, "Bu muhabbet hala devam etmektedir. Hazreti pirin manevi işaretleriyle Hacı Mesut Çanakkale savaşlarına iştirak etmiş, muhaberelerin en kararnlık devresinde savaşın kazanıldığını

müjdelemiştir. Milli mücadele sırasında Arusi tarikatı şerifi mensupları, Senusiler gibi Türklerin yanında olmuşlardır" diyor. (Seyyid Abdusselam, İrfan Yayınevi, M. Faik Erbil'in takdimi)

Kıbrıs Harekatı'nda Arusilerin kerameti

Erbil'in Arusi Şeyhi Abdusselam el-Esmer ile ilgili olarak anlattığı menkıbeler sadece bu kadar değildi. El Esmer manevi şahsiyeti ile Kıbrıs Harekatı sırasında da Türk askerlerine yardım ediyor.

Erbil bu arada çok ilginç bir açıklamada daha bulunuyordu.

MHP Lideri Alpaslan Türkeş de Arusi Şeyhi Abdusselam'a büyük saygı duyuyordu. İşte Erbil'in anlattıkları:

"Kıbrıs hareketi sırasında da her türlü aksaklığa rağmen Hazreti Pir Gavs ı Azam Esseyyid Abdusselam el Esmer'in himmetleriyle netice alınmıştır. Mevzu ile alakalı olarak, Rahmetli Alpaslan Türkeş'in bize naklettiği veçhile, bu harekata Diyarbakır'dan kalkan uçak filomuzun kumandanı Hava Kurmay Albay Ertuğrul Sabuncu Bey, **'yüzde altmışımızın döneceğini sanmıyorum'** diyerek pilotlarla telsiz vasıtasıyla helalleşmiş ve Ada üzerine geldikleri zaman Kıbrıs Adası büyüklüğünde bir elin aşağıda yine Kıbrıs Adası büyüklüğünde bir elin de yukarıda olduğunu ve kendilerinin de bu iki elin himayesi altında bulunduklarını aleni müşahade etmişler ve heyacandan titreyerek, harekatı hiçbir zayiat vermeden tamamlayarak tekrar üslerine dönmüşlerdir.. Nur içinde yatsın."

Türkeş, Arusilere niçin teşekkür etti?

Alpaslan Türkeş'in Arusi Şeyhi Abdusselam el-Esmer'in manevi yardımlarına muhatap olduğu da Türkeş'in ağzından aktarıyordu Mehmet Faik Erbil aktarıyor: "Muhterem Alpaslan Türkeş acizaneme üç şeyi heyacanla nakletti: Birincisi 11 aralık 1987'de Hz Mevlana ihtifaline giderken karşılaştığımda başbaşa sohbet ederken şöyle demişti: 'Hakkımdaki idam fermanı önceden verilmiş ve üç bacaklı sehpa kurulmuştu. Çok büyük bir evliya olan Hazreti Pir Seyyid Abdusselam el Esmer Sultanın yüzü suyu hürmetine bu belanın üzerimden ref-i def olması için Cenab-ı Allah Teâlâ'dan niyaz ettim. O mübarek zat bir tekme attı sehpaya, üç bacağını birden kırdı. Kendilerine medyun-u şükranım. İkincisi: haksız yere yattığım hapisten sonra çoluk çocuğumla Avrupa'ya gittim. Alman hükümeti, yapılan fitne üzerine, hava meydanından geri dönmemi istedi. Yarım saat içerisinde Seyyid Abdusselam Hazretleri'nin himmetini gördüm. Alman istihbarat Başkanı benden özür diledi ve Frankfurt'a girdim. Üçüncüsü: Yine İngiltere'ye gitmek üzere iken Fransa'ya inmek zarureti hasıl oldu. Aynı şekilde Paris'e girmeme müsaade edilmedi. Yine o mübarek Pirin himmetleri ile onbeş dakika içinde bizzat Paris Emniyet Müdürü gelerek özür diledi. Paris'e oradan da İngiltere'ye geçtim. Ya Allah'ım! Bu büyük evliyayı nasıl sevip de ona hürmet etmeyeyim'. Ayrıca acizaneme hitaben şöyle dedi: **"Beni herkesin terk ettiği en kara günlerimde ve en zor zamanlarımda gerçek bir karagün dostu olduğunu unutmam mümkün değildir. Evlatlarımın, katillerin, vatan hainlerinin zalim kurşunlarına hedef olmaması hususunda bize gösterdiğin alaka beni çok mütehassıs etmiştir. Allah senden razı olsun."** * Arusilerin önde gelen isimlerinden olan Erbil'in sözlerinden Türkiye'deki Arusilerin 12 Eylül öncesinde MHP'ye yakın oldukları en azından moral destek sağladıkları anlaşılıyor.

Gün Sazak'ın eşi Arusilere yardım etti

MHP camiasından 1980 Mayıs'ında sol bir örgütün kurşunlarına hedef olarak hayatını kaybeden Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak'ın eşi Nilgün Sazak da Arusilere yakınlık duyan isimler arasında yer alıyor. Nilgün Sazak'ın Filibeli Ahmet Hilmi'nin Mihriddin Arusi ismiyle 1913'de yazdığı **"İki Gavs'ul Enam"** isimli kitabın neşredilmesinde maddi yardımda bulunduğu, adı geçen kitabın ön-sözünde belirtilerek, kendisine teşekkür ediliyordu. "Bu eserin meydana getirilişinde maddi olarak hiçbir yardımı esirgemeyen ve edep ölçüleri içerisinde gizli gizli, herhangi bir karşılık beklemeksizin Allah Teâlâ'nın rızasını tahsil hususunda nice Allah kuluna çeşitli sahalarda yardım eden hayırsever insan Sayın Nilgün Sazak'a müştereken teşekkür etmeyi bir borç bilir, Cenabı Al anın kendilerinden razı ve hoşnut olmasını niyaz ederim. Allah Fakiri Esseyyid Mehmet Faik Erbil" Filibeli Ahmet Hilmi'nin 'İki Gavs-ı Enam" isimli risalesi ile Ömer Fevzi Mardin'in İrfan Yayınevi'nden neşredilen, "Dini Hasbihal" kitabını bugünkü dile çeviren kişi ise Prof. Mim Kemal Öke'ydi. Dünya sosyetesinin ünlü isimlerinden Ender Mermerci'nin yanı sıra MHP Eskişehir Milletvekili Süleyman Servet Sazak'ın annesi Nilgün Sazak'ın da özel yaşamlarında tasavvufa meyletmeleri ilginçti.

Başörtüsü sorununa farklı bir bakış

Mehmet Faik Erbil, Türkiye'de uygulanan başörtüsü yasağına da farklı bir çözüm öneriyor. Ömer Fevzi Mardin'in Ahzap Suresi 59 ayetinin manasını, **"Tesettür, yani örtünmek keyfiyeti, kadınların emniyet ve tahaffuzu esasında bir zaruret olarak emir buyurulmuştur"** şeklinde şerh ettiğini belirten Erbil, "Kur'an-ı Kerim ile kurulan Yüce İslam dini bil-cümle yaratılmışlar üzerine güneş gibi doğmuştur. Bu noktada insanlık alemi hususiyet arzeder. Tevhid esasını getiren yüce dinimiz, adalet, müsavat, hakkaniyet, hoşgörü ve bağışlayıcılık ile çalışmayı ve selamet üzere huzur içerisinde kazanan insanların birbiriyle yardımlaşma esasını amir olan bir içtimai birliği emretmekle devletin bölünmez bütünlüğü nokta-ı nazarından bizlere orta yol üzere olmamızı göstermiş bulunmaktadır.

Öyle ise birbirimize karşı merhametli ve muhabbetli olmak mecburiyetimiz bizatihi doğmaktadır.

Önemine binane bir hadisi şerifi dercediyoruz; 'Bir ülke küfürlü yaşar, zulümme yaşamaz'. İş bu hadis-i şerife göre beyanımız şu olmalıdır: Her devletin kendine mahsus idare şekli vardır. İcra vekilerinin kendi milletinin yönetimine mahsus devletini korumak için vazettiği kanunlar çerçevesinde veya yönetmelik ölçüleri içerisinde aşırı olmayan bazı sakındırıcı kararlarına uymak, nizamı temin etmek, içtimai hayatta zaruret halini alır. Huzurun temini bakımından medeni ölçüler dışında aksi davranış hoş karşılanmaz. Mevzu ile alakalı olarak bir hadis-i şerifi burada kayda değer buluyoruz:

'Muhakkak Allah Teâlâ, dini fücur ehli bir kimse ile de teyid eder'. En doğrusu orta yolu bulmaktır. Çok güzel bir örnek olarak mübarek Ehl-i Beyti Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ailesi hakkında yüce kitabımız Ahzap Suresi 33. Ayet-i kerimesinde şöyle öğüt buyurur: 'Evlerinizde karar edin. İlk cahiliyettekilerin(putperestlerin devrindeki kadınların) süslenip sokaklarda dolaştıkları gibi süslenerek sokaklarda dolaşmayın.

Namazınızı kılın, zekatınızı verin. Allah ve Resulüne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt Allah sizden murdarlığı musaffa kılıp kemale erdirmek ister.' Bu emri ilahi doğrudan doğruya Rasûlullâh

sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin mübarek aile efradına aittir. İsteyen akıl sahibi kimseler ne güzel bir örnek olarak benimserler." (Seyyid Abdusselam. İrfan Yayımcılık, Sh. 292-293)

Arusiliğin önde gelen isimlerinden M. Faik Erbil'in başörtüsü yasağına karşı önerdiği çözüm böyleydi. Arusilik, Türkiye'de devletle çatışmamaya, günlük politikaya bulaşmamaya özen gösteren geleneksel bir eğilimi temsil ediyor. Kuzey Afrika Arusileri de Osmanlı Devleti'ni desteklediler. İkinci Meşrutiyet döneminde Türkiye'ye girdiği anlaşılan Arusilik, Osmanlı Devleti'ni, İstanbul'u İslam dünyasının merkezi olarak gördüler. Türkiye'yi merkeze alan bu eğilim Cumhuriyet döneminde de aşağı yukarı varlığını sürdürdü. Üzeyir Garih'in öldürülmesiyle birlikte Türkiye'de pek çok insan Arusilik diye bir tasavvufi akımın varlığından haberdar oldu. Oysa Türkiye'de Arusiliğin tarihi neredeyse bir yüz yılı buluyor.

Sh:121-135

Kaynak: ABDULLAH MURADOĞLU, GARİH- (Sıradışı Bir Musevi'nin Portresi) Bakış Yayınları, Kasım 2001, İstanbul

ABDURRAHMÂN SÂMÎ NİYÂZÎ SARUHANÎ UŞŞÂKÎ Kaddesellâhü sırrahu'l âlî FÂTİHA TEFSİRİ

Tecelligâh-ı lâhutî mutâf-ı âşıkandır bu!

Derûn-u anka-yı Pîrâna açılmış âşiyandır bu!

Behâi, Kâdiri, Sa' dî, Bedevî, Halvetî Celvet

Rifâî, Gülşeni, Uşşâki' ye bir âsitandır bu!

Umum pîran, garik-ı bahr-i vahdettir hakikatte

Harîm-i bezm-i Hakka cümle seyyâr-ı nihândır bu!

Ayırma bir tarîkı **Samî**yâ, külli tarıkun vâhid,

Rumûz-ı sırr-ı tevhide erenlere ayândır bu...!

Abdurrahman Sami Niyazi
Kaddesellâhü sırrahu'l âlî



Ahmed Şücâeddîn Hazretleri (Çanakkalevî)
Ahmed Tâlibi İrşâdi Hazretleri'nin ikinci hâlifesidir.

Abdurrahman Sami Niyazi Efendi bir Ramazan gecesi rüyasında Resulullah Efendimizi gördü. Resulullah Efendimiz yanında bulunan zâtı göstererek;

“Yâ Sâmi! Bu senin mürşidim, hocandır. Sen vapura bin ve denize açıl. Vapur hangi iskelede durursa orada in. Hocanı orada bulacaksın.” buyurdu.

Uykusundan uyandıktan sonra sabah namazını eda etti. Bulunduğu yerden iskeleye gidip bir bilet aldı. Gemi hareket edip, Çanakkale’ye yaklaştığı sırada kaptan:”Gemide bir arıza var, tamiri birkaç gün bile sürer, arzu eden inebilir.” deyince, Sâmi Efendi gemiden indi.

İskelede nûr yüzlü bir zât:”Sâmi Efendi hoş geldin” diyerek onu karşıladı. Sami Efendi şaşırarak:“Bu zat benim ismimi nereden biliyor” diye aklından geçirdi. O zat:“Geçen gece rüyanda Peygamber Efendimiz sana ne emir buyurdular?” dedi. Sami Efendi hemen o zatın elini öperek ona bağlandı. Bu zat Ahmed Şüca’eddin Uşşaki idi.

Ahmed Şüca'eddin Efendi Hazretleri, mânen terakkî ettiğini söyleyerek Uşşâkî tarikatının icazetini verdi ve İstanbul’a; Ümmet-i Muhammed'in evlatlarına irşâd vazifesiyle gönderdi.

Kasımpaşa Yahya Kethüda Dergâhı postnişinliğinden verilen ücreti Şücâ’eddin Baba’ya gönderdi. Nasıl geçindiğini soranlara;<<Efendim, tahsil yıllarımda kimyâ ve simyâ ilimlerine de meraklanmıştım. Okudum, araştırdım, öğrendim, tatbik ettim ve böylelikle kimyâ ve simyâ ilimlerine vâris kılındım. Türlü türlü otlardan, bitkilerden, biiznillah koku çıkarmasını, misk yapmasını öğrendim. Ve böylelikle elimin emeğini yedim. Aile-i efradımı misk ü amber satarak geçindirdim.>>

Kimya, simya ilimleri ve bitkilerle tedavi usullerine dâir neşretmeye imkân bulamadığı daha pek çok kitap yazdı. İstanbul’u mahveden yangında telîfâtının büyük bölümü kül oldu. Bu afetten kurtulan bazı kimyâ ve simyâ ilimlerine dair âsarını da, kötü niyetli insanların eline geçer endişesiyle imha etti.

Muzaffer Özak Efendi çocukluğunda babasını kaybeder. Bunun üzerine Abdurrahman Sâmi Efendi yakın arkadaşının(Fâtih Medresesinden arkadaşı Mehmed Efendi)’nin oğlu olan Muzaffer Efendiyi kanatları altına alır ve eğitimi üzerine husûsi ihtimam gösterir. Muzaffer Efendi de ilerleyen yıllarda Şeyh Sâmi Efendiye intisap edecektir.

Ancak Muzaffer Efendi daha eğitimini tamamlamadan Abdurrahman Sâmi Efendi âhiret alemine sırlanır. Bu göç Muzaffer Efendiyi çok sarsacaktır. Muzaffer Efendi Hazretleri , bu eğitimi esnasında Ayasofya Camiinde tefsir dersleri alırken çok güzel bir rüya görür. Rehber-i Ekmel Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem , Hz. Ali’nin tuttuğu bir devenin üzerindedir. Hz. Ali’nin diğer elinde ise meşhur kılıcı Zülfikar bulunmaktadır.

Efendimiz ona sorar:

-Müslüman mısın?

-Evet.

-İslam için başını verir misin?

Muzaffer Efendi yine “evet” cevabını verir.

Peygamberimiz başını kesmesi için Hz. Ali’ye talimat verir. Allah’ın Aslanı da, başını gövdesinden ayırır. Hazret korku içinde uyanır. Rüyasını Abdurrahman Sami Efendi Hazretlerine anlatınca ; tabiri rüyadan daha da güzeldir :” Evlat; sen Hz.Ali’den gelen bir tarikata şeyh olacaksın”. Hazretin tabiri seneler sonra gerçekleşir ve Muzaffer Efendi; Asitanenin son şeyhi İbrahim Fahreddin Efendiden icazet alır ve postnişin olur.

“Ta ezelden ruh-i kudse nur-i Sübhandır edeb,

Nisbet-i zat-ı mualla feyz-i Rahmandır edeb.”

Yukarıdaki beytinde edebi Cenab-ı Rahmanın feyzinden ve nurundan bir nispet olarak tasvir eden Şeyh Sami Efendinin sevenlerince anlatıldığına göre; Ehl-i Sünnet itikadına tam bağlı, esen rüzgarlardan sağa sola savrulmayan bir kişiliktir. Abdurrahman Sami Efendi ; hayatı boyunca pek çok Halveti Şeyhi gibi Şeyhül Ekber Muhyiddin- i Arabi Hazretlerine hususi bir sevgi beslemiştir.(Oğluna Muhiddin ismini vermiş.Oğlu bir trafik kazâsında İzmir’de vefât etmiştir.) Kendisini ona nispet ettiğini Hüseyin Vassaf haber veriyor. Hatta Hz.Şeyhin bazı eserlerini de Türkçe’ye tercüme etmiştir. Hayatı boyunca Sünnet- i Seniyye üzerine yaşamaya gayret eden Sâmi Efendinin Ruhu için El-Fatiha

ŞEYH BEDREDDÎN SİMÂVİ kaddesellâhü sırrahu'l âlî (760-820, 23 /1358,59-1420):

760(1358, 59) da Edirne'ye bağlı Simavna'da doğdu. Dedelerinin, Selçukluların vezirlerinden olduğu, hattâ babasının da Alâu'd-dîn Keykubat'ın veziri olduğu, doğduğu kalenin, babası tarafından fethedildiği rivayet edilir' Bedreddin çocuk yaşında Kur'an'ı ezberlemiş, Mevlâna Yusuf'tan sarf ve nahiv okumuş, babasının amcazadesi Müeyyed İbn Abdi'l-Mü'min ile önce Konya'ya, sonra Mısır'a gitmiş, Mısır'da Seyyid Şerif Cürcânî ile beraber Şeyh Ekmel al-Bâbertî (786/1384) den ders okumuştur. Yine Mısır'da Hz. Peygamber'in soyundan geldiği kabul edilen Hüseyin Ahlâtî'ye intisab etmiştir. Önceleri tasavvufa karşı olan Bedreddin, şeyhe bağlandıktan sonra cezbeye tutulmuş ve kitaplarını Nil'e atmıştır.

Yaptığı riyazetle zayıf düşüp hastalanan Bedreddin'e Hüseyin Ahlâtî, öküz dili denilen otla, elma şerbeti içirmiş, bal ve süt yedirerek tedavi etmiştir. Daha sonra Hüseyin Ahlâtî ona icazet verip irşad için Tebriz'e göndermiş; Timur huzuruna çıkan ve kimsenin çözemedeği bir davayı halledip tarafları verdiği hükme razı eden Bedreddin'e Timur kızını vermek istemişse de o bunlara aldırış etmeden gizlice kaçıp Mısır'a gitmiş ve şeyhinin hizmetine girmiştir. Şeyhi ölürken Bedreddin'i yerine bırakmış, fakat Bedreddin, altı ay onun yerinde oturduktan sonra şeyhin müridlerinden gördüğü hased dolayısiyle önce Şam'a, sonra Haleb'e gelmiş, oradan da Anadolu'ya geçmiştir. Anadolu'da büyük hürmet kazanmış, çok kimse ona bağlanmıştır. Yıldırımın oğlu Musa Çelebi, onu kazaskerliğe tayin etmiştir.

Mehmet Çelebi, Musa Çelebî'yi yenince Bedreddin'i İznik'te hapsedip ayda bin akçe maaş bağlamış, fakat Bedreddin hapisten kaçıp Emir İsfendiyar'ın yanına gitmiştir. Emir İsfendiyar batıya gitmesini söylemiş, fakat Bedreddin'in yolu Zağra'ya uğramıştır. Orada çok kimse başına toplanmıştır. **Zaten kendisi de kendisini mehdi sanmakta idi. Sözlerinden bu açıkça belli olmaktadır.** Padişah Mehmed Çelebi, Bedreddin'i kendi üzerine geliyor sandı. Bazıları da padişahlık peşindedir diye onu padişaha çekiştirdiler. Bunun üzerine Bedreddin 1420 tarihinde Siroz'da idam edildi[349] [350].

a. Tefsiri:

Şeyh Bedreddin, içtihat derecesine gelmiş bir fıkıh bilgini idi, Yıldırım'ın çocuklarına uzun zaman hocalık yapmış bulunan İbnu Arabşah, Ukudu'n- Nasîha adlı kitabında Şeyh Bedreddin'in sohbet meclislerinde bulunduğunu, onun: **"Hidâye sahibine, cevap verilmez bin doksan sorum var" dediğini anlatır.'** Fıkıhtan Camiu'l-Fusuleyn, Letâifu'l-İşare ve Teshili yazmıştır. 48 eser yazdığını ve Nuru'l-Kulûb adlı iki ciltlik bir tefsir telif ettiğini, söylerler[351] [352].

Bedreddin, Nuru'l-Kublûb adlı tefsirini tamamlayınca bunu padişaha takdim etmek istiyordu. Fakat idam edilince dostları ve müritleri bu tefsiri gizlediler. Nerede olduğu belli

---

349 Şekâik-i Nu'maniyye Tercemesi, s. 71, İstanbul, 1269.

350 Şekâik-ı Nuhnaniyye Tercemesi, s. 72-73; Keşfu'z-Zunun, I, 443; Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, I, 39-40; Ömer Nasuhi Bitmen, Büyük Tefsir Tarihi, VI. 410-411; Prof, Abdulbaki Gölpınarlı, Simama Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin, s. 2 ve devamı, s. 113.

351 Şakâik Tercemesi, s. 73.

352 Gölpınarlı, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, s. 108; Osmanlı Müellifleri, I. 40,

değildir. Şeyh Bedreddin'in menkibesini yazan Hafız Halil, bu hususta şöyle diyor:

"Bilün evlâdı elindedür nihan
Taşra vermezler anı hem serverân
Lîk şeyh ettügi tevhîd kamu
Cem' idüben kadî vü Nur amû
Kendi dünyadan gidîcek ol dahî
Bilmediler nice oldî ey ahî" [353].

Kâtip Çelebi, bu tefsirin iki cild olduğunu, etrafında gayet güzel hamişler bulunduğunu söylediğine göre[354] tefsiri görmüş olmalıdır.

Prof. Abdulbaki Gölpınarlı, Bedreddin Simavî'nin ünlü Varidat'mm tercemesini bir etüdle birlikte yayınlamıştır. Elimizde tefsiri olmadığından Varidat'taki bazı görüşlerini tetkik etmek suretiyle tefsiri hakkında bir fikir sahibi olmak da mümkündür. **Saklanmasından anlaşıldığına göre tefsirinde de Varidat'ta olduğu gibi aşırı görüşler ileri sürmüştür.**

b. Tefsirden örnekler:

Bedreddin'e göre beden dağılınca bir daha birleşmez. Yani cesetler haşr edilmez.

Şeklin dağılması, ruhun yok olmasını gerektirmediği gibi dağılan suret de bir daha birleşmez.

Ama insan türünden hiçbir kişi kalmayınca yine bir insanın yaratılması ve insan türünün yeniden türemesi mümkündür.

Yoksa hayal edilen kıyamet kopmayacağı gibi rüsum ulemasının söyledikleri şekilde cesetler de haşr edilmeyecektir.355

"Dünya ve âhiret, mülk ve melekût âlemidir.

Mutlak varlık, tesir etme bakımından Allah, tesir alma bakımından âlemdir.

Var oluş ve bozuluş (kevn-ü fesad) âlemlerinin ikisi de ezelî ve ebedîdir.

Dünya ile âhiret de itibarîdir.

Görünen şekiller geçici dünyadır.

İç âlem de yok olmayan âhirettir.

İkisi de ezelden ebede dek vardır.

İtibar, üstün sıfata olduğundan dünyaya geçici denmiştir, âhirete de kalan âlem adı verilmiştir.

Bu başka deyimle her şeyin önü dünya, sonu âhirettir.

"Cennet ve cehennem de melekût âlemindendir.

Cennetteki huriler, köşkler, ağaçlar, meyvalar, ırmaklar ve cehennemdeki ateş, azap vs. hep temsilidir.

Peygamberler, çocukların velilerine benzereler, Veliler, çocukları onların isteklerine, gönüllerine uyan şeylerle iyiliğe, doğruluğa sevk ettikleri gibi peygamberler de insanların isteklerine uygun sözlerle onları doğru yola iletirler.

Yalnız çocukların velileri yalan söyleyebilirler, peygamberler yalandan münezzehtirler;

353 Adı geçen eser, s. 113.

354 Keşfu'z-Zunun, I, 443.

355 Simavna Kadısı Oğlu Şeylı Bedreddin, s. 32-33.

onların sözlerinin ayrı anlamları vardır.

Onların sözleri, rüyada görülen şeyler gibi yorumlanması gerekli sözlerdir.

Örneğin "Lâilâhe illallah diyen cennete girer" denmiştir. Yani bu inanç cennetine girer demektir, savaşta tutsaklıktan, öldürülmekten kurtulur.

O sözü canına, malına, çoluk çocuğuna kalkan olur. Tanrı 'dan başka varlık tanımayan, gerçek varlığa kavuşur.

Varlığından yok olan, baki varlığa ulaşır.

Bütün bunlara cennet denmiştir. ister dünyaya, ister ahirete ait olsun cennet, yüce hallere ve mertebelere dendiği gibi kötü haller de cehennemdir. Bütün bu manevi haller, hurilere, köşklere, ateşe, azaba benzertilmiştir."

"Tanrı'nın emri, sözle, harflerle Arapça ya da başka bir dille söylenmekten münezzeh olan zatî iktizadan ibarettir.

Kalem de her şeyin hakikatidir. Huriler, köşkler, ırmaklar, meyvalar ve bunlara benzer şeylerin hepsi de hayal âleminde gerçekleşen, dış âlemde bulunmayan şeylerdir.

Cin de böyledir. Adı da bunu gösteriyor. Fakat gören kişi bunu varmış sanır. Oysa öyle değildir. O, hayal gücüyle var olmaktadır"'

Bu fikirlerle Kur'an-ı Kerim tamamen inkâr edilmiş oluyor. Cennet, cehennem tamamen manevi bir hal kabul edilmiş, cesetlerin haşri inkâr edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de cennet nimetleri ve cehennem azabı tamamen maddi bir şekilde tasvir edilmektedir. Bunları te'vil yoluyla asıl manasından çıkarmaya kimsenin hakkı yoktur. Pek tabii olarak bu fikirler, din bilginlerinin tepkisini kamçılamıştır.

"Biz emaneti göklere ve yere verdik, almaktan kaçındılar, insan onu yüklendi"[356] [357] âyetindeki emanetin Hak sureti olduğunu, bunu insanın yüklendiğini söyleyen Bedreddin, bütün mutasavvıflar gibi insana büyük önem verir. **Hak sureti Tanrı emanetidir ve insana verilmiştir, bu surete insan mazhar olmuştur. Bu yüzden Tanrı'nm halifesidir. Tann'nın cemal ve celâl sıfatları insanda görünmüştür. Mutlak varlık, insan mertebesindeki yücelikleri, ulukları başka mertebelerde göstermemiştir...**

Bedreddin'e göre ruh bedenden ayrıldıktan sonra kendi kişiliğini koruyamaz. Hakk'ın varlığında yok olur, gider. **"Çünkü insanın bedeni ruh idi, suretlerin yığılmasıyla yoğunlaştı, suretler kalkarsa yine letafetini elde eder ve ortağı olmayan Hak kalır'. Demek ki ruh Hak'tır.**

Tamamen vahdet-i vücutçu olan Bedreddin, **"Gaybi ancak Allah bilir"** [358] [359] sözünü **"Her şeyin Allah'ın bir görüntüsü olduğunu; çekirdeğin ağaçta, ağacın çekirdekte mündemiç bulunduğunu; dolayısıyla ğaybi kim bilse yine Allah'ın bilmiş olduğunu"** söyleyerek izah eder[360].

Bedreddin'e göre insanı Hakk'a götüren her şey melek, Hak'tan geri çeviren her şey de şeytandır. "Âh gafil, sen meleklerle, şeytanlarla dolusun." Cin ise bu ikisi arasındaki

356 Âbdu'l-Baki Gölpınarlı, Varidat Tercemesi, 8. 52.

357 Ahzâb Suresi: 72,

358 Varidat Tercemesi, s. 54-55.

359 En'am Sûresi: 59- âyet bu anlamı taşıyor.

360 Varidat Tercemesi, s- 52.

kuvvetlerdir[361].

Yüce Allah: "Yağmur yağdırırız da yer yüzünde meyvaları o yağmurla çıkarırız; işte ölüleri de böyle diriltir, çıkarırız". [362] demiştir. **Demek ki iki çıkarış arasında bir fark yok. Bu da kıyamette verilen bedenin, çürüyüp giden beden olmadığına işarettir, Nitekim çıkan, biten meyvalar da yok olup giden meyvaların aynı değildir** [363].

Acaba Bedreddin, bu sözüyle tenasühnü mü kasdetmiştir? Aynı tefsiri daha önce Safedi de yapmıştı.

Birçok te'villerden sonra bütün mü'minlere şöyle sesleniyor:

"Ey cahiller, siz Hakk'ın batın bilgisine ait olan sözlerini de anlamıyorsunuz, peygamberlerin ve erenlerin sözlerini de. Onlar bilirler, yaparlar; tavsiye ederler. Bilgisizliğinizden, akıllarınızın azlığından, dünyaya düşkünlüğünüzden dolayı işin iç yüzü sizin sandığınız gibi değildir. Siz bu hususta şaşkınlık ve sapıklık içindesiniz. Gerçekten sapmışsınız ama doğru yolu bulmanız da sapıklığınızdadır. Bu yüzden şeriati kuran, sizi esirgediğinden sınırlamıştır. Çünkü doğru yolu bulmanız, bilgisizliğinizdedir." [364]

"Köpek olan eve melek girmez" hadisi, ev sahibindeki köpeklik sıfatını gösterir. Böyle kimsede meleklikten bir nasip yoktur."[365]

Hz. İsa da bedeniyle ölü, ruhiyle diridir.

Kendisinde ruhaniyyet üstün bulunduğundan ve ruha ölüm olmadığından ölmemiştir dediler.

Hüküm üstün olanadır. Yoksa Hz. İsâ, unsurlardan meydana gelmiş olan cesediyle ölmemiştir demek değildir. Çünkü bu, olmayacak bir şeydir.[366]

Bedreddin, kendisini zamanın sahibi, Hakk'ın zatı sanmıştır. "İnsanlar cahiliyye çağında görünen putlara taparlardı. Şimdi de vehim putlarına tapıyorlar. Umarım ki Allah gerçeği meydana çıkarır da gerçek Hakk'a taparlar" demekte, istikbale, ümit beslemektedir. Taha suresinde:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا 105

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا 106

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا 107

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَت الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا 108

: Sana dağları sorarlar, de ki: Rabbim onları ufalayıp savuracak : yerlerini düz, kuru bir toprak haline getirecek, orada ne çukur, ne de tümsek göreceksin. O gün hiçbir yöne sapması olmayan davetçiye uyarlar. Sesler Rahman'ın heybetinden kısılır, ancak bir fısıltı işitirsin."[367]

---

361 Aynı eser, s. 53.

362 A'raf Sûresi: 57.

363 Nur'ed-dîn zade Musluhi'd-dîn, Varidat Şerhi, Süleymaniye, Serez kısmı, No. 1103, varak 7b; Varidat Tercemesi, s. 73.

364 Varidat Tercemesi, s. 68.

365 Aynı eser, s. 59.

366 Aynı eser, s. 57; Varidat Şerhi , varak 7b.

367 Tâ-hâ, 105-108

âyetinde der ki:

“Son zamanda Zat’ın zuhurunda, tevhidin yayılacağına, tek zatın emrini yürüteceğine, sıfatlar saltanatının kalkacağına, Zamanın Sahibinin gerçek tevhide ereceğine, halkı da bu tevhide çağıracağına, bir inişi, bir tümseği bulunmayan, dümdüz olan sırrına davet edeceğine; kalbleri yumuşatmağa, sıfatlara mazhar olanları Allah ve Rahman adlarıyla anılan Zat hükümlerini kabule çağıracağına ve Zat hükümlerinin meydana çıkıp sıfat hükümlerinin gizleneceğine, onların eserleri bile görünmeyeceğine işarettir.” İşte nitelediği, Hakk’ın Zatına mazhar olmuş ve gerçek tevhidi kuracak olan Sahib-i Zaman kendisidir[368] [369] [370].

Bedreddin’in sürdürdüğü riyazet, hayallerini kendisine hakikat sandıracak kadar muhayyilesini bozmuş, varsayımlarını gerçek zannetmiştir. Onun bizzat kendi sözünden bu gerçeği anlıyoruz:

Bir gece dayanmış otururken ruhunun kıvranıp çırpındığını, yanan odunun alevinden çıkan sese benzer bir ses duyduğunu, kendisine geldiği zaman ocakta bir odunun yandığını ve alevinin kıvrıla kıvrıla çıktığını, duyduğu sesin de yanan odundan geldiğini anlatır. Ona göre bu hal, odunun varlığı ile kendi varlığının aynı olmasından ileri gelmiştir. Oysa bu bir yansıma halidir. Daha önce ocakta gördüğü ateşin ve odunun şuur altındaki izleniminin hayalİnde şekillenmesinden başka bir şey değildir. İşte Bedreddin, böyle hayalleri hakikatlere karıştırmış, şeriate aykırı düşen sözler söylemiş, bu yüzden yıldırımları üzerine çekmiştir.

Bütün bunlara rağmen Bedreddin, yine de zahirî ahkâmı kabul ettiğini söylemektedir: “Biz dış anlamına aykırı olan iç anlamını söylersek, maksadımız dış anlamını inkâr etmek değildir. Çünkü biz dış anlamını da söylüyoruz, içten içe yedi anlamını da söylüyoruz. Biz sekiz anlamı toplamışız. Kur’an ve Hadis, dış anlamı bakımından da haktır, iç anlamı bakımından da. Ancak mecazî bir anlamı olduğu anlaşılırsa o başka.” [371]

Varidat, çok kimseler tarafından şerh ve terceme edilmiştir. Rifaiyyenin Keyyaliyye koluna mensup Muhammed Sırrî tarafından Varidat’ın ilk tercemesi yapılmıştır [372]. Şeyhu’l-İslâm Musa Kâzım da Varidat’ı terceme etmiştir[373].

Şeyh Bedreddin’i en büyük veli kabul edenler yanında ona hücum eden birçok din ve tasavvuf bilgini vardır. Niyazi Mısrî, Bedreddin’i

“Muhyi’d-dîn ve Bedreddin, ittiler ihyây-i dîn

Derya Niyazı Fusus, enhârıdır varidat”

diye överken Nuru’d-dîn-zâde Muslihu’d-dîn Mustafâ (981 /1573) Varidat’a reddiye yazmıştır. Bu reddiye, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez kısmında bulunan bir fetva mecmuasında mevcuttur. I. Serez, 1103 numarada kayıtlıdır.

Sofyalı Şeyh Balî (960/1552-53) ve Aziz Mahmud Hüdâyî (1032/1622) Bedreddin’in aleyhindedirler. Şerefeddin Yaltkaya, Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin adlı kitabında Bâlî ve Hüdâyî’nin padişaha sundukları dilekçeyi yayınlamıştır.

---

368 Aynı eser, s. 57; Varidat Şerhi, varak 7b.

369 Taha Suresi: 105-108.

370 Gölpınarlı, Simavna Kadısı Oğlu, s. 40.

371 Aynı eser, s. 39.

372 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No. 2395.

373 Bir nüshası Millet Meclisi Kütüphanesinde, bir nüshası da Üniversite Kütüphanesi, No. 2263 tedir,

Bâlî onun, Dobruca ve Deliorman halkını azdırdığını, kadın, erkek bir arada şarap içtiklerini; kevser sevgilinin dudağıdır, cennetteki şarap da budur; huri, Tanrı sofrası olan dünyadır; âhiret, din bilginlerinin sandıkları gibi değildir deyip "Ene'l–Hakk" deyince hepsinin ona secde ettiklerini yazar.

Hüdâyî Efendi de; "Şeyh Bedreddin al-maslûb indallahi'l-mağdub, Varidatında cesetlerin haşredilmesini, kıyamet alâmetlerini inkâr ettiğini, Siroz' da öldürüldüğünü, bunların kızılbaşla bir olduğunu, yer yer ışık zaviyelerinin bulunduğunu, Hızır Paşa'nın da bunları bildiğini, kendisinin de bir aralık bunların içlerine girip babalık ettiğini, bunların haklarından gelmenin gerekliliğini" bildiriyor[374].

Bedreddin'in, böyle bir şey yaptığı kabul edilemez ama sonundan onun kolu sapmış, Bektaşîler nasıl Hacı Bektaş Veliyi âlet ediyorlarsa onlar da onu âlet etmişlerdir.

Sh: 216–221

Kaynak: Prof. Dr. Süleyman ATEŞ, İşârî Tefsir Okulu, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974, Ankara

374 Gölpınarlı, anılan eser, s. 71—74. •

GAVS-ÛL AZÂM SEYYİD ABDÜLKADİR GEYLANİ NUTKU ŞERİFLERİNDEN

İki alemin padişahı, Şâh Abdulkadir'dir.

Ademoğlunun serveri, Şah Abdulkadir'dir.

Güneş, Ay, Arş, Kürsi ve kalem.

Ve kalblerin nuru hep, Şah Abdulkadir'dir.

(Şah Nakşibend Kaddesellâhü sırrahu'l âlî)

* * *

Dualarına çoğu zaman şu münacaatı eklerdi:

"Ey Rabbim, ruhumu sana nasıl hediye edeyim ki... herşey senin...

Bu yoldaki delil sahih, bürhan ise tamdır."

* * *

İnanmayan bir gönül, içinde kuş bulunmayan bir kafese benzer.

* * *

Dilinde olanı kalbin desteklemedikçe, Hakk'a doğru bir adım atamazsın.

* * *

Bir günah işlediğin zaman ALLAH'ın rahmetinden ümidini kesme, üzerine sürülmüş olan günah kirini, tevbe suyu ile yıka.

* * *

Bütün arzu-ı gayretin; yeme, içme, giyme ve evlenme gibi basit şeyler olmasın. Çünkü bunlar gaye değil, gayeye ulaşmak için vasıtadır.

* * *

Dört şey kalbin düzelmesine sebep olur:

1- Yenilen lokmaya dikkat etmek.

2- İbadet için zaman ayırmak.

3- Kerameti muhafaza etmek (gizli tutmak)

4- İnsanı Allah Teâlâ'dan alıkoyan şeyleri terk etmek.

* * *

Helal yemek bir nur ise, haram yemek boğucu bir karanlıktır. Haram yemek kalbi öldürür, helal yemek kalbi diriltir.

* * *

Hiçbir amel ile mağrur olma, çünkü ameller son durumuyla ölçülür.

* * *

Dünya denizinde tetikte ol, son derece hassas ol. Çünkü o denizde bir çok kimseler boğulup kaybolmuştur.

* * *

Düşmanlarımız en büyük ahlak hocalarımızdır, çünkü kabahatlerimizi yüzümüze vururlar.

* * .*

Hoşnut olacağınız iyi bir hizmetçiye sahip olmak istermisiniz? Kendi kendinize hizmet ediniz.

* * *

Doğruluğa o kadar aşık olunuz ki; her sözünüz bir yemin mahiyetinde olsun.

* *

Canınız sıkıldığı vakit çalışınız.

* * *

İnsan hislerinin değil fakat hareketlerinin hakimidir.

* * *

Biz birbirimize dayanmak için yaratılmışız; bir duvardan bir taş çekilirse o duvar yıkılma tehlikesi gösterdiği gibi, bizden biri ayrılırsa yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız.

* * *

Hiddetli iken hiçbir şey yapma. Fırtınaya yelken açılır mı?

* * *

Büyük bir adam olmak, iyi bir adam olmaktan kolaydır.

* * *

Kan kanla değil, su ile yıkanır.

Adaletin bulunmadığı yerde saadet bulunmaz.

* * *

En hakiki düşmanlarımız, kalbimizde yaşayan hırs, haset ve kıskançlıktır. Bunlar nefs-i emmarenin askerleridir.

* * *

Kapalı ağıza sinek girmez.

* * *

Kendimizde bulunmayan iyiliği var göstermek için, nezaketi icad etmişiz.

* * *

Hiçbirşey izzet-i nefsi öldüremez, fakat herşey onu yaralar.

* * *

Sizinle alay edenler, sizi satanlar en çok alkışlarına hedef olduğunuz kimselerdir.

* * *

Kendine itimadı olmayan bir adam birşey yapamaz.

* * *

Tebessüm mahcubların kalkanıdır.

* * *

En iyi adam başkalarına en çok faydası dokunandır.

* * *

Kafaları birleştiren hakikattir. Yalan, ayırmaktan başka birşeye yaramaz.

* * *

Cömertlik Allah Teâlâ'nın peygamberi İbrahim aleyhisselâmın, rıza- İshak aleyhisselâmın, sabır Eyyüb aleyhisselâmın, işaret Zekeriyya aleyhisselâmın, gurbet Yusuf aleyhisselâmın, kaba yün, hırka Yahya aleyhisselâmın, seyahat İsa aleyhisselâmın, fakirlik Allah Teâlâ'nın son peygamberi Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin hususiyetlerinderidir.

* * *

"Kalb, Allah Teâlâ'ya karşı doğru olursa, ona kötülük giremez. Ondan bulunan iyilik kaybolmaz...

* * *

Hakk'a yürüyeceği zaman yanındakilere buyurdular ki:

"Ben görünüşte sizinleyim. Gizlide sizden başkasıylayım. Yanımdan uzak olun."

"Yanıma size benzemeyen kimseler geldi. Onlara yer açın. Bu makamda onlara karşı terbiyeli olun. Burada, şu anda Allah Teâlâ'nın büyük rahmeti vardır. Burada bulunan büyüklere yeri daraltmayın..."

Yine o gece misafir karşılar gibi yapıp şöyle dedi:

"Size Allah Teâlâ'nın rahmeti, bereketi olsun! Allah Teâlâ sizin ve benim günahlarımı bağışlasın! Bana ve size, kendine dönmeyi nasib etsin..,"

Sonra buyurdular ki:

"Yazıklar olsun size! Ben dünya ve malından hoşlanmam. Ölüm meleğinden çekinmem. Benim sahibim beni böyle yaptı.

Allah'ım! Senden başkasını bilmem "

Bundan sonra dehşetli bir ses çıkardı, bu hal olduğu gece son dünya kelâmı olarak üç kere **"ALLAH!.. ALLAH!,. ALLAH!.."** dedi ve hakkın rahmetine kavuştu.

Kaynak: M. Şefik KORKUSUZ, Gavs-ûl Azam S. Abdülkadir Geylani Ve Kadiri Tarikatı, 1995-Diyarbakır

FÜTÛHÂT-I MEKKİYYE'nin Altmış ikinci Kısımı

Haccın İlk Eylemi Olarak İhram Ve Batınî Yorumu

İhram (elbisesi, bâtını yorumuyla insanın kendine yasak koyması), bu ibadete başlarken giyilen ille şeydir.

Şibli'nin konuyla ilgili hikâyesi şöyledir: Şibli'nin bir arkadaşı –hikâye onunla Şibli arasında geçer– şöyle aktarır: Şibli bana şöyle sordu:

- Hacca niyetlendin demek!

Ben de:

- 'Evet' dedim.

Bunun üzerine bana şöyle sordu:

- Bu sözleşmenle yaratıldığın günden beri buna aykırı olarak yaptığın bütün sözleri geçersiz yaptın mı?

Ben:

- 'Hayır' dedim. ,

Şibli:

- 'Öyleyse sen sözleşme yapmadın' dedi.

Bana:

- 'Elbiseni çıkardın mı?' dedi. Ben ise 'evet' dedim. Şibli 'Demek her şeyden soyutlandın?' dedi. Ben 'hayır' diye karşılık verince, Şibli 'Elbiseni çıkarmamışsın' dedi.

- Şibli, 'Temizlendin mi' diye sordu. Ben 'Evet' dedim.

- Şibli 'Bu temizlikle her türlü hastalık gitmiş olmalıdır' dedi. Ben 'Hayır' deyince, Şibli 'Öyleyse temizlenmedin' dedi.

- Şibli 'Lebbeyk' (Allah Teâlâ'ım emrindeyim) dedin mi diye sordu. Ben de 'evet' dedim.

- Şibli, 'senin söylediğin gibi Lebbeyk diyen bir cevap aldın mı?' diye sordu. Ben 'hayır' dedim.

- 'O zaman Lebbeyk demedin' diye cevap verdi.

- Sonra 'Harem'e girdin mi?' dedi. Ben de 'evet' dedim.

- Şibli 'Oraya girerken yasaklanmış her şeyi bıraktın mı?' dedi. Ben 'hayır' dedim.

- 'Öyleyse girmedin' dedi.

- Sonra bana 'Mekke'de bulundun mu?' dedi. Ben de 'evet' dedim.

- Şibli 'Mekke'ye girerken Haktan sana bir şeref geldi mi?' diye sordu. Ben de 'hayır' dedim.

- 'Öyleyse oraya girmedin' diye cevap verdi.

- Sonra ‘Mescide girdin mi?’ diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim.

- Şibli ‘Mescide girerken bildiğin yönden Hakka yaklaştın mı?’ diye sordu. Ben de ‘hayır’ dedim.

- ‘Öyleyse girmedin’ dedi.

- ‘Kabe’yi gördün mü?’ diye sordu. Ben de ‘hayır’ dedim.

- Şibli ‘Öyleyse neye yöneldiğini görmüş olmalısın’ dedi. Ben ‘hayır’ dedim. Şibli ‘O zaman Kâbe’ye girmedin’ diye karşılık verdi.

Sonra, **‘üç kez koştun mu ve dört adım yürüdün mü?’** dedi. ‘Evet’ dedim.

Şibli ‘Dünyadan sanki kendisinden ayrılır ve koparcasına kaçmış; bu dört yürüyüş ile kaçtığın dünyadan güvene kavuşmuş ve bundan dolayı Allah Teâlâ’ya şükrün artmış olmalıdır’ dedi. Ben ‘hayır’ dedim.

Şibli ‘Öyleyse bunu yapmadın’ dedi. Sonra ‘Hacer’e (Hacer-i esved’e) el sürüp onu öptün mü?’ diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim.

Bir feryat atıp şöyle dedi: **‘Yazık sana! Hacer’e el süren kimse, hiç kuşkusuz, Hak ile tokalaşmış demektir. Hak ile tokalaşan kimse ise, emniyete ve güvene kavuşmuştur. Allah Teâlâ senin üzerinde güven ve emniyet eserini ortaya çıkarttı mı?’** ‘Hayır’ dedim.

- Şibli ‘Öyleyse Kâbe’ye el sürmedin’ diye karşılık verdi.
- Sonra, ‘Makam’ın önünde durup iki rekât namaz kıldın mı?’ diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim.
- Şibli ‘Rabbinin mertebesindeki mekânda durduğuna göre sana niyetin gösterilmiş olmalıdır’ dedi. Ben ‘hayır’ dedim. Şibli ‘O zaman namaz kılmadın’ diye karşılık verdi.

Sonra, şöyle sordu: ‘Safa’ya çıkıp orada durdun mu?’ Ben de ‘evet’ dedim.

Şibli **‘Ne yaptın?’** diye sordu: Ben de ‘Yedi kez tekbir getirip orada durdum ve Allah Teâlâ’dan (ibadetimi) kabul etmesini niyaz ettim’ dedi.

- Bunun üzerine ‘Meleklerin tekbirini getirmiş ve o yerin hakikatini idrak etmiş olmalısın’ dedi. Ben de ‘hayır’ dedim.
- Şibli ‘Öyleyse tekbir getirmedin’ dedi. Sonra ‘Safa’dan indin mi?’ diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim.
- Şibli ‘Bütün hastalıkların ortadan kalkıp safa (duruluk ve afiyet) buldun mu?’ diye sordu. Ben de ‘hayır’ dedim.
- Şibli ‘Ne Safa’ya çıkmışsın ne oradan inmişsin’ dedi.
- Sonra ‘Hervele (Safa Merve arasında koşmak) yaptın mı?’ diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim.
- Şibli ‘O'na kaçtın mı ve kaçmaktan kurtuldun mu? Varlığına ulaştın mı?’ diye sordu. Ben de ‘hayır’ dedim. ‘Öyleyse hervele yapmamışsın’ dedi.
- Sonra ‘Merve’ye ulaştın mı?’ diye sordu. ‘Evet[5] dedim. Şibli, ‘(Merve kelimesiyle mü-rüvvet arasındaki ilişkiye dikkat çekerek) Mertlik üzere dinginliği bulup onu aldın mı?’ dedi. ‘Hayır’ dedim.
- Şibli, ‘Öyleyse Merve’ye ulaşmamışsın’ dedi.
- Sonra ‘Mina’ya çıktın mı?’ diye sordu. Şibli ‘Allah Teâlâ’dan kendisine isyankâr olduğundan başka bir hal temenni etmiş olmalısın?’ dedi. Ben ‘hayır’ deyince,

- Şibli 'O zaman Mina'ya çıkmamışsın' dedi.

Sonra, 'Havf mescidine girdin mi?' diye sorunca 'evet' dedim.

- Şibli 'Girerken ve çıkarken korkmuş ve sadece orada bulabildiğin bir korku duymuş olmalısın' dedi. 'Hayır' diye karşılık verdim.
- Şibli 'O zaman oraya girmemişsin' dedi. Sonra 'Arafat'a gittin mi?' dedi. Ben 'Evet[1] diye cevap verdim.
- Şibli 'Orada vakfe yaptın mı? (durdun mu)' dedi. 'Evet' dedim.
- Şibli 'Uğruna yaratıldığın hali anlamış ve istediğin hali öğrenmişsindir. Bu halle sana tanıtan kimseyi de öğrendiğin gibi işaretlerin kendisini gösterdiği mekânı da öğrenmiş olmasın. Çünkü O, her durumda nefesleri yenileyendir.' Ben 'hayır' deyince
- Şibli, 'O zaman Arafat'ta vakfe yapmamışsın' diye karşılık verdi.
- Sonra 'Müzdelife'ye kaçtın mı?' diye sordu. 'Evet' diye karşılık verdim.
- Şibli 'Meş'ar-i haram'ı gördün mü?' diye sordu. Ben de 'evet' dedim.
- Şibli 'Allah Teâlâ'yı başka her şeyi sana unutturup kendisiyle ilgileneceğin tarzda O'nu zikrettin mi?' diye sordu. 'Hayır' diye cevap verdim.
- 'Öyleyse sen Müzdelife'de vakfe yapmamışsın' dedi.
- Sonra, 'Mina'ya girdin mi?' diye sordu. Ben 'evef dedim. Şibli, 'Kurban kestin mi?' diye sordu. Ben 'evet' diye karşılık verdim.
- Şibli 'Nefsini değil mi!' dedi. 'Hayır' diye cevap verdim.
- Şibli 'Öyleyse kurban kesmemişsin' dedi. Sonra bana taş attın mı diye sordu. Ben evet dedim.
- Şibli 'Senin üzerinde ortaya çıkan bilgini artışıyla bilgisizliğini kendinden uzaklaştırdın mı diye sordu. 'Hayır' dedim.
- Şibli 'O zaman atmamışsın' dedi. 'Saçını kestin mi' diye sordu. Ben 'evet' dedim.
- Şibli 'Arzuların azaldı mı?' diye sordu. 'Hayır' dedim. O zaman 'Saçını kesmemişsin' dedi.
- Sonra 'Ziyaret etini mi?' diye sordu. 'Evet' dedim.
- Bunun üzerine şöyle sordu: 'Sana hakikatlerden bir şey gösterildi mi? Ya da bu ziyaret nedeniyle Allah Teâlâ'nın sana olan ikramlarını gördün mü? Çünkü Hz. Peygamber şöyle buyurur: **'Hac veya umre yapanlar, Allah Teâlâ'nın ziyaretçileridir. Ziyaret edilen, ziyaretçisine ikramda bulunur.'** 'Hayır' diye cevap verdim.
- Şibli 'Öyleyse ziyaret etmemişsin' diye karşılık verdi.
- Sonra 'İhramdan çıktın mı?' diye sordu. 'Evet' dedim.
- Şibli 'Helal yemeye niyetlendin mi?' diye sordu. 'Hayır' dedim. Şibli 'O zaman ihramdan çıkmamışsın' dedi.
- Sonra 'Veda (haccı) ettin mi?' diye sordu. 'Evet' dedim.
- Şibli 'Peki bütünüyle nefsinden ve ruhundan çıktın mı?' diye sordu. 'Hayır' dedim.
- Şibli şöyle karşılık verdi: **'Öyleyse veda etmiş değilsin, bu yükümlülük sende kalmıştır. Artık nasıl hac yapacağına bak! Kuşkusuz sana haccı anlattım. Hac yaparken, betimlediğim şekilde davranmaya çalış.'**

Allah Teâlâ seni desteklesin bilmelisin ki, bu öyküyü anlatmamın nedeni, Allah Teâlâ ehlinin yönteminin bu şekilde olduğuna dikkatini çekip bunu hatırlatmak ve bildirmektir. Onlar, böyle hareket ederdi. Şibli de, haccı böyle algılamıştı, çünkü o, sadece kendi tecrübesinden (zevk) soru sormuştu. Başka bir insan onu yaşamış mıdır, yaşamamış mıdır? Gerçekte, bir başkası onu idrak edebilir. Bazen, daha üstün veya daha düşük bir şeyi de idrak edebilir.

Öyleyse, herkesin belli bir makamı vardır.

Bu ibadetlerin bâtını yorumlarında bizden önce kimsenin bilmediği bir yöntem takip etmiş değiliz. Şu var ki, Allah Teâlâ'nın bu konuda kuluna olan inayet ve ihsanına göre zevkler değişir.

Şimdi konumuza dönebiliriz:

…

c. V, Sh:275-278

Kaynak: Muhyiddin İbnü'l Arabî, Futûhât-ı Mekkiyye ,Futûhât-ı Mekkiyye Tercümesi, hzl: Ekrem Demirli, 2011,İstanbul

BIYIK: BU DÜNYADA HİTLER DE VAR CHAPLİN DE

ESKİ TAS

Sesli sinemanın bütün büyük filmleri sessizdir. Öyleyse, örnek olarak sessiz filmler alınmalı ve bunların sesli sinema döneminde ne hale geldiklerine bakılmalı.
(Godard)

https://youtu.be/3ghTTjltCtY
Bazı meyveler vardır; çiçeğini düşürüp dalda arsız ve gergin değirmilendiklerini gördükçe insanın hayata güveni doğrulur. Bazı kitaplar, bazı filmler de insana hayat var dedirtiyor öylece. Gencecik bir çocuğun, **Umut Delimehmet**'in yedi dakikalık kısa filmi mesela: **Bıyık / Moustache.** Sinema hayallerini gerçekleştirememeye dair pek çok bahaneyi de yerle bir eden bir film bu. Profesyonel oyuncular, tam-tekmil teknik alet-edevat ya da ultra stüdyolar olmadan da, anlatacak hikayesi, diyecek sözü olanlar için sinema var, hayat var. Umut Delimehmet'in diyecek sözü hayli yalın: **Bu dünyada Hitler de var Chaplin de...**

Türlü çeşit bıyık gelip geçmiş dünyadan. Sarkık bıyıklar, pos bıyıklar, kaytan bıyıklar, sakala karışmış bıyıklar, burma bıyıklar, badem bıyıklar. Öyle ki bir dönem, **"bana bıyığını göster, sana nasıl bir adam olduğunu söyleyeyim"**li tuhaf durumlar/dönemler bile vardı yeryüzünün bıyıklılar diyarında. İşte bıyığına göre sağcı ya da solcu olunabiliyor, entelektüel yahut zırcahil sayılabiliyordun. Hatta babacan ya da gaddar olmanın bile bıyıklı halleri; kodamanların kendine has bıyık bırakışı söz konusu idi. Bilmiyorum, kısmen belki hala yürürlüktedir bıyık okuma faaliyetleri. Nietzsche bıyıkları, Hulusi Kentmen bıyıkları, Salvador Dali bıyıkları, Hasan Hüseyin Bıyıkları, Clark Gable yahut Ayhan Işık bıyıkları, Öztürk Serengil bıyıkları, Che Guevara ve Hitler bıyıkları... Asıl mesele bıyık değil; asıl mesele, bir gün sokağa çıkmışken bütün insanların dudakları ile burunları arasındaki koordinatta tektip bıyığın ikamet ettiğini gördüğünüzde, derhal mahalle berberine gidip kendinizi o tıraşa emanet etmek galiba.



Bıyık aslında 2013 yılında çekilmiş. Umut o sıra Sürmene'de lise öğrencisi. Resim öğretmeni **Hakan Sümer**'in okulda Film Ekibi kurması ve Umut'un da ekibe katılmasıyla başlıyor hikaye. İlk filmleri, Hakan Sümer'in yazıp yönettiği **Kaşık**. Umut yönetmen yardımcısı bu filmde. Daha sonra Bıyık'ın senaryosunu yazıp Hakan öğretmene gösterince, beğeniliyor ve böylece Umut Delimehmet genç yaşında ilk yönetmenlik deneyimini hayata geçiriyor. Kaşık be Bıyık sosyal medya ortamlarında epeyce ilgi görüp beğeniliyor; derken Bahçeşehir Üniversitesi'nde düzenlenen **Türkiye Liselerarası Kısakes Film Festivali**'nden Jüri Özel Ödülü alıyor. Aynı yıl, **Boğaziçi Film Festivali, Kısa Film Yarışma Dışı Gösterim Seçkisi**'nde yer alan Bıyık, **SETEM Akademi BAK Ödülleri, Kurmaca Dalı Ön Eleme Finalisti** de oluyor. En nihayet, ver elini Cannes! Kısakes Film Yarışması'nın Kurucu Başkanı **Arya Su Altıoklar**'ın Cannes'a göndermek için seçtiği dört filmden biri de Bıyık. Geçtiğimiz günlerde, 68. Cannes Film Festivali'nde, Umut'un filmi sürüyle kısa film arasından sıyrılıp gösterimi yapılacak filmler arasına girdi ve anlaşıldığı kadarıyla övgülerle karşılaştı.



Burjuva sinemacıların yaptığı gibi gerçeğin yansımalarına odaklanmaktan ziyade, bu yansımanın gerçekliği ile ilgilenen sinema erbabı büyümemek zorunda: Burnu büyümeyecek, kütlesi büyümeyecek, verili yetişkin ahlakıyla büyümeyecek falan. Sözünü ettiğim şey "içimizdeki çocuk" biçimli tatavalar değil. Saf sinema bildiğin çocuk işi. **Jodorowsky**'nin plan plan çizimlerine kadar hazır edip, dünyanın beş bucağından anlatmayı düşlediği hikaye için en iyi olduğunu saptadığı onlarca insanla -Dali dahil, anlaşma yapıp ve fakat bir türlü perdeye yansıtamadığı eğer tamamlanabilseydi muhtemelen bir şaheser olacak **Dune** üzerine **Frank Pavich**'in çektiği**Jodorowsky's Dune**'ünü izleyin mesela. Orada, tevellüt bahis konusu edilirse seksen küsur yaşındaki heyecanlı, yaramaz ve tatlı yumurcak olan Jodorowsky'yi yakından görebilirsiniz. Eşsiz aksanlı İngilizcesiyle, gözlerinde "hayat var" dedirten cinlikle; yetişkinliğin ekonomi politiğine bulaşmamış pür sinema delisi bir çocuk.



Bıyık'ın umut veren yönetmeni, şimdi Ankara Üniversitesi'nde Sinema Televizyon bölümü öğrencisi. Tevellüt olarak da belli ki görü-ekseni olarak da büyümemiş. Sonra sonra "büyüyecek" mi; bilmiyoruz. Fakat yedi dakikalık bu filmiyle sahiden siyah beyazın, sessiz'in tadını yeniden anımsatabildi izleyen herkese. Gerçi vizesi yetişmediği için davetli olduğu halde cismen Cannes'a gidemedi ama, filminde duvara asılı Chaplin portresi ile daha sinemasal bir seyahate katıldı. Filmdeki Hitler bıyıklı ana karakter, Umut'un felsefe öğretmeni **Cevat Zengin**. Karakteristik bir yüzü olduğu için yönetmenimiz tarafından seçilmiş. Küçük oyuncu ise, kuzeni **Alperen Karamustafa.**

Hani hala soframıza haftada bir et gelir belki, çocuklarımız işten eve sapsarı iskelet gelir; ama nikbinlik elden bırakılmayacak: Belki sahiden motorları maviliklere süreceğiz çocuklar! Çünkü **bu dünyada Hitler varsa Chaplin de var!**

Gönderen nomen zaman:
Etiketler: Alperen Karamustafa, Cannes, Cevat Zengin, kısa film, Moustache, sinema, Türkay Nişancı, Umut Delimehmet, Yasin Yılmaz

SÂLİKİN SEYRİNDE RENKLER VE RÜYALAR

Maneviyat terbiyesinde sâlik yol alırken uğradığı makamları tayin ve tesbitinde rüyalar, yakaza halinde görüntüler [vizyon] haller, renkler, işaretler, uyarılar kabilinden olma özelliği taşır. Bunların tasavvuf literatüründe farklılıklar göstermesi ve birbirine yakın /birbirinden uzak durumlar arzetmesi müptedi [yeni başlayanlar] için şüpheler doğurmakta, orta yolda olanlar veya sona ulaşanlarda da **"bu farklılık neden oluşuyor"** sorusu meydana gelmektedir.

Allah Teâlâ sıfatlarının ve isimlerinin hükümlerinin ve eserlerinin açığa çıkması aslâ durma kabûl etmediği gibi tecellî etmediği bir ân da yoktur. Bir anda iki aynı şeyi tecelli ettirmediği gibi, bir kez tecelli ettiğini de bir daha tekrar etmez. Nitekim, âyet-i kerîmede "külle yevmin huve fî şe'n" ya'nî "O her an yeni bir iştedir" (Rahmân, 55/29) buyururken her "şey" in farklı olduğunu belirtilmek istenmiştir. Belki tasavvuf usul kitaplarında beyan edilen mevzular aslında müridin / sâlikin tabi olduğu şeyhin usulüne göre veya meşrebine uygun olanın ifadesidir. Yani; mürşid, benim yetiştirme tarzımda bu haller zuhur eder/ben bu şekilde terbiye edildim, sizi de bu şekilde yetiştirirken bu dustur maneviyesinden götüreceğim ikazıdır. Aşağıda çeşitli kaynaklarda geçen bilgileri parçalamadan ve ekstra yorum katmadan istifadenize sunarak, farkındalık babının nasıl oluştuğunu ve nasıl düşünebilirsiniz için kaynak olması için bir misal olabilir.

Hulasa Allah Teâlâ'ya ulaşan yollar nefesler/nefisler sayısıncadır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

İKTİBASLAR

MAHMUD-U ŞEBÜSTERÎ kaddese'llâhü sırrahu'l azizin SAADETNÂME'sinden

205. Kıta:

Cisimlerin çamuru "iki el"dedir,[375] yine gönlün menzili "iki parmak"tır.[376]

Bu sözden gizli sırra (giden bir) yol vardır.

Burada bundan başkasını söyleyemem.

Ruh, fıtrat ile Tanrı'dan agâhtır.

Renksiz levha "Allah'ın boyası"dır.[377]

İyi, hiçbir şekilde kötü olmaz.

Hakk'ın sözünü ara ki **"Tebdil yoktur."**[378]

O verilmiş (nasibi) geri alır, heyhat.

---

375 "Allah, Adem'in hamurunu iki eliyle 40 sabah yoğurdu" Beyhâkî, Esma ve's-Sıfât, 11/59; Taberî, Tarih, 1/91

376 "Ademoğullarının kalplerinin tamamı, bir kalp gibi, Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır. Dilediği gibi tasarruf eder." Müslim, Kitabu'l-Kader 17; Müsned 11/168, 173; Beyhâkî, Şu'abu'l- îmân, 757.

377 Bakara 2/238

378 **"Allah'ın sözlerinde değişiklik yoktur." Yunus 10/64 Tin**

Zâtta olan arz ile yok olmaz.

Kaynak: Mehmet TEMELLİ, Mahmud-u Şebüsterî Hayatı, Görüşleri, Üç Risalesi, 130544-Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, 2003-İstanbul., 205. Kıta:

**

LETÂİFLERDE ZİKİR

Zikir dersleri ilk önce latifeler üzerinde uygulanır. Letâif kelimesi latifenin çoğuludur. İnsanın maddî kalbiyle alakası bulunan, ruh ve nefs gibi manevi varlığının özellikleri için kullanılır.

"Lâtif" Allah Teâlâ'nın esma-i hüsnasındandır. Lütufkâr anlamına geldiği gibi, ince, cismi olmayan, gözle görülmeyen anlamına da gelir. Nitekim: "Gözler O'nu idrak edemez. O gözleri idrak eder. Latif'dir. Habîr'dir."[379] Âyetindeki "Latif' bu anlama, yani gözle görülmeyen ama her şeyden haberdar olan anlamındadır. "Latîfe" de aynı kökten olup gözle görülmeyen anlamı taşır.

Letâiflerin Yerleri

Letâifler Âlem-i sagîr ve Âlem-i Kebir olmak üzere iki yerdedir.

—Âlem-i sağîr yani küçük âlem insana denir.

—Âlem-i Kebir insandan başka her şeydir.

Âlem-i sagîr, on parçadan meydana gelmiştir. Bu da ikiye ayrılır.

1-Âlem-i halk beş letâiftir. Nefs, hava, toprak, su ve ateş.[380] Asılları da Âlem-i kebirdedir. Yerin dibinden arşa kadar, âlemi halkdır. Onun üstü âlem-i emirdir.

Arşın içindeki mahlûklar maddeden yapılmıştır. Zamanlı ve hacimlidirler. Onun için Âlem-i halk'a ölçü âlemi de denir. Mahlûklar, âdemle (yokluk) vücudun (varlık) birleşmesinden meydâna gelmiştir. Âdemle vücudun birleşmesi, beş aslın sonuna kadardır.

2-Âlem-i emir beş letâiftir. Kalb, rûh, sır, hafî ve ahfâ'dır. Asılları, arşın dışında görülür. Âlem-i emir, maddesiz, hacimsizdir. Bunun için, Âlem-i emre Lâ-mekânî de denilmektedir.

Letâifler

<u>Kalb</u> latîfesinin yeri, sol memenin iki parmak altıdır.

<u>Ruh</u> latîfesi sağ memenin iki parmak altındadır.

<u>Sır</u> latîfesi sol memenin iki parmak üstü ve göğsün ortasına yakındır.

<u>Hafî</u> latîfesi sağ memenin iki parmak üstü göğsün ortasına yakındır.

<u>Ahfâ</u> latîfesi göğsün ortasındadır.

---

379 En'am, 103

380 Bedeni saymayanlarda vardır. Fakat zikr-i sultan beden ile yapıldığı için bedenin de letâiften sayılması uygundur.

Nefs latîfesinin yeri alındır.

Beden (ateş, hava, su ve topraktan) meydana gelmektedir. Bu unsurları ayrı ayrı sayarsak, latîfeler on olur. Onun için bunlara letâif-i aşere (on latîfe) denilmiştir.

MAKAMI	YERİ	NEBİ'Sİ	NURUNUN RENGİ ve UNSURU
KALP	Sol memenin iki parmak altı	ÂDEM aleyhisselâm	SARI-YEŞİL Toprak
RUH	Sağ memenin iki parmak altı	NUH aleyhisselâm İBRAHİM aleyhisselâm	KIRMIZI Hava
SIR	Sol memenin iki parmak üstü	MUSA aleyhisselâm	SU RENGİ Su
HAFÎ	Sağ memenin iki parmak üstü	İSA aleyhisselâm	SİYAH Ateş
AHFÂ	Göğsün ortası	MUHAMMED sallallâhü aleyhi ve sellem	YEŞİL Toprak
NEFS-İ NATIKA	İki kaşın arasıdır	VÜCÛD-Ü KÜL	HER RENK VAR (Yani renksiz)

Bu nurların renklerinde ihtilaf vardır. Mesela "kalbin nuru kırmızı, ruhun nuru sarı, sırrın nuru beyaz, hafinin nuru yeşil, ahfânın nuru siyah ve bazen beyaz, ümmi dimağda zuhur eden sultan-ı zikir, nefs-i natıkanın nuru mavi olur." Bu da gösteriyor ki, insanın meşreplerine göre sınıflandırılma ve değişim vardır.

Kaynak: Gavs – ül Âzam İhramcızade Hacı İsmail Hakkı Toprak (Kuddise Sırruuhul Aziz): Nakşî – Hâki Tarikatı ve İlm – i Ledün Sırları) 2008, İstanbul

**

Nakşibendi tarikine intisap eden bir kişinin okuması gereken eserlerden kabul ettiğim bir kitap olan **Şeyh Süleyman Çelebi Kaya** tarafından hazırlanan **"İhsan Yolu"** isimli eserde **Şeyh-i Meczûb Muhammed Saîd Seyfüddîn'in, Şeyh Muhammed Kadrî Hazîn'in (Kaddesellâhü sırrahumü'l âlî), keşifler ve bâtınî ictihâdlar, açıkladığı sırlar kısmında Altı letaifin renklerini şu şekilde beyan kılmıştır.**

Kalb latifesi	Sarı
Ruh latifesi	Siyah
Hafî latifesi	Akik kırmızısı

Ahfâ latifesi	Çok beyaz
Sır latifesi	Yeşil
Nefsi natikanın nuru	Bunların birleşimidir.

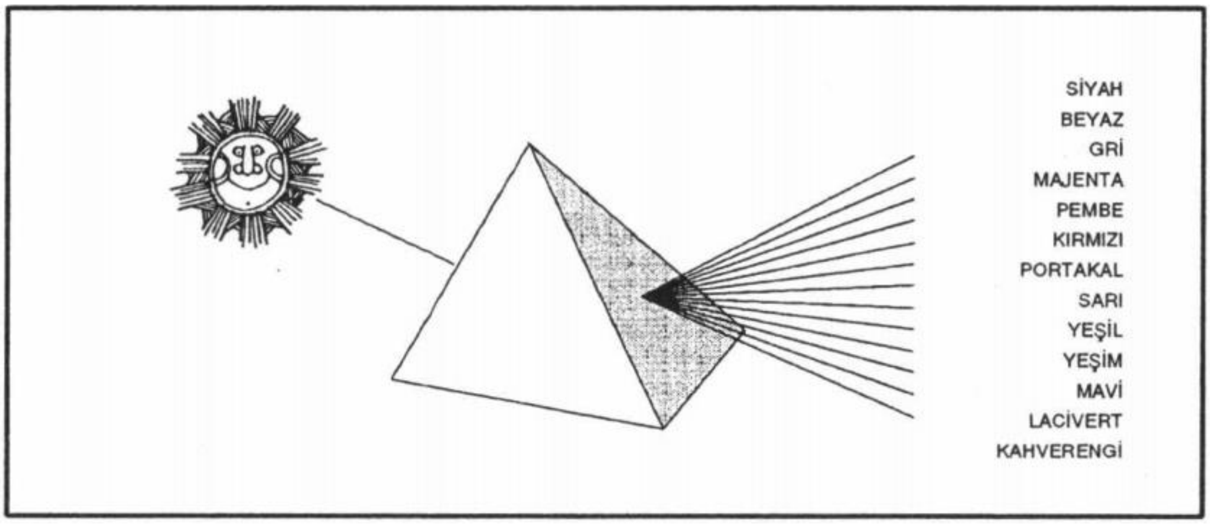
Bunlar da sâlikin isti'datina, kuvvetine ve basiretine göre görünür. Yani çesitleri ve renkleri basiretinin isti'datina göredir.

Erişim: İhsan Yolu :www.suleymankaya-kds.com/ihsan/ihsan

http://www.suleymankaya-kds.com/ihsan/fasil11.htm

**

Pirizmadan çıkan ışığın renkleri bize letâiflerin durumunu gösterirken hepsi renksiz ışığın nasıl renkler barındırdığını da ikaz ediyor.



**

NAKŞİ-HÂKİ TARİKİNDE SEYR-Ü SULÛK TE SON DERSLERDEN OLAN 36. DERSİN İZAHINDA VERİELEN İZAHAT

UMUM KEMALAT-I CAMİ ZÂT-I MUHABBETİ ULUHİYYET

Müridin gayretleri ile beraber kavuşacağı Ülûl Azim velayetinin kemâlâtından sonra, sâlikin sülûkü iki tarafa vuku bulur. Bu da mürşidin ihtiyarına bağlıdır. Mürşid ne tarafa isterse sâliki o tarafa sülük ettirir.

Bu iki taraftan birisi: **Hakaiki İlâhiyye** tarafıdır ki; bu taraf Kâbe'nin, Kur'ân-ı Kerim'in ve namazın hakikatinden ibarettir.

İkinci taraf da: **Hakâiki Enbiyalarından** ibarettir.

Mürşid, sâlike Kâbenin hakikatinde yönelince, bu makamda Cenâb-ı Hakk'ın azamet ve büyüklüğüne şahid olunur. Onun heybeti Bâtın üzerini kuşatır. Bu makamda sülük edenler **zat' murakabesini** yerine getirirler. Kendisine murakabede bulunulan zat, bütün varlığın secde kıldığı Halik-i kâinattır. Nice kimselere bu kudsî makamda yokluk ve ebedîlik hali

ikram edilir de, sâlik nefsini bu ikrama ulaşmış ve sahib olmuş olarak bulur. Kâinatta var olan her şeyin yönelişi O'nun tarafınadır. Bu teveccüh her ne kadar kemâlâtta (olgunlukta) hâsıl olan bir yöneliş olup renkle ilgisi olan bir teveccüh ise de burada bahsedildiği kadardan ibaret değildir. Batınî nisbetin yüceliği ve genişliği bu makamlarda daha fazladır, (ziyade üstüne ziyadedir)

Nebilere âit hakîkatlarda görüntüler renksiz meydana gelip, bu tecellîlerin yücelik ve genişliklerine rağmen, ilâhî hakîkatlerdeki tecellîye nîsbetle tecellîleri daha azdır.

Bu halin sırrına gelince: Sâlike zat mertebesinde fena ve baka hali ikram edilir. O da, bu mertebenin ahlâkı ile ahlâklanınca, idraki kuvvet kazanır ve üstte olup âlemi emirden bulunan nisbeti idrak eder. Yani, eriştiği yüceliğin idraki kendisine bildirilir. Yine böylece sâlik erdiği bu makamlardaki renkten soyulmuşluğu kendi idraki ile bulamaz. Zîra bilir ki; kemâlâtın, âlemi emirden olan yüceliklere göre nisbeti, ikisinin de letafetleri itibariyledir ve her ikisinde de letafet cinsleri aynıdır. İsterse bu benzeyişleri gösterişten ibaret olsun. Kemâlât nisbetinde renksizliğin ayırımı sebebine gelince: Muhakkak ki sâlik sıfat ve şüûnat (haller) mertebesinden, fenafillâh ve bakabillâh sebebiyle nail olduğu velayetlerde, kendisine ikram edilen tecellî kadar idrak kuvvetine sahiptir. Bunun için de Zat mertebesindeki hallerin idraki güçtür. Muhakkak ki, velâyete âit kemâlât diğer bir velayet mertebesinden meydana gelmektedir. Nübüvvetin kemalâtı daha başka bir kapıdan girer. Velayetin kemalâtı ile nübüvvetin kemalâtı arasında —suretin bile olsa— hiç bir benzerlik yoktur.

Bazı tasavvuf ehli diyorlar ki: **"Evliyalık makamı, nüvüvvet makamının gölgesidir diyenler hata ediyorlar. Gerçek olan böyle değildir. Her iki kemalâtın birbiri ile katiyyen bir ilgisi yoktur."**

Kemalât mertebesi hususunda, yukarıdan beri ifade edilenlerin dışında, daha nice münasebetleri vardır. Velilerden bazılarının ifade ettiklerine göre; kemalâta nisbet edilen hakikatlar, denizlerin dalgaları durumundadırlar. Bu demektir ki, kemalât ne zaman fevkani (âlemi emre mahsus tecellîlerden meydana getirse) olursa, o kemalâtın tecelli kaynağı, tecellînin daimî olduğu zatın makamıdır. Bundan: anlaşılmaktadır ki, hangi tecellî fevkani (âlemi emirden gelen bir tecellî) ise, o tecellî Zat mertebesinin dışına çıkamaz. Çünkü tecellî kaynağı, o mertebenin dışında değildir. Böyle bir duruma, (denizin dalgaları) tâbirini kullanmak isabetlidir. Bu hal eşyayı hakikatine nisbet etmede meydana gelmektedir. Yoksa kemalâta nisbetle değil. Meselâ, Kâbe-i Muazzamanın hakikatinde azâmet, kibriya ve mümkünat için secde edilen yer meydana gelmektedir. Buradaki sırrın inceliğini kavramaktan akıl acze düşmüştür. Hattâ bir mürşidin teveccühü olmadan bu mertebelere erişmek ve anlamak mümkün değildir.

**

Hafız Hulusi Efendi Mizânnu'n Nüfus isimli eserinde manevi alemde veya rüyada görülen renklerin nefis mertebelerine göre tasnif yaparken yaptığı yorumlar ise daha bir değişik şekil arzeder.

Sıcaklık, Soğukluk, Karanlıklar, Siyah Renk,	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlâsın	Nefs-i Emmâre

	olmaması	
Sarı Renk	Nefs-i Levvame'nin galebe sıfatıdır.	Nefs-i Levvâme
Beyaz Renk	Nefsi Mülhime'nin galebesine,	Nefs-i Mülhime
Yeşil Renk	Nefs-i Mutmainne'nin galebesine.	Nefs-i Mutmainne

Kaynakça

http://ismailhakkialtuntas.com/2015/05/24/ruya-tabirleri-2/

Hafız Hulusi Efendi hzl: Abdurrahman ACER, Mizanu'n- Nüfus (Rüyalar Işığında Nefis Mertebeleri) [Kitap]. - İstanbul : Sebil, 2006.

**

MEKTÛBAT-I İMAM RABBANİ-

Sonra.. Tarikat-ı Sofiyye'ye sülûkten maksad: suretleri, gaybi olan şekilleri müşahede ve lâkeyfi olan nurları ve renkleri muayene değildir. Zira, bu gibi şeyler, oyuna ve oyalanmaya dahildir. Bu hissi olan nurlarda ve suretlerde ne gibi bir noksanlık vardır ki; bir şahıs bunları bırakıp da, gaybî olan suretleri ve nurları temenni ede.. Hem de riyazetleri ve mücahedeleri irtikâb ederek.. Zira, bu suretlerve nurlar, o suretler ve nurlar tümden Hakkın mahlukudur. O Yüce Zat'ın varlığının delilidir.

266.Mektup

Sofiyeden bazıları, güzel yüzlere ve tatlı nağmelere şu hayale dayanarak dalmışlardır: Bu güzellik ve cemal, Yüce Mukaddes Hazret-i Vacib'ül-vücud Zat'ın kemalâtından müsteardır; bu yerlerde zuhura gelmiştir. Bu iptilayı dahi iyi ve güzel zannederler. Hatta, böyle bir şeyi vusul yolu tasavvur ederler. Ancak, daha önce de anlatıldığı gibi, bu Fakir katında bu zannın aksi sabit olmuştur. Asıl şaşılacak durum şu ki, onlardan bazıları:

— **«Bilhassa tüysüz delikanlılardan sakının; çünkü onlarda, Allah'ın rengine benzer renk vardır.»** Cümlesini, gayelerine dayanak yapmışlardır. Onları: **— «Allah'ın rengine benzer..»** Cümlesi, yanıltmıştır. Ama, anlayamazlar ki, bu cümle onların taleplerinin tam aksinedir ve bu Derviş'in fikrini teyid eder. Çünkü onda tahzir edatı vardır ki; onlara teveccühü yasak eder.. Bu arada galat menşei de açıklanmış oldu. Şöyle ki: Onların güzelliği. Hakkın cemaline ve güzelliğine benzer; ama onun güzelliği ve cemali değildir. Bu şekilde, onlara anlatıldıki: Yanılıp galata düşmeyeler.. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde dünya için şöyle buyurdu: — «Dünya ve âhiret ancak iki kuma gibidir; birini razıetsen, diğeri darılır.»

234. Mektup

Kaynak: MEKTÛBAT-I RABBANİ, (Arapçadan çeviren), Abdulkadir Akçiçek 1.Birinci Cilt

**

ŞUAYB ŞERAFEDDİN GÜLŞENÎ- Hayatı, Eserleri, Mektupları (Muraselât) isimli eserde

…

Şeyhu'l-Ekber (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) Efendimiz hazretleri, **(Kitâbu'l-İsrâ ilâ Makâmi'l-Esrâ)** nâm eser-i hakîkat rehberinde Mi'râc-ı manevîyesi ve Rûh-i Kuddüs'le mükâlemesini beyan sadedinde buyurur:

"Ey latîf sırr! Senin arzunla aranda latîf ve kesîf üç perde vardır. Birincisi kırmızı yâkutla taçlanmıştır ki, bu ehl-i tahkîke göre ilk gelendir. Bir diğeri sarı yakutla taçlanmıştır ki o ise, ehl-i tefrîka göre üçüncü konumdadır. Bir diğeri ise ekheb yakutla taçlanmıştır ki o ikinci konumdadır ve berzah ehli tarîkatte buna dayanmıştır. Kırmızı olan Zât için, ekheb Sıfat için, sarı ise Ef'âl içindir ve bu sonuncusu infisâl (ayrılık) perdesidir."

Bu dahî ma'lûm ola ki, gerçi tertîb-i aksâm-ı envâr, bazı turuk-i aliyyede ihtilâfâta dûçâr olmuş ise de intisâbıyla müftehâr ve mübâhî olduğumuz Tarîkat-i Aliyye-i Gülşenî Sezâî'de beyan-ı envâr-ı etvâr: Ezrak ve asfar ve ahmer ve ebyaz ve ahdar ve esved ve bî-renkten ibârettir. Pîr-i sânî, Hazret-i eş-Şeyh Hasan Sezâî (mette'anellâh bi-feyzihi'l-'âlî) efenidimizin de hulefâsından İbrâhim Nazîr (ks.)'in:

Bilur sâlikleri râh-ı Hüdâ'nın

Bu tertîb üzeredir envâr-ı etvâr

Ki azrak asfar ve ahmerle ebyazı

Dahi ahdarla esved bî-nisân var

kıt'a-ı garrâ-yı hakîkat entümâları bu beyâna şâhid-i hâl ve burhân-ı sedâd iştimâldir. Bu beyandan ma'lûm oldu ki, sâlik seyr-i hakîkatin kalbine mürşid-i kâmil telkîniyle tevhid-i ef'âl yânî وربك يخلق ما يشاء ويختار ما كان لهم الخيرة (Kasas 28/68) [Rabbin dilediğini yaratır ve seçer. Onların seçim hakkı yoktur.] kerimesince Cenâb-ı Hakk'dan gayrı fâil-i hakîki olmadığı ilmini ilka ve sâlikin hazret-i ma'şûku efâl-i âfâkiyye ve enfüsiyye ve kalbiyye verâsından müşâhedesi nûr-i ezrak ve hevâyı yanî mâîdir. Ba'dehû tevhîd-i sıfât ya'nî

ليس كمثله شئ وهو السميع البصير

(Şûrâ 42/14) [O'nun benzeri hiçbir sey yoktur. O işittendir, görendir.] kerimesince Cenâb-ı Hakk'dan gayrı sıfât-ı kemâl ile mevsûf olmadığı ilmini ilka ve sâlikin Hazret-i ma'şûku kudret, ıırâdet, hayât, ilim, sem', basar, kelâm, tekvîn ve sâir sıfât-ı kemâl ile ve zât-ı âlemin verâsından zevk ve cümle halkta ve kendi zâhir ve bâtınında bâhir olduğunu müşâhede **nûr-i asfardır.** Ba'dehû tevhid-i zât ya'nî

كل شئ هالك إلا وجه

(Kasas 28/88) [O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır.] kerimesince Cenâb-ı Hakk'dan gayrı mevcûd olmadığı ilmini ilka ve sâlikin cemî' halkın vucûdu zât-ı Hakk'la olduğunu müşahadesi nur-i ahmerdir. Ba'dehû makâmu'l-cem', ya'nî

فلم تقتلوهم ولكن الله قتلهم

(Enfâl 8/17) [Onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü onları...] kerimesince sâlikin vahdeti zâhir ve kesreti bâtın müşâhedesi nûr-i ebyâzdır. Hazretu'l-cem' yâ'ni

كنت له سمعا وبصرا ويدا ورجلا ولسانا

(Buhârî, Rikâk, 38; Ahmed b. Hanbel, VI, 256) [Onun kulağı, gözü, eli, ayağı ve dili olurum.] hadis-i kutsîsince âlem-i bekaya avdette mertebe-i zâttan mertebe-i sıfata

فتدلي (Necm 53/8) [Sonra daha da yaklaştı.] kerimesi işâretiyle tedellî edip, sâlik vahdeti bâtın ve kesreti zâhir müşâhede eyelemesi nûr-i ahdardır.

Ba'dehu cem'ul-cem ' ya'ni

هو الأول والآخر والظاهر والباطن

(Hadîd 56/3) [O Evvel'dir, Âhir'dir, Zâhir'dir, Bâtın'dır.] kerimesice mertebe-i ef'âle tedelli edip sâlikin vahdeti kesretle ve kesreti vahdetle yek-nazarda müşâhedesi beka-yı tâm olduğundan nûr-i esveddir.

Mi'râc

با لاتر از سياهي رنك ديكر نباشد

ya'ni levn-i siyah fevkinde reng-i dîger yoktur. Bu sebepten ahsâ-yı esmâ-i edenler nihâyet suyûrda levn-i sevâd görürler ki, ona inde's-sûfiyye zıll-i hakîki derler ki, mukabele-i nûrda değildir. Belki nûru'l-envâr olan dav-i hakîkînin aynıdır. Fefhem cidden.

Ba'dehu makam-ı Muhammedî olan ahadiyyetü'l-cem'e bi'l-verâseti'l-ekmeliyyete vâsıl olup, ya'nî

وما رميت إذ رميت ولكن الله رمي

(Enfâl 8/17) [Attığın zaman sen atmadın, fakat Allah attı.] kerimesince vahdet-i 'ayn, kesret; ve kesret-i 'ayn vahdet müşâhede eylemek nûru'l-envâr olan nûr-i musâffâ makamıdır. **Bî-renktir ki, o nûr-i zâttan kinâyedir.**

Ehl-i hakîkât indinde zuhûr-i ehadiyyet murâd olunur ve âlem-i vahdete dahî işâret olunur ki, mertebe-i bî-mertebeden ibârettir ki hakîkatü'l-vucûd mecmû-i izâfât ve libâs-ı esmâ ve sıfâttan iskat ile ahz olunur. Rütbe-i mahz ender-mahz'dır.

Mertebe-i nihâyeti'l-kemâl olduğundan bunda **nûr-i bî-levn ile televvün etmez, bî-renktir.**

كل يوم هو في شأن

(Rahmân 55/29) [O her an yaratma halindedir.] ile mansûstur.

ولله يقول الحق وهو يهدي السبيل

(Ahzâb 33/6) [Allah hakki söyler ve O doğru yola iletir.]

تمت

Kaynak: Şadiye Çimen, ŞUAYB ŞERAFEDDİN GÜLŞENÎ- Hayatı, Eserleri, Mektupları

BUHARA YAYINLARI, 2006, İstanbul

**

FÜTÛHÂT-I MEKKİYYE-Muhyiddin Arâbî kaddesellâhü sırrahu'l âlî

Bütün renklerin aslı, siyah ve beyazdır. Diğer renkler, bu ikisinin arasındaki ve beyaz ile siyahın bileşiminden doğan ara renklerdir. Böylelikle kırmızı, kahverengi (toprak rengi), yeşil gibi renkler ortaya çıkar. Beyaza yakın olan renkte beyaz niceliksel olarak siyahlıktan daha çoktur. Aynı şey diğer tarafta geçerlidir.

Huzeyfe hadisinde, beyazlık değil, kızıllık zikredildi. Şöyle demektedir: **'Bu vakit gündüzdür, sadece güneş henüz doğmamıştır.'** Bu, yoruma açıktır. Kur'an'da geçen beyazlık ise, yoruma açık değildir. Bu nedenle, iki güçlü yönden beyazlığı kızıllığa yeğledik. Bu iki yön, Kur'an-ı Kerîm'de beyazın geçmesi ve yoruma açık olmayışıdır.

Meselenin bâtınî yorumu şudur:

Beyazlık anlamındaki iman, bir karışım olmaksızın, sadece Allah Teâlâ'ya tahsis edilmiştir. Kızıllık ise, içtihatla ortaya çıkan araştırmadan kaynaklanır ve o aklın yargısıdır. Aklın araştırması ise, hayal yönünden duyuyla karışmıştır. Çünkü akıl fikir gücünden, fikir gücü hayalden, hayal ise ya duyunun veya musavvire (tasvir eden) gücünün verisine göre duyudan (verileri) alır. Duyu verisi kesindir, fakat (kesinliğe) zarar veren kuşkuya maruz kalır. Bu nedenle, kızıl şafağı içtihadın araştırmasına ait saydık. Çünkü kızıllık, beyazlık ile siyahın karışımından meydana gelmiş bir renktir. Bu, özel bir karışımdır.

[FÜTÛHÂT-I MEKKİYYE'NİN] ELLİ BEŞİNCİ KISMI- YETMİŞ BİRİNCİ BÖLÜM Orucun Sırları Bâtınî Yorum

**

Tirmizi, İbn Abbas'ın şöyle dediğini aktarır: Hz. Peygamber şöyle der: **'Hacer-i esved cennetten sütten daha beyaz bir halde inmişti. Âdemoğlunun günahları onu karartmıştır.'** Ebu İsa şöyle der: Hadis, hasen-sahih hadistir.

Âdem'in hatası olmasaydı, dünyada efendiliği ortaya çıkmayacaktı. Hata Âdem'i efendi yapan ve ona seçilmişliği kazandıran şeydir (İbn Arabi burada siyah anlamındaki sevd ile efendi anlamındaki seyd kelimeleri arasında anlam ilişkisi kurmaktadır.) Öyleyse Âdem'in hatası nedeniyle cennetten çıkması, onun efendiliğini ortaya çıkartmak içindi. **Hacer-i esved cennetten çıkarken beyaz idi.** Cennete döndüğünde de, sayesinde başkalarından farklılaştığı ve Hakka yakınlık elbisesinin üzerinde göründüğü bir izin onun üzerinde kalması gerekir. Allah Teâlâ onu 'Hakkın sağ eli' konumuna yerleştirmiştir. Söz konusu el Allah Teâlâ'nın kendisini yaratırken Âdem'in çamurunu yoğurduğu eldir. 'Âdemoğullarının hataları onu karartmıştır.' Başka bir ifadeyle, onu öperek kendisini 'efendi' haline getirmişlerdir.

Renkler arasında efendiliği gösteren renk, siyahtır. Allah Teâlâ Hacer-i esvede siyah rengi giydirmiştir. Bunun amacı, Âdem'i efendi yaptığı gibi, dünyaya çıkışıyla onu da efendi

yaptığını öğretmektir. Âdem'in yeryüzüne inişi -uzaklaşma değilhalife olmak demekti. Hz. Peygamber, Hacer-i esved'in siyahlaşmasını Âdemoğullarının hatalarıyla ilişkilendirmiştir. Nitekim Âdem'in efendiliği ve seçilmesi de onun hatasıyla gerçekleşmiştir. Başka bir ifadeyle hataları sebebiyle Âdemoğullarına bu taşa secde edip onu öpmeleri ve kendisiyle teberrük etmeleri emredildi. Bütün bunlar, hatalarına karşı insanlar için bir kefarettir. **Hacer-i esvedin efendiliği bu nedenle ortaya çıktı. 'Âdemoğullarının hatası Hacer-i esvedi kararttı' sözünün anlamı budur. Yani onu efendi yaptılar. Siyah renk, bu anlama delil yapıldı. Öyleyse bu, Âdemoğulları hakkında bir kınama değil, övgüdür.**

[FÜTÛHÂT-I MEKKİYYE'NÎN] YETMİŞ ÜÇÜNCÜ KISMI- Otuz İkinci Hadis: Hacer-i Esved'in Siyahlığı

**

Bir halden bir hale geçmek

Tembelin aksine, halden kurtulmuş olmaya delil

Nefesleri hakka'l-yakin bilen kimse, onu bilir

Haliyle, hali bildiği gibi

Fiil mazidir, gelecektir, sonra o ikisini olumsuzlar

Şimdiki an diye isimlendirilen fiil kipi

Nahivcilerin halidir o

Hal yok olucu, hal kalıcı

O hal hakkında denilen doğru sözdür

Ehl-i nazarın hali .

Bilmelisin ki, sûfilerin çoğunluğuna göre telvin, eksik bir haldir. Telvin, kulun halleriyle renkten renge girmesidir (veya halden hale girmesidir). Bu konuda şu dizeyi okumuşlardır:

Her gün renkten renge girer

Bundan başka, seninle daha güzeldir .

Hatta bazıları şöyle demiştir: Hakikat alameti, istikametin ortaya çıkmasıyla, telvinin ortadan kalkmasıdır. İstikametin ortaya çıkmasıyla artış olmazsa, hiç kuşkusuz bu durum, kesin ve kapalı bir bilgiye dikkat çeker. Bu sözü eklediğinde ise, gerçeği bozar ve tanımında eksikliğini söyleyenlere katılır. Bir grup ise şöyle demiştir: '(İlk görüşün) Aksine telvin, sahibinin muhakkik ve kâmil olma (makamına) ulaştığının doğruluk alametidir. Benim benimsediğim görüş de budur. Benim görüşüm bu olduğu gibi ben bunu benimserim. İnsan telvinde ne kadar yerleşik ve sabit olursa (telvinde temkin), o ölçüde kemal sahibidir. Böyle-likle temkini bulur ve şöyle deriz: 'Telvinde temkin (değişmede sebat veya sürekli değişme hali), temkin demektir. Binaenaleyh temkini olmayanda herhangi bir iş değişmez (telvin). Allah Teâlâ'm ayetinden bunun delili, 'her gün O bir iştedir' ayetidir. Burada 'iş (şe'n)' kelimesi belirsiz gelmiştir. Bu grup telvine ekleme yapmıştır. Hâlbuki sussalardı, daha yerinde olurdu. Çünkü telvini bu ilaveyle sınırlamanın bir yararı yoktur. Bu ilave onların 'Çünkü telvinde Kadir'in kudretini izhar vardır, böylelikle kul bundan başkalaşmayı keşfeder' sözleridir. Bu ilave, bizim vardığımız görüşe delalet eden özet bir ifadedir.

Telvin ilahi bir niteliktir. Her ilahi nitelik ise, bir kemaldir. Çünkü bu ilahi mertebede hiçbir yönden ve tarzdan kesinlikle eksiklik düşünülemez. Makam ve iş, ancak ilahi niteliklerden olmakla kemale erebilir. Çünkü kemal, kayıtsız anlamda ancak Allah Teâlâ'ya ait olabilir. Bu durum -delil getirmek istersek "Göklerde ve yerdeki herkes O'ndan ister, O her gün bir iştedir" ayetinde belirtilen durumdur. Telvin ise bundan başka bir şey değildir. Öyleyse (sûfı) cemaatin görüşü de bizim görüşümüze katılır. Çünkü o, daha genel ve daha kapsamlıdır. Yoksa bizim görüşümüz onlarınkine girmez.

Bilmelisin ki, varlıkta bir şeyin tekrarlanmamasının ilahi genişliğin bir gereği olduğunu bilen, oluşta (kevn) doğru ve geçerli olanın telvin olduğunu da anlar. Çünkü telvin, ilahi genişliğin delilidir. Kendinden veya başkasından, her bir nefeste Hakkın eserlerinin farklılaşmasına vakıf olmayan insanın Allah Teâlâ hakkında bilgisi olmadığı gibi bu makam ehli de değildir. Böyle bir insan, hem kendini hem Allah Teâlâ'yı hem de bilgiyi bilmeyenlerdendir. Bu kişi, oturup kendine ağlasın! Hiç kuşkusuz onun hayatı hüsrandır! Böyle bir bilgisizlik, sahiplerine sadece benzeştirmeyi vermiştir. Çünkü ayırt edici (bilgi), farkına varılmayacak şekilde gizlenmiştir. Farkına varılmayan bir durumun bilinmesinden daha azı da yoktur. Bu durumda kendiliğinde halden hale girdiğini bilir, fakat hangi konuda halden hale girdiğini veya kendisine neyin geldiğini bilemez. Allah Teâlâ Teala şöyle buyurur: "Ona müteşabih verildi." Yani birbirlerine benzeyen (şeyler verildi). Böylelikle insan, ilkinin İkincinin aynı olduğunu zanneder, hâlbuki öyle değildir. Aksine ikinci ilkinin benzeridir (misi). Hakkı müşahede eden ya da bukalemunun müşahedesini tam olarak öğrenen (tahakkuk) kimselerin dışındakiler için, eşyada iki benzeri ayrıştıran özelliğin gözlem yoluyla idraki güçtür. Hayvanlar içerisinde Hakkın 'her gün bir işte' olma niteliğine bukalemundan daha iyi delili olan kimse yoktur. Öyleyse âlemde iki anda sürekliliği olan bir nitelik veya hal olmadığı gibi iki kez ortaya çıkan bir suret de yoktur. Bilgi ilkine de İkinciye de eşlik eder. Öyleyse O, ilktir, Sondur, Zâhirdir ve Bâtındır. Çoklukta hüviyeti birleyen O'dur. Çokluktaki birliği idrak edemeyen kimse, bu nitelikleri farklı yönlere ait nispet ve izafetler sayar ki, akılcıların yöntemi budur. Sûfıler ise, hüviyeti ve birliği kabul ederler. O'nun kendisinden ilk olduğu yönü, kendisinden Son, Zâhir ve Bâtın olduğu yönün aynısı sayarlar. Ebu Said el-Harraz bunu açiklamıştır. Öyleyse Allah Teâlâ adamları, Allah Teâlâ adına ancak kendilerinin sahip oldukları şeyi kabul etmişlerdir. Öte yanda oluşta ve bütün yaratıklarda da ancak Hakkın kendinde bulunduğu durum gerçekleşmiştir. Binaenaleyh her şey her şey ile irtibatlanmış, bir ile bir çarpılmış ve artmamış, çarpılanla bir olmuştur. Aynı şekilde bir ile hangi sayı çarpılırsa çarpılsın veya bir hangi sayıyla çarpılırsa çarpılsın, sonuç artmaz. Aksine sonuç, çarpılan sayıyla aynıdır. Gerçek de öyledir. Öyleyse telvin, birin çoklukla çarpımıdır. Bu çarpımdan kendisiyle çarpılan çokluk veya birlikten başka bir şey meydana gelmez. Hak hiç kuşkusuz ki birdir. Bir şeyin kendisiyle çarpımı, kendisine nispeti demektir. Biz, yüce ve aşkın bir hakikatten (meydana gelmiş) çoklarız. O yaratma yoluyla bizimle ilişkili olmuş, biz ise varlığımız yönünden O'nunla ilişkili olmuşuz. Öyleyse her kim kendisini yaratılmış ve var edilmiş olarak bilirse, Hakkı yaratan ve var eden olarak bilir. Alemin salt birliğine bakarsan, bir'i bir ile çarpmış olursun. Âleme bakarsan, bir'i çok ile çarpmış olursun. Âlem O'nun isimlerinin eseridir. Daha önce levaih bahsinde belirttiğimiz gibi eser, ismin sureti demektir. Öyleyse bu durumda Hakkın salt birliğini ancak isimlerinin suretleriyle (eserleri) çarpmış olursun. Bunlar ise O'ndan var olmuştur. Bu çarpımda sonuç, O'dur. isimler, çoktur. Nebevi haberde, bu isimlerin sayısı doksan dokuz olarak zikredilmiştir. Bunlardan fazla bilinen ve bilinmeyen isimler vardır. Hakikat bir, renkler mertebeler, telvin ise mertebelere nispettir. 'Birdir' dersen

doğru söylemiş olursun. 'Çokturlar' dersen, yine doğru söylemiş olursun. Çünkü Allah Teâlâ'nın isimleri, farklı anlamlara ait olarak, çoktur. Hidayet eden Allah Teâlâ'tır.

Kaynak: İKİ YÜZ ON İKİNCİ BÖLÜM- Telvin (Değişme, Renklenme)

**

Renklerin iki tür olduğunu açıklamış olduk:

Birinci kısmı renklinin cisminde bulunurken ikinci tür cisme bakanın gözünde meydana gelir. Bu rengin varlık nedeni, gören ile görülen arasında gerçekleşen geçici bir durumdur ve bakan kişi onu gerçek ve aşina olduğu renginden başka bir halde görür.

Bu durum delillerdeki kuşkulara benzer. Öyleyse onlar bir yandan renktir bir yandan renk değillerdir.

Onların ilahi hakikaderden payı *"Attığında sen atmadın, fakat Allah Teâlâ attı"* ayetinde belirtilen durumdur. O halde sen **'sensin-sen olmayansın.'** Nitekim bütün âlem hakikat itibarıyla **'halle ve halle olmayandır'** veya Hak-Hak olmayandır.'

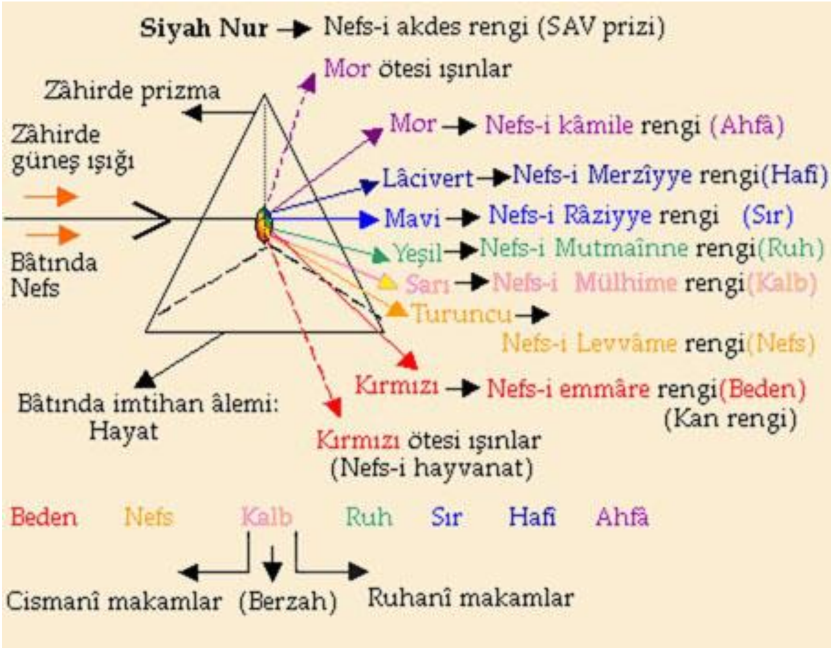
Renklerin bu durumuna başka bir misal hayaldir: **Hayal duyudur-duyu olmayandır, duyulur olandır-duyulur olmayandır.** Burada tahayyül edileni kastetmekteyim.

Toprak sudan, su havadan meydana gelir; çünkü bize göre hava asıl unsurdur ve bu nedenle Rahman'ın nefesi demek olan Amâ'ya daha yakındır. Hava sıcaklık ve yaşlığı kendinde birleştirmiş, sıcaklığından ateş ortaya çıkmışken yaşlığından su rüknü ortaya çıkmış, suyun donuklaşmasından toprak (yer, arz) meydana gelmiştir. Öyleyse hava nefesin oğludur ki, nefes Amâ'dır. Ateş ve su, havanın iki oğluyken toprak oğlun oğludur/torun. O da suyun donuklaşmasıdır. Su donuklaşmadığında ise aslı üzere su olarak kalırken toprak o suyun üzerindedir. Kuzey şehirlerinde Fırat nehri donduğunda insanların, kervanların ve hayvanların üzerinde yürüyecek şekilde toprağa dönüştüğünü gördük. Su ise buzun altından alaşım sürdürürdü. O su hava üzerindedir ve hava yaşlığıyla ona yardım eder, onun cevherini koruyup o halde kalmasını sağlar. Hava sakinleşip durduğunda su da durur ve artık su ona nüfuz etmez. Bu durumu kaval ve benzeri delildi borularda gördük. Su kendisini doldurup borunun üst tarafından deliği tıkadığında, aşağısından su geçmez. Deliği açtığında ise su tekrar geçer. Bu esnada su ancak boruda yerleşik havaya dayanarak durur. Bu durum bütün âleme yayılan genel bir ilkedir. Hava hareketlendiğinde, rüzgâr diye isimlendirilir. Rüzgâr, hoş ve nahoş bütün kokuları buruna aktarır. Aynı şekilde eşyanın soğukluğunu ve sıcaklığını harekete geçirir ve bu nedenle rüzgâr 'nemmame (taşıyan)' ve haberleri duyanlara ulaştırmak özelliğiyle betimlenmiştir. Rüzgârla tamamlanan ve rüzgârın taşıdığı bu durumları ancak duyma ve koklama duyusu algılar. Cirimlerin hareket eden havayı hareketlendirir ve böylece ona rüzgâr adı verilir. Hava da cirimleri hareketlendirir ye cirimler onda harekete geçer. Bu bağlamda yarılmaya, yani harka gelirsek, o bazı mekânların bazılarından boşaltılıp başka eşyayla doldurulmasıdır. Çünkü âlemde bir boşluk yoktur ve sadece suretlerin başkalaşması söz konusudur. Başkalaşmayla bazı suretler başka şeyleri meydana getirir, bazı suretler onları ortadan kaldırır. Boşluğu dolduran cevher sabittir; o herhangi bir şeye dönüşmez ya da herhangi şey ona dönüşmez!

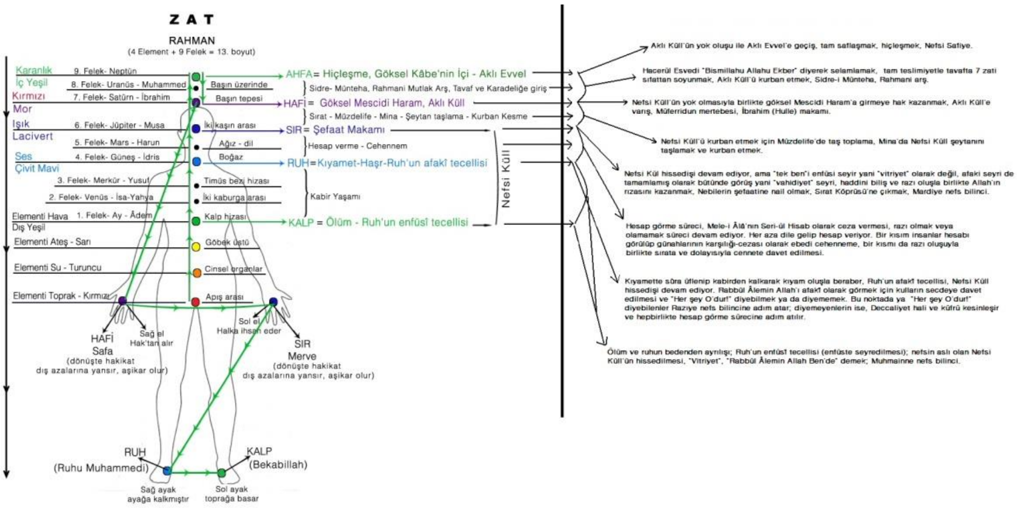
Kaynak: YİRMİ YEDİNCİ SİFİR, ÜÇ YÜZ YETMİŞ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM, Üç Sırrın Menzilinin Bilinmesi

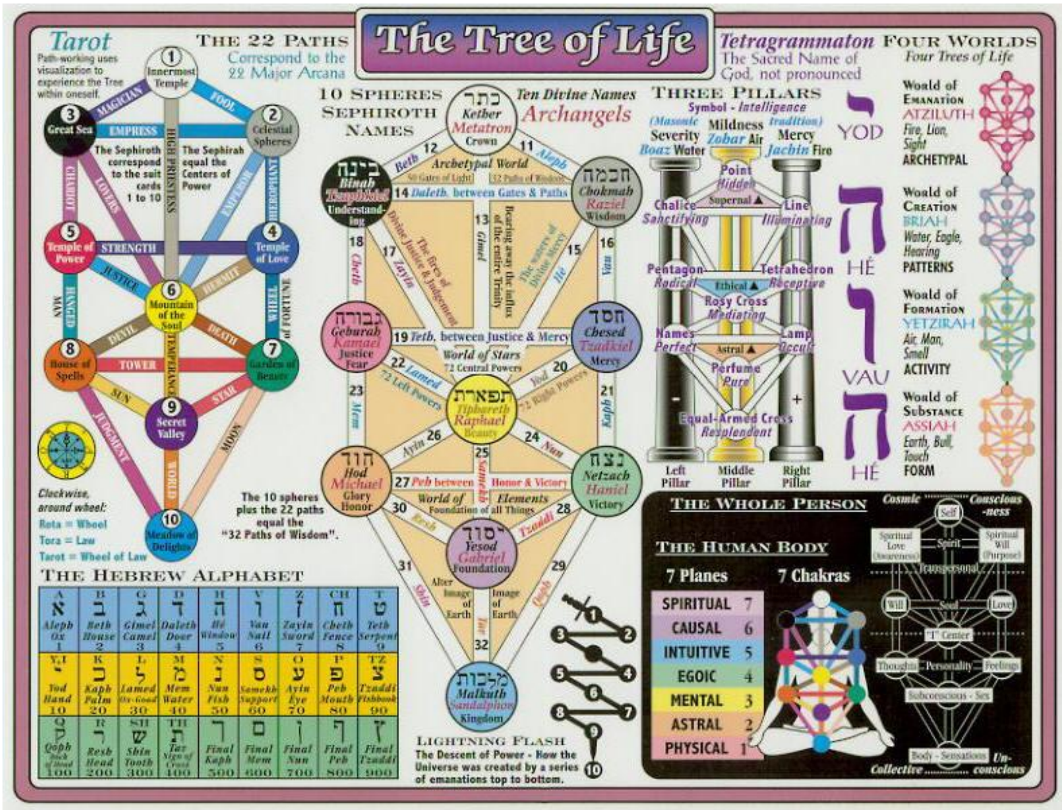
**

ÇEŞİTLİ LETAİF ŞEMALARI



NEFSİN 7 MAKAMI	7 LETAİF	RENGİ	MANEVİ KONTROLÜ	TESBİHATI VE SAYISI
Nefs-i Emmare	Kalp	Kırmızı	Hz. Adem a.s.	**Hüvel Evvelü Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Lewame	Ruh	Sarı	Hz. İbrahim a.s.	**Hüvel Ahiru Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Mülhime	Sır	Beyaz	Hz. Musa a.s.	**Hüvez-Zahiru Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Mutmainne	Sırrul Sır	Mavi	Hz. Davud a.s.	**Hüvel Batınu Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Razıyye	Hafi	Siyah	Hz. İsa a.s.	**Hüvel Alimu Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Marzıyye	Ahfa	Yeşil	Hz. Muhammed a.s.	**Hayyül Kayyum Allah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000
Nefs-i Kamile	Beka	Su	Alemlerin Rabbi olan Allahü Teala Hazretleri	**La İlahe İllallah**, günde 1000 kere, 70 gün boyunca, toplam 70.000





**

Rene GUENON, Le Roi Du Monde, ÂLEMİN HÜKÜMDARI Dinlerde Merkez Sembolizmi isimli eserde renklerin durumu hakkında ise şu noktalara değinir.

'LUZ' YA DA ÖLÜMSÜZLÜK İKAMETGÂHI

Yeraltı dünyası'na ilişkin rivayetler, birçok halkta görülmektedir. Burada hepsini toplamaya niyetimiz yok. Kaldı ki, bir kısmının bizim şu anda üzerinde durduğumuz konu ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Bununla beraber, genel olarak bunları ele aldığımızda, bu 'mağaralar kültünün' şu veya bu şekilde 'iç mahal' veya 'merkezî mahal' fikri ile daima bir bağlantısı

vardır; ve bu durumda mağara sembolü ve kalp sembolü, birbirine çok yakındır.[381] Diğer yandan, Orta Asya'da olduğu gibi Amerika'da ve belki de daha başka yerlerde, gerçekten de inisyatik merkezlerin içerisinde asırlarca varlıklarını sürdürmüş oldukları mağaralar ve yeraltı mağaraları var. Ancak, bunun dışında, bu konu ile alâkalı aktarılan her şeyde, farkedilmesi pek de güç olmayan bir sembolizm tarafı vardır. Hatta, bu inisyatik merkezlerin tesisi için yeraltı mekânlarının seçimi, sadece basit bir korunmadan çok, birtakım sembolik düzene göre olabileceğini düşünebiliriz. Saint-Yves, belki bu sembolizmi açıklayabilirdi; ancak bunu yapmamıştır. İşte, eserinin bazı kısımlarını inanılmaz gösteren de budur.[382] Bay Ossendowski'ye gelince, kesinlikle görünen şeyin ötesine geçmeye gücü yetmez ve kendisine söylenen şeylerin doğrudan anlamlarının ötesinde bir anlam ifade ettiğini düşünemezdi.

Biraz önce atıfta bulunduğumuz gelenekler arasında, bir tanesi var ki özel bir ilgi gerektirmektedir: O, Yahudilik içerisindedir ve Luz adında çok gizemli bir şehir ile ilgilidir.[383] Bu yer, köken itibarıyla Yakub'un, rüya gördükten sonra oranın adını Beyt El yani 'Tanrı'nın Evi' koyduğu yerdir.[384] Bu konu üzerine ileride tekrar döneceğiz. Rivayete göre, 'Ölüm Meleği' bu şehre giremez ve burada hiçbir gücü yokmuş. İlginç bir benzerlik olarak, bazıları onu Alborj'un yanında olduğunu belirtirler ki, Persler için bu yer 'ölümsüzlük ikametgâhı'dır.

Luz'un yakın civarında, bir badem ağacı (İbranice buna da *luz* denilmektedir) vardır. Bu ağacın kökünde, yeraltına girilebilecek bir delik vardır.[385] Bu yeraltı geçidi, tamamen gizli olan bu şehre götürür. Luz kelimesi, çeşitli kabullere göre, gizlenmiş olan, örtülü olan, zarflanmış, sessiz ve sır anlamlarına gelmektedir. Özellikle belirtilmelidir ki, gökyüzü anlamına gelen kelimeler de aynı anlama gelmektedir. Genellikle *coelum* kelimesi ile Yunanca'daki *koilon* yani 'delik' arasında bir benzerlik kurarlar (bunun mağara ile de bir ilişkisi vardır, hatta Varon bu benzerliğe şu şekilde yaklaşmaktadır: *a cavo coelum).* Ancak, en eski ve en doğru şekli *caelum* olabilir; bu kelime açıkça *caelare* yani 'gizlemek' anlamına gelen kelimeyi hatırlatmaktadır. Diğer yandan, Sanskritçe'de Varuna kelimesi, 'örtmek' anlamına gelen *'var** kelimesinden türemektedir (bu aynı zamanda *kal* kökünün de anlamıdır ki, Lâtince'deki *caelare'nm* diğer bir şekli olan *celare,* ve onun bir eş anlamlısı olan Yunanca'daki *kaluptein* de onunla irtibatlıdır).[386] Grekçe'deki *Ouranos* kelimesi de, aynı kelimenin farklı bir

---

381 Mağara ya da in, kalbin içini temsil etmektedir ki, bu varlığın merkezi olarak kabul edilmiştir; ayrıca, 'Alem Yumurtası'nın içi olarak da kabul edilmektedir.

382 Burada örnek olarak 'cehennemlere iniş'in anlatıldığı kısmı hatırlatmak isteriz; fırsat bulanlar, daha önce *L'Esoterisme de Dante'de* belirttiklerimizle mukayese edebilirler.

383 Burada kullandığımız bilgilerin bir kısmı, *Jetvish Encyclopedia'dan* alınmıştır (c.7, 219).

384 Tekvin, 28/19.

385 Kuzey Amerika halklarının bazı geleneklerinde, ilk zamanlarda yeraltında yaşayan insanlardan bazılarının kendisi vesilesi ile yeryüzüne çıktıkları ve yine aynı ırktan bazılarının ise yeraltında kaldıkları bir ağaçtan bahsedilmektedir. Bulvver-Lytton, *La Race future (The Corning Race)* adlı eserini kaleme alırken bu geleneklerden esinlenmiş olabilir. Eserin yeni yayının adı ise şöyle: *La Race qui nous exterminera* (Bizi yok edecek ırk).

386 Aynı *kal* kökünden, başka lâtince kelimeler de türemektedir. Meselâ, *caligo* ve belki de mürekkep bir kelime olan *occultus.* Diğer yandan, *caelare* formunun asıl itibarıyla farklı bir kök olan ve 'kesmek' ve 'bölmek', veya 'ayırmak' ve 'gizlemek' anlamına gelen (aynı şekilde *caedere) caed'âen* gelmiş olması mümkündür. Ancak, herhalükârda bu köklerle dile getirilen fikirler, fark edildiği gibi, birbirine çok yakındırlar. Bu da, her ne kadar bu iki form da etimolojik açıdan birbirinden bağımsız olsalar da, *caelare* ile *celare'n'ın* kolayca asimde edilmesini sağlamıştır.

formudur, zira *var* kelimesi kolayca wr'a şeklini alır. Demek ki bu kelimeler, 'örten'[387], 'gizleyen'[388], ve aynı zamanda 'gizlenen' anlamlarına gelir ki bu sonuncu anlamın iki manası vardır: Hislerden gizlenmiş olan, hislerüstü olan. O aynı zamanda, gizlilik (occultation) ve kararma (obscurcissement) çağlarındaki zahir ve görünür olması son bulan gelenektir ki, o zaman 'semavî dünya' artık 'yeraltı dünyası' olmuştur.

Ayrıca, başka bir açıdan, 'Gökyüzü' ile de bir benzerlik kurulabilir. Luz, 'mavi şehir' olarak da isimlendirilir. Safirin rengi olan bu renk, semanın (göğün) rengidir.[389] Hindistan'da, gökyüzünün mavi renginin, Meru'nun yüzlerinden birinden, güneydeki yüzünden ışığın yansıması sonucunda olduğunu rivayet ederler ki, onun bu yüzü Jambudvipa'ya bakmaktadır ve bu da safirdendir. Bunun aynı sembolizmle bağlantısı olduğu kolayca anlamşılmaktadır. Jambudvipa, genellikle inanıldığı gibi Hindistan değildir. Aksine o, gerçekte bugün içinde bulunduğumuz haliyle bütün yeryüzünü ifade etmektedir. Bu dünyanın da bütünüyle Meru'nun güneyinde olduğu kabul edilebilir, zira Meru kuzey kutbu ile özdeşleştirilmektedir.[390] Yedi Dvipalar (sözlük anlamıyla 'adalar' veya 'kıtalar'), peş peşe birtakım çevrimsel çağlardan sonra ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, bunlardan herbiri tekabül ettikleri çağa nispetle yeryüzü dünyasıdır. Onlar, merkezi Meru olan bir lotus teşkil ederler ve uzaydaki yedi bölgeye doğru yöneliktirler.[391] Demek ki, Meru'nun herbir dvipa'ya dönük bir

---

387 Orta Asya geleneklerinde 'Semavî Yeryüzü' veya 'Yaşayanların Yeri' ile aynı kabul edilebilir olan 'Alemin Çatısı'nın, Avalokiteşvara'nın hükümdar olduğu 'Batı'daki Gökyüzü' arasında çok yakın ilişkiler söz konusudur. -'Örmek' kelimesinin anlamı konusunda, aynı zamanda Masonik bir ifade olan 'örtülmüş halde olmak' ifadesini hatırlamamız gerekmektedir: Loca'nın yıldızlı tavanı gök kubbeyi temsil etmektedir.

388 Bu, Mısırlılar'daki İsis'in veya Neit'in örtüşüdür, Uzak Doğu geleneğinde ise Evrensel Anne'nin 'mavi örtüsü'dür *(Tao-te-king,* 6. kısım); şayet bu anlamı görünen gökyüzüne uygulayacak olursak, bu durumda yüksek hakikatleri gizleyen veya 'ifşa eden' astronomi sembolizminin rolüne atıfta bulunulduğunu görürüz.

389 Safir, Kitab-ı Mukaddes sembolizminde önemli bir rolü vardır; özellikle de, peygamberlerin mükaşefelerinde sık sık görülmektedir.

390 Kuzey'e Sanskritçe'de *Uttara* denmektedir, yani en yüksek bölge anlamında; Güney'e ise, sağdaki bölge anlamında *Daksina* denir, yani yüzün Do-ğu'ya çevirilmesi ile sağda olan bölge anlamındadır. *Uttarayana* ise, Güneş'in yükselerek Kuzey'e doğru kat ettiği yürüyüş anlamındadır ve bu durum kış gündönümü ile başlar ve yaz gündönümü ile bitmektedir; *Dakşina-yana* ise, Güneş'in Güney'e doğru aşağıya doğru inişi anlamındadır ve yaz gündönümünde başlar ve kış gündönümünde biter.

391 Hind sembolizmindeki (bizzat Budizm'in 'yedi adım' efsanesinde koruduğu gibi) uzaydaki yedi bölge, dört asıl yön ile birlikte Zenit, Nadir ve merkezin kendisi. Burada, bu temsilin üç boyutlu bir çarpı işareti şeklini aldığını belirtilebilir (merkezden itibaren birbirinin zıddı altı yön). Aynı şekilde, Kabbala sembolizmindeki 'Kutsal Saray' veya 'İç Saray' da altı yönün merkezinde yer almaktadır ki, kendisi ile birlikte yedi olur. Bir de, 'İskenderiyeli Clement diyor ki: 'Tanımlananmamış boyutlar, 'Alem'in Kalbi' olan Tanrı'dan hareketle biri yukarı, biri aşağıya, bir diğeri sağa, diğer biri sola, bir diğeri öne ve nihayet bir başkası da arkaya doğru yönelirler. Daima aynı olan bir sayıya bakar gibi bakışlarını bu altı boyuta yönelterek dünyayı tamamlar; o, her şeyin başlangıcı ve sonudur (alfa ve omega), zamanın altı safhası onda tamamlanır, ve tanımlanamayan boyutlarını yine ondan alırlar; işte, 7 sayısının sırrı buradadır' (alıntı yapılan kaynak için bkz.: P. Vuillaud, *la Kabbale juive,* c.l, ss.215-216). Bütün bunlar, başlangıçtaki noktanın mekân ve zamandaki gelişimi ile bağlantılıdır; uzayın altı yönüne tekabül eden zamanın altı safhası, altı çevrimsel dönemi oluşturur ki, bu da daha genel bir dönemin alt bölümüdür ki, bazen sembolik olarak altı bin yıl şeklinde temsil edilir. Bunlar, Tekvin'deki (Yaratılış) ilk altı gününe de tekabül etmektedir ki, yedinci gün olan Şabbat günü yeniden İlke'ye yani merkeze dönüş

yüzü vardır. Şayet buyüzlerden herbiri, gökkuşağındaki bir renge sahip iseler,392 bu yedi rengin sentezi beyaz renktir ki, bu renk her yerde yüce manevî otoriteye nispet edilmektedir.[393] **Bu renk, aynı zamanda bizzat Meru'nun da rengidir (ileride onun 'beyaz dağ' olarak da isimlendirildiğini göreceğiz).** Oysa diğer renkleri, farklı dvipalara nispetle görünen yönleridir. Öyle anlaşılıyor ki, her bir dvipanın tezahür dönemine göre Meru'nun farklı bir pozisyonu söz konusudur. Ancak, gerçekte o değişmezdir; çünkü o merkezdir; ve, bir çağdan diğerine göre değişen şey, Meru'ya göre yeryüzünün yönelişidir.

Tekrar İbranice bir kelime olan *luz'a* dönelim. Bu kelimenin farklı anlamlan oldukça ilginçtir: Genellikle bu kelimenin anlamı 'badem' (aynı zamanda 'badem ağacı'dır, yani teşmil kuralına göre hem ağaca hem de meyvesine aynı isim kullanılmaktadır) veya 'çekirdek' anlamına gelmektedir. Oysa çekirdek, en içte olan ve en çok gizli olan şeydir, ve tamamen kapalı olandır. 'Tecavüz edilemez' olması fikri de buradan gelmektedir (bu anlamı Agarttha'da da bulmaktayız).[394] Luz kelimesi, bedendeki yok edilemeyen bir parça için de kullanılmıştır, ve sembolik olarak çok sert bir kemikle temsil edilir ki, ruh öldükten sonra diriliş gününe kadar ona bitişik kalır.[395] Nasıl ki çekirdek tohumun özünü içeriyor ve kemik de iliği içeriyorsa, bu luz da varlığın yeniden inşası için gerekli olan unsurları içerir. Bu inşa faaliyeti ise, kurumuş kemikleri yeniden canlandıracak 'semavî çiğ'in etkisi ile gerçekleşecektir. Aziz Paulus'un şu sözleri de açıkça buna işaret etmektedir: 'Çürümede ekilir, çürümezlikte [izzette] kıyam eder.'[396] Burada daher zaman olduğu gibi 'izzet', üst âlemdeki Şekina ile irtibatlıdır ki, 'semavî çiğ'in de onunla çok yakın bir ilişkisi vardır. Bunu biraz önce fark etmiş olabiliriz. Luz, çürümediği için, insanda 'ölümsüzlük çekirdeği'dir[397] ve 'ölümsüzlük ikametgâhı' da yine aynı isme sahiptir: Burada, her iki hâlde de 'Ölüm Meleği'nin gücü etkisizdir. Bu bir bakıma, ölümsüz olanın yumurtası veya embriyonudur.[398] Ayrıca bu, kelebeğin içerisinden çıktığı

---

evresidir. Böylece yedi dönem vardır ki, bunların her birine yedi dvipanın tezahürü nispet edilebilir. Şayet, bu dönemlerden her biri bir Manvantara ise, Kalpa bütün olarak iki dizi yedili içerir. Anlaşılacağı üzere, farklı boyutlara göre çevrimsel dönemler kullanılarak aynı sembolizm farklı mertebelere uygulanabilir.

392 Gökkuşağına dair daha önce zikredilen bilgilere bakılabilir. -Gerçekte sadece altı renk vardır ve her biri ikişer ikişer birbirini tamamlarlar ki, birbirine ikişer halinde zıt olan altı yöne tekabül ederler. Nasıl ki yedinci bölge merkeze tekabül etmekte idiyse, yedinci renk de beyazın kendisidir.

393 Katolik hiyerarşisinde Papa'nın beyaz renkli giyinmesi boşuna değildir.

394 Badem ağacının Bakire'yi temsilen alınması bu yüzdendir.

395 Burada, söz konusu Yahudi geleneğinin muhtemelen Leibnitz'in daima bir beden ile varlığını sürdüren ancak öldükten sonra 'küçülen' şeklindeki 'ani-mal'a (yani yaşayan varlığa) dair bazı teorilerine esin kaynağı olduğunu zikretmek ilginç olacaktır.

396 I. Korintoslulara Mektup, 15 / 42. -Buradaki sözlerde, analoji kurallarının tam bir uygulanması vardır: 'Yukarıda olan aşağıdaki ile aynıdır, ancak ters yöndedir'.

397 Sanskritçe'de *aksara* kelimesi, 'bozulmayan' anlamına gelmektedir, ve buradan hareketle de 'ölmeyen' veya 'yok edilemeyen' anlamlarına gelir; dilin ilk unsuru ve tohumu olan heceyi temsil eder, ve üçlü Veda'yı kendi içinde barındırdığı için de evleviyetle Om tek hecelisi için kullanılmaktadır.

398 Farklı bir form altında bunun dengine farklı geleneklerde de rastlanmaktadır, özellikle de önemli gelişmiş tarzları ile Taoizm'de rastlanmaktadır. -Bu yönüyle, 'makrokozmik' düzeydeki Dünyanın Yumurtası'nın 'mikrokoz-mik' düzeydeki benzeridir; zira o, 'gelecek çevrim'in (Katolik Amentü-sü'ndeki vita venturi saeculi'si anlamında) imkânlarını içermektedir.

krizalit kabuğuna da benzemektedir.[399] Bu benzetme, onun gerçekte dirilişteki görevini de açıklamaktadır.

Luz'un yeri, omurganın alt kısmı olarak tespit edilir. Bu çok ilginç gelebilir, ancak Hindu geleneğindeki Kundalinî gücü dedikleri şey ile açıklığa kavuşmaktadır.[400] Kundalinî, insan varlığında içkin olduğu kabul edilen Şakti'nin bir suretidir.[401] Bu kuvvet, kendi etrafında dolanmış hâldeki bir yılan ile temsil edilir ki, burada da omurganın en alt kısmına tekabül eden organizmanın bir bölgesi söz konusudur. Bu, en azından normal insanda böyledir. Ancak, hatha Yoga gibi birtakım uygulamalarla o, 'üçüncü göze' yani Şiva'nın alnındaki göze tekabül eden bölgeye ulaşmak için çeşitli plexuslara tekabül eden 'tekerler' (şakralar) veya 'lotus'e (kamalalar) göre uyanır, açılır ve kalkar. Bu aşama, 'ilk durumun' yeniden elde edilmesini temsil etmektedir. Buradan ise, ölümsüzlük hâli dediğimiz şeyi elde eder. Buraya kadar, hâlâ insanlık durumundayızdır. Daha ileriki bir aşamada, Kundalinî baştaki taça ulaşır ki,[402] bu son aşama varlığın üst mertebelerinin etkin olarak fethedilmesine işaret etmektedir. Bu benzetmeden ortaya çıkan şey, Luz'un organizmada aşağıya tekabül eden bir mevkide yer alması ancak 'düşmüş olan insan'ın durumunda söz konusudur. Yeryüzündeki bütün insanlar dikkate alındığında ise, yüce manevî merkezin 'yeraltı dünyasında' bulunması aynı nedenledir.[403]

Kaynakça

Rene GUENON, trc İsmail Taşpınar [Kitap]. Le Roi Du Monde, ÂLEMİN HÜKÜMDARI Dinlerde Merkez Sembolizmi, İstanbul, Şubat 2004.

****

SEYR U SÜLÛKTA MANEVİ YÜKSELİŞ RÜYA

Konuya uygun geldiği için rüya konusunuda burada arzetmek uygun oldu.

Bazı tarîkatlarda seyr u sülûkta manevi yükseliş rüya yoluyla olur. Bu tür tarîkatlarda sâlikin gördüğü rüyaları mürşidine anlatması gerekir. **İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin kurduğu Nakşi-Hâki yolunda ise, rüya fazla bir önem taşımaz.** [404] Fakat birçok

399 Burada, büyük oranda bu benzerlik üzerine kurulu olduğu için *Psyche'mn* yunan sembolizmindeki yerine atıfta bulunabiliriz (bkz. Psyche, F. Pron'un hazırladığı).

400 Kundali kelimesi (müennes şekli kundalini'dir), halka ya da spiral şeklinde yuvarlanmış anlamına gelmektedir; bu yuvarlanma şekli, embriyon hâlini veya 'gelişmemişliği' sembolize etmektedir.

401 Bu çerçevede, ve belli bir alâka çerçevesinde, onun mekânı da kalbin içi gibi kabul edilmiştir; Hindu Şakti ile İbranî Şekina'sı arasında var olan ilişkiye daha önce atıfta bulunmuştuk.

402 Burada söz konusu olan Brahma-randhra veya Brahma'nın ağzıdır ki, su-şumna veya 'ana arter'in 'güneş ışını' ile temasta bulunduğu noktadır. Söz konusu sembolizmi bütünüyle *L'Homme et son devenir selon le Vedanta adlı* eserde açıkladık.

403 Bütün bunların, çok bilinen şu Hermetik cümlenin anlamı ile çok yakın bir ilişkisi vardır: *"visita inferiora terrae, rectificando invenies occultum la-pidem, veram medicinatrC|* öyle ki, bu cümledeki kelimelerin ilk harleri bir araya getirildiğinde *Vitriolum* kelimesi ortaya çıkmaktadır. Başka bir bakış açısına göre 'felsefe taşı' aynı zamanda 'hakiki hekimlik'dir, yani 'uzun yaşamın iksiri'dir. -Bazen, *inferiora* yerine *interiora* yazılmaktadır, ancak genel anlamı değişmemektedir, ve 'alt dünyaya' daima açık bir ima yer almaktadır.

404 “Rüyaların kıymeti olsaydı, rüyada görülenlere güvenilseydi, müridlerin rehberlere hiç ihtiyaçları

Nakşî meşâyihinin rüyaya önem verdiği bilinmektedir.

Rüyada esas olan İslâm'ı güzel şekilde yaşamak ile özdeştirip salihlerin rüyasına itibar etmek gerekir. Çünkü İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretleri kendi rüyalarına da itibar etmemiştir. Belki bir başka mana istikametin rüya dümenine bırakılmamasıdır. **Yine buradaki mana rüya görmek değil, rüyayı yoranın yanlış yönlendirmesine mânî olmak olsa gerektiğndendir**.

Genç Osman namıyla meşhur II. Osman Avusturya mağlubiyetinden sonra kendisini kızlar ağası ile hocası Ömer Efendi hacca teşvik ediyor. Hacca gitmesini, orada tevbe istiğfar etmesini söylüyorlar. Kendisinin de gönlünde var, ancak mağlubiyetin akabinde hac tarafına ve özellikle Suriye-Arabistan tarafına gidilesi ordu cenahından padişahın o bölgeden yeni bir asker devşireceği ve yeniçeri ocağını lağv edeceği şeklinde yorumlanıyor. Bu haber İstanbul'da çalkalanmaya başlıyor. Azîz Mahmud Hüdâyî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri başta olmak üzere bazı zevat II. Osman'a nasihat ediyorlar:

"Sultanım! Sizin mülkün bekası açısından burayı bırakıp hacca gitmeniz iktizâ etmez. Siz devletin başında olun, halkın başında olun, askerin başında olun. Azîz Mahmud Hüdâyî kuddise sırruhu'l-azîzin bu telkinleri ve diğer bazı hocaların da telkini üzerine II. Osman bir ara bu sevdadan vazgeçiyor. Ama gelin görün ki, kaderin cilvesi, mukadder olan değişmiyor. Padişah bir rüya görüyor. Rüyasında elinde Kur'ân-ı Kerîm var, Kur'an okuyor. Kur'an okurken bir an Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem zahir oluyor. Elinden mushafı çekip kayboluyor. Sultan dehşetle uyanıyor ve hocası Ömer Efendi'ye rüyayı anlatıyor. Ömer Efendi zaten hacca gitmesini istediği için:

"Efendim! Rüya açık, siz evvelden hacca gitmek için niyet ettiniz, sonra bundan vazgeçtiniz. Elinizden mushafın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz tarafından alınması sizin şer'î bir konuda, dinî bir mevzuda verdiğiniz karardan vazgeçmiş olmanıza işarettir. Dolayıyla siz yeniden hacca gitmek üzere kararınızı tashih etmelisiniz" deyince bu sefer II. Osman tekrar hacca gitme sevdasına kapılıyor ve kararından vazgeçmiyor. Tabiî bu arada Halil Paşa ve benzeri bazı paşalar güvenliği sağlamak üzere kaptan-ı derya sıfatıyla Suriye ve Kızıldeniz taraflarına görevlendiriliyor. Ancak askerler, yeniçeri ocağı yapılanın kendilerine komplo olduğunu düşünerek isyan ediyorlar.(Azız Mahmud Hüdâyi Uluslararası Sempozyum Bildiriler, İst-Üsküdar Beld. 2006, c. I, s. 21-22)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ashabı ile sabahları sohbetlerine başlarken "içinizde rüya gören var mı?" ile başlamıştır. Buna göre;

Rüya Cihetiyle İnsanlar Üç Kısımdır

---

olmazdı. Allah Teâlâ'nın marifetlerine kavuşmak için, tarîkatlardan birine bağlanmak lazım olmazdı. Çünkü her mürid, rüyada gördüğüne göre, işini yoluna kordu. Yaşayışını, rüyalarına göre düzenlerdi. Rüyaları, rehberin yoluna uygun olsun, olmasın, rehberi beğensin beğenmesin, onlara uyardı. Böyle olunca, rehberlik müridlik zinciri kopar, her cahil, her ahmak, kendi görüşüne göre hareket ederdi. Sadık olan bir mürid, rehberi varken, binlerce rüyaya on paralık değer vermez. Akıllı, uyanık olan bir talib, pir nimetine kavuşmuş iken, rüyaları hayal sayar, hiçbirini hatırına bile getirmez. Mel'ûn şeytan, güçlü bir düşmandır. Sona varanlar bile, onun aldatmasından korkusuz değildirler. Onun yalanlarından korkmakta, titremektedirler. Sondakiler böyle olunca, yolun başlangıcında ve ortasında olanları artık anlamalı. Hâlbuki Allah Teâlâ, sondakileri korumaktadır. Şeytan bunları aldatamaz. Başlangıçtakiler ve yoldakiler ise, böyle değildir. İşte bunun için, onların rüyalarına güvenilmez. Düşmanın aldatmasından korunmuş değildirler." (İmam Rabbanî, Mektubat, trc, H.Hilmi Işık, İstanbul, 1977, s.449- (273. Mektub)

İslâm âlimleri, bu mevzuda vârid olan hadisleri değerlendirerek insanları üç gruba ayırırlar:

1- Nebiler: Bunların rüyalarının hepsi doğrudur. Bazen da tâbir gerektiren şeyler görebilirler.

2- Sâlihler: Bunların rüyaları çoğunluk itibarıyla doğrudur. Bunlar da bazen tâbire muhtaç olmayacak açıklıkta görürler.

3- Diğer insanlar: Bunlar, doğru ve doğru olmayan her ikisini de görürler. Bunlar üç kısımdır.

a) Mestur (hali kapalı) olanlar: Bunların rüyaları halleriyle muvazi gider.

b) Fâsıklar: "Bunların rüyası çoğunlukla edğâs (karışık, mânasız)dır. Doğru kısmı pek azdır.

c) Kâfirler: Bunların rüyasında sıdk iyice azdır. Bu duruma: "Rüyaca en doğruları, sözce en doğrularıdır" hadisi işaret eder.

RÜYA ÜÇ KISIMDIR

Bazılarınca mevkuf, bazılarınca merfu olarak rivâyet edilen bir kısım hadislere göre rüyalar üç kısımdır:

1-Hak rüya: Bu, hadislerde "rüyayı sâliha," "rüyayı sâdıka," "rüyayı hasene" gibi, farklı kelimelerle ifade edilmiştir. Bu isimlerle zikredilen rüyalar, edğâs'tan uzak ve halistirler. Bu, kişinin mazhar olacağı yakın bir hayrın habercisidir. Bu sebeple Allah'tan büşra (müjde) kabul edilmiştir.

2-Kişinin nefsine konuştuğu rüya: Bu kişinin uyanık halde zihninden geçen vehimlerin tesiriyle gördüğü rüyadır.

3-Şeytanın üzüntü verdiği rüya: Hoşa gitmeyen, can sıkıcı rüyalar buraya girer.

Bu üç kısma, İbn-u Hâcer dört kısım daha ekleyerek 7'ye çıkarır. Mamafih bunları da yukarıdakilerden birine dâhil ederek üçü asıl kabul etmek mümkündür.

4-Hadisu'n nefs: Nefsin konuşması, yani arzuların te'siriyle görülen rüya.

5-Şeytanın eğlenmesi: Hadiste, "Şeytan birinizle rüyada eğlenirse bunu başkasına anlatmayın" denmiştir.

6-Uyanıkken yapmaya alıştığını rüyada görmek. Belli saatlerde yemeyi itiyad edinen o saatte uyursa, kendini yemek yer görmesi gibi.

7-Edğâs: (Karışık, yalancı rüyalar). [405]

Rüya ve rüya ta'biri hakkında bu kısa açıklamadan sonra konu ile ilgili **İmam Rabbâni kuddise sırruhu'l-azîzin 273. Mektubu** buraya koymak uygun oldu.

"Sual: Rüyada, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem görülürse, o rüya doğrudur. Şeytanın aldatmasından korunmuştur. Çünkü şeytan, onun şekline giremez. Böyle

---

[405] Canan İbrahim, ***Kütüb-ü Sitte,*** İstanbul, 1995, s.407-411

bildirildi. Onun için, kardeşlerimizin rüyalarının doğru olması lazımdır. Şeytanın aldatması olmaz değil mi?

Cevap: (Fütûhat-i Mekkiyye) kitabının sahibi, yani Muhyiddîn-i Arabî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri, şeytan, Medîne-i Münevvere'de medfun bulunan Muhammed aleyhisselamın kendi şekline giremez diyor. **Başka suretlerde de, Rasûlüllah olarak görünemez diyenleri kabul etmiyor.**

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem kendi şeklini ve hele rüyada tanıyabilmek çok güç olacağı meydandadır.

Bunun için, rüyalara nasıl güvenilebilir?

Âlimlerin çoğunun dediğine uyarak ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yüksek şanına yakışacak üzere, şeytanın hiçbir şekilde o Serverin ismi ile görünemeyeceğini söylersek, o şekilden emirler almak ve onun beğenip beğenmediğini anlamak kolay değildir. Mel'ûn şeytan düşmanlığını burada da gösterebilir. Araya karışarak, olmayan şeyi olmuş gibi gösterebilir. Rüya göreni şaşırtır. Kendi sözlerini ve işaretlerini, o şeklin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sözleri ve işaretleri imiş gibi gösterir.

Çoğumuzun bildiği gibi, bir gün Seyyid-ül-beşer "aleyhi ve ala alihi ve eshabissalatü vesselam" Ashabı ile oturuyordu. Kureyş'in ileri gelenleri ve kafirlerin şefleri orada idiler. Seyyid-ül-beşer "aleyhi ve ala âlihissalatü vesselam" onlara (Ven-necmi) sûresini okudu. Onların putlarını anlatan ayet-i kerimeye gelince, mel'ûn şeytan putları öven birkaç sözü, o Server'in "aleyhi ve ala alihissalatü vesselam" sözüne ekledi. Dinleyenler, bunları da o Server'in sözü sandılar. Şeytanın sözlerini ayet-i kerimeden ayıramadılar. Orada bulunan kâfirler bağırmaya başlayarak, Muhammed "aleyhissalatü vesselam" bizimle sulh yaptı, putlarımızı övdü dediler. Orada bulunan müslümanlar da, okunan sözlere şaşakaldılar. O Server "aleyhissalatü vesselam" şeytanın sözlerini anlamadı. (Ne oluyorsunuz?) diye sordu. Ashab-ı kiram, siz okurken bu sözler de araya karıştı dediler. O Server "aleyhi ve ala alihissalatü vesselam" düşünceye daldı ve çok üzüldü. Hemen Cebraîl-i emîn "ala nebiyyina ve aleyhissalatü vesselam" vahy getirdi. O sözleri şeytanın karıştırdığı, bütün Nebilerin sözlerine de karıştırmış olduğunu bildirdi. Allah Teâlâ, o sözleri ayet-i kerîme arasından çıkardı. Kendi kelamını sapsağlam yaptı.

Görülüyor ki, o Server "aleyhi ve ala alihissalatü vesselam" hayatta iken ve uyanık iken ve Ashab-ı kiram arasında, şeytan-ı laîn o Server'in "aleyhi ve ala alihissalatü vesselam" sözüne kendi bozuk şeylerini karıştırıyor ve hiç kimse bunu ayıramıyor. O Server "aleyhi ve ala alihissalatü vesselam" vefat ettikten sonra bir kimse uykuda hisleri çalışmaz iken ve yalnız iken, nasıl olur da, rüyanın şeytanın karışmasından korunduğunu ve onun değiştirmediğini anlayabilir?

Şunu da söyleyelim ki, mevlid okuyanların ve dinleyenlerin zihinlerinde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu işten razı olduğu yerleşmiş bulunmaktadır. Çünkü övülen kimseler, övenleri beğenir. Bu düşünce, hayallerinde yerleşerek, hayallerindeki şekli, sûreti rüyada görebilirler. Bu rüya doğru olmadığı gibi, şeytan da karışmış değildir.

Şunu da bildirelim ki, rüyalar doğru olsa bile, arasıra göründüğü gibi çıkar. Mesela, rüyada birisi görülürse, o kimsenin kendisi anlaşılır. Doğru olan rüyalar, çok olur ki, görüldüğü gibi çıkmaz. Bundan başka bir şey anlamak, yani tabir etmek lazım gelir.

Mesela, rüyada Ahmed görülür. Ahmed ile Mehmed arasında sıkı bağlantı olduğundan, bu rüyadan Mehmed anlaşılır. Bu bildirdiklerimiz gösteriyor ki, oradaki sevdiklerimizin gördükleri rüyalara şeytan karışmamış olsa bile, bu rüyaların, görüldüğü gibi, olduğu nereden anlaşılır? Bunları tabir etmek lazım olmadığı ve başka şeyleri göstermedikleri nasıl söylenebilir? Demek ki, rüyalara kıymet vermemelidir. Her şey, insan uyanık iken vardır. Bunları uyanık iken görmeğe çalışmalıdır. Uyanık iken görülen, bulunan şeylere güvenilir. Bunlar, tabir etmek istemez. Rüyada ve hayalde görülen şeyler de, rüya ve hayaldir.

Kaynak: İmam Rabbanî, Mektûbat, trc, H.Hilmi Işık, İstanbul, 1977, s.450–452

**

DUYUMLAR VE ALGI

Çevremiz ile ilgili bilgiler duyularımız yoluyla gelmektedir. Renklerin ayırd ediciliği, müziğin ritimlerinin yorumlanması veya dokunduğumuz bir nesnenin ısısının ne olduğuna karar verişimiz hep duyularımız ile ilgilidir.

Duyum ise duyu organlarının, çevredeki enerji vasıtasıyla uyarılması sonucunda ortaya çıkan nörofizyolojik süreçler olarak tarif edilebilir. Belli başlı duyu sistemleri ise görsel sistem, işitme sistemi, koklama sistemi ve tat sistemidir.

Algı ise duyumdan farklı olarak, **"Duyu organlarımızca taşınan duyusal verileri örgütleyip yorumlayarak insanoğlunun çevresindeki nesne ve olaylardan oluşan uyaranlara anlam verme sürecidir."**

Algı süreçleri ile ilgili olarak en önemli konuları şöyle sıralamak mümkündür.

Nesnelerin Ayırdedilmesi: İnsan çevresini gelişigüzel bir düzen içerisinde algılamamaktadır. Duyusal girdileri derler, toparlar, bir düzene sokar ve onlara bir anlam verir. Biz bu sürece nesnelerin ayırdedilmesi diyoruz.

Algısal değişmezlikler: En önemli iki değişmezlik, renk ve parlaklık değişmezliği ile biçim ve büyüklük değişmezliğidir. Nesne üzerine düşen ışığın şiddeti ne olursa olsun az veya fazla, rengi ve parlaklığı değişmez. "Gündüz beyaz algılanan kar, gece siyah görünmez." Nesneleri, bizden değişik uzaklıktaki mesafelerden algılamamıza rağmen büyüklüklerini aşağı yukarı değişmez bir şekilde aynı görmeye devam ederiz. "Kapı boyutlarının açılırken algılanan şekli."

Algısal Yanılmalar: Suya sokulan bir sopayı suya girdiği noktada kırık görmemiz veya lunaparktaki aynalarda seyrettiğimiz çarpık görüntüler fiziksel yanılmalardır. Diğer tip yanılmalar algı sistemimizden kaynaklanan algısal yanılmalardır. Zaten psikolojinin ilgi alanına giren yanılmalar algısal olanlardır.

Bu üç algı süreci dışında, Derinlik Algısı, Hareket Algısı, Sosyal Algı gibi algı türlerinden de bahsetmek mümkündür.

UYKU VE RÜYALAR

Uyku, uyanıklığın zıddı gibi görünmekle birlikte bu iki bilinç halinin ortak yanları çoktur. Uyku tamamı ile bir sükunet ve istirahat hali değildir, bazıları uykuda yürür, konuşur. Uykuda olanlar çevreden tamamı ile kopuk da değildir.

Uyku halinde merkezi sinir sisteminin faaliyetleri EEG'ye (Elektroensafelogram: Sinir sistemindeki faaliyetten doğan beyindeki elektriksel akım faaliyetlerini kaydeden bir araç.) yansıtılmaktadır. Bu sayede biz, normal bir insanın uyku esnasında geçirmiş olduğu safhaları ölçebiliriz.

Normal bir insanın hayatının üçte biri uykuda geçmektedir. Bu oran şahıstan şahısa ve yaşla birlikte değişmektedir. Aşırı derecede uyku veya uykusuzluk belli başlı uyku bozukluklarındandır.

Araştırmacılara göre insanlarda uyku ihtiyacını arttıran en önemli uyarıcılar: sıcaklık, ağır geçen yemek öğünleri, cinsel ilişki, ışıkların yanıp sönmesi ve aynı tonda devam eden yüksek sesler gibi tekrarlayıcı monoton uyaranlardır.

Rüya Görme: Rüyalar çağlar boyu insanların ilgisini çekmiş ancak yeni yeni bilimin dikkatini çekmeye başlamıştır. Buna sebep ise gelişen tekniğin yardımı ile rüya görme olayının bilimsel olarak ancak araştırılabilir hale girmesidir.

Kaynak: Sibel ARKONAÇ- PSİKOLOJİ, (ZİHİN SÜREÇLERİ BİLİMİ) 1993, İstanbul

HÂFIZ İSMÂİL ZEKÂİ SARSILMAZ Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz HAZRETLERİ



Hâfız İsmâil Zekâi Sarsılmaz Kaddesallahû Sırrahû'l Azîz Hazretleri Cenâb-ı Hakk'ın sırlı kullarından bir azîz'dir.
Halk içinde erimişçesine yaşamış, sırrını fâş etmemiş, hâdim-i ümmet-i merhûme olmuştur vesselâm.
Mereşal Fevzi Çakmak Paşa rahmetullâhi aleyh, kız kardeşini ve Tarîk -i Kâdirîyyeden Allah dostu Sâliha Hanımefendi Hazretlerini, Hacca gidişin çok zor olduğu yıllarda, Hacca gönderebilmek için kendi maddi imkânını kullanarak araç tahsis etmiş ve başlarında bulunmaları için de Zekâî Sarsılmaz Hocaefendiyi görevlendirmek istemiştir. Zekâî hoca<<**Biz kimseden emir almayız, ancâk bizi buraya (Hacı Bayram Camiine) kim getirdiyse ancak o gönderir**>> buyurmuşlardır.
Rivâyet odur ki, Hacı Bayram Velî Kaddesellâhü Sırrahu'l Azîz Efendimiz, Camiine imâmete ehil, Allah Resûlune âşık ve sâdık bir kulunu , bizzât Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazretlerinden niyâz etmişlerdir. Cenâb-ı Risâlet Penâh Aleyhi Ekmelüttehâyâ Efendimizin fermân-ı saâdetleri ile Zekâî Hoca Efendi göreve getirilmiştir. Allahu a'lemu bi's-savâb.

Kaynak: M.G.T

SENSİZ, ONSUZ VE BENSİZ

Mevlana Celaleddin Rumi kaddesellâhü sırrahu'l âlî buyurdu ki:

Tanrı, söz geliminde Peygambere dedi ki:

"Münafıkların anlaşılması için en kolay ve görünür delil şudur:

"Münafık iri yarı, korkunç, zâhiren babayiğit görünse bile sen onun sesinin tonundan ve sözünden tanır, anlarsın."

"Testi aldığın zaman o testileri sınar, o testilere vurursun, değil mi?"

" [Tanrım] Neden vurursun [bana]? Sesimden testimin kırık [olduğunu] anlamak için mi?"

c.III, b. 790-793

**

"Kimden kaçıyoruz, kendimizden mi?

Ne olmayacak şey!

Kimden kaçıp kurtarıyoruz,

Hak'tan mı?

Ne boş zahmet!

c.I, b.970.

**

[Görüyorsun]

Kendimizi gülünç hallere soktuk, düşmanlarına ihsan edip [itaat edip] ziyana girdik.

c.III, b.921

**

Fakat yokluk denizine daldık da aciz olduk mu sevgi davasına düşer, "Rabbimiz kendimize zulmettik" demeye kalkıştık.

c.V, b.1970.

**

Hepimiz "Nefsim, nefsim" deyip durmaktayız, hepimiz yalnız kendimizi düşünmekteyiz. Sen buna lûtufta bulunmazsan şeytanız.

c.I, b.3918

**

Ey ulu Tanrım, bizim şanımız ulu ulu günahlarda bulunmaktır. Fakat sen, bunları lûtfunla affetmeye kaadirsin.

"Biz, hırstan, şehvetten kendi kendimizi yaktık." Bu duayı da senden öğrendik Yarabbi.

c.III, b ,2214-2215.

**

Eyvahlar olsun bu yirmi dört makamın sesinden kervan geçti, gündüz de bitti!

Ey, Tanrım, bu feryat edenin elinden feryat!

Hiç kimseden değil, bu medet isteyen medet!

Şikâyetim en çok kendimden...

Kimseden medet yok. Yalnız ve ancak bana, benden yakın olandan medet var.

Çünkü bana bu varlık, her an Ondan gelmekte...

Varlığım mahvolunca da ancak onu görürüm, başkasını değil."

c.I, b.2195-2198

**

Kör, bilgisizlikle halktan bir şeyler umar. Ancak, ben senden umuyorum… her güç şey sana kolaydır.

Asıl kör [halk] kendileri ki beni kör saydı, canla başla niyaz ettiğimi görmediler bile!

Benim bu körlüğüm, aşk körlüğüdür.

Güzelim, sevdiği şey, insanı kör ve sağır yapar derler ya… bu körlük, o körlüktür.

Tanrım Senden başkasını görmüyorum, fakat Onu görüyorum. Aşkın muktezası da bu değil midir?

Söyle.

Yarabbi, sen görmektesin, beni sen de kör sanma.

Senin lûtfunun etrafında dönüp dolaşmaktayım, ey lûtfunun etrafında dönüp dolaştığım, ey kendisinden ayrılmadığım Tanrım!

c.III, b .2460-2464

Ey her çeşit elde edilen şey, kendisinden olan Tanrım, bütün âlemin af ve ihsanı, senin ihsanından bir zerredir.

Aflar, senin affını överler, insanlar, sakının, ona benzer, ona eşit yoktur.

Onların canlarını [beni] sen bağışla, huzurundan da kovma.

c.V, b .4110-4113

Kaynak: Mesnevî-i Şerif

HÛ RİSÂLESİ - Şeyh İsmail Hakkı Bursavi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî)



HÛ RİSÂLESİ

Ekâbir-i Ricâl-i Celvetiyeden Rûh-ul Beyân tefsirinin sâhibi Şeyh İsmail Hakkı Bursavi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) hazretlerinin "HÛ" ismi hakkında icmâlen tahkikatlarıdır (özet incelemeleridir).

HÛ

Bu kelime-i hüviyet ki sofiyyeden hakikatı ineceleyenlerin zikri, ve özellikle halaka-i cemiyet ve akdi meclisde galibi zikirdir. (öne çıkan zikirdir) Erbabı inkar onun hakkında dedikodu ederler ve zikredenlerin yolunu hatalı görürler. Böyleleri katıksız cahil, aptal ve uydurukçulardır. Ey şuursuz inkarcı ve ey nursuz ifratçı (aşırı giden) , hele bu hususda hakikat erbabını inkar edersin bari kendi cinsinden olan ehli zahiri (zahir ehli) nice inkar edersin.

İmam Fahr Razi ve Issan ve emsali gibi, zira bunlar tefsirlerinde ve haşiyelerinde ("HÛ") kelimesinin zamir olduğunu benimsedikten sonra ismiyetini dahi benimsemişlerdir. Nitekim ***"Allahu lailahe illahu"*** ayetinin açıklamasında demişlerdir ki kelam-ı mezkur (zikredilen söz) mübteda ve haberdir. Ve haber cümle olsa mübtedaya ait zamir lazımdır. Dersen kelime-i "HÛ" da iki itibar vardır. Biri haber olmak ve biri dahi isim olmaktır. Zamir olursa zahirdir. Ve eğer isim olursa ***"Elhakka mel hakka"*** kabilinden olur . Yani müzheri (işaret olunanı) ikame müzherde (işaret olunanda) ibraz etmen (belirtmek) zamirden manidir (zamire gerek yoktur). Pes takdir-i kelam ***"Allahu lailahe illallah"*** demen olur. Elhasıl celale (celle celalehu) nice isimse "HÛ" dahi öyle isimdir. Ve İmam Suyuti ve gayrileri dahi ona zahir olmuşlardır (benimsemişlerdir) ve hakikat erbabı **"hud"** ismiyetine (isim olmasına)

binaen evveline (öncesine) lam idhal edub (ekleyip) Alim el hu demişlerdir. Bu eğer "HÛ" zatiyeye delalet eder isim olmasa evveline lam idhal olmazdı. Hususan ki istilahta münakaşa (terminolojik tartışma) yoktur. Her kavmin örf ve ıstılahları vardir ki orada Ehadehume ahiri cerh etmen cari olmaz (ikiden birinin diğerini bozması geçerli olmaz) ve bir nesnenin haber olması ismiyetine menafi (mani) değildir. Zira zamirler isimler kabilindendir. Bu görüşler üzerine bu "HÛ" zamir olsa da, olmasa da, isimdir. Ve zamir olduğu surette zahiren "HÛ" "HÛ" demen "O, O " demektir. Onun için erbabı inkar Ta'n ederler (kınarlar) hakikatta ise "Allah, Allah " ve "Hak, Hak" demektir. ***Zira indi sofiye (sofilere göre) de mevcut hakiki (hakiki varlık) Allah Teâlâ dır.*** Vücut (varlık) da hiç kimse onunla müşterek değildir. Pes vahide raci (Tek olana yönelik) olan zamirde iştirak (ortak) olmayacak "HÛ" demen bila ihtimal "Allah" demek olur.

Eğer sen dahi sofiyyeyi muhakkikin (hakikat ehli sofiler) gibi mercii vahidi tayin edip sırrı vahdete (birlik sırrına) vasıl (ulaşabildinse) evvela bil ki sana dahi "O, O" demek yoktur. Belki "Hak , Hak" demek vardır. Ve eğer meci vahid den bi haber olup Vücud-u mümkine (varlığı mümkün olanlara) dahi vücud (varlık) verdinse enaniyette (alçaklıkta) kaldın ve sana **"HÛ,HÛ"** demek değil **"Allah, Allah"** desen dahi fayda vermez. Zira sözün var amma halin yoktur ve hal olmayınca kiil ve kal (dedikodu) den yüzü kara ey bi hayır (hayırsız) tefsir okursun fakat külli şey-in halikin ol veche (Allah tan başka her şey yok olucudur) nassında ne yazılır kalbine yazmazsın ve fenafillah dan kendine bir iş düzmezsin. Çünkü her nesne ki fi nefsi-l emir de helak olucudur ve helakin vücudu mevhumuna (sonradan kazanılan vücud) itibar yoktur. Bu ***"lailahe illallah"*** filhakika (hakikatte) ***" Lamevcude illallah"*** demektir. Zira ihtisası uluhuyete ihtisası vücud lazım gelir. Ve emir ve nehy ve tekalif (teklifler) zahiri ta'yin ve ta'atüde (sayılara) racidir (yöneliktir) ve eğer bu manadan na agah isen sakın (mevcudum) (varım) deme zira suret-i tevhid seni şirkten tahlis edemez (kurtaramaz). Nitekim Kur'an-ı Kerim de gelir ***"vema yü'min ekserihum billahi illa vehüm müşrikün"*** (Yusuf,106) yani vucud mecazi-yi (mecazi varlığı) isbat eden kimsenin imanı hakiki olmaz. Zira meyli tagut etmekten değildir (hali kendini kurtaramaz) ki sıfat, ehli şirktendir. Bundan sonra "HÛ" kelimesinden mevhum (anlaşılan mana) olan hüviyet ilk önce Allah'ı tayin etmektir ve onun ahiri (sonu) kelamdır (sonradan olan şeyler) ve cem'i alem kelamdan ibarettir vesair sıfatı kemaliye dahi onda münderictir ve bu kemalat kable-i tecelli (tecelli en önce) sicn zat' (Allah ın gizli zatı) tır gizlenmiş idi sonra zahire geldi (açığa çıktı) ve mezahir (bu açığa çıkma) yüzünden vücud buldu ve ainiye-i imkanda (görünen imkanda) münevver sıfatı mütecelliye oldu. Nitekim gayri mevzuda şerh ve tefsir olunmuşdur. Ve bu icmal sana Şeyh İsmail Hakkı dan hediyedir ki, baisi serahı dildir. (gönlünü hoş etmektir)

Ey aşık heman kumru gibi "HÛ HÛ" diye gör.
Zira bu sırrı vücud her zaman kaim olmaz.

Vallahü muvaffiku veka fil esrar fi hilal eyyam iydul fitr. Şeref ve izzet ancak O'na mahsustur.

****

PÎR-İ SÂNÎ İSMÂİL HAKKI EL-CELVETÎ EL-BURSEVÎ kaddesellâhü sırrahu'l âlî

Babası Mustafa Efendi, aslen İstanbulludur. Mustafa Efendi, 1650 (H.1061) senesinde İstanbul Esir Hanında çıkan büyük bir yangında evi ve eşyâsı yandığından maddî sıkıntıya

düştü. İstanbul`u terk ederek Trakya`da bulunan Aydos kasabasına yerleşti. İsmâil Hakkı Bursevî, 1652 (H.1063) senesinde Pazartesi günü Aydos`tadoğdu.

İsmâil Hakkı Efendi üç yaşına girince, babası onu Celvetiyye yolunun büyüklerinden Seyyid Atpazarlı Osman Fadlî Efendiye götürdü. Osman Fadlî Efendi, elini öpen İsmâil Hakkı`ya; Sen doğumundan beri, bizim hâlis talebemizsin. dedi. Yedi yaşında annesini kaybeden İsmâil Hakkı, on yaşına gelince, Osman Fadlî Efendinin Edirne`de bulunan ilk halîfesi Abdülbâkî Efendinin terbiyesi altına girdi. Abdülbâkî Efendinin yanında yedi sene kalan İsmâil Hakkı Efendi, ondan; sarf, nahiv, mantık, beyân, fıkıh, kelâm, tefsîr vehadîs dersleri aldı. Fıkıhta Mültekâ, kelâmda Şerhi Akâid adlı eserleri okudu. Okuduğu bütün eserleri kendi el yazısıile yazdı.

İsmâil Hakkı Efendi, 1674 (H.1085)senesinde, zamânın büyük âlimi Osman Fadlî`den ilim öğrenmek için,hocası Abdülbâkî Efendinin yazdığı bir mektubu alarak İstanbul`a gitti. Osman Fadlî Efendi ile Atpazarı`nda bulunan Kul Câmiinde buluştu. OsmanFadlî, onu eskiden tanıdığından hemen kabûl etti. İsmâil Hakkı Efendi bir müddet hocasına hizmet etti ve Allahü teâlânın zikri ile meşgûloldu. Birgün hocası Osman Fadlî, onu yanına çağırarak; Senin istidâdın gelmiş. dedi. Sonra Besmele çekip, Fâtiha-i şerîfeyi okudu ve üzerine üfledi. "Seni Bursa`ya halîfe yaptım." buyurdu.

Kendisi şöyle anlatır: Hocam beni Bursa`ya halîfe olarak tâyin ettiği zaman Mutavvel adlı eseri okuyordum. Hocamın Fâtiha okuyup üzerime üflemesinden sonra, bendebaşka bir hâl zuhûr etti. Hocamın bu duâsından sonra ilâhî feyz vemârifetlere kavuştum. Bundan sonra âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerin tefsîr ve te`villerini yapmaya başladım. Muhyiddîn-i Arabî, Abdülkâdir-i Geylânî, İbrâhim Edhem, Üftâde ve Azîz Mahmûd Hüdâyî hazretlerinden mânevî olarak fâidelendim.

İsmâil Hakkı Efendi, Bursa`ya gittiktenbir süre sonra hocası tarafından Üsküp şehrine gönderildi. Buradainsanlara vâz ve nasîhatta bulunmaya başladı. Bu sırada hocasının şumektubu ile talebe yetiştirmeye başladı:

Oğlum Şeyh İsmâil Efendi! Aklen ve dînen, güzel ve beğenilmiş olan şeyleri yapmalarını halka söyle. Kötü ve beğenilmeyen şeyleri yapmaktan onları men et. Kalem sûresinin kırk sekizinci âyetinde yer alan hitâba hazır ol. Sabırlı ol, şükür edici ol. Gecelerinde ibâdet et. Gündüzleri oruç tut. Muttakî ol. Kötü zanna sebep olacak, töhmet altında bırakacak yerlerden sakın.Şâyet böyle yerlere dâvet olsan bile gitme. Nasıl olursa olsun halkı ilme ve amele dâvet eyle. Onları îtikâdî ve amelî yönden terbiye eyle. Yanında bulundukları ve bulunmadıkları zaman onlar hakkında iyi konuş. Ne şekilde olursa olsun kendi varlığını ortaya koyma.

On sene Üsküp`de kalan İsmâil Hakkı Efendi, 1685 (H.1096) senesinde yine hocasının emriyle Tekfur Dağı yoluyla Bursa`ya gitti.

Din ve dünyâ saâdetine sebep olan hocası Osman Fadlî, Kıbrıs`a gönderilince; "Canımız gitti, bedenimiz burada niye durur." diyerek, Magosa`ya gitmek üzere yola çıktı. Magosa`ya vardığı zaman hocası ile birkaç gün sohbet etti. Bir gün sohbet esnâsında sohbette bulunanları bir cezbe, kendinden geçme hâli kapladı. İsmâil Hakkı Efendi, o sırada, Azîz Mahmûd Hüdâyî hazretlerinin bir ilâhisini ve arkasından bir aşr-ı şerîf okudu. Bunun üzerine hocasının duâsına nâil oldu. Osman Fadlî Efendi, İsmâil Hakkı`ya dönerek; Seni buraya getiren mîrâsındır. Çünkü senden başka kalbimde uygun bir kimseyi göremedim. dedikten

sonra, parmağını İsmâil Hakkı`nın ağzının ortasına koyup; Bu nefes benden sonra sana nasîb olsun. dedi. İsmâil Hakkı şöyle der: Hocam böyle buyurduktan sonra bende öyle bir zevk vehâller hâsıl oldu ki, maksadıma kavuştum. Yine bir Cumâ günü Osman Fadlî, İsmâil Hakkı`yı yanına çağırdı. Bir tefsîr şerhini uzatıp; Al şunu, otuz altı yıllık mahsulümdür. Allahü teâlâ sana daha ziyâdesini ihsân etsin. diye duâ etti. O duâdan sonra İsmâil Hakkı Efendide dahayüksek hâller meydana geldi. Seyyid Osman Fadlî şöyle buyurdu: Allahü teâlâ bana öyle yüksek bir talebe verdi ki, hocam Şeyh Azîz Mahmûd Hüdâyî`ye böyle yüksek bir talebe vermedi.

İsmâil Hakkı Efendi, hocasının vefâtından sonra Konya, Seydişehir, Söğüt, İznik ve İstanbul yolu ile Bursa`ya geldi. Bu yolculuk sırasında hazret-i Mevlânâ`yı, Sadreddîn Konevî`yi ve Eşrefzâde Abdullah Rûmî`yi ziyâret etti.

Sultan İkinci Mustafa Hânın, dâveti üzerine, 1695 (H.1107) senesinde Edirne`ye gitti. Nemçe seferinde, orduya cihâdın sevâbını ve büyüklüğünü anlatarak, askeri coşturdu. Osmanlı Ordusu önceBelgrad`a vardı. Oradan Tuna`yı geçerek düşmanla çarpıştıktan sonra, kışın bastırması üzerine Edirne`ye geri döndü.Ertesi sene ordu yine Edirne`den ayrılarak Belgrad`a gitti. O sırada Sadrâzam Elmas Mehmed Paşa idi. İsmâil Hakkı Efendi, Elmas Paşanın hazır bulunduğu gazâların hepsine katıldı ve birkaç yerinden yara aldı.İsmâil Hakkı Efendi, ordunun zaferlerle geri dönüşünden sonra yaralı olduğu hâlde Bursa`ya döndü ve talebe yetiştirmeye, eser yazmaya devâmetti.

Hocası Seyyid Osman Fadlî`nin vefâtından yirmi sekiz sene sonra, gördüğü bir rüyâ üzerine âilesiyle birlikte Şam`a gitti. Şam`da üç sene kadar kaldı. Sonra Allahü teâlânın izni, Resûlullah efendimizin işâreti üzerine İstanbul`a gitti. Üç sene kadar Üsküdar`da kaldı. Bu sırada otuza yakın eser yazdı.

Kendisi şöyle anlatır: Üsküdar`da iken bir gece Şeyh Üftâde ve Azîz Mahmûd Hüdâyî`nin rûh-u şerîfleri gelip yanıma oturdu. Bursa tarafına gitmemi işâret ettiler. Sizi sağ tarafımıza alalım deyip, beni sağ taraflarına aldılar. Azîz Mahmûd Hüdâyî bana çok iltifât etti.

İsmâil Hakkı Efendi, 1722 (H.1135)senesinde Bursa`ya gitti. İlk iş olarak bir dergâh yaptırdı ve isminiCâmi-i Muhammedî. koydu.Dergâh; mescid, semâhâne, çilehâne ve misâfirodalarından meydana gelmiştir. Câminin kitâbesi bizzatİsmâil Hakkı Efendi tarafından yazıldı.

Ömrünün son günlerini evine çekilerek, eser yazmakla geçirdi. Yetmiş altı yaşında iken, 1725 (H.1137) senesinde Hakk`ın rahmetine kavuştu. Kabri, yaptırdığı ve bugün İsmâil Hakkı Tekkesi diye anılan Câmi-i Muhammedî`nin mihrâbının arkasındadır. Sultan İkinci Abdülhamîd Hanın yakınlarından Hacı Ali Paşa hem türbesini, hem de Câmi-i şerîfi tâmir ettirmiştir. Kabrin üstü açıktır. Etrâfında ve üstünde demirden şebeke vardır.

Kendisi şöyle anlatır: Allahü Teâlâ, âdeti ilâhiyyesi üzerine beni bulunduğum dereceden daha yüksek birdereceye yükseltti. Daha önce sâhip olmadığım bir meziyeti kalbime akıtarak, beni ilim ve irfân sâhibi eyledi. Allahü Teâlâ'nın bu şekilde derecemi yükseltip, bana ilim ve irfân ihsân etmesi yedi senede meydana geldi. Fakat bu feyz ve yüksekliğe kavuşmak, başa gelen belâ ve musîbetlerin, meşakkatlerin acısını tatmaya bağlı olduğundan, pek çok meşakkat ile karşılaştım. Bir taraftan diğer tarafa, bir memleketten başka memlekete gitmek sûretiyle çok meşakkat ve sıkıntılar çektim.Mihnet ve acı, insanı bulunduğu mertebeden aşağı indirmez.

Bilâkis başagelen belâ ve musîbeti kadere rızâ ile karşılamak iyi âkibetlere vesîle olur. İlk önce yolculuk yaptığım memleket Üsküp idi. Yedi sene sonra oradan Bursa`ya gittim. Yedi sene sonra Kıbrıs`a gitmem îcâb etti. Yedi sene sonra Harem-i şerîfe gittim. Yedi sene sonra Hicaz`a gittim. Orada çocuklarım vefât etti. Hac yolunda çok sıkıntılar çektim. Hattâ kıymetli kitaplarım ve eşyâlarımın hepsi elimden gitti. Bütün bunlar karşısında ilâhî emre boyun eğdim. Yedi sene sonra Ebû Yümn`ün kabrini ziyâret maksadı ile doğum yerim olan Aydos`a gittim. Yedi sene sonra ikinci defâ olarak hacca gittim. Yedi sene sonra Bursa`dan Şam`a gitmem emrolundu. Bütün akrabâlarımdan uzak kaldım. İşte birçok musîbet veçilelerle geçirdiğim bu yollar kırk seneyi geçiyor. **Allahü Teâlâ dilediğini yapar. Kimse O`na bunu niçin böyle yaptın diye soramaz. Karşılaştığım ve çektiğim bu sıkıntılar, tamâmen mânevî işâretlerle meydana gelmiştir.** Güzel âkibet, ancak Allahü Teâlâ'nın fermânı üzere meydana gelendir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz; **Benim çektiğim sıkıntıyı hiçbir peygamber çekmemiştir**. buyurmuştur. İnsana gelen belâ vesıkıntılar, kalbi aydınlatır. Belâ ve musîbet zamânında tecellî-i ilâhî meydâna geldiği için kalbi genişler. Bütün bunlardan dolayı en şiddetli meşakkat, peygamberler hakkında meydana gelmiştir. Onlarınkinden daha hafifi evliyâda görülür. Bu îtibârla büyük zâtlar hep meşakkat vesıkıntı çekmişlerdir. Resûlullah efendimiz kendisine çok eziyet vesıkıntı veren kavmi hakkında; İlâhî! Kavmime hidâyet eyle. Çünkü onlar bilmiyorlar. buyurarak hidâyetleri için duâ ettiler.

İsmâil Hakkı Bursevî buyurdu ki: Evliyâyı inkâr etmeyip, muhabbet beslemek lâzımdır. Çünkü hadîs-i şerîfte; Kişi sevdiği ile berâberdir. buyuruldu. Kıyâmetgünü bu büyükler sevdiklerine şefâat edeceklerinden, onları sevmeme kuygun değildir. Onlara düşman olmak insanın helâkine sebeb olur.

Mâlûm ola ki, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin yoluna girene farz olan, Allahü Teâlâ'dan başka olan şeyleri kalbinden çıkarmaktır. Meselâ; bir kimse bir iş için sefere çıktığında, önce vatanını, hısım ve akrabâsını terk edip yola devâm eder. Eğer kalbinde vatanının, hısım ve akrabâsının sevgisi var ve fazla ise sefere rahat rahat gidemez. Belki yola da çıkamaz. Bir peygamber gazâya çıkarken,bir işle uğraşan kimseyi gazâya götürmedi. Meşhûr sözdür ki; Bir evdeiki sarıklı olmaz! Çünkü herbiri bir tarafa çeker. Evin huzurunun bozulmasına sebeb olur. Nefs ve şeytan kalbe vesvese verince, insanın zâhiri de bozulur ve kötü işler yapmaya başlar. Namazın fâidesine inancı az olan kimse, kaç rekat kıldığını şaşırır. Ekseriyâ dînî meselelerde yanılır. Çünkü kalbi elinde değildir. Böyle kimselerin zâhirleri de harabdır. Onun için sûretten hakîkate istidlâl et. Arkadaşlarından ayrılma, yoksa yolda kalırsın veya dalâlete saparsın! Topluluktan ayrılan helâk olur. Tek olarak yola çıkma. Çünkü şeytanarkadaşın olur. Yolun başlangıcında olanlar âmâ gibidir önünü göremez. Her an bir tehlike ile karşı karşıyadır. Kendisine yol gösterecek birine ihtiyâcı olduğu gibi, tasavvuf yoluna yeni girenin de yolgöstericiye o kadar ihtiyâcı vardır.

Kâmil bir hocanın elinde terbiye olunanbir insan, kısa bir süre içerisinde maksadına kavuşur. Bunun misâli dağlardaki meyvalar ile bahçelerdeki meyvalardır. Yâni dağlardaki ağaçların meyvaları terbiye ve bakım görmedikleri için geç olgunlaşır ve tatlı olmazlar. Fakat bostanlarda bahçıvanların bakımıyla yetişen ağaçların meyvaları hem kısa zamanda olgunlaşır hem de çok lezzetli olur.

Bursalı İsmâil Hakkı hazretleri yazmış olduğu şiirlerinde Hakkı mahlasını kullanmıştır.

İrtihaline yakın te'lif buyurduktan eserlerin çokluğuna bakılırsa, harika olduğuna ve keramat-i ammelerinden bulunduğuna şüphe edilemez. Kerametleri pek çok ve meşhur olup burada sayılması mümkün değildir. Haklarında bir hayli menkıbeler yazılmış olup, bazıları ise kendi eserlerinde sülukları esnasındaki hallerini beyan sırasında bi'l-münasebe zikredilmiş olduğundan arzu eden zevat-i kiram onlara müracaat edebilirler. Hazretin terceme-i hali, bir kaç muazzam cildi ihtiva eder. Bilhassa silsile-i namelerinde ve eserlerinin çoğunda tafsilatlıca ma'lumat mevcuttur.

TE'LİFATI (Yazdığı Eserler)

Yüz den fazla eseri olup ekserisi tasavvufa mütealliktir.

Bir haylisi varidat nev'indendir.

Divan-ı Ali'leri bin beytin üstündedir.

Hazret zamanını boşa geçirmemiş, sa'y ve gayretten geri durmamış, gah te'lifat ile gah Kayahan, Orhan, Cami-i Kebir gibi Camii Şeriflerde vaaz ve nasihatta bulunmuş, dergahında Tefsir ve Buhari-i Şerif okutmuş, terbiye-i salikan ve irşad-ı taliban ile sohbet ve müşküllerini hal için buluşmuştur. Zaman zaman asrın sofi, mürşid ve ilim adamları ile de buluşup sohbet buyurmuşlardır. Alem-i Ahirete irtihallerini, bazı eserlerinde ima buyurmuşlardır. Hatta; **"Gebeş ruhum Hak'ka kurban eyledim."**diye [Gebeş: Koyunun erkeği. Koç. * Mc: Akılsız, ahmak adam.] (1137) tarihi, vefatını sarihen gösterdiğini şair Baki Efendi (radiyallâhü anh) vefatlarından sonra söylemiş, sonra hesap ettiklerinde tevafuk ettiği görülmüştür.

Keza "Naktü'l-Hal"isimli eserlerinde şu nutuklarının;

Aşk ile tut kûşe-i damân-i şer'i Ahmed'i (sallallâhü aleyhi ve sellem)

Abd-ı mahz ol bulmak ister isen felâh-ı sermedi

Câm-ı feyzi vahdet-i Zâtiyye'den nûş eyle kim,

Olasın bu bizim hassan (haslar) içre merd-i evhadi.

Sidre-i tuba'yı kılma cilvegâhı cân-u dil,

Alem-i ervaha ir gör ta sırrı, sirr vakti

Aşıka zahid gözüyle eylem hergiz nazar,

Alim ve dana ile bir görme tifl-i ebcedi

Ateş-i tevhidi her kim yaktı kanunu dile

Hakkı'ya envar-i Hak'kiyle pür oldu merkadi... (1137)

Son mısraları irtihal tarihlerini gösteriyor. Halbuki bu kitap Üsküdar' da bulundukları zaman (1134) senesinde yazılmıştır. Kendi el yazıları ile kütüphanelerinde mevcuttur.

Demek oluyor vefatlarından üç sene evvel imâ ile değil açıkça bildirmişlerdir. El-yevm mübârek baş uçlarındaki yazı da aynı beyitleri ihtiva etmektedir.

Cenab-ı İsmail Hakkı Hazretleri (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) işte böyle müstesna bir hayat yaşamakta iken 75 yaşlarında olduklan halde 14 Zilkade 1137 tarihinde Gebeş-i cismin rah-i Hak'ka kurban eyleyüp ruh-i revani, vasıl-ı huzuru müstean ve cesedi mübarekleri Dergah-ı Şerifin mihrabı önünde vedia-ı rahmeti rahman olmuştur.

Cenab-ı Üftade ve Pir-i Hüdai Hazretlerini rüyada görüp işte ***"Üftade, 'Üftade; Hüdai, Hüdai sende onlara vasıl oldun."*** tebşiratında bulunduklarında eserlerinde münderic olup hakikaten Tarik-i Celvetiyye'nin ab-i rüyu ve medar-ı iftiharıdırlar.

Tarik'ine ve Şeyh'ine ifrat derecesinde bağlı ve muhabbetli olup umumu davet etmişler ve Adeta vuslat-ı ilallah meslek-i Celvetiyye'ye girmekle olacağına kail olmuşlardır.

Harem-i muhteremleri, acaba hangimiz daha evvel irtihal edecek diye merak edermiş.Bir gün; "Aman efendim! Bu kadar kitaplar yazıyorsunuz bir kelam-ı kadim yazıp da bu cariyenize inayet buyursanız," diye ricada bulunmuş. "Bir kaç gün çile hanemize girme de, yazalım" buyurmuşlardır. iki üç gün sonra kadıncağız merak edip gizlice gelir kapıyı açar. Görür ki kırk kadar İsmail Hakkı yazı yazıyor. Hayrette kalır.

İsmâil Hakkı Bursevî`nin 106 adet eseri vardır. Bunlardan altmış kadarı Türkçe olup, sâde bir üslûp ile yazmıştır. Eserlerinden bâzıları şunlardır:

1) Tefsîr-i Rûh-ul-Beyân: Kur`ân-ı Kerîmin tefsîridir. İsmâil Hakkı hazretleribu tefsîrinde şöyle buyurur: **Mânevî pederim, Şeyh-i Ekber Muhyiddîn-i Arabî hazretlerinin delâleti ile, birgün rüyâmda Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz bana lütfedip arkamı sığadılar. Tatlı bir ifâde ile; Ümmetim için birtefsîr yaz! diye emir buyurdular. Bunun üzerine Allahü teâlâdan ve Resûlullah efendimizin rûhâniyetinden yardım isteyerek üç cildlik birtefsîr yazdım. Bu tefsîr hem İstanbul`da hem de Mısır`da basılmıştır.**Daha ziyâde bir vâz tefsîridir.

2) Şerh-i Muhammediyye (ikicild), 3) Şerh-i Mesnevî (iki cild), 4) Şerh-i PendiAttâr, 5) Şerh-i Bostân, 6) Şerh-i Hadîs-i Erba`în, 7) Risâle fî İlm-iHadîs, 8) Kitâb-ül-Kebîr, 9) Kitâb-ün-Netîce, 10) Şerh-i Mukaddime fîİlm-i Nahv, 11) Şerh-i Fıkh-ı Gîydânî, 12) Hüccet-ül-Bâliga, 13) Kenz-i Mahfî, 14) Nakd-ül-Hâl, 15) Risâlet-ül-Câmi`a, 16) Risâle-i Verdiyye,17) Şerh-i Şuab-il-İmân, 18) Vesîlet-ül-Merâm, 19) Şerh-ul-Âdâb, 20)Kitâb-ül-Envâr, 21) Sülûk-ül-Mülûk, 22) Silsile-i Nâme-i Celvetî, 23)Kitâb-ül-Mir`ât, 24) El-Vâridat-ül-Kübrâ, 25) Hutab-ul-Hutabâ, 26)Risâle-i Vahdet-i Vücûd, 27) Şerhu Salât-iş-Şifâ, 28) Esrâr-ul-Hac, 29)Şerhu Dibâce-i Kasîde-i İbn-i Fârid, 30) Şerh-ul-Mukrî el-Cezerî fîİlm-it-Tecvîd, 31) El-Vesâyâ fil-Uhûd, 32) Risâlet-ün-Nesâyih, 33)Dîvân. 34) **Kitabu'n-Netice : Son eseridir.**

GÜNÂH İŞLEYENLER

Kelime-i tevhîd ile zikr etmenin faydasını talebesine şöyle anlattı: Kelime-i tevhîd; söyliyenin korkusunu ve hayâlindeki düşünceleri giderir. Allahü Teâlâ'nın diğer isimleri ile yapılan zikrde hayâle gelen düşünceler tamâmen gitmez. Hayâl gâlip olup, talebe, bir makâmın sâhibi oldum sanır. Hâlbuki, kavuştuğu makam hayâlidir. Makam, kalbî ve aynî değildir. Ben böyle iddiâcılarla karşılaştım. Bunlardan bâzısı; Ben her gece mîrâcederim. diye iddiâ ederdi. Bâzıları da; Bana günah zarar vermez, diyerek, bozuk îtikâdda idi. Bu düşünceleri hayâlden gelme idi. Bu isemekr-i ilâhîdir, yâni Allahü Teâlâ'nın aldatarak, nîmet şeklinde gösterdiği musîbetlerdir. Evliyâdan Ebû Ali Rodbârî`den;

Bir kimsegünah işler ve; Bana helâldir. Çünkü ben öyle bir dereceye yükseldimki, günahlar bana zarar vermez bana tesir etmez. derse, bu kimse hakkında ne dersiniz? diye sorulunca, cevâben;

Öyle bir makâma kavuştuğunu söyleyen, kavuştu fakat Cehennem`e kavuştu. Yoksa Cennet`eveHakk`a kavuşmadı. Çünkü, haram olan şeylerin helâl olacağı makam yoktur. Haram olan, her makamda haramdır. Her âlim kendi makâmına uygun amel işler. Yükselmeye mâni olan işlerin yanına uğramazlar. İşte bir asırdır âlemde hak ve doğru sûretinde, bâtıl olan işleri yapanlar meşhûr oldu. buyurdu.

SİLSİLE-İ MÜBAREKLERİ

Müşarun ileyh İSMAİL HAKKI (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) usul-ü zikir ve tarikatı Şeyh Seyyid Osman Fazl-ı İlahi Atpazari'den almıştır. O da Zakirzade Abdullah Efendi'den, O da Şeyh Dizdarzade Ahmet Efendi O da Şeyh Mahmud el-Hüdayi'den.O da Şeyh Muhammed Üftade'den. O da Şeyh Hıdır Dede el-Mukad'den, O da Şeyh Hacı Bayram-ı Veli Ankaravi'den, O da Şeyh Hamid-i Veli Aksarayi'den, O da Şeyh İbrahim Erdebili'den, o da Şeyh Hace Ali Erdebili'den, o da Şeyh Sadruddin Musa Erdebili'den, O da Şeyh Safiyuddin Ebu İshak Erdebili'den, o da Şeyh İbrahim Zahid-i Geylani'den, O da Şeyh Cemalüddin Tebrizi'den, O da Şeyh Şihabu'ddin Muhammed Tebrizi'den, O da Şeyh Rüknüddin Muhammed el-Buhari'den, O da Şeyh Kutbuddin Ebheri'den, O da Şeyh Ebu'n-Necip Ziyaüddin Abdülkadir Muhammed es-Sühreverdi'den, O da Şeyh Ömer Bekri'den, O da Şeyh Vasiyyüddin el-Kadi'den, O da Şeyh Muhammed Dineveri'den, O da Şeyh Cüneyd-i Bağdadi'den, O da Şeyh Seriyyü's-Sakati'den, O da Şeyh Ma'ruf-i Kerhi'den, O da Şeyh Davud et-Tai'den, O da Şeyh Habib-i Acemi'den, O da Şeyh Hz. Hasan-ı Basri (radiyallâhü anh)'dan, O da Emirü'l-Mü'minin Hz. İmam Ali (r.a.)'dan, O da Habib-i Kibriya ve Sultan-ı Enbiya MUHAMMED MUSTAFA sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizden almışlardır.

ALLAH Teala sırlarını takdis etsin ve bizi onların feyiz ve bereketleriyle faydalandırsın, Amin.

İSMAİL HAKKI DERGAH-I ŞERİFİ

Banisi; Kudvetü'l-muhakkikin, usvetü'l-müdekkikin, eş-Şeyh Ismail Hakki Bursevi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) Hazretleridir.

Bidayetten daha örtülü çalıştıkları, pek sır faş etmedikleri hatta Faş-ı Esrar-ı Tevhid ediyorlar diye itirazda bulunduklari halde sonraları kendileri çok daha açık hareket etmişlerdir. (1135) senesinde tekrar Bursa'ya teşrif ile halen günümüzde mevcut bulunan Dergah-ı Şerifeyi on kese akçe sarfı ile inşa etmişler, manevi bir işaret üzerine Cami-i Muhammed-i olarak tesmiye etmişlerdir.Şu tarih-i beyitleri söyleyere ktevhidhane kapısı üzerine ta'lik eylemişlerdir.

Kale İsmailü'l-Hakkıyyi'l-Münzevi

Fi makam-ı salikıhül kadhedev

Celvetiyyü'l-intisabi fi't-tariki

Ekberu's-sırri fi men Ürşidü

Veffekalahül kerim el'müstean

Men yedi kad tame haze'l-meşhedü

Bel sivel faalü la fihi şerikün

Vahhidullahe teala vahhidü

Vefalü'l-hayra, recen lil felahi

Vezkürullahe kesiran tehtedü

Eyyülhe's-safiyyeh ehlüls sefa İn eradtüm, iktiraben

fescüdü Kale li't-tarihi banihi'l-fakiri

Temme beytullah-i sallu va'budu..

1) Mu`cem-ül-Müellifîn; c.2, s.266

2) Esmâ-ül-Müellifîn; c.1, s.219

3) Kitâb-ı Silsile-i İsmâil Hakkı;s.105

4) Pendi Attâr Şerhi Mukaddimesi

5) Sefînet-ül-Evliyâ; c.3, s.37

6) Kâmûs-ül-A`lâm; c.2, s.950

7) Münşeâti Azîziyye; s.288

8) Osmanlı Müellifleri; c.1, s.28

9) Tefsîr-i Rûh-ul-Beyân

10) Kitâb-ül-Hitâb

11) Lugat-ı Târihiyye ve Coğrafiyye;s.173

http://www.ismailhakki.org/

GÜLŞEN-İ RAZ

Yazan: Şebüsteri

Çeviren: Abdulbâkiy GÖLPINARLI

Not: Bu isim, genellikle, yanlış bir şekilde "Abdülbâki" olarak yazılmaktadır. Hâlbuki eski Türkçe'de "kef" harfiyle yazılan baki "bükâ"dan türemiş olup "ağlayan" demektir. "Kaf' harfiyle yazılan bâkiy ise "bekâ"dan türemiş olup Allah Teâlâ'nın isimlerinden biridir ve "Her şey zeval bulduktan sonra var olmaya devam eden Zât" demektir. Gölpınarlı hayatının son döneminde bunu farkederek o zamana kadar hep Abdülbâki diye yazdığı ismini Abdülbâkıy diye yazar olmuştu. [Hasretini çektiğim Üsküdar, Yazar: Ahmed Yüksel Özemre, Dipnot 16]

İBN SİNA'DAN ELMALILI'YA İHLÂS SÛRESİ FELSEFÎ TEFSİR GELENEĞİ - Bir Varlık İdrakinin Zemini Olarak İhlâs Sûresi Tefsiri

"Allah'ım! Sülüs-i Kur'an'a hizmetimi Gufran'ın şefaatine vesile, cinana girmeye, cemalini müşahadeye ve habibine komşu olmaya aracı kıl!"

(Ahmed el-Maraşı ed-Debbâği)

"Kur'an'da İhlas sûresi ne derece mühim bir mevki almışsa, tefsirler içinde İbn Sina'nın bu tefsiri de o derece ehemmiyetlidir."

A.H. Akseki

"İbn Sina'nın açıklama şekli tefsir otoritelerinin açıklama şeklinden çok farklı olduğu halde bu, dikkate değer bir çabadır."

S. H. Nasr

Kaynak: Hazırlayan: Ahmet Faruk GÜNEY , İbn Sina'dan Elmalılı'ya İhlâs Sûresi Felsefî Tefsir Geleneği – Bir Varlık İdrakinin Zemini Olarak İhlâs Sûresi Tefsiri, Doktora Tezi, Tc. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilimdalı Tefsir Bilim Dalı – Aralık 2008

İHLÂS SÛRESİ- CEMAL HALVETÎ kaddesellâhü sırrahu'l âlî

قُلْ هُوَ اللہ أَحَدٌ 1

De ki: O, Allah birdir.

(قُلْ **De ki**:) Ehlullah yanında birleşmenin aslını (cem)i mazharını açıklayıcı olmak üzere gelen bir emirdir.

هُوَ Sırf hakikâti ehadiyyedir. Yani Allah Teâlâ'nın kendisinden başka bilmediği sıfatlarına da itibar etmeksizin (saymaya gerek duymadan) **"Bizâtihi kendisidir"** demektir.

"De ki: O," sözü Allah Teâlâ'yı inkâr edip yok diyene cevaptır.

هُوَ sözünde şu hikmete işaret edilmiştir. Mevcut varlığın ilki ve sonu O'dur. Çünkü هـ (he) harfi boğazın en altından çıkan ilk harftir. Çıkış yerlerinin sonudur. و (vav) harfi çıkış yerlerinin ilkidir. Bunu anlamak gerekir.

الله Allah ismi هُوَ nin bedeli (karşılığı)dır. Çünkü Allah ismi bütün sıfatları toplayan zât ismidir. Allah isminin bedel olmasından sıfatların zatından zaid olmayıp aynî olduğu anlaşıldı. Sıfatla zat arasında fark başka bir şekilde olmayıp ancak akılladır. (Yani insanın anlaması yönünde çok müşkiller zuhur eder, demektir.)[406] bu sureye **"İhlâs Sûresi"**

---

[406] **Ehl-i sünnet itikadına göre sıfat-ı İlahiyye zatının aynısı olmadığı gibi gayrısı da değildir.** Nasıl ki güneşin ışınları güneştendir, ancak güneş değildir. Bunun gibi Allah'ın sıfatları da onun zatındandır. Ancak zatının kendisi değildir.

Allah Teâlâ, zati sıfatlarının bütününün bir araya gelmesinden meydana gelmiş bir mahiyet değildir. Başka bir deyişle onun zatı, sıfatının gereği ve sonucu değil, sıfatları zatının gereği ve sonucudur. Sıfatın gerçek mânası da budur. Onun varlığı bizatihi vacip olduğu gibi, sıfatları da başka türlü değil, zatıyla vaciptir. Teşbihte hata olmasın, Güneşin ışıklarının kaynağı güneş olduğu gibi Allah'ın sıfatlarının kaynağı da zatındandır.

OTUZSEKİZİNCİ MEKTÛB

Bu mektûb, Muhammed Çetrîye yazılmışdır.

Zât-i teâlâya muhabbeti ve fenâ mertebelerini bildirmekdedir.

Mektûb-i şerîfiniz gelerek, fakîri çok sevindirdi. Allahü teâlâ, her zemân kendi ile berâber bulundursun! Bir ân bile, başkası ile bırakmasın! Zât-i ilâhîden başka her şeye gayr denir. Onun ismleri ve sıfatları da gayrdır. İlm-i kelâm âlimleri, (Sıfatları, kendinin aynı da değildir, gayrı da değildir) buyurmuş ise de, gayrı kelimesinin kelâm ilmindeki ma'nâsına göre, böyle demişlerdir. Yoksa, lügat ma'nâsına göre dememişlerdir. Sıfatlar kelâm ilmindeki ma'nâsına göre (Gayrı) değil ise de, umûmî ma'nâya göre, Onun gayrıdır.

Allah Teâlâ, ancak selb sıfatları ile anlatılabilir. Onu, herhangi bir sıfat ile anlatmak, ilhâd olur. Onu anlatan en iyi kelime, en geniş ibâre, Şûrâ sûresinin (Ona benziyen birşey yokdur) meâlindeki, onbirinci âyetidir ki, buna fârisî dilinde (bîçûn ve bî-çigûne) denir. Hiçbir ilm, hiçbir şühûd, hiçbir ma'rifet, Allahü teâlâyı bulamaz. Bilinen, görülen ve tanınan herşey O değildir. Bunları ma'bûd bilmek, gayra tapınmak olur. (Lâ ilâhe) derken, bunların hepsini nefy etmek, yok bilmek, (İllallah) derken de; O, birşeye benzemiyen, bir ma'bûdu var bilmek lâzımdır. Bu, önce taklîd ile yanî öğrenip yapmakla olur. Sonraları, kendiliğinden yapılır.

Sona varmamış olan tesavvuf yolcuları, başka şeyleri, O sanarak tanır, görür. Taklîd eden mü'minler, böyle

denilmeside bu nedenledir. Çünkü ihlâs, hakikâtı ehadiyyeyi kesret (çokluk) şaibelerinden kurtarmak demektir. Nitekim Emîru'l Mü'minîn Hz. Ali kerremallâhü veche buyurdu ki;

"İhlâsın kemâli, sıfatları nefyetmekle olur." Şöyleki; her sıfat mevsufun (sıfatlanan), her mevsuf sıfatın başka olduğuna şehadet eder. (ne aynıdır, ne gayrıdır)

أَحَدٌ Müptedanın haberidir.[407]

"Yaratıcı ikidir" veya **"nurun yaratıcısı ve zulmetin yaratıcısı başkadır"** diyene cevaptır.

"Ehad" ile "Vahid" arasında fark vardır.

Ehad, sıfatlara itibar edilmeden zâtın kendisidir. Vahid ise, bütün sıfatları yani bütün ilâhi isimler ile dahi zâtın birliğidir.

ﷲ lafzı "Hüve" ve "Ehad" arasında oluşu ile **"Celâl ve Cemâl" e** açıklamaya işarettir.

Bu ayet **tevhidi zâti**ye işaret etmektedir.

اللّٰهُ الصَّمَدُ 2

Allah sameddir.

"Allah, yer içer" diyene cevaptır.

Bütün yaratılmış şeylerin ihtiyaçlı olmaları nedeniyele mutlak mecburî sığınağı Allah Teâlâ'dır. **Allah Teâlâ ise zengin ve hiçbir şeye muhtaç olmayandır.**

Bu ayet **tevhidi sıfati**ye işaret eder.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ 3

O, doğurmamış ve doğmamıştır.

"Melekler Allah'ın kızlarıdır, Üzeyir oğludur" a cevaptır.

لَمْ يَلِدْ Zatında ortağı yoktur.

وَلَمْ يُولَدْ Sıfatlarının çıkması için hiçbir şeye muhtaç değildir.

---

tesavvufculardan, katkat iyidir. Çünki bunlar, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden gelen bilgilere uymakdadır. Bu bilgilerde hatâ, yanlışlık olamaz. Yarı yoldaki tesavvufcular ise, kendi gördüklerine, anladıklarına uymakdadır. Bu hareketleri ile Zât-i ilâhîye inanmamış oluyorlar. Zât-i ilâhîyi görüyoruz, Onun sevgisi içinde yüzüyoruz diyorlarsa da, Zât-i ilâhîye olan böyle îmânları, hakîkatde, inkâr demekdir.

Müslümânların büyük imâmı, imâm-ı a'zam Ebû Hanîfe 'rahmetullahi aleyh', **(Sana lâyık ibâdeti yapamadığımız, fekat, iyi tanıdığımız, Allahımız! Sende hiçbir kusûr, noksânlık yokdur!)** buyurdu. Ona lâyık ibâdet yapılamıyacağını herkes bilir. Fakat iyi tanıdığımız buyurması, **(Hiçbirşeye benzemediğini, hiçbir yoldan tanınamıyacağını iyi anladık)** demekdir. Allahü teâlâyı, herkes bu sûretle tanıyamaz. Ma'rifet, ya'nî tanımak başkadır. İlm, ya'nî bilmek başkadır. Herkes, ilm sâhibi olabilir. Ma'rifet ise, fenâ mertebesi ile şereflenenlerde bulunur. Fânî olmıyana nasîb olmaz. (İmam Rabbânî Mektubat)

[407] Nahiv kurallarına göre, "huvellahu ehad" için birçok izahlar yapılmıştır. Bana göre bunun en uygun izahı, "huve" mupteda, "Allah" onun haberi, "ehad" ise ikinci haberidir. İkinci haber bakımından cümlenin anlamı: O (O'nun hakkında Resulullah'a soruyorsunuz) Allah'tır, birdir, şeklindedir. Diğer bir anlam da şöyle olabilir ve dil bakımından da yanlış olmaz: "O Allah birdir." Burada şu iyice anlaşılmalıdır: Bu cümlede "Allah" için, "ehad" kelimesi kullanılmıştır.

Bu ayet **tevhidi ef'âl**e işaret eder.

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ 4

Onun hiçbir dengi yoktur.

Hiçbir şey benzeri olamamıştır.

Müşebbihe (Allahı insana benzeten sapık görüş) ve mücessime (Allahı bir cisim gibi tasavvur eden sapık) mezheplerine cevaptır.

Allah Teâlâ zalimlerin sözlerinden münezzehtir. O yücedir, büyüktür.

Kaynak: Çelebi Halîfe Cemâl-i Halvetî hakkında 1998 yılında yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.[408] Bu nedenle Atatürk Kütüphanesinde bulunan **Fatiha sûresi ile ve'd-Duha**'dan Kur'ân'ın sonuna kadar olan surelerin tefsiri [409] ni mütercimi bilinmeyen[410] nüsha yardımı ile Türkçeye çevirerek kardeşlerimize faydalı olmayı düşündük. İhramcızâde İsmail Hakkı

---

[408] Çelebi Halife Cemal-i Halveti ve tefsiru'l-fatiha ve'd-duha adlı eseri. / Nazif Yılmaz. --1998. 99, 47 y. ; 28 cm. Tez (Yüksek lisans).--Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

[409] Atatürk Kütüphanesi-İstanbul, /297.234 -Osman Ergin Yazmaları - OE_Yz_000914/01

[410] Atatürk Kütüphanesi-İstanbul, 297.212- Osman Ergin Yazmaları - OE_Yz_000299/0

Diğer bir nüsha:

Atatürk Kütüphanesi-İstanbul, Çelebi Halife 297.234 - Osman Ergin Yazmaları - OE_Yz_000071

İHLÂS SURESİ- TEVİLAT-I KAŞANİYYE

Trc: ALİ RIZA DOKSANYEDİ (Eskişehir Merkez Vaizi)

Te'vil ve yorum

Ayet: 1. De ki: "O, Allah'tır; Ahad'dır, tektir.

Habib'im sen de ki, **"Hu",** Hu' dan karşılık Allah, "Ehad"dir, yani birdir. **"Kul"** (de) emri cem ayniliğinden farklılık mazharı üzere meydana gelmiş olan bir emirdir. **"Hu",** yine Hu' dan başkasının bilemediği katkısız olan bir (ehad) ile ilgili hakikatten başka bir şey olmayan ki sıfat değerlendirmesi olmadan zat olmak özelliğiyle zat demektir. Allah, tüm sıfatlar ile beraber olan zatın ismidir. Hu' dan karşılık kılınmıştır. Allah isminin **"Hu"** isminden karşılık kılınması, İlâh ile ilgili sıfatın zatın üzerine artış olmayarak belki zatın aynı olduğuna, zat ile sıfatın arasında ancak akıl değeri ile fark bulunduğuna işarettir. İşte bu sebepten buna ihlâs suresi denilmiştir. Çünkü ihlâs, ehad (bir) ile ilgili hakikati, kesret kusurundan kurtulan yapmak demektir. Nitekim müminlerin amiri olan Hz. Ali aleyhisselâm: ***"Hakk'a ihlâs olan kemal (olgunluk), ondan sıfatı sürmüş (uzaklaştırmış) olmaktır"*** buyurmuştur. Çünkü her sıfat sıfatlananın dışındadır, her mevsufun sıfatın dışında olduğuna şahitlik eder. ***"Allah'ın sıfatı zatın kendisi değildir, dışında da değildir"*** sözünü söyleyenler ifade edilen manâyı anlatmak istemişlerdir. Ki, akıl değeriyle ayni (kendi) değildir, hakikat değeriyle gayrı (başka) değildir. **"Ehad"** (bir) aslında yok iken yeni çıkmış olan şeyin haberidir. **"Ehad"** (bir) **"Vahid"** (tek) arasındaki fark şudur ki, ehad, kendisinde kesret (çokluk) değerlendirmesi olmayan yalnız zattır. Yani ayni kâfur ile ilgili olanın kaynağı ve belki benliği (Nefsi) olan mazhar hakikatidir ki o da zahir olma, görünmek, bildirmeler ve zahir olmama, görünmeme, bildirilmemek şartı, genel ve özel kaydı olmayarak vücud olmak şerefinden, değerinden vücuttur. **"Vahid"** sıfat kesreti değeriyle beraber zattır ki, o da isimler ile ilgili huzurdur. Çünkü isim, sıfat ile beraber zat demektir. Bundan dolayı ayette değerlendirilmiş olan kesretin hakikatte bir şeyi olmayıp. Ehadiyetini iptal, tekliğinde tesir etmediğine, belki meselâ: Denizde damlaların kuruntu olması gibi. Vahidiyet huzuru hakikat değeriyle aynıyla ehadiyet huzuru olduğuna kılavuzluk etmek için ancak kendisine bilinmiş olan katıksız hakikatinden. **"Hu"** ile tarif etme ve sıfatın hakikatte zatın vahdeti kendi olduğuna kılavuzluk etmek üzere tüm sıfat ile sıfatlanmış olan zata kılavuzluk eden **"Allah"** sözünü o katkısız hakikatini karşılık yaparak o hakikatten birlik ile haber vermiştir...

Ayet: 2. Allah'tır; Samed'dir/tüm ihtiyaçların, niyetlerin, övgülerin, yakarışların yöneldiği tek kuvvettir.

Allah **"Samed"dir.** Yani zat, birlik huzurunda isimleri değerlendirme nedeniyle bütün eşyaya mutlak dayanaktır. Çünkü her olabilir olan zata muhtaç ve onunla var olan olduğundan Muhammed suresinde, **47/38. Allah Ganî'dir; yoksul olan sizlersiniz.** Buyurduğu yönüyle Allah'ın zatı, her şeyin kendisine muhtaç bulunduğu mutlak zengindir.

İmdi: Bir şeyin aslına lâzım olan imkân (olabilirlik), vücudu gerektirmiş olmadığından Allah'ın dışında görünenlerin tamamı benliğinde bir şey olmayıp Hakk'ın vücuduyla var olan ve vücutta hiçbir şey Hakk'a benzeyen ve ayni cinsten olamayınca sonraki ayette, **112/3. Ne doğurmuştur O, ne doğurulmuştur.** Buyrulmuştur. Çünkü O'ndan çıkan vücutta ona ortak değildir, belki O'nun vücuduyla var olan ve benliğinde bir şey değildir. O, birinin doğurduğu değildir. Mutlak **"Samed"** (kimseye ihtiyacı olmayıp her şeyin ihtiyacını gören) olması dolayısıyla vücutta bir şeye muhtaç olmamıştır. Ehadiyet hakikati dahi kesret ve kısımlara ayrılması olabilir değildir. Mutlak vücudun dışında görülenler için katıksız yokluktan başka bir şey olmadığından zat ile ilgili birliğin dışında olanla bitişik olması mümkün olmadığından bir sonraki ayette, **112/4. Hiç kimse onun dengi ve benzeri olmamıştır, olamaz.** Buyrulmuştur. Çünkü sadece yokluk olan şey, ortağı, katkısı olmayan vücutla beraber olamaz. Bu sureye bu sebepten Esas (asıl) suresi de denilmiştir. Çünkü dinin ve belki vücudun esası, tevhid üzeredir. Enes bin Malik (radiyallâhü anh) Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) efendimizin: ***"Yedi kat gökler, yedi kat yerler "Kul hüvellahü ehad" üzerine kurulmuştur"*** sözünü buyurduklarını rivayet ediyor ki, yerlerin ve göklerin esası ve temeli **"Kul hüvellahü had"dir** demektir ve işte **"Samed"** özelliğinin manâsıdır...

"İhlâs" suresi hakkında yapılan tevil ve yorum tamamlanmıştır. Her şeyin en doğrusunu bilen yüce Allah'tır.

Kaynak: KEMALEDDİN ABDÜRREZZAK KAŞANİYYÜS Semerkandi TEVİLAT-I KAŞANİYYE “Kur’an-ı Kerim’in ÖZ tefsiri”, Tercüme ANKARALI ARABACI İSMAİL Efendinin Manevi Evladı ALİ RIZA DOKSANYEDİ (Eskişehir Merkez Vaizi) Eski Türkçeden çeviren Arabacı İsmail Efendinin Oğlu Muhammed Vehbi Güloğlu Emekli Öğretmen. Yük. Müh. Sadeleştirme amacı ile yeniden yazan HÜSEYİN İŞBİLİR

KUR'ÂNIN İNZÂL VE TENZÎLİ- KADİR VE BERÂT GECELERİ

Kur'ân-ı Kerimin inzâli:

İbni Cerîr ve sâirede mezkûr olduğu üzere ekser rivâyet tefsirleri İbni Abbas radiyallâhü anhtan şu ifadeleri nakletmişlerdir:

1- İkrimeden: Kur'an hepsi bir cümle olarak Ramazanda leyle-i kadirde Dünya Semaı'na indi, sonra Allah,Arzda bir şey ihdas etmek, vahy eylemek murad ettikçe ondan indirdi tâki cem' etti.

2- Hakîm ibni Cübeyrden: Kur'an bir gecede Semai Ulyâdan Semai Dünyâya cümle-i vâhide olarak indi, sonra senelerde tefrîk olundu ve İbn-i Abbas Hazretleri:

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

56/VÂKIA-75: Artık hayır! Yıldızların mevkilerine yemin ederim.

âyetini okudu,müteferrıkan nâzil oldu dedi.

3- Saıyd ibni Cübeyrden: Kur'an, cümlei vâhide olarak leyle-i kadirde Semai Dünyaya indi de mevakıinücumda oldu, Allah onu Resûlüne ba'zısı ba'zısı ardınca indiriyordu.

Kur'ân-ı Kerimin tenzîli:

Şehr-i Ramazân(**Leyle-i Kadr**)'den tam on buçuk ay sonra, yâni **Leyle-i Berât**'da başlamıştır.

96/ALAK-1:
اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

Yaratan Rabbinin İsmi ile oku.

Fahruddin Razî de şöyle kaydetmiştir: Rivayet olunur ki: Atıyye-i Harûrî, İbnü Abbas hazretlerinden **"Gerçekten biz onu kadir gecesinde indirdik."** (Kadr, 97/1) ifadesi ile **"Gerçekten biz onu mübarek bir gecede indirdik."** (Duhan, 44/3) ifadesini şöyle sordu: Yüce Allah Kur'ân'ı ayların hepsinde indirmiş iken bu nasıl sahih olur? İbnü Abbas (r.a.) hazretleri de dedi ki:

Ey İbnü Esved! Ben helak olsam da bu nefsinde kalsa cevabını da bulamazsan helak olacaktın.

Kur'ân cümleten (toptan) Levh-i mahfuzdan Beyti Ma'mura indi ki o dünya semasıdır. Sonra onun arkasından olayların çeşitlerine göre, durumdan duruma nazil oldu.

Demek ki, Kur'ân'ın bir toptan inişi, bir de kısım kısım inişi vardır. Toptan inmesi bir defada olmuştur. Buna daha çok **"İnzal"** deyimi uygundur. Kısım kısım inmesi de Peygamber'e azar azar yirmi üç senede olmuştur. Buna da **"Tenzil"** deyimi uygundur. Bunların aynı mânâda kullanıldıkları yadırganmadığı gibi, "tenzil"in her necmi (kısım kısım inmesi) ayrıca düşünüldüğü zaman yine **"inzal"** denilmek uygun olacağından birinin bir gecede birinin de diğer gecede olması iki rivayetin uzlaştırılmasına daha uygun gelecektir. Şu halde "mübarek gece"nin "berat gecesi" olması, **"Gerçekten biz onu kadir gecesi indirdik."** (Kadr 97/1) buyurulmasına aykırı olmayacaktır.

MÜBAREKE, hayrı çok demektir. Çünkü Yüce Allah bu gecede kullarının menfaatlerine ait işler hazırlar ki yalnız Kur'ân'ın inzali olsa yine yeterdi. Amma niçin gece indirildi. Çünkü biz münzir idik, yani inzar yapıyorduk, inzar edecek uyarıcı bir peygamber gönderiyorduk. Demek ki Peygamber'in inzarı sıdk ile yapılması için ilk önce onu kendi nefsinde duyması hikmetin gereği idi.

Bismillâhirrahmânirrahîm

44/DUHÂN-1: Hâ mîm.

Ha, mim.("Hâ-mîm", Rahmân'ın Sallallâhû Aleyhi Ve Sellem Efendimiz'in rûhunda tecellî eden ledünnî, ilâhî rahmetinin icmalî bir remzidir. Hem de o apaçık kitaba and olsun.)

44/DUHÂN-2: Vel kitâbil mubîn(mubîni).

Kitab-ı Mübîn'e (Apaçık Kitab'a) andolsun.

44/DUHÂN-3: İnnâ enzelnâhu fî leyletin mubâreketin innâ kunnâ munzirîn(munzirîne).

Muhakkak ki Biz onu, mübarek bir gecede indirdik. Şüphesiz Biz, uyaranlarız.

44/DUHÂN-4: Fihâ yufreku kullu emrin hakîm(hakîmin).

Hikmetli (hükmedilmiş) emirlerin (işlerin) hepsi, onda (o gecede) ayırt edilir (belirlenir).

İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre, hikmetli işlerin birbirinden ayırt edilmesi şu şekilde cereyan etmektedir:

- Bu seneden gelecek seneye kadar meydana gelecek olayların hepsi ayrı ayrı melekler tarafından defterlere yazılır. Rızıklar, eceller, zenginlik,fakirlik, ölümler, doğumlar hep bu esnada kaydedilir. O yılki hacıların sayısı bile bu devrede takdir olunur. Herkesin ve her-şeyin o sene içindeki mukadderatı kaydedilir.
- Rızıkla alakalı defterler Mikail Aleyhisselâma verilir.
- Savaşlarla ilgili defterler Cebrail Aleyhissalama verilir.
- Ameller nüshası dünya semasında görevli melek olan İsrafil'e verilir ki bu büyük bir melektir.
- Ölüm ve musibetlerle ilgili defter de Azrail Aleyhisselâma teslim edilir.

BERAT GECESİ İLE İLGİLİ HADİSİ ŞERİFLER

Bu gece Şaban`ın onbeşinci gecesidir. Allah Teâlâ bu gecede Benü Kelb kabilesinin koyunlarının tüyleri sayısınca insanları Cehennem`den kurtarır. Ancak kendisine şirk koşanların, müslümanlara karşı kin ve düşmanlık besleyenlerin, akrabaları ile münasebeti kesenlerin, gururlu ve kibirlilerin, ana-babasına asî olanların ve içki içmeye devam edenlerin yüzüne bakmaz. (Buhârî, et-Tergîb ve`t-Terhib, II, 118).

İnsanların bir sene içerisindeki rızıkları, zengin veya fakir olacakları ve ecelleri gibi mühim hususlar o gece içerisinde meleklere bildirilir. O geceyi ibâdet ve tâatla geçirmek ve nafile namaz kılmak sevaptır. Fakat o geceye mahsus belirli bir namaz şekli yoktur. Nitekim Peygamber Efendimiz bu geceyi ibadetle geçirmiş ve Allah`a şöyle dua etmiştir:

"Azabından affına, gazabından rızana sığınır, senden yine sana iltica ederim. Sana gereği gibi hamdetmekten âcizim. Sen seni senâ ettiğin gibi yücesin. (et-Tergib, II, 119, 120).

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bizlere de şöyle buyurmuştur:

Şabanın 15. gecesini ibadetle, gündüzünü de oruçla geçirin! O gece Allahü teâlâ buyurur ki: "Af isteyen yok mu, affedeyim. Rızk isteyen yok mu, rızk vereyim. Dertli yok mu, sıhhat, afiyet vereyim. Ne isteyen varsa, istesin vereyim" **Bu hâl, sabaha kadar devam eder. [İbni Mace]**

Allah Teâlâ Şaban`ın onbeşinci geresi (Berâet gecesi) tecelli eder ve ana-babaya asi olanlarla Allah`a ortak koşanlar dışında bütün kullarını bağışlar. (Ibn Mace, Ikametü`s-Salât, 191; Tirmizî, Savm, 38).

{دُعَاءُ لَيْلَةِ الْبَرَاتِ}

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللَّهُمَّ يَا ذَا الْمَنِّ وَلاَ يُمَنُّ عَلَيْك * يَا ذَا الطَّوْلِ وَالْاِنْعَامِ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ * لاَ اِلَهَ اِلاَّ أَنْتَ ظَهْرَ اللاَّجِينَ وَامَانَ الْخَائِفِينَ وَمُجِيرَ الْمُسْتَجِيرِينَ * اَللَّهُمَّ اِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنِي عِنْدَكَ فِي اُمِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا اَوْ مَحْرُومًا اَوْ مُقْتَرًّا عَلَيَّ فِي الرِّزْقِ فَامْحُ اَللَّهُمَّ فِي اُمِّ الْكِتَابِ شَقَاوَتِي وَحِرْمَانِي وَاِقْتِتَارَ رِزْقِي وَاكْتُبْنِي عِنْدَكَ سَعِيدًا شَهِيدًا مَرْزُوقًا مُوَفَّقًا لِلْخَيْرَاتِ مَكْفِيًّا مُؤْنَةَ مَنْ يُؤْذِينِي فَاِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ عَلَى نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ * يَمْحُو اللهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ * اِلَهِي بِالتَّجَلِّي الْاَعْظَمِ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ الْمُعَظَّمِ الَّتِي يُفْرَقُ فِيهَا كُلُّ اَمْرٍ حَكِيمٍ وَيُبْرَمُ * اِصْرِفْ عَنَّا مِنَ السُّوءِ وَالْبَلاَءِ وَالْقَحْطِ وَالْوَبَاءِ مَا نَعْلَمُ وَمَا لاَ نَعْلَمُ اِنَّكَ تَعْلَمُ وَلاَ نَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ * وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ *

شرح دعاء البرات: يس شريف (1) بنيّة طول العمر.

دعاء شريف اوچ دفعه بعده يس شريف (1) بنيّة سعة الرّزق.

Kaynak: Evrâdun Ûsbûiyyeh Li Muhyiddin [Muhyiddin İbn Arabî Hazretler'nin Evrâdı **]:Sayfa:125,126**

DUÂU LEYLETİ'L BERÂT

Şaban ayının 15. gecesi; Berât gecesi duâsı Berât Gecesi Duâsının Türkçe Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîym

Allâhümme yâ zel menni velâ yumennu aleyke yâ zettavli vel in'âmi yâ zelcelâli vel ikrâm lâ ilâhe illâ ente zahrelleciyne ve emânel hâifiyne ve müciyrel müsteciriyn.

Allâhumme in künte ketebteniy indeke fiy ümmil kitâbi şakıyyâ ev mahrûmen ev mukterren aleyye fiyrrızkı femhullâhumme fiy ummil kitâbi şekaâvetiy ve hırmâniy ve ıktitâre rızkıy vektubniy indeke saiyden şehiyden merzûkan müveffekan lilhayrâti mekfiyyen mu'nete

men yu'ziyniy feinneke kulte ve kavlukel hakku fiy kitâbikel münzeli alâ nebiyyikel murseli yemhullâhu mâ yeşâu ve yusbitu ve indehu ümmül kitâb.

İlâhiy bittecelliyil a'zami fiy leyletinnısfi min şa'bânel muazzamilletiy yufreku fiyhâ küllü emrin hakîymin ve yubremu ısrif annâ minessûi vel belâi velkahti velvebâî mâ na'lemu ve mâ lâ na'lemu inneke ta'lemu velâ na'lemu ve ente allâmul ğuyûb ve sallallâhu alâ

Seyyidinâ Muhammedin ve alâ aâlihi ve sahbihi ve selem.

Berât duasının okunma şekli:

Yasin-i şerif 1 defa okunur ondan sonra (uzun ömür niyetiyle) duayı şerif üç defa okunur. Tekrar Yasin-i şerif okunur sonra (rızk genişliği niyetiyle)duayı şerif üç defa okunur. Üçüncü kez yine Yasin-i şerif 1 defa daha okunur ardından da (güzel akibet niyetiyle duayı şerif üç defa daha okur sonra bağışlanır.
Not: Akşam ile yatsı arasında okunması tavsiye olunmaktadır.

Mehmet DUMLU Efendi BERAT Gecesi Sohbeti 10.10.2003 Kütahya
https://vimeo.com/28588404

PÎR ŞA'BÂN-I VELÎ KADDESELLÂHÜ SIRRAHU'L ÂLÎ HAZRETLERİ

Pir Şaban-ı Velî Hazretleri (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinin Gökçeağaç Bucağına bağlı Çakırçayı Köyü'nün Cimdâr Mahallesi'nde dünyaya geldi. Hz. Pir'in doğum tarihi hakkında kesin bilgilerimiz olmamakla birlikte müze kayıtlarında M. 1497 tarihine rastlanmıştır. Ancak bu bilginin yanındaki notta bu tarihin kesin olmadığı ifade edilmiştir. Sefine-i Evliya'da ise doğum tarihinin M. 1499 yılına kaydedilmesi Pir'in 1490'lı yıllarda dünyaya gelmiş olabileceğini gösterir.

Hz. Pir Şaban-ı Velî (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), henüz dünyaya gelmeden babasını kaybettiği için yetim, üç yaşlarında iken annesi vefat ettiğinden öksüz kalır. Daha sonraki hayatı, hayırsever bir hanımın yanında geçer. Bu hanım, Şaban Efendi'yi, manevi evlâtlığa kabul etmekle birlikte tahsilini yapmasında maddi ve manevi yardımlarını esirgemez. Hatta tahsilini tamamlaması için İstanbul'a gönderir.

Hz. Pir, ilk tahsilini Taşköprü'de yapar. Aklî ve naklî ilimleri özellikle Kuran, hadis, tefsir ilimlerinde bilgilerini derinleştirmek için Kastamonu'ya gelir. Ancak memleketindeki tahsille yetinmeyerek ilim ve fazilet diyarı olan İstanbul'a gider ve tahsilini İstanbul Fatih Medreseleri'nde tamamlar. Öğrenim yıllarında güzel ahlâkı, ağırbaşlılığı ve çalışkanlığı ile hocalarının teveccühüne mazhar olur.

Şaban Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), zahiri ilimlerle tatmin olmaz ve irfan yolunda kendini irşat edecek bir mürşid-i kâmil aramaya başlar. İstanbul'daki bazı şeyhlere halini arz etmesine rağmen gönlü bir türlü bunlara meyletmeyerek arayış içinde ilahî hidayeti gözlemek yolunu tutar. Bu arada Fatih Medreseleri'nden icazetnamesini de alır. Hocalarının medresede müderris olarak kalma teklifine karşılık, kararını vermek için müddet ister.

O gece istiharesinde bir sesle: **"Sılaya dön, sana kurtuluş oradadır!"** diye emir verilir. Memleketine dönmek için manen işaret alan Şaban Efendi, hocalarıyla helâlleşerek bir arkadaşıyla birlikte Bolu üzerinden Kastamonu'ya gitmek üzere yola çıkar. Sılaya giderken yol üzerinde bulunan adını ve methini duyduğu Hayreddin Tokadî Hazretleri'ni ziyaret etmek ister.

Hz. Pir Şaban-ı Velî (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), Tokadî Hazretleri hakkında bazı bilgiler edinmiştir. Bolu'ya yaklaştığı zaman Bolu'dan İstanbul yoluna doğru gitmekte olan iki derviş görür. Karşılaştıktan dervişler:

- Azizimiz Hayreddin-i Tokadî Hazretleri: "Kastamonulu Şaban Efendi, İstanbul'dan dönüyor, onu alın dergâha getirin," buyurdu. Biz, İstanbul'dan gelen Kastamonulu Şaban Efendi'yi bekliyoruz, derler.

Bunun üzerine Pir Şaban-ı Velî Hazretleri:

-Kastamonulu Şaban benim, der ve iki dervişle Hayreddin-i Tokadî Hazretleri' nin dergâhına gitmek üzere yola koyulur.

Akşam üstü Tokadî Hazretleri'nin huzuruna varırlar. Yatsı namazlarını tekkede kıldıktan sonra oradaki zikir halkasına katılırlar. Zikir biter, dua ve niyazlarda bulunulur. Ancak Şaban

Efendi, bir türlü kendinde kalkacak derman bulamaz. Üç gün bu böyle devam eder ve onlar üç gün dergâhta misafir kalırlar. Üçüncü gün Pir Şaban-ı Velî Hazretleri'nin arkadaşı:

-Üç gündür burada kaldık. Artık destur isteyelim, deyince

Pir Şaban-ı Velî Hazretleri, gözlerinde biriken yaşlan silerek:

-Kardeşim! Onlar, bir zincir-i taifedir. Âşıklar kendi taraflarına ve silsilelerine çekerler. Onların cezbeleri galip geldi. Var, sen güle güle git. Bana burada kalmak göründü, deyip arkadaşını uğurlar.

Tokadî'nin dergâhında kalan Hz. Pir Şaban-ı Velî, Hayreddin-i Tokadî Hazretleri'ne bîat eder. Tam on iki sene Tokadî Hazretleri'nin rahle-i irşadında kalır ve canla, gönülle hizmete talip olur. Nefsini ve ruhunu mürşidi yoluna adar. Sonunda mazhar-ı hilâfet olur. Hayreddin Tokadî Hazretleri, hilâfet duasını yaptıktan sonra ona icazet vererek:

-Sana hilâfet verildi, memleketine dön! İrşat soframızı orada kurarak âşık ve sadıkları irşat edip tarikatı neşrediniz, buyurur.

Şeyhi Tokadî Hazretleri'nin emriyle Pir Şaban-ı Velî Hazretleri, Bolu'dan Kastamonu'ya gitmek üzere yola çıkar. Ancak yolda gönlünden: "Kastamonu'ya gitmesine gideceğim, ama halk benden keramet bekleyecektir. Velîlerden keramet beklemek, insanın fıtratında vardır, oysa ben, kendimde böyle bir varlık ve bir güç göremiyorum," diye geçirir. Sonra arkadaşına :

-Ben, Bolu'ya azizimin yanına geri döneceğim, Kastamonu'ya azizim için gidiyordum, der.

Arkadaşı:

-Şaban Efendi, sana şunu söyleyeceğim: 'Senin şeyhin Tokadî Hazretleri'nden şüphen var mı? Madem ki, sana irşat görevi verdi, demek ki sen de o yeteneği gördü,' der.

Bu sözün üzerine Pir Şaban-ı Velî Hazretleri:

-O, ne demektir? Benim şeyhim, 'Sultanlar Sultanı' dır. Benim bu konuda ne şüphem olabilir ki? diye cevap verir.

Arkadaşı:

- Peki, öyleyse Kastamonu'ya gitmekte niye tereddüt ediyorsun? Hazret neyi buyurmuşsa sen onu yap, diye arkadaşının lisanından Hayreddin Tokadî Hazretleri konuşur.

Hal böyle olunca Pir Şaban-ı Velî Hazretleri, yoluna devam eder ve 1530 yıllarında Kastamonu'ya varır.

Hz. Pir'in şehre gelişi hakkında pek çok rivayetler söylenir. Bunlardan biri şöyle anlatılır:

O zamanlar Kastamonu'da Hacı Bayram-ı Velî Hazretleri'nin soyundan İsa Dede vardı. Onun ermişliği halkın dilinde gezerdi. Bir gün İsa Dede, dervişleriyle otururken başını uzaklara doğru kaldırıp:

-Canlar! Bolu yöresinden bir kâmil boyacı geliyor. Varın karşı çıkın, ağırlayın onu, der.

Dervişler, yola düzülürler. Derbent adlı yere kadar yürürler. Ancak ortalıkta bir can göremezler. Az sonra uzaktan yavaş yavaş kendilerine doğru gelen bir hayâl belirir. Yaklaşınca fark ederler. İçlerinden biri Hz. Pir'i yeninden tutar.

-Selâmünaleyküm! Nereden gelip nereye gidiyorsunuz? der.

Hz. Pir:

-Hak'tan geldik Hakk'a gideriz, buyurur.

Kalabalık onun Şaban Efendi olduğunu anlayamaz. İsa Dede'nin söylediği kâmil boyacı bu değil, diyerek geri dönerler.

Bir rivayete göre: Pir Şaban-ı Velî Hazretleri, şehre yakın bir yerde bulunan içi boşalmış bir çınarın gövdesinde halvete girer. Burada ibadet ve taatla meşgul olur.

Aradan üç beş gün geçer. Dervişler, bekledikleri İsa Dede'nin bahsettiği kendilerini irşat edecek o kâmilin, o büyük insanın konuştukları halde tanıyamadıkları yolcu

olduğunu anlarlar. Bir grup Kastamonu'lu, tekrar o yere dönerek çınarın dibine gelir:

-Efendim, biz burada sizin hasretinizle yanıp tutuşuyoruz. Gelin artık, diyerek Şaban Efendi'yi çağırırlar.

Şaban Efendi, davete uyarak halvete girdiği ağacın gövdesinden çıkar ve kendisini çağıranlarla beraber yürümeye başlar.

İşte o zaman günlerce bu seçilmiş insanı bağrında barındıran ağacın ondan ayrılmaya dayanamayarak ardınca gelmekte olduğu görülür. Bu hali görenler, büyük bir heyecan ve hayret içinde kalırlar. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan Şaban Efendi de başını hafifçe geriye çevirerek :

-Esrarımızı seninle paylaştıksa sırrımızı faş et, demedik diyerek ağacı durdurur.

Velhasılı pek çok rivayet olmakla beraber bunlar, aklın maverası yani aklın ötesidir. Keramat-ı ilahiyyedir.

Pir Şaban-ı Velî Hazretleri, Kastamonu'ya gelişinin ilk zamanları, Seyyid Sünnetî Mescidi yakınlarındaki Cemaleddin Cami avlusuna iner. Bir süre burada münzevî bir hayat geçirir. Seyyid Sünnetî Mescidi'nde bulunan halvethanelerin birinde erbaine niyet eder ve erbaini tamamlar. Onun kemalatının farkına varan halk, Hz. Pir'in sohbetlerine iştirak eder. Ancak o tarihlerde mescidin şehrin dışında bulunması nedeniyle Şaban Efendi'yi Honsalar Mahallesi'ndeki Honsalar Cami'ne davet ederler. Şaban Efendi, bu camide va'z ve nasihat ve irşat ile meşgul olur. Daha sonra çıkan yangında Honsalar Cami yanar. Camiyi yeniden yaptırmak isteyen dervişlere Şaban Efendi izin vermeyerek: **'Bu yanıkta bir hikmet vardır,'** buyurur.

Yangının ardından Şaban Efendi, Hisarardı Seyyid Sünnetî Mescidi'ne yakın bir eve taşınır ve irşat görevini Seyyid Sünneti Hazretleri'nin yaptırdığı dergâhta devam eder. Pir Şaban-ı Velî Hazretleri'nin irşadı o dereceyi bulur ki, dâr-ı bekaya erinceye kadar üç yüz atmış halife yetiştirir.

Hz. Pir (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), M. 1569 yılında Hakk'a yürür. Kendi dergâhının bahçesine defn edilir. Şu anda Hz. Pir Külliyesi içinde medfundur. Kabr-i şerifleri, çok müzeyyen olmakla beraber kabrinin etrafında kendinden sonra gelen, ondan fazla azizanın kabirleri, aynı kubbe altındadır.

Şaban Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) kısa sürede Kastamonu halkı tarafından gerek İstanbul medreselerindeki ilm-i zahiriyle gerek tahsilinden sonraki Hayreddin Tokadî

Hazretleri'nin yanında gördüğü manevi eğitim ve terbiyenin sonucu safiyete erişmiştir. Yüzlerce derviş kendisinden feyz almıştır.

Hz. Pir hakkında pek çok kitaplar yazılmıştır. Duyulmasını istemediği hâl ve keramatı, birçok kişi tarafından zahir olmuştur. Bunlardan biri, şöyle anlatılır :

Kastamonu'ya varınca bir dergâh açmış, halktan birisi gelip

-Sen ne iş görürsün, demiş?

Pir Şaban-ı Velî Hazretleri:

-Kalp kalaylarım, diye buyurmuş.

Vatandaş, onu kap kalaylarım diye anlamış ve evine gidip bir çuval bakır kap getirerek:

-Şunları kalaylayıver, demiş.

Pir Şaban-ı Velî Hazretleri:

-Biz kalp dedik, ama sen kap anlamışsın. Neyse zahmet etmişsin, getirmişsin. O işi de görüverelim. Yarın gel, al demiş. Ertesi günü çuvalın ağzı bile açılmadığı halde çuvalın içindeki kapların pırıl pırıl olduğu görülmüş.

Allah'ın âşık ve sâdık gönül dostlarından biri olan Pir Şaban-ı Velî Hazretleri (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) hakkında gerek halifeleri gerek dervişleri arasında yıllarca pek çok methiyeler söylenmiş ve yazılmıştır. Bu güzel ve samimi methiyelerden bazıları şunlardır:

Limaallah" sırrının sultânı Şa'bân-ı Velî

Semme vech" in gevher-i bürhân-ı Şa'bân-ı Velî

Lâmekân-ı bî-nişânın rahının hem rehberi

Bahr-ı lâhuta beka ummanı Şa'bân-ı Velî

Levhâ-i dil mücellâ nûr-ı irşadı bugün

Mekteb-i kenz-i maarif irfanı Şa'bân-ı Velî

Âlem-i kudsî hakikât rahının seyrângehi

Arş u ferş u kürsinin seyrânı Şa'bân-ı Velî

Menbâ-ı nûr-ı hüviyyet mahzen-i esrâr-ı Hû

Merci'-i erbâb-ı aşkın hânı Şa'bân-ı Velî

Meşhed-i nûr-ı velayet mehdi-i Hakk'dır bi'l yakîn

Bahr-ı imkân-ı vücûdun devrânı Şa'bân-ı Velî

Şevkıyâ vahdet-nişîn zâhir-i kesrete

Evliyâ-i kümmelin insânı Şa'bân-ı Velî

İbrahim ŞEVKİ

(Hz. Pîr'in on ikinci halifelerinden

Bolulu İbrahim Şevki Efendi "dir.)

Server-i ehl-i tarîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Sâlik-i râha hakîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Hâl ü kâlinde onun bûy-ı hakikat vardır

Cümle uşşâka şefik Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Misl-i hurşid tulû' etti cihâna ol Pîr

Bahr-i envâra garîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Halveti bağına bir bülbül-i revnak-efzâ

Meslek-i feyzi vesîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Âşık-ı sâdık-ı cânân-ı hakîkidir ki

Fikr-i irfanı amîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Dahil-i zümre-i pîrân-ı izam olmuştur

Hakk Teâlâ'ya sâdık Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Evliya rehberidir hem urefânın mahzeni

Pîr ü bürhân-ı tarîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Bülbül-i bağ-ı edeb mefhar-i erbâb-ı erib

Hiss-i âlîsi refik Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Mazhar-ı fevz-i fütûh zât-ı şerifi memdûh

Âşıka feyz-i refik Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Sensin ummân-ı kerem bülbül-i gülzâr-ı İrem

Remz-i akvâli dakîk Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Ol Hüdâ aşkına Vassâf'ına bezl et keremi

Ey müridâna şefik Hazret-i Şa'bân-ı Velî

Hüseyin VASSAF

Seher vaktinin yeliyiz

Sırr-ı hakikat diliyiz

Mecnûn'a Leyla eliyiz

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Bize gelen irfan olur

Hayvan iken insân olur

Sırr-ı cana canan olur

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Yaktık aşka can u teni

Komadık dilde gümânı

Hakk'tır bugün dil mihmânı

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Varlığımız yoktur bizim

Meydânımız pâkdır bizim

Didârımız Hakk'tır bizim

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Şerîatsız yol değiliz

Ma'rifetsiz kul değiliz

Hakîkatden dür değiliz

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Kırklarla halvete girdik

Yedilerle sohbet ettik

Üçlerle birliğe yettik

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Halveti'dir şöhretimiz

Vahdet kıldık kesretimiz

Mahviyettir maksadımız

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Döneriz biz yane yane

Aşk meyine kane kane

Mestlikte erdik bu deme

Biz Şa' bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Sanmasınlar biz mülhidiz

Hem müminiz hem müslimiz

Mucid değil muvahhidiz

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Pîrimizdir Şeyh-i Şa'bân

Erkânıdır mağz-ı Kur'ân

Yolunda canımız kurbân

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Sayılmayız parmak ile

Tükenmeyiz kırmak ile

Bir acayip dilhanemiz

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

Derviş Sâdık harabattır

Özü Hakk'a müstağraktır

Zikri fikri zât-ı Hakk'tır

Biz Şa'bânî bülbülüyüz

Vahdet bağının gülüyüz

eş Şeyh Sâdık

el Halveti eş Şa'bânî

Büyük edebiyatçılarımızdan Süleyman Nazif, Hz. Pir için :

"**Huzûr-ı Pîr'e yüz sür i'tilâ isterse vicdanın"** diyerek övgüde bulunmuştur.

Bugün Hz. Pir'in külliyesi, çok müzeyyen ve bakımlıdır. On iki ay uzaktan yakından ziyaretçisi eksik olmaz. Külliyenin cami, faal bir durumda olup beş vakit namaz kılınmaktadır. Caminin içinde iki tane halvet vardır. Birincisi, kapıdan girince soldadır ve bu halvete "Kanlı halvet" ismi verilir. Bu ismin veriliş sebebi bu yolun büyükleri tarafından şöyle izah edilmiştir:

Yetişen halifeler, bu halvete girerler. Girmeden önce camin görevlilerine cenaze kaldırmak için bir miktar para verirler. Sonra kanlı halvete girerler. Kanlı halvetteki dervişlerin vücudundan hatta tüylerinin dibinden kan çıkarmış.

Kanlı halvetten sağ çıkanlar, gerçek mürşid-i kâmillerdir. Çıkamayanlar olur ise, görevlilere verdikleri para dervişin cenaze masraflarında kullanılırmış.

gvİkinci halvet, cami'ye girince sağdaki taraftadır. Orası Hz. Pîr'in kendi, halvetidir. Bugün bu halvetin kapısı üzerinde bulunan levhada Hz. Pîr'in şu sözü yazılıdır:

Âşıkânın Kâ'be'sidir bu makam

Kim ki nakıs gelse bunda olur tamâm

Hz. Pir'in "halvet" hakkında şu hikâyeyi anlattığı rivayet edilir:

Bir gün Hz. Pir'e sorarlar:

-Bu bir bardak şerbet ve bir yufka size yetiyor mu, dediklerin de Hz. Pir:

-Farelerle beraber idare ediyoruz, buyurur.

Cami-i şerifin ikinci ve üçüncü katında dervişlerin çok sayıda halvethaneleri mevcut olup halen ziyaret edilmektedir.

Halvetiyye tarikatının yirmi dokuzuncu sırasında yer alan, Seyit Yahya Şirvâni hazretlerinin kelimeleriyle, "Pir-i Sakaleyn Kutbu'l Alemü'l Fiddareyn Bilâ Niza es Sultan eş Şeyh Şaban-ı Velî (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) Kastamonî" hazretlerinden sonra devam

eden silsile şu şekildedir:

29.Eş Şeyh Şa'bân-ı Velî Hazretleri

30.Eş Şeyh Ömerü'l Fuâdî Kastamonî

31.Eş Şeyh İsmail Kudsî Çorumî

32.Eş Şeyh Mustafa Muslihiddîn

33.Eş Şeyh Ali Atvel Karabaş-ı Velî (Karabaşiyye Şubesi)

34.Eş Şeyh Muhammed Nasûhî Üsküdarî

35.Eş Şeyh Abdullah Rüşdi Mudumuvî

36.Eş Şeyh Hacı Mehmed Zoravî

37.Eş Şeyh es Seyyid Mustafa Çerkeşî (Şa'bâniyye kolunun pîr-i sânî ve Çerkeşiyye Şubesi)

38.Eş Şeyh Hacı Halil Geredevî

39.Eş Şeyh Salih Efendi Kütahyevî

40.Eş Şeyh Hacı Osman Efendi (Söğütlü)

41.Eş Şeyh İsmail Hakkı Efendi (Çaltılı)

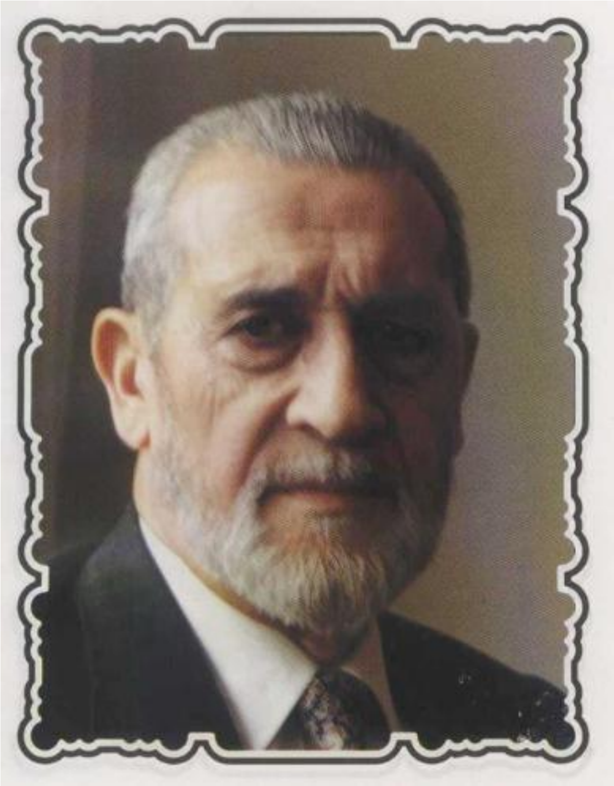
42.Eş Şeyh Sâdık Efendi (Eskişehirli)

43.Eş Şeyh Hacı Hafız Ali Rıza Efendi (Uşaklı)

44.Eş Şeyh Hoca Mustafa Efendi (Uşaklı)

45.Eş Şeyh Hoca Hafız Mehmet Dumlu Kütahyevî

AZİZ MEHMET DUMLU kaddesellâhü sırrahu'l âlî HAZRETLERİNİN HAYATI



Aziz Mehmet Dumlu Hazretleri Kütahya'da doğmuştur. Baba tarafından soyu Buhara'ya uzanmaktadır. Dedesi Eşref Efendi Nakşibendi şeyhidir. Dedesinin dedesi Hurşit Efendi Buhara'da tahsilini tamamlamış bir Nakşibendi şeyhidir. Soyunda anne tarafından gelen bir manevi çizgi de mevcuttur. Anneanneleri Gülsüm hanımın Eskişehirli Sadık Efendi Aziz Hazretlerinden biatlı bir Şabani dervişi olduğu bilinmektedir.

Mehmet Dumlu Hazretleri ilk eğitimini Kütahya'da yaptı. Daha sonra hafızlık eğitimine başladı. Sekiz ayda Kuranı kerim hafızı oldu. Askerlik görevini İzmir Gaziemir'de tamamladı. Askerlik dönüşü kısa bir süre memurluk yaptı. Memurluktan ayrılıp Kütahya Şehitler Camii imamlığına tayin edildi. Müftülük kadrosunda Kuran Kursu öğretmenliği yaptı.

1953 yılında Kütahya'da Ayşe hanımla evlendi. Evliliğinden iki oğlu bir kızı oldu. Oğulları Kamuran bey ve Sacit bey Kütahya'da ticaretle uğraşmaktadırlar. Kızı Asuman hanım da evlidir ve Kütahya'da yaşamaktadır. Mehmet Dumlu Hazretleri, eşi ile 47 yıllık bir evlilik hayatı sürdü. Eşi Ayşe hanımefendi, özenli, namazlarını kazaya bırakmamış bir hanımefendiydi. 2000 yılında Ayşe hanım vefat etmişlerdir. Bu tarihten sonra Mehmet Dumlu hazretleri büyük oğlu Kamuran beyle birlikte oturmuştur.

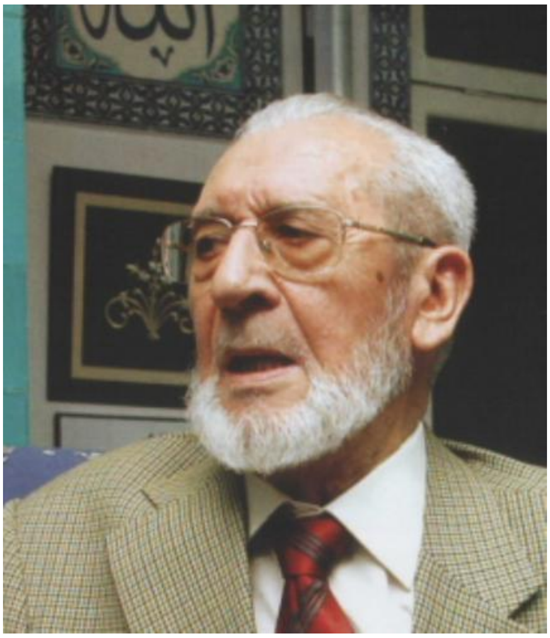
Aziz Mehmet Dumlu Hazretleri tasavvufa ilk olarak Mevlevi Şeyhi Kütahya'lı Akif Dede'ye intisab ederek girmiştir. O sırada Nakşibendi halifelerinden Altıntaş'lı Hacı Mehmet

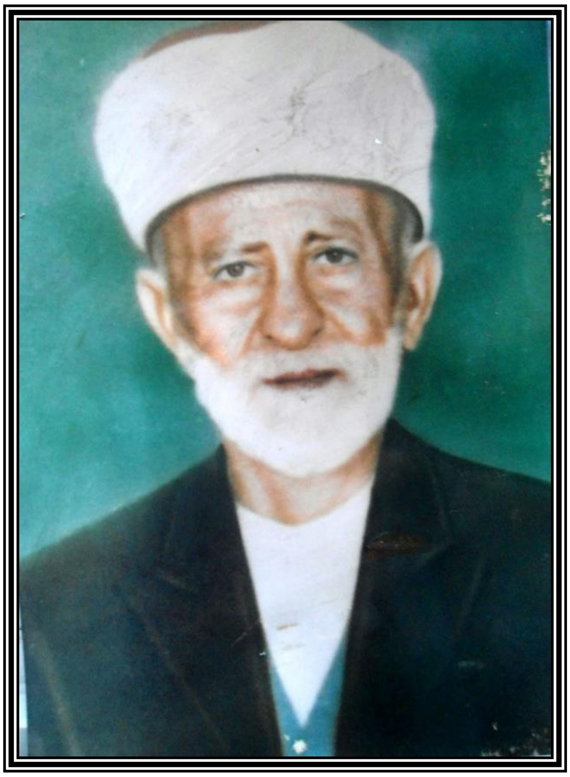
Efendi’nin sohbetlerine de devam etmektedir. İzmir Gaziemir’de askerlik görevini yaptığı sırada Kadiri şeyhi Sezai Efendi ile tanışır ve onun sohbetlerine katılır. Askerden terhis olduktan sonra Kütahya’ya dönen Mehmet Dumlu Hazretleri, Altıntaşlı Hacı Mehmet Efendinin vefat ettiğini öğrenir. Bunun üzerine kendisinde bir kamil mürşid arayışı başlar. Kütahya eşrafından Elifzade Nuri Efendi vasıtasiyle Uşak’ta bulunan Halveti Şabani Şeyhi Hoca Mustafa Efendi Aziz Hazretlerine biat ederek Halveti Şabani yolunda tasavvuf eğitimine başlar. Dervişliği çok coşkulu olan Mehmet Dumlu Hazretleri, kısa sürede şeyhinin takdir ve teveccühüne mazhar olmuştur.

Tasavvuf eğitimi yanında müzik eğitimine de devam eden Aziz Mehmet Dumlu Hazretleri, usul ve makam konularında kendisini yetiştirmiştir. Çok sayıda ilahiyi makam ve usulu ile ezberinde bulundurduğu için ilahiler konusunda araştırma yapan müzisyenlere yol göstermiştir.

Dervişliği sırasında, hizmette ve gayrette önde yer alan Mehmet Dumlu Hazretleri şeyhinin vefatından önce irşad ile görevlendirildi. 1973 yılında vefat eden Uşaklı Mustafa Efendi Aziz Hazretleri’nin Halveti Şabani çizgisini aslına uygun olarak devam ettirmiştir. Kütahya, İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Konya, Kastamonu ve Erzurum vilayetlerinde sohbetleriyle; irfan yolunda istekli olanlara tasavvuf eğitimi vererek hizmeti sürdürmüştür. İrfan yolunda yüzlerce öğrenciyi, nefisleriyle mücadelede gerekli yol ve yöntemleri göstererek, irşad ve ıslah etmiştir.

Aziz Mehmet Dumlu Hazretleri, 27 Ağustos 2011 tarihinde Kütahya'da Cemal Alemine yürümüştür. Naaşı, Kütahya'da, Sunullah Gaybi Hazretlerinin Türbesi yanında, toprağa verilmiştir.





HALVETÎ ŞA'BÂNÎ ŞEYHİ YÂKUPZÂDE MUSTAFA EFENDİ Kaddesellâhü Sırrahu'l Âlî HAZRETLERİ (1887.Uşak-1973.Uşak)

ALINTI

Halvetiyye-i Şabaniyye Azizlerinden olan Yakupzade Hafız Mustafa Efendi 1887 tarihinde Uşşak'ta doğmuştur. Babası Mehmet Efendi, annesi ise Âlime hanımdır. Medrese tahsilinden sonra uzun süre birinci dünya harbinde Sarıkamış cephesinde teğmen rütbesiyle görev yapmış bilahare memleketi Uşak'a dönerek imamet ile görevlendirilmiştir.

Yakup Baba, evli olup altı çocuk sahibidir.

Yakup Baba, devrinin en saygın şahsiyeti olarak Uşak halkı üzerinde fevkalade tesiri olan bir zattır. İleri görüşlü bir alim ve müceddid bir mutasavvıf olan Yakupzade Hafız Mustafa Özyürek, halk tarafından kısaca Yakup Aziz veya yakup Baba olarak da tanınır. 25 sene tarik-i Nakşibendiyyede çalıştıktan sonra şeyhin sahte olduğunu anlamış ve tatmin olamayıp Uşak'ta, Yamalızade Şeyh Ali Rıza Efendi'ye intisap etmiş, kısa zamanda seyr ü sülukunu ikmal ederek şeyhinin vefatından (1939) sonra halvetiyye/Şabaniyye'ye postuna oturmuştur. Yakup Aziz, Geredeli Aziz Halil Efendi'nin silsilesinden gelen bir Şabanî şeyhidir.

Silsilesi şöyledir:

Şeyh Halil Efendi (Geredeli Aziz), (d.1785/1200 - öl. 1843/1259)

Söğütlü Osman Efendi(?)

Çaltılı İsmail Efendi (?)

Şeyh Sâlih Efendi (Hacı Halil Efendizâde), (d. 1805 / öl. 1878, Kütahya).

Şeyh Sâdık Efendi, (öl. 1922, Eskişehir).

Şeyh Yamalızâde Ali Rıza Efendi (öl. l939, Uşak)

Şeyh Yakupzâde Hafız Mustafa Özyürek (öl. l973, Uşak)

Yakup Aziz, silsilesinden gelen bütün Şabani şeyhleri gibi zat postu idi ve zat postunun sırlarıyla mücehhez idi. Yamalızade hazretlerinin Bu sebeple kendisinden sonraki postnişinini sırladı gitti.

Yakup Aziz, büyük bir âlim ve nâtık olmakla beraber, ömrünü insan yetiştirmeye hasretmişve haza insan-ı kamil yetiştirmiştir. Bu sebeple bizzat kaleme aldığı tek nutkundan başka edebî değeri haiz bir şey yoktur. Elimizde bir nutku, halktan Rifat isminde bir zata cevabi manzumesi ve şeyhinin ve Salih Efendi'nin şahide taşına yazdığı manzum kitabesi vardır.İlahi defteri fakirin elindedir.

Şeyh Yakupzâde Hafız Mustafa Özyürek 30 Mart l973 tarihinde Uşak'ta vefat etmiştir. Vefatından çok önceleri ciğerleri bitmiştir. Yakup Baba'nın Şeyhi Yamalızade Ali Rıza efendi'nin şahide taşı için yazdığı manzum kitabe şöyledir:

İmamü'l-uşşâk ve'l-urefâ

Hazîne-i esrâr-ı Hudâ

Dürr-i ekber-i Hazret-i Mevlâ

Bende-i Şa'bân-ı Velî eş-Şeyh Ali Rızâ

Eş-Şeyh Yakûb-zâde Hafız Mustafâ

Nutk u Şerîfleri

Ey gözüm nûru ne bilsin gizlidir esrârımız[1]

Câhil ü nâdân ne bilsin anlamaz ahvâlimiz

Kuş dilidir dilimiz hem her Süleymân anlamaz

Rumûzât u işâretle söyleriz akvâlimiz

Halvetîyiz durmayız biz süreriz erkânımız

Hak yoludur yolumuz hem Şa'bân-ı Velî Sultânımız

Kimse görmez döneriz biz devreder devrânımız

Kimse duymaz aşk ile arşa çıkar efgânımız

Kördür ol münkir olanın kalb gözü görmez bizi

Cân kulağı sağır olan duymadı feryâdımız

On sekiz bin âlemi gezdik dolaşdık aşk ile

Göremez amâ olanlar bu bizim seyrânımız

Görmeyiz biz mâsivâyı pek severiz vechullahı

Her zerreden görmek oldu hâlis muhlis efkârımız

İşitmeyiz efsâneyi istemeyiz kâşâneyi

Ayrılmayız yolumuzdan sağlamdır imânımız

Ayrılmayız şeriatden Hakk'a giden tarikatden

Haberdârız hakîkatden nâdân bilmez ahvâlimiz

Mâsivâya tapmayız biz yolumuzdan sapmayız biz

Münkirlerden korkmayız biz İmâm Ali öz babamız

Hakka doğrudur özümüz secdede dâim yüzümüz

Yalan değildir sözümüz saklıdır ol namâzımız

Her nefesde ezkârımız Cemâl-i Hak didârımız

Münkir bilmez esrârımız acâibdir seyrânımız

Yetmiş bin hicâb geçeriz Hakk'ı her şeyden sezeriz

Her dem Mirâc biz ederiz kimse görmez Mirâcımız

Dervîş Mustafâ'dır adım Hakk'a vardım adım adım

Dersimi Ali'den aldım Muhammed'dir serdârımız

Mehmet Dumlu Hazretleri anılarında şöyle demektedir.

Azizim Hoca Mustafa Efendi Aziz (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), vefatına bir saat kala ihvan, ailesi, torunları etrafına toplanmışlar. Azizim, şuuru,konuşması, her şeyi mükemmel bir vaziyette etrafındakilere seslenmiş:

-Evlâtlar! Dinleyin. Kulağınızı iki değil; dört açın. Size son sözümü söylüyorum. Bir saat ömrüm kaldı. Ayağımın biri burada, biri öte tarafta. Şimdi Allah Teâlâ:

"Ey kulum Mustafa! Bu kalan bir saat ömür için benden ne istersin?" diye sorsa ben: "Yâ Rabbi, ey benim sahibim Allah! Bu kalan bir saati de hizmetle değerlendirmek istiyorum. Hizmete talibim."derim.

Azizim Hoca Mustafa Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî), bir saat sonra tatlı bir tebessüm ve "Hû" sesiyle bu beden kabrinden âlem-i bekâya urûc etmiştir.

**

"Maneviyat tek ayak üstünde durur. Muhabbet hizmete vesiledir. Çünkü asl olan hizmettir, muhabbet de hizmetin aracıdır. Muhabbet olmazsa, hizmet de olmaz. Muhabbet, hizmeti doğurur. Onun içindir ki; bütün peygamberân ve evliyaullah, hizmeti tercih etmişler ve Allah (c.c.)'den hep hizmet talep etmişlerdir."

(M.Dumlu Hazretleri)

M.Dumlunun Hazretleri'nin sohbetinden Azîz Hoca Mustafa Efendi (kaddesellâhü sırrahu'l âlî):

-Oğlum, benim gözümle bu âleme ve âdeme bir baksan. Sevincinden çocuklar gibi hoplarsın; yerinde duramazsın, diye buyururdu.

Eğer bir kimse, arif olduysa Hakk'ı bilip Hak'la birleştiyse her eşya onun hadimidir. Eğer böyle olmadıysa yani Hak ve hakikatten haberdar olmadıysa o nefsin zilletinde, nefsin bataklığındadır. Suyun ve ekmeğin dilencisidir. Artık ona insan diyemezsiniz. Hatta o Kuran-ı Kerim'in ifadesiyle: **"Hayvandan da aşağılıktır."** Onun sureti insan, sîreti hayvandır, yani hayvan huylu insandır. Hayat bittiği zaman o, içinde var olan hayvan huyu ile haşr olunur. İşte dünyaya gelmekten amaç da bunları bilip fark edebilmektir.

Sen seni bilmektir ancak pir'e muhabbetten garaz

Noktayı fehm eylemektir ilm ü irfandan garaz

Noktaları birleştirirsen elif olur; ucundan kıvırıp bir nokta altına koyarsın be olur; alttaki noktayı ikileştirip üste koyarsın tek olur. Demek ki; yirmi sekiz harfin aslı bir noktadır.

Enbiya: **"Peşimden gelin hak ve hakikati anlayın,"** diye buyurdular. Allah'ın vahdet-i ilâhîyesinin eşya üzerindeki birliğini anlatmak için davet ettiler "Her şey bir için," dediler. "Zerrât-ı cihan birdir," diye bağırdılar.

"Göz iki olabilir, gördüğü şey birdir. Kulak iki olabilir; işittiği şey birdir. Burun iki olabilir; kokladığı şey birdir. El iki olabilir; yaptığı iş birdir. Ayak iki olabilir; gittiği yer birdir. Cümle aza çift iken dilin bir olmasında hikmet

nedir?"

Çünkü gönül bire aittir. Ötekilerin iki olmasının hikmetine gelince: Göz iki olunca sağ gözden başkası, sol gözden başkası bakmaz. İçerdeki tek kudret olan ruh bakar. Böyle olduğu gibi işiten de koklayan da yapan da giden de ruhtur. Bunlar,hep ibrettir. İkiden birlik vardır.

[1] Bu nutuk Haşim Tümer tarafından da yayımlanmıştır. Bkz. Uşak Tarihi, İstanbul 1971,

s. 52-53

HALVETİ ŞABANİ ŞEYHİ AZİZ MEHMET DUMLU Kaddesellâhü Sırrahu'l Âlînin Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK Hakkındaki Sohbeti

Sohbet 13

Kuru idik yaş olduk

Ayak idik baş olduk

Kanatlandık kuş olduk

Uçtuk elhamdülillah

Kuru idik. Kuru nedir? Hayatı olmayan, suyu çekilmiş, bitmiş bir ağaç. Tamtakır bir ağaç dalı. Odun olmaktan başka bir işe yaramaz. Biz böyleydik. Kuru ağaç yapraklandı; kokulandı; meyvelendi; nurlandı. Yaş oldu.

Ayak idik. Yerlerde sürünüyorduk. Hayvani bir yaşantının içindeydik ve insanlıkla hiçbir ilgimiz yoktu. Ayaktık ama merhamet-i ilâhîyye, şefâat-i peygamberîye, himmet-i pirân, bizi yerde sürünmekten kaldırdı. Baş etti. Bu da yetmedi. Kanat verdi. Kanatlandık kuş olduk. Şimdi artık mana semalarında uçuyoruz; aşk deryalarında yüzüyoruz; güzellik gökyüzüne doğru ulaşıyoruz. Gönlümüz bir gülistan oldu. Gönül Kâbe'si temizlendi.

Bu sözler, bu kadarcık ifade ile bitmez. Bu kadar açıklama da yetmez. Çünkü bu sözler bir hazinedir.

"Gökte olanlar, hafif olanlar soyuttur. Lâtiftir. Tortu aşağıdadır."

Kişi: **"Gökte Allah var,"** der. Allah, her yerde hazır ve nazırdır. Ancak burada **"gökte"** denilmekle anlatılmak istenen, iyi ve güzel şeylerin yüksekte olduğudur. Yoksa yukarıda çadır kurulmuş içinde Allah (c.c.) oturuyor gibi düşünmeyin. Allah'ı gönlünüzde arayın. Çünkü sonsuz olan gönüldür.

"Gökyüzünün sınırı vardır ama gönlün sınırı yoktur."

Şimdi Yunus'a bu güzelliklere neyle sahip olduğunu soralım:

"Yunus Baba! Sen kuru iken yaş, ayak iken baş, kanatların yokken kanatlanıp sonsuzluk fezalarında uçan Anka, mana denizinde yüzen balık oldun. Bunu, nasıl başardın? Bize de söyle. Biz, onu yapalım."

Yunus, bizlere şunu söyleyecek:

Taptuk'un tabusunda

Kul oldum kapusunda

Miskin Yunus çiğ idik

Piştik elhamdülillah

Muhabbetullah çiği pişirir. Hak dostları böyledir. Anadolumuz ve Türk toplumu, tarih boyunca bu büyük insanları çok fazla doğuran bir annedir. Hiçbir ülkede ve toplumda bizim

kadar Allah dostu çok olmamıştır ve olmayacaktır. Onun için Türk kelimesi büyük, yüksek, âli ve güzel bir kelimedir.

Türk'ün karakteri yüksektir. Atatürk, bu gerçeği görmüş: **"Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır; zekidir, "** diye övgüyle hitap etmiştir. Sonunda bir mutluluktan söz ederek: **" Ne mutlu Türk'üm diyene! "** demiştir.

Bunu neden görmüyorlar ve onu suçluyorlar? Atatürk kimseye: **"Ben peygamberim,"** demedi. **"Sen peygambersin,"** diyenler oldu. Ama o, elinin tersiyle bunları ittirdi: **"Hayır! Ben askerim. Komutanım,"** dedi.

Kütahya istasyonundan tren geçerken Atatürk, trenin kompartımanında biraz eğlenir. Halk Atatürk geçiyor, diye istasyona hücum eder. O günün Maarif müdürü:

-Hey Kütahyalılar! Şehrimize peygamber geldi, diye karşıdan bağırır. Atatürk, kompartımanda bu sözü duyunca :

-Defedin şu mürâîyi! Sokmayın şuraya. Ben peygamber değilim; ben askerim. Komutanım, der.

Bu sözü, Atatürk'ün iki metre kadar yakınında bulunan babam Lütfi Bey duyar. Ben de ondan dinledim.

"Bütün kötülükleri ona çıkarmamak ve mal etmemek lâzım. Elbette onun da eksiği, kusuru vardır. Nihayet beşerdir; peygamber değildir. Ama yaptığı büyük hizmetler vardır. Öne düşmüştür. "

Anadolu'nun o günkü manevî ricali, onu bu işe münasip görmüştür ve seçmiştir.

O, arkasında binlerce Mehmetçik ile yüzlerce komutanla rahmet-i ilâhî, şefâat-i peygamberi ve himmet-i pirânla bu vatanı düşmanlardan kurtarmıştır.

Azizim Hoca Mustafa Efendi (k.s.), bir gün bu büyük Türk kumandanı ile ilgili şu gerçeği ifade buyurdular:

-Oğlum, Atatürk'ün kaputunu örtünerek Kocatepe'de kayaların üstünde uyurken çekilmiş bir fotoğrafı vardır. Sen, onu gördün mü?

-Evet azizim, gördüm.



-İşte oğlum, o taşların üzerinde uyumadan önceki Mustafa Kemal' le uyandıktan sonraki Mustafa Kemal farklıdır. O, uyku anında iken Anadolu'nun erenleri ve erbâb-ı kemal teveccühte bulundular. Uyandığı zaman **" Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri! "** sözünü söyledi.(*)

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Niye Atatürk, başka paşalar yok muydu? Azizim Hoca Mustafa Efendi (k.s.)'in ifadesiyle bu sorunun cevabını verecek olursam: Mustafa Kemal, yapısı itibariyle şecaat ve metanet sahibi bir kişiliğe sahipti. Bunun böyle oluşunu da teğmen rütbesini taktığı andan itibaren birçok savaşların içine girip hepsinden muzaffer olarak çıkmasıyla göstermiştir.

Yine Atatürk'le ilgili ancak bugüne kadar hiç duyulmamış bir hadiseyi Azizim Hoca Mustafa Efendi (k.s.)'den dinledim:

Atatürk, Bandırma vapuruyla Samsun'a çıkıp Kuvâ-i Milliyye hareketlerin başlattığı zaman Erzurum ve Sivas arasında Atatürk'ü taşıyan araba arıza yapar Arkadaşları, arabanın arızasını gidermeye çalışırlar. Bu arada Mustafa Kemal, yolun kenarında bir ileri, bir geri yürümeye başlar. Aynı zamanda düşüncelidir. Bu esnada yolun üzerinde Atatürk'e doğru merkep üzerinde başı sarıklı bir köy imamının gelmekte olduğu görülür.

Hoca Efendi yaklaşarak Atatürk'e selâm verir. Atatürk:

-Aleyküm selâm hocam, diyerek mukabele eder.

Mustafa Kemal Paşa, Hoca Efendi'ye:

-Hocam, yolculuk ne tarafa? diye sorar.

Hoca Efendi, parmağını uzatarak 3-5 km. ilerideki ağaçları göstererek bir köyü işaret eder:

-Beyim! İşte şu karşıdaki köye gidiyorum, der.

Mustafa Kemal Paşa:

-Hayrola hocam! O köyde ne işin var? diye sorduğunda hoca:

-Beyim, o köyün imamı, benim ve bu civardaki imamların hocasıdır. Benim gibi birçoğumuzu yetiştirmiştir. Dün üç beş köyü, kendi köyünde toplayıp, aşlar kaynatıp hatimler okuyup, dualar edileceğini haber saldı. Bu yapılacak duaya katılmak için yola çıktım, der.

Atatürk:

-Hocam, nedir duanızın sebebi? Sünnet, düğün falan mı var? diye sorduğunda, Hoca Efendi:

-Hayır beyim! Sünnet, düğün falan yok. Hâdise şudur : Allah, bu milletin başına bir Mustafa Kemal Paşa vermiş, milletin önüne düşmüş, kurtuluş hareketlerini başlatmış. Onun muvaffakiyeti için hatimler okuyup dualar etmeye gidiyorum, der.

Mustafa Kemal:

-Hocam, Allah dualarınızı kabul buyursun. Masum çocukları da duanın içine katın. Masumların içinde bulunduğu dua ind-i ilâhîde kabul olunur, der.

Bu konuşmanın üzerine Atatürk, hocayı biraz daha konuşturmak ister ve şöyle devam eder:

Hocam, maşallah bindiğin merkebe iyi bakmışsın. Hayvan besili, der.

Hoca:

-Beyim, dil bilmez hayvan. Yemine, samanına dikkat etmezsek Allah sorar, diye cevap verir

Atatürk tekrar sorar:

-Hocam, sen hiç hayvanlarla, kuşlarla yani böyle canlılarla ilgili kitaplar okudun mu?

Hoca:

-Beyim ben okumadım, fakat şimdi gittiğim o karşıdaki köyün hocasından bu mevzularla ilgili çok sohbet dinledim. Başınızı ağrıtmazsam anlatayım, der.

Atatürk:

-Buyur hocam anlat, der.

Hoca Efendi, kendi hocasından dinlediği şu hikâyeyi anlatır.

-Asırlar evvel eski Yunan âlimlerinden birisi, yumurtlayan hayvanlarla doğuran hayvanların tesbit ve tefriki için seyahate çıkmış. Üç dört sene gezinmiş ve bir hayli bilgi toplayıp kitap yazmış. Seyahati sırasında Bağdat'ta imam-ı Azam Hazretleri'nin medh ü senasını işitmiş ve imam-ı Azam Hazretlerini ziyarete varmış. Karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra imam-ı Azam Hazretleri bilgine:

-Sebeb-i seyahatiniz nedir? diye sorduğunda seyyah bilgin:

-Efendim, yumurtlayan hayvanlarla doğuran hayvanları tesbit için çalışıyorum, diye cevap vermiş.

İmam-ı Azam Hazretleri:

-Çalışmanız bitti mi, diye buyurduğunda bilgin:

-Henüz bitmedi. Üç dört sene daha gezip dolaşmam ve çalışmam lâzım, der.

Bunun üzerine imam-ı Azam Hazretleri, gezgin seyyaha şöyle der:

-Kendine yazık edip yormuşsun. Bunun için senelerce gezip dolaşmana gerek yoktu. Oturduğun yerden yapabilirdin.

Bilginin gözleri açılır. Dikkatle ve hayretle:

-Nasıl olur? diye sorar.

İmam-ı Azam Hazretleri:

-Kulağı dışında olanlar doğurur. Kulağı içinde olanlar yumurtlar. Meselâ deve kuşu kocaman bir kuştur. Kulağı içinde olduğu için yumurtlar. Gece kuşu küçük bir kuştur, ancak kulağı dışarıdadır. Doğurur, diye cevap verir.

Bunun üzerine Yunanlı bilgin:

-Eyvah emeklerim! diye dizlerini döver.

Atatürk, dikkatle hocadan dinlediği bu hikâye üzerine:

-Hocam ağzına sağlık. Çok güzel anlattın, diye hocanın gönlünü okşar.

Bundan sonra Hoca Efendi:

-Beyim muhabbet güzel, ama ben yoluma devam edeyim. Hatim ve dualarımızı yapalım. Zira köyüme geri dönmem lâzım, diye ayrılır. Hoca Efendi, üç beş metre gider sonra geriye döner. Atatürk'e yaklaşarak:

-Beyim güzel dilleştik. Ancak sizi tanısaydık. Kim olduğunuzu bilseydik, deyince Atatürk hocanın yanına yaklaşır. Sağ elini merkebin üzerindeki hocanın omuzuna koyar. Derin bir nefes alır.

-Hocam hocam! İşte o dua etmeye gittiğin Mustafa Kemal benim, der. Bunu duyan Hoca Efendi, merkebinden iner. Atatürk' le sarmaş dolaş olurlar ve her ikisi de ağlar. Sonra hoca yoluna devam eder.

Azizim Hoca Mustafa Efendi (k.s.)' den bana intikal eden bu hâdiseyi azizim o günleri gören ve yaşayanlardan dinlemiştir.

Elbette bu hikâye, Mustafa Kemal Paşa'nın bu büyük hizmetlere top yekûn bir milletin dua ve gözyaşlarıyla başlayıp ve zaferle sonuçlandırdığının altında yatan himmet ve teveccühlerin kimden ve nereden geldiğini anlamakta zorluk çekilmeyeceğinin açık bir delilidir.

*(Hoca Hafız Mehmet Efendi' nin mürşid-i kâmili Hoca Mustafa Efendi(k.s.)' den intikal eden bu hikayeyi anlatması oldukça manidardır. Zira bir ehlullah boş yere konuşmaz. Onun sohbetinden hatta anlatışı sırasındaki tavrından, hâl ve hareketlerinden alınacak ders vardır.Hoca Hafız Mehmet Efendi'nin büyük Türk kumandanı ve askeri dehası Atatürk'e yönelik anlattığı bu gerçek, bu zamana kadar Mustafa Kemal hakkında söylenilenlerin ne kadar doğru ne kadar gerçek olduğunu gösterir. Ancak bunu kanaatimizce açıklamaya çalışmadan önce şu konunun hatırlatılmasında yarar olduğuna inanıyoruz: Her biri birer etiketten ibaret görülse bile insanlara verilen isimler tesadüf değildir. Zaten tesadüf denilen bir şey yoktur. Allah Teâlâ'nın kendinden kendine dilemesi ve murat etmesi vardır. Onun için ehl-i zahir tarafından tesadüf gibi görülen şeyler, Allah Teâlâ'nın muradıdır. Bu düşünceden hareket edersek Mustafa isminin lügat manasını ifade etmemiz gerekir. Mustafa; Arapça bir kelime olup safvetten gelir ve seçilmiş demektir. Tasavvufî manasına gelince bunu ancak ehli bilir. Bizim bunu ne idrak etmeye ne de açıklamaya yetkimiz yoktur. Ancak Hoca Hafız Mehmet Efendi'nin sohbetlerinde Hz. Peygamberimiz'e o yüce ve kâinatın efendisine bahşedilen Mustafa ism-i şerifi hakkında Muhammed İkbal'in sözünü ifade buyurduklarını dinledik. Bu sözü zikretmenin yerinde olacağını düşünüyoruz: **" Mustafa, kelimesindeki gizli manayı anlayan korkunun altında şirkin gizlendiğini görür".** Bu güzel sözün ardından hemen bizzat zat-ı âlileri: **"Kendisinden şüphe duyanlar korkar."** diye buyurdular. Bu durumda Atatürk'ün Anadolu erenleri, velileri tarafından seçilmiş olduğu onların himmet, teveccüh ve imtiyaz-ı ilâhilerini kazanmış olduğu aşikârdır. Böylece Mustafa Kemal Paşa'nın ilâhi imtiyaza sahip olduğu anlaşılır. Onun bütün savaşlardaki muzafferiyyeti ve başarısı, bu ilâhi imtiyazın neticesidir. Kemal, ismine gelince, Arapça olgunluk, yetkinlik manasındadır. O, olgunluğunu ve yetkinliğini Anadolu erenleri ve erbab-ı kemalden teveccüh bulunduğu ve Türk milletini içine düştüğü girdaptan çıkarmak için önder olduğunda göstermiştir. Hoca ile buluşması, dilleşmesi Allah'ın ona bir mesajıdır. Türk milleti, ihtiyarıyla genciyle; kadınıyla erkeğiyle; köylüsüyle şehirlisiyle; hocası imamıyla seninle beraberdir. Sana duacıdır, demektedir. Anlatılan hatıraya gelince: Bilginin Yunan olması ve o bilginin İmam-ı Azam Hazretleri ile karşılaştırılması da yine bir mesajı beraberinde getirir. Anadolumuz'un Yunanlılar tarafından işgal edileceğini ancak Hak dostlarının, Hak âşıklarının buna izin vermeyeceğini gösterir.*

Nitekim Yunan bilgini, yumurtlayan hayvanların ve doğuran hayvanların tesbit ve tefriki için yıllarca gezip dolaşmasına rağmen nasıl boşa kürek çekmişse Yunan da Anadolu'nun Hıristiyanlaştırılmasında boş yere yorulmuştur. Çünkü ehlullah, Mehmet Akif'in İstiklâl Marşımızda zikr ettiği gibi: ***"Şu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli/Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli".*** *Anadolu' dan ne ezan sesinin duyulmamasına, ne tevhid sancağının gökyüzünün enginliğinden indirilmesine razı olmazdı. Bu, asırlarca böyle olmuştur. Ne zaman Türkler uçurumun kenarına gelmişse Türkleri çok seven Allah(c.c.) bu milleti zilletten ve zevalden kurtarmıştır. Veli kullarının, teveccühte ve himmette bulunmalarına rıza göstermiştir. Hoca Efendi' nin Mustafa Kemal' le dilleşip söyleştikten sonra köye gitmek isteyişi, hocamızın sohbetlerine istinaden herkesin kendi usul ve erkânına göre hareket etmesi gerektiğini ifade eder. Devlet ricali devleti yönetmeye, ehlullah manen terbiye altında himmetleri ve feyizleriyle, hayat verici nefesleriyle Türk milleti için, insanlık ailesi için kâmil insan yetiştirerek onun elinden, dilinden, cümle uzuvlarından hizmet sunmaya, Türk kumandanı hudutta, cephede milletini muhafaza etmeye memur kılınmıştır. Nitekim şu hikâye bu gerçeği dile getirir: Atpazarî Osman Efendi, Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa' ya nasihatında: Siz, bizim hırkamızı giyseniz, sizin örf ve nizamınız bozulur. Biz sizin kaftanınızı giydiğimizde ise bizim yol ve nizamımız bozulur. Bu sebeple, herkesin kendi usul ve nizamına göre hareket etmesi daha uygundur, diyerek aklın meşrep ve kabiliyetler doğrultusunda kullanılmasını tavsiye etmiştir. Bu güzel sözün bir eşdeğerini, Edirne Sarayı' nda birkaç gün kalıp II. Murad' a himmetlerde bulunan Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri de söylemiştir: Hünkârım, müsaade buyurun, bekleyenlerimiz var. İhvan-ı kiram bizi bekliyor. Allah, tac ve tahtınızı kadim etsin; Devlet-i âliyye-i Osman' a hizmetiniz bol olsun. Biz sizlere duacıyız. Bizim görevimiz, halkı eğitmektir; Sizin göreviniz ise halkı yönetmektir. Müsaade buyrun, biz eğitimle meşgul olalım, siz de yönetiminize devam ediniz. Eğer biz halkı eğitmezsek, siz yönetimde çok güçlük çekersiniz.)*

Atatürk, kendisine tevdî edilen vatanı kurtarma görevini binlerce asker, yüzlerce komutan ve kendisine yapılan himmetlerle yerine getirmiş muzaffer bir komutandır. Elbette beşerdir. Artıları yanında, her insan gibi onun da eksileri vardır. Ancak asl olan yaptığı hizmetin büyüklüğünü kavrayabilmek ve kavratabilmektir. Zira insanlar, birbirinin eksiklerini görmekle bir yere varamazlar. Artılarını görmek lazım.

"İnsan, arkada bıraktığı hizmetleriyle rahmete mazhar olur ve insanlar ebedi dualarını, minnet dileklerini tarih boyunca yâd ederler. Onu bağrında, sinesinde yaşatırlar."

Devletin başına geçen iktidarların Atatürk' ü topluma sevdirmeleri gerekirdi. Eğer Atatürk' ü doğal halinde bıraksalardı, Türk milleti, yüksek karakterli ve büyük bir toplumdur. Tarih boyunca kendisine hizmet edenleri şükranla yâd etmesini bilmiştir.Halk kendine önderlik eden bu büyük Türk kumandanını da minnetle, şükranla yâd etme görevini gayet güzel yapardı. Ancak zaman zaman Atatürk' ü putlaştıranlar olmuştur. Bu hareket de inanç sahiplerini rencide etmiştir.

Atatürk putlaştırılmamalıydı. Eğer Atatürk sağ olsa, kendisini putlaştıranlara ne derdi? Elbette şiddetle reddederdi. Nasıl ki; Kütahya istasyonunda iken trenin kompartımanında "Kütahyamız'a peygamber geldi," diyen maarif müdürünü elinin tersiyle ittirdiyse kendisini putlaştıranlara da aynı şeyleri yapardı. Bu konuda hata yapılmıştır. Bu çok önemli konuyu Ziya Paşa'nın manasıyla güzel, elfâzıyla güzel çok değerli sözüyle noktalamak istiyorum:

Nev-i insan, haşre dek ta'zîm ederler adına

Kim fedâ-yı nefs ederse cinsinin imdadına

(*) Cennetmekân Osmangâzi Hazretlerine, âlem-i mânâ'da Hakk Erenler(Abdalân-ı Rûm), üzerine Kur'ân-ı azîmüşşânda geçen adedince;2697 adet Allah Celle Celâlehû Hakkedilmiş bir kılıç kuşandırdılar.Aynı kılıcı Mustafa Kemâl Paşa'ya da, Kocatepe'de kaputuna sarınmış olarak uyurken âlem-i mânâ'da Hakk Erenler aynı şekilde kuşandırdılar . M.G.T.

www.halveti.net

http://www.halveti.net/Tasavvuf.asp?cid=3&sid=52



ARABACILAR KAHYASI İSMAİL AĞA (GÜL)
kaddesellâhü sırrahu'l âlî

****

MUSTAFA KEMAL PAŞA'YA MEKTUPLAR

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri'nin, Mustafa Kemal Paşa'ya olan ilgisi, daha o, ünlü bir subay olarak halk arasında tanınmadan çok önce başlamıştı. Seyyid Hazretlerinin, Trablusgarp'da yazdığı ve kitabımızın ön sahifelerinde yer alan şiirinde, ülkeyi kurtaracak olan zâtın 1881 de zuhur edeceğine işaret vardı. Bilindiği gibi 1881 Mustafa Kemal'in doğum tarihidir. Şiirdeki **"Başını hırkaya çekmiş şol yatan arslana bak"** mısraı, Mustafa Kemal'in Kocatepe cephesindeki, fotoğraflara yansımış bir görüntüsünü sanki tasvir etmektedir. Hatırlanacağı gibi Mustafa Kemal'in kaputuna sarılarak dinlendiği bir anı yansıtan resim, bu dizelerin gerçekleşmesi hâlidir.

1922 yılında Seyyid Hazretleri'nin, Mustafa Kemal'e gönderdiği diğer bir mektubunda Farsça yazılmış bir şiir vardı

Çi gâm divâr-ı ümmet râ
Ki dâred çün tu peşt-i bân
Ki pâk ez mevc bahrân râ
Ki bâşed Nûh keştibân

"Sizin gibi âli bir kumandan sefine-i Ehl-i Beyt muhabbeti mıntıkasına dahil olunca emvâc-ı mesaibden ne zahmet çeker" anlamına gelen bu dörtlüğü bizzat kendisi Türkçe olarak açıklamıştır. Bugünkü Türkçemiz ile sadeleştirdiğimizde Seyyid Hazretleri'nin Mustafa Kemal Paşa'ya şöyle iltifat ettiğini görüyoruz: "Sizin gibi yüce bir kumandan Ehl-i Beyt muhabbeti gemisine dahil olunca, felâket dalgalarından asla zahmet çekmez?"

Aynı yıl gönderdikleri başka bir mektupta "Uzun zamandan beri milletin felâketten kurtuluşu ve iyiliği ile uğraşıyorsunuz" sözlerinden sonra zaferin yakın olduğunu bildiren müjdeyi vermiştir. Bu mektup, İstanbul-Çanakkale mevkii müstahkem kumandam Miralay Şevket bey vasıtası ile Mustafa Kemal'e verilmiştir.

Seyyid Hazretleri tarafından, 1923 de Baytar Emin beye dikte ettirilerek yazdırılan ve önemli hususlara dikkat çekilen uzun mektup, Baytar Emin beyin notları ile beraber aşağıya alınmıştır.

"H. 1339 tarihinde Cenâb-ı Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri'nin Kemal Paşa'ya irsâl ettiği mühim mektubu:

"Sinn-i şeyhuhetimiz arıza tahrir ve takdim etmeye mâni olmakla beraber bilvâsıta bâzı mektuplar takdim olundu. Bu kerre bu meveddetnâmemle ihtimam edilerek bâzı noktalar üzerine nazar-ı dikkatinizi celp etmek istiyorum.

"Hakkal ümerâ alel ulemâ ennasıhatü vedduâ" medlulünce duâ ve himmetimiz dâim ve sâbıttir. Ümmetin halâsı ve itisamına ait hizmete zât-ı âlileri mânen memur ve intihab olunduğunuzdan Cenâb-ı Hakk Hazretleri muininizdir. Bununla beraber düşmanlarınızın ittifak etmesine meydan verilmemelidir. Zira, İngilizlerin takip ettikleri gaye Türkleri, Küçük Asya'dan çıkartmak ve kuvvetlerini kırmaya mâtufdur. Memleketimizden kaçanları deniz ve kara tariki ile üzerimize sevk ve tasallut ettirmek için hazırlanıyorlar. Bastığınız yerlere sizi muhafaza edecek bir surette metanet ve kuvvet veriniz. Kapıları gayet iyi pekitleyiniz. Yani Çanakkale'ye hâkim olunmasına dikkat buyurunuz. Ondan sonra nazarınızı şarka çeviriniz. İhtimam buyurulması hakkında tavsiye ettiğim noktalar bize malum ve işaret olmuştur. Bu da "El ilhâm-ü leyse min esbâbil ma'rifeti' kavli " kabilinden olup lüzumunda ona göre âmil olursunuz. Zât-ı âlileri evlâd-ı mânevîyemizsiniz. Gönlümüz bir mıknatıs ibresi gibi nereye gitseniz sizi takip eder. Muhibbiniz olan bu pir-i faninin şu sözlerini ehemmiyetle dinleyiniz. Hürmetlerimi ithaf ve muvaffakiyetinizi temenni ve duâ ederim"

Bu mektup, H.1339 (1923) tarihinde ihvanımızdan Afyon meb'usu Vasfi bey vasıtasıyla Gazi Paşa Hazretleri'ne takdim olundu. Femm-i saadetlerinden çıkan sözleri tesbitle bu mektup tarafımdan zapt ve tahrir edildi. Nutuk buyurduğu iki cümle her nasılsa idhal ve ilâve edilmedi. Bu cümleler şunlardır: **"Karadeniz'in selâmeti elinizdedir. Bizden çıkanların bir daha girmemesi için Boğaz'ı kapatınız. Kapıyı iyi pekitlerseniz fenalıklar akîm** [neticesiz, kısır, beyhûde; boş.] **kalır."**

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri günlük gazetelerden ordumuzun harekâtını her gün takip ediyordu. 22 Ağustos 1922 tarihinden başlayıp 9 Eylül 1922 günü İzmir'de sona eren onbeş günlük kovalamadan sonra istilâcı kuvvetlerin denize dökülmesi olayı memleketimizde hakikî bir bayram yarattı.

SEYYİD AHMED HÜSAMEDDİN – HAYATI VE ESERLERİ

FIRAT NEHRİNDE ALTINDAN BİR DAĞIN ORTAYA ÇIKMASI

Dört türlü fitne, altın madeni fitnesi

— Naim b. Hammad Fiten'ninde sahih bir senetle Müslim'den nakille Hz. Ali (kerremallâhü veche)'den tahric etti. Buyurdu ki:

Fitheneler dörttür. Bolluk fitnesi, darlık fitnesi, keza bir fitne ve altın madeninin zikri. Sonra da Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin soyundan Birisi çıkar ve Allah O'nun eliyle insanların işini ıslah eder.

Fırat'ın altından bir dağ ortaya çıkarması

— Ebu Hureyre (radiyallâhü anh)'dan rivayet edildi Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu:

4'üncü fitne on sekiz gün (veya/yıl) sürer. Sonra açılır. O zaman Fırat altından bir dağı ortaya çıkarmış olur. Ümmet ona üşüşür. Bunun üzerine her dokuzdan yedisi öldürülür.

Fırat'ın ortaya çıkaracağı altın'dan kimsenin bir şey almaması emri Fırat altından bir hâzineyi nerede ise ortaya çıkaracak. Kim onda hazır bulunursa ondan bir şey almasın. (Bu hadise Buhari ve Müslim'de tahric etmişlerdir.)

Ebu Davud, Ebu Hureyre'den tahric etti. Buyurdu:

Fırat altından ve gümüşten bir dağı ortaya çıkaracak. Bunun üzerinde her dokuzundan yedisi öldürülür. Siz ona yetiştiğinizde ona yaklaşmayın.

(Bu hadisi Naim b. Hammad'a Ebu Hureyre'den nakille Fiten isimli kitab'da yazmaktadır.)

Fırat'ın altınları mücadelesinde her yüz'den doksan dokuz'un öldürüleceği

Naim b. Hammad Fiten isimli Kitabında tahric etti ki:

Fırat neredeyse altından bir dağı ortaya çıkaracak, insanlar bunu duyduklarında oraya gelirler ve oradaki bir kimse: "Vallahi insanlar bırakılsa bunun hepsini alıp götürebilirler" der. Bunun üzerinde bir birbiriyle savaşırlar. Bu savaşta her yüz kişiden doksan dokuzu ölür. (Bu hadisi Ahmed b. Hanbel'de tahric etmiştir.)

Fırat altından bir dağı ortaya çıkarır. Onun üzerinde insanlar çarpışırlar. Her yüzden doksan dokuzu'nun öldürülür. Kıyamet ancak gündüzün kopacaktır. (İbn Asakir, Ebu Hureyre'den tahric etmiştir.)

Tabarani, Übey'den tahric etti. Dedi ki: Üzerinde insanların her yüz'den dokan dokuz'unun öldürüleceği altından bir dağı Fırat ortaya çıkarmadıkça kıyamet kopmaz. Onlardan herbirisi "Keşke ben almış olsaydım" diyecektir. (Müslim de bu hadisi Ebu Hureyre'den tahric etmiştir.)

Müslim, Ubey'den tahric etti. Dedi ki:

Fırat altından bir dağı açığa çıkarmadıkça kıyamet kopmayacaktır. O zaman insanlar onun üzerinde savaşacak ve her ondan dokuzu ölecektir. (Bu hadisi Ibni Mace'de Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir.)

Sh: 32-33

Kaynak: Ali Bin Hüsameddin El Muttaki, Celâleddin Suyutî'nin Tasnifinden Hadisler Ahir Zaman Mehdisinin Alâmetleri, trc: Dr. Suat ARUSAN, Nisan 1986,Manisa

Not: Son zaman kıyamet alametlerinden bahseden literatürde bu kısım [Fırat konusu] birçok yerde hep sansürlenmektedir.

HÂZÂ DAİRE-İ İHLÂS-I ŞERİF

بِسْــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Bu dâire-i cifriyye miftâhi mugayyibat-ı âlemi havâdisi katiyyedir. Arabiyyeden Türkiye terceme olunmuştur.

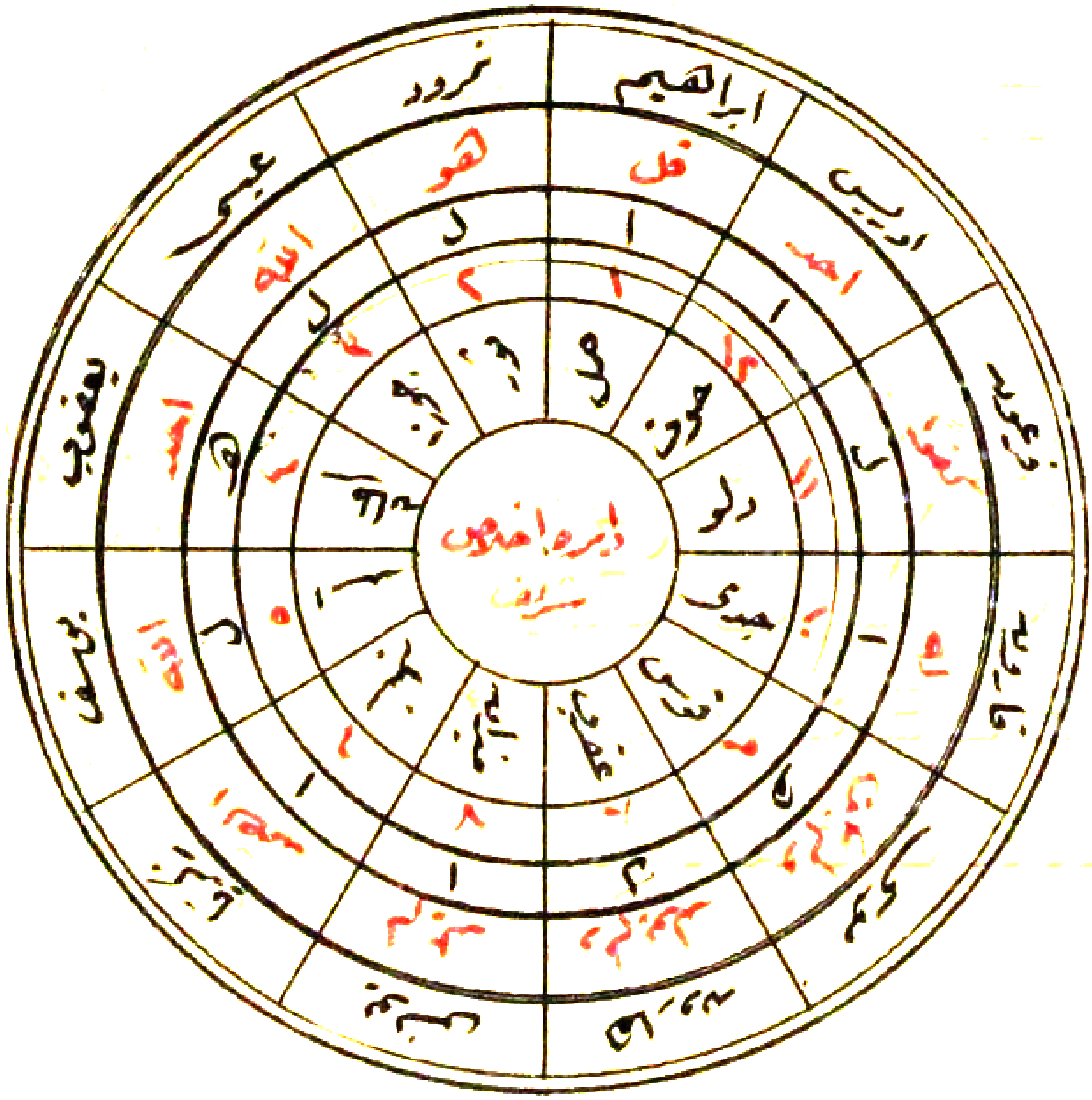
Eğer padişah ve eğer beyler ve eğer gaziler ve eğer mansıb ehli her ne hâletten olursa olsun, ol kimsenin mansıb olduğu seneyi zabt ile hicri nebeviyyeye aleyhi afdalu's salavât ve ekmelü't tahiyyatı Mustafaviyyeden kaç sene geçtiyse, ol tarih olduğu seneye dek onki oniki tarh [çıkarma] ile bakî kaç adet kalırsa bu daireye nazar ile, kaçıncı makamda bulursan ol kimsenin talii hükmi oldur.

Ol kimse ol makamda ne amel ederse hükmi ol olur. Hayır mı şer mi işler ma'lum olur. Âdil mi, zalim mi? Azline ne harfli kimse sebeb olur. Veya makamından sıhhat ile mi çıkar. Veya afiyetle mi çıkar. Her ne kim olacaktır. Bu daireden hüküm veresin. Dairenin birincisinden on ikincisine kadar her kangısında [hangisinden] bulursan ve kangı peygamberin isimi şerifinde yazulursa ahkâmıyla hükmedersin. Ve ziyadesiyle dikkat edesin ki tarhda hata etmeyesin. Ondan sonra nazar eyle senenin evveli mi ahiri mi ve seneden kaç ay geçtiyse ve kangı burçta buldunsa ol burç nâri midir, havâi midir, âbimidir, hâki midir, tarhın bilip ol kimsenin ne kadar müddeti vardır. Bundan malum olur.

Nârın tarhı dokuz, Havâi tarhı dokuz, âbî tarhı onbeş, hâkî tarhı onaltıdır.

Kaynak : Atatürk Kütüphanesi/ İstanbul [OE_Yz_1145 ihlas dairesi 75]

DAİRE-İ İHLÂS-I ŞERİF



نمرود
ابراهیم
ادریس
عیسی
یعقوب
یوسف
قل
هو
الله
احد
الصمد
حمل
حوت
دلو
جدی
قوس
عقرب

ZOR İŞLERDEN OLAN SEVME MESELESİ

Dünyasının iyi olmasını isteyen babasıyla, ahiretinin iyi olmasını isteyen annesiyle iyi geçinmeli "ûf" dahi dememelidir.

Geçim darlığı çekiyorsanız babanızdan helallik alın.

Aile geçimsizliği çekiyorsanız eşiniz ve çocuklarınızla mutlu değilseniz annenizden dua alın.

Hulâsa, Ebeveynini mutlu eden kendi mutlu olur.

Eğer iş işten geçmiş ve her ikisini de kaybetmiş ve mutsuzsanız, kendinize ağlayın, dönüşü olmayan bir yola girmişsiniz, demektir.

Allah Teâlâ size yardım etsin.

Ben yine de bir şeylerin düzelmesini istiyorum diyorsanız, o zaman Allah Teâlâ'ya dua edin, muhakkak bir kapı açar, fakat bunun nerden olacağı muammadır.

Bu muammayı çözecek er az bulunur. Yine de bunu size çözecek ve öğretecek bir üstad arayın.

Büyük ihtimalle zor bulacaksınız.

Yine de diyorsanız;

Öyleyse sadaka vererek ve tövbe ederek Allah Teâlâ'ya sığının.

Ey dostum!

annen ve baban hayatta iken fırsatı kaçırma.

Geçti mi fırsat bir daha girmez ele

Ağla dur yan dur, hepsi nafile

İhramcızâde İsmail Hakkı

DÜNYADAN GÖÇEN ÇOCUKLARIMIZA SABIR

EVLADIN ÖLÜMÜNE SABIR

SORU: Küçük çocuğumuz öldü. Ana-baba olarak çok ağladık. Bize günah oldu mu?

CEVAP

Ağlamak merhametten ileri gelir. Ağlamak günah olmaz. Bağırıp çağırıp isyan etmek günahtır. Çocuğun ölmesi, malın elden çıkması, gözün kör, kulağın sağır olması, bir uzvun telef olması gibi, insanın isteği ile ilgisi olmayan musibetlere sabretmekten daha faziletli sabır yoktur. Sabredenlere verilen sevabın miktarını Allahü Teâlâ'dan başkası bilmez.

Musibetlere sabır, sıddıkların derecesidir. Bunun için Peygamber efendimiz şöyle dua ederdi:

(Ya Rabbi, bana öyle yakîn ver ki, musibetler bana kolay gelsin!) [Tirmizi]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selemin oğlu İbrahim ölünce de, ***(Ya İbrahim, ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat, Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz)*** buyurmuştu.

(Bir çocuk ölünce, Allahü teâlâ, bildiği halde, meleklerine sorar:

- Kulumun çocuğunu aldınız, kalbinin meyvesini kopardınız. Peki kulum buna ne dedi?

- Ya Rabbi, hamd edip teslimiyet gösterdi.

- O kuluma Cennette bir ev yapıp, adını da, "Hamd evi" koyun!) [Tirmizi]

BUNLARI CENNETE GÖTÜRÜN

Kıyamette Allahü Teâlâ, müminlerin çocukları için, ***(Bunları Cennete götürün)*** buyurur. **Melekler, çocukların Cennete girmesini söylerler.**

Çocuklar, ***(Ana-babamız hani?)*** derler.

Melekler, ***(Onlar sizin gibi günahsız değildir. Görülecek hesapları var)*** derler.

Çocuklar ağlaşır, ***(Ana-babamızı almadan girmeyiz)*** derler. Cenab-ı Hakk, çocuklara buyurur ki:

(Ey yavrular, haydi gidin, ana-babanızı da alıp Cennete girin!) [Nesai]

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Küçükken ölen çocuklar, ana-babaları ile karşılaşınca, ellerinden tutup, ana-babaları Cennete girinceye kadar, onlardan ayrılmazlar.) [Müslim]

(Hiçbir Müslüman yoktur ki, büluğa ermemiş bir çocuğu ölsün de, Allahü Teâlâ, bol rahmeti sebebiyle, onu Cennete koymasın.) [Buhari, Nesai]

(Üç evladı ölmüş olan bir Müslüman ateşe girmez.) [Buhari, Müslim]

(Kimin bâlig olmamış üç evladı ölmüşse, bu çocuklar, onu ateşten koruyan bir kale olur, ölen evlat iki, hatta bir olsa da...) [Tirmizi]

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz, ***(Üç çocuğu ölen, Cennete girer)*** buyurdu. Oradakiler, ***(İki çocuğu ölen de mi?)*** diye sual edince, ***(İki çocuğu ölen de Cennete girer)*** buyurdu. ***(Ya bir çocuğu ölen?)*** diye tekrar sual edilince, buyurdu ki: ***(Allah'a yemin ederim ki, bir çocuk doğup hemen ölse, annesi sabredip sevabını Allahü teâlâdan beklerse, annesini Cennete götürür.)*** [Taberani]

Yine buyurdu ki:

(Alan da, veren de Allahü Teâlâ'dır. Çocuğu ölen o kadına taziyede bulunun. Sabretsin, ecrini görecektir.) [Müslim]

Musibete uğrayanı teselli etmelidir. Bir hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Çocuğu ölen kimseyi teselli edene Cennet hırkası verilir. Musibete uğrayanı teselli eden, onun sevabı kadar sevap kazanır.) [Tirmizi]

***

SORU: Çocuğum yok veya öldü diye fazla üzülmek uygun mu?

CEVAP: Hayır. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Allahü Teâlâ sevdiği kulu kendisine bağlar. Çoluk çocuğu ile meşgul etmez.) [Deylemi]

BELANIN GELİŞ SEBEPLERİ

SORU: Bazı hadis-i şeriflerde, Peygamberi sevenin, çeşitli musibetlere maruz kalacağı ve Ona düşmanlık edenin ise, mal ve evladının çok olacağı bildiriliyor. Bunların açıklaması nasıldır?

CEVAP: İnsanlara dert, bela, musibet birkaç bakımdan gelir:

1- **Bunlardan biri işlediğimiz günahlar sebebiyledir.** İmam-ı Rabbani hazretleri buyuruyor ki: Belaların gelmesine sebep günah işlemektir. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruluyor ki:

(Size gelen musibet, işlediğiniz [günahlar] yüzündendir.) [Şura 30]

(Sana gelen kötülük, kendindendir, [günahların yüzündendir.]) [Nisa 79]

(Bir millet, kendini bozmadıkça, Allah onların hallerini değiştirmez.) [Rad 11]

2- **Bela, hastalık ve musibetler, günahların kefareti [affolması] için gelir.** Dünyada musibetlere maruz kalıp da güzelce sabreden kimse, ahirete günahsız gider.

Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Her musibet, affedilecek bir günah için gelir.) [Ebu Nuaym]

(Mümine gelen her sıkıntı, günahlarına kefaret olur.) [Buhari]

(Müminin günahları affoluncaya kadar bela ve hastalık gelir.) [Hakim]

İnsan kendisine gelen beladan hoşlanmaz. Halbuki günahları affolacak ve güzel sabrederse ahirette büyük nimetlere kavuşacaktır. Kur'an-ı kerimde mealen buyuruldu ki:

(Hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinize; sevdiğiniz şey de, kötülüğünüze olabilir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.) [Bekara 216]

3- **Cennette yüksek derecelere kavuşması için mümine musibet gelir.** Bunun için Peygamberlere çok bela gelmiştir. Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Nimete kavuşması için insana musibet gelir.) [Buhari]

(Musibet, kavuşulacak bir derece için gelir.) [Ebu Nuaym]

(Allahü teâlânın hayrını murad ettiği kul, belaya maruz kalır.) [Taberani]

(Kişi, hep sıhhat ve selamette olsa idi, bu ikisi onun helakı için kâfi gelirdi.) [İ.Asakir]

(Mümin, keler deliğine saklansa, ona, eza edecek biri musallat olur.) [Beyheki]

(Dünya, [Cennetteki nimetlerin yanında] mümine zindandır.) [Müslim]

(Allah'ı ve Resulünü seven, belaya [hazırlıklı olsun] zırh giysin!) [Beyheki]

(En şiddetli bela, Peygamberlere, velilere ve benzerlerine gelir.) [Tirmizi]

Demek ki belanın en şiddetlisi, Allahü Teâlâ'nın çok sevdiği kimselere geliyor. Belalara sabır, sıddıkların derecesidir. Peygamber efendimiz, kendisine gelecek musibetlere karşı dayanma gücü vermesi için Allahü Teâlâ'ya dua ederdi.

4- **Bela, imtihan için de gelir. Bakalım kul, Allahü teâlânın gönderdiği belaya razı olacak mı, olmayacak mı?** Hadis-i şeriflerde buyuruluyor ki:

(Şüphe edilen altın, ateşle muayene edildiği gibi, insan da bela ile imtihan olur.) [Taberani]

(Ya Rabbi, beni sevene, hayırlı mal ver! Bana düşmanlık edene de çok mal, çok evlat ver!) [İbni Asakir]

MAL VE EVLAT FİTNE Mİ?

Mal ve evlat kötü mü de böyle buyuruluyor? Kur'an-ı kerimde de mealen buyuruluyor ki:

(Mallarınız ve çocuklarınız sizin için elbette bir fitnedir.) [Tegabün 15]

Fitne imtihan demektir. Anarşi, bozgunculuk, günah, şirk, bela, düşman ve daha başka manalara da gelir. Mal ve çocuklar hayırlı olmazsa bela olur, fitne olur.

İnsan, genel olarak malını iyi yolda kullanmaz. Bu bakımdan malı kendisi için düşman olmuş olur. Aslında mal, kılıç gibi bir nimettir. İyi kullanılmazsa sahibini keser. Evlat da, bir nimet iken, iyi terbiye edilmezse, ana-babaları ile birlikte Cehenneme gider. Nimet, düşman olmuş olur. Çoğunluk bu imtihanı kazanmadığı için, mala ve evlada fitne denilmiştir. Mesela, İskoçyalılar, genelde cimri oldukları için, her İskoçyalıya cimri gözü ile bakılır. Belki de içlerinde çok cömert olanları da vardır. Kayserililer, gözü açık olarak bilinir. (Okur-yazar değilim ama Kayseriliyim) denir. Kayseri'de gözü açık olmayan da vardır. Hüküm ekseriyete göre verilir. Peygamber efendimiz, *(Zenginlerin ve kadınların çoğunu Cehennemde gördüm) buyurdu. Halbuki Cennete gidecek zenginler ve kadınlar da çoktur.* (Ramuz)

(Sizin çokluğunuzla, diğer ümmetlere karşı iftihar ederim) ve *(Velud [doğurgan] kadınla evlenin)* hadis-i şerifleri, evlenmeyi teşvik etmektedir. Gerekli İslami terbiye verilemediğinden gençler, namaz kılmamakta, dinden uzaklaşmakta, hatta bir kısmı dinsiz ve anarşist olmaktadır. Peygamber efendimiz elbette, böyle gençlikle övünmez. İbni Asakir'in bildirdiği *(İki yüz yılından sonra en iyiniz, hanımı ve çocuğu olmayandır)* hadis-i şerifi, ortam müsait olmayınca, çoluk çocuk sahibi olmamanın daha iyi olduğunu göstermektedir.

SORU: Küçük çocuklar da ölürken sıkıntı çeker mi?

CEVAP: Bir Müslümanın çocuğu, ölüm döşeğinde iken, 360 melek gelir, o masumun karşısında durup, ***(Ya masum, müjdeler olsun sana, bugün, ölmüş olan, âbâ ve ecdadını ve bütün komşularını, Hak teâlâdan dile)*** derler.

Melekler, başına bir şefaat tacı ile gayret ve kuvvet gömleğini giydirip, gözünün perdesini kaldırırlar. Perdeler kalkınca, tâ Hazret-i Âdem aleyhisselamdan beri, geçmiş ecdatlarını görür. Onların bazısı için hazırlanan azabı görünce, haykırıp titrer. Bunu bilmeyenler can çekişiyor zanneder.

Can alıcı melekler gelirler, ***(Ya masum, âlemlerin yaratıcısı sana selam söyleyip, "Ben onu yarattım, yine bana gelsin. O ruh emanetini ben verdim, yine bana versin. Onun karşılığında ona Cennet ve didar vereyim" buyurdu. Haydi yüzünü çevir, bak)*** dediklerinde, o masum da, bakar, melekleri görür. Sevinçten coşup titrer ve döşeğinde can vermeye atılır.

Yine o azap içindeki ecdatları gözüne erişince, yine canını vermek istemeyip, ***(Ey melekler! Allahü teâlâ, akraba ve ecdadımı bana bağışlasın) der. Allahü Teâlâ da, (İzzim hakkı için bağışladım)*** buyurur.

Melekler, (Ya masum, sana müjdeler olsun, Hak teâlâ, imanı olanların günahlarını bağışladı ve bütün dileklerini kabul eyledi) dediklerinde, masum sevinçli iken, masumun anası ve babası suretinde iki huri gelip, kollarını açarak, ***(Ey evladımız, bizimle gel, biz Cennette sensiz olamayız)*** derler.

Masumun eline bir Cennet meyvesi verirler. Masum, meyveyi koklarken Azrail aleyhisselam, kendi gibi, bir güzel masum olup, habersizce canını alır ve Cennete götürür.

Orada, yeşil bir sahra vardır. Masum, ***(Beni buraya niçin getirdiniz)*** diye sorar.

Melekler şöyle cevap verirler:

Kıyamet yeri vardır. Çok sıcaktır. Bu sahrada, 70 bin rahmet pınarı vardır. Resul-i ekremin havzının başında durup, nurdan bardakları görürsün.

Anan, baban kıyamet yerine geldiklerinde, bu bardakları su ile doldurup, onlara verirsin ve onları bırakma ki, Cehennem yoluna gitmesinler. Çünkü, senin duan, Hak katında makbuldür. Cuma geceleri, yeryüzüne inersin. O vakit Allahü teâlânın selamını, Müslümanlara ulaştırırsın.

Ne mutlu, çocuğu ölüp de, sabreden ana-babaya...

http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=1451

***

Bir kadın vardı. Her yıl doğurur, çocukları ise, altı aydan fazla yaşamazdı. Kadın yirmi çocuk doğurmuş yirmisi de ölmüştü. Her çocuğun ardında feryat ederdi.

Sonunda, **"Ey Allah'ım! Bu çocuklar bana dokuz ay yük olur, bense onlar altı aydan fazla sevemem. Altı ay geçmeden elimden alırsın"** diyerek canını yakan ıstıraptan şikâyet etti.

O gece rüyasında cenneti gördü. Cennetteki sayısız nimetlerin arasında kendi adının yazılı olduğu bir köşk vardı. Kadına, **"Bu köşk acılara katlanan, ıstıraplara tahammül eden, Allah sevgisiyle her şeyini feda edenindir. İbadetlerinde gevşeklik gösteren kullarını, Allah musibetleriyle sınar"** dediler.

Cennet nimetlerini görmenin sarhoşluğuyla kadın, **"Allah'tan gelen başım gözüm üstüne"** dedi. Yavaş yavaş cennet bahçesinde ilerleyip köşküne girdiğinde, bütün çocuklarının orada olduğunu gördü.

***

Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

Bir annenin çocuğu ölünce Allah Teâlâ meleklerine,

"Kulumun çocuğunun ruhunu aldınız mı?" der. Melekler,

"Evet" derler.

Cenâb-ı Hak, **"Onun kalbinin yemişini, hayatının meyvesini kopardınız mı?"** der.

Melekler, **"Evet"** derler.

Allah Teâlâ, **"Kulum ne dedi?"** diye sorar.

Melekler, "Sana hamdetti. **"Biz Allah'a teslim olmuşuz, ancak ona döneriz' dedi"** derler.

O zaman Allah Teâlâ, **"Kulum için cennette bir ev yapın, o evin adını da, hamd evi diye koyun"**

buyurur.

Kaynak: Hazreti Mevlâna Celaleddin-i Rûmi kaddesellâhü sırrahu'l âlî- Mesnevi'de Geçen Hikayeler

KELÂM (İNANÇ VE İTİKADİ DURUM)

Dinî hayat açısından çocukların statüsü ve âhiretteki durumları konusunda İslâm âlimleri çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

Ebû Hanîfe'ye göre çocuklar her türlü yazının yazılabileceği boş bir levha gibi iman veya küfür niteliğinden soyutlanmış, ancak her birini kabul edebilecek bir tabiatta doğarlar. Mu'tezile ile Mâtürîdiyye âlimlerinin çoğunluğuna ve bazı Eş'ariyye kelâmcılarına göre ise her çocuk, mükellef olduğu anda yüce bir varlık tarafından yaratıldığını bilecek bir güce sahiptir, bu güce de akıl yürütme yeteneğinden ibarettir. Âhiretteki ilâhî mükâfat ve ceza doğuştan sahip olunan özelliklere değil dünyaya geldikten sonra benimsenen inançlara ve işlenen fiillere bağlıdır. Din de sonradan iradî bir seçimle benimsenir ve yaşanır. Başta Ahmed b. Hanbel ve İbn Teymiyye olmak üzere Selefiyye âlimlerinin çoğunluğu, her çocuğun müslüman olmasını gerektirecek bir yaratılışa sahip olduğunu kabul eder. Özellikle İbn Teymiyye'ye göre çocuklar Allah'ın varlığını, birliğini ve yegâne mâbud olduğunu bilme imkânı verecek yaratılışta olduklarından bir anlamda mârifetullah konusunda zaruri bilgiye de sahip kılınmışlardır. Çocuğun biyolojik yapısı, bünyesi için faydalı olan gıdalara karşı tabii bir temayül göstermesini sağladığı gibi ruhî yapısı da yaratıcısına inanmaya ve tapınmaya karşı onda hem etkili, hem de sürekli bir arzu meydana getirir. Eğer çocuk böyle bir yaratılışa sahip kılınmasaydı peygamberlerin daveti insanlarda ilgi uyandırmaz ve sonuçta peygamberler dinî tebliğlerinde başarısız olurlardı. Âdem neslinin bezm-i elestte, "**Ben sizin rabbiniz değil miyim?"** sorusuna **"evet"** cevabını vermesi (el-A'râf 7/172) ve Hz. Peygamber'in her insanın fıtrat üzere yaratıldığını bildirmesi de bu görüşü teyit eder.

İslâm âlimlerinin çoğunluğu çocukların dinî mükellefiyetlerinin bulunmadığını, ancak ergenlik dönemine girince bütün dinî görevleri yerine getirmekle yükümlü olduklarını kabul eder. Bu çağa girmemiş çocuklara uygulanacak dünya ahkâmı ebeveynlerinin dinine bağlıdır (Halîmî, I, 161). Mâtürîdiyye ile Mu'tezile kelâmcılarına ve bazı Şiî âlimlerine göre ebeveynleri kâfir de olsa temyiz çağına gelen çocuklar Allah'a iman etmekle yükümlüdürler. Zira mümeyyiz olan çocuklar, akıl yürütmek suretiyle kendilerini ve kâinatı yaratan yüce bir varlığın bulunması gerektiği sonucuna varabilirler ve bu onların imanla mükellef tutulmaları için yeterlidir. Nitekim Hz. Peygamber temyiz çağına girmiş olan Hz. Ali kerremallâhü vecheyi İslâm'a davet etmiş, o da bu daveti kabul ederek müslüman olmuştur (İbn Abdüşşekûr, I, 153, 155; İbn Teymiyye, Der'ü te'âruz, VIII, 428). Bu görüşü benimseyenlere göre mümeyyiz olan çocuklar yaptıkları ibadetler sayesinde uhrevî mükâfata nâil olurlarsa da ilâhî emir ve yasaklara muhalefetten dolayı âhirette cezalandırılmazlar. Eş'ariyye âlimleriyle Hâricîler'e göre, ergenlik çağına girmemiş çocuklar için, iman etmek de dahil olmak üzere, hiçbir dinî mükellefiyet yoktur. Zira Hz. Peygamber çocukların sorumlu olmadığını açıkça bildirmiştir (Bağdâdî, s. 257).

Ergenlik çağına girmeden ölen müslüman çocuklarının âhiretteki durumları hakkında İslâm âlimleri arasında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Çoğunluğa göre ölen müslüman çocukları cennete gireceklerdir. Zira Kur'ân-ı Kerîm'de mümin atalarınınkinden farklı bir inanç benimsemeyen zürriyetlerin onlara ilhak edileceği bildirilmiş (et-Tûr 52/21), hadislerde de bulûğa ermeden ölen müslüman çocuklarının anne ve babalarına şefaat edecekleri belirtilmiştir (Müsned, V, 312-313; Buhârî, "Cenâ'iz", 92). Hammâd b. Zeyd, İbnü'l-Mübârek, İshak b. Râhûye gibi ilk devir âlimleriyle Cebriyye'ye mensup bazı bilginler ise müslümanların bulûğa ermeden ölen çocuklarının âkıbeti hakkında bir hüküm vermemek gerektiğini düşünmüşlerdir. Zira bazı hadislerde bunların âkıbetlerini ancak Allah'ın bildiği ifade edilmiştir (Halîmî, I, 159-160; İbn Fûrek, s. 144).

Kâfirlerin bulûğa ermeden ölen çocuklarının âhiretteki durumuyla ilgili olarak İslâm âlimlerinin görüşlerini dört noktada toplamak mümkündür.

1. Kâfir çocuklarının cennete gireceğini savunanların delilleri kısaca şöyledir: Kur'ân-ı Kerîm'de kimsenin başkasına ait günah yükünü taşımayacağı (Fâtır 35/18), herkese yaptığının karşılığının verileceği (el-Mü'min 40/17), peygamber göndermedikçe Allah'ın kullarına azap etmeyeceği (el-İsrâ 17/15) bildirilmiş, bazı hadislerde de kâfirlerin ölen çocuklarının cennete gireceği haber verilmiştir (İbn Hazm, IV, 135; İbn Kesîr, V, 54, 56). Ergenlik çağına girmeden önce ölen ve mükellef olmadıkları için tamamen günahsız olan bu çocukların sırf kâfir bir aile içinde doğmuş olmalarından ötürü azaba uğratılmaları mâkul değildir. Yüce Allah'ın mutlak adalet, hikmet ve rahmet sahibi oluşu, kâfirlerin ölen çocuklarının da müslümanların çocukları gibi cennete girmelerini gerektirir. Nitekim Hz. Peygamber'e nisbet edilen bazı rivayetlerde kâfir çocuklarının cennet ehlinin hizmetçileri olacakları ifade edilmiştir. Bu çocukların, ebeveynleri kâfir olduğu veya büyümüş olsalardı küfrü benimseyecekleri Allah tarafından bilindiği için cehenneme girecekleri yolundaki bir iddia, kendileri suçsuz oldukları halde başkasının günahı yüzünden cezalandırılacakları anlamına gelir ki bu hem açık naslara hem de ilâhî adalete aykırıdır (Kādî Abdülcebbâr, s. 378, 477-479; Halîmî, I, 157, 158; İbnü'l-Vezîr, s. 339). Mu'tezile âlimlerinin tamamı, Buhârî, İbn Hazm, Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, müfessir Kurtubî, Nevevî, İbn Hacer el-Askalânî gibi Sünnî âlimlerle bazı Şiî ve Hâricî âlimleri bu görüşü benimsemişlerdir.

2. Kâfir çocuklarının cehenneme gireceğini ileri sürenlerin delilleri de şöyle özetlenebilir: Kur'ân-ı Kerîm'de mümin çocuklarının babalarıyla birlikte cennete gireceği ifade edilmiştir (et-Tûr 52/21). Çocukların babalarına tâbi olduğunu belirten bu âyet, kâfir çocuklarının da dünya ahkâmında olduğu gibi âhirette de babalarıyla birlikte bulunacaklarına işaret eder. Ayrıca Hz. Nûh'un diliyle kâfirlerin ancak kendileri gibi fâcir ve kâfir çocuklar doğurduğu ifade edilmiştir (Nûh 71/26-27). Bazı hadislerde de kâfir çocuklarının babalarıyla birlikte cehennemde olacakları belirtilmiştir (İbn Kesîr, V, 56-57). Ayrıca İslâm âlimleri, çocukların dünya ahkâmında babalarına tâbi olmaları gerektiği hususunda ittifak etmişlerdir. Bu durumda kâfir çocuklarının hükmen kâfir kabul edilmesi ve dünyada olduğu gibi âhirette de babalarının dinine göre muamele görmesi hem akla hemde nakle uygundur (Eş'arî, Makālât, s. 88, 100-101, 111; Halîmî, I, 157; Teftâzânî, V, 134-135). Hâricîler'den Ezârika'nın tamamı, Teftâzânî ile Devvânî gibi bazı Eş'ariyye ve Ebû Ya'lâ el-Ferrâ gibi bazı Selefiyye âlimleri bu görüşü savunanlar arasında yer alır.

3. Kâfir çocuklarının âkıbeti hakkında hüküm vermeyip durumlarını Allah'ın bilgisine havale etmek gerekir. Çünkü ister müslüman ister kâfir aileden olsun, ölen çocukların âkıbetleri hakkında Kur'an'da açık bir hüküm yoktur. Hadislerde ise her iki zümre hakkında farklı açıklamalar bulunmaktadır. Bu naslar arasından, çocukların cennete mi yoksa cehenneme mi gireceğini sadece Allah'ın bildiğini ifade eden hadisi esas almak en doğru yoldur (Bağdâdî, s. 261; Beyhakī, s. 88-89, İbn Teymiyye, Mecmû'u fetâvâ, XXIV, 372). Mâlik b. Enes, Ebû Hanîfe, Ahmed b. Hanbel, Beyhakī, İbn Teymiyye, Kādî Beyzâvî gibi Selefî ve Eş'arî âlimleriyle bazı Hâricî ve Şiî âlimleri bu görüştedir.

4. Kâfirlerin çocukları âhirette arasât* meydanında imtihana tâbi tutulacaktır. Nitekim konuyla ilgili bazı hadislerde bu çocukların imtihana çekilecekleri haber verilmiştir (İbn Kesîr, V, 54). Buna göre âhirette bizzat Allah Teâlâ çocukların aklını kemale erdirdikten sonra tutuşturulan bir ateşe girmelerini emredecektir. İlâhî ilimde mümin (saîd) olarak bilinenler bu emre itaat edecekleri için cennete girecekler, buna karşılık kâfir (şakī) olarak bilinenler emre isyan ederek cehenneme atılacaklardır. İbn Kayyim el-Cevziyye bu görüşü tercih edenlerdendir (Beyhakī, s. 92; İbnü'l-Vezîr, s. 340-341). İbn Teymiyye, Ebü'l-Hasan el-Eş'arî'nin bu görüşü benimseyenlerden olduğunu söylerse de (Der'ü te'âruz, VIII, 401) İbn Fûrek Eş'arî'nin üçüncü şıkta belirtilen görüşü benimsediğini nakleder (Mücerred, s. 144). Ahmed İsâm el-Kâtib Beyhakī'nin, Muvaffak Ahmed Şükrî de İbn Teymiyye'nin dördüncü şıkta zikredilen görüşü savunduklarını iddia etmişlerdir ('Akīdetü't-tevhîd, s. 267; Ehlü'l-fetre, s. 97). Ancak bu müelliflere ait eserlerin incelenmesinden anlaşıldığına göre Beyhakī ve İbn Teymiyye üçüncü şıkta belirtilen görüşü tercih edenler arasındadır (el-İ'tikād, s. 91; Mecmû'u fetâvâ, XXIV, 372).

Kâfirlerin ölen çocuklarının âhirette toprak haline geleceği veya iyi yahut kötü hiçbir amelleri bulunmadığından cennetle cehennem arasında bir yerde (berzah) kalacakları yolunda daha başka görüşler ileri sürülmüşse de âlimlerce bunlara itibar edilmemiştir (Ahmed İsâm el-Kâtib, s. 267).

Gerek bulûğ çağına ulaşmamış çocukların dinen mükellef sayılıp sayılmayacağı, gerekse bulûğ çağından önce ölen müslüman ve gayri müslim çocuklarının âhiretteki durumları hakkında genellikle mezhepler arasında farklı görüşlerin ortaya çıktığı, hatta aynı mezhebe

mensup âlimlerin bile ortak bir görüşte birleşemedikleri görülmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın insanları muvahhid (hanîf) olarak yarattığı, O'nun yaratmasında bir değişikliğin olmayacağı belirtildiği (er-Rûm 30/30) ve sahih hadislerde de aynı hususun ifade edildiği (Müsned, IV, 24) dikkate alınarak doğan her çocuğun fıtrî bir imana sahip bulunduğunu söylemek mümkündür. Bezm-i elestte insanların rableri konusunda bilgilendirildiğini haber veren âyet de (el-A'râf 7/172) bu görüşü desteklemektedir.

Mu'tezile ve Mâtürîdiyye âlimlerinin, bir taraftan temyiz çağına giren her çocuğun iman etmekle mükellef olduğunu savunmaları, diğer taraftan kişinin cennete girmesini sağlayacak olan dinî davranışların iktisabî nitelik taşıması gerektiğini söylemeleri ve neticede hiçbir iktisabî ameli bulunmayan kâfir çocuklarının cennete girecekleri görüşünü benimsemeleri birbiriyle çelişmektedir. Bu bakımdan İslâm âlimlerinin, "**Çocuklar mükellef değildir**" tarzındaki düşüncelerine aykırı düşen bu görüş isabetli görünmemektedir.

Âlimlerin, ergenlik çağına girmeden ölen kâfir çocuklarının âhiretteki durumlarıyla ilgili olarak farklı görüşleri savunmaları, bu hususta çelişkili hükümler ihtiva eden rivayetlerden kaynaklanmaktadır. Hz. Peygamber'e nisbet edilen bu rivayetlerin bir kısmı zayıf, bir kısmı da uydurma kabul edilmiştir. Bazı âlimler bu rivayetler arasındaki çatışmayı gidermeye çalışırken bu tür hadislerin değişik zamanlarda söylendiği, hiç kimsenin başkasının sorumluluğunu taşımayacağını bildiren âyetin gelmesiyle bu hadislerin neshedildiği ve buna bağlı olarak Hz. Peygamber'in kâfir çocuklarının cennete gireceklerini ifade eden sözlerinin yürürlükte kaldığı şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır (bk. Tecrid Tercemesi, IV, 593). Esasen bu hadisler "âhâd" mertebesinde bulunduğundan (bk. Miftâhu künûzi's-sünne, "veled" md.) akaid alanında tek başına delil olarak kabul edilemez. Bunların içinden, ölen bütün çocukların cennete gireceğini ifade eden hadisler, muhtelif âyetlerde Allah'ın hiçbir kuluna zulmetmeyeceği, herkesin işlediği amellere göre karşılık bulacağı ve kimsenin başkasının günahından sorumlu tutulmayacağı şeklinde yer alan beyanlar da uygunluk arzetmektedir. Bu sebeple ebeveyni ister müslüman ister kâfir olsun, bulûğ çağına ermeden ölen bütün çocukların cennete gireceğini savunan görüşün tercih edilmesi daha isabetli görünmektedir.

Çocukların dinî durumları müstakil bazı risâlelere konu teşkil etmiştir. Birgivî'nin Ahvâlü etfâli'l-müslimîn'i (İstanbul 1274), Süyûtî'nin el-Ehâdîs fî etfâli'l-müslimîn'i (Süleymaniye Ktp., Antalya [Tekelioğlu], nr. 909) bunlardan bazılarıdır.

Yusuf Şevki Yavuz

TDV İslâm ansiklopedisi, cilt: 08; sayfa: 359-360

PÎR-İ MÜNÎR SEYYİDÜ'L MELÂMÎ MUHAMMED NÛRU'L ARABÎ KUDDİSE SIRRAHÛ'L ÂLÎ EFENDİMİZ HAZRETLERİNİN TÜRBE-İ SAÂDETLERİ



1813-1887 arasında yaşamış olan **Seyyid Muhammed Nûr'ul Arâbî** kaddesellâhü sırrahu'l âlî, son dönem Melâmiliğin piri olarak kabul edilir. Çeşitli sufî üstadlarından ders almış olan ve hayatının büyük kısmını Anadolu ve Rumeli topraklarında geçiren Seyyid Muhammed Nûr'ul Arâbî, Abdülbaki Gölpınarlı tarafından Üçüncü Devir Melamiliği şeklindeki tanımlanan dönemin de öncüsü kabul edilmektedir.

Geniş Bilgi için Bkz: http://tr.wikipedia.org/wiki/Muhammed_Nur%27%C3%BCl_Arabi

Asıl konumuza gelince aşağıdaki fotoğraflar Usturumca'da Cenâb-ı Pîr Seyyid Muhammed Nûru'l Arabî Efendimiz Hazretlerinin Türbe-i saâdetlerinin bulunduğu yerdir.

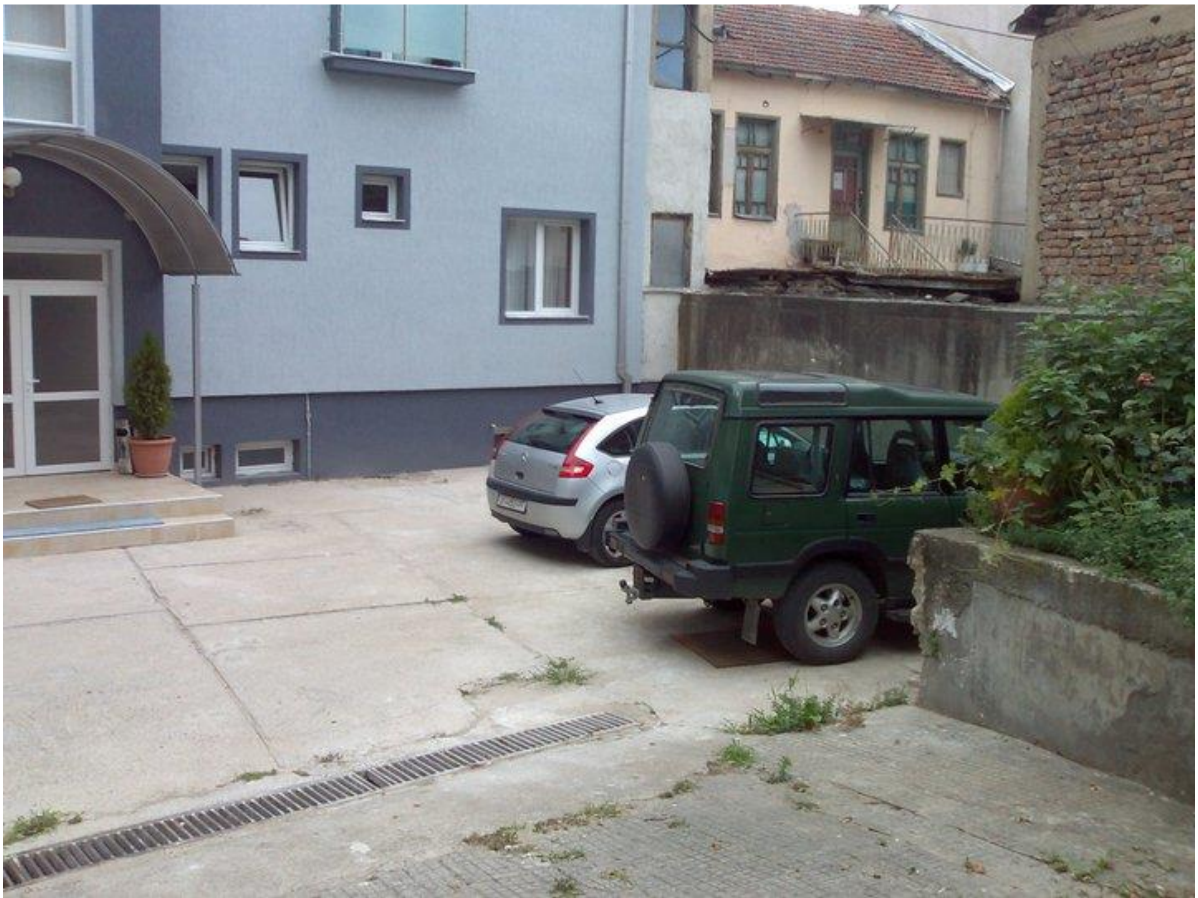
Yugoslavya'da Tito'nun iktidâra gelmesinden yaklaşık yirmi yıl sonra 1960-1968 yılları arasında türbe-i saâdetleri yıktırılmış yerine postahâne yapılmıştır.

Bugün de resimde göreceğiniz gibi türbenin bakiyesi o yere inşâ edilen bir otelin arka bahçesinde set üzerinde kalmıştır.

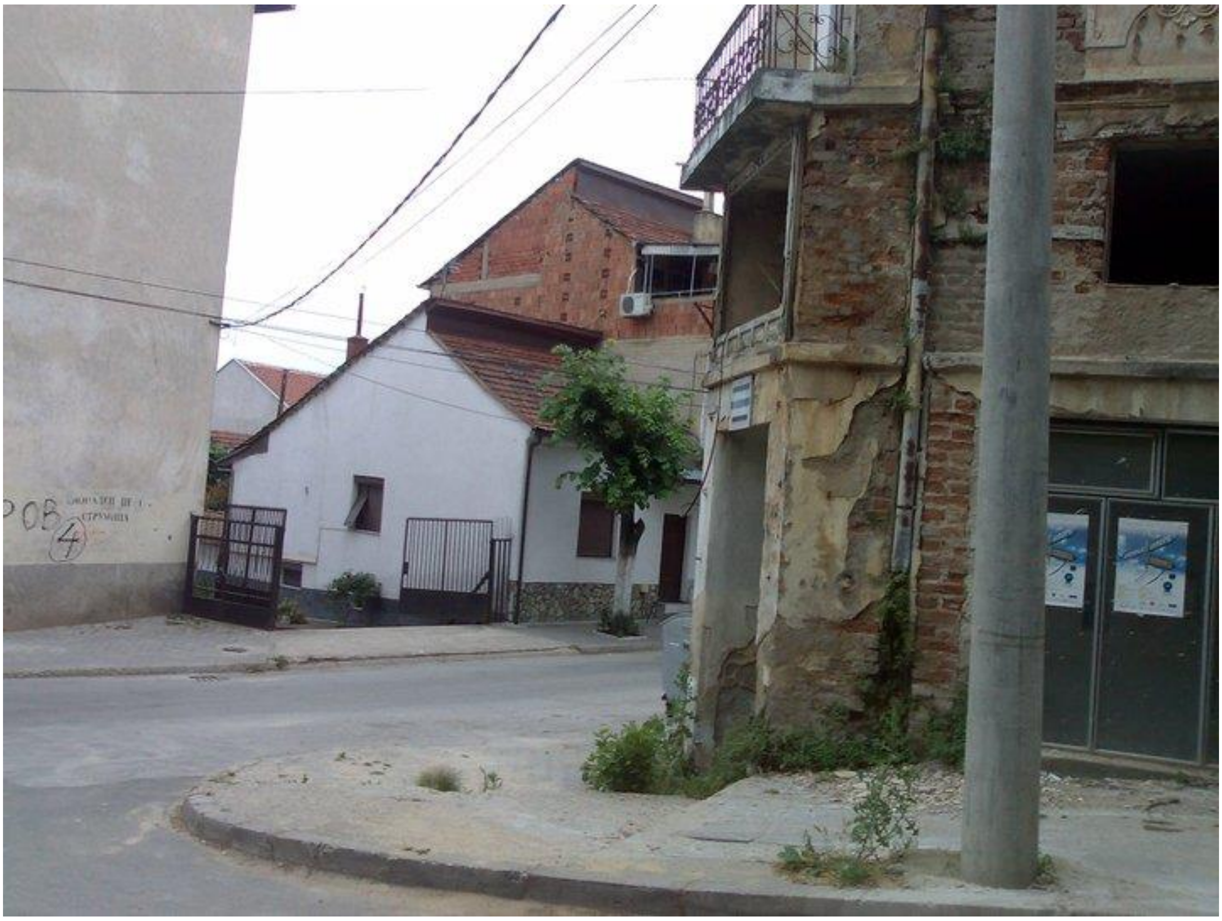
Başbakanlığa bağlı kuruluş TİKA [Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı] tarafından türbe-i şerîf'in yeniden inşâ edileceğini,bu konuda bir çalışma yapılacağı bilgileri bulunmaktadır.

İnşaallah kısa zaman içerisinde Türbe ihya edilir.

Bilgi : M.G. T.







EHLİ BEYT İLE İLGİLİ HADİS-İ ŞERİFLER



ÖNSÖZ

Ülemadan Abdurrauf Menavi'nin çeşitli hadis kitaplarından seçerek toplamış olduğu onbin Hadis-i Şerifi kapsayan ***Künzül Hakayık*** isimli kitabında beyan eylediği Hadisi Şeriflerden Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin şahsına ait, Ehli Beytine ait ve bilhassa Şahı Velayet Hazreti Aliyyül Mürteza kerremallâhü veche ve radiyallahu anh efendimiz ile Nebi Aleyhisselâm Hazretlerinin Kerimesi İmam Ali'nin muhterem Refikası Fatıma-tüz Zehra aleyhisselâm ve radiyallahu anha Annemiz ve Ciğerpâreleri, Rasîli Ekremin nûr i dîdeleri

İmam Hasan ve İmam Hüseyin aleyhimesselâm ve radiyallahu anhüma Efendilerimizin şanı âlilerine ait, dolayısıyla onlara ihanet, eza, cefa ve düşmanlık edenlerin haklarında, açık bir dille Lisan ı Nebevi'den şerefle beyan buyrulan **yüz elliden fazla Hadisi Şerif**, asılları ve hangi kitaplardan alındıkları hizalarına gösterilmekle beraber işaret ettikleri sade ve açık mânaları ile Türkçeye terceme edilerek ihvanı dine, hanedanı nübüvvet ve Ehlibeyt muhiblerinin nazarı iltifatlarına arz olunur:

Tevfik Allah'tandır.

Ali Rızâ Doksanyedi

Arabacılar Kahyası İsmâil Ağa
Hazretlerinin Evlâd-ı Mânevîsi

1. **Genel Olarak Ehlibeyt**
2. **Hazreti Ali kerremallâhü veche**
3. **Hazreti Fatıma aleyhisselâm**
4. **Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin aleyhimesselâm**
5. **Ehlibeyt Düşmanları**

I. GENEL OLARAK EHLİBEYT

1. *An Sa'd bin Ebivakkas'in lemma nezelet ayetül mübaheleti dean Nebiyyü sallallahu aleyhi veselleme Aliyyen ve Hasenen ve Hüseynen ve Fatımete ve kale allahümme hâulâi ehli.*

-Şifai Şerif-Saad Bin Ebu Vakkas'tan rivayet olunur ki: Mübahele ayeti indiği vakit Nebi aleyhisselam Aliyi, Hasanı, Hüseyin'i ve Fatımayı çağırdı ve **"Ey Allahım benim Ehli Beytim işte bunlardır"** buyurdu.

2. *An ömer ibni Ebi Seleme te lemma nezelet innema yüridüllahu liyüzhibe ankümürricse Ehlelbeyti ve zalike fi beyti Ebi selemete dea Fatımete ve Hasenen ve Hüseynen fecellelehüm bikisain ve aliyyün halfe zahrihi sümme kale allahümme hâulâi Ehlübeyti feezhip an hümürricse ve tahhirhüm tathiren.*

-Şifai Şerif-Ömer bini Ebi Seleme'den rivayet olunuyor ki: "innema yüridüllahu liyüzhibe anhümürricse'Ehlel beyti" âyeti indiği vakit - Bu hâdise Ümmü Seleme'nin evinde vukû bulmuştur--- Nebi Aleyhisselam Fatıma'yı, Hasan'ı ve Hüseyin'i çağırdı ve onları bir kilim ile örttü. Ali de Nebi aleyhisselâmın arka tarafında idi. Sonra **"ey Allah'ım benim Ehlibeytim işte bunlardır; şimdi Sen onlardan ricsi yani pisliği gider ve onları kemâli teharetle tathir eyle, temizle"** buyurdu.

3. *İnni tariküm fiküm ma in eheztüm bihi lentedillu kitabullahi ve itreti, Ehlübeyti, fenzuru keyfe tahlüfuni fihima.*

---Şifai Şerif--- "Ben sizlere iki şey bırakıyorum ki eğer onunla amel ederseniz, hiç bir zaman dalâlete düşmezsiniz; oda Allah'ın kitabı ile benim itretim, yani Ehlibeytimdir. Onlar hakkında bana nasıl halef olacağınıza dikkat ediniz."

4. *Marifetü âli Muhammedin beraatün minnari ve hubbü âli Muhammedin cevazün alessırati vel vilâyetü li âli Muhammedin emanüm min elazabi.*

---**Şifai Şerif**--- "Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin âlinin kadrini bilmek ateşten beri olmaktır, Muhammed'in Ehli Beytini sevmek Sırat'ı geçmektir, Muhammed'in âline dostluk etmek azaptan emniyettir."

5. *Esbetüküm alessıratı eşeddüküm hübben li Ehli beyti.*

---**Deylemi**--- Sırat üzerinde sizin en ziyade sabit olanınız Ehli Beytimi en çok ve şiddetli seveninizdir

6. *İnne Ehlelbeyti le yekillü teamühüm fetenuru kulubühüm.*

---**Ebi şeyh İbni Hibban**--- "Ehli Beytin taamları az olur ve bu sebeple kalpleri nurlu olur."

7. *İnneküm setübtilune Ehlebeyti minbadi.*

---**Teberani**--- "Benden sonra sizler muhakkak Ehli Beytimi belâya düşüreceksiniz."

8. *Şefaati liümmeti men ehabbe Ehlebeyti.*

---**Hatibi Bağdadi**--- "Benim ümmetime olan şefaatim Ehli Beytimi sevenleredir."

9. *Sabren âle Yasine feinne mesireküm ilel cenneti.*

---**Ebi Nüaym**--- "Ey Yasin ehli sabrediniz, ey Ehlibeyt sabrediniz, zira sizin gidecek yeriniz muhakkak cennettir."

10. *Ennücumu emanün liehlissemai ve Ehlübeyti emanün liümmeti.*

---**Taberani**--- "Yıldızlar gök ehline, Ehli Beytim de ümmetime eman ve emniyettir."

11. *Hayruküm, hayruküm, li ehli min bâdi.*

---**Hakim**--- "Sizin en hayırlınız benden sonra Ehli Beytime hayırlı olanınızdır."

12. *Nahnü Ehlülbeyti lâyükasü bina ehedün.*

---**Deylemi**--- "Bizler Ehli Beytiz, hiçbir kimse bize kıyas olunamaz."

13. *Men ebgada Ehlelbeyti fahüve münafikun.*

---**Deylemi**--- "Ehli Beyte buğzu adâvet (kızan ve düşmanlık) eden kimse münafıktır.

14. *Men êzani fi Ehlibeyti fekad âzailahe.*

---**Deylemi**--- "Bana Ehli Beytim hakkında eza eden kimse Allah'a eza etmiş olur."

15. *Eşşedu gadabillahi ala men êzani fi itreti.*

---**Deylemi**--- "Allah'ın en şiddetli gazabı Ehli Beytim hakkında ve onların sebebiyle bana eza edenleredir."

16. *Allah'ümme ehli, veene müstevdiuhüm külle müminin.*

---**İbni Asakir**---"Ey Allah'ım bunlar Ehli Beytimdir ve ben bunları her mü'mine vedia yani emanet ediciyim."

17. *Lâ yekmürreculü min meclisihi illâ libeni Haşimin.*

---**Hatibi Bağdadi**--- "Bir adam oturduğu yerden ancak Haşimoğullarına kalkar."

2. HAZRETİ ALİ

18. *Ebşir ya Ali hayatüke ve mevtüke mei.*

---**Abdürrezak**--- "Ey Ali sana müjdeler olsun, hayatın da ölümün de benimledir, yani her iki halette (durumda) benimle berabersin."

19. *Âlemü ümmeti minbadi aliyübnü ebi talibin.*

---**Deylemi**--- Benden sonra ümmetimin en bilgini Ali bin Ebi Taliptir.

20. *Allahümme tini biehabbi halkile liyekülü minhazettayri fedahale aliyyün.*

--- **Tirmizi**--- Ey Allahım en sevgili kulunu bana getir bu kuşun etinden yesin, buyurunca Ali geliverdi.(adı geçen kuş bir tavuktu.)

21. *Allahu ve resulühu ve cibrilü anke radune.*

--- **Taberani**--- Allahu Tealâ ve Resulü ve Cibril senden (Aliyi murad buyuruyor) razıdırlar.

22. *Allahüme ekrim men yükrimu aliyyen.*

---**Taberani**--- Ey Allah'ım Aliye ikram edene sen ikram eyle.

23. *Allahümmensur men yensuru aliyye.*

---**Taberani**---Allah'ım Aliye nusret ve yardım edenlere sen nusret ve yardım eyle.

24. *Allahümmehzül men yahzülü aliyyen.*

---**Taberani**--- Allah'ım Aliye hizlân edenleri, yani terkedenleri, sen hizlân eyle, terket, tevfik ve hidayet etme.

25. *Allahümmezheb anhül harre velberde, kalehu lialiyyin.*

--- **Deylemi**--- Ey Allah'ım ondan sıcağı ve soğuğu gider. (bu sözü Ali için söylemiştir.)

26. *Allahümme sebbit lisanehu vehdi kalbehu.*

---**Hakim**--- Ey Allah'ım onun lisanını sabit kıl, kalbini de hidayet eyle. (bu sözü Ali için söylemiştir.);

27. *Ema terda ehi ve ene ehuke, kalehu lialiyyin.*

---**Taberani**--- Ey Ali sen benim kardeşim, bende senin kardeşinim, sen buna razı olmaz mısın? (Bu sözü Aliye söylemiştir.)

28. *İnnellahe tahhere kavmen bissali firuusihim ve inne aliyyen evvelühüm.*

---**Deylemi**--- _Allah'u Tealâ Hazretleri birtakım insanların başlarını saçları dökülmekle, pâk kılmıştır ve Ali muhakkak onların ilkidir.

29. *İnnellahe yübahi bialiyyin külle yevmin elmelâikete.*

---**Deylemi**--- Allah'u Tealâ Hazretleri her gün Ali ile meleklere mübahat eyler, öğünür.

30. *İnne aliyyen sebekake bilhicri, kalehu liabbasin.*

---**Taberani**--- Ali hicret meselesinde sana sebkat etmiştir.-geçmiştir- (bu sözü Abbasa buyurdu.)

31. *İnnellahe yerda liridake ve yagdabü ligadabike, kalehu lialiyyin.*

---**İbni Kani**--- Allah'u Tealâ Hazretleri senin rızan sebebiyle razı olur ve senin gadabınla gadap eder. (bu sözü Aliye buyurmuştur.)

32. *İnne ehakka esmaike ebu turabin, kalehu lialiyyin.*

---**Terabani**--- Senin isimlerinin en haklısı, sana en ziyade lâyık olanı Ebu Türab ismidir. (bu sözü Ali'ye Buyurmuştur.)

33. *İnne aliyyen minni ve ene minhu vehüve veliyyün bikulli müminin.*

---**Taberani**--- Muhakkak Ali benden ve ben ondanım ve o her mümine veli ve mutasarrıftır.

34. *Ene darülhikmeti ve aliyyün babüha.*

---**Bezzar**--- Ben hikmet eviyim, Ali' de o evin kapısıdır.

35. *Ene seyyidü veledi ademe ve aliyyün seyyidül arab.*

---**Hakim**--- Ben Adem oğullarının seyyidi, ulusuyum, Ali'de Arabın seyyidi, ulusudur.

36. *Enel münzirü ve aliyyün elhadi.*

---**Deylemi**--- Ben Allah'ın azabından korkutucuyum, Ali de hidayet edicidir.

37*. Ene hatemül enbiyai ve ente ya ali hatemül evsiyai.*

--- **Deylemi**--- Ben peygamberlerin sonuyum, sen de ey Ali vasilerin sonusun.

38. *Ene medinetül ilmi ve aliyyün babüha.*

---**Deylemi ve Taberani**--- Ben ilim şehriyim, Ali de o şehrin kapısıdır.

39. *Ene ve aliyyün hücectullahi alâ ibadihi.*

--- **Deylemi**--- Ben ve Ali, Allah Tealânın kulları üzerine hüccetiyiz.(Deliliyiz)

40. *Ene ve aliyyün seceretin vahidetin vennasun min eşcarin şettâ.*

---**Deylemi**--- Ben ve Ali bir şecereden, bir ağaçtanız, sair insanlar değişik birçok ağaçtandırlar.

41. *Ennazaru ilâ vechi aliyyin ibadetün.*

---**İbni Asakir**--- Ali'nin yüzüne bakmak ibadettir.

42. *Ente ya aliyyü tuktelü alâ sünneti.*

---**İbni Adiyy**--- Ya Ali sen benim sünnetim [yolum üzere]üzerine katlolunursun.

43. *Evvelü men sallâ meiye Aliyyün.*

---**Hakim**--- Benimle beraber ilk namaz kılan Ali'dir.

44. *Buğzu aliyyin seyyietün lâyenfeu meahâ basenetün.*

---**Deylemi**--- Ali'ye düşmanlık öyle bir kötülüktür ki onunla beraber iyilik fayda vermez.

45. *Selâsetün teştaku ileyhimülcennetü aliyyün ve ammarun ve selmanü.*

---**Deylemi**--- Cennetin müştak olduğu üç kimse Ali, Ammar ve Selman'dır.

46. *Hübbü aliyyün beraetün minennari.*

---**Deylemi**--- Ali'nin mehabbeti yani onu sevmek ateşten kurtuluştur.

47. *Hübbü aliyyin hasenetün lâyedurru meaha seyyietun.*

---**Deylemi**--- Ali'nin sevgisi öyle bir iyiliktir ki onunla beraber kötülük zarar vermez.

48. *Hübbü aliyyin yêkülüzzenbe kema têkülünnarül hatebe.*

---**Deylemi**--- Ali'nin sevgisi ateşin odunu yakıp yediği gibi günahı yakıp yer

49. *Hübbü aliyyin beraetün minennifaki.*

---**Deylemi**--- Ali'nin sevgisi nifaktan berâdtır, kurtuluştur.

50. *Hakku aliyyin alâ hâzihil ümmeti kehakkil validi alelveledi.*

---**Deylemi**--- Ali'nin bu ümmet üzerinde hakkı, babanın evlâdı üzerindeki hakkı gibidir.

51. *Elhakku mea zelhakki mea za ey aliyyin.*

---**Ebu Yalel Musili**--- Hak, Hak sahibi iledir, bununla yani Ali iledir.

52. *Hayru ihvani aliyyün ve hayru âmami hamzatü.*

---**Deylemi**--- Kardeşlerimin hayırlısı Ali'dir, amcalarımın hayırlısı Hamza'dır.

53. *Zikrü aliyyin ibadetün.*

---**Elhalili**--- Ali'yi zikretmek, anmak, hatırlamak ibadettir.

54. *Süddu hazihil ebvabe küllehâ illâ babe aliyyin.*

---**Deylemi**--- Bu kapıların hepsini kapayınız, ancak Ali'nin kapısını kapamayınız

55. *Seyyidül arabi aliyyin.*

---**Ebunüaym**--- Arap milletinin ulusu, seyyidi Ali'dir.

56. *Şiatü aliyyin hümülfaizune.*

---**Deylemi**--- Fevzu felâh sahipleri Ali'nin şiasıdır.(Taraftarıdır.)

57. *Sahibü sırri aliyyübnü ebitalibin.*

---**Deylemi**--- Benim sırrımın sahibi Ebu Talip oğlu Ali'dir.

58. *Adallahe men âda aliyyen*.

---**İbni Mace**--- Ali'ye düşmanlık eden Allah'a düşmanlık etmiştir.

59. *Aliyyün ehi fiddünya vel ahireti.*

---**Taberani**--- Ali benim dünya ve ahirette kardeşimdir.

60. *Aliyyün haybetü ilmi.*

---**İbni Adi**--- Ali ilmimin heybesi, kabıdır.

61. *Aliyyün asli ve ca'feru fer'i.*

---**Taberani**--- Ali benim aslım, Cafer ise fer'imdir.(Teferruat)

62. *Aliyyün minni bimenzileti re'si min bedeni.*

---**Hatibi Bağdadi**--- Ali benim bedenimde başım menzilesindedir.

63. *Aliyyün mevlâ menküntü mevlâhu.*

---**Elmuhalimi**--- Benim mevlâsı ve efendisi olduğum kişinin Ali, mevlâsı ve efendisidir.

64. *Aliyyün yakdi deyni.*

---**Deylemi**--- Ali benim borcumu öder.

65. *Aliyyün yüncizü idati ve yakdi deyni.*

---**Deylemi**--- Ali benim va'dlarımı yerine getirir ve borcumu öder.

66. *Aliyyün minni ve ene vehüve veliyyü külli müminin.*

---**Ebu Davud**--- Ali bendendir ve ben de ondanım ve o her mümin kişinin elisidir.

67. *Aliyyün kasimülcenneti vennari.*

---**Şifai Şerif ve Deylemi**--- Ali cennet ve cehennemin taksim edicisidir.

68. *Aliyyün hayrül beşeri menşekke fihi fekad kefere.*

---**Ebu Ya'lel Musili**--- Ali beşerin hayırlısıdır. Her kim onun hakkında şüphe ederse muhakkak küfretmiştir.

69. *Aliyyün minni ve ene min aliyyin velâ yüeddi anni illâ ene ve aliyyün.*

---**İmamı Ahmed Müsnedi**--- Ali benden ve ben Ali'denim ve benim borcumu ancak ben ve Ali öderiz, başkası değil.

70. *Aliyyün ya'subül müminine.*

---**Taberani**--- Ali müminlerin arıbeyi ve reisidir.

71. *Aliyyün yuhziru filcenneti vefreten kevkevkebis subhi.*

---**Beyhaki**--- Ali cennette sabah yıldızı gibi bir kemâl ve parlaklıkla zahir olur.

72. *Aliyyün müliüm iymanen ilâ mişaşihi.*

---**Ebunüaym**--- Ali iliklerine ve kemik başlarına kadar imanla doludur.

73. *Aliyyün sahibü havzi yevmel kıyameti*.

---**Taberani**--- Ali kıyamet gününde benim havzımın sahibidir.

74. *Aliyyün veşiatühu hümülfaizune yevmel kıyameti.*

---**Deylemi**--- Kıyamet gününde fevzu saadet bulanlar Ali ile ona tabi olan şiâsıdır. [Yardımcılarıdır]

75. *Aliyyün akdana ve übeyyün ekreüna.*

---**Sahihi Buhari**--- Ali hükmü kaza edicilerimizin en yücesi. Übey de Kuran okuyucularımızın en iyisidir.

76. *Aliyyün hayrülbeşeri femen eba fekad kefere.*

---**Hatibi Bağdadi**--- Ali beşerin hayırlısıdır. Ondan imtina eden muhakkak küfretmiştir.

77. *Aliyyün imamül berereti mukatilül fecereti.*

---**Hakim**--- Ali birrü salâh sahiblerinin imamıdır, fısku fucur sahiblerinin ise muharebecisidir.

78. *Unvanu sahifetil mümini hubbü aliyyin.*

---**Deylemi**--- Müminin sahifesinin ünvanı ve adı Ali'nin sevgisidir.

79. *Kul limen ehabbe Aliyyen teheyye liduhulil cenneti.*

---**Deylemi**--- Ali'yi seven kişiye cennete girmek için hazırlan deyiver.

80. *Kum ya ebatürabin, kaleha lialiyin.*

--- **Buhari ve Müslim**--- Nebi Aleyhhiselâm, kalk ey Ebutürab, yani ey toprak arkadaşı dedi, bu sözü Ali'ye buyurdu.

81. *Kâne resulullahi aleyhisselâm iza gadıbe lemteesir aleyhi ehadün illâ aliyyün.*

--- **İmamı Ahmed Müsnedi**--- Resul Aleyhisselâm gadap ettiğinde Ali'den başka kimse ona söz söylemeye cesaret edemezdi.

82. *Likülli nebiyyen vasiyyün aliyyün vasiyyi ve varisi.*

---**Deylemi**--- Her peygamberin vasisi ve varisi vardır. Ali de benim vasi ve varisimdir.

83. *Lekad salletil melâiketü aleyye ve alâ aliyyin seb'a sinine.*

---**Deylemi**--- Bana ve Ali'ye muhakkak melekler yedi sene salâvat getirdiler.

84. *Levlem yuhlek aliyyün makâne lifatimete küfvün.*

---**Deylemi**--- Ali yaratılmış olmasaydı, Fatıme'ye küfüv , denk bulunmazdı.

85. *Meselü aliyyin finnasi kemeseli kul hüvallahü ehadün fil'kur'ani.*

---**Deylemi**--- İnsanlar arasında Ali, Kur'anda kul hüvallahü ehad gibidir.

86. *Merhaben liseyyidil müslimine ve imamil müttekine.*

--- **Ebu Nüaym**--- Ey Müslümanların seyyidi ve müttekilerin imamı, hoş geldin. (Bu sözü Hz. Muhammed İmamı Ali'ye buyurmuştur.)

87.*Men eza aliyyen fekad ezani.*

--- **İmamı Ahmed Müsnedi**--- Ali'ye eza eden kişi muhakkak bana eza etmiştir.

88. *Men fareka aliyyen farekani vemen ferakani fazekallahe.*

---**Ebu Davud**--- Her kim Ali'den ayrıldı ise benden ayrılmıştır. Benden ayrılan ise Allah'tan ayrılmıştır.

89. *Men katale aliyyen filhilâfeti fektülühu kâinen men kâne.*

---**Deylemi**--- Herkim halifelik üzerinde Ali'ye muharebe ederse, kim olursa olsun, onu öldürün.

90. *Men küntü veliyyühu fealiyyün veliyyühu.*

---**Deylemi**--- Ben her kimin velisi ve mutasarrıfı olduysam Ali de onun velisi ve mutasarrıfıdır.

91. *Men küntü mevlâhu fealiyyün mevlâhu.*

--- **İmamı Ahmed Müsnedi**--- Ben kimin mevlâsı, efendisi olduysam, Ali de onun mevlâsı, efendisidir.

92. *Haza aliyyün lâhmi lâhmühu ve demi demühu.*

----**Taberani**--- İşte şu Ali'dir. Benim etim onun eti, benim kanım onun kanıdır.

93. *Lâ tesübbu aliyyen feinnehu kâne memsuhan fizatillâhi.*

---**Ebu Nüaym**--- Sakın Ali'ye seb etmeyiniz. Çünkü o Allah'ın Zatında mesholunmuştur. Yani Zatı Hak'la fani ve Hak'la baki olmuştur.

94. *Lâteşükkü aliyyen feinnehu ahşa fidinillahi.*

---**Ebu Nüaym**--- Ali'ye şek (şüphe) etmeyiniz, çünkü o, Allah'ın dininde en çok haşyet (korku) sahibidir.

95. *Lâyühibbu aliyyen münafıkun velâ yubgizuhu müminun.*

---**Tirmizi**--- Münafık olan kimse Ali'yi sevmez, mümin olan kimse de ona düşmanlık etmez.

96. *Lâ yuhibbü aliyyen illâ müminün ve lâ yübgizuhu illâ münafıkun.*

---**Taberani**--- Ali'yi ancak mümin olan sever ve ona ancak münafık olan buğzeder.(Nefreteder.)

97. *Lâyühibbüke illâ müminün velâyübgizuke illâ limünafıkun, kalehu lialiyyin.*

---**Müslim**--- Seni ancak mümin sever ve sana ancak münafık düşmanlık eder.(Bu sözü Ali'ye buyurmuştur.)

98.*Lüyehillü limüslimin enyera mücerredi ev avreti illâ Aliyyün.*

---**Deylemi**--- Beni çıplak olarak veya avret yerimi görmesi (taharetlemesi) hiç bir müslümana helâl olmaz. Yanlız Ali müstesnadır. O görebilir.

[Not: Hz. Ali kerremallâhü veçhe kendi avret yerine de nazar kılmazdı.]

99.*Lâyekdi deyni gayri aliyyün.*

---**Taberani**--- Benim borcumu benden ve Ali'den başkası ödemez.

100. *Lâyenbegi liehadin enyücennebe filmescidi illâ ene ve aliyyün.*

---**Buhari ve Müslim**--- Hiç bir kimse için mescitte bir tarafa ayrılmak lâyık olmaz, ancak bana ve Ali'ye caiz olur.

101. *Ya eba bekrin keffi ve keffü aliyyün fil adli sevaün.*

---**Deylemi**--- Ya Ebu Bekir benim avucumla Ali'nin avucu adalette müsavidir.(Eşittir.)

102. *Ya beriretü inne aliyyen veliyyüküm min ba'di.*

---**Deylemi**--- Ey Berire, muhakkak benden sonra Ali sizin velinizdir.

103. *Ya büneyyetü leki rikkatül veledi ve aliyyün eazzü minki aleyye.*

---**Teberani**--- Ey kızım sana kalbimde evlâtlık rikkati (merhameti) vardır. Ali ise bana sende daha azizdir.

104. *Ya aliyyü inneke setüblâ ba'di felâtükatilenne.*

---**Ebu Ya'lel Musili**--- Ey Ali benden sonra sen belâya düşürülürsün, binaenalyh sen kital etme.(Savaşma.)

105. *Ya aliyyü innellahe gafere leke ve lizürriyetike.*

---**Deylemi**---Ey Ali Allah-ı Tealâ Hazretleri seni ve zürriyetini muhakkak mağrifet eyledi.

106. *Ya aliyyü ente tübeyyinü liümmeti mahtelefu fihi minba'di.*

---**Deylemi**--- Ey Ali ümmetimin benden sonra ihtilafa düştükleri şeyi sen beyan edersin.

107. *Ya aliyyü ente tüktelü alâ sünneti.*

---**İbni Adiyy**--- Ey Ali sen benim sünnetim üzerine katlolunursun.

108. *Ya aliyyü ente minni bimenzileti harune min musa.*

---**Buhari ve Müslim**--- Ey Ali sen benden Musa'dan Harun menzilesindesin.

109. *Ya aliyyü ente veliyyü külli müminin ba'di.*

---**Ebu Davûdüt Tayyalisi**--- Ya Ali benden sonra sen her müminin velisisin.

110. *Ya aliyyü inneke müstahlefün ve inneke maktulün.*

---**Taberani**--- Ey Ali sen halife olursun ve sen katlolunursun.

111. *Ya aliyyü lâyühibbüke illâ müminün velâ yübgizuke illâ münafikun.*

---**Müslim**--- Ey Ali seni ancak mümin olan sever ve ancak münafık olan sana düşmanlık eder.

112. *Ya aliyyü ebşir hayatüke ve mevtike mei.*

---**Taberani**--- Ey Ali sana müjde olsun, hayatın da ölümün de benimledir.

113. *Ya aliyyü ente himenzileti kâ'beti.*

---**Deylemi**--- Ey Ali sen Kâbe menzilesindesin.

114. *Ya aliyyü ente tagsilü cüsseti ve tüeddi deyni.*

---**Deylemi**--- Ey Ali cesedimi sen yıkarsın ve borcumu sen ödersin.

115. *Ya aliyyü ente seyyidün fiddünya ve seyyidün fil ahireti.*

---**Deylemi**--- Ey Ali sen dünyada seyyid ve ahirette de seyyidsin.(İleri gelen,efendi baş reisi.)

116. *Ya aliyyü ente ve şiatüke teridune alel havzi verden.*

---**Deylemi**--- Ey Ali sen ve seni sevenler havza geliverirsiniz.

117. *Ya aliyyü ente abkarihim.*

--- **Hatibi Bağdadi**--- Ey Ali sen onların, hiç görülmemiş kumaş gibi, en kâmilisin.

118. *Muhibbüke mühibbi ve mubgizuke mübgizi.*

--- **Deylemi**--- Ey Ali seni seven beni sevendir, sana buğzeden bana buğzedendir.

119. *Men küntü mevlâhu fealiyyün mevlahu, allahümme vali men valâhu ve adi men adahu.*

---**Şifai Şerif**--- Ben herkimim efendisi olduysam Ali de onun efendisidir. Ey Allah'ım Ali'ye dostluk edene sen dostluk eyle, ona düşmanlık yapana sen de düşmanlık et

3. HAZRETİ FATIMA aleyhisselâm

120. *Ehabbü ehli ileyye fatimetü.*

---**Hakim**--- Bana ehlimin en sevgilisi Fatıma'dır.

121. *Ebşiri Fatimetü emmel mehdi minki.*

---**Hakim**--- Ey Fatıma sana müjdeler olsun, sevinmelisin ki Mehdi sendendir, senin neslindendir.

122. *İnnellahe emreni enüzzevvice fatımete bialiyyin.*

--**Taberani**--- Allah Teala bana Fatıma'yı Ali ile evlendirmemi emreyledi.

123. *İnnellahe yegdibu ligedabi fatımete veryerda liridaha.*

---**Deylemi**--- Allah Tealâ Fatıma'nın gadabı sebebiyle gadap eder ve onun rızası sebebiyle razı olur.

124. *İnnema fatimetü bedatün minni femen ebgadahâ ebgedani.*

--- **İbni Ebi Şeybe ve Sahihi Buhari** --- Fatıma benden bir parçadır. Her kim onu gadaplandırırsa beni gadaplandırır.

125. *Fatimetü seyyidetü nisai ehlilcenneti illâ meryeme.*

---**Hakim**--- Meryem müstesna olmak üzere Fatıma Cennet kadınlarının seyyidesi ve ulusudur.

126. *Merhaben yabinti kalehu lifatimete.*

---**Buhari ve Müslim**--- Merhaba, hoşgeldin ey kızım. (Bu hadisi Fatıma'ya buyurmuştur.)

4. HAZRETİ HASAN VE HAZRETİ HÜSEYN aleyhimesselâm

127. *Ehabbü ehlibeyti elhasenü velhüseynü.*

---**Taberani**--- Ehlibeytin en sevgilisi Hasan ile Hüseyin'dir.

128. *Allahümme inni ühibbuhu feehibbehu.*

---**Hakim**--- Ey Allah'ım ben onu seviyorum, sen de sev. (İmam Hüseyin'i murad buyuruyor.)

129. *Allahümme inni ühibbühü feehibbehu ve ehibbe menyühibbühu.*

---**İmam Ahmed Müsnedinde**--- Ey Allah'ım ben onu seviyorum. Sen de sev ve onu seveni de sev.

130. *Allahmme inni ühibbühüma feehibuhüma ve ebgizmen ebgazahüma.*

---**İbni Şeybe**--- Ey Allah'ım ben o iki çocuğu seviyorum. Sen de onları sev ve onlara buğz ve düşmanlık edenlere sen buğzet.

131. *Allahümme inni ühibbühüma feehibbehüma.*

---Tirmizi--- Ey Allah'ım ben o iki çocuğu seviyorum. Sen de onları sev. (Hasan ile Hüseyin'i murad buyuruyor.)

132. *Ümirtü en üsemmiye ibneyni hazeyni hasenen ve hüseyni.*

---**İmamı Ahmed Müsnedinde**--- Hasan ile Hüseyin cennete koymaklığım emrolundu.

133. *İnnel hasene vel hüseyne seyyidey şubbabi ehlil cenneti.*

---**İmamı Ahmed Müsnedinde**--- Hasan ile Hüseyin cennet ehli gençlerinin seyyidleridir.

134. *İnnel hasene vel hüseyne reyhanetaye mineddünya.*

---**Taberani**--- Hasan ile Hüseyin benim dünyadan olan güzel kokulu çiçeklerimdir.

135. *İnnebneyye hazeyni reyhanateyye mineddünya.*

---**İbni Adiyy**--- Şu benim iki oğlum dünyada benim güzel kokulu çiçeğimdir.

136. *İnnebni haza yüslihullahu alâ yedeyhi beyne fieteyni.*

---**Tirmizi**--- İşte benim şu oğlumun ellerinde, Allah Tealâ iki taifenin arasını ıslah eder. (Hazreti Hasan murad olunuyor.)

137*. İnni leercu enyeküne ibni haza seyyiden.*

---**Nesaii**--- Ben muhakkak bu oğlumun seyyid olmasını rica eder, umarım.

138. *Elhasenü vel hüseynü seyfel arşi velesya bimuallekayni.*

---**Taberani**--- Hasan ile Hüseyin Arşın Kılıçlarıdır ve muallâk değillerdir.

139. *El hasenü minni vel hüseynü min aliyyin.*

---**İmam Ahmed müsnedinde**--- Hasan benden, Hüseyin Ali'dendir. Yani Hasan bana, Hüseyin Ali'ye benzer.

140. *Şubbabü ehlil cenneti elhasenü velhüseynü.*

---**Deylemi**--- Cennet ehlinin gençleri Hasan ile Hüseyin'dir.

141. *Men ehabbel hasene vel hüseyne fekad ehabbeni.*

---**Deylemi**--- Hasan ile Hüseyin'i seven muhakkak beni sevmiştir.

142. *Men ehabbeni felyühibhu yani el hasene.*

--- **Tayyalisi**--- Her kim beni severse onu yani Hasan'ı sevsin.

143. *Elveledü reyhanetün ve reyhaneteyye elhasenü velhüseynü.*

---**Deylemi**--- Evlât bir çiçektir. Benim iki çiçeğim Hasan ile Hüseyin'dir.

144. *Yüktelül hüseynü alâ re'si sittine senettin.*

---**Taberani**--- Altmışıncı senenin başında Hüseyin katlolunur, Yani şehit edilir.

5. EHLİBEYT DÜŞMANLARI

146. *Veylün libeni ümmeyyete selâsen.*

---**Deylemi**--- Ümeyye oğullarına yazıklar olsun, kahrolsunlar, (üç defa tekrar buyurmuştur.)

147. *Evvelü men yübdilü dini recülün min beni ümeyyete.*

---**Deylemi**--- İlk önce benim dinimi değiştirecek olan Ümeyye oğullarından bir adamdır.

148. *Leyerkiyenne cebbarün min beni ümeyye minberi haza.*

---**İmamı Ahmed Müsnedi**--- Benim bu minberime Ümeyye oğullarından bir cebbar(zor kullanan)elbette tırmanıcaktır.

149. *Helâkü ümmeti alâ yedey ügaylimetin min kureyşin.*

---**Ebu Hüreyretü**--- Benim ümmetimin helâki bir takım Kureyş oğlanlarının ellerinden olacaktır. (Ebu Hüreyre, radiyallâhü anh demiştir.)

150.*Şerrü kabailil arabi benu ümeyyete ve hanifetü ve sekifü.*

---**Deylemi**--- Arap kabilelerinin en şerlisi Ümeyyeoğulları, Hanifeoğulları ve Sekifoğulları'dır.

151.*Keenni enzuru ilâ kelbin ebkaa yeligu gidemi ehlibeyti.*

---**Deylemi**--- Sanki ben Ehlibeyt'imin kanını yalamakta olan alaca bir köpeğe bakıyor, onu görüyorum.

152. *Veylün liümmeti mimma fisulbi haza.*

---**Taberani**--- Bu adamın belinde olan neslinden ümmetime ne yazık, ne felâket. (Bu adam ile murad Asoğlu Hakem'dir.)

153. *Lâtezhebül eyyamü velleyaliyyu hatta yemlike muaviyetü.*

---**Deylemi**--- Muaviye melik oluncaya kadar günlerin ve gecelerin tadı gitmez.

154. *Lâ tegdab ya muaviyetü.*

---**Deylemi**--- Ey Muaviye gadap etme, kızma. (Yani hilâfet Ali'nindir.)

155. *Lüyecidü hâlâveteha hüve velâ ehadün minveledihi, yani elhilâfetü li aliyyin.*

---**Ukayli**--- Hilâfetin tadını o da evlâdından hiç biri de bulamaz. Yani hilâfet Ali'nindir.

156. *Ya muaviyyetü inneke inittebate avratin efsedtehüm.*

---Ebu Davud--- Ey Muaviye sen avretlere ittiba edersen onları ifsad edersin.

157. *Ya muaviyetü in vüllite emren fettekillâhe veahsin.*

---**İmamı Ahmed Müsnedi**--- Ey Muaviye, eğer sen bir işe vali ve sahip kılınırsan Allah'tan kork ve ihsan et. İyilik eyle.

158. *İza reeytüm muaviyete alâ minberi fektüeühu.*

---**Deylemi**--- Minberim üzerinde Muaviye'yi gördüğünüz vakit onu hemen öldürünüz.

Allah'u zül celâlin izni celili ile tercemesine muvaffak olduğum hadisi şerifler burada sona ermiştir. O Nebi-i Zişana ve Ehlibeyt'i Kiram'ına çok samimi ve candan salâtü selâmlarla re'fet ve şefaatlarını niyaz eyleriz, aziz kardeşler.

Ali Rıza DOKSANYEDİ
3 Nisan 1956

EHL-İ BEYT'İ SEVMEK

Niyâzî-i Mısri kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimiz, Mevâidü'l İrfân isimli eserinde [İrfan Sofraları] buyurdukları üzere[411]

Sevgi ve buğz ezeli ve gizlidir. **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin evladını seven kişinin sevgisi, kendisinden sonra çocuklarına, Ehl-i Beyt'e düşmanlık edenin düşmanlığı da çocuklarına geçmiştir.** Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin evladını sevenlerde bu sevgi meydana çıkmıştır. Cenabı Hakk şöyle buyurmuştur:

"Onlar, ancak kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini ya da Rablerinin bir takım alametlerinin gelmesini gözetliyorlar. Rabbinin bazı alametleri geldiği gün, önceden iman etmemiş veya imanında bir hayır kazanmamış bir kimseye o günkü imanı hiçbir yarar sağlamaz. De ki: "Gözetin! Çünkü biz de şüphesiz gözetiyoruz."[412]

Allah Teâlâ'nın bazı sözü tıpa tıp Hasan ve Hüseyin'in sayısına tekabül ediyor. Ayet, onların iki ayet (mu'cize) olduklarını gösteriyor. Kim onları inkar ederse, Allah Teâlâ'nın ayetini inkar etmiş olur. Sevenler ve sevmeyenler hakkında bütün söylediklerim, Mecâlısü'z-Zuhri'den alınmıştır. Allah Teâlâ gerçeği söyler, O, doğru yola iletir. Mecalisü'z-Zühri'de şöyle deniliyor:

"De ki; "Bu (tebligatım karşılığında) sizden bir ücret istemiyorum. Ancak yakınlara muhabbet istiyorum." [413] sözünde geçen *Kurba* kelimesi, karabet manasına mastardır. Yakınlık taşıyan kimse murad edilmiştir. Yani: ***"Ya Muhammed, ümmetine söyle, size getirdiğim hakikat karşılığında sizden bir ücret istemiyorum, sadece yakınlarımı sevmenizi ve onlara eziyet etmemenizi istiyorum."***

Rivayet ediliyor ki; Bu ayet nazil olduğu zaman: *"Senin yakının kimdir ki, muhabbeti bize farz oldu ya Rasûlallah sallallâhü aleyhi ve sellem?"* dediler. Buyurdu ki;

"Ali-Fatımatuz-Zehra ve evlatlarıdır." Keşşâf'ta Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur, deniliyor:

"Muhammed'in Ehl-i Beytine muhabbet üzerine ölen, şehittir." Uyanık olun, Âl-i Muhammed'e sevgi üzerine öleni, önce ölüm meleği, sonra Münker ve Nekir cennetle müjdeler.

Dikkat edin, Ehl-i Beyt'e muhabbet üzerine ölen, gelin kocasının evine teslim edildiği gibi, cennete teslim edilir.

Dikkat edin, Âl-i Muhammed'e muhabbette sebat üzerine ölen kimse, imanı garantili bir mümin olarak ölür. Âl-i Muhammed'e muhabbet üzerine ölen kimsenin kabrinden cennete iki pencere açılır. Muhakkak Âl-i Muhammed'e muhabbet üzerine ölen kimsenin, Allah Teâlâ kabrini rahmet meleklerinin ziyaretgâhı yapar. Muhakkak, Âl-i Muhammed'e muhabbet üzerine ölen, sünnet ve cemaat üzere ölür, kim Âl-i Muhammed'e buğz üzerine ölürse, kıyamet gününde iki gözü arasına ***"Allah Teâlâ'nın rahmetinden umutsuzdur"*** ibaresi yazılı olarak haşr olunur. Âl-i Muhammed'e buğz üzerine ölen, kâfir olarak ölür.

Dikkat edin, Âl-i Muhammed'e buğz üzerine ölen, cennetin kokusunu koklayamaz."

---

411 Niyâzi Mısri, **İrfan Sofraları**, Süleyman Ateş, 1971, s156, 62. sofra

412 En'am, 158

413 Şura, 23

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Bizim kapımıza gelenin hakkı, üzerimize vacib olur" Bu hadisin söylenişine sebep şudur: "Tarikus-Salat bir adam, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem zamanında ölmüştü. Ashab, Resul-i Ekrem'in: ***"Namazı kasden terk eden kâfir olur."*** hadisinin dış manasına dayanarak bu adam üzerine namaz kılmamak ve onu Yahudi kabristanına gömmek istediler. Ali Kerremallâhü veche geldi,

*"Ya Resulallah! Bu adam: "**Ya Ali, Allah'ın Resulünü ve evladını seviyorum."** diyerek beni bu sözüne şahid tuttu."* dedi. O zaman Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem yukarıdaki hadisini söyledi. Hz. Ali kerremallâhü veçhe'de o adamın namazını kıldırdı" ve müslüman kabristanına defnetti.

Hikaye olunur ki; Ali Kerremallâhü veche Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize geldi ve insanların kendisine çok haset ettiklerinden şikayet etti. Aleyhisselam buyurdu ki;

"Cennete ilk giren dört kişinin dördüncüsü olmak istemez misin? Ben, Sen, Hasan ve Hüseyin, zevcelerimiz sağımızda solumuzda, zürriyetlerimiz zevceleri-mizin arkasında olduğu halde Cennete gireceğiz."

Muhibbu'd-din at-Tabari Ebu Hureyre radiyallâhü anhın şöyle dediğini rivayet ediyor:

"Ebu Leheb'in kızı Sebia: *"Ya Rasûlallah sallallâhü aleyhi ve sellem, bana "Sen Hatabu'n-Nar: Ateş odununun kızısın."* diyorlar diye şikayet etti. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Benim akrabama eziyyet eden bir kavmin hali nice olur? Benim akrabama eziyet eden, bana eziyet eder. Bana eziyet eden de, Allah Teâlâ'ya eziyet etmiş olur."

Şifa-i Şerifte şu hadise kaydedilmiştir: ***"Muhammed'in Âli'ni (evladını) tanımak, cehennemden kurtulmadır. Muhammed evladını sevmek, sırat (köprüsün) den geçmeye ruhsattır. Âl-i Muhammed'e dostluk, azaptan emandır."*** Yine orada deniliyor ki;

"Ulemanın bir kısmı: Onları tanımak yerlerini ve nebiye yakınlık cihetlerini bilmek demektir. Bir insan onları bu şekilde tanırsa onlar hakkında neler yapılması gerektiğini bilir ve bu bilgisi sebebiyle onlara hürmet ve muhabbette kusur etmez." Yine orada şu söz de vardır:

"Ebu Bekir Sıddik radiyallâhü anh demiştir ki; ***"Muhammed'i, Ehl-i Beytinde gözetleyiniz."*** ve demiştir ki;

"Nefsim, elinde olan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, benim için Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin akrabası, benim kendi akrabamdan daha sevgili ve ileridir."

Hayret, hayret ki, insan, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin evladını sevmez, hatta onu kötüleyerek, haset ederek ona eziyet ederse, Allah Teâlâ katında nasıl mertebe, makam ve şeref talep edebilir? Sadece yememek, içmemek, aç kalmak, uyumamak ve ibadet vazifelerini yapmakla bir makam elde edilemez. Zavallı bilmiyor ki, göklerle yer arası kadar ibadeti olsa, Allah Teâlâ'ya kavuşamaz. İblis'e bak ki, bu kadar ibadeti varken Allah Teâlâ'nın lanetini uğramıştır.

Rivayet ediliyor ki; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin şehrinde kendisine komşu olup orada elde ettiği sevaplara karşın, İmam Mâlik radiyallâhü anhı, Cafer ibn-u Süleyman dövmüştü. İmam Mâlik, dayaktan bayıldı. İnsanlar gelip kendisini ayılttıkları vakit şöyle dedi:

"Beni dövene hakkımı helal ettiğime sizi şahit tutarım." Sonra kendisine bunun sebebi sorulduğunda şöyle dedi:

"Öldüğüm zaman Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile karşılaşırsam, benim

yüzümden evlad-ı Resülullah'tan birinin Cehenneme gitmesinden utanırım." "Kim bir iyilik ederse, onun iyiliğini artırırız."[414]

Süddi'den rivayet edildiğine göre, bu ayette geçen ***hasene*** (iyilik) Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ehl-i Beytine muhabbettir. Bu ayet, Ebubekir Sıddik radiyallâhü anhın Ehl-i Beyti çok sevmesi hakkında nazil olmuştur. Zahir olan umum iyiliktir. Hangi iyilik olursa olsun. Ama şu var ki, "Yakınlara sevgiden" sonra zikredilmesi, bu sevginin, ayetin işaret ettiği iyilik olduğu düşüncesini kuvvetlendirir. Diğer iyilikler de buna tabi'dir.

"Allah Teâlâ tevbe edeni affeder. İtaat edene şekur'dur" sevap verir, nimet ve keremini artırır. Kurtubi ve başkaları Süddi'nin şu ayet hakkında şöyle dediğini naklederler: ***"Allah bağışlayıcıdır, şekurdur"*** yani Âl-i Muhammed'in günahlarını bağışlayıcıdır. Onların iyiliklerine teşekkür edicidir. Sa'lebi'de:

"Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden kötülüğü gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." [415] ayetindeki Ehl-i Beyt ile bütün Haşim oğullarının kast edildiğine kânidir. Savaiku'l-Muhrika da bunu zikretmiş ve demiştir ki,

"İmam Mâlik radiyallâhü anhaya göre, Ehl-i Beyt'e farz ve nafile sadakanın haram oluşu da onları temizleme içindir. Çünkü sadaka ve zekât, insanların kirleridir. Alan insanı küçük düşürür. Vereni üstün yapar." ve demiştir ki;

"Müfessirlerden bir cemaat "Selâmün alâ İlyâsin: Selam İlyas'a" ayetinden maksat, Muhammed evladı olduğuna kail olmuşlardır." Kelbi de böyle demiştir. Yine Kelbi'den bir kavilde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde evla bi-t'tarik ayetin şümulüne dahildir. Fahrüd'din Râzi şöyle diyor:

Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem, Ehli Beyti, beş şeyde kendisine müsavidir: Selam da. Çünkü ***"Esselamü aleyke eyyühennebiyyü: Selam sana ey peygamber" ve: "Selamün ala İlyâsin: İlyas'a selam olsun."*** [416] buyurmuştur, O'na salâtta ve şehadette vardır. Allah Teâlâ buyurmuştur:

"Tâ Hâ: yani Ey Tahir" ve buyurmuştur: ***"Yuridullahu li yuzhibe ankumu'r-ricse: Allah Teâlâ sizi temizlemek istiyor."*** Sadakanın hürmetinde ve muhabbette: ***"Bana tabi olun ki, Allah Teâlâ sizi sevsin"*** [417] ***"Sizden bir ücret beklemiyorum, ancak yakınlara muhabbet etmenizi istiyorum."*** ayetleri bunu amirdir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde:

"Yıldızlar gök ehline emândır. Ehli Beytim, ümmetime emândır." demiştir. Savaik sahibi bu hususta şöyle demiş:

"Cenabı Hakk dünyayı, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem için yaratmıştır. Onun devamını Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin devamına ve Ehl-i Beytinin devamına bağlı kılmıştır. Çünkü onlar, Fahr-i Razi'nin zikrettiği hususlarda onunla müsavidirler. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem "Allah'ım, onlar benden, ben onlardanım." demiştir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir parçası olan Hz. Fatıma radiyallâhü anhadan doğmaları sebebiyle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir parçasıdırlar." (Savaik)

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Aranızda Ehl-i Beytim, Nuh'un gemisine benzer. Binen kurtulur." (Müslim'in rivayetinde: ***geri kalan boğulur***) bir rivayette helak olur cümlesi de vardır. Bu hadisin manası şudur: Onları seven, onlara hürmet ve tazim eden, onların âlimlerinin gösterdiği yolda giden muhalefet

---

[414] Şûra, 23
[415] Ahzab, 33
[416] Saffat, 130
[417] Âl-i İmran, 31

etme karanlığından kurtulur. Bundan geri kalan, küfür denizinde boğulur, azgınlıkta helak olur. Yine bu hususta Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin:

"Allah Teâlâ'nın üç hürmeti vardır: Allah Teâlâ, bunlara riayet edenin dinini, dünyasını korur. Bunlara riayet etmeyen kimsenin Allah Teâlâ ne dünyasını, ne ahiretini korumaz: İslam'a hürmet, bana hürmet ve benim rahmime (soyuma) hürmettir."

"Ben, tevbe eden, inanan, salih amel işleyip hidayete eren kimseyi elbette bağışlayanım." [418] ayetinde Sabitü'l-Bennai:

"Yani Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ehl-i Beytinin velâyetine erdi." demiştir. Bu Savaik'te zikredilmiştir. Kurtubi orada İbnu Abbas'tan:

"Rabb'in sana razı oluncaya kadar verecektir." ayeti üzerinde şu tefsiri yapmıştır:

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin rızası, Ehl-i Beytinden hiçbirinin cehenneme girmemesidir." Hakim şu hadisi çıkarmış ve sahih görmüştür:

"Rabbim, Ehl-i Beytimden Allah Teâlâ'nın birliğine inanan ve benim nebiliğimi kabul edene azab etmeyeceğini bana va'detti."

"Rabbimden, Ehl-i Beytimden hiç kimseyi ateşe sokmamasını niyaz ettim; bunu bana verdi."

Ahmed, Menâkıbında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin şöyle dediğini kaydediyor:

"Ey Haşim oğulları, Beni hak rasul olarak gönderen Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, Cennet halkasını tutsaydım, önce sizinle başlardım." Tabarani Ali Kerremallâhü vecheden şu sözü derlemiştir:

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizden işittim, diyordu ki;

"Havz-ı Kevser'e ilk gelenler, Ehl-i Beytim ve ümmetimden onları sevenlerdir."

"Ehl-i Beytim ve onları sevenler, Cennette şu iki (parmak) gibi (yan yana) dır."

"Biriniz beni kendisinden fazla sevmedikçe, bana kendisinden çok hürmet etmedikçe, Ehl-i Beytimi kendisinden çok sevmedikçe, onları kendine tercih etmedikçe iman etmiş olmaz."

"Evladınızı üç huy üzerine yetiştiriniz: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sevgisi, Ehl-i Beytinin sevgisi ve Kur'ân-ı Kerim okumaktır."

"Benim, Ehl-i Beytimin, Ansar'ın ve Arabın hakkını itiraf etmeyen ya münafıktır, ya şiddet ve sıkıntı içindedir, ya da annesi kendisine cünüp iken hamile kalmıştır."

"Ehl-i Beytimi ancak mümin ve müttaki olan kişi sever. Onlara ancak münafık ve şaki olan buğz eder."

"Ehl-i Beytime buğzedeni Allah Teâlâ cehenneme atar."

"Haşimoğullarına ve Ensara buğz küfürdür. Arab'a buğz ise, nifaktır."

Kadı İyaz Şifa'da özetle şöyle demiştir: ***"Bir kimse Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zürriyetinden birisinin babasına söver ve Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi istisna ettiğine bir delil getiremezse o adam katlolunur."*** Savaikte şöyle diyor:

"Ehl-i Beytim hakkında bana eziyet eden kimseye Allah Teâlâ lanet etsin. Ehl-i Beytim hakkında bana eziyet edeni Allah Teâlâ incitir. Allah Teâlâ, Ehl-i Beytime zulmeden yahut onları öldüren, yahut öldürene yardım eden veya onlara sövene Cenneti haram kılmıştır."

Bu Hadisi şeriflerden, **Ehl-i Beyte muhabbetin farz olduğu ve onlara buğzun haram olduğu anlaşılmaktadır.** Beyhaki, Bağavi, Ehl-i Beyte muhabbetin lüzumunu tasrih etmişler,

[418] Tâhâ, 82

Şafii de şu sözüyle bunu ifade etmiştir:

"Ey Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ehl-i Beyti, sizi sevmek, Allah Teâlâ'nın inzal buyurduğu Kur'ân-ı Kerimde bize farz kılınmıştır. Size şu büyük şeref yeter ki, size salâvat-i şerife getirmeyen kimse namaz kılamamış sayılır. (zira namazın her oturuşunda Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemle beraber âline salavat getirilir. Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ve soyuna rahmet istenir.) Bundan dolayı Ehl-i Beytten, bir bid'at ve sair şeyi işleyip fasık olan kimsenin zatına değil, fiillerine buğz edilir. Çünkü O, aralarında zaman olsa da yine Allah Teâlâ'nın Elçisinin bir parçasıdır. An-Nakiyyu'l-Makrizi şöyle diyor:

"Onlara dil uzatmaktan sakının. Çünkü salih de olsa, facir de olsa, yine O'nun evladıdır" Şeyh Muhyiddin Arabi kuddise sırruhu'l-aziz, Fütuhat'ında şöyle diyor:

"Bana Mekke'de inanılır bir kimse dedi ki; Ben, Mekke'de şeriflerin halka yaptıkları işleri kötü görürdüm. Rüyamda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kızı Hz. Fatımatu'z-zehra radiyallâhü anhayı gördüm. Benden yüz çevirdi. Selam verip, yüz çevirmesinin sebebini sordum.

"Sen şeriflere dil uzatıyorsun." dedi.

"Ey Seyyide'm, dedim, onların insanlara neler yaptıklarını görmüyor musun?"

"Onlar benim oğullarım değil midir?" dedi. *"Bu andan itibaren tevbe ettim."* dedim."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuşlardır: ***"Kim bana kavuşmak ve kıyamet gününde kendisine şefaat elimi uzatmamı isterse, Ehl-i Beytime salat etsin, onları sevindirsin."*** (Savaik).

İmam-ı Şafii şöyle demiş: ***"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin evladı, benim vesilemdir. Onlar benim için Allah Teâlâ'ya vesiledir. Onlar yüzü hürmetine kıyamet gününde sahifemin sağ tarafımdan verilmesini umarım."*** Rivayet edilir ki; İbnu Ömer radiyallâhü anh Zübeyr'e

"Gidip Hasan İbn-i Ali'yi ziyaret edelim" dedi. Zübeyr biraz ağır aldı. İbnu Ömer:

"Bilmiyor musun ki, Haşim oğullarının halini sormak farzdır. Ziyaret nafiledir." (Savaik) Hatib, bu konuda merfu'an şu hadisi çıkarmıştır:

"Bir adam diğerine kıyam eder (önünden kalkar); ancak Haşim oğulları müstesnadır. Onlar, hiç kimseye kıyam etmezler."

Hikaye olunur ki, Kurra' (iyi Kur'ân-ı Kerim okuyanlar) dan biri boş kaldıkça Timurlenk'in mezarına gider, başı ucunda:

"Tutunuz onu, bağlayınız, sonra cehenneme atınız, sonra boyu yetmiş arşın olan zincirlere vurunuz." [419] ayetini okurmuş. Bu adam demiş ki; "Birden uyumuşum. Bir de baktım ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz oturmuş, Timurlenk de yanında. Kendisini azarladım:

"Ey Allah'ın düşmanı, buraya da mı geldin?" dedim. İstedim ki, elinden tutup Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin yanından kaldırayım. Efendimiz;

"Bırak onu, dedi, çünkü o benim zürriyetimi seviyordu." ağlayarak uyandım. Artık o ayeti Timur'un kabrinde okumaktan vazgeçtim. Cemalü'l-Mürşidi veş-Şihabu'l-Kuzani haber vermiştir ki;

Timur'un oğullarından biri şöyle nakletmiş: Timur, ölüm hastalığına yakalandığı zaman birkaç gün ıztırap çekmiş, yüzü simsiyah kesilmiş, rengi değişmişti. Sonra uyanmış. Kendisine o halini haber vermişler. Demiş ki;

---

[419] Hakka, 30-32

"Azap melekleri bana gelmişlerdi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem gelip onlara:

"Onu bırakın gidin, çünkü o, benim akrabamı sever ve onlara iyilik ederdi." dedi. Onlar da bırakıp gittiler. İbnu Hacer diyor ki;

"Onların hakkına riayet, insanların en zalimi olan, Timurlenk'e bile fayda verirse artık başkasına nice olur"

Hikaye olunur ki;

Yemen salihlerinden biri çoluk çocuğuyla beraber deniz yoluyla Hacca gitmiş. Cidde'ye kavuştukları zaman gümrükçüler, kadının iç çamaşırlarına varıncaya kadar hepsini aramışlar. O salih adam bu muameleye çok kızmış. Mekke Şerifi es Seyyid Muhammed ibnu Berekat (Allah ona rahmet etsin) i Allah Teâlâ'ya şikayet etmiş. Rüyasında Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi görmüş. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem kendisinden yüz çevirmiş.

"Niçin ya Rasûlallah? diye sormuş. Buyurmuş ki;

"Benim şu oğlumdan daha zalim hiç kimse görmedin mi?" Adam hemen korku içerisinde uyanmış. Şerif hakkında Allah Teâlâ'ya tevbe etmiş ve artık ne yaparsa yapsın, hiçbir şerife dil uzatmamaya ahdetmiş." (al-İkdu'l-Lai)

Ey Allah Teâlâ'nın Rasulü'nün Ehl-i Beyti, ey kendilerini methetmek için Kur'ân-ı Kerim ayetleri inen kimseler!

Ey Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ehli Beyti, sizi sevmek farzdır. Siz bütün ümmetlerden üstünsünüz. Ey Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ehli Beyti, sizi Kur'ân-ı Kerim öğmüştür. Artık benim öğmemin, benim sözümün ne kıymeti kalır?

Şiir:

"Nebiler, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi alâmet yaptılar.
Alâmet, meşhur olmayanın işidir.
Nübüvvet nuru, o Ehl-i Beytin güzel yüzlerindedir.
Onlar Tıraz-ı Ahder'den daha şereflidirler."

DİNİ LİTERATÜRDEKİ SAYGI İFADELERİ

Sual: Aşağıdaki ifadelerin anlamları nedir? Kimler için kullanılır?

CEVAP

Anlamları ve kimler için kullanıldığı karşılarına yazılmıştır:

Hazret: Saygı ifadesi olarak, Allah Teâlâ, Peygamberler ve âlimler için kullanılır. Hak Teâlâ Hazretleri, Hazret-i Âdem, İmam azam Hazretleri, Hazret-i Mevlana gibi.

İmam: Dinde söz sahibi, müctehid âlim demektir. İmam Ahmed, İmam Rabbani, İmam Gazali gibi. [İmam-ı Gazali: şeklindeki kullanım hatalı içeriğe sahiptir. İmam Gazali demek doğru olandır.]

İmam denince, **Hazretleri** denmese de, saygı ifadesi de kullanılmış sayılır, ama **rahmetüllahi aleyh** demek müstehabdır.

Allâme: Âlim kelimesinin mübâlağalı ism-i fâilidir. Kısaca, büyük âlim demektir.

Mevlânâ: Efendimiz anlamına gelen ve bir büyüğe karşı söylenen hürmet ve saygı ifâdesidir. Daha çok, Hâlid-i Bağdâdî, Celaleddin-i Rumî, Abdürrahman-ı Cami gibi bazı âlimler için kullanılmaktadır.

Hâce: Müderris, hoca, efendi anlamına gelen ve âlimlere, evliyâ zatlara verilen, Farsça bir ünvandır.

Seyyid: "Efendi, üstün kimse" demektir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin Hz. Hüseyn aleyhisselâm soyundan gelip İslâmiyete tam sâdâkatla bağlı temiz kişilerdir.

Seyyide: Bayanları için kullanılır.

Şerif: Şerefli, mübarek demektir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin neslinden ve Hazret-i Hasan aleyhisselâm soyundan gelip İslâmiyete tam sâdâkatla bağlı temiz kişilerdir. (bkz. Sâdât)

Şerife: Bayanları için kullanılır.

Ebu: Baba demektir. **Ebu Yusuf**, Yusuf'un babası demektir.

[Bazen mecazi olarak da kullanılır. Mesela **turab**, toprak demektir. **Ebu Turab** ise, toprakla haşır neşir olan, eli yüzü topraklı, toprağı, yani secde etmeyi seven, tevazu ehli demektir. Hazret-i Ali kerremallâhü veche, mescidde kuru yerde yatarken Peygamber efendimiz, Hazret-i Ali'nin yüzünün toz toprak içinde olduğunu görünce, bizzat mübarek elleriyle toprağı yüzünden silkip, **(Kalk yâ Ebâ Turab)** buyurdu. Hazret-i Ali, (Benim için, Ebu Turab lakabı bu bakımdan çok kıymetlidir) buyururdu. [Hz. Ali kerremallâhü veche için yazılan "Ali" kelimesi aslında "Aliyy" olarak yazılmalıdır. Ancak galatı meşhur olarak Latin yazımında "Ali" üzerine devam etmektedir.]

> **Kerremallâhü vechehu**: **Allah Teâlâ vechini mükerrem kılsın**, meâlinde dua olup Hz. Ali nin hiç putlara secde ve ibadet etmediği ve çocukluktan beri Allah Teâlâ'Ya secde ettiğinden, onun ismi anıldığında hürmeten söylenir. (Bak: Aliyy-ül Murtaza)

Ebu Hüreyre, kedicik babası, yani kediyi seven, kedileri bakıp gözeten, onlara şefkat gösteren kimse demektir.

Ebu Hanife, doğru inanan, İslamiyet'e sarılan kimse, gerçek Müslümanların hamisi, koruyucusu, babası yani imamı, rehberi demektir. **Ebu Cehil,** cahilin daniskası, kuru cahil, koyu cahil, İslamiyet'i, gerçekleri inkâr eden demektir.]

İbn-i; bin: Oğul demektir. **İbni Ömer**, Ömer'in oğlu; **Abdullah bin Ömer** de, Ömer'in oğlu Abdullah demektir.

Ümm: Anne demektir. **Ümmü Seleme**, Seleme'nin annesi; **Ümmü Hâris**, Hâris'in annesi demektir.

Bint: Kız çocuğu demektir. **Zeyneb binti Rasûlullâh ,** Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin kızı Zeyneb demektir.

Şeyhayn: **Hazret-i Ebu Bekir** ve **Hazret-i Ömer**'i birlikte ifade etmek için kullanılır. Ayrıca, fıkıh ilminde, **İmam a'zam** ile **İmam Ebu Yusuf** için; hadis ilminde de, **İmam Buhari** ile **İmam Müslim** için kullanılır.

İmameyn: İki imam, iki âlim demektir. **İmam Ebu Yusuf** ile **İmam Muhammed**'i birlikte ifade etmek için kullanılır.

Tarafeyn:İmam a'zam ile **İmam Muhammed**'i birlikte ifade etmek için kullanılır.

Hateneyn: İki damat demektir, Peygamber efendimizin iki damadı olan, **Hazret-i Osman** ve **Hazret-i Ali** için kullanılır.

İmam A'zam: Büyük İmam, büyük âlim demektir, **Ebu Hanife** Hazretleri için kullanılır.

İmam Rabbani: Kendisine ilim ve hikmet verilmiş, ilmiyle amel eden derin âlim demektir, **Mektubat-ı Rabbani**'nin yazarı **Ahmed Farukî Serhendî** Hazretleri için kullanılır.

Şah-ı Nakşibend:Behaüddin-i Buhari Hazretleri için kullanılır. Allah Teâlânın sevgisini kalblere nakşettiği için böyle denmiştir.

Huccet-ül-İslam: Üç yüz bin hadis-i şerifi, senetleri, ravileriyle birlikte ezbere bilen büyük âlim demektir. Daha çok, **İmam Gazali** Hazretleri için kullanılır.

Gavs-ül-a'zam: **Gavs**, yardım eden, Evliya arasında kullara yardımla görevlendirilen kimse demektir. **Gavs-ül-a'zam**, büyük yardımcı demektir, **Abdülkâdir Geylani** Hazretleri için kullanılır. İnsanlara ve cinlere yardım eden anlamında, **Gavs-üs-Sekaleyn** de denir.

Müfti-yüs-Sekaleyn: İnsanlara ve cinlere fetvâ veren büyük âlim demektir. Genelde, Ebüssüud Efendi ve Ahmed ibni Kemal Hazretleri için kullanılır.

DUA İFADELERİ

Peygamberler, âlimler ve evliya zatlar için kullanılan dua ifadeleri de şunlardır:

Aleyhisselam: Ona selam olsun demektir, bir Peygamber için söylenir.

Aleyhimesselam: İkisine selam olsun demektir, iki Peygamber için söylenir.

Aleyhimüsselam: Onlara selam olsun demektir, ikiden çok Peygamber için söylenir.

Sallallâhü aleyhi ve sellem: Genelde bizim peygamberimiz için kullanılırsa da, diğer her peygamber için de kullanılır.

Radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun demektir, genelde bir erkek sahabi için söylenir. İmam Rabbani Hazretleri İmam a’zam Hazretleri için de kullanmıştır.

Radıyallahü anhâ: Allah ondan razı olsun demektir, bir kadın sahabi için söylenir.

Radıyallahü anhümâ: Allah o ikisinden razı olsun demektir, iki sahabi için söylenir.

Radıyallahü anhünne: Allah onlardan razı olsun demektir, ikiden fazla kadın sahabi için söylenir.

Radıyallahü anhüm: Allah onlardan razı olsun demektir, Eshab-ı kiramın tamamı için söylenir.

Aleyhirrıdvân: Allah ondan razı olsun demektir, genelde bir erkek sahabi için söylenir. İmam Rabbani Hazretleri, Hazret-i Mehdi için de kullanmıştır.

Aleyhimürrıdvân: Allah onlardan razı olsun demektir, Eshab-ı kiramın tamamı için söylenir.

Rıdvanullahi aleyhim ecmaîn: Allah hepsinden razı olsun demektir, Eshab-ı kiramın tamamı için söylenir.

Rahmetüllahi aleyh: Allah ona rahmet etsin demektir, bir erkek için söylenir.

Rahmetüllahi aleyhâ: Allah ona rahmet etsin demektir, bir kadın için söylenir.

Rahmetüllahi aleyhimâ: Allah o ikisine rahmet etsin demektir, iki kişi için söylenir.

Rahmetüllahi aleyhinne: Allah onlara rahmet etsin demektir, ikiden fazla kadın için söylenir.

Rahmetüllahi aleyhim: Allah onlara rahmet etsin demektir, ikiden fazla erkek için söylenir.

Aleyhirrahme: Allah rahmet etsin demektir,bir kişi için söylenir.

Kuddise sirruh veya **Kaddesallahü sirreh**: Allah onun sırrını temiz, mübarek ve mukaddes etsin demektir, bir velî zat için kullanılır.

Kuddise sirruhümâ veya **Kaddesallahü esrarehümâ**: Allah o ikisinin sırrını temiz, mübarek ve mukaddes etsin demektir, iki evliya için kullanılır.

Kuddise sirruhüm veya **Kaddesallahü esrarehüm**: Allah onların sırrını temiz, mübarek ve mukaddes etsin demektir, ikiden çok evliya için kullanılır.

Kerremallahü vecheh: Allahü teâlâ onun yüzünü mükerrem, şerefli kılsın demektir. Hazret-i Ali için kullanılır.

Beyyedallahü vecheh: Allahü teâlâ onun yüzünü nurlandırsın demektir. Seyyid Abdülhakîm-i Arvâsî Hazretleri, Kadı Beydâvî Hazretleri için kullanmıştır.

CENÂB KELİMESİ

Sual: Cenâb-ı Allah diyoruz. Cenâb kelimesi, Peygamberimiz için de kullanılır mı? İnsanlar için de, âli Cenâb deniyor. Uygun oluyor mu?

CEVAP

Cenâb, büyüklük ifade etmek için, hürmet maksadıyla söylenir. Cenâb-ı Hak dendiği gibi, Cenâb-ı Peygamber de denir. Ayrıca, Hazret-i Peygamber, Hazret-i Muhammed dendiği gibi,

Hazret-i Allah da denir. Bunlar saygı ifade eden kelimelerdir. **Âli Cenâb** ifadesi de,iyilik sahibi, yüksek ahlâklı, cömert, büyük zat gibi anlamlara gelir.

Sual: Bazı kimseler Hazret-i Ali için, Ali aleyhisselam diyorlar. Böyle söylemek uygun mudur?

CEVAP

Aleyhisselam, ona selam olsun demektir; ama bu tabir Peygamberler için söylenir. Sahabi, âlim ve veli için söylenmez. Söylenirse kavram karışıklığına sebep olur. (Şia literatüründe Hazret-i Ali'ye peygamber diyenler, Ali aleyhisselam diyorlar.) Bunun için Peygamber olmayana aleyhisselam dememelidir. Asırlardır, din kitaplarında böyle bildirilmiştir. Yeni bir şey çıkarmak da uygun olmaz. Hazret-i Ali, Eshab-ı kiramdandır. Diğer sahabilerden farklı olarak **kerremallâhü veche** denir. [Ancak, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin aleyhimüsselam ile ehli beytin diğer on imamı için aleyhisselâm ifadesini kullanan sünni kesim, nübüvveti tarifiyyeden kabul ederek demektedirler.]

> Ek: Merhum Şeyh Şuayb Şerefeddîn- Gülşenî'ye, "Mezkûr Niyazî i Mısrî kaddesellâhü sırrahu'l âlînin Hasaneyn risalesi hakkında ne dersiniz?"diye soruldukta,
>
> "Oğlum Hz. Mısrî efendimizin murâd-ı âlîleri anlaşılamamıştır. Müşarünileyhin muradları **nübüvvet-i ta'rîfiyyeye** nazırdır. **Nübüvveti teşrîiyye ve ta'rîfiyye**
> i ayırmayanlar, i'tirazda kalmışlardır. Hasaneyn efendilerimizden ziyâde, haktan h akikatten haber veren olmadı. Hz. Mısrî'nin risalesi mu'teberdir."
>
> buyurup, şu hikâyeye nakl buyurdular: Tarîkaten Mevlevî, sîreten Bektaşî olan Kahyâzâde Arif Molla'ya bazı muarızlar gelmiş, **"Hz. Mısrî'nin nübüvvet-i Hasaneyn hakkındaki beyânına ne dersiniz?"** diye sormuşlar.
>
> **"Ben Hz. Hasaneyn'in de, fazla olarak Hz. Fâtıma'nın da nübüvvetlerine kailim. Zîrâ, "Hasaneyn bendendir. Ben de onlardanım. Fâtıma benden bir parçadır."** buyurdu. Ayrı gayrı yoktur. Şecere-i nübüvvetin dalları aslından fer'dir, i'tirâz götürmez." cevâbını vermiştir. Bir gün Müstakîmzâde'nin Dîvân-ı Hz. Ali Şerhi'ni mütâlâa ediyordum. 29. sahîfesinde okudum ki: **"Sûfiyye-i kiram derler ki:**
>
> Nübüvvet Hak Taâlâ'nın zât ve sıfat ve esma ve ahkâmından haber vermektir. Eğer siyâset ile me'mûr ise **nübüvveti teşrîiyyedir** ve eğer değil ise**, nübüvveti ta'rîfiyyedir** ki, kendisinden mukaddem gelmiş olan şeriatı ta'rîf ve te'yîd ve takviyesidir. Nasıl nebî ol peygamberdir ki, min-tarafi'llâh ona gelen ve hattâ mutazammın olduğu şeriatla kendi âmil ola. Eğer ol şeriatı âhara teblîğ ile me'mûr olursa rasûldür. (s.86) **Hasaneyn'e isnâd olunan nübüvvet ta'rîfiyyedir** . Onların nübüvvetleri teşrîiyye olmadığından kat'-ı nazar-ı vücûhla te'vîli mümkin olduğu mütebahhirîne ayandır. Şühûd-ı mahall-i teşnî' değildir, buyurulmuştur." (Hüseyin VASSAF & hzl. Prof.Dr. Mehmet AKKUŞ- Prof.Dr. Ali YILMAZ, 2006), v. 90, (s. 83)
>
> Bkz: http://ismailhakkialtuntas.com/2015/05/09/risale%E2%80%90i-hasaneyn-niyazi%E2%80%90i-misri-kaddesellahu-sirrahul-ali/

Bir erkek sahabi için, **radıyallahü anh** denir. Bir âlim için, **rahmetullahi aleyh** denir. Bir veli için, **kuddise sirruh** -kaddesellâhü sırrahu'l âlî denir. Ölmüş bir mümin için de, **merhum** veya

rahmetli denir. Gayrimüslim ölü için bu ifadeleri kullanmak caiz olmaz. Toprağı bol olsun denebilir. Bu deyimleri değiştirmek yanlış olur.

HAT SANATINDA

Sual: Hat yazısıyla **Allah, Muhammed** yazarken, saygı ifadesi kullanılmasa uygun olur mu?

CEVAP

Hayır, uygun olmaz. Allah celle celalühü, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem gibi bir saygı ifadesi de yazmak gerekir. **(Redd-ül-muhtar)**

SAYGI SÖZÜ

Sual: S. Ebediyye'de, (Allahü teâlânın ismini söyleyince, işitince, yazınca, celle-celalüh, teâlâ gibi bir saygı sözü söylemek, yazmak birincisinde vacib, tekrarında ise müstehabdır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ismini işitince salavat söylemek de böyledir)deniyor.

Namaza başlarken **"Allahü ekber"** diyoruz. "Allahü teâlâ ekber" mi demek gerekiyor? **Elhamdülillah** diyoruz. "Elhamdülillahi teâlâ" mı demek gerekiyor?

İnşallah yerine "İnşallahü teâlâ", **Maşallah** yerine "Maşallahü teâlâ" mı demek gerekiyor?

Bir de Rasûlullâh desek saygısızlık mı olur? Muhakkak "aleyhisselam" eklemek mi gerekiyor?

CEVAP

Namaza başlarken **(Allahü ekber)** denir. Dinimiz öyle bildiriyor. Ekber demekle saygı ifadesi söylenmiş oluyor. **(En büyük olan Allah'tır)** deniyor. Büyük demekle saygımızı belirtmiş oluyoruz. Elhamdülillah demekle (Hamd Allah'a mahsustur) diye Ona şükretmek gerektiği belirtiliyor. İnşallah, denince, her şeyin Onun dilemesiyle olduğu, yani her şeye gücü yettiğini bildirerek Onu yüceltiyoruz, saygımızı belirtiyoruz. Maşallah, (Allah korusun, Allah nazardan saklasın) anlamına gelir. Yani Rabbimizin koruyucu olduğunu bilip Ona sığınıyoruz. Bu bir saygı işidir. Ya Rabbî, (Ey benim Rabbim) demektir. Bunu söyleyince saygı gösterilmiş oluyor. Müdürüm, komutanım denince de saygı gösterilmiş oluyor.

Peygamberimizin ismi Muhammed'dir "sallallahü aleyhi ve sellem". İle zikerdilmesi ümmete vaciptir. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden üçüncü şahıs olarak bahsederken ismini anmıştır. İkinci tekil şahıs olarak andığında Ya Eyyühennebî veya Ya Eyyüherrasûl demiştir. Bize yapmamız gereken husus bildirmek için ism-i Şerifi "Muhammed'i saygı ifadesi olarak zikretmemiştir. Bu özel isim, ilk defa söylenince "sallallâhü aleyhi ve sellem" demek veya salavat getirmek vacibdir. Yazıda (S.A), (S.A.S) gibi kısaltmalar uygun değildir. Bu kısaltmalar reformistlerin uygulamalarıdır. Yalnızca Rasûlullâh denince ona saygı gösterilmiş oluyor. Yani Allah'ın Resulü, peygamberi denmiş oluyor. Bu bir saygıdır. Ancak Rasûlullâh dedikten sonra salavat, (sallallahü aleyhi ve sellem) denilmesi elbette gereklidir.

Aleyhisselâm ibaresini kullanmak salavat yerine geçmez. Bazı kişiler ağız alışkanlığı **aleyhissalatü vessellâm** diyorlar. bu ibare içinde Allah lafzı geçmediği için salavat yerine geçmez. İlk dönem kitabiyatta ve hadis literatüründe bu ifade şekli yok gibidir. Saygı ifadesi içersede fazilet yönünden noksan kalmaktadır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ismi anıldığında sünnet olan salavat getirmenin yerini de tutmaz.

Eshab-ı kiramın veya İslam âlimlerinin ismini yazarken de saygılı davranmalı. Mesela (Gazalî dedi ki) demeyip, (İmam Gazalî) denirse saygı ifade edilmiş olur, ama “Hazretleri” veya “rahmetüllahi aleyh” denirse daha güzel olur. Eshab-ı kiramdan olan bir zat için de “radıyallahü anh” demeli, fakat (r.a.) gibi kısaltma yapmamalıdır. Mesela Ebu Hureyre “radıyallahü anh” demeli.

CENÂB KELİMESİ

Sual: Selefî biri, *(Mevla kelimesi gibi, Cenab kelimesini de Allah için kullanmak şirk olur. Cenab, çevre, ev bahçesi anlamına geldiği için Cenab-ı Hakk demek şirktir. Hazret kelimesi de ön demektir. Hazret-i Allah demek de aynı şekilde şirktir)* diyor. Eski âlimlerimizin kitaplarında bu kelimeler geçiyor. Bu kelimeleri Allah için kullanmanın mahzuru var mı?

CEVAP

Hiçbir mahzuru yoktur. Ehl-i sünnet âlimlerinin hepsi, bu kelimeleri saygı ifadesi olarak kullanmışlardır. Cenb, canib, cenab aynı kökten gelen kelimelerdir. Cenb kelimesi, (cihet, yön, taraf, yan, iz, bucak, böğür, kenar, köşe) gibi mânâlara gelir. Kur’an-ı kerimde de geçmektedir. İki âyet-i kerime meali şöyledir:

(Musa, Tur tarafından bir ateş gördü.) [Kasas 29] **(Biz, ona Tur Dağı’nın sağ yanından seslendik.)** [Meryem 52] Nisa sûresinin 36., Yunus sûresinin 12. âyetlerindeki cenb kelimesine tefsirlerde (yan) mânâsı verilmiştir. Zümer sûresinin 56. âyetinde, (Cenbillah = Allah'ın cenbi) diye geçiyor. Bu âyetin meali de şöyledir:

([O günden sakının ki günahkâr olan] **nefis şöyle diyecektir**: **Allah'ın yanında** [Onun emirlerine itaat etmeyip] **işlediğim kusurlardan dolayı yazıklar olsun bana**!) [Zümer 56 - Beydâvî, Celâleyn, Medârik tefsirleri] **Canip** kelimesi de, yan, taraf anlamında kullanılmaktadır. Bir beyit şöyledir:**Ey misafir, kıl namazı, kıble şu caniptedir,İşte leğen, işte ibrik, havlu ise iptedir. Âlicenab** kelimesi de, iyilik sahibi, şerefli, yüksek ahlâklı, cömert, büyük zat anlamına gelir. Cenab-ı Hak, Cenab-ı Peygamber gibi ifadelerde ise, çevresi büyük, yan, taraf anlamına gelmez. Büyük, şerefli gibi anlamlara gelir. Hazret kelimesi de, Hazret-i Allah, Hazret-i Âdem Peygamber, İmam Gazâlî Hazretleri gibi saygı için çok kullanılır. Hazret kelimeleri buralarda ön mânâsına gelmez. Mevla kelimesi de, birçok mânâya gelir. Meşhur olan üç mânâsı (İlah, köle ve efendi) demektir. (Mevla’mızın rahmeti boldur) cümlesinde Mevla, ilah mânâsındadır. (Mevlana Halid-i Bağdadi, Mevlana Celaleddin-i Rumî kıymetli zatlardır) cümlesindeki mevla kelimesi, efendi demektir. Mevlana, (Efendimiz) demektir. (Hazret-i Bilâl, Hazret-i Ebu Bekir’in mevlası idi) cümlesinde mevla, azat edilmiş köle mânâsına gelir. Birkaç mânâsı olan kelimeler hakkında, mânâlardan birini esas alarak, öyle yanlış ve çirkin şeyler söylemek doğru olmaz.

MERHUM NE DEMEKTİR?

Sual: (Merhum hocamız) deniyor. Merhum ne demektir?

CEVAP

Merhum, halk arasında, vefat etmiş anlamında kullanılıyorsa da, rahmetli, rahmete kavuşmuş demektir. (Rahmetullahi aleyh) yani (Allah ona rahmet eylesin) anlamında, Müslümanlar için kullanılan bir dua ve saygı ifadesidir.

Not: Bu yazı ekler yapılarak bu linkten alınarak hazırlanmıştır.

http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=2610

NEDEN BU KADAR ISRAR?

Hz. Mevlâna kaddesellâhü sırrahu'l âlî Mesnevisinde buyurdu ki;

"Peygamber aleyhisselâm " Şüphe yok, Tanrı duada ısrar edenleri sever " demiştir. Çünkü o istek ve isteyen kişinin isteğindeki ısrar yok mu… istediği şeyden de daha iyidir, istediğine ulaşmasından da"

Mesnevî-i Şerif, c. III, b. 1484

Israr etmeli ama neye ısrar, güvercinlerin vardır, yumurtaları da yanında..

Yumurta güzel ve hoştur, veluddur, lakin kırılgandır ve çabuk bozulur.

Hayat yolculuğuna çıkacaksan sepetteki yumurtayla, taşlı yollardan gitmemek gereklidir… ne kadar dikkat edersen et, biri kırılmaya başladı mı hepsini n kırılması yakındır.

Yumurtalar kırılmadan,

güvercin vurulmadan,

yol karışmadan çekilmek lazımdı.

İş İşten geçti, kaza tecelli etti.

Kim ne dedi, ne demedi ile işler asan olmadı.

İskambilden evlerim vardı yıkıldı gitti.

Yine sözü Hz. Pire verelim, buyurdu ki;

Gün geçip gitmiş, akşam çağı gelip çatmış, leş gibi beden topallamakta, yolsa uzun..

İş görülecek yer yıkık iş işten geçmiş..

Kötü huyların kökleri kuvvetlenmiş, onu kökünden söküp çıkarma kuvveti de azalmış!

Valinin, yola diken ekene **"Yola diktiğin dikenleri sök"** diye emir vermesi

Bu iş, o tatlı sözlü, fakat kötü huylu adamın yol üstüne diken dikmesine benzer.

Yoldan geçenler ona darılmaya başladılar, bu dikenleri sök diye bir hayli söylediler, fakat fayda etmedi.

Her an o dikenler çoğalmakta, halkın ayağı dikenler yüzünden kanamaktaydı.

Halkın elbisesi dikenlerden yırtılmakta, yoksulların ayakları paramparça olmaktaydı.

Vali, ona "Mutlaka bunları sök" dedikçe. " Evet, bir gün sökerim" diyordu.

Bir müddet "Yarın, yarın" diye vâde verip durdu. Bu müddet için de diktiği dikenler kökleşti, kuvvetlendi.

Vali, bir gün " Ey va'din de durmayan, beri gel, emrettiğimiz işi sürüncemede bırakma" dedi.

Adam dedi ki: Babacığım, bir hayli gün var, bugün olmazsa yarın! ”Vali “ Hayır, acele davran, işi savsaklama.

Sen bu işi yarın görürüm diyorsun ama şunu bil ki gün geçtikçe,

O dikenler daha ziyade yeşeriyor, dikeni sökecek de ihtiyarlayıp âciz bir hale geliyor.

Diken kuvvetlenmekte, büyümekte, diken sökecekse ihtiyarlamakta, kuvvetten düşmekte.

Diken her gün, her an yeşerip tazelenmekte. Diken her gün perişan bir hale gelmekte, kuruyup kalmakta!

O daha ziyade gençleşiyor, sen daha fazla ihtiyarlıyorsun. Çabuk ol, zamanını geçirme” dedi.

Her kötü huyunu bir diken bil; dikenler kaç keredir senin ayağını zedelemekte.

Nice defalardır kötü huyunu bir diken bil; Dikenler kaç keredir senin ayağını zedelemekte.

Nice defalardır kötü huydan perişan bir hale düştün. Fakat duygun yok ki. Pek duygusuzlaştın.

Çirkin huyundan başkalarını ,zarara soktuğundan başkalarına mazarrat verdiğinden,

Gafilsen hiç olmazsa kendi yaraladığını bilirsin ya. Sen hem kendine azapsın, hem başkalarına!

Ya baltayı al, ercesine vur, Ali gibi bu Hayber kapısını kopar.

Mesnevî-i Şerif, c. II, b. 1225-1249

Hz. Ali bir kere geldi, bir daha benzeri gelir mi ki..

Nitekim, Allah Teâlâ kendisi için âyet-i kerîmede buyurdu ki;

“külle yevmin huve fî şe’n” ya’nî ***“O her an yeni bir iştedir”*** (Rahmân, 55/29).

Bir olandan başkası gelmediği gibi benzeri de gelmez. Derste aldım desen aldığın dersin benzeri de gelmez. Sadece bize düşen fehmimize yerleştirdiğimiz “bir iyilik ve olması” kalır. Son söz her zamanki gibi anlayana “sivrisinek saz anlamaya davul zurna az.”

İhramcızâde İsmail Hakkı

YÜCELERDEN KAFİLE M. S. Ö.[Milattan sonra – önce] Collection

Hzl: Mim - Ya - Sin



YÜCELERDEN KAFİLE

12'den Kinaye,

Yücelerden Kafile,

Bil nereden kafiye,

Allah için secdeye.

Rasulullah diye diye,

Yola çıktık biz niye,

Kaf dağı neresidir,

Ehl-i Beyt size bize.

Dedi ki ben beşerim,

Dedim ben siz değilim,

İkimiz aynı beşer,

Bu beyan kime düşer.

Ferezdek helal olsun,

Gönül şiir doğursun,

Gelene sena için,

Sözlerimiz Hak olsun.

Zümrüdü Anka gördüm,

Hem gökte hem yerdedir,

Hazreti Ekber'dedir,

O şimdi gönüldedir.

(*) 20 harf, 20 mısra.

Rivayetlere göre (Hadis kaynaklı olarak) 124.000 peygamber gelmiştir. Bakara Suresi 124. ayette ***" Ben seni insanlara önder(İmam) yapacağım"*** demişti."Soyumdan da" dedi...1 İmam'a, 2 Vezir'e, 4 evtad'lara işaret, yine ilk iki rakam 3'ler, hepsi 7lere işaret etmesi açısından da hoş zevk verir, bu rakam. Şüphesiz doğrusunu Allah ve Resûlullâh bilir. Bu tür klasifikasyon için hangi kaynaklar okunabilir malum. Kur'an-ı Kerim'de 25 tanesinin ismi geçmektedir;

Hz. Adem,

Hz. İdris,

Hz. Nuh,

Hz. Hud,

Hz. Salih,

Hz. İbrahim,

Hz. Lut,

Hz. İsmail,

Hz. Ishak,

Hz. Yakup,

Hz. Yusuf,

Hz. Şuayb,

Hz. Musa,

Hz. Harun,

Hz. Davud,

Hz. Süleyman,

Hz. Eyyub,

Hz. Zülkifl,

Hz. Yunus,

Hz. İlyas,

Hz. Elyasa,

Hz. Zekeriya,

Hz. Yahya,

Hz. Isa, [aleyhimüsselâm]

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem

Kur'an'da isimleri geçmeyen tüm Peygamber hazeratı, Hamele-i Arş Melekleri, Hz. İsrafil, Hz. Cebrail, Hz. Mikail, Hz. Azrail ve tüm melekler, Hz. Hızır, Hz. Zülkarneyn, Habib-i Neccar Hz.leri, Hz. Asaf, Ashab-ı Kehf Hz.leri, Bedir, Uhud, Hendek, Kerbela şehit ve gazileri, Sahabe-i Kiram Hazeratı, Şam-ı Gariban, Ehl-i Beyt Hazeratı, Talut'un ordusundaki erler, Havariyun Hazeratı, Cümle Gavs'lar, Kutup'lar, Evtad, Nükeba, Nüceba, Abdallar, Ümena,

Melamiler, Rical-ul Gayb ve Ferdan Hazeratı, ancak Allah'ın bildiği bütün hizmetkârları, Büyüklerin değerli hoca ve öğrencileri hürmetine anmış olalım...

Bu peygamberlerden bahsedilirken de, bazı ayetlerde "Kitapta .... peygamberi de an" emri geçmektedir; 'Kitapta İsmail'i de an.

Çünkü O vaadinde sadıktı, bir resuldü, bir peygamberdi'.. Tabii ki Kitap Kur'an'dır burada... Ayrıca herkesin içinde okunması gereken kendi varlık kitabı olduğu gibi bir de yazılan kitaplar vardır. Evreni okumak, kendini okumak, Kitabı okumak ve okumak.

Kitap, Kamil'den Kamil'e Hitap buyuruldu. Kemâlat maalesef yok, ama söz harika...

Anmaktan maksat beraber olmaktır. 'Kişi sevdiğiyle beraberdir'. Hiç değilse örnek alma gayreti içerisinde bulunmaktır. Sevilenler içerisinde Peygamberimizin ailesine mensup olan büyüklerle birlikte, bir çok alim ve evliya zatlar, 'Ümmetimin uleması (Beni İsrail) peygamberler (i) gibidir'...kategorisindedirler. İsrail, Yâkub Peygamberin bir diğer ismidir.12 oğlu vardır...'Ben (rüyamda) 11 yıldızla, güneş ve ayı gördüm'. Yusuf 12/4...(12 ve 4 yan yana ...... 124) Beni İsrail aynı aileden gelen manasına vurgu yapmakla birlikte tüm Peygamberler Beni İsrail değildi. Bu bakımdan alim zatların bir kısmı diğer peygamberlere benzese de burada asıl kastolunanın genetik bağa da vurgu olduğunu düşündüren işaret midir diye düşünmeden edemiyoruz. Size iki emanet bırakıyorum vasiyetindeki durum gibi.

12 kardeş ve anne baba... 14'dür. Hurufu mukatta sayısına eş. Yaradılış hikayemiz de ise aile düzeneğine geçmeden ve geçerken şunları hatırlayabiliriz...

Zaman (vahdet Yaygısı)

İnsanın üzerinden, henüz anılan bir şey olmadığı bir süre geçmedi mi zamandan...İnsan (veya Dehr yani Zaman Suresi) 76/1

İlk ve tek insan (fakat tek kalamaz) 'Allah Adem'i topraktan yarattı....'

Tek olandan bir çok'a gidiş (Vahdetten Kesrete)

'Sizi bir tek nefisten yaratan, onunla sükunet bulsun diye eşini ondan yaratan Allah'tır'. Araf 7/189

3.'Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratan ve ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının' Nisa 4/1

Çiftler (ve çift sayılar) Bahsi

'Bütün çiftleri yaratan Allah..'Yasin 36/36 (Çift 36)

'Sizi çiftler olarak yarattık' Nebe 78/8

Şimdi ise bir tek insanın şeceresinden yola çıkalım, sayıları yan yana yazalım;

1 (kişi)... 2(Anne Baba)... 4 (Onların anne babaları) 124 Ayrıca;

Kişinin gece ve gündüzü, evveli ve ahiri, zahiri ve batını vardır, zıtları kendisinde topladığı zaman.. Kendi küllüne, zaman içerisinde, ulaşmak için. (Isra 29, Hadid 18, Ra'd 10, Lokman 29, Al-i İmran 145, ve benzeri ayetler)..O zaman (her konuda ki zıtlıklarla) 12+12 = 24 dür. Gün 24 saattir. 12 açık 12 gizli gibi. Yaradılış hakikatine ulaşmak isteyenler için ***"çekil aradan kalsın Yaradan"*** sözü söylenmiştir. Tanrı alenen zahir hale gelince evren yok olur, ve

tersi olunca perdelenmiş gibi de görünür...(zuhurunun şiddetinden gaibdir).. ***La İlahe İllallah 12 harftir arapçada, Muhammedun Resullullah da 12 harf. İkisi 24. Tevhid tüm hayatı kapsar, o kısaca, 24 saatin kapsadığı zamanlardır...*** Bu dünya hayatı ise 1 Gün (24 saat gibidir)

Bir olan ile 24 saatlik gün (ve onun 24 harfli manası) ... 124 (bu sayı 1, 2 ve 4'e bölünebilir)

Müminun 113; Derler, 'bir gün veya daha az, sayanlara sor'

Kehf 19; Ne kadar durdunuz? dediler:**'Bir gün veya günün parçası kadar'**

İşte bu gün kavramı...'Malik-i Yevmid Din'... Din Gününün Sahibi (Fatiha) esaslarından birisi... Gece gündüz, iyi kötü... Günüm karardı gibi... O gün için hep kıyamet günü dense de burada kıyam eden için bugün o gündür. Onun için iyi ve salih kullarla birlikte olmak buradadır... Nitekim görmek de buradadır denilmiştir**... 'Burada kör olan orada da kördür'...** Ayeti.

Mü'min 40/16 **'.... Kimindir Bugün mülk? Peki o gün ya da bu gün. Günü mana ve önemi nedir. Kitapta geçtiği halde o günkü soru; O Vahid ve Kahhar olan Allah'ın!'...**Gerçi aslında bugün de her gün de öyledir. O gün Kelime-i Şehadetin manası en yüce hakikattir. 24 Harf....Tecellilerin en Yücesi olan Efendimiz 12, Allah 12....harf ile anlatıldı...Biz seni Azim bir yaradılışta yarattık ayeti....Azim tecelligah.. Ve inneke le alâ hulukın azîm(azîmin). Ve gerçekten sen, çok büyük bir yaradılış üzerindesin. 68/4

Peki 12:

"Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre, Allah katında ayların sayısı 12" dir. Tevbe 9/36

'Yemin olsun ki Allah İsrailogullarından misakını almıştı da içlerinden 12 temsilci/başkan göndermiştik...' M aide 5/12 ayet..

'Taştan hemen 12 pınar fışkırmış idi' Bakara 2/60 ayet

Ayrıca biraz daha hakikat veçheleri için Tasavvuf Sözlüğü Seyyid Mustafa Rasim Efendinin yaklaşık 1300 sayfalık muazzam eserinin 898.ci sayfasındaki Kutup 12 dir bahsine bakabilirsiniz ya da aslı itibariyle Muhiddin-i Arâbinin Tefsir-i Kur'an-ı Mübinine veya Hazret referans gösterilerek çeşitli kitaplardaki açıklamalara. Şöyle denilmekte..**'oniki burç ve oniki aya zahiren onların tasarruflarının nümu-darı ola'**..Ancak bu piyasa astrolojisi değildir ve bizim de haddimiz olan bir konu değildir. Ayrıca yine denilmiştir ki taifeyi nükeba dahi 12 dir..aynı eser 899 sayfa...

İnsanın zaman içerisindeki durumu ise AN anlayışı ile açıklanmıştır. Evvel AN Ahir

Zaman içerisinde yaradılışların anıldığı anlar hürmetine genelde iki Ata hepimizin kromozomlarında vardır....Adem ve Nuh.... İşte bu:

A(Adem) N (uh)... .AN...

Anların toplamıdır gün. Bu bakımdan ayet ne kadar anlamlıdır **"O her an bir ş'endedir"** (yaratış fiil iş)

Harf ve sayılara, her şeye olduğu gibi anlam vermek güzel olsa da takıntı yapmamak, obsesif olmamak lazım şüphesiz...

Mesele ilim ve hikmete ulaşmak**. "Ya Rabbi ilmimi arttır de"** emirdir, tercih gibi tecelli etse de. Hızır olduğu düşünülen kişi için; **'kendisine katımızdan ilim verilen kulumuz'** denildiği gibi, Asaf bin Berhiya olduğu söylenen kişi için de ..**'kendisine kitaptan ilim verilen kulumuz'** buyurulmuştur... Katımızdan ilim, kitapta ilim ve nice ilim kategorileri.

1000 rakamı genelde çokluk (kesrettten) dan kinayedir denilir tüm dillerde...124.000 Peygamberden kinaye... Bu kitapta Güzeller ve Yücelerden 124 kişiyi esas almak kalbime geldi... Hem peygamberlere anma ve saygı, hem de alim ve evliya zatlara peygamberlere benzemiş olma keyfiyeti ne güzel övgü diye düşündüğüm için... Tabii bu 124 büyük ilk önce ya kitaplarını okuyup veya hayat hikayelerini istifade ettiğim büyüklerle başlayarak devam etsin istedim ama sayı çok artma eğilimi göstermek niyetinde. Sona ulaşamadık istifade ettiğimiz büyüklerin katarında... Tabii ki sadece birini bile anlamaya yetebilecek birikim ve görgüm maalesef tam değil..

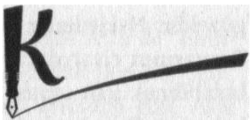
Son olarak da Meşhur esma hadisleri ile ilgili olarak M. İslamoğlu'nun Esma kitabının 1. cildinde tahkik ettiği ve değindiği konuyu eklemek lazım... Her peygamber ve veli-alim zat, Allah'ın isim-sıfatlarından bir veya birkaç tanesinin genelde, an itibari ile de (fiil) bir çoğunun tecellisidir. Yapılan incelemede Tirmizi ve İbni Mâce listelerinde yer alan isimler tek liste halinde toplanırsa, Allah ismi hariç 124 isim vardır... Bu da hadisin sıhhati konusu (Alimlerin sahasıdır) hariç rakama zaten bir sempati doğuruyor. 124 + 1 = 125 Yani... Allah Zat ismi ve devrin Abdullah olarak adlandıralan büyük kişisi içindir denilmiştir evliya tezkirelerinde. Üstelik Efendimiz de Abduhû (ve Resuluhû) dur. Yani Abdullah önce... O yüzden Peygamberlerin velilik ve Abdullah olma özellikleri öncedir... Diğeri üstünlük ve görevdir ve sadece seçimle olunur denilmiştir... Hoş evliyalık için de olunmaz doğulur denir ya... işaretleri çok... Zaten Efendimiz'in babalarının mübarek ismi de Abdullah'tır. Atasözü vardır... Oğul babanın (ve dahi isminin) sırrıdır, diye.

Feridüddin Attar'ın Tezkiretül Evliyasının önsözünün son sözleri ne güzeldir; Naklederler ki Cemal Mevsili Peygamberler Efendisinin Ravzasının civarıyla aynı hizada olan bir yerde bir mezarlık yer bulabilmek için canını dişine takıp kendisini mahvedercesine çabalarmış. Bu uğurda malını ve itibarını feda etmeye hazır olduğu bilinirmiş. Bulduktan sonra mezar taşma şu ibarenin yazılmasını vasiyet etmiş; **'Köpekleri, ön ayaklarını toprak üzerinde yaymış bir haldedir!'** Kehf 18/18...

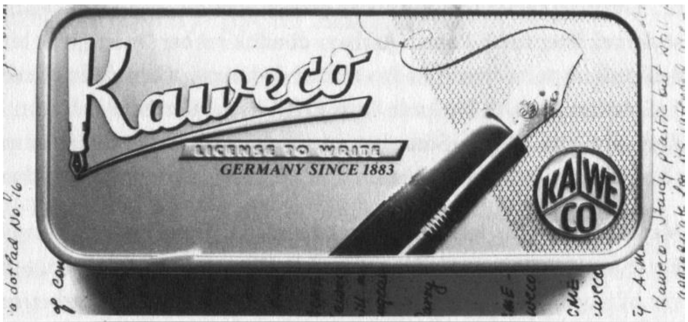
İş hayatında benim için dönemeç olan bir zamanda şahsıma yapılan bir iş teklifi için Amman'a gitmiştim. Büyüklerin kitaplarından öğrendiğim üzere şehirde ziyaret edilecek Peygamber veya evliya makamı olup olmadığını sordum ve Ashabı Kehf mağarası olduğu söylenen bir ziyaretgâha gittik... Bana da sanki orası gibi bir his geldi... Sarı Saltuk, Yunus Emre Ashabı Kehf gibi büyüklerin malum genelde bir kabri fakat birçok makamı olabilmekte. İnanmak zorunluluk değil elbette ve zevke dair bir konu. İçimden şöyle geçti... Uykuları bizler için uyanıklık örneği olan bu büyüklere selam söylemek isterim Ya Rabb... Arabaya döndük rehber Ömer (genç bir delikanlı idi ve ne iyiydi) Radyo Kur'an dedi Arapça ben de İngilizce Yes dedim. Açtı ve haykırdı Sure Kehf diye... Ben bile anladım... Kelp diyordu...18/18. Sonraları ismimdeki harflerin toplamının 18 olduğunu fark edince benim için de güzel bir anı olmuş oldu.

***

Mayıs 2014'de bir telefon aldım kızımdan... Hazırlanacak Yunus Emre programının jeneriği için aradı ve Yunus Emre için yazılmış şiir biliyor musun dedi... Arama motorlarına bak benim ezberim ve bilgim yetersiz dedim... O da baktığını ve iki tane bulduğunu ama daha çok lazım olduğunu söylemişti. Şair değilim. Ama hemen yardımcı olmak için yazmayı deneyip gönderdim... ***Gabriel Garcia Marquez***'in okumakta olduğum ***Yazmak için Yaşamak*** kitabının üslubundan etkilenerek amatörce yazma arzum tetiklendi... Kitap okuduğum cafe/kitapevinde...Kalemim yok... Bir kalem almak istedim... Kurşun kalem, bulduğumda 6-7 lira zannederken beğendiğim kalemin 111 lira olduğunu söylediler... Ama dediler bir de kutusu var...Kutu üzerinde Kaweco yazıyor.. Japon gibi isimli Alman kalemi... Ama K harfi şöyle:



Hani Nun vel Kalem (Mümkünat mürekkebi Hokkası ve Kalem) dercesine bir fikir zihnimden geçti....Üzerinde de İngilizce olarak License to Write yazıyor (yazma Lisansı...Yazmaya Ehil...der gibi... Her rakamı 1 olan kalemi almak şart oldu.



Bir kez daha şiir denemesi yapmış ve aşk yolu hakkında bir şeyler soran Japon sanatçı arkadaşıma okumuştum, o da onu 22. müzik albümünde ***Aşk Dediğin Odur ki***... adıyla parçalardan birisi olarak bestelemiş hatta posta yoluyla telif ücreti gönderip beni şaşırtmış idi.... Efendimiz için tek bir şiir yazdım onu da bestelediler...Ne diyeyim bilmiyorum... Bir iyiliğe niyet edip cennete girmek gibi bir şey.

Güneş doğar batmaz, hayat yaşanır,

Sabahtan akşama rüya yaşanır,

İnsanca yaşanmaz, nasıl yaşanır,

Yarışta, Yener, aşklar kazanır.

Çokluk yok olduğu zaman,

Sözlerim manasın anlarsa zaman,

Güzeller güzeli salındığı an,

Aman Yener, aman da aman.

Sonsuzluk kapısı dost yoludur,

Gitmek denen şey kalbe doğrudur,

Cümle canlar aziz, sözüm onurdur,

Vazgeçme Yener gönlün doğrudur.

Bu kitabın konusu olan tüm şiirler bilemediğim bir hızda 12 gün içinde yazıldı... Fakat tam bittiği sabah Kendisine Aşık olduğum Ata Babamı yitirdim (Haziran 2014'ün ikisi ile 25'i arasında Sevgili Ata Babam, Babam ve Kayınpederim, bir önceki ay da Sevgili Sertus sonsuz hayata geçtiler, Ruhları şad olsun)

Haşa; bu kitap açısından benzetmek olmaz ama Hızır'la Kırk Saat (Sezai Karakoç) kitabındaki 25.saat şiirinde,

Şam çarşılarında Şems alındı Mevlana'dan
Kendisine Mesnevi verildi

gibi; verildi sözü Molla Cami'nin Peygamber değil ama kendisine başkalarına verilmeyen pür vehbi ilham ile kitap bahşedildi demesine atfen ve çok güzel.. Ben tabii ki sadece şiir kabiliyeti olmayan birisine yazma imkânı bahşedilmesini kastediyorum... Ne bu satırlar

Mesneviye öykünebilir, ne de biz Mevlana'nın ayak bastığı toprak olmayı hak edebiliriz...

Şiirin devamı ne güzeldir;

Gökten Bir KARTAL geçse

Ve yere düşse gölgesi

Acaba bu Şems'in mi gölgesi

Evet **Peygamberimizin ve Evlatlarının bayrağının ismi Ukab'dır ve Kartal demektir bildiğiniz gibi...**

Nedense, annemin ailesinin memleketi olan Sivrihisar'a Manevi alemin en yüce bir Pirini çağırıp iknasıyla da anılan Nasreddin Hoca 124.isim-şiir olarak yine bir sürpriz ile hakkında şiir tasarruf etti... Herhalde...

İşte halimi sizlere arz ettim... Benim durumuma gelince..
Yarim benim 'göz önünde', Onu bana sormayın
Hakikatler aşk dilinden, sakın yanlış anlamayın
Bu devir nasıl gider, siz olun aldanmayın
Saadetlim ismiyle, gafil olup uyumayım...

Hâkim olsan, Yenerim, cürmün ile tartarlar
Tatar baban, manav annen, sana hepten ağlarlar
Efendisi olmayan, ciğer yürek dağlarlar
Gitti Saadetli Yar, ağyar bize ne yapar

Arslan Sertus elinden, öpesi olduk geçen
Telef olup gitmiştik dünya denen dinimden
Yar bize nazar kıldı, Muhtar olan kalbinden
Kaç Yenerim uçarak, emmârenin elinden

Sh: 7-16

SEYYİD SÂDULLAH-I EKBER Kaddesellâhü sırrahu'l âlî

Kalbindeki Âlâya bak,

87 kolay Alak, 97 kalacak,

Elif, Lam, Mim ile Sad,

Nuh gemisi konacak..

İnsan-u kalp kitabı,

Kimse bilmez fermanı,

Ne var ne yok bilin diye,

Öğüt verdi makamı.

Ehl-i Beyt'tir hakikati,

Kur'an'dandır alameti,

Saklı zahir hâzinesi,

Gözbebeği Sevgilisi..

***

NASREDDİN HOCA Rahmetullâhi Aleyh

Göle maya çalandan akıllısı var mıdır,

Bir tutam maya için büyük sular dar mıdır,

Kemalât dem iledir, vaktiniz varlık mıdır,

440 Yazılar

Nasreddin'e ağlarım, insafınız var mıdır?

Hikayeler Kur'an'dan gönlünüz tanır mıdır,

Eve giden baklava benim sanan aldanır,

Size dualar ettim, duyanlar şaka sanır,

Çoğu gerçekler vardır, tersinden anlatılır.

Hakikatin mayasıyla günlerimiz denizdir,

Denizi görmemişe göl söylesen yetmişdir,

Su sunula süt seçe, gönül hayret etmiştir,

Maya sanki ruh mudur, vücuda tam gelmiştir.

Kaynak: : M. Yener Sonuşen, Yücelerden Kafile, Sahibi: Berna Olgaç Çelikbaş, İstanbul, Ekim 2014

TARTIŞIYORUZ TARTIŞMIYORUZ

Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. Yarışıyoruz.

Kim yenecek?

Geçip. Karşılıklı oturuyoruz. Gelip. Onca yoldan. Çıkarıp, sigaraları. Yakıyoruz. Dumanaltı olup. Birbirimizi, boğazlıyoruz.

Kim yenecek?

Birbirimize zaman ayırıp. özel zamanlarda birbirimizi yiyoruz. Gollük orta bekliyoruz. Karşımızdakinin söylediklerini çürütmek için torbamıza eğilip, bir örnek çıkarıyoruz. Teslim olmak yok. Beraberlikle bitmez bizim müsabakalarımız. Uzatmalara gidip. Geliyoruz.

Rakibimiz kendi anlattığım güçlendirici iki örnek bulmuşsa, biz torbamıza eğilip. En az üç örnek. Gösteriyoruz. Kitaplar, filmler, gazeteler hepsi ardı ardına bize savlarımızı destekleyici kanıtlar taşıyıp. Gol kaydına muvaffak olmamızı sağlıyorlar. Yetmezse yolda, otobüste, vapurda gördüklerimiz; yetmezse üst kat komşumuz, bakkalımızın oğlu ya da gelini, işyerimizdeki kapıcı; yetmezse **"Bu bilimsel olarak kanıtlanmıştır bilader"** ya da **"Bugün. Batı da da böyle"**ler yedekten soyunarak oyuna girip. Rakibimizi kendi onsekizi içine hapsetmemize vesile oluyorlar.

Yaşantılarımızı vesile olsunlar diye yaşayıp. Biriktiriyoruz. Karşımızdaki konuşurken. Susup, dinlemiyoruz. İçimizden konuşuyoruz. Karşı savlarımızı, yem örneklerimizi hazırlıyoruz. Dinliyor-muş gibi yapıyoruz. Karşımızdaki sussa da lafa girsek. Üç yeni kanıt bulduk. Hani, unutmadan. Susmuyorsa lafa girip. Sazı elimize alıyoruz. Ve mesela, ***demokrasiden bahsediyoruz, örnekler uymuyorsa hafif tertip tahribat yapıp. Uyduruyoruz.***

Haklıyız, öyleyse kazanacağız. Madem ki kazanacağız demek ki haklıyız. Yarışıyoruz. Sözcükleri yarıştırıyoruz. Cephanemiz tükenirse, alakasız bir konuya sıçrayıp. Arkadan dolanıyoruz. Pes etmek yok. Karşımızdaki binbir sözcükle konuşuyorsa ve bini doğruysa, biz yanlış olan birini alıp. Bin yapıyoruz. Baktık olmuyor. Baktık rakip güçlü. Baktık, faka bastık. Hava ve saha koşullan onun lehine. "Vay ibne!" deyip. Memnuniyetsiz. Doğrudan kendisine saldırıp. 'Sanki sen...."lerle faullü gol atmaya çalışıyoruz.

Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. Benler arası şampiyonluk mücadelesi yapıyoruz. Ortada bir kupa var. Kim yenerse, Ben kupası onun olacak.

Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. Önce şöyle bir rakibimizi tartıyoruz. Eni, boyu, kilosu, dağarcığı, abnüları, başvurduğu isimler, kaynaklar. Açığı var. Saldırıyoruz. Topyekün.

Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. Bildiklerimizi, inandıklarımızı karşımızdakine kabul ettirip. Karşınızdakini boyun eğdirip. Kendimize aşk mektuptan yazmaya, kendimizi gözlerimizden öpmeye çabalıyoruz. Kaba kuvvet yok. Kaba kuvvet yok. Hepimiz okumuş insanlarız. İncelmişiz. Cahiller gibi birbirinin kolunu kıvırıp. Bağırttırmak yok. Kol kıvırmıyoruz. Hayır. Önce saçma olur, sonra bize yakışmaz ve ardından da ve benzerleri (v.b.) ve daha neleri neleri (v.d.n.n.) olur.

Hop! Kaba kuvvet yok. Sözcüklerimiz var. Onları biliyoruz. Onları bıçak gibi biliyoruz.

Biz biziz. Öyleyse doğruyuz. Bu durumda haklıyız. Mademki haklıyız. Demek ki kazanacağız.

Doğruyuz, herkes bize biat etmeli.

(Varsa) bütün şapkalar çıkmalı. (Varsa) diğer doğrular arasında en doğru mutlaka bizimki olmalı.

Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. İnsanlar arasında önceden bilmediğimiz, belirlemediğimiz bir paylaşım anma ulaşmayı hedeflemiyoruz. Sürprize yer yok. İyi taktik aldık. Tartışıyoruz. Tartışmıyoruz. Gol kokluyoruz.

Tartışmalarda 9 no'lu forma ile sahada yerimizi alıyoruz. Bu dünyaya maça geldik. Hepten deplasmandayız. Karşımızdaki **"Yanılmışım, sen haklısın"** derse, sırtına vurup. **"İyi müsabakaydı, sen de fena değildin'** diyerek, formalarımızı değişiyoruz. Sonra torbamızı sırtımıza asıp. Yeni müsabakalara doğru yola çıkıyoruz.

Gökte ay var.

AFB
Şizofrengi Dergi, Sayı 10,
Eylül 1993

PORNOGRAFİ İDEOLOJİSİNE GİRİŞ YADA PORNOGRAFİ HADIM EDER

Hzl: Mahan DOĞRUSÖZ

1.Pornografi Nesneleştirir:

Pornografi kadını nesneleştirir. Nesneleştirme kadını kendi bağımsız varlığı, benliği, iradesi, kişiliği olmayan insan olmayan bir “şey”e indirgemektir. Nesne bağımlıdır, kendini tanımlamaz, kendi dışındaki bir özne tarafından tanımlanır. Onun olmasını istediği gibidir. Öznenin istencine göre şöyle ya da böyle olur, şöyle ya da böyle görünür, öznenin isteği doğrultusunda mutlu eder, zevk verir, tatmin eder, şehvet ve haz kaynağı olur, kışkırtır ya da mutlu edilir, zevk verilir, tatmin edilir, kışkırtılır. Bütün bunlann hiçbirini seçmez; bunlar onun için belirlenir. Seçimlerinden hiçbiri kendi bireyselliğinin göstergeleri değildir. Etken ve edilgen olması nesnelliğiyle çelişmez. O, efendisinin, öznesinin olmasını gerektirdiği gibidir. Burada iki cins arasında varolan bir hiyerarşiden söz edilemez. Buradaki hiyerarşi, özne ve nesne arasındaki hiyerarşidir. Nesne istenildiği gibi kurgulanır, seyredilir, soyulur, giydirilir, okşanır, ve ilerisi! “O” içi boş bir maket, bir vitrin mankenidir. Tek amaç, “özne”nin “kendini var edebilmesi”, pornografik düzlemde tatmin edebilmesidir. Burada kastedilen tatmin sadece bedensel değildir, insan bedenseliigi, insan düşünselliğinden bağımsız değildir, insan, ona hükmeden doğayı bir yönüyle aşmıştır. Bütün kurgulan kültürle belirlenir, yoğrulur! Beden, bedensel tatmin, kadın, erkek, cinsel ilişki, boşalma... Bütün bunların hepsi kültürel kodlardır. Sonsuz sayıda kültürel göndermeleri vardır, sonsuz sayıda kültürel çağrışıma yol açarlar. Burada iddia ettiğim bedenlerimizin olmadığı, kadın ve erkek olmanın ya da genel manasıyla cinselliğin bir yanılsama olduğu değil; sadece varolan bu “verili” gerçeklerin, düşünsel mekanizmalar aracılığıyla kültürel kodlara dönüştürüldükleri ve sadece ve yalın manasıyla “doğal” olarak adlandırılamayacak olmalarıdır.

2. Pornografi Stereotipleştirir:

Burada bahsettiğim stereotipleştirme [şablon, basmakalip örnek, stereotip. f. -i basmakalıp bir kategoriye sokmak] kadınların değil, yukarıda da adını koyduğum gibi nesnelerin stereotipleştirilmeleridir.

a. Görüntülerin stereotipleştirilmeleri:

Pornografi nesnesini (kadını) fiziksel özellikleriyle, görüntüsüyle tanımlar, sunar. Pornografik kadın imajının sınırları belirlidir. Belki, bir tek stereotip yoktur; ama sınırlan çok iyi çizili, çok iyi tanımlanmış stereotipler vardır. **Nesnenin kendine özgü bir görünüşü (varlığı değil) yoktur. Burada kastedilen, kendinde bulunan beden uzuvlarının, nesnenin kendilindenliğine bile ait olmaması, tanımlı şu ya da bu kategorinin (stereotipin) birine ait olmasıdır. O anda bir kadına bakıyor, izliyor ya da dokunuyor değilsinizdir. Karşınızdaki sadece kurgusal bir kategorinin (stereotipin) rastgele bir örneğidir.** Kategorinin diğer olası örneklerinden hiçbir farkı yoktur.

b. “Nesne"nin davranış ve iç dinamiklerinin stereotipleştirilmesi :

Pornografi “kadın" davranış ve iç dinamikleriyle ilgili stereotipler oluşturur. Kadın itaatkardır. Sizi ister, boyun eğer, her an sizin istekleriniz doğrultusunda hazırdır, sizi merkez yapar,

köleniz, nesneniz olur, itiraz etin ez, tatmin olur, beniniz, egonuz için vardır! O bir seks makinesidir, kırılganlık, duygusallık onun maskesidir, “o" aslında elinizi uzattığınız yerdedir, uzatın elinizi, aslında, kıştırtan, isteyen odur.

Nesneniz tek boyutludur. Burada kastedilen sizden istediği ve vermeye hazır olduğu bir tek şey vardır. Bu nesne, size bu tek boyutun yanında başka hiçbir şeyi çağrıştırmaz. Yani, bu noktada insanın tam bir değil İçmesidir. Sizden seks istiyordur ve size seksi vermeye hazırdır;, ama bunun yanında sizde diğer hiçbir çağrışıma yol açmaz: hüzün, şefkat, acı, sevgi, acıma, takdir, aşk, yakınlık gibi... Onu sevemez, ona yakınlık duyamaz, aşık olamaz, onu takdir edemez, onun hüznünü paylaşamaz, onunla ağlayamazsınızdır.

Aynı zamanda, pornografik kadın imgesi (nesne) bir süreci içermez. Geçmişi yoktur. O, pornografik “süreğen" “şu ana" aittir, şu andaki tek boyutluluğu öyle olagelmiştir. Hiçbir zaman yukarıda saydığım duygulanımları içermemiştir; zaten size çağrıştıramazdır. O cinsel kurgunuzun nesnesidir, şu andaki ve olası sonsuz “şu anda”. Yarın ya da bir ay sonra derginin sayfasını açtığınızda ya da görüntüsüyle karşı karşıya geldiğinizde size yine aynı şeyleri çagrıştıracaktır.

c. Cinsellik ve Cinselliğe Dair Kurguların Stereotipleştirilmesi:

Pornografi cinselliğe dair bir “kurgunun", kendince bir kurgunun ta kendisidir. Cinsellik başlıbaşına bir stereotiptir pornografide. Başı, adımları, sonucu, oyuncuları, doğruları, yanlışları olan mekanik bir el kitabı, cennetin altın anahtarıdır. Kadın sözede geldiğim bir seks makinası, boş bir vajina, plastik bir vitrin mankenidir. Sizse dünyanın merkezisinizdir, okşar, sokar, boşalır, yok edersiniz. Seks duyguları içermez, bilirsiniz. Tatmin etmenin, olmanın yollan vardır: yazar, okursunuz, bakarsınız. Siz de bir makinesinizdir artık.

3. Pornografi Mittir.

Pornografi mittir; çünkü gerçeğin değillemesidir. Gerçeğin mutlaklıgı ya da kurgusallıgı üzerine tartışmalara girmeyeceğim burada. Tek demek istediğim, pornografi varolan ampirik gerçeklikle uyuşmaz. **Kadınlar pornografinin sunduğu seks makineleri değildirler. insandırlar ve sırf bu yüzden çok boyutludurlar. Duyguları, düşünceleri, bireysellikleri vardır; elinizi uzattığınız her an orada değildirler, severler, aşık olurlar, düşünürler, karar verirler ya da nefret ederler. Yani, özerk birer varoluşları vardır.** Varoluşlarının amacıysa erkek merkezinin bir uydusu olmak, onun doğrultusunda tatmin etmek ya da olmak değildir. Her insan gibi hayal kırıklığına uğrarlar. Kadınlar onların olmalarını ve görünmelerini istediğiniz gibi değildir. Vardırlar ve görünürler.

Erkeklerse dünyanın merkezi değildirler. Dünya penislerinin etrafında dönmez, zannettiklerinden ve onlara dayatılandan daha çok boyutludurlar. Acı çeker, hüzün, aşağılık duygusu, güvensizlik, kaygı, güçsüzlük yaşarlar. Şefkate muhtaçtırlar. Sever, aşık olur, yakınlık duyarlar! İnsandırlar!

Pornografi insanın çok boyutluluğuna ket vurur. DUYGULARI BÜTÜNLÜKLERİNDEN AYRIŞTIRIR, ARALARINA DUVARLAR ÖRER, ŞİZOFRENLEŞTİRİR. **Pornografik cinsellik süreci olarak sunulan “şey” de bu noktada bir mittir, insan hayal gücüne ket vurduğu oranda baskısı ve otoriterdir. Tektipleştirir. Cinselliği kalıplaştırır, bireyselliğinden ve sezgiselliğinden koparır, insanların bireysel yaşamlar kurmalarına engel olur.**

CİNSELLİĞİ VE İNSANI HADIM EDER!

MAHAN DOĞRUSÖZ

Şizofrengi Dergi, Sayı 13,
Mayıs 1994

DELİLİK ÜZERİNE KONUŞMALAR

BİR "AKIL HASTASI"

İŞ

Masa başı işleri, bir yere bağlı olarak çalışmak beni sıkar. Kravat takmayı sevmiyorum. Memuriyeti sevmiyorum. Kravat afedersiniz yular. Betice bir anlamı yok. İler koyun kendi bacağından asılır sözünü kabul etmiyorum. Neme lazımcılık en büyük alçaklıktır. İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplum sorunlarıyla ilgilenmesi gerekir. İlgilenmiyorsa gitsin mağarada yaşasın.

HAYATIN ANLAMI?

Bu dünyaya kendi isteğimizle gelmediğimiz gibi, yaşadığımız hayatta ola gelen olayların islediğimiz gibi olmamasını doğal karşılamamız gerekir. Sağa sola bakarak karşıdan karşıya geçsek bile, alkollü vasıta kullanan birinin kurbanı olabiliriz.

KAİNAT?

Bir gün kovaya su doldurdum. Süpürgeyi daldırdım. Duvara sürdüm. Çeşitli şekiller meydana geldi . O şekillerin meydana gelmesi tesadüfi olduğu gibi, kainatın meydana gelmesi de tesadüfi midir?

BAŞKA ÜLKELER?

Çok gezen değil, çok okuyan bilir. Okumayı seviyorum. Doktorların çelişkiye düştüğünü kabul etmektense sigaranın sağlığa zararlı olmadığını kabul ederim.

GELECEK?

Dünyayı tosuncuklar idare ediyor. Tosuncuklara ihtiyaç duyulmayan bir dünya özlüyorum. Aletlerin idareye ihtiyacı var. insanların idare edilmesini aklım kabul etmiyor.

ENTELEKTÜEL?

Entelleşmeyelim diyorlar ama moda olan birşeyi takip etmek lazım aslında.

MÜCEVHER, EV EŞYASI, ELBİSE?

Kitaptan başka mal mülküm yoktur benim.

SİNEMA?

TV seyrediyorum. Haberleri, filmleri, gece jimnastiğini. Kırmızı Koltuğu seyredemiyorum. Babama ait TV'nin mülkiyeti.

TARİHTE HANGİ DÖNEMDE YAŞAMAK İSLERDİNİZ?

Devamlı geçmişleri ile övünenler gelecekten ümitlerini kesmişlerdir. Yaşadığım zamandan memnunum.

PSİKİYATRİ NASIL OLMALI?

Herkes kendi kendisinin doktoru olmalı. Bu önerimi geri alıyorum. Çünkü o zaman mevcut psikiyatristler, bu işsizlik ortamında ne yaparlardı.

**

BİR İNŞAAT İŞÇİSİ

DELİ?

Arife tarif gerekmez. Akıl dengesi noksan olan kişidir benim duyduğum. Bazı kişilerde de akıl fazlası olur, onu taşıyamaz. Deli her zaman iyi hisseder. Çünkü gerçeği görür. Ben buna tanıkta oldum yani. Adam aklını kaybetmişti. **Hoca vaiz ederken, hocanın noksanını anladı. "Ağır ol" dedi, "arabalar çarpışacak '.**

TÜRLERİ?

Valla bilmem. Zır deli vardır. Hiçbir şeyle ilgisi olmayan kişiye derler.

TEDAVİSİ?

Onu hekimler bilir.

Akrabanız "deli" olsa? Ben de onla üzülürüm. İnsana iç acısı verir. Çünkü elden birşey gelmiyor.

HASTANELER OLMASA?

25 yıl önce vardı, bizim köyde deliler. Adam saraydı. Çekip dağa gidiyordu. Zincirliyorlardı. Hastaneler iyi oldu.

**

BİR ÇİFTÇİ, 65 YAŞINDA.

DELİ ?

Ne diyeyim. Okuma yazma bilmem. Serseri serseri gezer. Şey konuşur. Uydur birşeyler yaz işte.

TEDAVİSİ ?

Hastanede yatarsan olur. Çok iyileşirler. Yengem benim deli oldu, iyileşti. Şakir yattı, iyileşti.

PSİKİYATRİ ?

Ne bileyim be kardeşim..

**

BİR EV KADINI, 36 YAŞINDA.

DELİ ?

Aklından noksan deriz. Beyninde zedelenme olur. Aklını kaçıranlar da olur. Öyleler de var.

'TÜRLERİ ?

Olmaz mı ? Kaç türlü deli var. Haliyle belli olur. Geziminden, konuşmasından. Hasta ya. Bilemez, konuştuğunu.

TEDAVİSİ ?

Olmaz mı ? Olmasa daha çok yürür, türer.

Akrabanız olsa ?

Ne var elimizde ? Ne yapabiliriz ki ?

PSİKİYATRİ ?

Ne bileyim ki ? Ne o ?

Hastaneler olmasaydı. ? Etrafı sararlardı. Dolarlardı etrafa.

FATİH ALTINÖZ
Şizofrengi Dergi, Sayı 2,
3 Haziran 1992

***

Dünya üç beş bilgisizin elinde

Onlarca bütün bilgi kendilerinde

Üzülme eşek eşeği beğenir

Hayır var sana kötü demelerinde

Ömer Hayyam

DOSTOYEVSKİ VE İNTİHAR

Hzl: Durul ve Yağmur TAYLAN

Fyodor M. Dostoyevski, herkesin bildiği gibi çağdaş edebiyat, dinsel düşünce ve psikolojiye olan katkılarından dolayı dünya edebiyatının devlerinden biridir. Yazar, psikolojiyi görkemli eserlerindeki artistik çabanın bir yan dalı olarak kullanmasına rağmen, insan karakterine derinlemesine dalışı, motivasyon ve tutkuların belirsiz köşelerini insan davranışlarının geniş sınırlan içerisinde aydınlatma becerisi ile günümüz okuyucusunu derinden etkilemeye devam etmektedir.

Romanlarındaki bu özellik, **Freud, Adler, Rank, Stekel, Alexander ve Horney** gibi dinamik psikiyatrinin kurucu ve önderlerine örnek oluşturmuştur.

Freud bilinen bir denemesinde Dostoyevski'nin çalışmalarında parricid temasını araştınr ve yazarın epileptik nöbetleri (sara hastalığı) ile kompulsif kumarbazlığını Oedipus kompleksinin ışığı altında analize yönelir. Adler 1918'deki bir konferansında Dostoyevski'nin artistik, etik, filozofik ve psikolog taraflarını övgülendirir. Rank psikanalitik çalışması ***"The Double Öteki" (1925)*** de, Dostoyevski'nin aynı adlı uzun öyküsünü oldukça şaşırtıcı ve 'Doppelganger' temasının derin bir sunuluşu olarak tanımlar. Çaresiz Golyadkin daha sonra yıkımın ve ölümün habercisi olacak rakibini kopyalayan bir narsisistdir. İntihar dolaylı yoldan ima edilir ancak Goldyakin'in kaderi kuşkusuz psikozdur, intihar değil. Stekel, Horney, Alexander ve Laing nörotik karakterler üzerine görüşlerini Dosteyevski karakterlerine başvurarak berraklaştırmışlardır.

Varoluşçu yazarlar ise Dostoyevski'nin intihara yatkın karakterlerini yeniden keşfetmişler ve dikkatlerini bu karakterlerin karmaşık psikolojik motivasyonlarına çekmişlerdir. Camus, Krilov'un mantıksal ve ideolojik intiharının absürd niteliğine çarpılmıştır. Farber'in intihar üzerine varoluşçu fenomenolojik denemesi **"Despair and the Life of Suicide; in the Ways of the Will",** Krilov'un mazur gösterilmiş intiharı ile ilişkisinin tartışılmasını içerir. Buber sakin ve ussal Stavrogin'i intihara sürükleyen utanç ve suçluluk duygularını araştırmıştır.

Dostostoyevski yazınındaki intihar teması psikolojik kompleksiteler açısından çok zengindir. Bu yazıda intihar davranışının Dosteyevski yazınında, gazeteciliğinde ve kendi öz yaşamındaki yeri incelenecektir.

EDEBİYAT

Dostoyevski yazınında intihar çoktur; 17 karakterden fazlası kendini öldürmüş, diğerleri de intiharı tasarlamış ya da intihara yeltenmiştir. Bunlardan bazıları, intiharları dolayımlı yollardan verilmiş ana karakterlerdir. Diğerleri, intiharları bazen romanın gelişimi açısından zorunlu, ya da aksiyonun en dış halkasını oluşturan minör karakterlerdir.

Arada sırada da yalnızca raslantısal veya tamamen ilgisizdir.

Dostoyevski romanında intiharın rolünü anlamak için ilk önce onun bir ***ex nihilo*** yaratmadığı akılda tutulmalıdır. Onun bağımsız dehası bir edebi gelenek içerisinde dışa vurulmuştur. Kullandığı dramatik tekniklerin, karakterizasyonların, entrika yapılarının, betimlemelerin vb.

bir çoğu Avrupa edebiyatının ana akımlarıyla, özellikle de Gotik ve Fransız yazınıyla sıkı sıkıya bağıntılıdır.

İntiharlarının çokluk biçim ve dramatik niteliği Balzac'ın "insanlık Komedyacındaki bu tür davranışları ve bunların önemini çağrıştırır. Gerçeklen de Dostoyevski edebi kariyerinin başlangıç dönemlerinde, büyük oranda Balzac'ları etkilenmiş, adeta onun aktarıcısı konumundadır.

Dostoyevski'nin intiharı betimlemedeki dehası, ne intiharı gelişkin bir edebi anlatımla sunmasında, ne de edebi geleneği alt üst ederek olmaktadır. Daha çok insanın durumunun derin ve bütünsel bir kavrayışı nedeniyledir.

Dostoyevski yazınındaki intiharların bir çoğunu ezik, acı çeken, aldatılmış, kötüye kullanılmış (misused) bireylerin gerçekleştirdiği 'kurban intiharları' oluşturur. Çoğunlukla bu gruptakiler, çocuk ya da genç kadınlar, özellikle de cinsel temaruza uğramış genç kızlardır. "Yazarın Günlüğü" bu türden bir çok örnek içerir ve Dostoyevski'nin çalışmalarında "Kurban-çocuk" teması bol miktarda bulunur.

Bu intiharlardan ikisi; "The make one"daki isimsiz kahraman ve "Ecinniler" deki Slavrogin tarafından tecavüz edilen genç kız Matryosha'dır, ve aşağıda daha ayrıntılı tartışılacaktır. Bu gruptaki diğer örnekler; "Suç ve Ceza"daki Svidrigeilov'un kurbanları ve "Delikanlı"daki üç karakterdir.

"Suç ve ceza" başlangıçta intihar kurbanlarını betimler. Svidrigailov tarafından intihara kışkırtılan iki kişiye kısaca değinildiği bölüm, bu temanın ana karakteristik ve belirtilerini berraklaştırmaya hizmet eder. Dostoyevski yazınındaki daha sonraki örnekler, bu basil çekirdeğin tümüyle kabülü ve mantıki geliştirilmesidir. <u>Svidrigailov, kendi kazançlarını uğruna insanları idare eden, aşağılayan ve alay eden, benmerkezci hedonist birisidir. Uşağına çok kötü davranır ve onu intihara sürükler. Svidrigailov bir genç kızı cinsel temaruza uğratır ve çocuk kendini öldürür.</u> Son derece dramatik bir sahnede Svidrigailov kendi intiharından hemen önce, bu kızın trajik yazgısını düşünde görür. Bu düşte 14 yaşında genç kız kendini suda boğar ve güler: **"Soluk dudaklarındaki tebessüm sınırsız, hiç de çocuksu olmayan bir keder ve keskin bir acıyla doluydu."**

"Delikanlı" bir çok intihar ve intihar girişimi içermesinin yanında, üç kurban intihar örneği barındırır. Bu tür intiharla, Dostoyevski'nin roman için notlarında da görülebileceği gibi romanın ilk planlarında tasarlanmıştır.

Lidya Ahmakov 17 yaşlarında, 'kötü, entrikacı ve yalancı1 Versilov'a aşık, hastalıklı bir kızdır. Versilov'un kızın üvey annesine aşık olduğu söylentisi mevcuttur. Büyüleyici bir atmosferde, duygularının ikiyüzlü ve umarsız manipülasyonuyla kız kendini zehirler. Kısa bir süre sonra babası, kızının ölümünün yasının etkisiyle felçten ölür.

Olga, dul annesiyle birlikle şehre yeni gelmiş bir genç kızdır. Bir başlan çıkarma ve 'genelev' olayından sonra Versilov'a borçlanır. Ancak Versilov'un 'kötü' kişiliğini fark edince parayı geri verir ve aynı odada uyumakta olan annesinin yanında kendini asar. Karanlıkta yazılmış bir intihar notu bırakır: "Sevgili anne, henüz başlamadayken yaşamına son vererek, seni kedere boğduğu için kızım affet. Senin Olga'n" "Delikanlıdaki kurban-intihar temalarının sonu, nazik ve bilge bir serf olan Makar Ivanoviç tarafından öykü içinde öykü tekniğiyle anlatır. Önemi ve duyarlı çekiciliği anlatıcının şu sözleriyle ironik bir biçimde açığa çıkar: " Öyküyü atlamak

isleyen, bunu yapabilir." Küçük çocuk yoksul ve dul annesiyle birlikte yaşamakladır. Annesinin zengin bir tüccardan yardım isteği geri çevrilmiş, bu yüzden de dört kız kardeşi ölmüştür. Çocuk tesadüfi olarak, tüccar tarafından merhametsizce dövülür. Daha sonra tücaar çocuğun koruyucusu olmaya ve onu eve almaya karar verir. Tüccar tarafından sürekli tedirgin edilen çocuk lam bir terör içinde yaşar (zayıf ve sessizdir ç.n) Bir gün çocuk kazayla değerli bir lambayı kırar ve panik içinde dereye doğru koşmaya başlar. Tüccar da peşinden gider, gözdağı verir. Bunun üzerine çocuk iki yumruğunu iki meme başına dayamış, gözlerini gökyüzüne dikmiş bir durumda suya atlar ve boğulur. Bundan sonra düşleri tüccarı rahat bırakmaz. (Bu düşleri kimseye anlatmaz) Bir öğretmene çocuğun intiharını anlatan bir resim ısmarlar. Resimde çocuk gökyüzünde cennetin melekleri tarafından karşılanıyor olacaktır.(Çocuk resimde intihar etmek üzereyken ki haliyle görünecektir: iki yumruğu iki meme başına yapışmış olarak ç.n.) Ressam böyle bir resmi yapmasının mümkün olmadığını söyleyerek bu isteği geri çevirir. Ve şöyle bir resim önerir: Çocuğa doğru gökyüzünden indirilmiş bir ışık huzmesi olacak. Daha sonra tüccar çocuğun annesiyle evlenir, 'iyi ve şefkatli1 bir adam olur. Bir çocukları olur ancak tüccar ölen çocuğun düşünü görmeye devam etmektedir. Sonunda kendi çocuğu da hastalıklı büyür ve ölür. Tüccar tüm servetini karısına bırakarak göçer ve hacı olur.

Dostoyevski romanlarında daha bir çok kurban-intihar mevcuttur. Bunlar çokluk genç, yardıma muhtaç ve yoksuldur.

Diğer bir karakteristik, kurbanların hep aynı özelliklere sahip olması ve öyküye olan dolaylı konumudur. Makar'ın öyküsündeki çocuğun ismi verilmez. “Delikanlı" daki Lidya ve Olga'nın adlan ise, intiharları öykülendikten sonra verilir. Sıklıkla bu intiharlar ana öyküden yalıtılmış olarak verilirler. Tüm bu teknikleri kullanıyor olması, Dostoyevski'nin bu intiharların açıklamasına girmekten kaçındığını destekliyor gibi görünmektedir.

Kurban-intiharlar, kendilerine acı çektirmiş olanları sürekli rahatsız ederler, özellikle düşlerde. Svidrigailov kendi intiharından hemen önce, kendini öldüren kızı düşünde görür.

Stovrogin düşlerinde: "Karşımda Matryoşa'yı (Ah, gerçek değildi bu. Gerçek olsaydı, bir kerecik hiç değilse bir kerecik... bir saniye için, hiç değilse bir saniyecik gerçek olsaydı. Konuşabileceğim, canlı Matryoşa olsaydı karşımda.): pek zayıflamış, ateşli hasta olduğu gözlerinden belli Matryoşa'yı tıpkı o zaman odamın kapısında durmuş, başını sallar, küçücük yumruğuyla beni tehdit ederken olduğu haliyle karşımda gördüm. Ömrümde hiç bir zaman bu denli acı çekmedim. Beni tehdit etmeye çalışan (Neyle? Ne yapabilirdi bana, ah tanrım!) ama kuskusuz yalnızca kendisini suçlayan, henüz hiçbir şeyi anlayamayan zavallı bir yaratığın acıklı umutsuzluğu. Kendimi bildim bileli böyle bir şey gelmemişti basıma. Gece oluncaya kadar oturdum yatağımın içinde, kıpırdamadım yerimden zamanı da unutmuşum. Su anda içimdekileri kağıda dökebilmeyi, otel odasında çektiklerimi anlaşılır bir dille anlatabilmeyi çok isterdim. Vicdan azabı, ya da pişmanlık dedikleri bu mudur acaba? Bilmiyorum, hiçbir zaman da bilemedim bunu. Ama yalnızca bir şeye dayanamıyorum. Onun o hali, özellikle, odamın kapısında durduğu o hali çok ağır geliyor bana. Ne daha önceki, ne de sonraki hali Küçücük yumruğunu havaya kaldırıp beni tehdit etmek için salladığı hali yalnızca... Yalnızca o an, yalnızca o baş sallayışı... Beni tehdit edişindeki tavrı artık gülünç değil, acı vericiydi benim için. Acıdan çıldıracak gibi oluyordum. Bu acıdan kurtulmak için bedenimi işkence masasına yatırabilirdim. Suç işlediğime, ona, onun ölümüne acımıyorum, yalnızca o bir ana dayanamıyorum bir türlü. Çünkü o günden beri hiç gitmiyor gözlerimin

önünden, cezaya çarptırıldığımı da kesinlikle biliyorum. O günden beri buna dayanamıyorum işte, daha önce de dayanamıyordum ya, farkında değildim, hemen her gün geliyor gözlerimin önüne. Kendi kendine gelmiyor, kendim çağırıyorum, çağırmadan edemiyorum, onsuz yaşayamıyorum. Ah, ayıkken bir kere görebilsem Matryoşa'yı. Hayalini görmeye de razıydım. Bir kere bile olsa, iri, hasta gözleriyle o zamanki gibi gene baksın bana istiyorum, gözlerimin içine bakıp da gülümsesin... Budalaca bir umut, olacak şey mi bu. (Cinler, Türkçesi; Ergin Altay, Can Yayınlan 1984)"

Son romanlardaki ana karakterlerin intiharları incelendiğinde, hepsinin de aynı grupta toplanabildiği görülür. (Svidrigailov, Kirilov, Stavrogin ve Smerdyakov). "Suç ve Ceza"daki Svidrigailov acımasız, kendi doyumuna düşkün, paragöz biridir. Kahramanımızın kızkardeşini baştan çıkarmaya çabşır. Kirilov ve Stavrogin "Cinler"de belirirler. Kirilov devrimci bir örgüt üyesidir fakat çevresindeki insanlarla duygusal kopukluğu olan, içine kapanık birisidir. Smerdyakov (Karamazov Kardeşler) epileptiktir ve yaşlı Karamazov'un gayrı meşru oğludur. Kibirli ve egoistdir, başkalarının değerleriyle alay eder.

Bu dört karakterde de abartılmış bir irade, benlikçilik ve narsisizm ortaktır. Hepsi de toplumun her türlü normuna boyun eğmeyi reddeder. ***Bunlar Durkheim'ın "egoistik intihar" örnekleridir.*** Kendi kişisel "egolarının gücünü göstermek için, insan varlığını destekleyen her türlü aile, grup, kişi ve ilişkiler ağından kendilerini mahrum bırakırlar.

Aşırı irade teması Kirilov'da oldukça kaba bir biçimde görünür hale gelir. Kirilov'un "Cinler"de söylediği sözler, Dostoyevski'nin tutuklanmasından hemen önce, devrimci bir topluluğa karşı verdiği söylevdekilerin hemen hemen aynısıdır: **"Kendimi öldürmek zorundayım, çünkü özgürlüğümün doruğu kendimi öldürmemdir."** (a.g.e.s.587)

Tüm bu egoistik karakterler, intihar yanında saldırganlık davranışını da sık sık gösterirler. Hepsi de homicid'e (cinayet) yatkındır. Svidrigailov karısını öldürür. Smerdyakov yaşlı Karamazov'un gerçek katilidir. Stavrogin cinayete yellenmediği halde, birçok karakterin ölümünden suçluluk duyar, intihar notunda Kirilov, Şalov'u öldürdüğünü kabul eder.

Dostoyevski yazılarında intihar ve cinayet arasındaki yakın ilişkiyi betimler ve ikisi arasındaki teorik antagonizmanın yüzeysel olduğuna değinir. Bu formülasyon Lester tarafından doğrulanmıştır (Lester D., Why people kill them selves.'A summary of research findings on suicidal behavior, 1972). Öte yandan Durkheim yıllar önce, intiharın farklı çeşitleri olduğunu söylemiş, bazılarının cinayetle akraba, bazılarının ise antagonist olduğunu belirtmiştir. Dostoyevski karakterlerinde saldırganlığın bu iki formununda söylenebilir.

Kurban-intihar ve egoistik-intihar arasındaki ortak bir öğe de dinsel perspektiftir. "The Meek One"daki kadın kahraman ölümüne bir kutsal ikona sarılarak atlar. "Delikanlı'daki yaşlı hacı Makar, intihara ilişkin Tanrı bağışlayıcılığını tartışır ve hemen ardından zengin tüccar tarafından intihara sürüklenen çocuğun uzun öyküsünü anlatır. Tüccar, çocuğun intiharını anlatan bir resim ısmarlar. Resimde çocuk gökyüzünde, cennetin melekleri tarafından karşılanmaktadır.

Dostoyevski kurban-intiharları haklılaştırmaya çalışırken, eski Rus din adamlarından büyük oranda etkilendiği görülür. Bu din adamlarının; ölümün Büyük Peler'in zulümlerine boyun eğmekten iyi olduğu, yakılarak ölümün yaklaşmakta olan "son yargılama"nın habercisi olduğu ve en azından bazı gruplarda intiharın bir kurtuluş olabileceği gibi inanışları vardır.

Egoistik intiharlardaki dinsel tema örneğin; "Karamazov Kardeşlerdeki Smerdyakov'un ilk konuşmasında görülür. Burada Serdyakov Rus halkına olan inancını yitirdiğinden kendini mantıksal bir biçimde öldürür, ki bu "kendini öldürür, çünkü Rus kilisesinin kutsal misyonuna olan inancını yitirmiştir" şeklinde yorumlanabilir.

Din ve egoizm arasındaki karşıtlık ilişkisi bağlamında, Kirilov en kaba çizilmiş karakterlerden biridir. **"Eğer Tanrı varsa herşey onun iradesidir ve ben ondan kaçamam. Eğer yoksa, bu tamamen benim irademdir ve ben irademi göstermeye mecburum."** Kendini öldürmekle Kirilov Tanrı olacağını iddia etmektedir. Yaşamının bu son anlarındaki ajitasyonu onun mantıksal planının kaba bir rasyonalizasyona ve histeriye dönüştüğünü gösterir".

"Budala"daki Ippolit belki de Dostoyevski'nin en dramatik intihar vakalarından biridir. Uç aylık bir yaşamı kaldığını öğrendikten sonra, insanla dolu bir odada yukarıdakilere benzer egoistik öğeler taşıyan itiraflar ve haklılaştırmalarla dolu bir makale okur: **"Aklımı çelen başka birşey daha var: Yaşam üç haftalık hükmüyle elimi kolumu kıskıvrak bağladığına göre bana yapacak tek şey kalıyor, o da intihar. Kendi gücümle başlayıp bitirebileceğim tek iş bu. Kimbilir, belki ben de bir işte akla gelebilecek son olasılıktan yararlanmak istiyorum. Bazen baş kaldırma da önemli bir iştir..."** (Budala, Türkçesi.Mehmct Özgül, Cem Yayınevi s.494)

İppolit daha sonra çevresine bakar, bir pistolü şakağına dayar ve tetiğe basar. Pistol ateş almamıştır çünkü ateşleyici kapsülleri yoktur.

"Başlangıçla herkesin üstüne çöken korku yavaş yavaş dağılarak yerini gülüşmelere bıraktı. Bazıları ise büyük bir zevkle, kahkahalarını gizlemeden pis pis gülüyorlardı, İppolit sinir nöbetine tutulmuş gibiydi. Bir yandan hüngür hüngür ağlayarak çaresizlik içinde kıvranıyor, bir yandan da önüne gelene derdini anlatmaya çalışıyordu... bir sürü yemin vererek kapsülü koymayı gerçekten unuttuğunu, bunda bir kaslı olmadığını söyledi." (a.g.e.,s.501)

Sonunda baygın düşer. Böylece absürdilcye indirgenen bu melodramatik sahne, öykünün devamında Ippolit'in tüberkülozdan ölecek olmasını kabullenmemizi sağlar.

Foy/ Rojcewicz'den kısaltarak Türkçeleştiren Yağmur Taylan (Devam edecek)

Şizofrengi Dergi, Sayı 4,
4 Eylül 1992

GAZETECİLİK

Yaşamının daha sonraki bölümünde Dostoyevski binlerce abonesi olan tek kişilik bir dergi yayımladı, "Bir yazarın güncesi" (The Diary of a Writer), güncel olaylar, politik makaleler, edebiyat anıları, felsefi değinmeler ve bazı kısa hikayeleri içerir. Okurlarıyla olan bu aylık söyleşileri, onun yaratıcı aktivitesini oluşturan bir tür laboratuvar işlevi görmüştür. Son romanını yazmaya başladığında 'Günce' uzun yıllar ihmal edildi. Alvarez, 1876-1877 arasındaki sürede intihar problemini gözden kaçırmayarak bu sorun hakkında kafa yorduğunu saptar. Bu yıllarda, zamanın gazetelerinde yer almış altı intihar vakası, yazarın dikkatinden kaçmaz. Dostoyevski şunlardan bahseder: Kocasının vahşetine maruz kalan bir kadın; çok dokunaklı bir not bırakan 25 yaşında bir ebe; eski bir göçmen olan A.I.Herzen'in genç kızı; bir terzi kadın; utangaç ve alçakgönüllü bir ergen; zimmetine para geçirmekle suçlanan yüksek rütbeli bir general. Yazarın, o çağdaki intihar olgusunun doğası üzerine müthiş bir düşünsel çaba gösterdiği tartışılmaz.

Bu trajedilerden özellikle ikisi, bir sanatçının geniş hayal gücü ve yaratıcı tepkileri sayesinde derinlikli bir biçimde incelenir. **Herzen'in kızının ölümü, 'soğuk, karanlık ve sıkıntılı' olan bu intiharın 'Kurban' adlı kurmaca intihar metnini yazmaya teşvik etliği görülür.** Burada Dostoyevski, 'mantıklı' intihar mesajını, bu korkutucu derecede akla uygun ve sağduyulu bir kendini suçlamaya dayanan intihar olgusunu ifade eder.

"Ya insan bu dünyaya küstah bir deney için konmuşsa yalnızca bu yaratığın canlı kalıp kalamayacağını denemek amacıyla? Bu düşüncenin başlıca üzüntüsü, yine aynı gerçektir: Suçlu yoktur, kimse deneyi yönlendiremez, lanetlenecek biri yoktur, çünkü herşey basitçe yaradılışın kendi içsel kanunlarıyla gelip geçer, ki ben bunların hepsini anlayamam ve benim bilincim kendisini yatıştırmaktan acizdir.

Ergo: **Madem ki, mutluluk üzerine sorularıma, kendi bilinçliliğim aracılığıyla yanıt arıyorum, tek yanıt herşeyle uyum içinde olamadığım zaman mutlu olamayacağımdır. Ben bunları açıklayamam. Bana aşikar görünseler de, hiçbir zaman anlayamayacağım.**

....

Madem ki bu yaradılışa kaniyim, bu soruların yanıtları, kendi "kendiliğimi (self)" tayin eder ve kendi bilinçliliğimle yanıtlar (tüm bunları kendime söyleyen ben olduğum sürece).

............**VE YARADILIŞI YOKEDEMEYECEĞİM İÇİNDİR Kİ, HİÇBİR SUÇLUNUN OLMADIĞI BU TİRANLIĞA TAHAMMÜLÜN YORGUNLUĞUNDA, SADECE KENDİMİ YOK EDİYORUM."** (Dostoyevski, "The Diary of a Writer")

Yazarın ironisi okurlarının bazıları tarafından kaçırıldı, zira iki ay sonra Dostoyevski mesajının ahlaki çerçevesini açıklamak zorunda kaldı. ***"Mantıksal intihar'ın bir sonucu olarak insanın kendini mahvetmesinin ardındaki düşünce, inançsız bir ruhun, varlığı doğal olmayan, düşünülemeyen ve olanaksız kıldığıdır."***

İkinci örnekte Dostoyevski, terzi kızın intiharındaki gerçeği kendi değerler sistemine oturtmakta bir paradoksla karşılaşır.

Dindar bir yaşam sürdüren bir genç kız nasıl oluyor da kendini öldürebiliyordu?

Bu sorunu araştırmak için, yazar yaratıcı yeteneği ile olaya yaklaşır ve hayatta kalan kocanın bakış açısından olağandışı bir öykü ile bu lekeli mirası betimler. 'The Meek One', genç karısının cesedi yanında oturan kocanın aklından geçen tüm düşünceleri kuşatan bir öyküdür, öyküde, tanışmaları ve evlilikleri adamın şu anki keder ve suçluluk duyguları ile birlikte anlatılır, öykü aynı zamanda, ortak yaşamlarının gitgide değişmesinin dokunaklı bir tasviridir. Romancı her kahramanın karakter ve motivasyonlarının derinlerine iner; birbirlerini etkileyen şeyleri, aşk ve nezaketin meydan okuyuşlarının herbirinde yarattığı dürtüler, eziyetin ve kurban olmanın, sadizm ve mazoşizmin anlatımından daha fazla, öykü, bu acımasız trajedideki mutsuz çiftin ilişkisindeki her noktanın belirsizliklerini gün ışığına çıkarır. Dostoyevski sezgilerini, en ince evlilik ve aile dinamiklerini açımlamada kullanır. Anlatıcı, okuyucuyu suçlanacak kim, daha doğrusu gerçekte herhangi birinde hata var mı sorusuyla baş başa bırakır. Artık, sıradan insanın başarısızlık ve cahilliğinin zayıf ışığında kendi yargımızı vermemiz gerekir.

Yazar kendini kısa bir postscript [not; dipnot] **ile ele verir**: **"İnsan dünyada yalnızdır İşte felaket burada!... Yalnızca insan ve etrafında sessizlik yeryüzü gibi. Birbirinizi sevin bunu kim söyledi ? Bu, kimin iddiası?..."** (Dostoicvsky, "The Meek One; in The Diary of a Writer")

YAŞAM TECRÜBELERİ

Dostoyevski'nin yapıtının duygusal yoğunluğu, kaynağını sık sık kendi yaşamının karışıklık ve melodramatik özelliğinde bulur. O, Petersburg kenar mahallelerinin yoksulluğunu yaşadı, gizli bir devrimci grubunun gayretliliğini, sara hastalığının yarattığı keskin duygulanımları yaşadı, idama mahkum oldu ve Sibirya'da uzun yıllar kaldı. Kumar kayıplarının umutsuzluğunu ve nihayet başarının doyumunu tattı. Tüm bu deneyimlerden sonra, Dostoyevski'nia yazdıklarında yer alan intihar olgusunun temelinde, O'ndaki intihar eğilimlerini anlamak süpriz olmaz. Melville veya D. II.Lawrence gibi diğer yazarların deha dolu çalışmalarında da bu 'kendi yaratıcı intihar krizlerine' olan özel bağlılık dikkati çekmektedir.

Kızı Aimee'e göre Dostoyevski arkadaşlarına sık sık intiharın kıyısında durduğunu söylerdi. Onun biyografik malzemeleri ve mekluplari incelendiğinde görülecektir ki, intihar düşüncelerinin **dorukta olduğu üç ayrı dönem vardır.**

1845'de Dostoyevski, Petersburg'da henüz şöhretsiz genç bir yazar olarak yaşıyor ve yazdığı "Ezilenler"ve "Öteki" adlı çalışmaları düzeltiyordu. ***Bu dönemde, mektuplarında, belirgin bir hipokondria, anksiyetenin somatik belirtileri, şiddetli bir özcleştiri ve depresyonun varlığı açıktır.*** Edebi çalışmasını, kurtuluşu ve edebi başarısızlığını kendi sonu gibi görüyordu. 24 Mart 1845'te kardeşi Michael'e şöyle yazdı: "**Romanım herşeyi kapsayan basit bir dava oldu**: **Başarısız olursam kendimi asarım. "** İki ay sonra, 4 Mayıs 1845' de yine Michael'e yazdığı mektupta aynı tema kendini gösterir. **"Romanı yayınlayamazsam, olasılıkla kendimi Neva'ya atacağım. Başka ne yapabilirim? Her bir şeyi düşündüm. Sabit fikrimin yitmesine dayanamam".** Bu intihari durum, devrimci bir suikaste karışmaktan tutuklanmaya kadar sürdü. Mahkeme ve hapislik yıllarında ise suikastçi arkadaşlarının bir çoğundan daha az depresyon yaşadı.

Kendini yok etme düşüncesinin oluştuğu ikinci dönem , tutsaklıktan kurtuluşunu takip eden dönemde, bir Sibirya alayındaki görevindedir. Dostoyevski, çılgınca kur yaptığı dul Marya Isayev'e aşıktır. Marya'nın diğer aşıklara ilişkin imaları Dostoyevski'yi telaşa boğar. Dostu Wrangel'e şöyle yazar: **"Meleğimi kaybedersem mahvolurum; Ya aklımı yitirir ya da kendimi Irtiş'e atarım."** Kasım 1856'da yine Wrangel'e **"O, eskisi gibi yaşamımın herşeyi, onu çılgınlar gibi seviyorum. Ondan ayrılmam beni intihara götürür, ben zavallı bir çılgınım. Bu tür bir aşk, hastalıktır."** (Slonim, "Three Lovcs of Dostoievsky", 1955).

Üçüncü intihar saplantısı kumar tutkunluğunda ortaya çıktı. Büyük kayıplar, sefil yaşam şartları, karısının ve kendisinin eşyalarını rehin verişleri Dostoyevski'yi umutsuzluğa şevketti. ***İkinci karısı Anna, 6 Ağustos 1867'de şöyle bir not düşmüştür:*** **" Zavallı Fyodor, kendini kaybetmek üzere, borçlarını ödeyemezse ya kendini vuracak ya da çıldıracak."** Bu tip intihar düşüncelerinin edebi dramatizasyondan öte boyutları vardır. **"Fyodor, eğer ona böyle haykırırsam kendini pencereden atacağını söyledi."** Bu bilinçli intihar düşüncelerinin yer aldığı dönem kumara ara vermesiyle sona ermiş gibi görünür. Kendindeki bu intihar düşüncelerine rağmen Dostoyevski aynı zamanda intihan engelleyebilecek bir etkililiğe sahipti. Diğer iki suikastçiyle birlikte Sibirya'ya naklediliyordu. Bunlardan biri, Yastrzemzski, büyük bir umutsuzluğa düşüp kendini öldürmeye karar verdi. Yastrzemzski'nin ifadesine göre, Dostoyevski onu kendini öldürmekten kurtarmıştır: "Umulmadık ve ani bir şekilde bize mum, mum yağı, kibrit ve sıcak çay verildi. Dostoyevsi'de bazı güzel sigaralar vardı. Gecenin büyük bir kısmını onun güzel ve nazik sesini dinleyerek geçirdik. Sayısız ani ve acayip çıkışlarına

rağmen nazik duygularıyla beni etkisi altına aldı... Kasvetli kararımdan vazgeçmiştim... (Mochulsky, " Dostoievsky: His Life and Work")

James L.Foy ve Stephen J. Rojcewicz'den
Türkçeleştirenler:Durul ve Yağmur TAYLAN
Şizofrengi Dergi, Sayı 4,
5 Kasım 1992

AŞK VE EVLİLİK

"Ters köşe bir yazı ama bakmak gerek"
hzl:İsmail SÖZER

Geçinip geçinemeyeceğinizi, birlikteliğinizi sürdürüp sürdürememeyeceğinizi anlayabilmek için en az iki şahit dinleniyor, sizlerin ayrı ayrı geçimsizliğiniz üzerine görüşleriniz alınıyor, ve devlet adına görevli birileri sizin birlikteliğinizin, içimizden birisinin bu birlikteliğin sürmesine kesinlikle karşı olmasına rağmen, ki bu sahne bunu gösteriyor, sürüp sürmeyeceğine, birbirinizin kıymetini anlayabilmeniz için ne kadar süre ayrı yaşamanız gerektiğine ya da sürmemesi durumunda birbirinize karşı yükümlülüklerinizin ve haklarınızın ne olması gerektiğine sizlerin adına karar veriyor ve sizin güzel duygulanımlarla başlamasına karar verdiğiniz birlikteliğiniz sizin kararınız dışında ya bir şekilde devam ediyor ya da sonlanıyor. **Devlet sizi birbirinize karşı koruyor ve sizin birbirinize karşı güvenceniz olur.**

Sevmek, aşık olmak nasıl tanımlanabilir?

Tam bir duygu kompleksi. Birlikte olduğum ya da birlikte olduğumu duyumsadığım sürece kendimi huzurlu, rahat, güvencede hissediyorsam; en iyi O'nu anladığımı, en iyi Onun anladığını düşünüyorsam; duygularımı duyguları, duygularını duygularım olarak duyumsayabiliyorsam, güzeli, iyiyi, doğruyu yaşadığımı, aynı dilde konuşabildiğimi, aynı referans çerçevesinden bakabildiğimi, en iyi kavgayı O'nunla yapabileceğimi, en güzel barışı O'nunla yakalayabileceğimi görebiliyorsam; sevinci sevindiriyor, acısı üzüyorsa; gözlerinde yitiyorsam, teni çekiyorsa ve yaşamı birlikle omuzlamak için can atıyorsam, seviyorum, aşık olmuşum, di mi?

Evrenin en zekisi, en akıllısı, en duyarlısı, en güzeli, en temizi, en eli çabuğu, en aristokrat çatal tutanı, en iyi espri yapanı, en güzel seks yapanı, en ilginç fantezi kuranı, en parlak dişlisi, en hızlı okuyanı, en demli çay yapanı, en içten güleni, en masum ağlayanı, en cici naz yapanı ve kendisiyle en fazla barışık olanı O değil. **Ne O benim gözümde ilahe, ne de ben O'nun gözünde ilahım.** Ve O benim değil, benim de O'nun olmamı istemiyor. Tırnağının eğriliği, vücudundaki fazladan yağlar, yüzündeki kırışıklıklar, saçlarının kırılması ve ağarması, kimi esprileri anlamada gecikmesi, kimi söyleşilerde yabancı kalması ya da kimi anlarda aniden komplekslere kapılması beni rahatsız etmiyor. Ne kapak kızı peşindeyim, ne vücut geliştirme şampiyonu peşinde. Sıradan insanlar olduğumuzu biliyoruz. Ama O'nu gereksiniyorum. O'na aşığım. Günün ilk enerjisini O'ndan almak, akşamın yorgunluğunu O'nunla atmak istiyorum. O'nunla sevişmek, O'nunla dövüşmek istiyorum. Çalışmalarımda destek almak, çalışmalarına destek olmak, dünyaya ve size katkılarına ve tutuculuğu yenişine ortak olmak istiyorum. **Ve biz evleneceğiz. Nikahlanacak mıyız, bilemiyorum.**

Özel koşullarımızı aşabilirsek, yakın çevremizin tedirginliğini atmak ve onların mutluluğuna katkıda bulunmak için nikahlanabiliriz. Bizim birbirimize duyduğumuz güven ve saygı, herhangi bir kurumun bize verebileceğinden daha fazla. Aslında nikahı devlet güvencesi, böyle bir güvence gereksinimini de daha baştan birbirimize duyduğumuz güvende eksiklik olduğunun resmi onayı olarak görüyoruz. Ama bizim gibi düşünmeyen ve bizim gibi düşünmelerini sağlayamayacağımıza inandığımız sevdiklerimizin mutluluklarına nikahlanarak

katkıda bulunmada da sakınca görmüyoruz Bizim evliliğimiz duyarlılığımızın yitimine, sevgimizin kaybına neden olmaz. Birbirimizi ve kendimizi hep eleştirebilir ve daha güzelin peşinde koşmaya devam ederiz. Biz birkaç günlük beraberlikte fark edilmiş cinsel cazibenin, bir iki konudaki ortak görüşün yalnızlığın dayanılmazlığına çözümü olarak böyle bir birlikteliğe karar vermedik. **Yıllara varan bir dostluğa bugün kendiliğinden eklenen bir boyut bu aşk.** Aşık olduktan sonra dostluk geliştirmeye çalışmadığımız dikkatinizi çekmiştir umarım. Ve biz birbirimizi sahiplenmeyiz. Benim sevgilim değildir O. Benim sevdiğim O'dur yalnızca. Birey olarak birbirimizin varlığını kabul eder ve destekleriz. Ruhlarımıza sahip çıkmayız, yalnızca erişmeye çalışırız. **Birbirimizin efendisi ve/veya kölesi olmaya çalışmayız.** Yalnızca omuzdaşız. Paylaşmayı severiz. Paylaşabilmek bize haz verir. Konuşamayacak kadar sinirli ya da sıkıntılı olduğumuz anlarda yalnızca el ele tutuşacak gücü bulmak bize yeterli gelir. Birbirimize karşı sorumluluğumuz vardır ama görevimiz yoktur. Yalnızca sevdiğimiz için, böyle daha mutlu olacağımız için sorumluluk duyumsarız. Böyle güzel bir birliktelikte zaten cinsellik dışarda aranmaz. Duygusal paylaşımdan yoksun cinselliği hayvansal güdülenim olarak gördüğümüz için, "Canım çekti yattım, hayatım. Ne var bunda? Ben yalnız seni seviyorum" gibi şeyler söyleme gereksinimi duymayız. **Nikahlılığı değil ama evlilikleri savunmaya çalışalım. Hani hep diyorsunuz ya, günümüzde aşk ölmüştür diye. Hiç güzel giden bir beraberlik görmedik diye. Aşık oluyoruz ama birliktelikler sıkıcı oluyor, yeni aşklar arıyoruz diye. Aşka inanıyoruz ama aşkı yaşayamıyoruz diye. Sizlere umut kaynağı olacağımız için çok seviniyoruz. Bundan yirmi yıl sonra da bizi bir gitar resitalinde el ele görürseniz sakın şaşırmayın.**

İsmail SÖZER
3.10.1994-Bakırköy
Şizofrengi Dergi, Sayı 16,
Ekim-Kasım 1994

Ek: Evliler, nikahlılar, sevenler. Allah Teâlâ nikahı emrediyor. Sosyal düzen için evlilik akdi elbet şartlar arasındadır. Ancak kağıt üstünde evli olup birbirini sevmeyen binlerce insanlar var. Ancak günümüzde karı ve koca arasındaki şiddetli geçimsizlik dünyada cehenneme girmek gibi olunca ne din kalıyor ve ne de diyanet. Sonra yazıda belirtildiği gibi bir hakim kişilerin evli kalıp kalmayacağına karar veriyor. İşin garib tarafı budur. Severek evlen başkaları seni ayırsın. Punkvâri ve hippi tarzı bir yaşam tabiki sosyal nizam için uygun değildir. Öyle ise ne yapmalı? Diyebiliriz ki; hasbelkader yoları birleşmiş insanlar birbirlerini sevmeye ve aşka değerli bulmuyorlarsa hiç olmaz ise acısalar, merhamet etseler ne iyi olurdu.

Kağıt üstünde ve iki şahit huzurunda evlendik demekle de her şey bitmiyor. Günümüz gençlerinin evlilikleri meçhule giden gemileri dalgalı okyanusta yüzdürmeye çalıştıkları birliktelikleri sadece ad olarak evliler olarak geçiyor.

Ne yapmalı?

Yapılacak bir şeyler arasında, devlet ve büyükler evlilikleri çıkmaza girmiş kişilere özel yardım etmelidir. Ayrıca TV lerdeki ayrılsakta beraberiz ve entrika üretiminde akla hayale gelmeyecek senaryolar ile çarpık aile dramı işleyen dizilere son verip, alt yapıyı

sağlamlaştıran konulara yönelmelidir. sağlayan Ancak ne yazık ki, her şey bir aile yıkımı veya meşrulaştırılmış yasak ilişkileri yıllarca işleniyor.

Ahmet Âmiş Efendi kaddesellâhü sırrahu'l âlî Efendimiz buyurdu ki:

"Dünyada işini bulan değil, eşini bulan mutludur."

İhramcızâde İsmail Hakkı

"GEÇMİŞ ZAMAN PEŞİNDE"

Gerçi kendisi hakkında yazılmış birçok biyograflardan öğrendiğimize göre, Praust, küçük yaşından beri 'asthme nefes tıkanıklığı"na müptela imiş, bu yüzden bünyesi serilip serpilememiş, kavruk ve cılız kalmış, erginlik ve gençlik yıllarının büyük bir kısmı, kendisi sık sık yakalayan krizler ve sıtmalarla, yan kür yerlerinde dalaşmak, yarı odasına kapanıp kalmakla geçmiş ve **olgunluk çağına erdikten ölünceye kadar da hemen hiç yataktan kalkamamıştır.** *'Geçmiş Zaman Peşinde"* başlıklı o koca eser, işte hep bu krizler ve sıtmalar arasında vücuda gelmiş, hatta muharrir, bunun son sahifelerini son nefesini verirken yazmıştır. Gene bu inatçı onulmaz dert yüzündendir ki, Praust'da, çocukluğundan beri bütün yakınlarının gözüne çarpan ve annesiyle babasını endişeye düşürüp kaygılandıran bir içlilik, bir alınganlık, bir ince hislilik, bir gönül coşkunluğu ve durmaksızın işleyen bir muhayyilenin had alametleri görülmüştür. ***Buna, hekimler "hiper-sensibilite" adını takmışlardı, Fakat, bu ilmi "teşhisle belirtilen ruh hastalığı, onu bir şifaevine götüreceği yerde sanat ve edebiyat dünyasının en yüksek şan ve şeref tepelerinden birine çıkarmıştı.*** İnsanlığın saadeti için zaman zaman, hayat sahnesinde oynana gelen bu gibi hadiselerin tek kahramanı almadığını Praust'un kendisi, bize şu sözlerle anlatır:

"Şanlı ve zavallı sinirliler soyu yeryüzünün tuzu ve biberidir. Büyük alarak bildiğimiz ne varsa bize anlardan geliyor. Dinleri kuran, şaheserleri meydana getiren anlardan başka hiç kimse değildir. İnsanlık, onlara neler borçlu olduğunu ve hele kendisine bu ihsanları verirken anların ne ıstıraplar çektiğini asla bilemeyecektir,"

Marcel Praust, bu vecizemsi cümleleriyle bize harcıalem bir "mütearife'yi [Herkesin bildiği. Tanınmış. Meşhur.] tekrar etmiş oluyor. İlim ve felsefe sahasında olsun, sanat ve edebiyat dünyasında olsun, her biri başka bir fizyolojik felaketin kurbanı, nice yaratıcı dehalar vardır ki, bütün medeniyet tarihleri boyunca bunları teker teker sayıp anmakla bitiremeyiz ve hadiseye, hemen hemen bütün büyük adamların alnına yazılmış bir umumi kanun nazariyle bakmak zorunda kalırız. Lakin, bu neden böyledir? Acaba, bunlar, vücudu yakıp kavuran humma ateşleri, maddelerindeki keşifliği erite erite, nihayet, kemiksiz bir ruh haline girdikleri için midir ki, güzelliğin ve doğruluğun sırrına bizden daha kolaylıkla nüfuz etmek imkanını bulurlar?

Acaba, türlü türlü acılar, ağrılar, sancılar, azaplar ve işkencelerle didişip boğuşmak yüzünden hep kendi içlerine doğru gerilen enerjileri sayesinde midir ki, bizi hayran bırakan o fikir ve zeka kahramanlıklarına ererler?

Yoksa, düşman istilasına uğramış bir yurtta, en dinç ve en cevherli yurttaşların aşılmaz dağ tepelerine çıkıp sığındıkları gibi, a unutulmaz dertlerin merhametsiz hükmüne ram olmuş vücudun bütün uzuvlarından çekilen hayati kudretler de acaba, hep bunların dimağında mı toplanıp birleşmiştir?

Bilmiyoruz.

Yalnız bildiğimiz bir şey varsa, o da, ağır bir hastalık esnasında, ara sıra, ta ahretin kenarına varır gibi olduğumuz anlarda "şuur'umuzun hayret verici bir vuzuh ile aydınlandığı ve hafızamızın bir dakikadan daha az bir zaman içinde, bize, bütün bir ömrü, en hurda teferruatına kadar baştan başa tekrar yaşam heyecanı verdiğidir. Hele, dünyaya bir yeniden

geliş demek onun nekahet halinde, kurtulacağımızdan ümidi kestiğimiz bir kabir azabından sonra, gözlerimiz sanki bir cennette açılmış gibi olur. O demlerde güneşin ışığını doğrudan doğruya Tanrı'nın kutsal nuru sanıp bir ibadet vecdiyle karşılaşırız; akan suları süzülmüş baldan tatlı buluruz; bütün kadınlar bize huriler misali güzel görünür ve çiçeklerle çimenler, ağaçlarla yapraklar, hatta taşlarla topraklar hep dile gelip bizimle samimi bir hasbıhale koyulur.

İşte çoğumuzun hayatında bir veya iki rakamıyla ancak sayılabilecek bu müstesna demleri, hastalıkla sağlık arasında bir saat rakkası gibi gidip gelen Marcel Praust bütün ömrünce daimi hal alarak yaşamış, yani her iki kriz arasında bir açılan gözlerini, dünya üzerinde bir mucizenin verdiği dikkat ve hayranlıkla dikmiştir. Bunun içindir ki, yatak odasında yanan bir gece kandilinin renkli camları üstündeki resimlerden, her gün gezindiği yalların kenarını süsleyen akdikenlerden, ücra ve küçük kasaba kiliselerinin çan kulelerinden, süsen çiçeklerinin kokularından, odasına giren güneş ışığından, bize, bir peri masalının akıl ve hayale sığmaz acayip alegorileri gibi sahifelerce bahsedecek ve gençlik çağının muayyen bir anında, bir kere dinlemiş olduğu bir bestenin küçük bir müzik cümlesini, on altı ciltlik eserinde baştan sona kadar, hassasiyetinin bir 'leıtmotiv'i [bir opera veya müzik parçasında zaman zaman tekrarlanan nağme, kılavuz motif, ana motif.] alarak tekrar edip durmaktan usanmayacaktır.

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

(Marcel Praust'un MEB Yayınları'ndan çıkan Geçmiş Zaman Peşinde kitabına yazdığı önsözden)

Şizofrengi Dergi, Sayı 21, Ocak 1996

****

HAYDİ MAHKEMEYE

JJ. Rousseau insanın doğuştan itibaren toplum ile bir sözleşme yaptığından bahseder. Ancak günümüzde birey ve toplum arasındaki bu sözleşmenin, sadece tek taraflı uygulanır hale geldiğinden söz etmek, ukalalık olmasa gerek.

Birey topluma uymak ve yaptığı sözleşmenin kurallarını yerine getirmek için, bütün varlığıyla savaşırken (kimi zaman varlığı ile ters düşerek) toplum bireye ısrarla uymuyor, aksine kendini oluşturan bireylere karşı tavır alıyor. Ayrıca elindeki sınırsız gücü kullanarak, bireyleri kendine uymaları için zorlamakta. Toplum zorla getirdiği kısıtlamalarla içgüdüleri sürekli engelliyor, yasaklar koyuyor, ve bu yasaklarına ‥ günah, ayıp, anormal" gibi önemli isimler veriyor. Birey ise, kendi inançlarını, sevgilerini, özgürlüklerini feda ederek, toplumun kölesi olmaya çanak tutmaya pek meraklı!

Sözleşmeyi tek taraflı fesh eden topluma yaptırım uygulama zamanı geldi de geçiyor bile!

Bir toplumun üyelerinin kafa yapılarında aldatıcı olan şey, benimsedikleri görüşlerin "herkesçe geçerli sayılan " görüşler olmasıdır. **Büyük bir saflıkda insanlar, çoğunluğun belli bazı fikirleri ya da duyguları paylaşmasının, o fikir ve duyguların doğruluğunu kanıtladığına inanırlar. Hiç bir şey bundan daha yanlış olamaz.**

E .Fromm

KÜLTEGİN ÖGEL

Şizofrengi Dergi, Sayı 4, Eylül 1992

****

"İlkelerine bir kez olsun ihanet eden insan,
hayat ile olan saf ilişkisini yitirir.
Bir insanın kendine karşı hile yapması, onun,
filminden, hayatından, herşeyinden vazgeçmesi demektir.
Andrei TARKOVSKİ

“ONAT KUTLAR”LA PSİKİYATRİ VE SİNEMA ÜZERİNE

> ***"Bundan önce de sözüm ona psikolojik derinlikler taşıdığı söylenen filmler oldu ama açıkçası daha çok başkalarına benzeme isteği göze çarpıyordu. Daha içtenlikle kendi ruhsal dünyasını yansıtmayı seçen tek yönetmen, Ömer Kavur."***

Modern psikiyatri size neyi çağrıştırıyor?

Psikiyatri benim için herşeyden önce çağımıza damgasını vurmuş büyük bilim adamlarıyla çağrışım yapıyor. Başta Freud. Onun dışında sanatçı olarak yani sinemayla uğraşan biri olarak, yüzyılımızın başından itibaren, dünya savaşından sonra dünya sanatında , bilinçaltının çok çarpıcı bir biçimde ortaya çıkışıyla , tabi ki beni ilgilendiriyor. Sürrealistler, ondan sonra gelen çok çeşitli ressam, yazar, sinemacı kuşakların, **Bunuel, Picasso, Breton** gibi; ondan Önce yüzyılımızın başında Dostoyevski olmak üzere daha sonra ki yıllarda insan zihninin karanlık bölgelerine ışık tutmaya çalışan büyük yazarların dünyasıyla tabii ki bize yaklaşıyor.

> ***"Günümüzde artık psikiyatrinin bilgi alanına giren herşey, kendisini sağlıklı gören insanların ilgi alanınm dışmda sayılamaz"***

Bu açıdan diyebilirim ki günümüzde artık psikiyatrinin bilgi alanına giren herşey kendisini sağlıklı gören insanların ilgi alanının dışında sayılamaz. Burada bir sınır bulanıklılığının olduğu çok açıktır. Benim bu konuda üniversite yıllarımda çok hoş bir anım oldu. O zaman aynı yurtta kalan arkadaşlarımızla çıkardığımız A dergisine çeviriler yapan çok değerli bir arkadaşımız vardı. Mühendis oldu şimdi. O birgün bana şunu söylemişti: **Kendimde keşfettiğim bütün incelikli düşünce ve farklı duyguların psikiyatri de bir hastalık adı var.** Bu da bu alanın ne kadar belirsizliklerle dolu olduğunu gösteriyor. Bu konuda kendimi amatör uzman sayabileceğim bir bilgi birikimine sahip değilim. Birincisi gerçekten bir uzmanlık alanı, kolay bir iş değil ve hele hele geçen yan yüzyıl içinde elde edilen bilgiler göze alındığında zaten buna imkan yok. İkincisi de açıkçası, benim bu konu da çok spesifik tanımlar yapmaya gönlüm el vermiyor. Küçük bir anektot, kişiliğiyle çok ilgilendiğim hatta üzerine bir yazı yazmayı düşündüğüm bir yüzyıl başı figürü var: ***Lou Andreas Salome***. Rus asıllı bir kadın. Sonra Avrupa’ya gelmiş. Güzel bir kadın. İyi bir eğitim görmüş. ***Sonra Nietzsche’nin sevgilisi olmuş. Daha sonra Rilke’nin sevgilisi olmuş ve sonra da uzun yıllar Freud’un asistanlığını yapmış.***

Ayrıca hem Freud’la hem de psikanalizle ilgili kitapları var. Salome Rilke ile ilişki kurduktan kısa bir süre sonra Rilke’ye psikanaliz yapmaya başlamış. Mektuplarından öğrendiğimize göre Rilke’ye artık sana psikanaliz yapmaktan vazgeçtim diyor. **"Çünkü artık eskisi kadar iyi şiir yazamıyorsun"** Bu da ilginçtir, zihnin bu anlamda ütülenmesi, temizlenmesinin de herhalde bir şairin şair belleği imajinasyonu için çok iyi olduğu söylenemez.

Sizin için bu anlamda psikiyatrik açıdan belirgin normallik anormallik ayrımı var mı?

insan karakteri ve insan toplumsallığı hatta etiği konusunda geçen yıllarla birlikte edindiğim bir kam var. **“Herşeyin bir ölçüsü olmalı “** diye düşünüyorum. Bir yere kadar radikal olmak iyidir bazı konularda . Ama radikalizmi muğlaklaştırdığımız zaman yararlı olmaktan çıkar ve sonuç elde edemeyebilirsiniz. insanın dürüst olması iyi bir şeydir. **Ama çirkin bir kadına ne**

kadar çirkinsiniz demek doğrudur ama herhalde densizliktir. Dolayısıyla , akıllı yada sağlıklı insanla sağlıksız insan arasındaki sınır da bence bir ölçü sorunudur. Buradaki ölçüde zamanla değişiyor. **Bundan iki yüzyıl önce derhal deli diye tımarhaneye yatırılacakları bugün biz dahi diye başımızda taşıyabiliyoruz.** Normal sözünün kökeninde normlarla uygunluk olduğu düşünülürse o zaman neyin normal neyin anormal olduğunu kestirmek tabi ki çok zorlaşıyor. Şurası muhakkak ki insan aklının kendi içinde bir denge oluşturduğu zamanlar ve o dengeyi kaybettiği zamanlar yeni bir dengenin de oluşması mümkün, oluşamaması da mümkün. Şizofreniden sözedilirken hep dağılmış bir zihinden, bir kopuştan sözedilir, Gerçekten eğer dış dünya ile radikal bir kopuş meydana gelmişse bunun da pekala normal olabileceğini söylemek mümkün değildir. Psikiyatrların, doktorların ve bu konuda düşünenlerin üzerinde çok tartıştıkları birtakım şuurlar söz konusudur. Bunları mutlak olarak almamak gelişen bilgilerle yerlerini sürekli değiştirmek gerekir. **Türkiye gibi bir toplumda, baskıların çok ağır olduğunu unutmamak lazım.** Çünkü Türkiye otokrat bir yapıya sahip. Baskılar sert acımasız. Bireyin teşekkülü özellikle bir rönesans yani aydınlanma yaşamadığımız için geçmişten kalan dogmatik düşüncelerle şekillenmiş. **Hatta öyle ki, laik bîr toplum olmaya başladığımız bir dönemden bu yana bile eski dini dogmaların yerine başka inanç kaynaklarının adeta aynı tavır içinde gelişmiş ve ortaya konmuş olduğunu görüyoruz.** Yani geçmişin şeyhleri yerini çağdaş birtakım önderlere bırakıyor. ***Geçmişin amirinin yada padişahının yerini günün cumhurbaşkanı yada başbakanı kolaylıkla alabiliyor.*** Nitekim toplumlunuzda ki tek bir lider imajının hep ağır basışının altında bu yatıyor. Biraz düşünürseniz pekala cumhurbaşkanının bir padişah gibi karşılandığını yada Demirci'de baba imajının bu kadar baskın biçimde görülüşünün bu geçmiş dönemle çok yakından ilgili olduğunu anlayabiliriz. Toplum babanın, padişahın yada emirin gösterdiğine İnanmaya hazır bir toplum. Bu da tabi otokrat yapının ağırlığının demokrasiye , demokrasiye alışkanlığın , sivil bir toplum yaratışın çok zor olduğunu göstermiştir.

Bütün bunlardan sonra baskının çok ağır olduğunu söylemek islerim. Baskının çok ağır olduğu ortamlarda tabi ki ruhsal başkaldırılar ciddi oluyor ve bu nedenle de toplumumuzda ruh sağlığı yönünden gerçekten doğrudan doğruya kendilerine bağlı olmayan genetik veya başka nedenlerden ötürü de insanların akıl dengelerinin çokça bozulduğunu görüyoruz.

Türk toplumunun farklı toplumsal yapılanmasından söz **ediyorsunuz Sizce Türk psikiyatları ile batılı psikiyatrlar arasında ne gibi farklar olmalı?**

Evet çok önemli bir nokta. Ereğin üst ölçüde kutsallaştırıldığı toplumlarda , bildiğiniz gibi bireyin kendi içinde çatışması söz konusudur ve bu yüzden de bireyin iç dünyasında çatışmalar vardır. Kötülükle iyilik diyelim kendi içindedir. Bu aynı zamanda tabii ki Hristiyan düşüncesiyle de yakından bağlantılıdır. Bir defa insanın dünyaya düştüğü farz edilir. Yani cennetten düşüş . ***Şeytanla melek her an savaş içindedir bireyin içinde.***

Profesör Şerif Mardin'in çok önemli bir saptaması var ; **bizim insanlarımıza göre şeytan dışardadır, insan iyidir.** Yani kötü birşey yaptığı zaman dışardan gelen bir etkiyle yaptığını düşünür. İnsanımızın bu çatışma konusunda batılı insandan farklı oluşunun bence psikiyatrlara sağladığı ciddi bir yarar var. Çünkü sonuçta akıl sağlığının bozulmasında bu iç çatışma söz konusu. Ayrıca bizim çağdaş romanımıza baktığımızda, ilginç birşeyle karşılaşıyoruz, genellikle gerçekçi romanlar yazıldığını görüyoruz. Bunun tek nedeni Köy Enstitüleri değil bence , bizim insanımızın gerçekçi olduğunu düşünmekte mümkün. Bunu

anlamak için herhalde İran'a bakmak yeterli. Bu ülkenin yazarlarının eserlerinde müthiş bir fantastik yapı hakim. Bizim insanımız ise toprakla çok yakındır.

Psikiyatri kurumunun sizce "normalleştirici bir işlevi var mı?

Bu bence psikiyatrinin kabahati değil , psikiyatriste başvuranların kabahati ?

Yani eğer bir yazar , şair ,sinemacı kendi içinde bir zenginlik buluyorsa ve bunları bir sanat yapıtına dönüştürerek kendi yaşamım ve başkalarının yaşamını zenginleştirebiliyorsa bu durumda o insanın **"acaba bende bir rahatsızlık mı var?"** diyerek bir psikiyatriste gitmesi yanlıştır. **Bunu artık Amerikalılar kafeteryaya gitmek gibi düşünüyorlar. Bence burada bir yanlışlık var, ama bu yanlışlık kurumda değil, bu yanlışlık o toplumda bu tür olayların abartılmasından, olmazsa olmaz denmesinden kaynaklanıyor.** Bu yüzden bana kalırsa sanatçılar bu tür şeylere başvurmamalılar, eğer yaşamsal önemi yoksa tabi. Eğer akıllılarsa psikiyatrlarında bu gibi durumların zaten genelleşmiş olduğunu bilen bilinçli insanlar olarak bu kafaları ütülemek için uğraşmamaları lazım.

Sinemayla ilgili bir soru. Gerçeküstücüler, örneğin Bunuel'in kendisinin tüm kurumlara karşı bir kişiliği olduğu halde, ki buna psikiyatri de dahil , filmleri birçok farklı kişiler tarafından farklı farklı yorumlanıyor. Buradaki ikiliği nasıl açıklayabiliriz sizce?

Ben Bunuel'in bu tavrım seviyorum. Nedeni şu: Biz sanatçılar aslında tıpkı yaşamın kendisi gibi bir analiz olmayan ama onun gibi bir başka dünya yaratırız. Şimdi bu dünya gerçek dünyadan yola çıkmıştır. Yaşam çok zengin ama tıpkı onun gibi bir yaşam tablosu yaratıyoruz. Onun içindeki unsurların şu yada bu şekilde yorumlanması doğrudan doğuya bizim işimiz değil diye düşünüyorum. Bu kişisel bir bakış açısı. Hatta günümüzde yaşamdan hareket etmeyen doğrudan bilginin bilgisi olan kitaplar da, birtakım anlayışlar da var. Başta Eco yada bizde Orhan Pamuk gibi. Bana göre ise daha orijinal olan, daima yaşamdan hareket edendir. **Bir de örneğin Dostoyevski de ruhsal çözümleme yapmıyor ama onun eserlerinden sayısız psikolog sayısız şey çıkarıyorlar.**

Demek ki yaşatılan dünya ile gerçek dünya aslında birbiri için düşünülmüş şeyler sanki. Birde bütün herşeyi açmaya çabalamak ta çok yararlı olmayabilir, o güzelliği zedeleyebilir. Bunun böyle olduğunun bilincinde olmak başka şey herhalde. Bunuel bu anlattıklarının arkasında zaman zaman dengesizlikler, baskılar, şiddet, cinayet İstekleri , büyük çöküntüler, cinsel saldırganlıklar olduğunu, Bunun böyle olduğunu biliyor. Zaman zaman görsel anlatımlarla da belirtiyor. Ama bunları bilimin otopsi masasına yatırmak istemiyor.

Türk sinemasında psikolojiyi sinemayla ilintilendirebilmiş kaç yönetmen var?

Tek bir isim söyleyebilirim: Ömer Kavur.

Bundan önce de sözüm ona psikolojik derinlikler taşıdığı söylenen filmler oldu ama açıkçası daha çok başkalarına benzeme isteği göze çarpıyordu. Daha içtenlikle kendi ruhsal dünyasını yansıtmayı seçen tek yönetmen Ömer Kavur. Gerçekten iletişimsizlik, korku, yaşam-ölüm ikilemi, cinsellik ve onunla İlgili korkular gibi temaların çok yetkin ve tutarlı bir biçimde perdeye yansıdığı tek yönetmen o. Zengin bir ruhsal dünyası olan biri .

Passolini filmleri hakkında birkaç söz, son olarak.

Psikiyatri ile çok yakın ilişkileri olan bir yönetmen. Çok zor bir yönetmen. Çok da zor bir yaşam çizgisi var. Babasıyla çok ciddi bir çekişmesi var, anneyle çok temel ödipal meseleleri

var. Çok zengin bir kişilik, adeta nasıl psikiyatri zaman zaman zihnin kanalizasyonlarına dalıyorsa da, **Passolini'nin dünyasında hem zihnin hem de toplumun kanalizasyonlarına açılan bir sinema.**

Hazırlayan: YAĞMUR TAYLAN
Şizofrengi Dergi, Sayı 2,
2 Nisan 1992
sh: 8-10

MUSKATERAPİ

> "İster realizm, ister rasyonalizm, isterseniz bilumum materyalizm külliyatını yutmuş olun, hiç farketmez. Bir gün denize düşünce siz de muskaya sarılırsınız"

Hacılar, hocalar, muskalar ve üfürükçüler sadece ilgili profesyonelleri değil herkesin tepkisini çekiyor günümüzde. Yeni bir olgu olmamakla birlikte, ısıtıldıkça gündemi sahipleniyor üzüyor tartıştırıyor ancak süreğen bir eğri izlemeye de devam ediyor. Bilimden de, hekimlikten de, hatta fahişelikten de eski bir meslek bu. Hayvanların büyücüsü olduğunu hiç duymadığımıza göre, sadece insana özgü, İnsana bağımlı bir yöntem.

Muskaya çok kızabilirsiniz. Ama dikkat I Kokusundan yanına varamadığınız muska niyeti ile yapılmış o garip suyu insanlar nasıl içiyorlar diye merak ederken, umutsuz, çaresiz bir gününüzde, şifa niyetine siz de onu içebilirsiniz. İster realizm, ister rasyonalizm, isterseniz bilumum materyalizm külliyatını yutmuş olun , hiç farketmez. Birgün denize düşünce siz de muskaya sarılırsınız ve belki de rahatlar, gevşersiniz. Bu ilkel ve büyüsel olgu kişiler arası hiçbir farklılık göstermediği gibi, temelde kültürler arası farklılıklar da göstermez. Kimi zaman ağaca bez bağlamak, kimi zaman kilisede günah çıkarmak olarak çıkar karşımıza. **Ve artık sadece bir muska değil, muskaterapidir.** Muska temelde kültürel farklılıklardan etkilenmez. Her kültürde vardır. Ancak uygulamada farklılıklar su yüzüne çıkmaktadır. Örneğin Tokatlı Recep efendi 'günah çıkarma' seansından hiç etkilenmeyecektir. **Yani kuramda evrensel, uygulamada yöreseldir.**

Olgu, kişinin inkar ve yansıtma mekanizmalarını kullanarak, varlığını dışarda algılamak ve dışarıdan, doğa ötesi güçlerden kendi sorunlarına çare aramak ve beklemek olarak açıklan maktadır. (Örneğin kendinden çok hekime güvenmek) Terapistin kendisi halen en önemli tedavi edici ajan olma özelliğini sürdürmektedir. Özellikle ülkemizde sözlerin ve davranışların gücü insanların üstünde halen egemendir. **Birçok hekimin kendini korumak için yarattığı narsisizm, hastaya bir büyüsel güç olarak yansır ve ilişkide belirleyici olmaya başlar.** ***Yazılan reçetenin okunmaz olması, anlaşılmazlığı, hekim dilinin halkın anlayışından uzak olması veya gidilen hekimin adının değişikliği (Yabancı veya azınlık olması) ve tabelasında yeralan garip ve bilimsel(!) isimlerin çokluğu, tedaviye gizemsel bir güç katar*** İlacın hekim önerisi ile günlük bölünmüş dozlarda alımı ve içerken yaşanan törensellik, aslında bir tür kombine tedavi yöntemidir. (Farmakoterapi + Muskaterapİ). Çünkü kişi neden böyle olması gerektiğini kendisine anlatılmadığı için bilemez.

Günümüzde ilaçların etkinliği placebo ile karşılaştırmalı çalışmalarda saptanmaktadır Placebo, amaca yönelik bir etken madde içermediği halde iyilik saplaması yönünden muskaya benzer. Dolayısı ile mevcut ilaçlar muskaya göre daha etkin ve daha üstün bulundukları için kullanımdadırlar.

Psikoterapinin de placebodan farkı olup olmadığı tartışılagelmiştir. Halta Fenichel ***'Hac ziyaretlerinin veya katolik günah çıkarmanın iyileştirici gücü hala orta düzeyde bir psikoterapistinkinden çok daha fazladır'*** demektedir. **Tanrılaşan veya tanrılaştırılan psikoterapistin sağlayacağı yarar muskanın getirdiği yarar kadardır.** Çünkü o da muska gibi itaatkârlığının karşılığında iyileşme vaad etmektedir. O zaman buna ancak bilimsel muskaterapi denebilir.

Hekime ve uyguladığı yönteme olan uzaklık, ilişkinin büyüsel komponentini artıracaktır. Muskadan farklı ve ilkel gizemden etkilenmeyecek bir tedavi ilişkisi ise aynı dili konuşan, anlaşabilen ve kişiler ve yöntemler aracılığı ile olabilir.

'Bu adam psikoterapiden faydalanmaz', 'Bu adam ile nasıl psikoterapotik ilişki kurarız' söylemi başvuranın değil, halka "**Islah edilecek yerliler"** gözü ile bakan uzmanın sorunudur. Yabancılaşmanın, hazır yiyiciliğin, pratikte özgünleşememenin sonucudur **Halen ruh sağlığı hekimi olarak değil, saykiyatrist veya saykolojist olarak yaşayanların çelişkisidir.**

KULTEGİN ÖGEL
Şizofrengi Dergi, Sayı 2,
2 Nisan 1992

Not: ***Psikiyatrist***, artık galatı meşhur olmuş (yani yaygın yanlış olarak kalıcılaşmış) yanlış çeviri. kelimenin yarısı fransızca psikiyatr'dan alınmış ve sonuna İngilizce 'deki saykiyatrist'in sonu eklenmiştir.

ŞİZOFRENGİ DERGİLERİ

- Sunuş
- Sayılar

Sunuş

Şizofrengi'yi kapatalı on beş (berbat) yıl geçti. Daha önce on üç sayısının okunabildiği bir internet girişimi olmuştu. Bu kez bütün sayılar ve üç ekin tamamı huzurunuzda. Ee ancak Şizofrengi'nin bugüne dek ne bir facebook hesabı, ne bir twitter hesabı ne de www.sizofrengidergisi.com dışında bir internet sitesi oldu. Anarşist özü gereği sahipsiz bırakılmıştı. Dolayısıyla ve trajik olarak ve de ne yazık ki pek çok 'kel'alaka sahibi çıktı, Gezi'den önceki Türkiye'de. Sömürenleri bol oldu. Helali hoş olsun.

Derginin tamamen kendi prodüksiyonu olarak Açık Radyo'da 'Bütünüyle Kuşkudayız' adıyla gerçekleştirdiği ve kısa sürede sıkılarak bıraktığı radyo programının kayıtlarını da bir süre sonra burada bulacaksınız.

Şizofrengi'nin tımarhaneden başlayıp Harvard'ın kütüphanesine uzanan öyküsü ile ilgili merak ettiğiniz ayrıntıları son sayıdaki 'Sürükleyici Bir Hikayeydi' isimli yazıdan okuyabilirsiniz. (Oraya boca etmiştim zamanında)

Bütün Çapulcu'lara armağan olsun.

Fatih Altınöz

Sayılar

- Tümü
- 1992
- 1993
- 1994
- 1995
- 1996
- 1997
- 1998
- Ekler

TÜM SAYILAR (80mb)

470 Yazılar



RÜYA TABİRLERİ

NEFİS MERTEBELERİNDE RÜYA TABİRLERİ

Nefis mertebeleri yedidir

1-Nefs-i Emmâre: Kâfir, şeytan, münafık ve fâsıkların,

2-Nefs-i Levvâme: Günahkâr mü'minlerin,

3-Nefs-i Mülhime: Âlimlerin,

4-Nefs-i Mutmainne: İlmiyle âmel eden kişiler

5-Nefs-i Radiyye: Evliyâların

6-Nefs-i Mardiyye: Âriflerin

7- Nefsi Safiyye: Nebiler ve rasüllerin -aleyhimü's-selâm- nefislerinin makamıdır. (Müminler bu makamın hallerine kavuşabilir.)

Bu yedi nefsin her birinin sıfatları - herkesin kendi nefsini kolayca tanıyabilmesi için - kendi dâiresinin etrafında gösterilmiştir. Böylece her bir kimse hangi nefs dâiresinde olduğunu, hangisinin hangi nefs üzere gâlib veya mağlûb veya denk olduğunu açıkça bilir ve ona göre bir hâl çaresi bulur. Bundan dolayı herkes, gücü nisbetinde ve münâsib bir şekilde gereği gibi gayret göstererek, ilâhî emirlere uyup, nehiylerden kaçınarak istikamette olmaya çalışmalıdır. Şurası bilinmelidir ki, meselâ altıncı veya daha aşağı ki nefs dâirelerinin halleriyle hemhal olan bir kişide, nefs-i emmâre hâlinden bir veya daha fazla haller görülse, bu hallere mağlûp olduğu için kişi içinde bulunduğu altıncı nefs dâiresinden çıkmış olmaz. Ancak nefs-i emmâre halleri, diğer nefs hallerine gâlib gelirse - yani daha fazla görülürse - işte asıl büyük korku o zamandır.

Bir kimsede yedinci nefsin ahvâli (halleri) tamamen bulunduktan sonra diğer mertebelere inmesi kuvvetle muhtemeldir. Çünkü yedinci nefs, nebiler ve rasüllerin nefislerinin makamıdır. Bir kimsede yedinci nefsin kıdemi ve hâlinin bulunmasıyla o kimsenin nebi olması lâzım gelmez. Ancak yüksek bir dereceye nail olacak bir amel ve ihlâsta olduğuna işaret olmuş olur. Eğer bir kimse bu halde kalırsa bu durum itibâra şayan ve arzu edilendir. Ancak eğer, bazen bir nefsin, bazen de diğer bir nefsin vasıfları görülürse, mu'teber olan gâlib olandır. Bütün nefslerin hallerini buna kıyaslayarak, galibiyet, mağlûbiyet ve eşitlik durumlarına bakılmalıdır. Yaradılışı gereği rüya görmeye müsait olan bütün mahlûkatın görmüş oldukları rüyaların hepsinin ta'biri aşağıda özet olarak verilen ta'birnâmede bazen açık olarak, bazen de işaretle beyân olunmuştur. Bu şekilde herkes, içinde bulunduğu durumu anlayıp çaresine bakmalıdır.

Sonuçta diyebiliriz ki ruhun halleri hareket halindedir. Bazen birinci makama dahi iniş yapar. Önemli olan bu halin uyarıcısı geldiğinde dikkat edip halin düzelmesi için gayret gösterilmesidir.

Allah Teâlâ, cümlemizi nefs-i emmârenin şerrinden emîn eylesin. Âmin **Ya Muîn**

(Görülen rüyalar ve tabirler, durumunu bilmek isteyen kardeşlerimiz için özet şekilde ve alfabetik konumda hazırlanmıştır.)

Not: Rüyayı salih kişilere ta'bir ettirmek imkânı bulmayanlar bu çizelgeden faydalanabilirler.

RÜYA	YORUMU	NEFSİN DURUMU
Abdest Ve Gusül	Günahlardan temizlenmeye,	Nefs-i Mülhime
Ağaç Dikmek	Hayra yakın olmak	Nefs-i Mülhime
Ağaçlar	Sâlih amel ve ıhlâsa sâhib olmak	Nefs-i Levvâme
Akreb	Lisan ile azâb etme şeklinde ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Âlemler	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Alevli Ateş Ve Yanan Şeyler Görmek	Kalbin bulanıklığını tamamıyla izâle etmeye.	Nefs-i Mardiyye
Alevsiz Ateş, Ateş Dumanı,	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlasın olmaması	Nefs-i Emmâre
Âlimler	Vücûd azalarını Allah'ın emrine tâbi' kılmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Âmâ-Kör	Hakkı görüp de görmezlikten gelmek.	Nefs-i Mülhime
Anne Ve Babaya Sarılmak, Onlara İtaat Etmek	Rızâlarını kazanmak ve gönüllerini alarak onlarla iyi geçinmeye	Nefs-i Levvâme
Arab	Başkasının aybını yüzüne vurmak veya süratle maksada ulaşmak	Nefs-i Mülhime
Arslan	Kişiye göre, nefsin galebesi	Nefs-i Levvâme
Arslan	Dinde ciddiyet	Nefs-i Levvâme

Arzın Hareketini Görmek	Allah'ın yardımıyla, vücûd ikliminde tam manâsıyla tasarrufa ehil olmaya,	Nefs-i Mardiyye
At Ve Beygir	Azgın olmazsa sadâkatle, azgın olursa nefsin üstün gelmesi	Nefs-i Levvâme
Ateşte Yanmakla Zarar Görmeyip Huzur İçinde Olmak	Nefs-i râdıyyenin galebesine, kalbte ma'rifet tahsiliyle meydana gelen kesafetin/bulanıklığın yok olması Kalbin letâfet (incelik, nurânîlik) kazanmasına işarettir	Nefs-i Râdiyye
Avam	Onların hâllerine meyletmekle	Nefs-i Mülhime
Avcı	Eğer ehil olursa insafsızlığa ve şefkatsizliğe, ehil olmazsa amel-i sâlih için gayret etmeye işarettir.	Nefs-i Mülhime
Ayı Oynatıcısı	Nefsin, hiddet, öfke ve hırsta olan aşırılığına.	Nefs-i Mülhime
Ayı	Gadâb (hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık) ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Azgın Deve	Şehvet, hırs ve kin ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Azgın Öküz	Cimrilik ve emre itaatsizlik ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Bal Arısı	Güzel ahlâk sahibi olmak	Nefs-i Levvâme
Balcı	İlm-i ledün ve tatlı kelâm işitmek	Nefs-i Mülhime
Balık	Helâl mal ve rızık kazanmak	Nefs-i Levvâme
Ballar	Kar elde etmek ve ruha biraz kuvvet, vermek	Nefs-i Levvâme
Beyaz Renk	Nefsi Mülhime'nin galebesine,	Nefs-i Mülhime
Bıçak	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Bit Ve Pire	Mekruh olan fiileri işleme ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Bulanık Sel Suları,	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlasın olmaması	Nefs-i Emmâre

Burak	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Bütün Ahiret Makamlarına Nail Olmak Ve Aydınlık Görmek	Nefs-i râdıyyenin galebesine, kalbte ma'rifet tahsiliyle meydana gelen kesafetin/bulanıklığın yok olması Kalbin letâfet (incelik, nurânîlik) kazanmasına işarettir	Nefs-i Râdiyye
Bütün Eti Yenilebilen Vahşi Hayvanlar,	Eğer ele geçırilebilirse, sâlih amel sahibi olmakla, ele geçirilemezse, amel-i sâlih kazanmak için gayret etmekle	Nefs-i Levvâme
Câhil	Onların hâllerine meyletmekle	Nefs-i Mülhime
Camiler	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Cehennem Azabı,	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlasın olmaması	Nefs-i Emmâre
Cennet	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Cennet Kıyafetleri	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Çeşmeler	Kalbin tamamen fâni ve istediğine vâsıl olması sıfatıdır.	Nefs-i Sâfiye
Çıplak Bir Kişi Görmek	Amelsizliğe;	Nefs-i Mülhime
Çıplaklık, Keyifsizlik, Çiğ Et, Çamura Düşmek, Lezzet, Şehvet Ve Dünyalığa Dâir Şeylerin	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlasın olmaması	Nefs-i Emmâre
Çocuklar	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Çöplerin Süpürülüp Atıldığı Yer Ve Benzeri Necis Olan Yerler	Dünya, zevk u sefâ ve nefsin şehvetlerine uymak	Nefs-i Emmâre
Dağlarda Yalnız Kalmak	Allah Teâlâ'dan başka her şeyi terk etmeye işarettir.	Nefs-i Mardiyye

Deprem	Allah'ın yardımıyla, vücûd ikliminde tam manâsıyla tasarrufa ehil olmaya,	Nefs-i Mardiyye
Dershane	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Deryalar	Kalbin tamamen fâni ve istediğine vâsıl olması sıfatıdır.	Nefs-i Sâfiye
Deve	Yüklü olursa, ruha sıkıntı vermekle, ve olursa ruha meyletmek	Nefs-i Levvâme
Dilsizlik	Hakkı söylememek.	Nefs-i Mülhime
Din Ve Mezheble Alâkalı Bir Takım Meselelerde Muhalif Olan Kimseleri Mukaddes Mekânlarda Gören	Bu mekânlar, kalb ile tabir lunduğundan dolayı - niyetini düzeltmelidir.	Nefs-i Mülhime
Dînî Kitaplar	Amelde kemâle,	Nefs-i Mutmainne
Diş Çektirmek	Ruha ağır gelen şeyi gidermek	Nefs-i Levvâme
Doktorlar Görmek	Nefsinin isyan hastalığını ameli sâlih ile tedavi etmeye,	Nefs-i Mutmainne
Dolu Görmek Esrarın Zevkinde Mübalağadır.		Nefs-i Sâfiye
Döşemeli Yer	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme
Dükkânlar	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme
Eğer Bu Muhalifleri Bu Yerlerden Çıkardığını Görürse,	Nefsini terbiyeye ve akaidini temizlemeye gayret ettiği; çıkarmaya çalışmazsa, nefsinin ve hevasının galebesi şeklinde ta'bir edilir.	Nefs-i Levvâme
Ehl-İ Sünnetten Olmayanlar	Farz namazlarda tembelliğe veya Ehl-i Sünnet'in hâricinde bir i'tikâdî mezhebe meyletmeye	Nefs-i Mülhime
Ekmekler	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme
Elbise Giymek,	Salih amel-i işlenilmesi	Nefs-i Levvâme

Emirler (Yönetici)	Akılda olgunluğa erme ve maksûda yaklaşmaya,	Nefs-i Mutmainne
Erkek Çocuğu	Sâlih ameli	Nefs-i Mülhime
Eşek Arısı Ve Sarıca Arı:	Fâsid fikirler ve faydasız	Nefs-i Emmâre
Eşek:	Nefsin şehvetlerine çok fazla tâbi' olmak ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Eşkıya	Nefsin azgınlığına işarettir.	Nefs-i Mülhime
Eti Yenilen Ve Eti Yenilmeyen Hayvanların Hepsi,	Azgın olanları da dâhil olmak üzere, durumlarına, büyüklük ve küçüklüklerine göre nefs-i emmâre'nın itaatsizliği ve şehveti ile ta'bir	Nefs-i Emmâre
Evler (Ma'mûr)	Nefse itaatle ruha itaatin eşit olması	Nefs-i Levvâme
Evler (Harabe)	Nefse itaatle ruha itaatin eşit olması	Nefs-i Levvâme
Fare:	Nefsle alâkalı olup, halktan gizli ve Hakk'a açık olan şeylere meraklı olma ve sû-i zan ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Fasık Kişileri, Kitap Dolu Rafların Yanında, Mescîdlerde, Medreselerde, Tekke Ve Ziyâretgâhlarda Ve Sair Mübarek Yerlerde Görürse	Mezhebine ve tarîkatine uygun olmayan	Nefs-i Levvâme
Fırın	Nefsin gafleti	Nefs-i Levvâme
Fiil, Söz, Yiyecek, İçecek, Giysi Ve Eşyalardan Haram Ve Yasak Olanı İşlemek	Yapılması veya yapılmaması günâh olan herhangi bir şeyi işlediğini görmek, haram ve yasak olan davranışlarda bulunmak ve yaklaşmayı düşünmek	Nefs-i Emmâre
Fil	Kibir ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Gayr-I Müslim	Dünyaya meyle ve diride tembelliğe işarettir	Nefs-i Mülhime
Gemiler	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme

Gemiye Binip Sulardan Geçmek	Nefs-i râdıyyenin galebesine, kalbte ma'rifet tahsiliyle meydana gelen kesafetin/bulanıklığın yok olması Kalbin letâfet (incelik, nurânîlik) kazanmasına işarettir	Nefs-i Râdiyye
Gök Gürlemesi	Allah'ın yardımıyla, vücûd ikliminde tam manâsıyla tasarrufa ehil olmaya,	Nefs-i Mardiyye
Göklerin Görülmesi	Dâima Hakk tarafına nazar etmeye,	Nefs-i Mardiyye
Görülen Pişmiş Etler, Yiyecekler Ve Mubah İçcecekler,	Nefsin kolayca ve az bir emekle ruha tâbi siması	Nefs-i Levvâme
Gözeler	Kalbin tamamen fâni ve istediğine vâsıl olması sıfatıdır.	Nefs-i Sâfiye
Güneş	Fikrin aydınlığına.	Nefs-i Mardiyye
Güvercinci	Nefsin günahtan temizlenme kaabiliyetine ulaşması	Nefs-i Mülhime
Harâmî	İbadetini saklamaya.	Nefs-i Mülhime
Hatipler	Vücûd azalarını Allah'ın emrine tâbi' kılmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Hattatlık	Amelin çok olması için gayret etmeye.	Nefs-i Mutmainne
Havalarda Uçmak	Nefs-i râdıyyenin galebesine, kalbte ma'rifet tahsiliyle meydana gelen kesafetin/bulanıklığın yok olması Kalbin letâfet (incelik, nurânîlik) kazanmasına işarettir	Nefs-i Râdiyye
Hayır Ve Hasenat	Ruhun nefis üzerine galibiyeti	Nefs-i Mülhime
Hayırlı Amelden Dönmek	Hak yolu bırakıp bâtıl yola girmekle,	Nefs-i Mülhime
Hınzır:	Haram ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Hizmetkâr	R; itaatte berdevam olmaya.	Nefs-i Mülhime
Hokkabaz	İbadeti terk edip harama yakınlaşmaya.	Nefs-i Mülhime

Huriler	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Irmaklar	Kalbin tamamen fâni ve istediğine vâsıl olması sıfatıdır.	Nefs-i Sâfiye
İmamlar	Vücûd azalarını Allah'ın emrine tâbi' kılmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
İslâm Askerleri	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
İyi Ve Hoş Fiiiler	Bu fiiller gerek davranış, gerek söz, gerek vasıf ve gerek eşva olsum durumlarına göre Nefs-i Mutmainne ile ta'bir edilir	Nefs-i Mutmainne
Kadılar	Allah'ın hükümlerini, kalbe ve vücûd azasına hâkim kılmak	Nefs-i Mutmainne
Kadın	Tedbirde noksanlığa ve dünyaya meyletme sıfatıdır. Hatta belki de daha alçak bir seviyededir.	Nefs-i Mülhime
Kama	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Kan Aldırmak	Nefsi ıslâha	Nefs-i Levvâme
Kaplan:	Kibir ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Kar	Aklın aydınlığına	Nefs-i Mardiyye
Kar	Merhamette mübalağadır.	Nefs-i Sâfiye
Karınca	Hırs ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Karpuzcu	Bilgi ve ma'rifet kazanmaya işarettir.	Nefs-i Mülhime
Kasab	Merhametli olmamak	Nefs-i Mülhime
Katır	Emre itaat etmemek ve amelde ihlâs bulunmamak ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Kavga Ve Çekişme	Ruh ile nefsin geçimsiziiği	Nefs-i Mülhime
Kavuncu	Amel kazanmaya	Nefs-i

		Mülhime
Kedi:	Şeytanın vesvesesi ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Kendi Üzerinden Veya Başka Bir Yerden Herhangi Bir Necaseti Temizlemek,	Haramı terk etmek	Nefs-i Levvâme
Kevser Görmek	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Kıbleden	Hayırdan şerre dönmeye	Nefs-i Mülhime
Yüz Çevirmek		
Kıbleye Teveccüh (Yönelmek)	İşlerde istikâmete	Nefs-i Mülhime
Kılıç	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Kız Çocuğu	Dünya'ya yeni yeni meyletmeye	Nefs-i Mülhime
Korkulu, Yüklü, Sıkıntılı Ve Eziyetli Rüyalar	Ruhu zahmete sokup nefse tâbi olmak	Nefs-i Emmâre
Koyun, Keçi, Sığır	Helal rızık ve menfaat	Nefs-i Levvâme
Köpek	Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık ve kötülük ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Köselik	Sünneti terk eden bir kişi olmak	Nefs-i Mülhime
Kötü Ameli İşlerken Vazgeçmek	Bâtılı bırakıp hakka dönmek	Nefs-i Mülhime
Kötülük Ve Zulüm	Nefsin ruh üzerine galib olması	Nefs-i Mülhime
Kötürüm	Hak olan nesneye varmamak.	Nefs-i Mülhime
Kudûs-İ Şerîf	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Kur'ân-I Kerîm Görmek Ve Okumak	Kalbi tasfiye ve istenilen şeylere ulaşmaya ve muvaffakiyete işarettir	Nefs-i Mutmainne
Kurbağa	Ruhun nefsden nefreti	Nefs-i Levvâme

Kurt	Hased (kıskançlık) ve ibâdetleri eksik yapma ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Kutsal Mekânlar	Ancak kışının kalbiyle ta'bir edilir.	Nefs-i Levvâme
Kuyular	Kalbin tamamen fâni ve istediğine vâsıl olması sıfatıdır.	Nefs-i Sâfiye
Kütüphane	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Maymun Oynatıcısı	Nefsin lâf taşımak ve aşırı istekli olmasına,	Nefs-i Mülhime
Maymun:	Nemmâmlık (dedikoduculuk) ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Medîne-İ Münevvere	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Medreseler	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Mekke-İ Mükerreme	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Mektepler, Okullar	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Melekler	Aklın kemâli, Allah'a yaklaşmak ve marifet ilmi tahsil etmekle ta'bir olunur.	Nefs-i Râdiyye
Mescidler	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Mevsiminde Meyve Koparma Amelde	İhlâssızlığa ve samimiyetsizliğe işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Mevsiminin Dışında Her Tür Yeşil Meyveyi Ağacından Koparmak	Ameldeki ihlâssızlığı izale etmek ve ihlâsa ve samimiyete meyletmeye ve istekli olmaya.	Nefs-i Mutmainne
Meyhane, Bozahâne, Kahvehane	Görmek ve içine girmek kalbi ve düşünceleri fesada (bozukluk ve fenalığa) sarf etmekle, dünya, zevk u sefâ ve nefsin şehvetlerine uymakla ta'bir edilir. Korkulu, yüklü, sıkıntılı ve eziyetli rüyalar görülmesi, ruhu zahmete sokup nefse tâbi olmakla ta'bir edilir.	Nefs-i Emmâre

Meyveli	Sâlih amel ve ihlâsa sâhib olmak	Nefs-i Levvâme
Mubah Olan Şeyleri Satanlar	Sattıkları şey cinsinden - her birinin hallerine göre ta'bir olunur	Nefs-i Mülhime
Müftü	Hayırlı nefse,	Nefs-i Mutmainne
Mülhid Ve Dinsizler	Nasihat kabul etmemek	Nefs-i Mülhime
Namaz	Vera ve takva	Nefs-i Mülhime
Nebîler Ve Resuller Görmek	İslâm Dini'nde kuvvete ve nebiye tâbi' olmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Nefsin Arzu Ettiği Bir Şeyi Görüp De Reddetmek,	Dünyaya meyli terk etmek	Nefs-i Mülhime
Nefsin Arzu Ettiği Bir Şeyi Görmek İstemek	Dünyayı istemekle,	Nefs-i Mülhime
Ok	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Olgunlaşmış Meyveler Görmek	Sâlih amel ve ihlâsa sâhib olmak	Nefs-i Levvâme
Padişah Görmek	Vücûd ikliminde tasarrufa,	Nefs-i Mutmainne
Pâdişâha Yakın Olan Kimseleri Görmek	Akılda olgunluğa erme ve maksûda yaklaşmaya,	Nefs-i Mutmainne
Pars:	Gadâb ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Pazarlar	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme
Sağır	Hakkı işitip onunla amel etmemek.	Nefs-i Mülhime
Sakalı Kesilmiş Ve Traşlanmış	Şeriatta noksanlığa işarettir.	Nefs-i Mülhime
Sâlih Zâtların Türbeleri	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Sâlihler	Vücûd azalarını Allah'ın emrine tâbi' kılmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Sâlihlerin Meskenleri,	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Sancak	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne

Sancak	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Sansar:	Gaflet (dikkatsizlik, endişesizlik, vurdumduymazlık) ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Saraylar	Nefsin sukûnete kavuşması	Nefs-i Levvâme
Sarhoş	Aşk-ı mecâziden vazgeçmemek ve noksanlığına	Nefs-i Mülhime
Sarhoşluk Veren Şeyleri İçmek	Haram fiil işlemekle, görüp de içmese, harama yaklaşmayı düşünüp nefse tâbi' olmakla ve bunların emsali olan maddeler kullanıldığındadurumlarına göre çirkin işler yapmakla ta'bir edilir.	Nefs-i Emmâre
Sarı Renk	Nefs-i Levvame'nin galebe sıfatıdır.	Nefs-i Levvâme
Sevgili	Ruhun safasına(temizlik, saflık, tatminlik).	Nefs-i Mülhime
Sıcaklık, Soğukluk, Karanlıklar, Siyah Renk,	Nefsânî arzulara tâbi olup âhiret amellerinde ihlâsın olmaması	Nefs-i Emmâre
Soytarı	İbadeti terk edip harama yakınlaşmaya.	Nefs-i Mülhime
Suları Yüzüp Geçmek	Nefs-i râdıyyenin galebesine, kalbte ma'rifet tahsiliyle meydana gelen kesafetin/bulanıklığın yok olması Kalbin letâfet (incelik, nurânîlik) kazanmasına işarettir	Nefs-i Râdiyye
Sure	Okunan sureye göre de göre ta'bir değişir.	Nefs-i Mutmainne
Susuz Kalmak	Allah Teâlâ'dan başka her şeyi terk etmeye işarettir.	Nefs-i Mardiyye
Süprüntülük,	Dünya, zevk u sefâ ve nefsin şehvetlerine uymak	Nefs-i Emmâre
Şarkı Dinlemek	Aşk-ı mecaziden vazgeçmemek ve noksanlığına	Nefs-i Mülhime
Şaşı İnsan	Hak yolu bırakıp bâtıl yola girmekle,	Nefs-i Mülhime

Şehidler	Vücûd azalarını Allah'ın emrine tâbi' kılmaya işarettir.	Nefs-i Mutmainne
Şeyhler Görmek	Nefsini irşada.	Nefs-i Mutmainne
Şeytân	Şeytâna tabı' olmaktır. Eğer şeytanı reddederse bu, çok iyidir.	Nefs-i Mülhime
Tavşancıl Kuşu:	Cehalet ve hırs ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Tavuk Ve Güvercin Ve Şâir Eti Yenilir Kuşlar:	Helâl mala hırslı olmak	Nefs-i Levvâme
Tekkeler	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne
Tellâk	Bakışlarını haramdan sakınmadığına	Nefs-i Mülhime
Tellâl	Yalancılığa,	Nefs-i Mülhime
Tenhâ Çöllerde Yalnızlık	Allah Teâlâ'dan başka her şeyi terk etmeye işarettir.	Nefs-i Mardiyye
Tesbih	İstenilen şeye ulaşmaya.	Nefs-i Mutmainne
Tilki	Hile, yalan - dolan, arabozuculuk ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Tohum Saçmak	Hayra yakın olmak	Nefs-i Mülhime
Top Silahı	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Topal	Hak yolda az hizmette bulunmak.	Nefs-i Mülhime
Traş Olmak Ve Benzeri	Ruhun nurunun artmasına işarettir.	Nefs-i Levvâme
Tuzcu	Nefsin sâlih (fazîletli) olmasına,	Nefs-i Mülhime
Tüfek	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Vahşi Kuşlar	Salıh amele gayret etmek ve ele geçirilmesi ve çekilen zorluklar, nefs-i levvamenin meşakkatine katlanarak, amel-i sâlih kazanmakla, meşakkat çekerek amele gayret göstermeye işaret eder.	Nefs-i Levvâme

Vekiller	Akılda olgunluğa erme ve maksûda yaklaşmaya,	Nefs-i Mutmainne
Veliler Görmek	Korktuğundan emin olmaya ve umduğuna nail olmaya ,	Nefs-i Mutmainne
Vezirler	Akılda olgunluğa erme ve maksûda yaklaşmaya,	Nefs-i Mutmainne
Yabancı Kadınla Kucaklaşmak	Nefsin ruha itaatsizliğine işarettir.	Nefs-i Levvâme
Yağlar	Kar elde etmek ve ruha biraz kuvvet, vermek	Nefs-i Levvâme
Yağmur	İlâhî rahmettir.	Nefs-i Sâfiye
Yalancı	İbadeti terk edip harama yakınlaşmaya.	Nefs-i Mülhime
Yanmamış Mumlar	Nefsin gafleti	Nefs-i Levvâme
Yay	Şeytanî vesveselerin zayıf sıfatıdır, bunlara galip olunduğunu gösterir	Nefs-i Mutmainne
Yemek (Hububattan Helâl Olan Şeyleri)	Nafile ibadetlere ehemmiyet göstermeye işarettir.	Nefs-i Levvâme
Yeşil Çayırlar	Sâlih amel ve ıhlâsa sâhib olmak	Nefs-i Levvâme
Yeşil Renk	Nefs-i Mutmainne'nin galebesine.	Nefs-i Mutmainne
Yılan:	Ezâ (sıkıntı, eziyet, zulüm) ve cefâ ile ta'bir olunur.	Nefs-i Emmâre
Yıldırım	İstenilen şeye süratle vâsıl olmaya,	Nefs-i Mardiyye
Yıldız	Nefsin aydınlığına.	Nefs-i Mardiyye
Zavallı Görmek	İbadeti terk edip harama yakınlaşmaya.	Nefs-i Mülhime
Zevceye Sarılmak	Nefsin ruha tâbi olmasına;	Nefs-i Levvâme
Ziyaret Yerleri Ve Bunların Emsali Ne Kadar Mübarek Mahaller	Kalbin temizliğiyle tabir olunur.	Nefs-i Mutmainne

GÖRÜLDÜKLERİ GÜNLERE GÖRE RÜYALARIN TABİRLERİ

Not: Arabî Ay günleri esas alınacaktır

GÜN	YORUMU
1	Hayırlı haber sevinç ve mutluluktur.
2	Üç gün sonra meydana çıkacak olan büyük sevinçtir.
3	Rüya iyi değildir. Sadaka vermek lâzımdır.
4	Mal ve nimete, işaret eder.
5	Rüya yolculuğa, mal ve nimetin meydana gelmesini temenni etmeye işaret eder.
6	Yola çıkmaya.
7	Niza ve mücadeleye,
8	Kaybolan şeylerin tekrar bulunmasına alamettir.
9	Sevince,
10	Sevinç ve şenliğe,
11	Ne hayra ne de şerre işaret eder.
12	Saadet, mal ve nimete işaret eder.
13	Görülen rüya iyi değildir. Sadaka vermek gerekir.
14	Hayırlı haber alarak sevinmeye işarettir.
15	Yine hayırlı haberle sevinmeye işaret eder.
16	Dost ve ahbaplardan birinin vefat haberiyle üzülme kederlenmeye işaret eder.
17	İstirahat ve saadete, sayısız mal ve nimete işaret eder.
18	Sevinç ve müjdeye işaret eder.
19	İyi değildir.
20	Büyük bir adamla dostluğa,
21	Şeref ve vakara,

22	Sevince
23	Korku, izdırap ve sakınmaya
24	Ayıplama ve kınamaya işaret eder.
25	Büyük sevince,
26	Kudsiyyete.
27	Bitmeyen bir sevince,
28	Sevinç ve müjdeye işaret eder.
29	İyi değildir, sakınmak ve tevbe etmek gerekir
30	Sevdiği bir erkek veya sevdiği bir kadını görmekle sevinmeye işaret eder.

Kaynakça

Çizelge için daha geniş bilgilere bu kaynaklardan ulaşabilirsiniz.

Hafız Hulusi Efendi hzl: Abdurrahman ACER, Mizanu'n- Nüfus (Rüyalar Işığında Nefis Mertebeleri) [Kitap]. - İstanbul : Sebil, 2006.

Hafız Hulusi Efendi Mizânnu'n Nüfus [Kitap]. - İstanbul : Hüseyin Remzi Matbaası, 1305.

****

CİNSEL YAŞAMIMIZ VE RÜYALAR

Rüyada cinselliğin önemini anlatan **Prof. Dr. Rasim Adasal, Medikal Psikoloji** adlı eserinde ***'Rüyada en faziletli, en sıkılgan, en bakir insanın bile günlük utancı kalkar. Rüyada en samimi benliğimiz ve bu arada cinsel arzularımız serbest yol bulur. Bir çok rüyamızda hayallerimiz seksüel görünümdedir'*** diyor ve şöyle ekliyor.

'Rüyada en derin önemli semboller cinsel tabiatlıdır.

Erkeğin jenital organları bütünlüğünde özellikle üç adeti önemli bir sembolik tasarısı haizdir. Her iki cins için bunun en önemli yeri penistir. Rüyada bunun sembolizasyonunu şemsiye, şapka, baston, saz, ağaç, ok, kalem, ip, anahtar, kravat, tüfek, kılıç, tabanca gibi ya şekil itibarı ile benzerlik gösteren yahut kadın jenital uzvuna girebilen şeylerdir.

Kadın jenital organı ise, rüyada sembolizmini mağara, vazo, şişe, her çeşit kutu, fırın, çekmece, oda, cep, gemi, çanta, soba gibi içleri boş eşyada veya göz, ağız, kulak gibi içinden geçebilen organlarda veya gül gibi yaygın çiçeklerde ve bazen de kabuklu deniz hayvanlarında bulur. Kadın cinsel organının diğer bir sembolüde inciler ve kutulardır.

Memeler elma, şeftali veya diğer meyvalar veya tepe, dağ, çeşme, balkon gibi şeylerle temsil edilmektedir. Cinsel ilişki sembolizmi de orijinaldir. Telefon etmek, otomobil kullanmak, ata binmek, dans etmek, silah atmak, piyano çalmak gibi.

Oysa ani kayma ve inme, bir dal veya çiçek koparma, su dökme, traş olma mastürbasyonu sembolize eder. Bir sona varmak, ölmek, bir tepenin ucuna çıkmak.... gibi rüyalar şehveti sembolize eder. Gebeliği de bir ateşli hastalığa yakalanmak veya zehirlenmek gibi şeyler sembolize eder. Merdiven çıkma, yüksek bir yere tırmanma, dağa çıkma, uçma gibi hareketler ereksiyonu sembolize etmektedir.'

Psikiyatrislerin ve batı dünyasının rüyalara farklı bir yaklaşımları vardır. İnsanoğlu uzun yıllardan beri görmüş oldukları rüyaları çeşitli yollara başvurarak açıklamaya çalışmışlardır. Bunları bazen psikanalistlere başvurarak bazen de halk arasında yaygın olan yorumlarla anlamaya çalışmışlardır. Pisikanalistlerin açıklamalarına göre; rüya bilinçaltımızdaki tüm düşüncelerimizin, isteklerimizin ve düşüncelerimizin açığa çıkarak bir tür bilinçaltımızla haberleştiğimiz şeklinde açıklanır.

Biz burada rüya yorumları konusunda önemli araştırmaları olan Sigmund Freud ve öğrencisi Carl Gustav Jung ' in yapmış olduğu bazı belirgin simgeler üzerindeki belli yorumlan ve batı halkı arasında ki yorumları küçük bir bölümde olsa vermek istiyoruz.

AĞAÇ

FREUD: Ağacın gövdesi erkeğin varlığını, dallan kadını yapraklan ise çocuğu ifade ediyor. Ayrıca durağan ve gelişmemiş fikirleri ifade ediyor.

JUNG: İnsan bütününü temsil ettiğini, kökleri bilinçaltı olarak ifade eder. Gövdeyi ise, bilinçaltının yansıması olarak ifade eder. Ağacı güzel ve estetik olarak görmek; olumlu bir yaşam olarak açıklar.

HALK İNANIŞINDA: Canlı ve yeşil bir ağaç mutluluğu, huzuru ve rahatı ifade eder. Ağacı kuru görmek; sıkıntıyı, üzüntüyü ve bedbinliği ifade eder.

ARABA

FREUD: Arabanızın sağlam ve çalışır bir durumda olmasını görmek, cinsel isteğin ve şehvetin oldukça yüksek olduğunu ifade eder. Arabanın çalışmaması veya benzininin bittiğini görmek, libidonun güçsüzlüğüne ve cinsel isteksizliğin olmasına işarettir.

JUNG: Güzel bir araba görmek, insanın kendine olan güveninin tam olduğuna işarettir. Arabanın fren ya da gaz pedalıyla ilgili bir şeyler görmek, insanın kendine olan güvenini denetlemesine işarettir. Arabanın motoru ile ilgili bir şeyler görmek, sürekli canlılık ve hareketlilik içinde olan bir yaşamı ifade eder.

HALK İNANIŞINDA: Bakımlı ve hızlı bir araba görmek, insanın başarılarına ve ilerlemesine işarettir. Eski bir araba görmek, geçim sıkıntısına ve sağlık sorunlarının ortaya çıkacağına işarettir.

AT

FREUD: At görmek, karşı cinse duyulan ilgiye işarettir. Ata bindiğinizi görmek, karşı cinse olan sevişme isteğine işarettir.

JUNG: Beyaz at görmek, olumlu yönde kanalize edebileceğiniz bir düşünceye ve bu düşüncenin gücüne işarettir. Ata bindiğinizi görmek, düşlerin ve deliliklerin yansıması olarak yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Yükselmenin, başarıya ulaşmanın ve zenginliğin habercisi olarak yorumlanır.

ÇANTA

FREUD: Ruhsal bir huzura, rahatlığa ve cinsel tatmine işarettir.

JUNG: Çantayı karıştırmak, kendinizi dinleyerek bir öz eleştiriye yorumlanır. Çantayı kaybettiğinizi görmek, karakterinizle ilgili bazı sorunların olduğuna işaret eder.

HALK İNANIŞINDA: Çantayı boş görmek, geçim sıkıntısına ve ağır ekonomik şartlara yorumlanır. Çantayı dolu görmek ise, boş görmenin tam tersine yorumlanır.

ÇİÇEK

FREUD: Bekareti ve bu duruma ait sıkıntılara yorumlanır. JUNG: Dürüstlüğü, iyilikseverliğe ve ruh güzelliğine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: İyiye doğru gelişen değişiklikleri yorumlar.

ÇOCUK

FREUD: Bilinçaltındaki isteklerin yansıması olarak görülür.

JUNG: Erkeğin görmesi halinde, içlerinde var olan kadım, kadının görmesi halinde var olan erkeği ifade eder.

HALK İNANIŞINDA: Çocuğun ilerisi için şans ve mutluluk getireceğine ya da yeni bir hamileliğin haberine yorumlanır.

EVLİLİK

FREUD: Evliliği hangi durumda görürseniz gerçek hayatta da öyle bir evlilik yapılacağına yorumlanır.

JUNG: Görenin kendi içinde karşı cinsiyle karşılaşacağı anlamına gelir.

HALK İNANIŞINDA: Kötü bir rüya olarak bilinir. Gerçek hayatta bir ayrılığa yorumlanır.

FARE

FREUD: Kötü bir cinsel birlikteliğe yorumlanır.

JUNG: Kötü bir cinsel birlikteliğe yorumlanmasına ilave olarak [a size dert çıkaracak bir olayın meydana geleceğini bildirir.

HALK İNANIŞINDA: Tehlikeli bir durum olacağına yorumlanır.

HIRSIZ

FREUD: Endişelere ve tedirginliklere yorumlanır.

JUNG: Gören kişinin bastırılmış duygularının dışa-vurma isteğidir.

HALK İNANIŞINDA: Maddi durumun zayıflayacağına, geçim sıkıntısına düşüleceğine işarettir.

KEDİKÖPEK

FREUD: Kedi kadının duygusal ilişkilerinde kendini kedi olarak görmesine, erkeği ise köpek olarak görmesine yorumlanır. Köpek yavrusu da görülmüşse çocukları ifade eder.

JUNG: Bu konuda aynen Freud gibi düşünüyor.

HALK İNANIŞINDA: İnsanlarla iyi geçinmeye ve dürüst olmaya yorumlanır.

KUŞLAR

FREUD: Erkeğin cinsel gücünü simgelediğine yorumlanır.

JUNG: Düşüncelerin dağılarak zihnin sakinleşmesine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Yeni bir gönül ilişkisine girileceğine işarettir. Siyah kuş görmek, endişeye ve tehlikeli bir durumun olacağına işarettir.

MANZARA

FREUD: Sevilen bir kişiye duyulan hasrete yorumlanır.

JUNG: Ruhsal dünyamızı tanımlar.

HALK İNANIŞINDA: Sıkıntıların ve üzüntülerin ortadan kalkmasına ve huzura işarettir.

MEZARLIK

FREUD: Sevilen ancak ya çok uzaklarda olan ya da ölmüş kimselere duyulan hasrete yorumlanır.

JUNG: Gören kişinin artık yaşama azmi, içinde şevki kalmadığına işarettir.

HALK İNANIŞINDA: Geçim sıkıntısının kalkacağına yüklü bir paraya işarettir.

SU

FREUD: Su yada suda yüzdüğünüzü görmek, gören kişinin zayıf kişilikli olduğuna, kendisini annesinin yanında daha güvende hissettiğine yorumlanır.

JUNG: Kadının yaşamının evrelerine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Sakin sular rahatlığa ve huzura, dalgalı sular ise işyerindeki sorunlara işarettir.

ŞEYTAN

FREUD: Kadının cinsel arzularının simgesi olarak yorumlanır.

JUNG: Ruhlunuzdaki iyiye kötünün mücadelesine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Gönül ilişkilerinizdeki rahatsız edici olmayan küçük yalanlara yorumlanır.

TUVALET

FREUD: Kendi cinselliğinden tedirginlik duymaya kötü bir şey olarak görmeye yorumlanır.

JUNG: Tedirginliklere ve ruhsal bir arınmadan geçmenin gerekliliğine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Evinde, işinde yada dostları ve yakınları arasında tedirginlik verecek sorunlar yaşayacağına yorumlanır.

UÇAK

FREUD: Erkek cinselliğinin gücünü simgelediğine yorumlanır.

JUNG: Cinselliği duygusal olarak yaşamak isteğine yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Uzun zamandır yapmak istediğiniz bir işin tam zamanı olduğuna yorumlanır.

UÇMAK

FREUD: Buluğ çağına gelmiş insanların ilk cinsel uyarılarına yorumlanır.

JUNG: Ruhsal sıkıntıları üstünden atmaya yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Dürüstlüğün ve başarının belirtisi olarak yorumlanır.

YILAN

FREUD: Kötü bir cinsel yaşantıya işarettir.

JUNG: Korku duymanız ve dikkatli olmanız gereken olayların habercisi olarak yorumlanır.

HALK İNANIŞINDA: Kötülüklerin olabileceğine işarettir.

Kaynak: Aysel YEŞİLYURT, Cinsel Rüya Yorumları, Gün Yayıncılık, 2002, İstanbul

KARA BABA DERGAHI



ALINTI

İstanbul Çemberlitaş'ta, Yeniçeriler Caddesi'ne çıkan Kara Baba Türbe Sokak'ta, bu bölgedeki nadir tekkelerden biri olan **Kara Baba Dergâhı** bulunur. 4 Zilkade 1420 tarihinde, bu dergâhı ziyaret etmek ve bu yüce kapıyı sohbetleri ile ihya eden merhum **Ahmet Sadık Yivlik Efendi**'yle tanışmak imkânına nail olmuş idim. Ahmet Sadık Efendi'nin 2 Zilhicce 1422 tarihinde, bu fâni âlemden sırlanarak, âlem-i bekâya intikaline kadar, müteaddit defalar sohbetinde bulundum.

Halini ve ilimdeki makamını, tevazu ve sükûnet perdeleri ile saklayan, ancak sahip olduğu ve her zerresini muhafaza ettiği Muhammedî edeb, her hal ve hareketinden malum olan Ahmet Sadık Efendi, devr-i kadime mahsus ilim ve irfanımızı, günümüze taşıyan sırlı velilerden idi. Onun sohbet ve hatıratından dinlediklerim, bir mürşid-i kâmilin hayat-ı ilmiyesinin nasıl ve ne surette tezahür ettiğinin en güzel misallerindendir.





Değerli âlim ve edebiyatçıların da rahle-i tedrisinden geçti

Merhum Ahmet Sadık Efendi, Hicri 1333 senesinde İskilip'te doğmuş olup, muhterem pederlerinin Çanakkale harbinden dönmeyişi ve validelerinin de, kendileri daha çok küçük bir

yaştayken vefatı üzerine, Kara Baba Dergâhı'nın karşısında ikamet etmekte olan halaları Fatma Hanım'ın yanına yerleşmiştir. Huzur Dersleri muhataplarından ve devrin büyük âlimlerinden Ayasofya müderrisi **İskilipli Muhammed Hilmi Efendi**'nin eşi olan Fatma Hanım, Ahmet Sadık Efendi'nin eğitimi ile bizzat ilgilenmiştir. Daha sonra Kara Baba Rufai Dergahı'nın, tekkeler kapatılmadan önceki son şeyhi olan **Ali Haydar (Karababa) Efendi**, bizzat kefil olmak suretiyle, Ahmet Sadık Efendi'yi Darüşşafaka Lisesi'ne kaydettirmeye muvaffak olmuştur.

Darüşşafaka Lisesi'nde **M. Emin Yurdakul**, **Hüseyin Siret**, **Tahir'ül Mevlevi**, **Celalettin Ökten**, **Ömer Nasuhi Bilmen** gibi birbirinden değerli âlim ve edebiyatçılardan müteşekkil bir kadronun rahle-i tedrisinden geçen Ahmet Sadık Efendi, ilk hususi derslerini, lisenin kütüphane

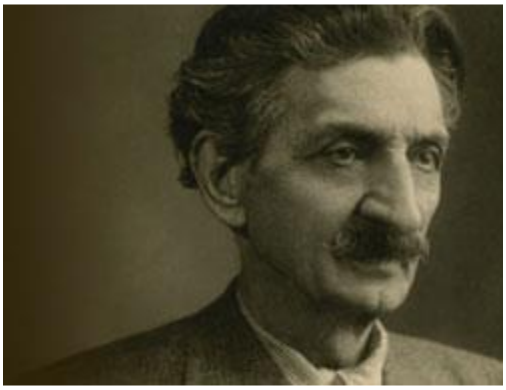


Topcuzâde Arif Bey

TOPÇUZÂDE ARİF BEY
(1870-1942)
Hadimli Hoca'nın kayınbiraderi olup, Musalla mezarlığında medfundur.

müdürü olan **Topçuzade Mehmet Arif Bey**'den alır. Fatih türbedarı **Ahmed Amiş Efendi**'nin ihvanından ve meşhur müderrislerden olan Topçuzade Mehmet Arif Bey, lisenin kütüphanesinde, **İbn'ül Arabi Hazretleri**'nin Fütuhat-ı Mekkiyye ve Mevaki'un Nücum'u ile **Abdulkerim Cılı**'nin İnsan-ı Kamil'i gibi sırlı eserlerin tetkikiyle meşgul olmaktadır. Ahmet Sadık Efendi ve istidat sahibi birkaç talebeye de, bu eserlerden dersler vermektedir.

Ahmet Sadık Efendi'nin manevi sorumluluğunu üstüne alan Topçuzade Mehmet Arif Bey, onu ilk önce **Abdülhakim Arvasi Hazretleri**'nin Eyüp Sultan Camii'nde sabah namazını müteakip verdiği hadis derslerine götürür. Daha sonra da, Fatih'teki Tahir Ağa Dergahı'nın son şeyhi olan **Ali Behçet Efendi**'ye teslim eder. Çocuk denilecek bir yaşta Ali Behçet Efendi'ye intisap eden Ahmet Sadık Efendi, Tahir Ağa Dergahı'ndaki sohbet ve toplantıların müdavimi olur. Devrin en önemli ilmî muhitlerinden olan Tahir Ağa Dergahı'ndaki toplantılara, Topçuzade Mehmet Arif Bey'in yanı sıra, **İbn'ül Emin Mahmut Kemal Bey**, **Hüseyin Vassaf**, **Ahmet Avni Konuk**, Tahir'ül Mevlevi, **Münzevi Hacı Kamil Efendi**, **Abdülhay Öztoprak** ve hafız **Sadettin Kaynak** gibi çok değerli zatlar iştirak etmektedir. Ahmet Sadık Efendi, böylece devrin büyük âlimlerinin sohbetinde bulunma saadetine nail olur.



"Sadık" mahlasını İbn'ül Emin Mahmud Kemal Bey vermiş

İbn'ül Emin Mahmut Kemal Bey'in daveti üzerine, Bakırcılar Çarşısı'ndaki meşhur konakta tertip edilen sohbetlere de iştirak etmeye başlar. İbn'ül Emin Mahmut Kemal Bey'in vefatına kadar, konaktaki toplantılara iştirak eder, hizmette bulunur. Bu konakta **Hasan Âli Yücel**, **Fuat Köprülü**, **Mükrimin Halil Yinanç** gibi zevatın, İbn'ül Emin Mahmud Kemal Bey'in huzurunda nasıl el pençe divan durduklarının bizzat şahidi olur. Ahmet Sadık Efendi'ye sadık mahlasını İbn'ül Emin Mahmud Kemal Bey vermiş, hatta evlendiği zaman nikah şahitliğini de yapmıştır.

Ahmet Sadık Efendi'nin şeyhi Ali Behçet Efendi, yaşı çok ileri olduğundan ve vefatının yaklaştığını hissettiğinden, Ahmet Sadık Efendi'yi **Dramalı Ahmet Hamdi (Tek) Efendi**'ye emanet eder. Darüşşafaka Lisesi'nin muhasebe müdürü olan, eski müderrislerden Dramalı Ahmet Hamdi Efendi, Üçüncü Devre Melamilerindendir. Okulunu bitirip memuriyet hayatına başlayan Ahmet Sadık Efendi, Ali Behçet Efendi'nin vefatından sonra Ahmet Hamdi Efendi'ye intisap edecektir.

İntisaptan sonra, Ahmet Hamdi Efendi'nin ihvanının evlerinde yapılan sohbet toplantılarına devam eder. Bu toplantılarda **Abdullah Bosnevi**'nin ve Ahmet Avni Konuk'un Füsus şerhleri tetkik edilir. Üstadı Ahmet Hamdi Efendi'yi yaşlılıklarında kendi evlerinde ağırlayan Ahmet Sadık Efendi, üstadının vefatına kadar, büyük bir gayretle hizmetinde bulunmuştur.

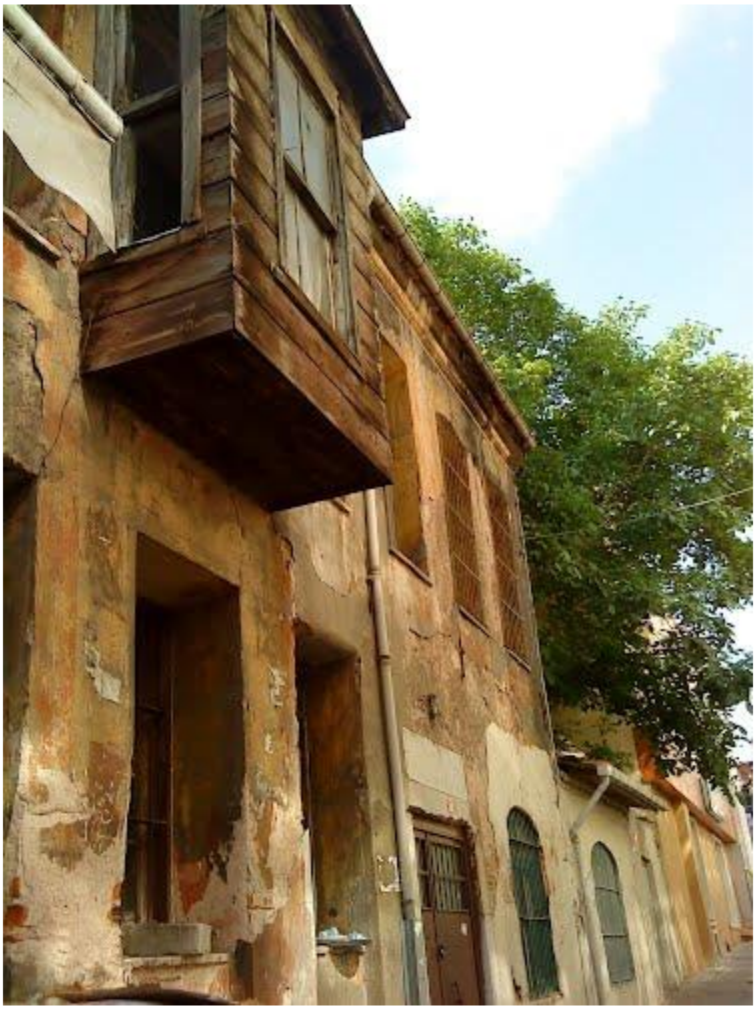


Ahmet Sadık Efendi diğer yandan liseden tanıdığı hocalarının derslerini de takip etmektedir. Tahir'ül Mevlevi'nin Laleli Camii'ndeki Mesnevi dersleri ile Celalettin Ökten'in Beyazıt Soğan

Ağa Camii'ndeki İhya-i Ulum-ud Din dersleri bunların başında gelir. Ömer Nasuhi Bilmen'i hem müftülük yaptığı dönemde, hem de emeklilik döneminde sürekli olarak ziyaret eder. Yine Fatih dersiamlarından muhaddis âlim **Bekir Hâki Efendi**'nin Şehzadebaşı Camii'nde verdiği Hadis derslerini takip eder. Ahmet Sadık Efendi, **Abdullah Işıklar** ile birlikte, Süleymaniye Kütüphanesi müdürü, Şeyh Bedreddin Dergâhı'nın son şeyhi ve müderris **Muhammet Hazmi Tura**'nın Beyazıt Camii'ndeki Mesnevi derslerinin de takipçisi olur.

Üstadı Ahmet Hamdi Efendi ile birlikte, **Yeşilzade Muhammet Salih Efendi**'yi Fatih Çarşamba'daki evlerinde mutaden ziyaret eden Ahmet Sadık Efendi, Salih Efendi'nin vefatından sonra, talebesi **Şemsettin Yeşil**'in Sahaflar Çarşısı'ndaki dükkânına müdavim olmuşlardır. Yine Sahaflar şeyhi **El Hac Muzaffer Özak**'ın dükkânındaki ilmî muhiti takip etmişlerdir.





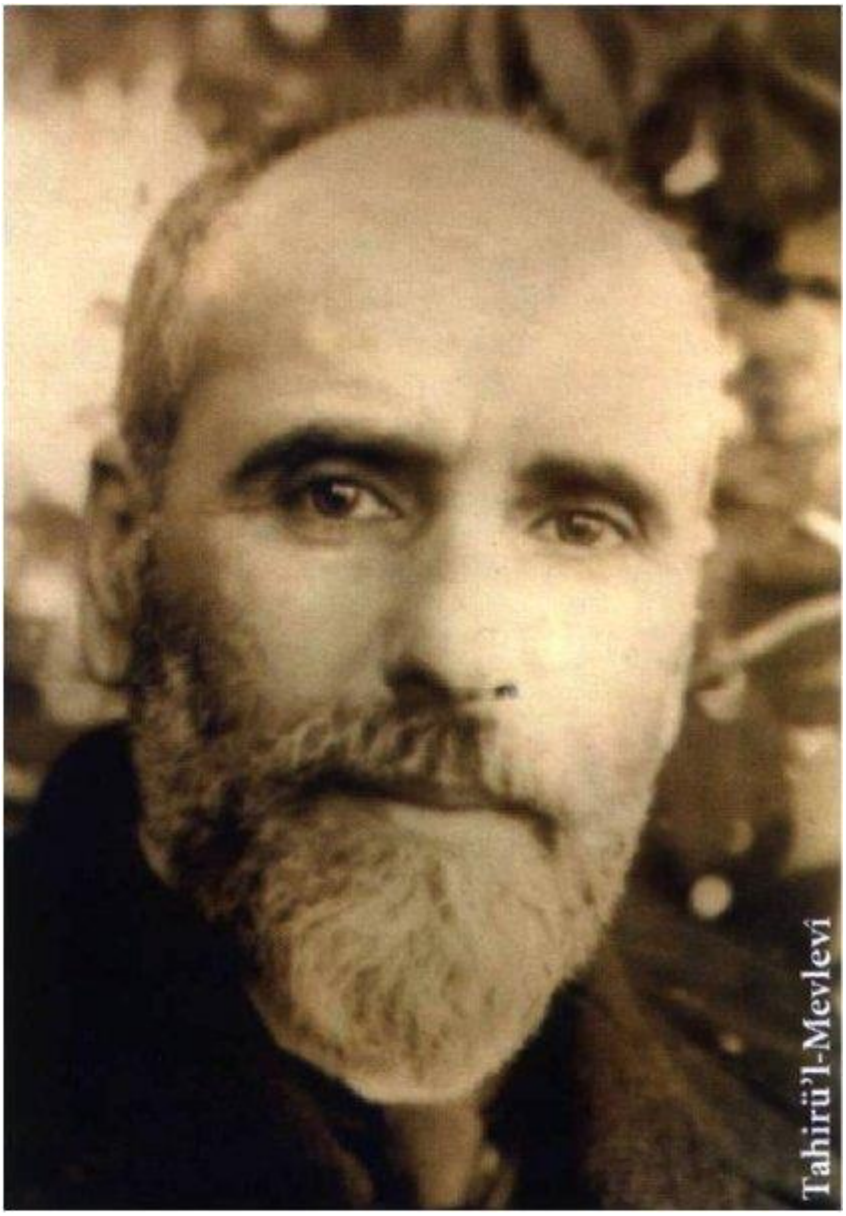

ODESA











İbrahim Subaşı ve **Ali Üşük**'e ait sahaf dükkânları ile Abdullah Işıklar'ın Cağaloğlu'ndaki kitapçı dükkânı da, hazretin sık sık uğradıkları yerlerdendir. Eyüp İslam Bey semtindeki Bedevi Dergahı'nın son şeyhi **İsmail Hakkı (Kızıltaçlı) Efendi**, Eyüp Hatuniye Dergahı şeyhi **Nazmi (Ceylan) Baba**, **Mehmet Zahit Kotku**, **Gönenli Mehmet Efendi**, **Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri**'nin torunlarından olan **Hakkı (İbrahimhakkıoğlu) Baba** ve **Şefik Can**, Ahmet Sadık Efendi'nin görüştüğü ve ziyaret ettiği zevatın başında gelmektedir.

Kara Baba Dergâhı, 30 yılı aşkın bir süre sohbetlerle ihya olmuştu

Ahmet Sadık Efendi, gördüğü bir manevi işaret üzerine, tekkelerin kapatılmasından sonra bir dönem metruk vaziyette kalan Kara Baba Dergâhı'nı, vakıflardan kiralamak suretiyle ihya etmiş, bu mekânı sohbet meclisleri ile tekrar aydınlatmıştır. Bu dönemde, Kara Baba Dergâhı'nda haftanın üç günü sohbet tertip edilmiştir.

On beş günde bir Cumartesi günleri, Ahmet Avni Konuk'un Füsus şerhi okunur ve üzerinde sohbet edilirdi. Her Perşembe öğle namazını müteakip bir başka sohbet toplantısı olur, bu toplantıda da Gümüşhanevi'nin Ramuz el Ehadis'inden okumalar üzerine sohbet edilirdi.

Çarşamba akşamları ise, geleneksel sanatların üstat ve sanatkârlarının katıldığı, kültür ve sanat ağırlıklı sohbetler tertip edilirdi.



Ahmet Sadık Efendi, üstatlarından devr aldığı sohbet halkasını vefatına kadar devam ettirmiştir. Bu sohbetlere devam eden zevatın hikâyesi ise, bir değil, bir kaç yazı mevzuu olacak kadar fazladır. **Kara Baba Dergâhı**, bu suretle, 30 yılı aşkın bir süre sohbetlerle ihya olmuştur.

Bizzat **Mahmut Toptaş Hoca**'dan dinlenilmiştir ki, Ahmet Sadık Efendi, Mahmut Toptaş Hoca'nın, 1984 senesinde Çemberlitaş Atik Ali Paşa Camii'nde başladığı tefsir derslerini, 1999 senesinde bu dersler sona erene kadar, bir ders bile kaçırmadan takip etmişlerdir. Son yıllarda Ahmet Sadık Efendi'nin kulakları ağır işitmeye başladığından Mahmut Toptaş Hoca kendisine takılır; "Duymuyorsunuz ama devam ediyorsunuz" der, Ahmet Sadık Efendi de "Duymasam da feyz alıyorum" diye mukabelede bulunur imiş. Hazretin yaşı oldukça ilerlediği, üstelik de bir mürşid-i kâmil olduğu halde, ilim meclislerine olan muhabbeti ve devam etme gayreti hiç azalmamış idi.

Ahmet Sadık Efendi'yi ne zaman ziyarete gitsek, kendisini, dergâhtaki masasında, gözlüğünün yanı sıra bir de büyüteç kullanmak suretiyle, kütüphanedeki Osmanlıca eserleri tetkik ederken bulur idik. Ömrünün son günlerine kadar, İbn Arabî'nin Tedbirat-ı İlahiye'si ve şerhinin tercümesi ile meşgul idi. Üstadı Ahmet Hamdi Efendi'nin meşrebini devam ettirerek, vefatlarından sonraya hiç bir fotoğraf bırakmamışlardır.

Bir yandan memuriyet hayatı, öte yandan evlad-u ıyal gailesi ile meşgul olup, aynı zamanda ömrü bu derece ilme vakfedebilmek, ancak bir işrak-ı nuraninin ve Allah'ın ihsan ettiği bir bereketin neticesi olsa gerekir. Allah ondan ve üstatlarından razı olsun, bizlere de onlar gibi, ömrümüzü ilim ve irfan yolunda değerlendirmeyi nasip etsin, amin.



Kapı üzerindeki levhada şu beyit yazılıdır.

"Kuşade bad be-devlet hemişe in dergah

Bi-hakkı eşhedü en la ilahe illallah."

"Bu dergah, Eşhedü enla ilahe illallah

Hakkı için ebediyen [her zaman] açık olsun."

"Bu dergah Eşhedü enla ilahe illallah Hakkı için herzaman açık kalacaktır"



Hazretten özür dilemek yetmiyor. Sahip çıkmalı ama nasıl? 2015-05-22 saat: 16.12

Devleti Ebed müddet bi hürmetin

İhramcızâde İsmail Hakkı

KENAN ER-RİFÂÎ Kaddesellâhü sırrahu'l âlî

(d. 1867, Selanik – ö. 1950, İstanbul)

Mutasavvıf-şair. Selânik'te doğdu. Babası, Filibe hânedanından Hacı Hasan Bey'in oğlu Abdülhalim Bey, annesi Hatice Cenan Hanım'dır. Şarkî Rumeli vilâyetlerinde Filibe murahhası olarak görev yapan babası daha sonra İstanbul'a giderek Fatih Hırka-i şerif'te satın aldığı bir konağa yerleşti. Posta Telgraf Nezâreti sicil başmüdürlüğü ve telgraf nâzırlığı görevlerinde bulundu.

Kenan Rifâî mânevî hasletlerini tevarüs ettiği annesinden ilk terbiyeyi aldı. Annesi onu genç yaşlarında, tekke şeyhliği görevi bulunmayan mürşidi Üveysî-Kādirî Edhem Efendi'nin terbiyesine emanet etti. Öğrenimini Galatasaray Sultânîsi'nde tamamlayan Kenan Rifâî zeki, akıllı, terbiyeli, fakat yaramaz bir çocuktu. Hocaları tarafından sevildi, takdir edildi. Fransızca'yı kısa zamanda öğrendi. Muallim Nâci, Muallim Feyzi, Recâizâde Mahmud Ekrem ve Zihni Efendi onun bu mektepteki Türk hocalarındandır.

Galatasaray'dan mezun olduktan sonra Hukuk Fakültesi'ne giren Kenan Rifâî bir süre sonra Balıkesir İdâdîsi müdürlüğüne tayin edildi. On dokuz yaşlarında gittiği Balıkesir İdâdîsi müdürlüğünde on bir ay kaldı. Bu müddet zarfında bir hocadan mûsiki ve ney dersleri aldı. Balıkesir'den sonra Adana Maarif müdürlüğüne, ardından sırasıyla **Manastır, Kosova, Üsküp ve Trabzon Maarif müdürlüklerine getirildi.** Manastır'da bulunduğu sırada mânevî bir işaret üzerine Medine'ye gitmek için başvuruda bulundu. Birkaç yıl bekledikten sonra Medine'de İdâdî-i Hamîdî müdürlüğüne tayin edildi. Dört yıl kaldığı Medine'de yine mânevî işaret üzerine beldenin şeyhü'l-meşâyihi, Seyyid Ahmed er-Rifâî neslinden Seyyid Hamza er-Rifâî'ye hizmet etti. Şeyhi kendisine, **"Oğlum, ben mi senin şeyhinim, yoksa sen mi benim şeyhimsin?"** diyerek icâzet ve hilâfet verdi.

İstanbul'a dönüşünde annesi Hatice Cenan Hanım'ın 1908 yılında Hırkaişerif'te inşa ettirdiği Ümmü Kenan Dergâhı'nda postnişin olarak irşad faaliyetine başladı. Aynı yıllarda Erkek Muallim Mektebi'nde Fransızca hocalığı, Tedkîkāt-ı İlmiyye âzalığı, Dârüşşafaka müdürlüğü, Meclis-i Maârif âzalığı gibi görevlerde bulundu. Bir ara ikinci defa Medîne-i Münevvere'ye giderek kısa bir müddet kalıp döndü.

1925 yılında tekkelerin kapatılması üzerine mülkiyeti kendilerine ait olan Ümmü Kenan Dergâhı aile efradı tarafından mesken olarak kullanılmaya başlandı. Maarif Vekâleti'nden emekliye ayrıldıktan sonra da on üç yıl Fener Rum Lisesi'nde Türkçe hocalığı yaptı. Soyadı kanununun çıkmasından sonra Büyükaksoy soyadını alan Kenan Rifâî 7 Temmuz 1950 tarihinde vefat etti. Merkez Efendi Camii avlusunda şadırvanla kabristan duvarı arasındaki hazîreye defnedildi.

Çocukları

Aliye Büyükaksoy, mevlidhan hâfız Kâzım Büyükaksoy ve Kâinat Büyükaksoy'dan (Gürsoy) erkek ve kız torun ve torun çocukları bulunmaktadır.

Kenan Rifâî'nin XX. yüzyılın ilk yarısında yaşayan sûfîler arasında önemli bir yeri vardır. O tasavvufî görüşlerini tevhid, güzel ahlâk, aşk ve irfan etrafında örmüş; ilim, fikir ve sanat dünyasına birçok insan kazandırmıştır.

Diş Tabâbeti ve Eczâcı mektepleri müdürü **Server Hilmi Bey,**

Hattat Aziz Efendi,

Eflâtun, Marc Orel ve Epictetos'un bazı eserlerini Türkçe'ye tercüme eden felsefe muallimi Semiha Cemal Hanım,

damadı ve diş hekimi **Ziya Cemal Büyükaksoy,**

romancı ve filoloji doktoru **Safiye Erol,**

mimar **Ekrem Hakkı Ayverdi,**

edip, mütefekkir ve mutasavvıf **Samiha Ayverdi** talebelerinden birkaçıdır.

Devrin şeyhülislâmlarından **Haydarîzâde İbrâhim Efendi, Nesîmi Efendi ve Abdullah Efendi** ile Mısır Keldânî patrik vekili **Âbid Efendi** de onun müntesiplerindendir.

Eserleri

1. Muktezâ-yı Hayat (İstanbul 1308). Balıkesir'de bulunduğu sırada hazırladığı fen ve tabiat bilgisi kitabı mahiyetinde bir eserdir. Müellif mukaddimede eseri Fransızca kitaplardan tercüme ederek hazırladığını söyler.

2. Rehber-i Sâlikîn (İstanbul 1327). Tarikat usul ve âdâbına dair bir risâledir.

3. Tuhfe-i Ken'an (İstanbul 1327). 340 kadar hadisin ve İmam Bûsirî'nin Ḳaśîdetü'l-bürde'sinin yine nazmen tercümesidir. Ayrıca müellifin bazı ilâhilerini ihtiva etmektedir.

4. Ahmed er-Rifâî (İstanbul 1340). Ahmed Rifâî ve tarikatı hakkında Türkçe'de yazılmış en geniş eserdir. İçinde müellifin bazı ilâhileri de bulunmaktadır. Sonuna Ahmed Rifâî'nin elli iki hizbi eklenmiştir.

5. İlâhiyyât-ı Ken'an (İstanbul 1341). Yukarıda adı geçen iki eserindeki ilâhilerle birlikte diğer şiirlerini ihtiva etmektedir. Manzumelerin büyük çoğunluğu aruzla yazılmıştır. Sünbül Efendi ve Merkez Efendi için yazdığı iki manzume Hattat Aziz Efendi tarafından büyük birer levha halinde yazılmış ve bu zatların sandukalarının baş ucuna konulmuş olup halen mevcuttur.

Kitabın ikinci kısmında bizzat kendisinin, bestekâr İzzeddin Hümâyî Elçioğlu ve Muallim Kâzım beylerin bestelediği yetmiş beş kadar ilâhinin notası verilmiştir. Eserin Yusuf Ömürlü tarafından hazırlanan ikinci baskısında yeni bestelenmiş bazı ilâhilerle ilk baskıda yer alan

ilâhilerin sadece bestelenmiş olanlarına yer verilmiş (İstanbul 1974), Yusuf Ömürlü ve Dincer Dalkılıç'ın yaptığı son baskısında ise (İstanbul 1988) günümüz bestekârlarının bazı bestelerinin notaları ilâve edilerek bestelenmiş eserlerin notaları ve Kenan Rifâî'nin bütün manzumeleri bir araya getirilmiştir.

6. Şerhli Meŝnevî-i Şerif (İstanbul 1973, 2000). Mevlânâ'nın Meŝnevî'sinin I. cildinin şerhi olan eser, dergâhtaki mesnevi derslerinde Ziya Cemal Büyükaksoy, Semiha Cemal ve Samiha Ayverdi gibi talebelerinin tuttuğu notların daha sonra bir heyet tarafından karşılaştırılarak bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş, derleme bu heyette bulunan Nihad Sâmi Banarlı'nın kalemiyle günümüz Türkçe'sine kazandırılmıştır. Mesnevi şerhleri arasında hususi bir kıymeti olan eser çağımızın dinî-tasavvufî nesir Türkçe'sine güzel bir örnektir.

7. Sohbetler (haz. Samiha Ayverdi, iki cilt, Ankara 1991- 1992, tek cilt, İstanbul 2000). Kenan Rifâî'nin damadı Ziya Cemal Büyükaksoy'un 1922-1925 yılları arasında dergâhta tasavvuf sohbetlerinden "Selâmlık Notları" başlığıyla tuttuğu notlar ve Ziya Cemal Bey'in kız kardeşi Semiha Cemal ile Samiha Ayverdi'nin aile içindeki tasavvuf sohbetlerinden derlediği notlardan meydana gelmiştir. Ayrıca Ken'an Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık adlı kitabın sonunda (s. 294-476) Kenan Rifâî'nin sohbetlerinden derlenmiş bir bölüm bulunmaktadır. Samiha Ayverdi'nin Dost adlı eseri Kenan Rifâî hakkında yazılmış bir biyografi olup bu kitap da Samiha Ayverdi ve Semiha Cemal'in sohbetlerden derlediği notları ihtiva etmektedir (s. 57-162).

BİBLİYOGRAFYA:

Samiha Ayverdi - Nezihe Araz, "Birinci Etüd", Ken'an Rifai ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık, İstanbul 1951, s. 9- 207; Safiye Erol, "İkinci Etüd", a.e., s. 208-266; Sofi Huri, "Üçüncü Etüd", a.e., s. 267-283; Mustafa Tahralı, "Ken'an Rifâî", Sahâbeden Günümüze Allah Dostları, İstanbul 1996, IX, 440-444; a.mlf., "Ken'an Rifâî (Büyükaksoy)", TDEA, V, 278-279; Samiha Ayverdi, Dost, İstanbul 1999.

Kaynak: İslam Ansiklopedisi **KENAN RİFÂÎ yıl: 2002, cilt: 25, sayfa: 254-255 Mutasavvıf-şair.** Mustafa Tahralı

Allah Teâlâ Rahmet Eylesin

****

NUTKU ŞERİFLERİNDEN

HAMDİYE

Şükredelim Hakk'a ki, Allah diyoruz!

Şâm u seher her nefes Allah diyoruz.

Lutf u inâyet bilelim hâlimizi,

Lütfedip Allah bize, Allah diyoruz.

Hazret-i Peygamber-i zîşân-ı Huda

Oldu bize her iki âlemde rehâ.

Virdimiz Allâh u Muhammed'le

Alî, Aşkını Ken ân kuluna eyle devâ!

***

NA'T-I HAZRET-İ NEBEVÎ

Rûh u cism ü bâtın u zahirsin elhak yâ Resûl!

Hey'et-i kevn ü mekâna şems-i nursun yâ Resûl!

Nûr-ı vechinden alır feyz encüm ü şems ü kamer,

Zâde-'ı rûhundur insanlar cihanda, yâ Resûl!

Çâresizler destgîri, dertliler dermânısın,

Gafilin imdâd-resi, biçârenin âmânısın.

Bildiren sensin Hudâ-yı Zülcelâl'i kullara,

Enbiyâ'nin, asfiyânın, şahların sultânısın.

Hil'at-i "Levlâk"i giydin zâhir oldun âleme,

Bu zuhûrundan vücûd buldu bu varlık, yâ Resûl!

Şânını vasfeylemek hiç kimseye kabil değil,

Hak bilir ancak ulüvv-i kadr ü şânın, yâ Resûl!

Genc-i nimettir kapın dünyâ vü ukbâya hemân,

Sâhib-i fermân-ı dâreyn sensin ey kenz-i cinân!

Rahmetin bâbında Ken'ân ahkar u ednâ kulun,

Vuslatından eyleme bir lahza mehcûr yâ Resûl!

***

TEVHÎD

Elâ ey cümlenin bir mûcidi, bir mübdii Allah!

Elâ ey kâinâtın muhdisi, bir taptığı Allah!

Vücûd-i mâsivâ zili ü hayâldir, bî-zevâl sensin,

Hakîkî bir vücûd ancak Senindir Zülcelâl Allah!

İlâhî Sen ezelsin, Sen ebed, hem evvel ü âhir,

Ne varsa cümle Sen, gizli, ayân, bâtın ile zahir!

İlâhî, en yakın her şey'e Senden gayrı bir şey yok!

Yakın kendinden artık herkese zâtın Senin, bâhir!

Hakîkat yâ mecaz hamd ü senâ râci' sana, Mevlâ!

Senindir mülk ü ferdâniyyet ü na'mâ ile âlâ'!

Nakayisden, nakayızdan Seni tenzîh eder gönlüm,

Sana lâyık sıfatlarla Seni takdîs eder hakka.

Gerek nefsim gerek Rabbim için ben zulmedip hayfâ,

Elestte verdiğim ahdi tamâmen etmedim îfâ!

Hukuk-ı Kibriyâ'na hiç mürâat etmedim heyhat,

Kemâl-i mârifetle bilmedim ben zâtını asla!

Sana mahsustur ancak havi ü kuvvet, Kibriyâ, Allah!

Bütün mevcud Sana medyûn-i şükrandır, Azîz Allah!

irâden her neye etse taalluk, o olur zâhir,

Bütün dünyâ değil kadir onun tebdiline, Allah!

***

AŞK

Şâh iken lâhutta ey aşk, sernigûn ettin beni!

Serfirâz âzâd iken dâim zehûn ettin beni!

Hep melekler râm idi mahkûm-ı fermanım benim,

Mübtelâ-yı âh ü feryâd ü cünûn ettin beni!

Ne füsûn etmiş bana, bak o sipihr-i nîlgûni

Vuslat-ı canana ancak aşkı etmiş reh-nümûn.

Aşk elinden ben bugün oldum zelil ü hâksâr,

Olmada kalbimde gün günden bu aşk her dem füzûn.

Olamam bir zevke mağlûb, aşk beni etti şikâr,

Lutfunu her istedikçe çevrin etti âşikâr.

Kanlı, şanlı, canlı aşkın cevr imiş lutfu hemen,

İsterim lutfu cemâlin dembedem leyi ü nehâr.

Râh-ı aşkın cân imiş sermâyesi bi-iştibâh!

Nefsini kurbân eden cân oldu asl-ı kıble-gâh.

Mushaf-ı ruhsâr-ı yârin hıfzını etsin nasîb,

Her dü âlem Ken'an'a tevfîk u te'yîd-i ilâh!

HAK SÛRETİ

Hak sûretidir âlem-i imkân ile Âdem,

Bundan güzeli nerde ki, cennette mi sandın?

Her yer ne güzel, menba-ı hüsn, insan güzeli!

Sen de bu cemâli, hurt gılmanda mı sandın?

Her yerde, fakat ârifin kalbindedir Allah,

Yoksa sen onu arz u semâvâtta mı sandın?

Dünyâ diyerek geçme sakın, hurdadır her şey!..

Mîzân ü sırât'ı mutlaka orda mı sandın?

Cennet ve duzah, gamm ü sürür, zulmet ile nûr,

Yaptıklarının gölgesi, hâriçte mi sandın?

Bilgin sana kıymet, talebin neyse osun sen!

İnsanlığı sâde yiyip içmekte mi sandın?

Hâlin ne ise müşteri sen oldun o hâle,

Noksanı meğer adl-ı İlâhîde mi sandın?

Fikrim bu benim, virdim ise her lahzada âh!

Sen âh ı ateş-sûzumu beyhude mi sandın?

Yeniler her âh İle Ken'ân ahd-i Elest'i,

Ahım acabâ netimi lıâyîde mı sandın?

***

İMÂNIN DERECÂTI

Açtılar bâb-ı cinânı eyleyin azm ü şitâb

Etmede hâzinleri mü'minlere dâim hitâb

Allah in lutf u selâmı sîzlere olsun karin

Sâhib-i imân ü takvâ “fedhulûhâ hâlidîn”

Mü'minin îmânı taklidi ise o bî-gümân

İttikâ eyler günahtan salih iş işler her an

Ayna-i ef'âlde sekrân bir temâşâ-ger olur

Cenneti kulluk, tecellîsi onun esmâ olur.

Ger yakîni olsa îman, nefs sıfâtından çıkar

İttisâf eyler sıfat-ı Hakk'la, ef'ali atar,

Hem tecellîsi sıfâttır, cennet-i kalbe geçer

Ayna-i âyâtta her dem safvet ü ihlâs içer

Olsa ayni, mü'minin îmânı, kalkar hep hicâb

Bir sıfat kalmaz ona kesretten hiç bî-irtiyâb

Yok televvünden eser kendinden o bî-akl u hûş

Cenneti rûhdur onun, vuslatta zâttan bâde-nûş

***

RİFÂÎ HAZRETLERİNE MÜNÂCÂT

Rifâî Seyyid Ahmed’dir figanım,

Nasıl onsuz geçer bir dem zamanım!

Mürüvvet yâ Rifâî, sen emânım!

Hemân aşkın benim dînim imânım.

Garibim ben, cüdâ düştüm vatandan,

Eğer sensiz ise geçtim cihandan,

Ümîdim, intizârım sen, bu candan

Ayırma Ken'an'ı senden, Cenân'dan!

Allah Allah illallah, Muhammed Resûlullah

Seyyid Ahmede ’r-Rifâî hak veliyyullah!

***

MUHARREM AYI

Ağlasın gözler, Muharrem geldi, âh kan ağlasın!

Taşsın hem Dicle, Fırat, Seyhûn u Ceyhun çağlasın!

Titresin yer gök, boyansın kana cümle kâinât!

Âh-ı cân-gâhıyla uşşâk kalblerin hep dağlasın!

Cümle mevcûdâta rahmet gönderilmişken Resûl,

Kaldı zâlimler elinde Âl ü evlâd-ı Betûl.

Rahmetin şükrü şekavetse Resûl'ün Âl ine,

Âr olur insan demek kendine insân-ı cehûl.

Hangi millet kıydı peygamberinin evlâdına,

Hiç terahhüm etmeden mâsumların feryâdına?

Bu münâfık münkirân insan mıdır Allah için?

Sad hezâr hayf, kâinâtın bu denî cellâdına!

Yirmi bin hunhâr gelmiş Kerbelâ meydânına,

Ehl-i Beyt'in bin zulümle kıymak için cânına.

Yirmi bin hâin! İlâhî, yetmiş iki arslana!..

Hiç gelen bir müslüman yok, onların imdâdına.

Yetmiş üç yerden vuruldu, âh Hüseyn-i Müctebâ,

Kan içinde yerlere düştü habîb-i Mustafâ.

Âh zâlimler ne iş bu? Bir içim su vermeden

Kıydılar şâh-ı Hüıseyn'e eyleyip cevr ü cefâ.

***

ELİFDEN YÂ'YA KADAR

Bir nokta idim, kıldı beni kamet-i Tûbâ,

Giydirdi elifden beni tâ yâ'ye o Mevlâ.

Ayanda iken gizlice bir gevher-i yektâ,

Rabbim beni kıldı ulu bir Kâbe-i ulyâ.

İdrâk-i maânî ile rûh ufkunu geçtim,

Deryaları, ummanları yüzmek ile geçtim.

Hangi yere ben geldi isem aşk ile geldim,

Ol sikke-i kevneynin özü, cevheri bendim.

Cismim görerek sen beni gördün mü sanırsın?

Gölgem bu benim, yoksa sen aslım mı sanırsın?

Eylerse eğer kendin ayan sen yok olursun!

Bu perde-i sûretle beni, ben mi sanırsın?

Yâ Rab, seni hiç bilmeye kadir mi olur ben?

Bilse bilir ancak Seni Sen, bensiz olan ben.

Ben kendimi kaybettiğim anda Seni buldum,

Devreyledim âlemleri, yok var olarak ben.

***

HER ŞEYİN MUKADDER OLDUĞUNA DÂİR

Neye beyhude emekler, neye bu sa'y ü emel?

Gelir elbet başına her ne ise hükm-i ezel!

Geçemez mürg-i saadet ele dünyâda, muhâl!

Çalışırsın gece gündüz, tutulur mu bu hayâl?

Dedi "Lâ râhate fi'd-dünyâ!" Habîb-i Müteâl,

Buna karşı ne gülünç, ne abes olmaz mı makat?

Geçiyor cümle gelenler, yine bir bir gidiyor,

Kimi, devran bu cihetten aceb âzâd ediyor?

Deme, geldim geleli çekmedeyim ben elemi,

Gele bir gün ki tahassürle ararsın bu demi.

Neler oldu, nazar et geçmişe, bak sen rusüle!

Ya Habîb'ine Hudâ'nın neler etti hazele!

Düşün evlâd-ı Resûl'e neler oldu, ne hele!

Aman Allah, ne yaman vak'a-i dil-sûz, ne çile!

***

EDEB HAKKINDA

Ten-i âdemdeki can, bil ki edebdirl

Dil ü çeşm-i beşerin nûru edebdir.

Edebi olmayan âdem, değil âdem!

Ayıran âdemi hayvandan edebdir.

Ser-i İblis'i dilersen eğer ezmek,

Gözün aç, öldüren iblîs'i edebdir!

Oku âyâtını Kur'ân-ı Kerîm 'in,

Göresin cümle maânîsi edebdir!

Ulu Şemsin sözüdür bu, buna şek yok,

Bizi makbûl edecek Hakk'a edebdir!

Edebi eylesin Allah bize tevfik!

İki âlemde felah, Ken'an edebdir!

***

KEMÂL NEFİS SÂYESİNDE BULUNUR

Neden şekva bu nefsinden, reva mı bilmemek kıymet?

Hudâ-yı Zülcelâl dendir sana, o pek büyük nimet!

Refikindir sakın hor görme ânı, hoşça kullan sen!

Bilen nefsin bilir Hakk'ı, nedir hem lezzet-i vahdet.

Nefis olmazsa mümkin mi yetişmek bâb-ı maksûda,

Ömür âhir olunca, o sana çektirmez hiç hasret.

Bilip kadrin onu Hm ü edebden hiç ayırma sen,

Şikâyet etmesin senden, nasıl mümkinse et hizmet!

Fakat bu sözlerim terbiyeden sonra olur makbul,

Olur insan, eden ıslâha nefsin, Ken'an'â, himmet.

***

BİR ÖĞÜT

Gafil, ne için usanmıyorsun?

Hâlâ mı cihâna kanmışın sen?

Hak'dan da mı hiç utanmıyorsun?

Gafletlere pek de dalmışın sen!

Uslan ki yeter, yarın hesâb var,

Nîrân-ı firâkda çok azâb var.

Hep böyle midir cihan sanırsın?

Elbet gecenin sabâhı vardır.

Hâlâ mı daha sen aldanırsın?

Her uykunun intibâhı vardır.

Dünyâ ki mahall-i zevk değildir,

Câhil kalacak mahal değildir.

Mâzî nerede, gelir mi tekrâr,

Ecdâd ü akarib ü ahibbâ?

Kalbinde senin kederle evzâr,

Toprakda mı sevdiğin eviddâ?

Bir nebze vefâsı yok fenânın,

Ezcümle cefâsı çok cihânın.

***

SEMİHA CEMAL

(d. 1906, İstanbul - ö. 1936, İstanbul)

Öleceğini düşünerek yaşamak, kalp istirahati,

kalp zevki verir fakat ölmüş gibi yaşamak,

zevkin istirahatin kendisidir.

İşte Mâbudu bilerek ve görerek tapan

ve onun için yere kapanan baş da

kendinden ölmüş, hakîkî rahata

ve istirahate kavuşmuştur.

**

Böyle benim gibi seven bir vücut toprak olamaz,

belki de ben vücûdumu toprak olmaktan

kurtarmak için bu kadar seviyorum.

Ben ölsem bile aşkım asırlara intikal

edecek kadar kuvvetlidir.

Çünkü ben de onu başkalarından intikal ettim,

bende başlayan bir şey değil bu!

Ben ona, gelmiş geçmiş bütün insanların,

bana mîras bıraktığı bir ruh zenginliği,

bir ruh asâleti ile bağlıyım.

Bu emâneti kendi aşkımla zenginleştirip,

besleyip gelecek nesillere devredeceğim.

**

Ebedî, hakîkî aşk, benim kendimi hissettiğim

zamanlardan beri dünyanın geçici zevkleri ile

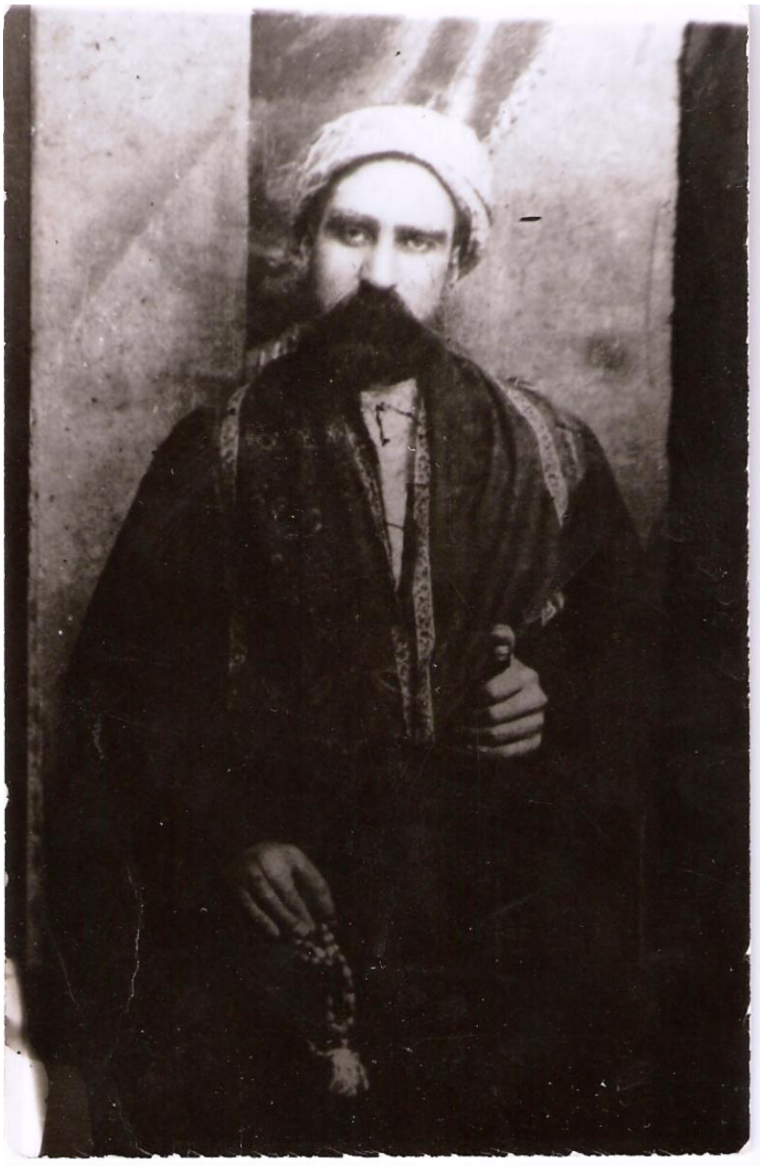
aramı açan ve beni kendimden başkasına

gönül verdirmeyen mâbudumdur.

AYAŞ'LI ARABACI İSMÂİL AĞA GÜLOĞLU kaddesellâhü sırrahu'l âlî

1938 yılında Hakka Yürümüş olan Ankara'lı Arabacı İsmail Ağa Güloğlu, Halîfe-i Pîr Manastırlı ***Hacı Vehbi Efendi Kaddesellâhü sırrahu'l âlî*** Hazretlerinden mucâzdır. [icazetlidir]

[Bazı yerlerde Hacı Maksut Efendi(BİLGİNER) Efendiden olduğu bilgisi sehven yazılmıştır.]..



..

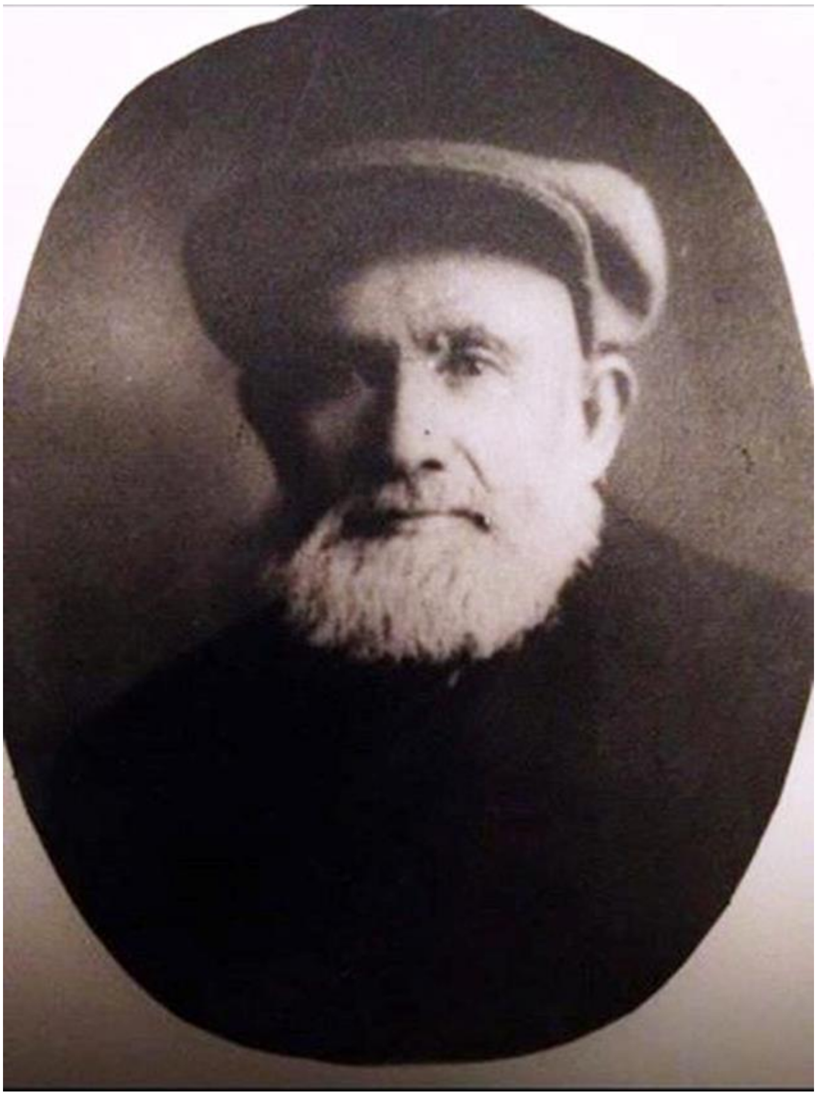
İstanbul Beyoğlu Ağa Camii imamı (Bir müddet Beyoğlu Kamer Hâtun Camiin'de de imâm) olan, Manastırlı Hacı Vehbi Efendi Hazretleri, sabah namazından sonra Fusûsu'l Hikem şerhini ders olarak yaparlarmış.

Sultân II.Abdülhamîd Hân zamânında ihvan-ı kirâmın günden güne bereketlenmesi / çoğalmasından dolayısıyla, büyük bir ihtimalle jurnallerin ve herzevekillerin dedikoduları

nedeniyle tedbir olarak bir ara Trablus'a gönderilmiştir. Daha sonra İstanbul'a dönüş yapsalarda, tekraren ikinci bir defa Ankara'ya nefyedilerek/ ikamete memur edilmiştir.

[Gazi Mustafa Kemalin Traplusgarp'ta görevli iken kendileri görüştükleri ihtimali vardır. Hzl. Kaynak bulunursa işaret olunacaktır.]

[Seyyid Muhammed Nûr kaddesellâhü sırrahu'l âlî'nin damadı Abdurrahîm Fedâî Hazretleri'nin kendisini çok sevdiği, dolayısıyla manzûm olarak kaleme aldığı nutk u şerîfine *"Risâle-i Vebiyye"* ismi verdiği rivayeti vardır.]



Bu arada, Ankara'da kendisine sadıkâne hizmet eden ve bağlanan (Arabacı İsmâil) lâkâbı ile tanınan Ayaşlı İsmâil Güloğlu Efendi Hazretlerine, Merâtib-i Fenâ' ya kadar irşâd etme vazifesini vermiştir.

Arabacı İsmail Ağa Hazretleri,1938 yılında Ankara'da rıhlet-i dâr-ı bekâ eylemiştir ve kabri Solfasol köyü kabristanındadır.

İsmâil Ağa Efendi Hazretleri'nin oğlu, kimyâ mühendisi *Albay M. Vehbi GÜLOĞLU'*dur. İsmâil Ağa, oğluna efendisinin adını vermiştir.

M.Vehbi GÜLOĞLU, babasının ihvânından Eskişehir merkez vâizi *Ali Rıza DOKSANYEDİ* Hazretleri'nin, Arapçadan tercüme ettiği; Kemâleddin Abdürrezzâk-ül Kâşâniyyüs Semarkandî Hazretleri'nin *"Te'vîlât-ı Kâşâniyye"* nâm eserini neşretmiştir.

[M.Vehbi GÜLOĞLU'nun oğlunun adı da, İsmâil Şuayip GÜLOĞLU'dur ve matematik profesörüdür.]

Arabacı İsmail Ağa Hazretlerinin dostlarından Bandırma'lı Tatlıcı Ali Öztaylan Efendi Hazretleri'nin zât-ı ekremleri hakkındaki hatıralarından bir demet:

Gazi Mustafa Kemal Atatürk bir gün ; yanında kumandanlarından birisi ile yolda giderlerken , Ankara'da Ulus'ta bir kahvenin önünde nargile içmekte olan **Arabacı İsmail Ağa** hazretlerini görürler ve kendisine asker selamı verirler

Kumandanın dikkatini çeker ve sorar ;

Paşam neden bu sakallı ihtiyara asker selamı verdiniz ?

(Kumandan Gazi'nin tekke ve zaviyeleri kapattığını ayrıca hocaların bazı kötü zihniyette olanlarını astırdığını bildiğinden dolayı bu olayı şaşkınlık içerisinde izler)

Soru üzerine Atatürk ; bizim yapamadığımız inkılapları bu zat yapıyor şeklinde cevap verir

Ve yollarına devam ederler

****

Arabacı İsmail Efendi Hazretlerine bir gün çevresindekiler ; Çıkarcı devletlerin ajanlarının Gazi Mustafa Kemal'i öldürmek isteyebileceklerini söylemeleri üzerine ;

"Gazi benim tasarrufum altındadır , benim suretimdir ; ona kimse dokunamaz" demiştir

******

Bu meyanda şu anektodu aktaralım.

"... Gazi Mustafa Kemal bir gün yakın arkadaşlarına gülümseyerek şunları söylüyordu:

`Tekke ve zaviyeleri kapattık, peki tek başına tekke olanları ne yapacağız?`

Gazi Mustafa Kemal tasavvuf ehli olanları kastediyordu. Zengin bir tasavvuf kültürüne sahip olan Atatürk`ün tasavvufun engin derinliklerine daldığı, sohbetler ettiği tasavvuf çevrelerince çok iyi bilinir. Zaten `Nutuk` bütünüyle incelendiğinde tasavvufun izlerini görmek mümkün olur. **Ben Arabacı İsmail Efendi`nin oğlu ile tanıştım.** Orduda subaydı, emekli oldu. Tasavvufçuların dünyasında Atatürk nasıl görülür sana aktarayım.

Atatürk`te insanı kainatın objesi sayan bir düşünce zenginliği mevcuttur. “ORDULAR İLK HEDEFİNİZ AKDENİZ`DİR” cümlesinde mana derinliklerinde dolaşanlar, bazı sırların mevcut olduğunu kabul ederler.

Mana aleminde Akdeniz **`Safiyet denizi`, `Hak denizi`** olarak kabul edilir. Safiyet denizinde insanlık mertebesine ulaşmanın yolu kendi mevcut varlığının bu denizde yok etmekle mümkündür. Atatürk de mana boyutunda kendi benliğini Türk milletinin varlığında yok ederek `Akdeniz`e ulaşmıştır. **`Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir`** sözü ancak madde ve mananın hakikate vasıl olmuş bir büyük insanın ağzından çıkabilir.

Kendini bilmek ariflerin işidir. Atatürk, Türk milletinin varlığında kendini yok etmiş, Türk milleti de Atatürk`ün şahsında var olmuştur. Burada Atatürk`ün mana boyutunda Türk milletine duyduğu derin aşkın kendinden milletine yansıyan ışığıdır. Kısacası Türk milleti Atatürk`ün sevgilisidir. Atatürk bu milletin aşığıdır. Seven ve sevilen Atatürk`ün maneviyatında `bir` olmuştur. Atatürk Allah`ın son yüzyıllarda dünyaya gönderdiği büyük bir liderdir." (Özel Yıldızlar-Ortadoğu yayınları,2004- Mehmet Müftüoğlu- Sayfa:98-99)

Dost’umuzdan hatıralar- Nur Cihan

Not: Bilgiler buldukça ilave edilecektir.


HÜSEYİN AĞA
CAMİİ 1597




Fotoğraf : Sinan Doğan


Sink@p-2011


Fotoğraf : Sinan Doğan

KAPI MUHAFIZLARI

BAŞ YAZI /06 Şubat 2013

İvo MOLİNAS
twitter.com/basyazar
imolinas@salom.com.tr

İsrail sağı Oscar'a aday olan bir İsrail filminden dolayı ayağa kalktı. Zira film, Shin Bet gibi milliyetçi bir devlet kurumunda farklı yıllarda başkanlık yapmış altı liderin ezber bozucu söyleşilerinden oluşuyor. Beğensek de, beğenmesek de aykırı fikirler demokrasi ve ifade özgürlüğünün kuralı. İsrail herkesi şaşırtmaya devam ediyor.

"Her muharebeyi kazandık ama savaşı kaybettik." Bu ironik ve de çelişkili söz, İsrail'in iç istihbarat teşkilâtı, Shin Bet'in 1996-2000 yılları arasında başkanlığını yapan **Ami Ayalon**'a ait.

Her yazışmamda, her yazımda vesile oldukça, çoğu insanın aksine İsrail'in ifade özgürlüğü anlamında, dünyanın önde gelen demokratik ülkelerinden biri olduğunu söylüyorum, söylemeye devam edeceğim. Anadan doğma İsrail karşıtları ile İsrail'e önyargılı yaklaşan kimi aydınları ikna etmeye niyetim yok, lakin İsrail'in de kimi hataları olduğu gerçeğini unutmayarak bu ülkedeki demokrasinin ve özellikle ifade özgürlüğünün örnek alınması gerektiği konusunda ısrarımı koruyacağımı söylemeliyim.

Neden mi?

2013 Oscar adayları arasında belgesel film dalındaki beş filmden ikisi İsrailli yönetmenlere ait. Bunlardan **"The Gatekeepers" - "Kapı Muhafızları"** - öyle bir film ki, bu satırların yazarının bile ağzı açık kalıyor.

Düşünün, bir ülkenin istihbarat teşkilâtında 1980-2011 yılları arasında başkanlık yapmış ve terörle mücadele bağlamında önemli müdahalelerde bulunmuş altı başkan kamera karşısına geçip görevdeyken yaptıkları icraatleri kimi zaman gururla ama kimi zaman da sorgulayarak anlatsın, içlerini döksün ve adeta Freud'in deyimiyle **'baca temizliği'** yapsın! Boksörden beklenmedik yumrukla yerde kalan diğer boksörden farkınız kalmıyor.

İsrailli yönetmen **Dror Moreh**, ezberleri bozarak, milliyetçi bir devlet teşkilâtının başkanlarını öyle bir konuşturuyor ki, İsrailli sağcılar tarafından hemen ***'self-hate jew'*** - "***ırkından nefret eden Yahudi***"- damgasını yiyor.

Shin Bet'de başkanlık yapan, **Ami Ayalon, Avi Dichter, Yuval Diskin, Carmi Gillan, Ya'acov Peri** ve **Avraham Shalom**'un, İsrail-Filistin meselesinin ana damarını oluşturan, Filistinlilerin terörüyle mücadelelerinde yaşadıkları, hissettikleri ve kimi itirafları çok şaşırtıcı. Hepsi de hayatın doğal akışında olduğu gibi röportajlarında da iki yürekli olmuşlar; hem vatandaşlarını terörden kurtarmak için yaptıklarını gururla anlatmışlar hem de bu süreçte nasıl da masumiyetlerin yitirdiklerini de söylemişler. En büyük itiraf da, Shalom'un yaptığı, "terörle savaşta etik değerler yok oluyor" olmuş. Bir başkası şöyle diyor:

"Terör eylemine geçecekleri sırada hedef alarak vurduğumuz Filistinlileri düşünüyorum. Acı ama gerçek. Belki birçok vatandaşımızı terörlerinden kurtardık ama sonuçta onları

birden yok etmek de bir başka gerçek. Gerçi sadece teröristleri imha etmiştik ama..."

İşte neredeyse, altısında da görülen bu '**ama**'lar filmi gören İsraillilerin çoğunu ayağa kaldırıyor. Ve bunları söyleyenlerin Shin Bet liderleri olması demokrasi tarihine not düşürüyor. Kendilerini 'kahraman' ile 'kötü adam' arasında bir yerde tanımlamaları ise bir insanın yaşayabileceği en büyük trajedilerinden biri oluyor.

Her birinin emekli olduktan sonra yaptıklarını sorgulamaları hem acı hem de anlamlı.

Acı, zira İsrail'i denize dökmeye and içmiş ve hiçbir şekilde onun varlığını kabul etmeyen düşmanlarını sevindiriyor. Anlamlı, çünkü altısının da ortak düşüncesi olan, 'barış için artık başka şeyler yapmanın zamanının geldiğini' dünyaya açıklıyorlar. Filistin meselesinin sadece Filistin terörü ile mücadeleye indirgenemeyeceğini anlatmaya çalışıyorlar.

Altı eski başkan da belki siyasi beklentiler içinde olabilirler. Öyle bir emelleri varsa tarih zaten onları lider çöplüğüne yollayacaktır zamanı geldiğinde. Lakin onların söylediklerini siyasetten arındırarak 'okuyabilirsek' ortaya çarpıcı yeni bir dünya yaratılabilir Ortadoğu'da. **Zira örneğin Avi Dichter, "barışı askeri çözümle getiremezsiniz" demiş, onca başkanlık yaptıktan sonra. İsrail hükümetlerini de, "taktikleri çok iyi ama stratejileri yok" şeklinde eleştirmiş.**

Yönetmen Moreh, İsrail'in tipik sol dünyasından gelse de, İsraillilerin çoğunu kızdırsa da, herkesin içine bir kurt düşürüyor, Shin Bet'in eski başkanları ile birlikte. *'***Soru sormayan, sorgulamayan insanlardan hep korkmuşumdur,"** diyor.

Yahudiler, sorgulama yöntemlerine başvuran bir toplum olduklarını hayatın her alanında kanıtlamış ve büyük başarılara bu sistemle imza atmış bir halk.

Kimimiz Moreh ve Shin Bet'in eski başkanlarına kızsa da Ortadoğu meselesi, İsrailliler için iç sorgulamaya ihtiyacı olan bir yara.

Amaç doğruyu bulmaksa sorgulamak esas olmalı, barış yapmak istemeyen düşmana rağmen.

Bilimin öncülerini yetiştiren bir topluma yakışan da bu olmalı.

Erişim: http://www.salom.com.tr/haber-85701-kapi_muhafizlari.html

THE GATEKEEPERS/ Kapı Muhafızları /Bekçiler (2012)

Yönetmen: Dror Moreh

Ülke: İsrail, Fransa, Almanya, Belçika

Tür: Belgesel

Rating: 7.6

Vizyon Tarihi: 10 Temmuz 2012

Süre: 101 dakika

Dil: İngilizce, İbranice

Nam-ı Diğer: SHOMEREI HA´SAF

Oyuncular: Ami Ayalon, Avi Dichter, Yuval Diskin, Carmi Gillon, Yaakov Peri

Çeviri: Hakan ATMAN

Özet

Dünyanın en gizli kapaklı ve belki de en çok tartışılan örgütlerinden biri, üyeleriyle kalsa iyi, kendi yöneticileri tarafından ifşa ediliyor: İsrail gizli servisi Şin Bet´in altı eski müdürü ilk kez kendi izlenimlerini paylaşmayı ve eylemlerini, kararlarını ve başlıca olayları anlatmayı kabul ediyor.

Röportajlar sadece Altı Gün Savaşı sonrası gerçekleşen işgale ışık tutmakla kalmıyor, hem İsrail´in hem de Ortadoğu´nun, politikacıların ve ahlakın iç yüzünü aydınlatıyor. Errol Morris´in The Fog of War / 100 Yılın İtirafları´ndan esinlenen film En İyi Belgesel dalında Oscar adayları arasındaydı.

ALT YAZI METNİ

Şin Bet (İbranice: שב״כ, tam adı: שירות ביטחון כללי / Sherut-ha-Bitachon ha-Khali, anlam: Genel Güvenlik Servisi), İsrail'in yurtiçi gizli servisidir.

'Destek' ve 'Operasyon' olmak üzere iki bölüme ayrılır

İstihbarat örgütü Shin Bet, İsrail'i terör casusluk ve devlet sırlarının ifşa olmasına karşı korumakla yükümlüdür. Altı gün savaşından beri örgüt, İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'deki istihbarat operasyonlarında ön saflarda yer almıştır.

Shin Bet idarecileri bütün ulusal güvenlik kararlarını alan pek az insan arasındadırlar. Onlar, örgütün kimlikleri kamu tarafından bilinen yegane üyeleridir. Meslekleri hakkında şimdiye dek hiç röportaj yapmadılar. Shin Bet'in başındayken siyasetçilerin iki seçenekli opsiyonları tercih ettiğini görüyorsunuz. Üç veya dört seçeneklerinin olmasını istemezler. Sizden onlara "Sıfır veya bir" demenizi isterler. "Yap veya yapma." Bir komutan olarak oldukça kararsız kaldığım durumlar oldu. Diyelim ki bir teröristin peşindesiniz, Yakalayabilirsiniz. Ama araçta bir yada iki kişi daha var. Araçtakilerin, onun suç ortakları olup olmadığından emin değilsiniz. Ne yapardınız?

Vurur muydunuz?

Vakit yok. Böylesi durumlar saniyeler en çok dakikalar içinde sonlanır. İnsanlar bir karar almanızı bekler. Karardan kasıt "Harekete" geçmektir. Bu bir karardır harekete geçmemek daha kolay görünebilir ama çoğunlukla daha zordur. Bazen tertemiz bir operasyon olur. Teröristlerden başkasına zarar gelmemiştir. Buna rağmen sonra yaşam durur. Gece, gündüz, tıraş olurken tatilde. Hepimizin böyle anları vardır. Kendi kendinize "Tamam, bir karar verdim ve X sayıda kişi öldü ama kesinlikle büyük bir saldırı düzenleyeceklerdi." dersiniz. Etrafta kimseye zarar gelmedi. Mümkün olabildiğince temiz oldu. Yine de, bu işte normal olmayan bir şeyler var dersiniz. Doğal olmayan şey, üç insanın, teröristin canlarını anında alabilme gücünüzdür.

- Isser Harel (1948–1952)
- Izi Dorot (1952–1953)
- Amos Manor (1953–1963)

- Yossef Harmelin (1964–1974)
- Avraham Ahituv (1974–1981)
- Avraham Shalom (1981–1986)
- Yossef Harmelin (1986–1988)
- Yaakov Peri (1988–1994)
- Carmi Gillon (1995–1996)
- Ami Ayalon (1996–2000)
- Avi Dichter (2000–2005)
- Yuval Diskin (2005–2011)
- Yoram Cohen (2011–)

KAPI MUHAFIZLARI / BEKÇİLER

Orta Doğudaki altı gün savaşı, Arap cephesinde yankı uyandırmıştı. İsrailli yetkililer zaferlerinin, önceki ateşkes anlaşmalarını ve komşularıyla olan uluslar arası sınırların geçersiz olduğunu duyururlar. Zafer kesin ve çabuktu. İsrail hava kuvvetleri, piyade birlikleri, topçu birlikleri ve zırhlı birlikleri; Güneyde Sina yarımadasından Süveyş Kanalına, doğuda Batı Şeria'dan Ürdün Nehrine, kuzeyde Suriye'ye kadar olan bölgeyi temizledi. Bir milyondan fazla Filistinli Batı Şeria ve Gazze'de İsrail ordusunun yönetimine girdi. İsrail askerleri için en can alıcı an: Yahuda ve Samarya'daki dini bölgelerin ve eski şehir Kudüs'ün ele geçirilmesiydi. İsrail Savunma bakanı **Moshe Dayan**, Ağlama duvarında dikilmiş, Kudüs'ün asla geri verilmeyeceği yeminini ediyordu. Altı gün savaşında kaç yaşındaydınız?

On bir yaşındaydım. "Savaş nedir?

" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Anlayabiliyor muydum?

Cevaplamak zor ama hissettiğim korkuyu hatırlıyorum çünkü durumumuz kötüydü.



YUVAL DISKIN 2005-2011 Shin Bet Müdürü.

Bilhassa çok okuduğum kitabı, ***"İsrail Savaşı Kaybederse"*** kitabını hatırlıyorum. Savaşı

kaybettiğimiz, Arapların İsrail'i ele geçirdiği oldukça nahoş bir tablo çiziyordu. Üzerimde derin bir etki bırakmıştı. Küçükken bu konuda epey düşünmüştüm. Strateji yok yalnızca taktikler var. Altı gün savaşında harekattaydım. Araplar teslim oldular. Birden bire düşmanımız kalmamıştı. **Tavşan avındaki tazı gibi, tavşanı ararsınız tavşan yer altına kaçar ve tazı onu bulamaz ya işte biz de öyle olmuştuk.** Ardından anti terör konusunda terörün ne olduğunu bilmeyerek Batı Şeria ve Gazze'de çalışmaya başladık. Çünkü terör henüz gelişmemişti.



AVRAHAM SHALOM 1980-1986 Shin Bet Müdürü.

Mülteci kamplarında yaşayan sayısını tespit için nüfus sayımı yapmaya karar verdik. Bu önemliydi elde edilen bilgileri yıllarca kullandık. Nasıldır bilirsiniz. Yedek askerleri göreve çağırdılar ve çabucak eğittiler. Çabucak la ne kast ettim?

Kapıyı çalarsınız İçerden sorarlar "Kim o?

" "Asker" diye cevaplarsınız.

- "Ne istiyorsunuz?"

- "Sizi saymaya geldik." Hepsi bu kaç kelime?

Çok basit on kelime.



AVI DICHTER 2000-2005 Shin Bet Müdürü

Yedek asker gelir kapıyı çalar. "Kim o" diye sorarlar. Asker ne cevap verir?

Tıpkı öğretildiği gibi "Asker" "Ne istiyorsunuz?

" Ama bir hata yaparlar. Nehsikum kelimesinde "H'yi" aksansız telaffuz etmek yerine aksanlı kullandılar. Ne fark var?

"Jinna nehsikum" "Sizi saymaya geldik" demektir. Aksanla söylenmiş "Jinna nekhsikum", "Sizi hadım etmeye geldik" demektir. Yoğun bir biçimde yazılı

-sözlü, makale ve el yazması okuma üzerine Arapça dersleri aldık. Shin Bet'in Arapça eğitimine giren herhangi biri çok iyi Arapça bilirdi. Arapça dinleyebilir ve satır aralarını okuyabilirdi. Ajanlardan gelen notları okuyabilir



YAACOV PERI 1988-1994 Shin Bet Müdürü

Shin Bet, Filistinlileri motive eden, güdüleyen şeyin ne olduğunu anlatacak insanları aradı. İlk defa bazı Museviler Filistin devleti fikrini ortaya attılar. Bu fikre bayılmıştım. Filistinlilerle ilgilenen kişilerle o bölgelere gittim ne elde edeceğimizi bilmiyorduk. Bize amaçlarımız hakkında hiç bir direktif verilmedi. Siyasetçilerden direktif gelmediğinde, bir tavşan misali aranır durursunuz.

**

Nablus bölgesinde koordinatör olarak başladım. Çok güzel bir yerdi zeytin ağaçlarıyla doluydu. Aracımdan inip tarlada, mülteci kamplarında ara sokaklarda, dolaşmak evleri ziyaret etmek, kafeye gitmek, konuşmak hoşuma gitmişti. İnsanlarla etkileşimi sevmiştim. Zeytin ağaçlarının egzotik havası, manzara ve köylüler.

**

Kendimi Filistin sorununun tam ortasında bulmuştum. Mülteci kamplarında çalışıyordum. Birden mültecinin ne olduğunu anlıyorsunuz. Daha dikkatli bakınca diyorsunuz ki,.. "Bir dakika fotoğraf çekip gidebilecek bir gözlemci değilim ben bu işin içinde aktif bir şekilde yer alıyorum." Başlarda tek önemsediğiniz güvenlik oluyor. Bu açıdan bakmak kolay oluyor. Bir İsrail askerinin öldürüldüğü diğerinin ise yaralandığı Hebron kalesi civarında sokağa çıkma yasağı ilan edildi. İki asker silah sesleri geldiğinde devriye atıyorlardı biri yaralandı diğeri ise ateş edenlerin peşine düştü. Daha sonra ölü halde bulundu. Git gide artıyordu. Alaycı olmak gerekirse şansımıza terörizm artmıştı. Neden böyle söylüyorum?

Çünkü artık işlerimiz vardı. Ve artık Filistin devleti ile uğraşmaya bir son vermiştik.

- Anlıyor musunuz?

- Tabii ki. Filistin devleti ile uğraşmayı bırakıp terörizm ile mücadele etmeye başlayınca, terör daha karmaşık hale gelmişti. Tabi bizler de. Beklenmedik bir biçimde artık Batı Şeria ve Gazze'de ayrıca deniz aşırı ülkelerde de çok işimiz vardı. **Bu yüzden Filistin konusunu**

unuttuk.

Nablus'ta nereye bir taş atsanız ya bir teröriste yada bir kediye denk gelirdi. Bazı geceler yüzlerce kişiyi tutuklardık. Köyü ele geçirip insanları meydanda toplardık, genellikle cami veya okul bahçesinde olurdu bu. "Tanımlama" tekniğini uygulardık. İtirafçı olmuş teröristleri bir araca bindirip aracın pencerelerini perdelerle örterek itirafçılara maske giydirirdik biz araçta otururken köylülerin yanımızdan geçmelerini sağlardık ve itirafçılarda bize: "O, Suriye'de eğitilmiş bir teröristtir", "O, Ürdün'den yeni gelen bir terörist."

**

Herkes iş birliği yapmazdı. yine de sonuçlar genellikle iyi olurdu. O zamanlar istihbaratın çoğu insan kaynaklıydı. İnsan kaynaklı istihbaratı iki şekilde elde ediyorduk. Ajanlarımızdan veya tutsakların sorgusundan. İşimdeki ilk günümde, yerine geçeceğim kişi beni evden aldı.

**

Benim gibi deneyimsiz birini eğitmek için en iyi yerin, Kudüs'te bir sorgu merkezi olduğunu düşündü. İstihbarat işini burada öğrenmeye başladım.



CARMI GILLON 1994-1996 Shin Bet Müdürü

Hiç hapse girdiniz mi bilmem ama Kudüs'teki hapishane bildiklerimin en kötüsü. Türklerin zamanından kalma oldukça eski bir bina. İçeri giren normal biri, İsa'yı öldürdüğünü itiraf edecek hale gelir. Mahkumun gergin olmasını sağlamalısınız. **Onunla işimiz bittiğinde, istediğimizi vereceğini anlamasını sağlamalısınız. Bu yüzden ne kadar erken o kadar iyi. Shin Bet yüzbinlerce olmasa da on binlerce insanı sorguya çekmiştir. Shin Bet, tıkır tıkır çalışan bir sistemdir. İyi organize olmuş, etkilidir ve sistematiktir.** Bölgesel bir birim size tahsis edilir orayı köy köy, karış karış kah saha keşfi, kah Askeri hükümet merkezine gelen bir sürü

insanla yapılan görüşmelerden öğrenirsiniz. Onlardan köyü, aşiretleri, köyde yaşayan insan sayısını, köyde bulunan kurumları anlatmalarını istersiniz.

**

Sonunda kimi işe alacağınıza karar verdiğiniz noktaya ulaşırsınız. X kişisini istediğinizi bilirsiniz. Çünkü X kişisinin bağlantıları,.. bilgi sahibi olmak istediğiniz yerlere sızabilme yeteneği vardır ki,.. o kişi sizin istediğiniz ajandır.

**

Birisini bu işe almak demek, genellikle sizden hoşlanmayan birisini alıp, ona kendisinin bile inanamadığı şeyleri yaptırmaktır.

**

Birilerini etrafında bulunan insanlara,.. arkadaşlarına, bazen ailesine ihanet etmeye ikna etmek basit bir iş değildir.

**

Sonuçta terörle savaşta kontrolü elimize almıştık. Terörü minimumda tuttuk bu sayede ülkemizdekiler istediğini yapabilecekti. Bu önemlidir, Ama işgal problemini çözmedi Olan şuydu: haftada yirmi saldırı yerine yılda yirmi saldırı oluyordu.

Sonuç olarak hiç bir İsrailli başbakan Filistinlilerin 67 yılının sınırlarına göre yaşayıp yaşamadıkları konusunu hesaba katmamıştı. Golda Meir ile Begin arasındaki fark nedir?

Yoktur. Begin Arapları ziyaret etmedi, Golda da etmedi. Golda kendisine Filistinli diyordu. Begin bunu söylemedi bile çünkü Filistinlileri önemsemiyordu. Perez'in döneminde atmosfer değişmişti ama o da selefleriyle aynı şeyi yaptı.

- İşgale devam mı etti?

-Evet! Peri bize bu tabloyu göstermeye devam etti. Kaç kişi yakalandı?

Kaç itirafçı vardı?

Kaç saldırı engellendi?

Kaçı engellenemedi?

Tablo hep güllük gülistanlıktı fakat bu belli noktalar için geçerliydi strateji yoktu yalnızca taktikler vardı.

AHLAKİ DEĞERLERİ UNUTUN

1982 Lübnan savaşı.



İsrail ordusu Lübnan'a girdi. Shin Bet, casusları işe aldı. Kısa sürede Shin Bet Lübnan'ı, Batı Şeria'yı kontrol ettiği gibi kontrol altına aldı. Avraham Shalom Shin Bet'in başındaydı. Yıllar sonra seçkin istihbarat birimi MOSSAD Shin Bet tarafından tahtından edilmişti. Avraham bence başbakan İzak Şamir ve önceki başbakan Begin için güvenlik çemberindeki en önemli isimdi. Bana göre ona olan şey her istediğini yapabileceğini hissetmesiydi. İnsanlar ona saygı duymuyordu ondan çekiniyorlardı, korkuyorlardı.

Güçlü, kudretli ve zekiydi, oldukça inatçı, kararları kesin ve zorba biriydi. Bir şeyler hoşuna gitmediğinde bunun hesabını sorardı. Otobüs kaçırma olayı olduğunda Kudüs'teydim. Komuta merkezi sorumlusu beni kırmızı hattan aradı. Tel Aviv'den güneye, Aşkelon'a giden bir otobüs kaçırılmış yönü Gazze'ye çevrilmişti. Helikopterlerle havadan takip edildi. Otobüs benim bölgemin tam dışında durdu. O sabah otobüse baskın yaptıklarını ve iki teröristi gözaltına aldıklarını söylemek için aramışlardı. Haberleri açtım ve tüm teröristlerin öldürüldüğünü duydum. Eşime bu işte bir gariplik var dedim. O akşam neler olduğunu anlatın lütfen. Bir otobüsün kaçırıldığını haber veren telefon aldınız mı?

- Hatırlamıyorum. Hayfa'daydım.

- Evet sonra?

"Bir otobüs kaçırıldı buraya gel" dediler ben de gittim. "Terörist güvenlik güçlerince öldüresiye dövüldü." Ordu bu işi halletti. Operasyon sırasında, iki tanesini öldürdüler ve iki tanesi yara almadan teslim oldu. O sırada bundan haberim yoktu. Döve döve o ikisinin hayatlarını söndürmüşlerdi. Bu yüzden Shin Bet aldı onları. Operasyon sorumlusu Ehud'a teröristlerin ne durumda olduğunu sordum. "Neredeyse ölüler"dedi belki askerler öyle söylemiştir. Ben de "Vurun, bitirin işlerini" dedim. Bunu yapmadı. Yaptığını söylediği, bir yıl sonra öğrendiğim şey. Ne yaptı?

Sanırım bir taş aldı ve başlarını ezdi. ama adamların bilinci kapalıydı. Ne durumda olduklarını bilmiyorum. Resimde dövülmeden önceki durumları görülüyordu. Askerler üzerlerine çullanmışlar. Fotoğraf bundan önce çekilmiş. Bize geldiklerinde böyle görünmüyorlardı.

- Nasıl görünüyorlardı?

-Bilmiyorum bazıları ölmüş olduklarını düşünüyordu. Kemiklerini kırmışlardı bu bir linçti. Siz gördünüz mü?

Ben görmedim. Elleri kelepçeli, bize artık tehdit oluşturmayan bir teröristi öldürdük. Ne hakla?

Lakin o zamanlar Shin Bet'te, kanunsuz emir diye bir kavram yoktu.



AMI AYALON 1996-2000 Shin Bet Müdürü

Yalnızca Shin Bet değil, kabine ve başbakan da başarısız olmuş, bir bakıma Shin Bet kayırılmıştı. Bu zor bir soru. Başbakan önceden tasarlanmış, kaçırılan otobüste yakalanan teröristi öldürme planlarından haberdar mıydı?

Shin Bet müsteşarının böyle yapmaya, bu kararları almaya yetkisi var mıydı?

İzak Şamir size hangi koşullar altında öldürme izni verdi?



Ona ulaşamadığım bir veya iki durum oldu ve yapılması gerekliydi. Ne yapılması gerekliydi?

Saldırmaya hazırlanan yada saldırı düzenleyen Arapların halledilmesi gerekti. Bana demişti ki "Beni bulamazsan kendin karar ver." İstifa etmeniz gerektiğini ne zaman anladınız?



Ertesi gün istifamı Şamir'e sundum. Bana "Ne cüretle!" dedi. Ben istifa edersem kendisinin de istifa etmesi gerekeceğinden korkuyordu.



Şimon Perez'e gitti Rabin savunma bakanıydı. "Öldürmeye yakın bir emir vermişsin bu yüzden eğer bizi, sürüyü terk edersen, senide bizimle dibe çekeriz." dedi. Bana ne yapacağımı nasıl cevap vereceğimi söyleyip durdular. Onların istediklerinin dışında bir şey yapmadım. Bir yıl boyunca işbirliği yapmama rağmen konuyu gündeme getirip "Bilmiyorduk" demelerini düşünemiyorum.

- Artık politikacıları ciddiye almıyorum.

- Neden?

Çünkü güvenilmez olduklarını anladım. Düşene bir tekmede onlar atıyor. Bu bana uymaz.

- Yere düşen siz miydiniz?

**

- Yalnız ben değil bütün Shin Bet. Shin Bet görevlileri 7/24 göreve yollanıyor bazı görevlerin yasallığı sorgulanabilir, bazıları zar-zor yasal bazılarıysa yasal. **Fakat kimse bize arka çıkmıyor. Operasyonlarımızdan biri basına sızdığı anda politikacılardan ses çıkmıyorsa bu bizi sattıklarının işaretidir.**

**

Shin Bet müdürü istifa dilekçesini sundu. Shin Bet'in otobüs vakası sebebiyle ifşa oluşu ve "Baylar her istediğimizi yapamayız" "Bizim de üzerimizde yasalar var" fikri benimsenmeye başlamıştı.

- Öldürme emrini niçin verdiniz?

- Mahkemede canlı terörist görmek istemiyordum artık. Bu teröristlerin sayısını arttırırdı. Yine de arttı zaten.

- Otobüsteki teröristlerin öldürülmesi doğru muydu?

- Sonuçlara dayanarak hayır.

- Sonuçlar sebebiyle mi?

- Sonuçlar yüzünden. Yani kimse bunu ihbar etmeseydi sorun olmayacaktı?

- Bunu soruyor musunuz yoksa böyle mi düşünüyorsunuz?

- Soruyorum. Eğer açıklanmasaydı kimse bilmeyecekti. Bunun ahlaki yönü için ne diyeceksiniz?

Terör varken ahlak olmaz. Teröristlerdeki ahlakı, vicdanı gösterin önce.

- Teslim olsalar bile mi?

- Bu ahlaki bir sorun değil.

- Nedir peki?

Taktiksel bir meseledir stratejik değil. Yani sizin için iki teröristin öldürülmesi kararı Bunu siyah beyaz olarak ayırıyorsunuz sürekli. Öyle kararlar vardır ki

- Ele geçirilen iki terörist öldürüldü.

- Bu konuya niçin takıldınız?

- Bunun ahlaki yönünü anlamaya çalışıyorum.

- Bu gibi olaylarda ahlak aranmaz. Teröre karşı savaşta ahlaki değerleri unutun. Bir tonluk bomba varsa ahlakı unutun.

**

BİRİNE GÖRE TERÖRİST OLAN DİĞERİNİN ÖZGÜRLÜK SAVAŞÇISIDIR.

**

Birinci İntifada tüm şiddetiyle bu odayı sarsan bir gelişmeydi çünkü aniden oluverdi. Bir millet ayaklanıp bizleri kovmak için ihtilal yaptı. Güney bölgesinde komutan muaviniydim. Şimdiye dek gördüğüm en kalabalık gösterici topluluğu çıkageldi. Yüzlerce, binlerce insan sokaktaydı. Onları yalnızca gerçek mermiler durdurabilirdi. Shin Bet'in arananlar listesi belki de bütün istihbarat örgütlerinkinden uzundur. Her bölgeden düzinelerce, yüzlerce, binlerce insan

Bölgenin kontrolünü elinde tutan Shin Bet nasıl olur da bu büyüklükte bir ayaklanmayı öngöremez? Hangi istihbarat birimi Berlin Duvarının yıkılışını öngörebildi? Shin Bet bunu görebilmeliydi Usulen, prensipte evet bunu tahmin etmeliydiler. Shin Bet'ten beklenen buydu. Büyük ölçekli istihbarat bilgilerini sürekli tutabilmek için böylesi sistemleri yönetirsiniz. Yanılıyor muyum?

Fakat dürüst olmak gerek. Dünyada neredeyse bütün istihbarat örgütleri tarihteki büyük olayları öngörmede başarısız olmuştur. Kendinize "Nerede yanlış yaptım?" diye sorarsınız. Filistin'i yönettiğimden değil ama bunun olmasına izin vermeli miyim yoksa onlar bize "Defolun" demeden gitmeli miydik?

- Yine de bunlar gerçekçi olmaktan çok felsefi sorulardır.

- En ilginçleri bunlar. Evet, lakin şunu anlamalısınız ki çoğunun net bir cevabı yoktur. Net yanıtlara ihtiyacım yok. 1967 den beri bir çok örnekle karşılaştık ki ben de o zamanlar öyle düşünüyordum.. bir anlaşmaya varıp çıkmamız gereken yerlerden çıkmalıydık.

- Niçin bunu dile getirmediniz?

- Hepimizin eleştirdiği noktalar var fakat başbakanı Filistinlilerle görüşme konusunda ikna etmek benim yetkimin dışındaydı. Bu aynı zamanda konu ile kimin ilgilendiğine de bağlı. Başbakan İzak Şamir Araplarla bir anlaşmanın mümkün olacağına hiç bir zaman inanmadı. İzak Rabin buna gerçekten inanıyordu. İsrail

-Filistin sorununu çözmede gerçek bir fırsat istiyorsak gün bugündür ve bu işte, onları küçük görmeme sebep olan prensiplerini terk eden FKÖ ile birlikte hareket edilmelidir.



İsrail ve Filistin arasında Oslo Anlaşmasının imzalanmasıyla FKÖ, terör ve şiddeti terk ettiğini resmen açıklayarak İsrail'in, barış ve huzur içinde var olma hakkını tanıdığını ilan etti. İsrail de buna karşılık olarak Gazze ve Eriha bölgelerinden birliklerini geri çekip, Batı Şeria ve Gazze'de idareyi Filistin'e devretti. Oslo Anlaşması bir gün içinde gerçekleşti.

**

O zamanlar Shin Bet'in başında Peri vardı. Beni Oslo konusunda bilgilendirdi. Dedi ki Avi dinle: "FKÖ temsilcileri ile görüşmelerimizi hızlandırmalı ve bütün şüphelilerle ilgilenmeliyiz eğer Washington'da anlaşma imzalanırsa FKÖ şüphelilerini artık eskisi gibi kovalayamayabiliriz. İnanılmazdı. İlk toplantı Cenova'daydı. Lobide yanımda Cibril Rajoub vardı.



Ben yapmadım fakat Shin Bet onu 16 yaşındayken içeri tıkmıştı. Hapiste 18-20 yıl kadar kaldı. Barış ve huzuru sizin kadar isteyen, bir uzlaşıya ulaşma arzusunda olan insanları görmek kendi adıma beni oldukça zorlamıştı. Değişik duygular içindeydim. Bunu yapıyor olamam dedim. Bu insanları kovaladık biz nasıl teröristlerle yan yana otururum?

**

Onlar katil. Nasıl olurda onlarla otururdum?

Bu arada onlara göre ben de bir teröristtim. Bir Filistinli size bakar ve "Sen de bir teröristsin" der. Bu nasıl olur?

Sonra şunu anlarsınız ki **"Birisine göre terörist olan diğerine göre özgürlük savaşçısıdır."** Arafat Gazze'ye girene dek İsrail'in bir numaralı düşmanı Filistin Kurtuluş Örgütü, El Fetihti. Birden bire FKÖ terör eylemlerine son verdi. Hamas ve İslami Cihat bu örgütü besliyordu. Filistinlilerin ne yapacağını merak ettik. Ellerindeki bölgelerde terörle mücadele konusunda ne kadar istekliler?

O bölgeleri artık biz kontrol etmezsek terörü nasıl engelleriz bunu da sorduk.

**



İlk otobüs bombalama eylemi 1994 yılındaki 5 numaralı otobüstü. Tel Aviv'deki ilk intihar saldırısıydı. Bunu hiç unutmayacağım. İlk defa kendimi manzaradan ve yanan cesetlerin kokusundan izole edemedim. Bunu asla unutmayacağım. Daha sonra bu his geçti. Başka bir sürü otobüs saldırısı oldu. Korkunç Beit Lid Katliamı, borsa ve 18 numaralı otobüs saldırılarıyla devam etti. Shin Bet'te engelleyemediğimiz bir saldırı olduğunda hissettiğimiz berbat bir başarısızlık ve hayal kırıklığı olur. Saldırı eğer büyük ölçekli ise hayal kırıklığı da o ölçüde büyük oluyor. Buna nasıl engel olamadık?

Örgütte geçen 32-33 yılımda Shin Bet'in en zayıf kaldığı dönemlerdi. İntihar saldırıları arttıkça Hamas bu saldırılarda rol aldıkça, sorgularda kullanılan fiziksel baskı yöntemlerinin arttırılması gerekliydi. Hamas ve İslami Cihat üyelerini sorgulamak çok zordur. Cennetteki Huriler için olsun yada olmasın canını vermeye hazır birinin kaybedeceği hiç bir şey yoktur.

İşler zaman ayarlı bombada karmaşıklaşır. Temelde olası bir terör saldırısı hakkında bilgi veya ipucunuz var, her halükarda insanlar ölecek. İntihar saldırısı mı, başka bir tür mü?

"Evet mi, hayır mı?

Evetse nerede?" bunların cevabı sorguladığınız kişide yatar. Sorgulanan kişinin direncini kırmak için her türlü tekniği kullanırsınız. Kullanılmasına izin verilen yöntemler: Uykusuz bırakma, elleri kelepçeli rahatsız, küçük düşürücü ve yorucu bir biçimde oturtma. Başlarını örterek ne elde ediyorsunuz?

Zifiri karanlık olur ve nerede olduğunuzu bilemezsiniz. Etrafınızda ne olduğunu bilemezsiniz. Duyarsınız fakat orada ne var bilmezsiniz.

– Peki sarsmak?

– Sarsma onlara kendimizi hissettirmek için kullanılır. Tehditkardır ama acıtmaz. Sizi korkutmaya yarar. Sorgu görevlisi sizi tutar ve sarsmaya başlar. Tehdit altında hissedersiniz. Hamas'tan Harizat isimli ufak tefek biriydi ve onu sorguda sarstılar sarsılmış bebek sendromunu yaşadı. Beyni kafatasına çarptı ve bunun sonucunda öldü.

Bu olay, Shin Betin başı olarak ben ve olanların yanlış ve etik dışı olduğunu düşünen Adalet bakanı Michael Ben

-Yair ile aramızda tatsız tartışmaların yaşanmasına sebep oldu. Buna karşılık olarak, bu teknikleri kullanmazsak eğer şu anda saldırıların %90'ını engelleyebiliyorsak artık bunların %70'ini engelleyebiliriz yanıtını verdim. Bu da, ölü İsrailliler anlamına gelir. Başbakan Rabin'in karar vermesi gerekiyordu. Bir defasında öfkeyle kalkıp Ben-Yaw'a **"Daima bana neyi yapamayacağımı söylüyorsun, bir kez olsun ne yapabileceğimi söylesene!"** diye bağırmıştı. Oldukça tartışmalı bir meseleydi. Rabin noktasından virgülüne güvenlik konularına hakimdi. Ona **"Güvenliği sağlamak için ekipmanımız yok"** derken uzun uzun açıklama yapmamıza gerek yoktu. Gayet iyi anlayabiliyordu. Bunu yapması hiç kolay olmadı ama aldığı karar şuydu:

"TERÖRİZMLE SANKİ HİÇ BARIŞ GÖRÜŞMESİ YOKMUŞ GİBİ SAVAŞACAK, SANKİ HİÇ TERÖR YOKMUŞ GİBİ BARIŞ GÖRÜŞMELERİNİ SÜRDÜRECEĞİZ."

Saldırılar artarken yalnız aşırı sağcılar değil sağcılar da sokaklara dökülerek Oslo anlaşmasını protesto etti. Bu tam Hamas'ın istediği şeydi ve başarılı da oldular. Kan ve ateş ile Rabin'i indireceğiz! Bize barış sözü vermiştin ama savaşı tattık! Bize yaşama sözü vermiştin ama ölüm gördük! Bize huzur sözü vermiştin ama terör sürüyor! Barış görüşmelerine en büyük muhalefet aşırı dincilerden geliyordu. Aşırı dincilerin önderleri başbakan İzak Rabin'i hedef alıyorlardı. Tahrikler onun üzerinde yoğunlaşmıştı.

KENDİ KANIMIZ CANIMIZ

1974'te tecrübesiz bir askerken bizi Batı Şeria'daki ilk Yahudi yerleşimcileri durdurmak üzere götürmüşlerdi. Sıralar halinde birbirimizin koluna girip dikilmiştik. Yerleşimciler öfkeyle bize vurmaya başladılar. Bundan hiç hoşlanmadığımı hatırlıyorum. Yeni yerleşim yerleri, hükümet kararlarına rağmen yada bu kararlara karşıt olarak inşa edilmişti. Fakat hiç bir İsrail hükümeti onları ne kabul ne de reddetti. Aslında çoğu İsrail hükümetinin hiç bir şey yapmaması yerleşimcilere, hükümet başka tarafa baktığı için istediklerini yapabileceklerini ve hakimin kendileri olduğu hissini vermişti. Yasadışı bir biçimde yerleşebiliyorlarsa yasadışı faaliyetlere de katılabilirlerdi. El Fetih hücrelerinden biri 1980 yılında El-Halil'de sinagogdan çıkanlara saldırdı. Otuz gün sonra intikam saldırısı gerçekleşti. Filistinli belediye başkanı Bassam Shaka'ya Nablus, Karim Halaf'a Ramallah'ta saldırıldı Diğer bir bomba ise El-Brieh belediye başkanı İbrahim Tawil'in evinde bir bomba imha uzmanını kör etti. Yahudilerin yaptığını biliyorduk. Filistinli karşıt bir grubun yaptığını düşünmüyorduk. Yahudi dosyalarını kontrol edince hiç ipucu olmadığını görüyorsunuz. Bu noktada bir sorununuz olduğunu fark ediyorsunuz, bu bir istihbarat fiyaskosudur. Bütün ajanlarımızı harekete geçirdik on binlerce saat harcandı. Altı ay sonra doğru iz üzerindeydik. Kimin yaptığını bulmuştuk. Oldukça üst düzey ideolojik bir gruptu. Üstelik bazıları yer aldıkları toplumlarda liderdi bu da onlara başbakana erişebilme olanağı sunuyordu. Knesset'e erişimleri vardı. Bakanlara ulaşabiliyorlardı, bakanlarla aralarında dostluk vardı. İsrail'in kuruluşunun birer parçasıydılar. saygın kuruluş İsrail Devleti. Suçüstü yapmazsak onları asla yakalayamayız diye düşünüyorduk. Bu karar Kudüs'te Filistin otobüslerine bomba yerleştirmeyi planladıklarında alındı. Otobüslere bomba koyma fikri deliceydi. 250 kişiyi birden öldürmeyi hedefliyorlardı. Onları gece boyunca takip ettik. Kudüs'teki operasyonu yönettim Asla unutamayacağım bir geceydi. Saat 4:30'da otobüslere bomba yerleştirirlerken yakaladık. Araçlarımızdan inip

"Bomba imha ekibimizdekilere bir şey olmasını istemiyorsanız hadi bize katılın bombaları imha edelim." 17 kişilik ilk gözaltımızı yaptık. Soruşturmada 1978-79 yıllarından beri Mescid-i Aksa'ya bir saldırı düzenleyerek kubbesini havaya uçurmayı planladıklarını tespit ettik. Başta fikir, Yahudi tapınağı üzerinde o iğrenç yapı durdukça bize kefaret yok inanışına dayanıyordu. Bu nedenle kubbeden kurtulmaları gerekiyordu. Bombaları hazırladılar. Oldukça hassas bir patlayıcı türü olan Semtex kullandılar. Bomba uzmanı Menachem Livni saldırıyı tasarlamıştı. **Bombalar doğru yere yerleştirilecekti bu sayede tahribat kolonları yıkacaktı. Bu kubbenin yıkılması ile sonuçlanabilirdi. Mescid-i Aksa'daki kubbenin patlatılmasının sonuçları bugün bile bütün İslami ülkeler ile savaşa sebep olabilir; yalnızca Arap devletleri, İran değil Endonezya bile İsrail'e savaş açardı. Bütün dünyaya yayılmış Yahudi azınlığın gireceği tehlikeden bahsetmiyorum bile.** Bu insanlar bu eylemi mistik bir inanışa dayanarak yapmaya karar verdiler. Bu eylem Armageddon savaşını başlatacak Mesih'i ve bir Yahudi krallığını müjdeleyecekti. Yeraltı örgütü ifşa ettikten sonra başbakan benim birimimi baş tacı ilan etti. herkesin övgüsünü ve desteğini aldık. Sonra yakalananlar için lobi faaliyetleri başladı. Mahkemeye çıktılar, üç kişi ömür boyu hapis cezası aldı. Farklı cezalar verildi. Hepsi de kısa sürede hapisten çıktı. Hiç bir şey olmamış gibi evlerine, önceki görevlerine döndüler bazıları terfi bile etti. Asıl soru tarih bizleri, Yahudileri yaptıklarımızdan ötürü nasıl yargılayacaktı?

Tapınak dağındaki o kubbenin yerinde durmayacağından ve tapınak dağının bize geri döneceğinden nasıl eminsem, bacaklarının kopmasında bizzat payım olan aynı katillerin, bunu hak ettiklerinden de eminim. Tüm örgüt üyeleri Knesset tarafından salıverildi. **Yahudi yeraltı örgütü için af yasası İsrail başbakanı İzak Şamir tarafından imzalandı.** Yalnızca karşıt görüşlülerin bir kaç üyesi değildi. Başlarda "Hayır, olmaz!" Yasaları çiğnediler "İnsanları öldürdüler. Ülkeyi havaya uçurmak istediler" vb. şeyler söylendi. Sonra dediler ki **"Onlar bizim kanımızdan canımızdanlar"** Ardından Shin Bet'i gayri meşrulaştırma süreci başladı. Yahudi yeraltı örgütü Shin Bet'i istihbarat anlamında gerçekten şoke eden bir hadisedir. Örgütümüz o zamandan beri Batı Şeria'da dikkat edilmesi gereken şüpheli Yahudileri yakından izlemektedir. Yakından takip edersiniz. Sıkı çalışırsınız ve karşınıza hiç bir şüpheli listesinde adı geçmeyen Yigal Amir çıkar. Bir sabah uyanıp gider başbakanı vurur.

1995 yılının temmuz ağustos ayı civarıydı. Başbakana muhtemel bir suikast ihtimalinin arttığını hissetmeye başladım.

Rabin bir hain! Rabin bir hain!

Bizi uçuruma götürmekte olan bir hükümetle mücadele ediyoruz! İsrail'deki sağ görüşün varlığı bir sır değildi.

Ariel Sharon veya Binyamin Netenyahu'nun Kudüs'te göstericilere söylediklerini açıklamak için Shin Bet'in başındaki insana ihtiyacınız yok.

İsrail halkına ve özellikle başbakana, Rabin'in temsili tabutunun gösterilerde yer almasının ne anlama geldiğini anlatmak için Shin Bet'in müdürüne gerek yoktur. Kan ve ateşle Rabin'i indireceğiz! Sular ısınıyordu. Wingate Enstitüsü'nde bir saldırı girişimi meydana geldi. Bu olaydan sonra ona gidip şunları söyledim: **"İzak dinlemelisin bu işler böyle yürümez. Sonunda sana zarar verecekler senden artık çelik yelek giymeni ve zırhlı araçla seyahat etmeni rica ediyorum.. korumalarının sayısını da arttıracağız."** Beni kenara ittirdi. "Bu devlet kurulmadan önce bir askerdim çelik yelek falan giymem."

- Hahamlar ve yerleşimcilerle görüştünüz mü?

- Evet, onlarla bir araya geldim. Kışkırtmalar ve isyandan bahsettik. **Hükümet, insanları Tevrat ve Yahudi şer-i hükümleri dışında işler yapmaya zorlayamaz.** Burada bulunan herkese sesleniyorum sizlerin de katılımıyla bu miting, insanların barışı gerçekten istediğinin ve şiddete karşı olduğunun ispatıdır. Rabin beni bir görev için zorla Paris'e yollamıştı. Çarşamba yada perşembe günüydü. Büro amirinden Rabin'in yaralandığına dair bir telefon aldım. Tabii ki şok olmuştum ama etrafımda insanlar vardı bu nedenle normal davranmalıydım. Kişisel anlamda, o gece Tel Aviv'e giden uçağın koltuğuna oturana dek ilk kez oluyordu bu sanırım; beynimdekileri kalbimde hissetmeye başladım.



O dört saat çok iyi gelmişti çünkü gerçekten, gerçekten sıra dışı bir adamı kaybetmenin acısını kabullenme imkanı sağlamıştı bana. "Utanıyorum." Geriye dönüp baktığımda bu olayın bütün dünyamı değiştirdiğini söyleyebilirim. Aniden farklı bir İsrail görmüştüm. Aramızda anlaşmazlıklara yol açan görüş farklılıkları ve öfkenin yoğunluğunun farkında değildim. Geleceğe bakışımız ne?

Ortak noktamız nedir?

Neden kendimizi burada bulduk?

Ne olmak istiyoruz?

Tüm bunlar apaçık ortada ve her şey alt üst olmuştu**. Rabin suikastı bütün umutları yıkmıştı. Bu suikast açıkça gösterdi ki zar-zor ateş edebilen bir serseri eline silahı alıp umudu ve bütün barış sürecini ortadan kaldırabilirdi. Her şeyi değiştirebilirdi.**



İlk önce eşime danıştıktan sonra bütün sorumluluğu üzerime almaya karar verdim ve istifamı sundum. Bunu derhal yaptım. Eşiniz size ne dedi?

Beni hayatta tutmaya çabalıyor. Zor bir dönemdi. Yigal Amir başarmıştı, tarihi değiştirmişti. Tarihi değiştirdi büyük başarıydı bu.

- Bu güne kadar.

- Bugüne kadar. Öte yandan işler daha da kötüye gidiyor. **Sanırım bir politik suikast daha göreceğiz. Batı Şeria'dan çekilmemiz nedeniyle Herkes, özellikle hahamlar yapabilir. Çünkü onlar olanlardan hiç ders almıyorlar. Fanatik hahamlara göre sistem kendisini ispat etmişti.**





ZAFER, ACI ÇEKTİĞİNİZİ GÖRMEKTİR



Rabin suikastı beni Shin Bet'in başına getirdi. Bir yıl önce Rabin'in beni Shin Bet'in başına getirme teklifini reddetmiştim. İzak Rabin suikastından sonra başka şansım olmadığını anlamıştım. Shin Bet'in ciddi bir krizde olduğu aşikardı ve örgütte herkes bunun farkındaydı.

**

Shin Bet'in elde ettiği kazanımlar tek tek çöküyordu. Başbakanı koruyan güvenlik çemberi çökmüştü, suikasta engel olması gereken istihbarat örgütü çökmüştü, Filistin'den gelebilecek İslami terörü engelleyen Shin Bet'in o sağlam duruşu artık işlevini yerine getiremiyordu. Organizasyon başarısız olmuş, yenilmişti. Shin Bet'in yeni şeylere ihtiyacı verdi ve bunlarda geliştirilmeliydi. Aynı zamanda zekamızdan çok gücümüze güvendiğimizi fark ettik. Teşkilatımızda saha ajanlarından, ofiste bilgisayar başında oturan insanlara kadar örgütsel anlamda değişikliğe gittik. Her yıl daha çok saldırı önledik. Her yıl daha fazla güvenlik sağladık. Nasıl oldu bu?

Shin Bet'te yaptığımız değişikliklerin etkisi büyüktü fakat doğruyu söylemek gerek En büyük kazanım Filistinlilerle işbirliği sayesinde oldu. Tüm üst düzey Filistin güvenlik sorumlularıyla tanıştım ayda bir, bir araya gelerek istihbaratı koordine ettik. Bana her zaman: **"Biz sizin ajanlarınız değiliz, sizin iyiliğiniz için Hamas üyelerini hapse atmıyoruz. Bunu yapıyoruz çünkü insanlarımız bir gün İsrail'in yanında bizimde bir devletimizin olacağına inanıyorlar. Bu fikre inancımız bittiğinde bizi unutun."**

Nasıl ki Peres ve Rabin'in bir anlaşmaya varma konusunda güçlü bir arzusu, kararlılığı varsa Rabin'in ölümünden sonra o istek, İsrail halkının uzlaşmaya, gerçek bir anlaşmaya varma arzusu da azaldı. Bunu kibar bir biçimde ifade etmek gerekirse; İyi niyet belirtisi yok. Ne Filistin ne de İsrail tarafında çözüme dair iyi niyet yok. Güvenlik istedik ve daha çok terör bulduk. Onlarsa bir devlet istediler daha fazla yerleşimci ile karşılaştılar. 1993-1994 yıllarında Oslo görüşmelerine başladığımızda Kudüs'teki yeni varoşlar buna dahil değil. Batı

Şeria ve Gazze'de 100,000 yerleşimci yaşıyordu. 6-7 yıl sonra, sürecin sonunda, 2000 yılının yazında, görüşmeler başarısız olunca yerleşimci sayısı 220,000'i geçmişti. Ehud Barak, Binyamin Netanyahu yada kendisinden önceki tüm başbakanlardan daha fazla yerleşimci yeri inşa ettiği için kendisiyle gurur duymaktadır. Bu yüzden mesele, bir partnerin olup olmaması değildir. **Arafat'ın bir ortağı yok. Barak'ın da bir ortağı yok.**

Soru şu: Her iki tarafta bir ortağı olması için ne yapacak?

Yeni bir İntifadanın yaklaştığı açıktı, kaybedecek hiç bir şeyi olmayan bir grup,.. bir toplum, bir ulusun baş kaldırışı.

2002'de Londra'ya gittik. İntifada tüm şiddetiyle ortalığı kasıp kavuruyordu ve biz de bir grup Filistinli ile yapabileceğimiz bir şeyler var mı yok mu görüşmek üzere Londra'ya gittik. Bir ara kendime kahve doldururken yanıma **Filistin heyetinden Satay adında bir Psikiyatr geldi**. Dedi ki **"Ami sonunda sizi yendik"** Bende ona **"Çıldırdın mı ne demek bizi yendiniz? Sizin taraftan yüzlercesi ölüyor bu hızla giderse binlerce cenaze olacak yakında devlet dediğiniz o minik oluşumu da kaybetmek üzeresiniz ve devlet olma hayaliniz de bitecek ne biçim bir zafermiş bu?"** Bana dedi ki

"Ami seni anlayamıyorum, siz hala bizi anlayamadınız. Bizim için zafer, acı çektiğinizi görmektir. Tek istediğimiz bu biz ıstırap çektikçe siz de çekeceksiniz sonunda 50 yıl sonra artık güçlerimiz eşit hale geldi dengelendi. Sizin F-16'larınıza karşılık bizim intihar bombalarımız."

Satay'ın sözleri gözlerimi açtı. Birdenbire intihar bombacısı fenomenini anlamıştım. Birdenbire verdiğimiz tepkileri çok farklı bir açıdan görmüştüm.

YANYANA ZARAR GÖRMEK

Canımız yandığı için kaç operasyon düzenledik?

Otobüslerimizi havaya uçurmaları bizi derinden yaraladığından intikam istiyoruz. Kaç kez yaptık bunu?



Yahya Ayyaş İsrail'e karşı eylemler düzenleyen en büyük teröristtir. Muhtemelen Hamas'ın ileri gelen üyelerinden bir mühendisti. Geliştirilmiş bomba yapımında uzmandı. Otobüslerde patlatılan, bele sarılı kayış biçiminde bombalardı. Bunlara ek olarak birilerini intihar etmeye ikna yeteneği vardı. Son olarak müthiş bir hayatta kalma yeteneği vardı. Yıllar boyu bütün askerlerin elinde resmi vardı. Hiç şüphesiz bizim için en çok aranan adamdı

kendisi. Yahya Ayyaş Samiriye'den Gazze'ye taşındı. Bu bilgiyi elde etmemiz biraz zaman aldı. Biz de kimlerle beraber, nerelere gidebilir öğrenebilmek için basitçe izlemeye başladık. Herkesin mutlaka zayıf bir yanı vardır. Yahya Ayyaş'ın zayıf yönü oğlu ve eşiydi. Gazze'de uzun bir müddet yalnız yaşadıktan sonra eşi ve çocuğunu yanına aldı. Tüm hikayeyi biliyorduk ve Gazze'ye girmelerine göz yumdum. Gazze'ye girdiklerinde Ayyaş onları görmek isteyecektir diye düşündüm. Belki de farecik yuvasından çıkacaktı. Sonra fark ettik ki babasını gerçekten çok özlemiş.

- Babasını görmek istediğini nasıl öğrendiniz?

- Duyum aldık.

- Bilgi kaynağından mı?

- Dedikodulardan haberimiz olur. Hiç bir zaman cep telefonu kullanmadı. İnsanlar onun için telefon ederdi. Haftalar boyu süren iknalardan sonra babasıyla kısa bir süre görüşmeye ikna oldu. Bu noktadan sonra bizler de özel yapım cep telefonumuzu Ayyaş'ın yakınlarına sokabilmek için saha çalışmalarına başladık. Arka planda işleri yürütmeye başladık masum bir cep telefonuna patlayıcı yerleştirdik. Shin Bet'tekiler teknik konularda, küçük ama çok güçlü uygulamalar hazırlamada uzmandırlar. Çok iyi çekmeyen ama iyi patlayanından. Ayyaş ile direk temas kurmak zor olduğundan istihbaratın aracılarını kullandık. Aracı telefonu Ayyaş'a verdi. Bir Cuma günü her şey hazırdı. Patlayıcıyı tetikledik fakat hiç bir şey olmadı. 8 Aydır uğruna çalıştığımız her şey gözlerimizin önünde heba olmuştu. Her şey yerli yerindeydi. Otomata para atarsınız ya kahve dolar bardağa fakat kahve falan yoktu. Patlamadı. Günler sonra telefon yeniden olması gereken yerdeydi. Kimse hiç bir şeyden şüphelenmedi, her şey normaldi. Tekrar bir araya geldik. Bir cuma günü babası onu aradı dinleme ekibindekiler Ayyaş'ın sesini tanıdı ve bize bilgi verdi. Düğmeye basıldı ve cep telefonu tam kulağına dayanmış vaziyetteyken infilak etti. Ayyaş oracıkta öldü ve etrafta kimseye zarar gelmemişti. Daha da önemlisi alt kattan hiç kimse patlamayı duymadı. Operasyon hava kuvvetleriyle işbirliği içinde gerçekleştirildi. Her şey iyi gitti. Temiz işti. Üst sınıftı. Böyle operasyonları severim. Temiz ve düzgün olur.



Kimilerine göre Yahya Ayyaş suikastı kısmen saldırılardan bağımsızmış gibi görüldü kimilerine göre ise büyük bir hataydı. Bazen ortam sessiz olur ve "Tüh! sükuneti bozduk" dersiniz.

- 2 ay sonra sanki bütün ülke patlıyor gibiydi.

-Evet Bağlantıyı göremiyor musunuz?

Evet, Ayyaş suikastından sonra bir grubun Batı Şeria'dan saldırılar düzenlemek üzere Gazze duvarını geçtiği Bilgisine sahiptik. Elbette aradaki bağlantıyı görüyorum. Fakat bir denklem kurmak gerekirse: Onlara suikastlar düzenlersek, intihar saldırıları düzenleyecekler, suikast düzenlemezsek, onlarda saldırmazlar. Denklemin ikinci kısmı yanlış! Gazze'den çekildikten sonra Filistin tarafına habersiz baskınlarla, küçük bir kuvvetle girip çıkamaz olmuştuk Bir teröriste nasıl sürpriz yaparsınız?

Gök yüzünden, uzaklardan. Füzenin nereden geldiğine dair en ufak bir fikri bile olmaz. Fakat füze atmak için çok sağlam istihbarat gereklidir. Öyle bir kaç saniyeliğine değil bütün operasyon boyunca buna ihtiyaç vardır.

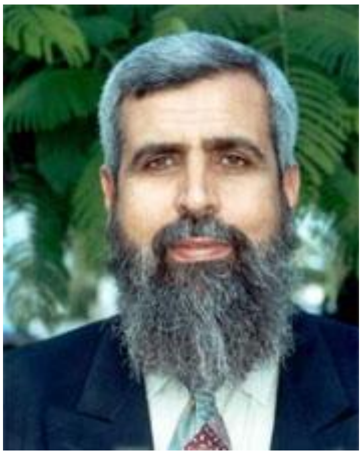
Hedef kim?

Nerede saldırıyoruz?

Pekala yaralıyoruz. Eğer gerekirse bizi öldürmeye gelen her kim olursa olsun öldürürüz. Peki hedefin etrafındaki insanlara ne olacak?

Patlayıcıları hazırlayanlara,.. intihar bombacısını ulaştıran kişiye, planları hazırlayanlara,.. bilgi sağlayan kişilere, bu fetvayı veren kişiye ne olacak?

Onlar öldürmüyor. Sonucunda ölü İsrailliler olan bir ideolojinin fetvasını vererek Cihat'a yol açıyorlar. Salah Shehadeh "Kurma kolu" dediğimiz kişiydi. Gazze'deki bütün Hamas militanlarını harekete geçirdi.



Onu yakalamak bu işe adanmış onca maliyet ve teçhizata rağmen çok zordu. Bir defasında Salah'ın evde olduğundan emin olduk. Kızı evde değildi. Yalnızca karısı onunla birlikteydi. Genel kurmay başkanı, ben, savunma bakanı ve başbakan ile telefonda kararlaştırdık. Hava kuvvetleri eve bir tonluk bomba attı. Ne yazık ki yanlış istihbarat sebebiyle masum insanlar ölmüştü. Son rakamı kimse bilmiyor 9-14 Shehadeh vakasında olduğu gibi yoğun nüfuslu bölgeye, bir tonluk bomba attığınızda etraftakilere zarar gelmesi çok olasıdır. Hayır öyle

değil, hayır. Bilgi, istihbarat toplarsınız.

Nerede yaşıyorlar?

Kaç kişiler, kimdirler, şansımız nedir, nereden vurmalıyız?

Bu olayın sonuçları, yan hasar anlamında düşünülünce **Gazze'nin ortasında bir eve nasıl olurda bir bomba atarız tartışmasına yol açtı.** Bir Amerikalı bana bunu sorduğunda ona sizin Afganistan'daki yöntemlerinizi biliyoruz, **"Afganistan'da bir düğünü bombaladınız ve 70 kişi öldü. Ölüler arasında hedefiniz var mıydı yok muydu kimse bilmiyor"** cevabını verdim. Orantısız güç, güvenlikte bir ahmaklıktır! Bu askeri anlamda bir ahmaklıktır. Bu duruma ne diyeyim bilemiyorum fakat etrafında aileler ve çocukların yaşadığı evler bulunan Gazze'nin en çok aranan adamını öldürmek için çatısına bir tonluk bomba atmak durumunda kalmak hiç mantıklı gelmiyor. Bu etik olamaz, askeri açıdan etkili değil ve açıkçası insanlık dışı. Sadece bu mu?

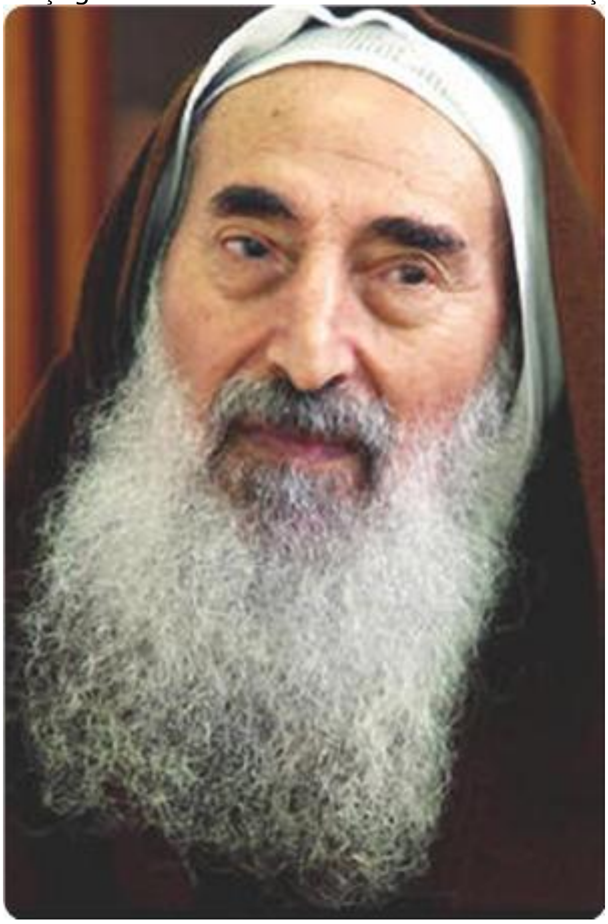
Bu bile yetmez. **"Kötülüğün sıradanlaşması"** kavramını ele alırsak toplu halde uygulamaya koyulunca, suikastlar yüzünden 200-300 insan ölür. Sonra da bu süreç otomatikleşmeye başlar. Kendinize ne zaman durmanız gerektiğini gittikçe daha da az sorar hale gelirsiniz.



6 Eylül 2003 benim için Shin Bet müdürü olarak en zor günümdü. O gün İsrail devleti, tek bir saldırı ile en büyük terör grubunu ortadan kaldırabilirdi. **Hamas'ın liderlerinin daha önce hiç yapmadığı biçimde ve muhtemelen de hiç bir zaman yinelemeyeceği bir toplantı yapacağına dair çok sağlam ve güvenilir istihbarat almıştık.** Sanırım on yada on iki kişi. Fevkaladenin fevkinde olurdu ama lanetler olsun ki. Harbiden herkes oradaydı. Birden bire bana ordunun bir tonluk bomba atılmasına karşı olduğu söylendi, **"Yan hasara yol açabilirmiş."** Hararetli tartışmalar yaşandı. Saatler sonra Başbakan saldırının iptal edilmesi konusunda ikna oldu. Başbakanı aradım ve bunun çok mantıksız olduğunu ifade ettim. 250 kiloluk bombada

anlaştık. Olasılıklar üzerine bir kumardı. Bina iki katlıydı Toplantı eğer ikinci kattaysa bomba onları öldürürdü ama birinci kattalarsa hiç birine zarar vermezdi. Bomba atılmıştı, tam isabetle. İkinci kat yıkılmıştı fakat rüya takım binayı kendi ayakları üzerinde terk etti. **Bazı insanlar engelli Şeyh Yasin'i koşarken gördüklerine yemin ediyorlardı.** An geliyor anlıyorsunuz ki o gün yalnızca şansımızı kaçırmakla kalmayıp aynı zamanda yanlış anlaşıldık.

Bunun sebebi Shehadeh hadisesiydi. **Bedelini "Rüya takımı" elimizden kaçırmakla ödedik.** Şeyh Yasin ve diğerleri gibi insanları oraya çekmek uzun zaman almıştı. İçlerinden haklayabildiklerimizi haklayana dek Allah bilir ne kadar zarar vermişlerdir. Bazıları hiç bir zaman yakalanamadı ve bugün hala aktifler. Hep söylemişimdir terör alçaklıktır, Bu işin köküne ulaşabilirsiniz. En son teröriste kadar ulaşmanıza gerek yok. Kritik kitleye ulaştığınızda bu teröristler için yeterince caydırıcı olacaktır.



Şeyh Yasin öldürüldükten sonra, Hamas'ın daha ılımlı olmadığını ispatlayabilirim. Şunu da eklemeliyim ki biz Abbas Musavi'yi öldürünce Nasrallah onun yerine yönetime geçtiğinde İsrail'in güvenliği daha iyiye gitmedi. Bu nedenledir ki yalnızca bizi öldürmeye kalkışanlarla değil, bize saldırılması için telkinlerde bulunanların da anında icabına bakıyoruz. Bir yere gidiyoruz o yer ki bizlere uluslararası kanunlarla yasaklanmış ve temel hukuk, o kanunun doğruluğuna kocaman soru işaretleri yöneltmekte fakat ben sizinle Shin Bet'in başı olarak konuşuyorum. Bunun faydası yok.

KORİDORDAKİ "YAŞLI ADAM"

Taberiye Gölü yakınlarında doğdum o zamanlar her çocuğun yaptığı gibi yetiştirme yurdunda büyüdüm. Harika bir çocukluk geçirdim. Kudüs'te bir ev biliyordum ve ikinci

katında uzunca bir koridor vardı. Koridorun sonunda bir kapı vardı o kapının ardında kararlar alan bilge bir adam vardı. O adam düşünür **Ailem ona "Yaşlı adam", "Ben Gurion" derdi.** Yıllar sonra Yom Kippur savaşının ardından Kudüs'e gittim ve o binayı ziyaret ettim. **İkinci kattaydım ve koridorun sonunda hiç kapı falan yoktu olmayan kapının ardında ise hiç kimse benim için düşünmüyordu.** O boşluğu, girişkenliğin eksikliğini görüyorsunuz. **Suyun yatağını bulmasına müsaade edebilme isteği, müdahil olmadan yada "Bu yöne veya şu yöne gitse de bu iş buraya kadar" demeden Askeri yöntemlerle barış sağlanmaz. Barış, askeri yöntemlerin kullanılmasından sonra veya hiç kullanılmadan karşılıklı güven üzerine inşa edilir. Sonunda bir güven tesis etmelisiniz.** Filistinlileri iyi tanıyan birisi olarak benim görüşüm samimi bir karşılıklı güvenin sağlanmasında sorun yoktur. İsrail açısından düşmanlarımızla görüşmemek büyük bir lükstür. Onlar bizimle görüşmemeyi seçene kadar başka şansım yok.

Fakat eğer biz görüşmemeyi seçiyor isek işte orada hata yapıyoruz demektir. Karşı taraf ile görüşülmesini destekliyor musunuz?

Bulabildiğimiz herkes ile görüşürüz ters cevap verseler dahi devamlılıktan yanayım.

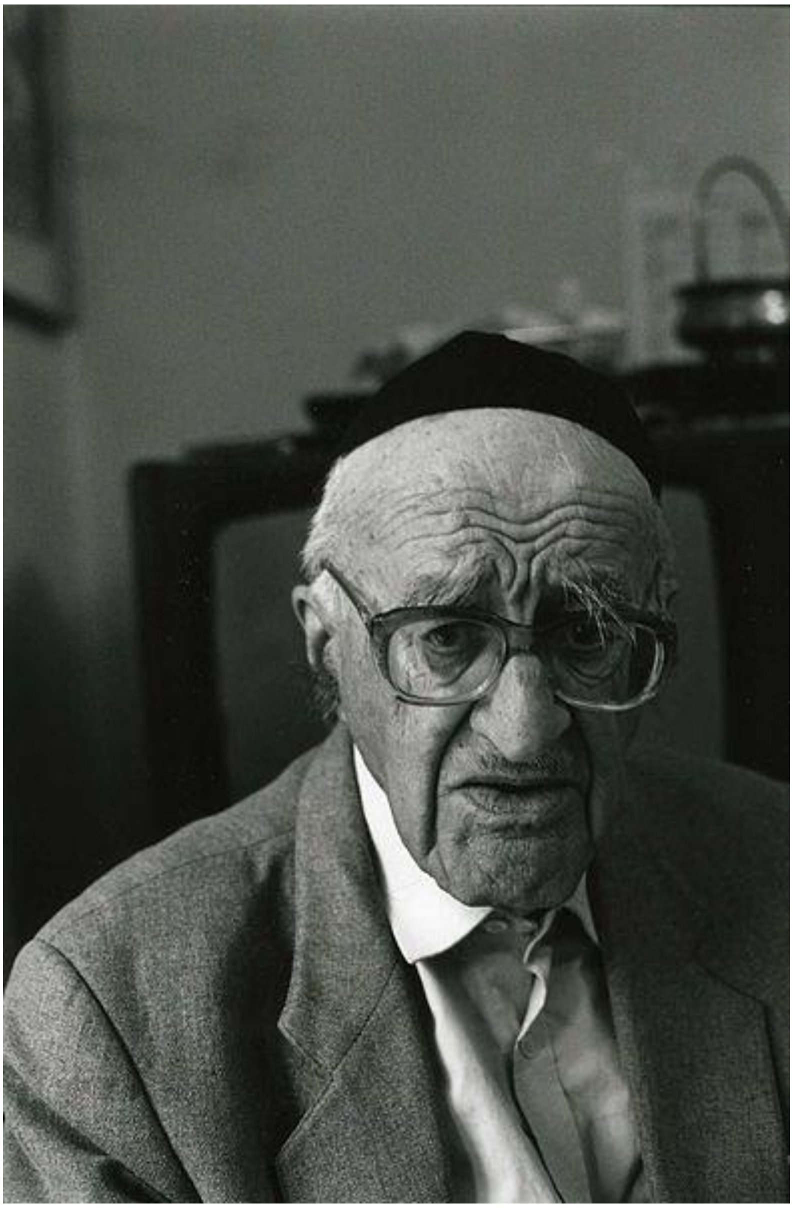
- Bunun başka yolu yok.

- Neyin?

- Görüşmenin.

- Hamas ile?

İslami Cihat - Herkes ile. Herkesle dedim yani kapsıyor. Ahmedinecat'la bile kim olursa olsun benim için sorun yok. Herkes ile konuşma profesyonel istihbaratın olmazsa olmazıdır. Olaylar açıklığa kavuşur. Ben sizin cam yemediğinizi onlar da bizim petrol içmediğimizi görürler. Bu işler böyledir.



Size bir şey okumak istiyorum. İşgali eleştiren **Profesör Yeşayahu Leibowitz** tarafından Altı Gün savaşından bir yıl sonra kaleme alınmış. **"Düşman topraklarında bir milyondan fazla nüfusa hükmeden bir devlet ister istemez bir Shin Bet devleti haline gelecektir. Tüm bunlar eğitim, düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve demokrasiyi gerektirir. Denetim altına alınan yönetimlerde mevcut her türlü yolsuzluk ve yozlaşma İsrail Devleti'ni lekeleyecektir. İsrail liderleri bir yandan Arap isyanlarını bastırırken öte yandan da düşmanlarla işbirliği yapan veya hainlik eden Arapları ele geçirmek zorunda kalacaktır.**

İsrail'in bugünkü durumuna bakarak yazılanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bkz: ROGER GARAUDY-İsrail Mitler ve Terör

Kudüs İbrani Üniversitesi'nden Profesör Yeşayahu Leibowitz, Kudüs'te 1987'de İbranca yayımlanan (ve Fransızca'ya, ölümünden az önce 1993'te tercüme edilip Desclée de Brouwer Yayınları arasında çıkan) **İsrail ve Yahudilik /Israël et judaïsme** kitabında, 1934'ten beri Filistin'de yaşayan dindar siyonist inancı içinde incinmiş bir Yahudi'nin bakış açısıyla, siyasî siyonizm hakkındaki görüşünü şöyle özetler:

"*Bizim sistemimiz temelden çürümüştür" (s. 255). Bu da iki sebepten ötürüdür*:

1 - "Felâket, her şeyin Millet ve Devlet meselesine bağlı olmasından ileri geliyor" (s. 182). Eğer Devlet ve Millet, başlı başına bir gaye olarak ele alınıyorsa, o zaman ***"Yahudilik reddedilmiştir, çünkü en önemli olan İsrail Devleti'dir"*** *(s. 182).*

"Milliyetçilik insanın cevherinin imha edilmesidir" (s. 182). ***"İsrail devleti, bir ordusu olan bir devlet değil, aksine bir devleti olan bir ordudur"*** *(s. 31).*

2 - Amerika Birleşik Devletleri karşısında bu devletin bağımlılığı ***"Bizde toptan yıkım bir tek gecede başgösterebilir: Bütün varlığımızı Amerikan ekonomik yardımına bağlayan kusursuz aptallığın sonucu olacaktır bu"*** *(s. 225).*

"Amerikalılar burayla sadece Tsahal üniforması altında bir Amerikan paralı askerleri ordusunu ayakta tutmak düşüncesiyle **[239]** ***ilgileniyorlar"*** *(s. 226).* ***"Yahudi yumruğunun gücü, üzerini kaplayan Amerika'nın çelik eldiveninden ve bu eldivenin içinde astar vazifesi gören dolarlardan gelir"*** *(s. 253).*

Her kelimesine katılıyorum.

– Açıklar mısınız?

– Açıklanacak bir şey yok. **Yeşayahu Leibowitz, sarf ettiği her kelime ile taşı gediğine oturtmuş. İsrail toplumunun durumu sizce böyle mi?**

Profesör'ün söyledikleri, 1968 den bugüne ortadaki mevcut gerçekliğin doğru bir tasviridir bence. Bir Shin Bet devleti haline geldiğimizi söyleyemem fakat şüphesiz ki Filistinlilerle mevcut durumumuz, kuşkusuz Yeşayahu Leibowitz 'in yazdıklarıyla örtüşen bir tablo çizmektedir.

Gece yarısı kapılarını vurup birbirlerine sokulmuş uyuyan bir aileyi uyandırıyorsunuz. Annenin göz yaşları, ailenin bağrından kopardığınız şüphelinin elveda bakışları

Kolay değil. Anne baba ve çocukları arasında yada çocuklarla anne babaları arasında bu zor anlarda derin acı çektiklerini görüyorsunuz.

Böylesi anlar kalbinizin derinliklerine kazınıyor ve emekli olduğunuzda bir solcu oluveriyorsunuz.

Bizler milyonların hayatlarını sürekli yaşanılmayacak bir çileye çeviriyoruz.

Neyin uygun olup olmadığı kararını orduda bir kaç ay geçirmiş bir askere bırakıyoruz.

En iyi ihtimalle liseyi bir yıl önce bitirmiştir.

Bu asker orada durmuş, kucağında bebeği olan babaya bakıyor ve bu adamı aramalı mıyım yoksa gerek yok mu yada geçmesine izin versem mi vermesem mi kararını veriyor.



Bu beni öldürüyor.

Geleceğimiz, yarınımız bulanık, karanlık.

Bunun sonu nereye varacak?

İnsanların karakterlerinde bir değişime çünkü gençlerimizin çoğunu orduya alırsanız bir paradoks yaşamaları olasıdır. Ülkenin inşasında yer alan Nahal Bölüğü gibi halkın ordusunda olmak için çabalamak gerektiğini görecekler. Öte yandan ikinci dünya savaşındaki Almanlara benzer bir şekilde acımasız bir işgalci güç olacaklar. Benzer diyorum aynı demiyorum. Askerlerin Yahudilere yaptıklarını kast etmiyorum o kendi içinde farklı bir durumdu. Şunu söylemeye çalışıyorum Polonyalılara, Belçikalılara, Hollandalılara, Çeklere, hepsine nasıl davrandıkları.

Oldukça kötü bir özelliği edindik, söylemeye dilim varmıyor ama bizler kendimize karşı da dahil olmak üzere çoğunlukla işgal altındaki halka karşı teröre karşı savaş verdiğimiz bahanesini kullanarak zalimlik ettik.



Carl von Clausewitz bilge bir adam, Yahudi olmasa da veya biz henüz onun Yahudi köklerini bulamadık diyeyim. 200 yıl önce şunları söylemiştir: Söylediklerinin esasını aktarmaya çalışayım, **"Zafer daha iyi bir siyasi gerçekliğin oluşturulmasından başka bir şey değildir."**

Zafer budur.

Zafer, Gazze'yi, Nablus'u veya Ramallah'ı yada El Halil'i feth etmemizi gerektirmiyor.

Hava indirmede üç yıl hizmet eden oğlum sanırım iki yada üç defa Nablus'un ele geçirilmesinde yer aldı.

Bu bize zafer getirdi mi?

Sanmıyorum.

Daha iyi bir politik gerçeklik yarattı mı?

İsrail'in kamu güvenliği trajedisi olan anlaşmazlık şu ki bizler, her cepheyi kazandığımız ama savaşı kaybettiğimizi anlayamadığımız sinir bozucu bir durumla karşı karşıyayız.

KİNGSMAN: The Secret Service / Gizli Servis (2014)

Yönetmen: Matthew Vaughn

Senaryo: Jane Goldman, Matthew Vaughn, Mark Millar

Ülke: ABD, İngiltere

Tür: Aksiyon, Macera, Komedi, Suç

Rating: 8.0

Vizyon Tarihi: 13 Mart 2015 (Türkiye)

Süre: 129 dakika

Dil: İngilizce, Arapça, İsveçce

Müzik: Henry Jackman, Matthew Margeson

Nam-ı Diğer: The Secret Service

Oyuncular: Adrian Quinton, Colin Firth, Mark Strong, Jonno Davies, Taron Egerton

Çeviri: Zafer BAYRAKTAR

Özet

Gary "Eggsy" Price, çok küçük yaşta babasını bir askeri görevde yitirir. Bu gizli görev neticesinde ailesine bir madalya takdim edilir ve aileye bir kereye mahsus olmak üzere yardım istemeleri için bir telefon numarası verilir. Aradan 17 yıl geçer, işsiz Eggsy annesinin evinde yaşamaktadır. Bir gün trafikte kargaşaya neden olur ve tutuklanınca karakoldan kurtulmak için madalyayı kullanır. Onu bu olaydan kurtaran ajan Harry Hart ise hayatını Eggsy'nin babasına borçludur. Şimdi Harry, bu sıradan gibi görünen gence, gizli bir bağımsız istihbarat servisi ajanı olmanın yollarını öğretecektir. Eggsy'yi bu yeni hayatında ciddi bir sınav beklemektedir… Yönetmenliğini Matthew Vaughn'un yaptığı filmin senaryosunu Jane Goldman kaleme alıyor. Mark Millar'ın çizgi romanından uyarlanan filmin başrollerini Colin Firth ve Taron Egerton paylaşırken, kadroda onlara Samuel L. Jackson, Michael Caine, Mark Strong gibi yıldız isimler eşlik ediyor.

ALT YAZISI

Dikkat çeken replikler

Eggsy, hırsızlar arasında sadakat olmaz. Ya birlikte olduğun çocukların isimlerini vermeye başlarsın ya da hapsi boylarsın. Sana kalmış.

**

Babanın öldüğü gün bir şeyi gözden kaçırmıştım. Baban olmasaydı, bu hatam orada bulunan herkesin canına mal olurdu. Ona borçluyum bu yüzden. Baban cesur bir adamdı. İyi biriydi. Dosyanı okudum, seçtiğin yollar hayal kırıklığına uğratırdı adamı.

- Benimle böyle konuşamazsın.

- Yüksek IQ, ilkokulda büyük bir başarı. Sonra her şey boka sarmış. Uyuşturucu, ufak tefek suçlar, bir kez olsun işe girmemişsin. Her yer iş mi kaynıyor sanıyorsun?

Hobilerini niye bıraktığını açıklamıyor ama. On yaş altı jimnastikte bölge birinciliği. İki sene üst üste. Koçun olimpiyat kumaşı var demiş. Üvey babam gibi biri olunca başında yeni hobiler elde etmeye başlıyorsun. Tabii canım, hep başkasının suçudur zaten. Bahriyeyi bırakman kimin suçu peki?

Eğitim harika giderken ortasına bırakmışsın.

Annem kafayı yedi çünkü. Baban gibi seni de kaybedemem, dedi. Senin gibi züppeler için ölüme mi gidelim?

Anca fildişi kulelerinizden bizim gibileri yargılayın. Yaptıklarımızı neden yaptığımızı hesaba katmayın hiç. Pek fazla çaremiz yok bizim, anlıyor musun?

Sizin gibi kıçımızda altın kaşıkla doğsak biz de o denli başarılı olurduk. Belki daha da başarılı.

**

Burada ne arıyorsun lan?

Taşak mı geçiyorsun adamla?

Bu arkadaşlara da mı altından fitil lazımdı yoksa?

- Yok, bunlar istisna. Haydi gidelim.

- Yok canım, daha içkilerimiz bitmedi.

…

İnsanı insan yapan edeptir. Bu sözün anlamını bilir misiniz?

Madem öyle, size bir ders vereyim. Dövüşecek miyiz, yoksa bütün gün böyle bekleyecek miyiz?

**

Ne görüyorsun?

Neler döndüğünü öğrenmek isteyen bir surat görüyorum. Ben potansiyeli olan bir genç görüyorum. Sadık bir genç. Kendinden istenileni yapabilecek, hayatını iyi bir şeye harcamak isteyen biri.

- Trading Places filmini izledin mi?

- Hayır. Peki ya Nikita?

Pretty Woman desem?

Pekâlâ. Diyeceğim şu ki, ağzında altın kaşıkla doğmamak insanı bir yola sürüyor olabilir ama o yolda kalmak zorunda değilsin. Uyum sağlamaya ve öğrenmeye hazırsan başka bir şeye dönüşebilirsin. My Fair Lady'deki gibi yani! Bayağı şaşırdım ama evet, My Fair Lady'deki gibi. Ama bu olayda ben sana bir Kingsman olma fırsatı sunuyorum.

- Terzi mi yani?

– Bir Kingsman ajanı.

– Casus gibi mi?

– Bir nevi.

– İlgilenir misin?

– Kaybedecek bir şeyim var mı sanki?

1849 senesinden beri Kingsman terzileri dünyanın en önemli insanlarını giydirdi. 1919 senesinde, bu insanların bir çoğu varislerini Birinci Dünya Savaşı'nda kaybetti. Yüklü bir miktar para yeni nesile aktarılmayacaktı. Barışı sağlamak ve insanları korumak isteyen bir çok insan da öyle. Kurucularımız, bu nüfuzu iyilik için kullanabileceklerini fark ettiler. Böylece maceramız da başlamış oldu. En üst seviye gizlilikte idare edilen bağımsız uluslararası istihbarat teşkilâtı. Devletler tarafından yönetilen casus teşkilâtlarının selametinin kuyusunu kazan bürokrasi ve siyasi oyunlar olmadan. Takım elbise, çağdaş beyefendinin zırhıdır. Kingsman ajanları da yeni şövalyeler.

– Bu ne kadar derine iniyor?

– Yeterince derine..

**

İlk gördüğünde, babanın yüzünde de aynı ifade vardı. Benim de öyle. Gel bakalım.

– Galahad.

– Kod adım.

– Yine geç kaldınız efendim.

– İyi şanslar. İçeri gir bakalım. Hizaya girin. Bayanlar ve baylar, benim adım Merlin. Muhtemelen dünyanın en tehlikeli iş görüşmesine girmek üzeresiniz. Biriniz ve yalnızca biriniz yeni Lancelot olacak. Biri bana bunun ne olduğunu söyleyebilir mi?

– Evet.

– Ceset torbası efendim.

Aynen öyle.

– Charlie'ydi değil mi?

- Evet efendim. Aferin. Az sonra her birinize birer ceset torbası verilecek torbaların üstüne kendi isminizi yazacaksınız. Torbanın üstüne en yakınlarınızın adını yazacaksınız. Bu, yüzleşeceğiniz risklere hazır olduğunuzu ve de katı gizliliğimizi kabul ettiğinizi teyit etmiş olacak. Ayrıca bu gizliliği bozacak olursanız, ne tesadüftür ki siz ve yakınınız o ceset torbasını boylayacak. Anlaşıldı mı?

Fevkalade. Dağılabilirsiniz.

**

Tüh be. Harika ya, siz bilmiyorsunuz, CIA de bilmiyor. Kimse bu herifin kim olduğunu bilmiyor mu?

İyi tamam. Cidden, iyi madem. Aslında iyi değil ama gelmemin sebebi bu değil. Sen beni tanırsın be dostum. Para sıkıntı değil benim için. İstesem MIT'den sonra emekli olur, bir adada onunla bununla yatardım iş kendi kendini idare ederdi. Kimse bana dünyayı kurtar demedi ben kendim istedim. İklim değişikliği araştırmaları olsun lobicilik olsun, yıllarca süren araştırmalar, milyarlarca dolar olsun. Sonunda niye pes ettim peki, biliyor musun?

Çünkü en son baktığımda, gezegen yine berbat haldeydi. O anda gözlerim açıldı. Para bunu çözmez dedim. Kendilerine siyasetçi diyen o aptallar kafalarını kuma gömdüler ve yeniden seçilmelerini sağlamayacak hiçbir şey için çabalamadılar. Bu yüzden, son iki senemi gerçek bir çözüm bulmaya harcadım. Buldum da. Şimdi, gerçekten dünyayı daha iyi bir yer yapmak istiyorsanız yolunu söyleyeceğim şimdi, kulağınızı dört açın derim. Devam edin Bay Valentine. Kulağım sizde. Bütün şartlarıma uymanız şartıyla ama.

**

İlk görevinizi tamamladınız, tebrikler. Charlie, Roxy, aferin. Hâlâ kafası karışık olanlara anlatayım klozetin U kıvrımlı kısmına bir boru sokarsanız sınırsız hava kaynağı elde edersiniz. Basit fizik kuralı, hatırlamaya değer. **Eggsy, iki taraflı aynayı fark ettiğin için tebrikler. Çift taraflı aynayı çok görmüştür de ondan. Hepiniz yüzünüzdeki gülümsemeyi silebilirsiniz. Çünkü benim gözümde her biriniz başarısız oldunuz. Hepiniz en önemli şeyi unuttunuz birlikte çalışmayı.**

**

– İyi olmayan yanı ne, biliyor musun peki?

"Meslektaşım canını verdi." Öyle dedi ya herif. Bu peşimizdeki bir teşkilât. Kiminle konuştuysan Dedim ya, KGB, MI6, Mossad ve Pekin'le görüştüm.

– Hepsi de bizden değil diyor.

– Pekin ya**. Çinlilerin gizli servisinin bilinen bir ismi olmaması çok ürkütücü. İşte gizli diye buna denir, değil mi ama?**

**

Beni dinlediğiniz için ikinize de teşekkür ederim. Buraya kadar geldiğiniz için de ayrıca minnettarım, majesteleri.

– Siz de, başbakanım.

– Bence bu dâhice bir fikir. Tek kelimeyle dâhice. Sen tamamen çıldırmışsın. Ve siz, başbakanım. Bunu düşünmeniz bile beni şaşırttı. Sizi makamınıza halk seçerek getirdi. Kusura bakmayın majesteleri ama İskandinavya bölgesini yola getirmek için lazımsınız. Popülersiniz, insanlara ilham veriyorsunuz ayrıca insanlar üzerinde etki bırakabiliyorsunuz. Bizimle olsanız da, olmasanız da güvenliğinizi sağlayabileceğim bir yere yerleştirilmeniz konusunda ısrar etmek zorundayım. Peki ya siz, başbakanım?

Var mısınız, yok musunuz?

Bence artık bir politikacının bir fark yaratmasının zamanı geldi.

– Harbiden öyle.

– Ama

– Onu götür. Çılgınlık bu. Buna pişman olacaksın!

– İçki alır mıyız?

– Neden olmasın?

Korumalar, yardım edin! Merak etmeyin, prensesin kılına zarar gelmeyecek. Ben zaten cumhuriyetçiyim, fark etmez yani. Prensesi serbest bırakın. Tamamdır, işlem bitti. O kadar kötü değil, değil mi?

**

Bay DeVere. Sizinle tanışmak ne büyük zevk. Kusura bakmayın, galiba tarihleri karıştırdım. Yok canım, galayı sizin için iptal ettim. Bu kadar bağışta bulunan herkes kendine özel yemek verilmesini hak eder. İçeri buyurun.

Teşekkür ederim.

Doğruya doğru, sizinle tanışmayı cidden dört gözle bekliyordum.

– Tanımadığım pek fazla milyarder yoktur.

– Kesin öyledir. Tabii ki adamlarıma geçmişinizi araştırttım ve paranız bayağı eskiye dayanıyor.

– Sizinkiler nasıl kazanmış o parayı?

– Çoğunlukla emlak işlerinden. Piyasadaki mülklerden. Aklınız oradaysa şüpheli kazançları yok. Sadece ne kalitede bir insan olduğunuzu görmek istedim. Eminim anlıyorsunuzdur.

– Kesinlikle anlıyorum.

– Açsınızdır umarım.

– Bir hayli hem de.

– Güzel, şöyle buyurun.

– Ben Big Mac alayım, lütfen.

– Harika bir seçim. Ama hiçbir şey gizli soslu iki çizburgerin yerini tutmaz.

– 45 mahsulü Lafite'le harika gider.

– Klasik bir eşleştirme. Tatlı niyetine 1937 Château d'Yquem'le Twinkie yemeyi önerebilir miyim?

Hoşuma gitti bak. Vakfıma bağış yapmak istiyorsunuz demek. O alandaki faaliyetimi azalttığımdan haberdarsınız, değil mi?

İklim değişikliği hepimizi etkileyen bir sorun, Bay Valentine.

Siz de, benimle aynı endişeleri taşıyan birkaç güçlü insandan birisiniz. Bir yere varamadığım için faaliyetleri azalttım. Her araştırma aynı sonucu veriyordu. Karbon emisyonu olayı göz boyamak için ve ne kadar radikal kararlar alsak bile geri dönemeyeceğimiz bir noktadayız.

Bu boku bayağı iyi araştırmışsınız.

Bazen keşke diğerleri kadar cahil ama mutlu olsam diyorum bu boku o kadar iyi bilmeyenler gibi yani. Profesör Arnold'un hep dediği gibi ***"İnsanoğlu, üstünde yaşadığı ev sahibinin o pamuk ipliğine bağlı faniliğinden.." " haberdar olmakla lanetlenmiş tek virüs."***

Onu pek fazla kişi bilmez bak. Casus filmlerinden hoşlanır mısınız, Bay DeVere?

Bugünlerde çektikleri biraz fazla ciddi geliyor bana. Ama eskiler yok mu, harikulade. Her zaman akıl almaz, teatral planları diğerlerine yeğlerim.

Ah o eski Bond filmleri yok mu ya?

Küçükken hep onun gibi olmak isterdim. Centilmen casus. Hep eski Bond filmlerinin kötü adamları kadar iyi olduğunu düşünmüşümdür. Bense çocukken hep renkli kişilikli bir megaloman olmak isterdim. İkimizin de büyümek zorunda kalması ne yazık olmuş demek. Afiyet olsun. Teklifinizi düşünmek için birkaç gün zaman verin bana. Bizim elemanlar, sizinkilerle görüşür. Her şey güzel olur. Çocuk menüsü ikram edip çocuklar gibi eğlendirdiğiniz için teşekkürler.

– Takip edeyim mi?

- Yok be. Şarabına nanojel izleyici koydum. Önümüzdeki yirmi dört saatte nereye giderse, hepsini göreceğiz. Nihayet kime çalıştığını göreceğiz.

**

Valentine beni gözünün önünden ayırmadı. Bir tek girerken şunu çekebildim. ***South Glade Misyon Kilisesi Kentucky'deki bir nefret grubu.***

– FBI yıllardır izliyor onları.

– Valentine, destekçileri mi sence?

Doğrudan bir bağlantı göremedim ama iyice araştıracağım. Bu arada şu sürekli artan kayıp kişi listesine şimdi bir de İskandinavya kraliyet ailesinden biri eklendi. Taht Varisi Prenses Tilde. Bırak beni de gideyim, psikopat herif! İstediğin zaman gidebilirsin dedim ya.

**

– O maçı kaçırdım. Pentagon'daki gizli casus ağını bozuyordum. İlk görevimdi. Margaret Thatcher'a suikasti önledim. Onun için pek teşekkür eden olmamıştır herhalde. **Olay şu ki Eggsy, hiçbiri için teşekkür almadım. Bu olayların yaşandığı günlerde hep manşette ünlü saçmalıkları vardı. Yaptıklarımızın gizli kalması Kingsman'ın doğasında var çünkü. Bir centilmenin adı gazetede sadece üç kez çıkar doğduğunda, evlendiğinde ve öldüğünde.** Bizler de her şeyden önce centilmeniz. Ayvayı yedim o zaman. Charlie'nin de dediği gibi varoştan gelme herifin tekiyim. Saçmalık, centilmenliğin doğduğun zamanki şartlarla hiçbir alakası yoktur.

– Centilmenlik zamanla öğrenilir.

**

Bana My Fair Lady'deki gibi düzgün konuşmayı da öğretecek misin?

Saçmalama. Centilmen olmanın aksanla hiçbir ilgisi yoktur. Centilmenlik, kendi vücudunla rahat olmak demektir. Hemmingway'in de dediği gibi, ***"Başkasından üstün olmanın onurlu bir yanı yoktur " " asıl onur, kişinin eski hâlinden üstün olmasından gelir."*** **Şimdi, her centilmenin ihtiyacı olan ilk şey, iyi bir takımdır.** Takım derken özel dikilmiş takımı kastediyorum, asla hazır takım alma. Kingsman takımlarının hepsi de kurşun geçirmezdir.

**

Ödlek çıktın sen de!

– Haydisene be, herif annemi dövmüş!

– Taşakların çıkınca dönersin mankafa! **Eline geçen en büyük fırsatı bir köpek için harcadın. Sonra da patronumun arabasını çalarak beni rezil ettin.**

– İşe gireceğim diye köpek mi vurdun sen?

– Evet, vurdum. Bay Pickle, her tuvalete girdiğimde bana bunu hatırlatıyor. Köpeğini vurdun, sonra da doldurttun mu?

Ucubesin lan sen! Hayır. Köpeğimi vurdum, sonra eve getirdim pankreas iltihabından ölene dek on bir sene ona baktım.

– Ne?

– Silah kuru sıkıydı, Eggsy. Kuru sıkıydı silahı.

– Amelia'yı hatırladın mı?

– Evet. Boğulmadı, Berlin'deki teknoloji bölümümüzde çalışıyor. İyi durumda. Sınırlar zorlanmalı.

Bir Kingsman ancak başka bir hayatı kurtarmak için birinin canına kıyabilir. Yaptığın hata onun canına mal olsa da babamın senin hayatını kurtarması gibi mi?

Onu da getirip doldurttun mu?

Bütün yaptıklarımı, ona olan borcumu ödemek için yaptığımı göremiyor musun?

**

Teste hemen başlıyorum. Bu ucubelerde yeterince sim kart vardır umarım. Oturmanızı istiyorum dostlarım!

– Bu kadar etkili olmasını beklemiyordum.

– Ne oranda bir tepkiden bahsediyoruz?

Yüzde yüz. Yani sim kartı olsun, olmasın, herkes etkilendi mi?

Üstüne üstlük, bir de Kingsman ajanının icabına bakmış olduk. Daha değil. Bunu kesin görmen lazım ama.

**

Bana ne yaptın?

Kendimi kontrol edemedim. Bütün o insanları öldürdüm.

– İstedim hem de.

– Çok zekice, değil mi?

Salağa anlatır gibi anlatacak olursak beyindeki öfke bölümünü çalıştırıp kontrolü kapatan nörolojik bir dalga yaydık. Şu çirkin, ücretsiz sim kartların aracılığıyla yayılıyor sanırsam. Bu durum nasıl oldu, biliyor musun?

Şu sevdiğimiz eski filmlerdeki gibi oldu. Şimdi sana bütün planımı anlatacağım sonra seni öldürmek için saçma ve aşırı karmaşık bir yöntem bulacağım sen de bir o kadar karmaşık bir yöntemle kurtulacaksın. Kulağa hoş geliyor. Ama bu o tarz filmlerden değil. Hayır! Öldü mü gerçekten?

Birini kafasından vurunca ölürler genelde.

– İyi hissettirdi, değil mi?

– Hayır, hiç de bile. Berbat hissediyorum. Ne?

Kilisede o kadar kişiyi öldürdün, bu tek bir adamdı sadece. Hayır, onlar birbirlerini öldürdüler. Geri sayım saatini gönder herkese. Parti yarın başlayacak.

AMERİKA'NIN SONU GELDİ Arthur?

**

– Orada mısın?

– Ne yazık ki, evet. Kingsman ajanlarını toplayın. Bütün yaptıklarımı, ona olan borcumu ödemek için yaptığımı göremiyor musun?

Ben potansiyeli olan bir genç görüyorum. Hayatını iyi bir şeye harcamak isteyen biri. Arthur, Harry öldü. Galahad öldü. Bu yüzden az önce anısına kadeh kaldırdık. O psikopatın ne yaptığını görmediniz mi?

Dünyada kaç kişide o sim kartlardan var?

Valentine, istediği birine hatta hepsine sinyal gönderebilir. Aynı anda kafayı yerlerse Aynen öyle. Galahad'ın kaydı sayesinde Valentine'ın itirafı da elimizde. Bu istihbarat gerekli yetkililere ulaştırıldı. Görevimiz tamamlandı. Aramızdan ayrılan yoldaşımızın arkasında bırakabileceği en değerli miras. Bu kadar mı yani?

Gel de otur, evlat. Bu, 1815 mahsulü Napolyon konyağı. Bunu yalnızca bir Kingsman'ı kaybettiğimizde içeriz. Galahad seni çok severdi. Bu seferlik, kuralları biraz esnetmekten bir zarar çıkmaz bence.

– Bunların hepsi Kingsman mı?

– Evet, kurucu üyelerimiz. Birlikte kadeh kaldıralım.

– Galahad'a.

– Galahad'a. Harry, kurallara karşı gelmeyi pek de sevmediğini söylemişti. Şimdi niye yaptın?

Bayağı iyisin, Eggsy. Belki de Galahad'ın yeri için aday olarak seni gösteririm. Bazı siyasi meselelerde aynı görüşe sahip olmamız kaydıyla tabii. Bunun ne olduğunu tahmin edebilir misin?

Tahmine gerek yok, Harry göstermişti. Düğmeye basarsan ben ölürüm. Konyağın tadı neden biraz garip diyordum ben de. Bravo.

Valentine seni de safına çekmiş, artık nasılsa. Açıklayınca anladım. Virüs kaparsan ateşin çıkar. İnsan vücudu, virüsü öldürmek için sıcaklığını arttırır çünkü. Dünyamız da aynı şekilde çalışıyor, küresel ısınma, çıkan ateş oluyor insanlık da virüs. Gezegenimizi hasta ediyoruz. Tek çaremiz, bir kısmını itlaf etmek. Nüfusumuzu kendimiz azaltmazsak iki sonuçtan birine varırız ya ev sahibi, virüsü öldürür; ya da virüs, ev sahibini.

- Her iki durumda da

- sonuç aynı oluyor. Virüs ölür. Yani Valentine aşırı nüfus sorununu kendi kendine mi halledecek?

Biz bir şey yapmazsak doğa yapacak sonuçta. Bazen bir türün hayatta kalmasını sağlamanın tek yolu, itlaftır. Valentine, tarihe insanlığın soyunun tükenmesini önleyen adam olarak geçecek. Kimin itlaf edileceğini seçme hakkı da ona kalmış oluyor, değil mi?

Bütün o zengin dostları yaşayacak. Kurtarmaya değer gördüklerini de koruyacak.

- Aynı fikirde olsalar da, olmasalar da.

- Bir de sen varsın, Eggsy.

Harry'nin hatırı için seni yeni dünyanın bir parçası olmaya davet ediyorum. Kararını verme zamanın geldi. Harry'nin yanına gitmeyi yeğlerim, almayayım yani. Öyle olsun madem. Bizim gibi basitlerin olayı şu ki, parmaklarımız hızlıdır. Kingsman bana çok şey öğretse de el çabukluğu Evet, kurucu üyelerimiz. o gelmeden önce de vardı. Seni namussuz piç kurusu seni.

**

– Bunların derdi ne?

– Ne bileyim. Toplu katliam yüzünden olabilir mi?

Mikrofonu versene. Herkes beni dinlesin. Bilmek istiyorum, derdiniz ne be sizin?

Bugünün kutlama yapma günü olduğunu hatırlatmak isterim hepinize.

Bütün ölüm düşüncelerini bir kenara bırakıp doğuma odaklanalım.

Yeni bir çağın doğumu.

Bugün canını verecekler için yas tutmayalım.

Onların bu fedakârlığını onurlandıralım.

İnsan ırkının selametindeki rollerini de.

Bütün şüphelerimizi ve suçluluk duygumuzu bir kenara bırakalım.

Sizler seçilmiş kişilersiniz.

İnsanlar, Nuh'un Gemisi hikâyesini çocuklarına anlattıklarında kötü adam Nuh mu oluyor?

- Hayır!

- Tanrı mı kötü adam oluyor?

- Hayır! Peki ya ikişer ikişer gemiye binen hayvanlar?

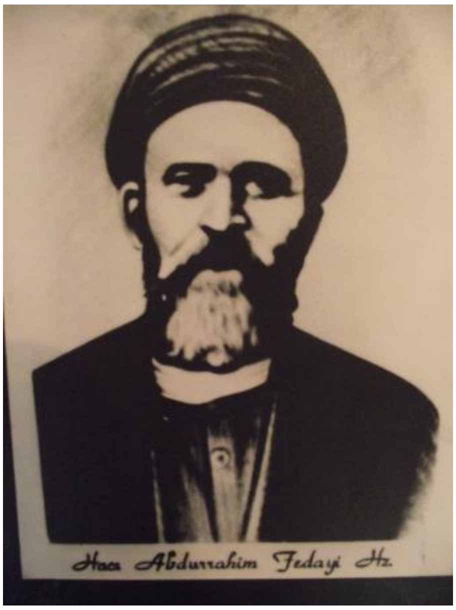
- Hayır!

- Tabii ki değiller. İşte böyle. O somurtan yüzleri gülümsemeye çevirelim. Yiyin, için ve eğlenin! Hepinizle yeni çağda görüşmek dileğiyle.

**

İnanılmazı inanılır kılan ve bana bir Kingsman'ın nasıl davranması gerektiğini öğreten annem Kathy'nin anısına.

PRİZRENLI ABDURRAHİM FEDÂÎ kaddesellâhü sırrahu'l âlî



ABDÜRRAHÎM FEDÂÎ KUDDİSE SIRRAHÛL ÂLÎ HAZRETLERİ
Halîfe-i Hulefâ Damâd-ı Hazret-i Pîr

Hzl: DOÇ. DR. İsmail GÜLEÇ

Sadık Vicdanî Tomar-ı Turuk-I Aliye'sinde (1995: 1984) ve Abdülbaki Gölpınarlı, Melâmilik ve Melâmiler (1982) isimli eserinde Melâmileri üç devirde inceler. Bunlar, ilk dönem Melâmileri olarak da adlandırılan hicretin üçüncü asrında Nişaburda ortaya çıkan Hamdun Kassâr'la başlayan Melâmiyye-i Kassârî'ye, orta devre Melâmileri olarak da anılan Hacı Bayram Veli'nin halifesi Ömer-i Sikkini'ni ile başlayan Melâmiyye-i Bayramiyye ve son devre Melâmileri olarak da isimlendirilen XIX. asırda Muhammed Nûru'l-Arabî tarafından kurulan Melâmiyye-i Nûriyye'dir.

Nûru'l-Arabî, Kudüs'e yerleşmiş Hz. Hüseyin aleyhisselâm soyundan gelen bir ailenin çocuğu olarak 1813 yılında dünyaya geldi. Babasının Mısır'a göç etmesiyle de tahsil hayatını Mısırda tamamlamıştır. Babasının küçük yaşta vefat etmesiyle dayısı tarafından himaye edilmiştir. 1820de Şeyh Hasan Kuveysni'nin yanında başladığı tahsil hayati dokuz yıl sürdü. Farklı hocalar ve şeyhlerden feyz aldıktan sonra döndüğü Mısırda hocası tarafından Rumeli'ye gönderildi. Burada Kazanlı Abdülhalik Efendi'ye intisap etti ve onun ölümüyle de Trabzonlu Şeyh Mustafa'ya bağlandı ve Nakşıbendiyye-Müceddidi icazeti aldı, ömrünün büyük bir kısmı bugün Mekadonya sınırları içinde olan Usturumca ve Üsküp'te geçti. 13 Mart 1888de Ustrumca'daki evinde Hakk'a yürüdü ve bulunduğu odada sırlandı. (Azamat 2005:560-561)

Nûru'l-Arabî Üsküp'te Arap Hoca olarak tanınmıştır. Prizrende Noktatü'l- Beyan isimli risalesini okuttuğu İçin adi Noktacı Hoca olarak da bilinir. (Vicdani 1995:68)

Bu satırların yazılmasının nedeni olan Abdürrahim Fedâî, son devre Melâmilerinin piri ve kutbu olan Muhammed Nûru'l-Arabî'nin damadı ve halifesidir.

Abdürrahim Fedâî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte XIX. asrın ortalarında dünyaya gelmiş olabileceğini tahmin etmekteyiz. Prizrende dünyaya gelen Abdürrahim Efendi'nin dedesi Maksut Bey ve babası Ali Bey de teberrüken devam ettirilmiştir.

Prizren'in ileri gelen saygın şahsiyetlerindendir. Katlanova ve Doyranda han, hamam ve arazileri olan bu zengin aile bölgede oldukça saygındır.

Babası Ab Bey, Fedâî'nin eğitimine oldukça önem vermiş, onun iyi bir eğitim alması için her türlü fedakarlığı göstermiştir. İlk eğitimini Üsküp'te alan Fedâî, ardından Mısır'da Ezher Üniversitesinde eğitimini tamamlamış ve Üsküp'e dönmüştür. Müderris olarak zahirî ilimler için icazet alan Fedâî, Üsküp Medresesinde müderrislik yapmaya başlamıştır. Uzun süre bu görevini sürdüren Fedâî, dinî ilimler konusunda dönemin sözü dinlenir âlimleri arasında yer almıştır.

Fedâî, Üsküp Medresesinde eğitim vermeye devam ettiği sıralarda Muhammed Nûru'l-Arabi'nin sohbetlerini duyar ve dinlemeye gider. Nûru'l- Arabî'nin sohbetlerinden çok etkilenmesi üzerine onun müridi olmak ister. Üsküp'te Boyalıhan denilen yerde Nûru'l-Arabî ile görüştükten sonra biat etmek ister. Nûru'l-Arabî, geceyi Boyalıhan'da geçireceğini, bu konuyu sabah görüşmeyi arzu ettiğini söyleyerek Fedâî'yi gönderirir. Fedâî, ertesi gün hana geldiğinde, Nûru'l-Arabî'nin erkenden Usturumca'ya doğru yola çıktığını öğrenir. Hemen peşinden Usturumca'ya gider ve orada Nûru'l-Arabî'yi bulur. Fedâî, biat etme arzusunu ısrarlı bir şekilde yeniler. Nûru'l-Arabî, Fedâî'nin ısrarı karşısında bir şartı olduğunu, bu şartını kabul etmesi durumunda kendisini ihvanı olarak kabul edebileceğini bildirir. Fedâî, şartı kabul edeceğini söyler ve şartını sorar. Nûru'l- Arabî'nin şartı Fedâî'nin, kalın dudaklı, kara ve çirkin kızıyla evlenmesidir. Fedâî, bu şart karşısında en ufak bir tereddüt göstermez ve kararlılığını yineler. Nûru'l- Arabî, bu kararı ailesine nasıl kabul ettireceğini sorunca da, kararına ailesini karıştırmayacağını söyler. Ailesinin karşı çıkmasına rağmen Fedâî sözünden dönmez ve Nûru'l-Arabî'nin kızı Latife Hanım'la evlenir. Ailesinden, ailesinin zenginliğinden ve şöhretinden tevhit ilmi uğruna fedakârlık yaptığı için kendisine Nûru'l-Arabî tarafından Fedâî mahlası verilir. Latife Hanım aslında çirkin bir kadın değildir. Nûru'l-Arabî, Abdürrahim Efendinin ne kadar ciddi olduğunu ölçmek için küçük bir oyun oynamıştır. [Bu evlilik bize İmam-ı Azam Ebu Hanife nin babası Sabit'in evliliğini hatırlatmaktadır.]

Muhammed Nûru'l-Arabî'nin Şerif Efendi ve Latife Hanım adlarında iki çocuğu olmuştur. Halifesi ve oğlu Şerif Efendinin hiç çocuğu olmadığı için maddî ve manevî soyu Latife Hanım ve damadı Fedâî ile onların çocuklarından devam etmiştir. Fedâî'nin Latife Hanım'la olan evliliğinden Hacı Kemal Efendi, Hakkı Efendi ve Ali Efendi olmak üzere üç oğlu olmuştur.

Fedâî, tevhit ilminde zevki yüksek bir ihvân ve cezbeli bir zattır. Tevhit makâmlarını kısa sürede tamamlamış ve ilmindeki derinlik ilhamla günden güne artmıştır. Melâmet-i Nûriye'nin yayılmasında etkili olmuş isimlerden biri olmuş, bu uğurda etkin görevlerde bulunmuştur. Geçmiş dönemlerdeki melâmîlerin merkezî yönetim tarafından bir tehdit unsuru görülüp kıyıma ve sürgüne uğratılmalarına rağmen, Nûru'l-Arabî'nin gayreti ve halifelerinin yönlendirmesi ile melâmîler merkezî yönetim tarafından bir tehdit unsuru olarak görülmemiş, herhangi bir kıyım ve sürgüne uğramamışlardır. Abdürrahîm Fedâî, Ali Urfî Efendi (ö. 1305), İştipli Salih Rıfat Efendi (ö. 1326), Hacı Süleyman Bey (ö. 1307), Şeyh Kemal Efendi (ö. 1332), Vehbi Efendi (ö. 1323), Hacı Maksut Efendi, Salih Lütfü Efendi ve pek çok önemli melâmî, haklarında ortaya atılan asılsız iddiaların görüşülerek giderilmesinde ve

melâmetin yeni yüzünün merkezî yönetim tarafından kabul görmesinde etkin rol oynamış, örnek yaşantılarıyla halk tarafından benimsenmişlerdir. Dolayısıyla melâmet büyük bir coğrafî alanda geniş kitlelere yayılmıştır.

Bu zaman zarfında Fedâî'nin, Üsküp Melâmî dergâhında Muhammed Nûr'un baş halifesi olarak görev yaptığını görmekteyiz. Gerek yaşantısıyla, gerek ortaya koymuş olduğu eserlerle ve bu eserlerde gündeme getirdiği yeni açılımlarla, ihvanın daha çabuk bir şekilde olgunlaşmasına katkıda bulunmayı sürdürmüştür.

Müritlerin eğitilmesi hususunda getirdiği bir takım yeni uygulamaları anlattığı risalesini Nûru'l-Arabî'ye sunan Fedâî'nin görüşleri Nûru'l-Arabî tarafından kabul görmüş, yetiştirdiği bazı halifeler daha o dönemde derslerini Fedâî'nin uygulamalarına göre vermeye başlamışlardır. Ancak bu onaya karşın Nûru'l-Arabî müritlerine mevcut dersleri vermeye devam etmiş, bu değişikliğin isteğe bağlı olarak uygulanmasını uygun görmüştür. **Bu süreçte bazı halifeleri ihvana ders telkini Risâle-yi Sâlihada belirtilen rabıtalara göre yaparken, Fedâî hazretleri ve tesirinde yetişen halifelerinden bir kısmı da Risale-yi Vehbiyeye göre rabıtaya yapmaya devam etmişlerdir.**

Nûru'l-Arabî, Ustrumcalı Süleyman Beyin konağmda Vranopsalı Elmas Efendi (ö. 1906), Ali Urfi Efendi (ö. 1888), İştibli Salih Rıfat Efendi (ö. 1908), Salih Lütfü Efendi ve diğer bazı halifeleri ile toplantı yaparken, bu konu gündeme geldiğinde **"Gün gelecek kutuplardan birisi, rabıtaları değiştirecek"** diyerek bu değişikliğin ileride olacağına işaret etmiştir. Bu değişiklik torunu Hakkı Efendi tarafından uygulamaya konacaktır.

Abdurrahim Fedâî Üsküp'teki tekkenin ilk şeyhi olmuş, ondan sonra da oğlu Kemal Efendi şeyh olmuştur. Daha sonra Kemal Efendi İstanbul'a gelince de oğlu Hakkı Efendi şeyh olmuştur. (Gölpınarlı 1992: 302)

Muhammed Nûr, 1884 yılında ikinci kez hacca gitmeye niyetlenmiş, damadı Abdürrahim Fedâî, torunu Hacı Kemal Efendi ve ihvanıyla birlikte bu hacca katılmışlardır. Fedâî, hac dönüşü sırasında 1303 Muharreminin birinci günü (10 Ekim 1885) Hakk'a yürümüştür. Süveyş civarında Ayn-ı Musa denilen yerde sırlanmıştır. (Bursalı 1333: 133) Vefatından sonra Üsküp Melâmi dergâhına büyük oğlu Hacı Kemal Efendi şeyh olmuştur.

Vefatına düşürülen tarih şudur:

Nûr edip cism-i cemili rûha etdi inkilâb (1303) (Gölpınarlı 1992: 304)

Son dönem Melâmilerini kendileriyle bizzat görüşerek anlatan Sadık Vicdani, Fedaî'den bir yer dışında bahsetmemesi, onun İstanbul'da pek tanınmadığını düşündürmektedir. Ayni şekilde Gölpınarlı, meşhur eserinde Nûru'l-Arabî'nin diğer halifelerini anlatırken Abdürrahim Fedaiden 'halifetü'l-hülefü diyerek; kısaca bahsetmektedir. Kaynaklarda ondan yeterince bahsedilmemesinin nedeni Nûru'l-Arabî'den önce vefat etmiş olması ve İstanbul'da yeteri kadar tanınmaması olabilir.

Abdürrahim Efendi dini ilimlerde de icazet sahibi alim bir zattır. Nûru'l- Arabi'nin oğlu Kemal İçin tertip ettiği sünnet düğününde kimi davetlilerin uygunsuz davranışların İstanbul'a eksik ve yanlış olarak aksettirilmesi üzerine meclis-i meşayihte şeyhini savunmak üzere İstanbul'a gönderilecek kadar bilgili ve güvenilir biridir. (Gölpınarlı 1992: 305)

Abdülehad Efendi (ö. 1913), Hacı Hafız Abdürrauf Efendi (ö. 1921), Yunus Efendi (ö. 1911), İsmail Efendi (ö. 1910) Fedainin halifeleridir. (Gölpınarlı 1992: 309-310) O, talebelerine iki defa icazet verebilen nadir mutasavvıflardandır. (Bursalı 1333: 133)

Eserleri

Abdürrahim Fedâî, konusu tevhid ve mertebeleri olan bir çok eser yazmıştır. Onun eserlerinin temel özelliği öğretici oluşudur. Manzum eserlerinde bile bu özellik göze çarpar.

Bursalı Mehmet Tahir, Fedâî'nin eserlerini;

Kasîde-i Nûniyye,

Kasîde-i Taiyye,

Meratibu'l Vücûd,

Risale-i Vehbiyye,

Manzum şerh-i Şafiyye,

Şerh-i Sırr-ı Enel-Hak,

Hediyyetu'l-Hac,

Risale-i İrade-i Cüziyye,

Risale-i Ahval-i Melâmiyye,

Manzum Meratibul-Vücud,

Manzûme-i Vehbiyye,

Mecmua-tu İlâhiyyât

olarak sıralar. (1333: 133) Gölpınarlı, Tefsîr-i Sûretul-Kevser isimli bir eserinden de bahseder. Abdürrahim Efendi'nin Arapça yazdığı tek eser olan bu tefsiri Gölpınarlı çok beğenir ve **"Keşke bu risaleden başka risale yazmasaydı, hele nazma hiç özenmeseydi. ilim ve ihatası, tasarruftaki rüsuhu tamamıyla bu tefsirde görülüyor."** (1992: 305) diyerek över. Fedâî mahlasıyla yazdığı şiirlerini topladığı küçük bir divanı vardır. Kaynaklarda geçmeyen Risâle-i Rûh-i Kızıl alâ Esrâr-ı Mebzul, Muammâ-yı Sırr-ı Ezel, Şerh-i Beyt-i Hâfız-ı Şirâzi isimli eserleri de vardır."

Kasîde-i Nûriyye Muhammediye tarzında yazılmıştır. Fedâî bu eserde varlık mertebelerinden ve Melâmiliğin hallerinden bahsetmektedir. 1363 beyittir. (Şahin 2009)

Kasîde-i Tâivye ve Merâtibul- Vücûd yine tevhid neşesiyle yazdığı şiirlerinden oluşan eserleridir. Risâle-i Vehbiyye'nin konusu da tevhid mertebeleri ve birliğidir. Bu eser Hasan Fehmi Kumanlıoğlu tarafından şerh edilmiştir. (İzmir: 2005) Gölpınarlı Fedâî'nin manzum eserlerini nazım olarak çok başarısız bulur. (1992: 306)

Hediyetul-Hac, fena ve beka mertebelerinin Hacc menasiki üzerinden anlatıldığı küçük bir eserdir.

Bu eserlerin mühim bir kısmı bir kaç sayfalık risalelerden oluşmaktadır ve çeşitli mecmualar içindedir.

Nutk-u Şerifi

İnnallahe cemîl yuhibbü'l-cemâl
Kimdir ol kim ola sevmiye cemâl?
Mekteb-i irfâna varmayan a'mâ
Ne bilür kim kimdir meclâ?
Nüsha-i Âdemi eyledi mir'ât
Tecellî eyledi nice zuhûrât
Ol sofo şeytan secde etmedi
Tardoldu ebedî kurba yetmedi
Camii "fe ahbebtü" nice der idi?
Bâde-i aşk ile hem harâb idi
Ol sırr-ı şâbbı ârife sor da bil
Mescudi melâik hem ol etmiş bil!
İşbu gencin tılsımın bulmak muhâl!
Ey "Fedâî"aşk ile sen buldun cemâl!

Kaynaklar

•Sadık Vicdani (1995): Tarikatler ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Aliyye), İstanbul: Enderun Kitabevi.

•Gölpınarlı, Abdulbaki (1992): Melâmilik ve Melâmiler, İstanbul: Pan Yayıncılık.

•Azamat, Nihat (2005): "Muhammed Nûru'l-Arabî", TDVİA 30, İstanbul: TDV, s. 560-563.

•Abdürrahim Fedâî (2005): Risâle-i Vehbiyye Şerhi, şerheden Hasan Fehmi Kumanlıoğlu, İzmir.

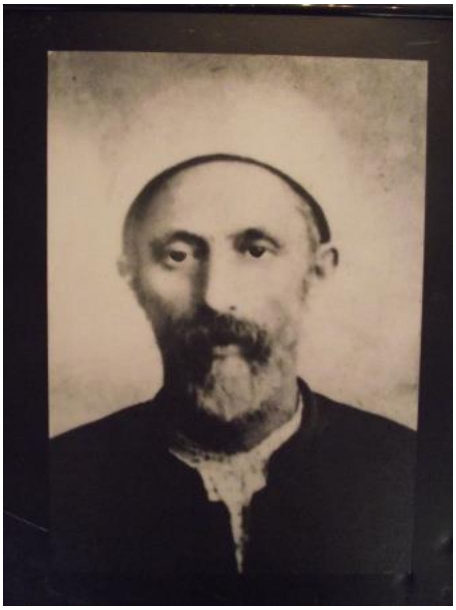
•Bursalı Mehmet Tahir (1333): Osmanh Müellifleri 1-3, İstanbul: Matbaa-ı Amire.

•Şahin. Mine (2009): Abdürrahim Fedâî'nin Kaside-i Nuniyesi (Transkripsiyon-Nesre Çeviri-İnceleme), Sakarya üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

•Olgun, Tahir- (1998): Müslümanlıkta ibadet Tarihi, Ankara: Akçağ.

•İlmihal (1999): İlmihal I iman ve ibadetler, İstanbul: ISAM.

******



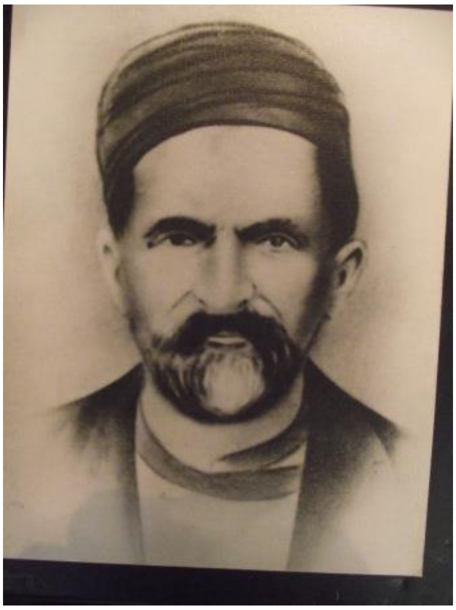
Seyyid Kemal Baba Hazretleri-Pîr Efendimizin Torunlarından
Abdürrahim Fedâî Hz.'nin büyük oğlu

****



Seyyid Hakkı baba Hz.-Pîr Efendimizin Torunlarından-
Abdürrahim Fedâî Hz.'nin ortanca oğlu

****



Seyyid Ali Efendi Hz.-Pîr Efendimizin Torunlarından
Abdürrahim Fedâî Hz.'nin küçük oğlu

****



Abdürrahim Fedâi Efendimiz Hazretlerinin halifesi
Hacı Abdurraûf Efendi Hazretleri

HARİRİZADE MUHAMMED KEMALEDDİN

kaddesellâhü sırrahu'l âlî

(1267-1299/1850-1882)

XIX. asırda İstanbul'da yaşamış ve "*Tibyanü Vesaili'l-Hakaik fi Beyani Selasili't-Taraik"* adlı meşhur eseriyle tanınan mutasavvıf müellif.

Meşhur eser *Tıbyânu Vesail*'in müellifi *Harîrîzade*, XIX. asrın ikinci yarısında yaşamış mutasavvıflardandır. Cemaziyelâhir 1267/Mart 1850 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Bildirdiğine göre, babasının *Kemâleddin Muhammet* adını verdiği Harîrîzâde'nin tam künyesi, *Kemâleddin Muhammed Harîrîzâde b. Seyyid Şeyh Abdurrahman b. Seyyid İbrâhim el-Halebî*'dir. Daha çok Harîrîzâde ve Harîrîzâde Kemâleddin adını kullandığı gibi, ondan bahseden kaynaklarda da adı bu şekilde geçmektedir

Halep'te bulunan ve *Harîrîzadeler* diye mâruf sülâleden olup, soyu, Rifaiyye tarikatının piri *Şeyh Ahmed er-Rifâî* (v.578/1182)'in torunlarından ve bu tarikatın Haririryye kolunun kurucusu Ebu'l-Hasan Ali el-Hariri'ye (v.645/1248) ulaşır.

Bu sülâlenin, *Harîrî* lakabıyla anılması, Şeyh Ahmed er-Rıfâî'nin torunu ve onun sohbetinde bulunan *Şeyh Seyyid Burhaneddin Ebu'l-Hasan Ali* (v. 645/1247) ile başlar. Onun bu lakabla anılması hususunda bir kaç rivayet bulunmaktadır(Bak. Tibyanü vesail,I,289a).

Müellifin, amcazâdesi *Şeyh Ahmed el-Harîrî*'den aldığı bir icâzetnâmede nesep ve tarîkat silsileleri verilmektedir.(Tibyanü vesail, I,292b)

Harîrîzâde'nin babası *Şeyh Seyyid Abdurrahman* el-Hariri de, meşâyıhen bir zât idi. Oğlu Harîrîzâde'ye *Rifa'iyye*'den *Harîriyye ve Halvetiyye*'den *Bekriyye* tarîkatlarının hırkasını giydirmiştir.

1284/1867'de babası öldüğü zaman, henüz on yedi yaşlarında bulunan Harîrîzâde, onun vefatını müteakib bir müddet ticaretle uğraştı ise de, tekrar ilme yönelmiştir.(Tibyanü vesail, III,304b) Babasının vefatı, onun ilim tahsîline devamını ve çok sayıda eser verme azmini engellememişti.

Harîrîzâde'nin bir takım seyâhatları da olmuştur. Kısa süreli olan bu seyâhatlarını, tasavvuf ve dinî bilgisini artırmak ve bazı meşâyıhle görüşmek için yapmıştır. Nitekim aldığı tarîkatlerin bir kısmını bu esnada almış veya hırkalarını giymiştir.

Receb 1286/1869 tarihinde akrabalarını ziyaret için Haleb'e gitmiş, orada dört ay kadar kaldıktan sonra İstanbul'a dönmüştür. (Tibyanü vesail,III,304a; Kibar-i Meşayih, s,52; Melamilik ve Melamiler,s, 326; Tomar-i turuk,s,86.)

1289/1872'de İstanbul'da görüştüğü *Şeyh Seyyid Muhammed Nûru'l-'Arabî el-Hüseynî*'yi ziyaret için, bir yıl sonra 1290/1873'de Üsküb'e gitmiştir. Bu yolculuğu esnasında Selânik'e uğrayarak, orada bulunan *Şeyh Ali Rızâ Efendi* ve *Şeyh Edîb Sâlih Lütfî Efendi*lerle görüşmüştür.

Aradan bir yıl geçtikten sonra, evliyâyı ziyaret için 1291/1874 tarihinde Mısır'a, ertesi sene de aynı maksadla 1292/1875'de Edirne'ye gitmiştir.

Otuz iki yıllık kısa ömrünü, seyahatları hariç tutulursa, İstanbul'da geçirdiğini söyleyebiliriz.

Harîrîzâde'nin tahsil hayatı da İstanbul'da geçmiştir. Beş yaşına gelince, *Hâfız Osman Efendi*'den bir müddet Kur'an-ı Kerim okuduktan sonra rüşdiyeye devam etmiştir. Sonra özel olarak sarf, nahiv, mantık ve âdâb gibi mukaddemât ilimlerini, iki kardeş olan *Ali* ve *Mevlâ Emîn Ankaravî Efendi*ler'den okumuştur.

Daha sonra Hadîs alimlerinden *Allâme Şakir Efendi'nin Sahîh-i Buhârî* derslerine devam etmiş ve 1286/1869'da Halep yolculuğundan *Şeyh Abdüllatîf el-Buhârî* ile İstanbul'a avdet ettikten sonra ondan, evinde misafir kaldığı sürece Hanefî Fıkhı'na dair bazı metinler ve müselsel hadîsler okumuştur.

Şeyh Kâsım el-Mağribî (v.1298/1880)'nin *Câmi'u's-Sahîh* derslerine devam ederek, ondan, *Allâme İbn 'Akile el-Mekkî*'nin *Müselselât*'ını okumuştur (Tibyan,I,81a). Haririzade'nin, derinleşip meşhur olduğu saha her ne kadar tasavvuf ise de, fıkıh, tefsir ve hadîs ilimlerini de tahsil ettiğini görüyoruz.

Fıkıh ilmini, Allâme Kâdı Fehhâme Şeyh Abdullatîf Ömer el-Buhârî el-Halebî el-Hanefî el-Ezherî'den tahsil etti. Başta kütübü's-sitte olmak üzere hadîs de okumutur (Tibyan,I,83b-86b)

İlim tahsiliyle meşgul olduğu sırada, *Rifâ'iyye* ve *Halvetiyye* tarikatlarını almış, ayrıca *Hizbu'l-bahr*'ı serhetmiş ve ona *Ziyâu'l-bedr* ismini vermiştir (Tibyan,II,217a). Babası vefat ettiğinde on yedi yaşında olduğuna göre, adı geçen şerhi yazdığında ve tarikatları aldığında ancak on beş yaşlarında bulunuyordu demektir.

Tasavvuf ilmini kendisinden tahsil ettiği *Şeyh Seyyid Muhammed Nuru'l-'Arabî* ile karşılaşmasını, Allah'ın bir lütfu olarak nitelendiren Harîrîzâde, *Nûru'l-'Arabî* 1289/1872'de İstanbul'a geldiğinde, onu Boyacıköyü'ndeki yalısında misafir ederek ona biat etmiştir. Ondan, *İbn Fâriz*, (v.576/1180)'in *Kasîdetü't-Tâiyye*'sini, *Şeyhu'l-Ekber Muhyiddin b. 'Arabi* (v.638/1240)'nin *Risâletü'l-ehadiyye*'sini ve *Fususu'l-hikem*'ini okumuş ve kendisinden melâmî hilâfetnâmesi almıştır.

1290/1873 tarihinde, Üsküb'de bulunan Şeyh Muhammed Nûru'l 'Arabî'yi ziyaretten dönerken Selânik şehrinde Şeyh Ali Rıza Efendi (v.1295/1878)'den *Ramazanıyye* ve Şeyh Edîb Lütfi Efendi'den de *Sinâniyye* hilâfeti almıştır.

Haririrzade'nin hocası olan Muhammed Nuru'l-Arabi, 1220/1805'de doğmuş ve küçük yaştan itibaren *Ezher*'de ilim tahsiline başlamıştır.

Mekke'de mucâvir olarak ikamet ederken Şeyh *Ömer Abudurresûl*'den hadis ilmi okumuş ve *Şeyh İbrahim el-Halevetî*'den de *Halvetiyye* tarîkatını almıştır.

Nûru'l-'Arabî'nin rüyasında Resûlullah'tan, *tevhîd-i ef'al*, *tevhîd-i sıfat* ve *Tevhîd-i zât* telkinlerini aldığı rivâyet edilmektedir.

1259/1843'de tekrar hacca giderek Mekke'de Şeyh Abdülhâlık Efendi'nin halîfelerinden *Şeyh Mustafa b. Mahmûd Tırabzonî*'den tekmîl-i tarîkatla *teslîk* ve *irşâd* icâzetnâmesi almıştır.

Nuru'l-Arabi, ehl-i şuhûd zevkine binâen vahdet-i vucûda kâil olan ilk mutasavvıf *olup,* bu hâlde şer'î merâtib muhafaza edilir.

Şeyh Muhammed Nûru'l-'Arabî, çoğunluğu Türkçe olan otuzdan fazla eser telif etmiştir. 1305/1887 tarihinde seksen beş yaşında olduğu halde Makedonya'nın *Ustrumca* şehrinde

irtihal etmiş ve vefat eylediği odada defnolunarak orası türbe şekline ifrağ edilmiştir.

Harîrîzâde'nin tasavvufî hayatı hem bilgi ve hem de yaşayış bakımından pek zengindir. Ana tarîkatler ve onların kollarından iki yüze yakın tarîkata intisab etmiştir. *Tibyân*'ın önsözünde şöyle der: "*Seyyidu'l-Mürselîne ittibâ ve kemâle ermiş vârislerine iktidâ etmek üzere, çeşitli ezkâr, değerli âsâr ve müşâhede edilen envâr telkinleriyle bir çok tarîkat ehlinden "teslik" ve "tahkîk" aldım. Muhtelif sohbetlerde birçok defa fahrî ve fakrî hırkalar giydim. Meşâyıh benden kadîm ve cedîd işler hususunda hususî ve umumî ahidler aldılar. Onların nûr silsilelerine muttasıl oldum. Marifet pınarlarından en tatlı şerbetleri içtim. İslâm memleketlerinde tanınan büyük meşâyihe mensûp, yüz yetmişi aşkın tarîkata onların vasıtasıyla muttasıl oldum*."

Gerçekten otuz iki yıl gibi kısa bir ömürde, bu kadar tarîkatla ilgi kurmak, büyük çoğunluğu *Arapça*, *Farsça* ve *Türkçe* olan dört yüzü aşkın ana kaynağın incelenmesinden sonra telîf edilen Tibyân ve sayıları kırka ulaşan büyük küçük risalenin telîfine muvaffak olmak büyük bir başarıdır. Şu beyit onun hakkında söylenmiştir:

Şâb iken ahz-ı hilâfetle olup şeyh-i tarîk

İlmi tahsil ile de serâb oldu eclâ.

Harîrîzâde, bazı tarîkatlardan icâzet alıp hırka giymiş, bir kısmını da rivâyet etmiştir.

Küçük yaşlarda tasavvuf hayatına başlayan Harîrîzâde, şöyle demektedir: *Bu tarîkat (Hefneviyye'nin ikinci şûbesi) aldığım ilk tarîkattır. Bu tarîkatta pederim Seyyid Şeyh Abdurrahman el-Harîrî el-Halvetî'den biat, zikir telkini, ahid alma, hırka giyme ve hilâfet konularında umûmî icâzet aldım*.

Celvetiyye tarîkatını aldığını şöyle anlatmaktadır: "Celvetiyye tarîkatını şeyhimiz âlim ve feyz sahibi Şeyh Ebu'l-Feyz Hüseyin Feyzuddin'den aldım. Bu vesîle ile bana şu icâzet mektubunu yazmıştır: "Ben abd-i fakîr Hüseyin Feyzî el-Mısrî, yanıma Seyid Muhammed Kemâleddin el-Harirî el-Halvetî geldi. Aramızda tarîkatlar hakkında müzâkere oldu. Daha ziyâde Celvetiyye tarîkatı, onun esrâr ve ma'rifetlerinden bahsettik. Bu esnada Harîrîzâde, benden Celvetiyye'nin izin ve hırkasını taleb etti. İstihâreye yattıktan sonra, ona ism-i evvel olan kelime-i tayyibeyi telkîn ettim. Sonra usûlden olan *esmâ-i seb'a*yı telkin ettim. Onlar; *Allah*, *Huve*, *Hakk*, *Hayy*, *Kayyûm* ve *Kahhâr*'dır. Sonra furu'dan olan *esma-i hamseyi* telkin ettim. Onlar da; *Ehad*, *Vâhid*, *Fettâh*, *Vehhâb*, *Samed*'dir. Ona tâç giydirdim. Dilediği kimseye giydirmesine de izin verdim. Hırka giydirdim ve giydirmesinde de onu mezûn kıldım. Onu seccâdeye oturttum ve istediği kimseyi oturtmasına, ahid almada, derviş edinmede, nakîb ve halîfe bırakmada, zikir meclisleri açmakta, istediği yerde ahzâb ve evrâd tilâvetinde, Şerîata uygun olan her şeyde ona mutlak icâzet ve umûmî izin verdim. Söz ve fiillerimde onu kendime halîfe tayin ettim".

Haririyye tarikatını babasından 1282'de, henüz on beş yaşlarında iken alan Harîrîzade, aynı tarikatı *Seyyid Şeyh Ahmed b. Ömer el-Harirî*'den de almıştır. Rebîulevvel 1289/1872'de, Hema'da bulunduğu esnada, *Şeyh Ahmed b. Ömer*'in kendisine yazdığı icazet mektubunun bir bölümünde şunlar yer alır: "*Evladımız Seyyid Şeyh Muhammed Haririzade'nin şeyhi Ahmed er-Rifâ'î'nin tarîkatında bir kademenin olmasını isterim. Onu hayrın ve saadetin icrâsına ehil, ilim ve seccâde vermede kâbiliyetli görünce, şeyhi ve ceddi olan Şeyh Ahmed er-Rifâ'î'nin tarîkatında ona kısa bir zamanda seyr ü sülûk verdim. Gerekli ezkâre devam*

etmiş, fakr sahiblerine ve ihvana hizmette bulunmuştur. Bunun üzerine ona, burada (Hema'da) ki zâviyelerde ve diğer yerlerde seyr ü sülûk vermede, zikir ikâmesinde, müridlerinden ahid alma, tâliblerden liyâkatlı olanlara Rifâ'iyye hırkasını giydirmede umûmi izin verdim.

Harîrîzade, *Kâdiriyye*'nin beşinci şûbesini *Şeyh Abdullatîf b. Ömer el-Buhârî el-Halebî*'den, 18 Receb 1287'de sabah namazından hemen sonra almıştır. Kendisine yazdığı icazet mektubunda şöyle denmektedir: "***Bu icâzet mektubuyla, bana nisbet edilen, Kâdiriyye'nin Nûrâniyye şûbesinde hırka, postnişinlik, zikir başlatma ve mu'teber şartlarına uygun olarak sona erdirme izinlerini Harîrîzade'ye verdim***." Aynı mektubun diğer bir yerinde ise: "***Evladımız Seyyid Şeyh Muhammed Harîrîzâde'ye, Kâdiriyye sâdâtı tarîkında icâzet verdim. Ona zikir telkin ettim. Kendisini halife ve ehl-i fakr ve meşâyıh sûfilere şeyh olarak bıraktım. Verdiğim icâzetle, ehil olanlardan dilediğine icâzet vermede onu izinli kıldım. Ona Kâdiriyye'nin hırkasını giydirdim***."

Harîrîzâde, *Gülşeniyye*'nin ikinci şubesini *Şeyh Şerefeddin el-Edirnevî*'den almıştır.

Haririrzade, "Şeyhim Muhammed Nûru'l-'Arabî, rûhaniyet yoluyla ve *Hz. Ali*'nin delâletiyle *Hacı Bektaş-i Veli*'den *Bektaşiyye* tarîkatını almış; ben de şeyhim vasıtasıyla aynı tarîkata intisap ettim," diyerek rûhaniyet yoluyla da intisabı olduğuna işaret etmektedir.

Haririzade daima itidal yolunu tercih ediyordu. Bazı görüşlerinden dolayı *Şeyhu'l-Ekber*'i sert bir dille tenkit sadedince *Şeyh Muhammed b. Abdurresûl el-Berzencî* on risale telif etmiş; buna karşı *Şeyh Muhammed el-Hindî, 'Atıyyetu'l-Vehhâb* isminde bir risâle yazarak tenkidlerin yersizliğini anlatmaya çalışmıştır. Konu ile ilgili olarak Harîrîzâde, şunları söyler: "Bu hususta konuşmamak en uygun olandır. Akl-i selîm sahibi olanlar için Şerîatın tesbit ettiği çizgide durmak en sâlim yoldur. *Şeyh Muhyiddin* makbul şeyhlerden biridir. İlimlerinin çoğunun hak ehline muhâlif olması, hatalı olduklarını ortaya koyar. Fıkıhta ictihadî meselelerdeki hatalar gibi, o da bu hatalarında mazurdur, kınanamaz. Şeyh hakkında arzettiğim hususlar benim kanaatlarımdır. O, makbul meşâyihtendir. Şerîata ters düşen sözleri hatadır. Bazıları onun bütün ilimlerini ta'netmek için uğraşmış, diğer bazıları ise bütün sözlerinin hatasız olduklarını isbata çalışmışlardır. Bu iki gurup *ifrat* veya *tefrît* yolundadır, itidalden uzaklaşmışlardır. Oysa ki mezkur şeyh, makbul evliyâdandır; hatası sebebiyle nasıl merdûd sayılır? Diğer taraftan hak ehline muhâlif düşen sözleri nasıl hatasız görülebilir? Doğru olan orta yoldur." (Tibyan,III,99a).

Bursalı Mehmed Tâhir, Şeyhi Haririzade ile ilk görüşmesini şöyle anlatmaktadır: "Bir Cuma günü *Hırka-ı Şerif*'de eski Ali Paşa Camiinde mevlid-i şerîf cemiyetine gittim. Orada mihrabın yanında şeker rengindeki sarığı, edîb ve sade duruş ve kisvesiyle oturan bir Hoca efendiyi gördüm. İlk görüşte o, öteden beri arayıp bulamadığım mürebbi ve mürşid olarak bu zatı mürşid olarak içimden kabul ettim." Cuma gün ve geceleri, bütün tatil zamanlarını Tâhir Bey, hep bu güzîde mürşidinin huzurunda geçirmeye gayret göstermiştir.

Harîrîzâde'nin, mühim eserleri tedkik maksadıyla bir aralık İstanbul Fatih Câmii dahilinde olan kütüphanenin hâfız-ı kütüplüğündeki vazifesi hariç tutulursa, resmî bir görevi olmadığını, kısa ömrü boyunca tahsil-i ilim ve te'lif ile meşgul olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim hayatını anlatırken kullandığı; *Bu kitap (Tibyân) kırkbirinci eserimdir. Şimdi İstanbul'da bulunmakta, ilim tahsili, tasavvufî eserler müzakeresi ve lâyık olmadığım halde tarîkat vermekle meşgul olmaktayım. Aynı zamanda maîşet teminiyle de iştigal ediyorum.*

Bedenî bazı rahatsızlıklarla mübtelâyım gibi ifadeler resmî görevinin olmadığını, geçimini memuriyet dışı işlerle temin ettiğini göstermektedir.

"Zâhir ve bâtın ulemasına hizmet etmeyi bana nasib kılan yüce Allah, bununla bana nimetini ihsan buyurmuştur," diyerek istifâde ve istifâze edilen ulema ve meşâyih arasında bulunmanın değerine işaret eden Harîrîzade, hayır ile yâdedilmesine vesîle olan *Tıbyân*'ın önsözünde, *Zâhir ve bâtın ilimlerinde icâzet aldım. İlim meclislerinde yetiştim. Temiz sûfîlerin feyizleriyle gerçek diriliği buldum*, demiştir.

Hırka-ı Şerîf civârındaki hâne-i âlilerinde mutalaa ve telîf ile meşgul oldukları gibi, müracaât eden tâlib-i râh-i irfânı dahi *Rabbânî ma'rifet*lerden mahrûm bırakmazlardı.

2 Zilka'de Cuma günü 1299/15 Eylül 1882 tarihinde dâr-i fânîden dâr-i cemâle gitmiştir. Nâş-i şerîfleri ihtifâlât-ı lâyika ile kaldırılarak İstabul Eyüb'de bulunan *Şeyh Hasib Efendi dergâhına* nakl ile, burada makbere-i mahsûsasına vedî'a-i Rahmân kılındı. Kabr-i şerîflerinin üzeri açıktır. Gâyet mükellef mezar taşı vardır. Seng-i mezarında şu kitâbe yazılıdır:

Ni'met-i uhrâ için bu kâinât
Âlem-i ervâha olmuş şâh-râh
Âdem oldur ki bekâ-yı nâm elde
Ömrünü bî-fâide kılmaz tebâh
Şeyh Kemâleddîn Efendi genç iken
Hâsıl etmişti nice feyz-i ilâh
Halvetî vü Celvetîden feyz alıp
Sâha-i ukbâyı kıldı hânkâh
İlm u fazlı rüşdi tâ yevmu'l-kıyâm
Yâd ola devreyledikçe mihr ü mâh
Geldi üçler söyledi târihini
Şeyh Kemâleddîn Efendi göçti vâh.
2 Zilka'de 1299

ESERLERİ

Otuz iki yaşında vefat eden Haririzâde Muhammed Kemaleddin, Arapça ve Türkçe kırk kadar eser telif etmiştir.

A) Arapça Eserleri:

1. تبيان وسائل الحقائق في بيان سلاسل الطرائق *Tibyânü vesâili'l-hakâik fî beyâni selâsilit'-tarâik*, Süleymaniye Kütüphanesi, İbrâhim Ef. 430-432, Arşiv numarası 61, fotokopi No: 119. Üç büyük ciltten meydana gelmektedir. Tarikatlar Ansiklopedisi durumunda olan bu eser, konusunda tek ve pek kıymetlidir. Yakup Çiçek tarafından tahriç ve tahkik edilerek neşre hazırlanmıştır. Her cildi ortalama 565 sayfa olup, yedi cilt halindedir. Her cildin sonuna; ayetler, hadisler, tarikatlar, şahıslar, yer ve beldeler ve diğer bilgiler başlıkları altında indeksleri konulmuştur.

2. *Cevâhiru mülûki'l-aliyye fî bevâhiri sülûk's-şâzeliyye*. Süleymaniye, ktp., Şâzeli tekyesi No: 57'de kayıtlı olup, 66 yaprak, güzel mukavva ciltli ve müellif hattıdır. "22 Cemâziyelevvel

1290 Perşembe gecesi telif edilmiştir Yâkûtiyye duası, Ebu'l-Hasan eş-Şâzelî'nin hayatı ve Şâzeliyye'nin mebnâsına dairdir.

3. *Esrâru'l-ma'în fî şerhi esmâi'l-erba'în*. Süleymaniye, ktp., H. Mahmûd Ef., No: 3034. Müellif hattı olup yazılış tarihi, 11 Şaban 1285/1868'dir. Kırk esmâ-i hüsnâyı açıklar.

4. *Feyzu'l-muğnî min hadîs-i men talebenî*. Süleymaniye, ktp., Tırnovalı No: 898. Telif tarihi 9 Cemâziyelâhır 1289/1872'dir. Müellif hattı olup aşk, muhabbetullah gibi konularda güzel malûmatı hâvidir. Bir nüshası Üsküdar Selimağa ktp., Hudâî Ef., 588, bir nushası da Süleymaniye., ktp., Şâzeli 27/1'de bulunmaktadır.

5. *el-Mevridü'l-hâss bi'l-havass fî tefsîri sûreti'l-ihlâs*. Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef., 293. Pazar gecesi Rebîussânî 1289/1872'de tamamlanmıştır. Yakup Çiçek tarafımdan tahkik ve tahriç edilerek Marmara Üniversitsi İlahiyat Fakültesi Vakfı trafından basılmıştır. İstanbul, 1996.

6. *Rasahâtü'l-esnâ alâ teveccühâti'l-esmâ*, Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef., 290. Seyrü sülûk, halvetîlik ve kelime-i tevhîd zikri hakkında pek güzel bilgi verir. *Seb'u teveccühât ve cem'u tevessülât'* ın şerhidir. Mısır'da, 9 Ramazan 1291/1874'de yazılmıştır.

7. *Salâtü'l-ithâf bi-şerhi salâti's-sakkâf*, Süleymaniye ktp., Tırnovalı 940. müellif hattıdır, telif tarihi, 3 Zilhicce 1289/1872'dir. Şeyh İbn Ebi'l-Hasan es-Sakkâf'ın, akşam ve sabah onbirer defa okuduğu bir slatın Harîrîzâde tarafından yapılan şerhidir.

8. *Seyru'l-esmâ ve sırru'l-müsemmâ*. Süleymaniye. ktp., Tırnovalı, 898/1. Rifâ'iyye sûfileri arasında yedi esmayı fenâiyye ve beş esmayı bekâiyye demekle marûf on iki esmânın şerhidir Telif tarihi, Çarşamba günü 15 Receb 1289/1872'dir.

Bu risâlenin bir nüshası da, Üsküdar Selîmağa ktp., Hüdâî Ef. 584/2dir.

9. *Şerhü beyt-i Mevlânâ Câmî*. Süleymaniye ktp., Tırnovalı 898/4 Şeyh Abdurrahman Mevlâ Câmî'nin, "Kâinatta olan her şey vehim veya hayal, veya aynadaki akisler veya gölgelerdir", manasındaki Arapça beytinin, Müellif tarafından yapılmış tasavvufî şerhinden ibarettir Seyyid Mi'râcî b. Ali tarafından istinsah edilen bir nüshası, Üsküdar Selîmağa ktp., Hüdâî Kf. 584/5'de bulunmaktadır.

10. *Salâtü meşîşiyye*. Üniversite ktp., Türkçe yazmalar, 263, Harîrîzâe mecmûası, 92-93. Arapça olan salât metni verilmiş, şerh vb. bir bilgi verilmemiştir.

11. *Teveccühâtü'l-esmâ ve tevessülâtü'l-uzmâ*. Üniversite ktp., Türkçe yazmalar, 263/5, Harîrîzâde mecmûası, 90-93. Arapça olup, teveccühteki esmâ verilir.

12. *Dürretü'l-envâr alâ salati cevherati'l-esrâr*. Arapçadır.

13. *ed-Dürreteyni fî şerhi'l-beyteyn*. Arapçadır. 3. *Fevâyihu ezhâri'l-hakaik ve levâyihu envâri't-tarâik*. Arapça olup, on iki risâleden meydana gelir.

14. *Sırru't-tavassul fî'z-zikri ve't-tebettül*. Arapçadır.

15. *Ravzatu'l-âliyye fî tarîki'ş-Şâzeliyye*. Arapçadır.

B) Türkçe Eserleri:

1. *Fecru'l-esmâ ve subhu'l-müsemmâ*. Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef., No: 3159. Halvetiyye, Şa'bâniyye, Bekriyye sülûkünde olan esmâ-ı seb'ânın şerhidir. 1289/1872 senesi Rebiulevvel ayının yirmi beşinci gecesi Âsitâne-i Âliyye'de Hırka-ı Şerîf Camii yakınında olan dervişhânemizde itmâm edilmiştir.

2. *Fashu dürri'l-ağlâ şerhu devri'l-a'lâ*. Süleymaniye ktp., Tırnovalı No: 964. 38 yaprak, Osmanlıcadır. Muhyiddin b. Arabî'nin *Dürrü'l-ağlâ devru'l-a'li* adındaki hizbinin şerhidir. Müellif hattıdır.

3. *Hakîkatü't-Tarîkat*. Süleymaniye ktp., Tırnovalı 898/4. "Şeyh Abdulganî en-Nablüsî cenablarının *Vesailü tahkîk* ve *Resâilü tevfîk* nâm cem eylediği mektubâtının tercemesidir.

Bir nüshası da Üsküdar Selimağa Ktp., Hudâî Ef., 584/6.

4. *Hadîkatü'l-hakîkat*. Süleymaniye ktp., Tırnovalı 898/2. Bu risâlenin "Mürşid-i'uşşâk ve sâkî-i müştâk Fahreddin İbrâhim el-İrakî (v. 688/1289) ve esmâlinin işbu Fârîsi risâle-i latîfe ve makâle-i şerîfenin tercemesidir.

Bir nüshası da Üsküdar Selîmağa ktp., Hüdâî Ef., 584/3 . 3 Muharrem 1300/1882'de Receb Gelibolî tarafından, rik'a bir yazı ile istinsah edilmiştir.

5. *İmdâd fî'l-mebde' ve'l-ma'âd*. Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef. No: 2906. Şeyh Hasan Efendi'nin mebde' ve ma'âdla alkalı sözlerinin şerhidir.

6. *İrfânü'l-âşikîn 'alâ burhâni's-sâlikîn*. Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef., 2706. 29 yapraktan meydana gelen bu risâle, Şeyh Muhammed Nuru'l-Arabî'nin *Nazaru't-Tâlibîn burhânü's-sâlikîn* adlı Arapça eserinin tercümesidir. Hattı müellifindir.

Bir nüshası da Üniversite ktp., Türkçe Yazmalar 263, "Harîrîzâde mecmûası"nda bulunmaktadır

7. *Kenzü'l-feyz*. Sül., ktp., H. Mahmûd Ef., 2631. 104 yapraktan meydana gelen bu kitabın hattı, rika olup müellifinindir. Bu risâlesinde önce itikâdî konularda, daha sonra Şerîat ve tasavvuf hakkında bilgi verir.

8. *Medâr-i vâhidiyyet ve merkez-i ehadiyyet*. Süleymaniye ktp., Tırnovalı 898/6.

9. Rebiulâhir Pazartesi günü 1290/1873'de İştîb'e yakın Gab köyünde bulunduğunda onu telif etmiştir.

10. *Mededü'l-bekrî min seyyidî'l-Bekrî*. Süleymançye ktp., H. Mahmûd Ef., 4680,. Şeyh Mustafa Şemseddîn el-Bekrî'nin menâkıbı ve ahvali anlatılır. İki ayrı kitapçıktan meydana gelir.

11. *Rûşen-i dinevâz*. Süleymaniye ktp., H. Mahmûd Ef., 2753. Şeyh Mahmûd et-Tebrizî'nin, Farsça olan Gülşen-i râz isimli eserinin, aynı kitaba Şeyh Muhammed b. Yahyâ en-Nûrbahşî tarafından yazılan şerhten de istifade edilerek Harîrîzâde'nin mürîdanın talebine icabetle yaptığı Türkçe şerhidir.

12. *Şerhü evrâdi'l-üsbû'iyye*. Üniversite ktp., Türkçe yazmalar, 263/1. Şeyhü'l-ekber Muhyiddîn b. Arabî'nin olan evrâd metni, Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî tarafından Arapça olarak şerhedilmiş, o şerhini Harîrîzâde Türkçeye tercüme ederek bu eserini meydana getirmiştir

13. *Şerhü virdi's-settâr* (*Fethü'l-esrâr şerhü virdi's-settâr*). Harîrîzâde'nin matbu olan bir eseridir. Âmire matbaasında 15 Zilkâde 1287/1870'de tabedilmiştir. Türkçe olup, 207 sayfadır

14. *Tarfetü'l-müştersile ala't-tühfeti'l-mürsele*. Süleymaniye ktp., Düğümlü Baba, 317. Seyyid Muhammed b. Fazlullah el-Hindî'nin *et-Tühfetü'l-mürsele* adlı eseri, Harîrîzâde tarafından Türkçeye tercüme ve şerh edilip *Tarfetü'l-müstersile...* nâmıyla tesmiye edilmiştir.

15. *Ziyâü'l-bedr şerhü hizbi'l-bahr*. Sül.eymaniye ktp., Fatih 2662. vakıf Ebu'l-Hasan Ali b. Abdullah (eş-Şâzelî diye bilinir)'ın *Hizbü'l-bahr* diye isimlendirilen hizbinin şerhidir.

16. *Futûhâtu ilâhiyye şerhu vâridâti ilâhiyye*.

17. *el-Kavlu'l-mübîn fî ahvâli'ş-Şeyh Nûreddîn el-Cerrâhî el-Halvetî*. Türkçedir..

18. *Kemâl-nâme-i Âli abâ*. Türkçedir. Matbudur..

19. *Mirâtü'l-hakikat*. Türkçedir. Bk. O.M., I, s. 156; B.M.T., s. 24.

20. *Raşfu'l-ğâdir Şerhu hizbi'l-kebîr li'ş-Şâzelî*. Türkçe'dir. 10. *Sırru'l-esrâr ve nûru'l-envâr*. Türkçedir..

21. *Şerhu Gazaliyat-i Niyâzî*. Türkçedir. 13. *Şerhu mürşidi'l-uşşâk*. Şeyh Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî'nin *Mürşidü'l-uşşâk* adındaki eserinin Türkçe şerhidir.

22. *Şerhu salâti'l-enveriyye fî şerhi salâti'l-ekberiyye*. Türkçedir. 15. *Tahkîku't-tarîk*. Türkçedir.

23. *Tercemetü emri'l-merbût*. Türkçedir.

BİBLİYOGRAFYA

Attar, Feriduddin, Tezkiretu'l-Evliyâ, Leiden 1907.

Bosnevî, Abdullah (Sarı), Semerâtu'l-Fuâd fi'l-Mebde' ve'l-Meâd, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1288.

Brockelman, Carl, Geschichte der Arabischen Litteratur Supplement Band, Leiden 1937-1947 (GAL-Suppl.).

Bursalı, Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1933.

Çiçek, Yakup, Harîrîzâde Kemaleddin Efendi Hayatı, Eserleri ve Tibyanu Vesail Muhtevası, Kaynakları, (Doktora tezi), İstanbul 1983.

Ebû Nuaym Ahmed İbn Abdillah el-İsfehânî, Hilyetü'l-Evliyâ, Mısır 1933.

Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatler, İstanbul 1981.

Güngör, Erol, İslâm Tasavvufunun Meseleleri, İstanbul 1984.

Gölpınarlı, Abdulbaki, Melamilik ve Melamiler, İstanbul 1931.

Harîrhizâde Muhammed Kemâleddin, Tibyânu Vesâili'l-Hakâyık fî Beyâni Selhasili't-Tarâyık, Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi Bölümü, No. 430-432, I,vr 81,290a,292b,293a, 299a; II,vr. 129a, III, vr.304a.

İbnu'n-Nedîm, Ebu'l-Ferec Muhammed ibn İshak, el-Fihrist, Beyrut 1964.

İslâm Ansiklopedisi, Çeşitli maddeler.

İz, Mahir, Tasavvuf, İstanbul 1969.

Kehhâle, ömer Rızâ, Mu'cemu'l-Muellifîn, Dımaşk 1961.

Katip Çelebi, Mustafa İbn Abdillah Hacı Halife, Keşfu'z-Zunûn, nşr. Şerafeddin Yaltkaya, Kilisli Rifat Bilge, İstanbul 1972.

Köprülü, Fuat, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara 1976.

Lâmii, Nefehâtu'l-Üns Tercemesi, Matbaa-i Âmire, 1270 (Tefricu'l-Kulûb).

Mecdi Efendi, Şekayık-ı Nu'maniyye Tercemesi, İstanbul 1269.

Sadık Vicdânî, Tomar-ı Turuk-ı Âliyye, istanbul 1338.

Subkî, Abdulvahhab İbn Takiyyuddin, et-Tabakâtu'ş-Şâfiyyeti'l-Kübrâ, Mısır 1324.

Sülemî, Ebu Abdirrahman Muhammed İbn el-Hüseyin İbn Muhammed el-Ezdî en-Nîsâbûrî, Tabakâtu's-Sûfiyye, Mısır 1953.

Suhreverdî, Ebû Hafs Şihabuddin Ömer İbn Muhammed, Avârifu'l-Meârif, Mısır 1968.

Vassaf, Hüseyin, Sefîne-i Evliyâ, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, No. 2308.

Yakup Çiçek, Haririzade Muhammed Kemaleddin Efendi, Marmara Üniv.,İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy,7-10, 1995,s.407-484.

Yakup Çiçek, el-Mevridü'l-Hass bi'l-Havass fi Tefsiri Sureti'l-İhlas, İstanbul,1996.

***

FEYZÜ'L-MUĞNÎ MİN SIRRÎ HADÎSİ MEN TALEBENÎ

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Zâtının ehadiyyetinde ‚Ehad, esmâ ve sıfâtının vâhidiyyetinde‚Vâhid' olan; nîmet ve fazîlet bahşetmesiyle yüceliğini ortaya koyan; tâliblere fiilleriyle, âriflere sıfatlarıyla, âşıklara da zâtıyla tecellî eden Allâh'a hamd olsun.

Mutlak Gayb' hazinesinin anahtarı ve âlemin gizli sırlarının keşfi olan Efendimiz Muhammed-i Muhtâr sallallâhü aleyhi ve sellem ile, O'nun âilesi ve hayırlı ashâbına da salât ü selâm olsun.

İmdi, Ganî (zengin) ve Kebîr (büyük) olan Allâh'a muhtâç durumdaki **Muhammed Kemâleddîn b. Es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâc Abdurrahmân el-Harîrî el-Halvetî el-Melâmî** (Allah ona doğru yolu hidayet etsin ve hakîkate ermenin zevkini tattırsın) der ki; bu risâle, Allah (celle celâluhû ve amme nevâluhû)'ya nisbet edilen ve O'nun peygamberimiz Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e vahyettiği ve ona lafzıyla açıkladığı şu kudsî hadîsin, ibâresi latîf ve işâreti açık bir şerhidir:

<<Men talebenî vecedenî ve men vecedenî arafenî ve men arafenî aşaganî ve men aşaganî kateltühû ve men kateltühû fealeyye diyetühû ve men aleyye diyetühû fe ene diyetühû ve men ene diyetühû felâ ferka beynî ve beynehû>>

<<Beni talep eden beni bulur; beni bulan beni bilir; beni bilen bana âşık olur; bana âşık olanı

ben katlederim; benim katlettiğim kimsenin diyeti benim üzerimedir; diyeti benim üzerime olan kimsenin diyeti ben olurum, diyeti ben olduğum kimse ile de benim aramda hiçbir fark yoktur. >>

Bu konuda kalbime ne doğduysa, gönlüme ve özüme (lübb) ne ilkâ edildiyse onu yazdım. Bu risâlede, her sâdık mürîde, seyyidler ve melikler-den oluşan ,muhakkık'ların tarîkı üzere sülûkte lâzım olacak şekilde, hakîkat-i ilâhiyye ehlinin yolunu (tarîk) îzâh ettim ve onların mertebesini bu İslâm milletinin avâmının mertebelerinden ayırt ettim. Bunu da, Allah'ın izniyle, Seyyîdü'l-Mürselîn'in hicretinin 1289. senesi Cemâziye'l-Âhir ayının Salı gününe rastlayan bir tek günde, iki oturuşta gerçekleştirdim ve bu risâleye , "Feyzü'l-Muğnî Min Sırri Hadîsi Men Talebenî " adını verdim. Cenâb-ı Allah'tan kabûl buyurmasını niyâz ederim.

Men talebenî: "Kim beni", gerçekte,şerîat'ın,ayn'ı olan,hakîkat yoluna sülûk etmek sûretiyle,talep ederse demektir. Zîrâ, hakîkat,şerîat'la mukayyed (kayıtlı); şerîat' ise,hakîkat' ile müeyyed (te'yîd edilmiş) dir.

O halde, her yönden ,şerîat'ın tamâmı, hakîkat' ve hakîkat'ın tamâmı da şerîat'tır. Aksi takdirde,şerîat'sız hakîkat zındıklık olur. Nitekim efendim Abdülkâdir-i Geylânî (r. a.) şöyle demiştir: <<Şerîatsız her hakîkat zındıklıktır; zâhire ters düşen her bâtın da bâtıldır>>. İmâm-ı Kuşeyrî (r. a.) da demiştir ki: <<Şerîat ubûdiyyete (kulluğa) sarılmak; hakîkat ise rubûbiyyeti müşâhede etmektir. >>O halde, hakîkat'la te'yîd edilmeyen her,şerîat' makbûl olmadığı gibi; şerîat'la kayıtlı olmayan her, hakîkat'da hâsıl olmaz. Şerîat Hakk'ın emriyle gelmiş,hakîkat ise Hakk'ın tasarrufuyla hâsıl olmuştur.

Şu halde, şerîat O'na kulluk etmen; hakîkat ise O'nu müşâhede etmendir. Şerîat O'nun emrini yerine getirmen; hakîkat ise kazâ ve kadere taallûk eden şeylerle, gizlediği ve açığa vurduğu şeyleri müşâhede etmendir. Üstâd Ebû Ali ed-Dakkâk (kaddesellâhü sırrahu'l âlî)'nin şöyle dediğini işittim:

<<İyyâke na'büdû>>,şerîat'ı muhâfaza etmek; <<ve iyyâke nestaîn>>ise, hakîkat'i ikrâr etmektir.

Şeyh, ârif-i billâh Seyyîd Muhammed Nûr (ticareti daima olsun ,len tebûr') (el-Arabî) de şöyle dedi:

<<iyyâke na'büdû>>,şerîat'ın muhâfazasıdır. Çünkü bu âyet , "kesb"in sübûtunu ifâde eder.

<<ve iyyâke nestaîn>>ise ,hakîkat'ın ikrârıdır. Çünkü o da güç ve kuvvetin (kuldan) nefyini ifâde eder. Efendimiz Kutbeddîn Mustafa b. Kemâleddîn el-Bekrî (k. s. a) da, ,*Süyûfü'l-Haddâd*'da demiştir ki: Ben, bize nasîb olan hikmetler hakkında dedim ki; şerîat' ,hakîkat'ın elbisesidir. Kim bu ikisinden biriyle kanâat ederse, dalâlete düşer; kim de her ikisine yapışırsa yüce mertebelere ulaşır. Şeyh Ahmed b. Iyâd eş-Şâzilî (k. sa.) da *el-Mefâhru'l-Aliyye*'de şöyle demiştir: Bil ki, hakîkat, Allah (azze ve celle)'nin yaratmasında gerçek tasarruf sahibi olduğunu; hidâyete erdirenin ve saptıranın, azîz ve zelîl kılanın, başarıya ulaştıranın ve rezîl edenin, makam sâhibi yapanın ve azledenin ancak Allah olduğunu; dolayısıyla hayr ve şer, fayda ve zarâr, îmân ve inkâr, kurtuluş ve hüsrân, ziyâde ve noksân, tâat ve isyân, bütün bunların O'nun kazâsı, kaderi, hükmü ve dilemesiyle gerçekleştiğini; O'nun dilediği her şeyin olup, dilemediğinin ise olmadığını; bir anlık bakışın ve kalbe gelen bir anlık duygunun bile O'nun dilemesinin dışında kalmadığını; hükmüne hiç kimsenin engel olamadığını, kazâ ve kaderini hiç kimsenin değiştiremediğini; kulu için günaha sapmaktan

kurtuluşun, ancak O'nun muvaffak kılması ve rahmetiyle gerçekleştiğini; O'na itâat husûsunda da yine O'nun irâdesi, yardımı ve muhabbeti dışında, kulun hiçbir gücünün bulunmadığını görmendir. Şu halde, kazâ ve kaderle ortaya çıkan bütün bu sıfâtların,hakîkat olduğunu; yine Allah (tebâreke ve teâlâ)'nın kuluna,kesb (kazanma) ve,ihtiyâr'ı (tercih etme) bahşettiğini ve kullarını cansız varlıklar ve hayvanlardan bu özelliğiyle ayırt ettiğini; sonra da kulu, kötülük ve hatâlardan uzak durmak için bir şeyler yapmaya kâdir kıldığını; yine, Cenâb-ı Hakk'ın peygamberler gönderip, kitaplar indirdiğini, îman ve itâatla emredip, küfür ve isyândan sakındırdığını; kullarının ahvâli hakkında bildiklerini ve onların fiillerinden neyi irâde ettiğini onlardan gizlemiş olduğunu; dolayısıyla O'nun kadîm ilminde ve önceki dilemesinde sa'îd' olan kimseye itâati kolaylaştırdığını, ilm-i kadîminde ve önceki dilemesinde,şakî olan kimseye de itâati zorlaştırdığını, i'tibârın ise aslında ilk olan sona olduğunu; apaçık delîlin (huccet-i bâliğa) O'na âid olduğunu; bâtıl için kahrının gerçekleşeceğini; yaptıklarından dolayı aslâ sorguya çekilmeyeceğini; kulların ise yaptıklarından sorguya çekileceklerini anlamış olduk.

Ey tâlib, ayrıca şunu da bil ki, bu risalede senin için açıklandığı gibi, bütün bunları iyi kavraman için, yedi makamdan müteşekkil bir ‚sülûk' (yol) vardır.

Vecedenî: ‚Tevhîd-i ef'âl' ile,beni bulur. Tevhîd-i ef'âl, Hakk (sübhânehû ve teâlâ)'nın bütün varlık âleminde yegâne gerçek,fâil' olduğunu düşünmen; güç ve kuvvetin ancak ve ancak Allah ile gerçekleştiğini bilmen; birinci aşamada kulların fiillerini Hakk'ın fiilinde fânî' kılman, ardından ikinci aşamada fiiller aynasında Hazret-i Ma'şûk'u müşâhede etmendir. Bu makama,fenâ-i ef'âl, tecellî-i ef'âl ve cennet-i ef'âl' da denilir. Bu makam, hakîkat'a sülûk makamlarının birincisi olup, ona ulaşmak, evvelâ sözde ve fiilde, zâhiren ve bâtınen Hz. Peygamber (sav)'e tâbi' olmak; sonra da, abdestli olma şartı aranmaksızın - abdestli olunursa daha iyidir - , özel bir vakit gözetmeksizin, her hâle giriş ve çıkışta nefsi düşünmeksizin, ayaktayken, otururken, yatıp uzanıkken, hareket halindeyken ve hareketsiz dururken, yerken ve içerken, Kelime-i Tevhîd zikrinde ‚tevhîd-i ef'âl'i murâkabe etmekle gerçekleşir. Aynı şekilde, diğer ileriki makamlarda da, öncelikle Hz. Peygamber'e tâbi' olmak, sonra da o makama mahsûs isimle o makamı murâkabe etmek gerekir. Çünkü Halvetiyye sâdâtı (Allah temiz sırlarını takdîs etsin), mürîde, her bir makamda bir isim olmak üzere, sırasıyla yedi isim telkîn ederler.

Bunlar da, Allah, Hû, Hakk, Hayy, Kayyûm ve Kahhâr isimleridir. Nakşbendiyye sâdâtı (Allah sırlarını takdîs etsin) ise, mürîde bütün makam-larda Zât ismini (Allah) telkîn ederler. Allah en iyi bilendir.

Ve men vecedeni arafenî: Beni bulan,tevhîd-i sıfât'la,beni bilir. Tevhîd-i sıfât, evvelâ Allah'tan başka gerçek anlamda Hayy (hayât sâhibi), Âlim, Kâdir, Mürîd (dileyen), Semî' (işiten), Basîr (gören) ve Mütekellim (konuşan) kimse olmadığını bilip düşünmen ve mümkinâtın sıfâtlarını Vâcib Te'âlâ'nın sıfâtlarında fânî' kılman; sonra da Hazret-i Ma'şûk'u sıfâtlar aynasında müşâhede etmendir. Bu makam için de, **fenâ-i sıfât', tecellî-i sıfât' ve cennet-i sıfât'** denilir.

Ey ârif, yine şunu bil ki, Seyyidü'l-Beşer (sallallâhü aleyhi ve sellem)'den nakledilen bir haberde şöyle vârid olmuştur:

<<Men arefe nefsehû fekad arefe Rabbehû>> Bunun manâsı hakkında denilmiştir ki; nefsini câhil bilen, Rabbi'ni âlim bilir; nefsini âciz bilen, Rabbi'ni kâdir bilir; nefsini zayıf bilen,

Rabbi'ni güçlü bilir; nefsini fânî bilen, Rabbi'ni bâkî bilir. Bütün sıfâtlarda bu böyledir. Bil ki, şüphesiz, Allah C. C. Hazretleri mahlûkâtı kendisinin bilinmesi için yaratmıştır. Nitekim kudsî hadîste şöyle buyurmuştur:

<<Küntü kenzen mahfîyyen fe ahbebtü an û'refe fe halaktül halka , fe tearreftü ileyhim fe biye arefûnî>>

Efendim Mustafa el-Bekrî (ks) ,*Tesliyetü'l-Ahzân*'da şöyle demiştir: ,Bu hadîsi inceleyenlerden bazısı;

<<fe biye>> sözünün, sayı değeri itibariyle Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) ismine denk düştüğü, dolayısıyla,Muhammed'le(sallallâhü aleyhi ve sellem) beni bildiler demek olduğu sonucunu çıkarmışlardır. Çünkü Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem), mürîde mutlaka gerekli olan vâsıtadır. Zîrâ, O olmasaydı mevcûdâtın hiçbiri var olmazdı ve varlık da bilinmezdi. Şu halde O (sallallâhü aleyhi ve sellem), ma'rifet' cennetine girenlerin girdiği kapı; ve şerefli makamlara çıkanların çıktığı vâsıtadır. O makamda onların kalbine nice ismin hakîkati ve nice sıfâtın ince manâsı bahşedilmiştir. Yine, zuhûra gelen her şey O'nun nûruyla zâhir olmuştur. Zira zuhûra gelip ortaya çıkan ilk nûr O'nun nûrudur. Ayrıca, felekler O'nunla çoğalmış, mülkler O'nu tesbîh etmişlerdir. Nitekim;

<<Levlâke levlâk lema halaktü'l eflâk>> hadîs-i kudsîsi de buna işaret eder.

ve men arafenî aşaganî: Beni bilen, tevhîd-i zât'la,bana âşık olur. Tevhîd-i zât, Cenâb-ı Hakk'ı kemâl-i ,Ehadiyyet'i ile düşünüp hakîkatine ulaşman; O'ndan her türlü izâfeti yok etmen; Hak Teâlâ'nın :

<<Küllü men aleyhâ fânin ve yebkâ vechü Rabbike zül celâli ve'l ikrâm>> (Ramân: 26-27) ,(Yer yüzünde bulunan her canlı fânîdir; ancak azamet ve ikrâm sâhibi olan Rabbin'in zâtı bâkî kalacaktır.)

sözünün hakîkatini müşâhede etmen; Cenâb-ı Hakk'ın ;

<<Küllü şeyin hâlikûn illâ vechehû lehül hükmü ve ileyhî türceûn>> (Kasas: 88) ,(O'nun zâtından başka her şey helâk olucudur. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürülüp götürüleceksiniz.)

sözünün sırrınca, Vech-i Bâkî'yi müşâhede etmek sûretiyle, gözlerini,vech-i fânî'ye kapatman; mevcûdâta ait zâtları Hakk (Sübhânehû ve Teâlâ)'nın zâtında fânî kılman; ve zât aynasından Hazret-i Ma'şûk'u müşâhede etmendir. Bu makama, fenâ-i zât, tecellî-i zât ve cennet-i zât da denilir. Beyit:

" Fe yef'nî, sümme yef'nî, sümme yef'nî

Fe kâne fenâühû aynü'l bekâi "

(Fânî olur, sonra yine fânî olur, sonra yine fânî olur; Nihâyet onun,fenâ'sı, bakâ'nın ta kendisi olur.)

Efendim Muhyiddîn (İbn Arabî) (k. s. a.) demiştir ki: Kim mahlûkâtın fiili olmadığına şahitlik ederse kurtuluşa erer; kim mahlûkâtın hayât sâhibi olmadığına şâhitlik ederse makamları aşar; kim de onların gerçekte yok olduklarına şâhitlik ederse vuslata erer. Nitekim bu manâda şu şiiri inşâd etmişlerdir:

" Men' ebsâra'l halka kesserâb,

Fekad terakkîye ani'l hicâb .

İlâ vücûdin yerâhû retkan,

Bilâ ibtiğâin velâktirâbin.

Ve lem, yüşâhid bihî sivâhû,

Hünekâ yehdîy ilâssevâb.

Felâ hitâbe bihî ileyhî,

Ve lâ müşyîre ilel hitâb. "

(Kim halkı serâp gibi görürse, muhakkak perdeyi açıp, istemeksizin ve yaklaşmaksızın, bitişik gördüğü bir vücûda ulaşır ve orada O'ndan başkasını müşâhede etmez. Böylece o makamda doğruyu bulur. Artık o makamda ona kendisiyle hiçbir hitâb olmadığı gibi, o hitâba işâret edecek kimse de yoktur.)

Şeyhimiz ârif-i billâh, efendim Seyyîd Şeyh Muhammed Nûr el-Arabî (Allah ömrünü uzun etsin ve füyûzâtını üzerimize bahşetsin), "*Seyru't-Tevhîd"* risâlesinde şöyle demiştir: Daha sonra, şeyh mürîde "Hû" ismiyle,tevhîd-i zât'ı telkîn eder. Çünkü "Hû" Zât-ı Mutlak'tır. Artık mürîd "Hû" ile zikrettiği Zât'a râbıta yaparak, diğer zâtları o Zât'ta fânî kılmak suretiyle, "Hû" ismini zikreder. Böylece bu makamda zâkir ile Mezkûr bir olur ve yapılan zikir de Vâhid Teâlâ'nın zikridir. Böylece üç ,sekr makamı tamamlanmış olur ki, bundan sonra,sülûk yoktur. Çünkü,Zât'ın ötesinde ulaşılacak yer yoktur. Daha sonra geri döner ve tedellî' eder. Bu manâda şu şiiri inşâd etmişlerdir:

" Lekâd küntü dehren kalbe en ekşîfe'l îtâ,

Âhen leke inniy zâkirün leke şâkirün.

Fe lemmâ edâelleylü asbihtü şâhiden,

Bi-enneke mezkûrün ve zikrün ve zâkirün "

(Ben bir zamân, perdeyi açmadan önce, senin dostun olan, seni zikreden ve sana şükreden biri idim. Ne vakit ki, gece aydınlandı, zikredilenin de, zikrin de, zikredenin de sen olduğunu müşâhede ettim.)

Bu üç makama ,ayne'l-yakîn denilir. Bu ise, müşâhede, keşf ve iyânın sâlike kazandırmış olduğu bir husûsiyyettir. Bil ki, Rasûlullâh (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in;

<<Men ârefe nefsehû fekad ârefe Rabbehû>> sözünde bu makama da işâret vardır. Nitekim, değerli şeyhimiz Seyyîd Muhammed Nûr (el-Arabî) bu hadîsi şöyle izâh etmiştir: **Nefsinin müstakil hiçbir varlığı olmadığını, bilakis onun varlığının Hakk'ın varlığı olduğunu bilen kimse, Rabbi'ni, yâni kendisiyle tasarrufta bulunanı da bilir.**

Yine bil ki, "aşk",muhabbet'in aşırı derecesidir ki, bu da bütünüyle Allah'a yönelme muhabbetidir. Zâtın biri demiştir ki: Muhabbetin ta'rîfi mümkün değildir. O ne ta'rîf edilebilir, ne de resmedilebilir. Onu ancak tadan bilir. Mâlik b. Dînâr (r. a.) da şöyle demiştir: Muhabbetullâhın alâmeti, O'nu dâima zikretmektir. Çünkü bir şeyi seven bir kimse, onu çokça zikreder. Yine denilmiştir ki: Allâh'ı sevmenin alâmeti, Dünyâ sevgisinin yok olmasıdır. Çünkü bir kalbde bu iki sevgi bir arada bulunmaz. Nitekim Hakk Teâlâ hadîs-i kudsîde şöyle buyurmuştur:

<Ahrec hûbbeddünyâ min kalbike fe innî lâ ecmeü beyne hûbbî ve hûbbe>

(Kalbinden Dünyâ sevgisini çıkar. Çünkü ben bir kalbde benim sevgimle Dünyâ sevgisini ebediyyen bir arada bulundurmam.)

Efendim Mustafa el-Bekrî (k. s. a.)de şöyle demiştir: Sevgi, âsârı yok eden, ağyârı yakan, vehim ve efkâr perdesini yırtan; safâ bahşedip kederleri gideren, kalplerin yüzünden örtü ve peçeleri kaldıran ve orada Sevgili'yi tecellî ettiren bir ateştir. O tecellîyi de, baş gözleri değil, kalb gözleri (basîret) müşâhede eder. Dolayısıyla bu sevgi ateşi, elçiyi mest eder; işâret ve fehîmler ona mânevî koku verir; ve seven kişi kendisinin var olduğunu zanneder, halbuki o yok (ma'dûm) olmuştur. Ve orada Melik ve Cebbâr olan Allah izzet ve istikbâr (büyüklük) lisânıyla,

<<Limeni'l mülkü'l yevm>> (Mü'min: 16) diye nidâ eder. Tabiî hiçbir cevap veren olmaz. Çünkü ancak ve ancak Karîb (yakın) ve Mücîb (cevap veren, duâlara icâbet eden) olan Allah'ın varlığı söz konusudur. Dolayısıyla yine O kendi kendine cevap verir ve şöyle der:

<<Lillâhî vâhidi'l Kahhâr>> (Mü'min: 16)

ve men aşaganî kateltühû: Bana âşık olanı, "Cem" ile,katlederim. "Cem", halk(mahlûkât) olmaksızın Hakk'ı Hakk ile müşâhede etmektir. Bu makamda sâdece Allah vardır, O'ndan başka hiçbir şey yoktur. Orada, vahdet' zâhir olur ve kesret bâtın hale gelir; ne ağyâr kalır, ne de ikilik. Bu makamın sâhibi, vahdet perdesiyle,kesret'ten örtülmüş ve bu makama ulaşmakla vesveselerden kurtulmuştur. Bu kimseye, "zü'l-ayn" (göz sahibi) denir. Seyyîd (Şerîf-i Cürcânî) (k. s. a.) *Ta'rîfât*'ında demiştir ki: "Zü'l-'ayn" o kimsedir ki, Hakk'ı zâhir, halkı ise bâtın görür; böylece onun yanında, halk, Hakk'ın kendinde zuhûr ettiği ayna olur. O makamda halkın gizlenmesi, görüntünün aynayı gizlemesinden ibarettir.

Bu makam için ‚kurb-u ferâiz' mertebesi denmiştir ki, onun hakkında Hakk Teâlâ kudsî hadîste şöyle buyurmuştur:

<< Ve mâ tekarrebe illâ abdiy bi-şeyin ehâbbe ileyye mimmefteradtühû >>

(Ve kulum bana, kendisine farz kıldığım şeyden bana daha sevimli hiçbir şeyle yaklaşmaz. Sahîh-i Buhârî, 5, 2384; Tirmizî, Sevâbü'l-Kur'ân, 17; Ahmed b. Hanbel, 5, 268; 6, 256; İmâm-ı Beyhakî, Sünenü Beyhakıyy'l-Kübrâ, Tahkîk: Muhammed Abdülkâdir Atâ, Mekke-i Mükerreme, 1414/1994, c. 3, s. 346; c. 10, s. 219; Ebû Nuaym el-Isafahânî, Hılyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ', Dârü'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, 1405, c. 10, s. 99;)

Bu makam, kulun bütün mevcûdâtın varlığını hissetmekten külliyen fânî olmasıdır. Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) şu sözüyle buna işaret etmiştir:

<<İnnallâhe yekûlü alâ lisâni abdihî semiAllâhü limen hâmideh >>

(Şüphesiz Allah kulunun lisanı üzere der ki: "Allah kendisine hamd edeni işitti. ")

Yine Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'indeki :

<<Sümme denâ>> (Sonra yaklaştı)- Necm: 8

sözüyle bu makama işaret etmiştir. Seyyîd (Şerîf-i Cürcânî) (k. s. a.)demiştir ki: "Tedânî", mukarreb'lerin mi'râcıdır. Onların fânî mi'râcı da verâseten değil, asâleten olup,

<<Ev ednâ>>-Necm: 9 (,Yahut daha da yakın oldu.)

hazretine ulaşır ki, bu hazret (makam), “tedellî” ânının başlangıcıdır.

Allah seni ve bizi muvaffak kılsın, ey âşık, bil ki bu makam, “cezbe” makamlarının birincisidir. Onun hakkında Habîb-i Rabbü’l-İzzet (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

<<Cezbetün min cezebetirrahmâni tüâzî amelessakaleyn>>

(Rahmân’ın cezbelerinden bir cezbe, insânların ve cinlerin ameline denktir.)

(Abdürrezzâk) Kâşânî (k. s.),*Istılâhâtü’s-Sûfiyye*'sinde demiştir ki: Cezbe, kulun, menziller kat etmede ihtiyâç duyduğu her şeyi ona hazırlayan ulûhiyyetin gereği olarak, külfetsizce ve bir çaba sarf etmeksizin Hakk’a yaklaştırılmasıdır. Yine O (k. s.) demiştir ki: Meczûb, Hakk Teâlâ’nın kendisi için seçtiği kimsedir. Onu kendi yüce makamı için seçmiş ve kendi kudsîyyet suyuyla yıkamıştır. Bil ki, “aşk”ın evveli, “hubb”(sevgi)dir. Hubb'un evveli ise, ârif bir zatın dediği gibi, “sekam”(dert)tir. Aşk'ın sonu ise, “katl”dir. O halde, “sekam” talebin eseridir; “katl” ise ihtiyâcın doğurduğu ölümdür. Efendim Ömer ibnü’l-Fârız (k. s.) şöyle demiştir: Beyit:

“Felem tehü’nî mâlem tekün fîyye fâniyyen,

Ve lem tefün’ mâlem tectelî fîke sûretî. ”

(Bende fânî olmadıkça beni (tam manâsıyla) yüceltmiş olamazsın. Benim sûretim sende yücelmedikçe de fânî olamazsın.)

“Ve cânib cenâbel vaslî heyhâte lemtekün,

Ve hâ ente hayyün in tekün sâdıkan müt’. ”

(Vuslat cenâbına yaklaş, ne yazık ki sen vuslata ermemişsin. Bak sen yaşıyorsun; eğer(davânda) sâdık isen, öl !)

Efendim Mustafa el-Bekrî de ,*Tesliyetü’l-Ahzân ve Tasliyetü’l-Eşcân*'da demiştir ki: Şiir:

“ Felem kıylemlî yâ men yerümü visâle hâ,

Ve kad kütia enfâsü fi’l hasretî.

İzâ menehtükel vasle mâ ente tâlibûn,

Ekülü memâtî ve hüve aynü hayâti. ”

(Bana, “Ey O’nun hasretiyle nefesler kesildiği halde O’na kavuşmayı isteyen kimse! Ben sana vuslatı bahşettiğim halde sen ona tâlib değilsin!” denilirse; ben derim ki, “Benim ölümüm hayâtımın ta kendisidir. ”)

Tecellî anında ne işitme vardır, ne de görme. Hâdis (sonradan yaratıl-mış) olan Kadîm’e yaklaştığında, ondan hiçbir eser kalmaz.

Hakîkî sevgide ,sebât' yoktur; mecazî sevgide ise vardır. O halde tecellîde, sebât yoktur. Fakat tecellînin hâsıl olması ve müşâhede'nin gerçekleşmesinden sonra ise, vird(zikir)in vücûdu (yapılması), “tedânî”(yaklaşma)nin zuhûru, nihân (gizlilik) aylarının doğması, likâ

(kavuşma) rüzgârının esmesi, şifâ tohumlarının çatlaması, ayn'ın müşâhedesi, Vâhid'in bakâsı ve ikiliğin yok olmasıyla,sebât hâsıl olur. Çünkü, sebât, ancak Zât ile Zât'ın isbâtından ibarettir.

Bu makam ,hakka'l-yakîn' makamlarının ilkidir ki, o da, kulun ilim, şuhûd ve hâl bakımından Hak'ta fânî olup, O'nunla bâkî olmasından ibaret-tir. Buradaki;

Kateltühû: *"O'*nu katlederim" sözü, "nefsini fânî kılarım da, ancak sırrı bâkî kalır" demektir ki, o sır da gerçekte Allah Teâlâ'nın sırrıdır. Nitekim hadîs-i kudsîde şöyle buyurulmuştur:

<< El insânü sırriy ve ene sırrûhü >>

(İnsân benim sırrımdır, ben de onun sırrıyım.)

ve men kateltühû fealeyye diyetühû: Ben kimi katledersem, onun diyeti, "hazretü'l-cem" ile,benim üzerimedir. "Hazretü'l-cem", halkı Hakk ile müşâhede etmektir. Âşık bu makamda sıfâtların çokluğuna, "tedellî" ve "tenezzül" eder ve böylece esmâ ve sıfâtı zâhir, Zât'ı da bâtın olarak müşâhede eder. Bu mertebeye de ,kurb-u nevâfil' denir. Bu mertebede sâlikte beşerî sıfatlar yok olur ve Hakk'ın sıfâtları zuhûr eder. Cenâb-ı Hakk şu kudsî hadîste bu mertebeye işâret buyurmuştur:

<< Ve lâ yezâlü'l abdü yetekarrebü ileyye binnevâfîli hattâ ühibbehû fe izâ ahbebtühû küntü sem'ahülleziy, yes'meû bihi ve basarahû ellezî yübsîrü bihi ve lisânehûllezî yentıkû bihi ve yedehûlletîy, yebtişü bihâ ve riclehülletî yemşiy bihâ >>

(Kul nâfilelerle de bana yaklaşmaya devâm eder; tâ ki ben onu severim. Ben onu sevince de, onun işiten kulağı, gören gözü, konuşan dili, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum.)

Onun diğer uzuvları için de aynı şey geçerlidir. Bu makamın sâhibine, "zü'l-'akl" (akıl sahibi) denir. Seyyîd (Şerîf-i Cürcânî) (k. s.), *Ta'rîfât*'ında şöyle demiştir: " Zü'l-akl " (akıl sahibi), halkı zâhir, Hakk'ı da bâtın gören kimsedir. Onun yanında Hakk halkın aynası olur. Zîra aynada zuhûr eden sûretler aynayı perdeler. Cenâb-ı Hakk da Necm sûresindeki;

<< Fe tedellâ >>-Necm: 8 (Derken aşağı sarktı)

sözüyle bu makama işâret etmiştir. Bu söz, Hakk'tan halka dönmek sûretiyle insânlık cihetine meyletti. Anlamında olup, fenâ'dan sonraki,bakâ hâlini ifâde eder. Bu makamda sâlike hibe edilmiş olan hakkânî vücûd, onun katledilmiş olan vücûdunun diyetidir. Seyyîd (Şerîf-i Cürcânî) (k. s.) demiştir ki:

"Tedellî", mukarreblerin, yollarının son mertebesine yükseldikten sonra, yüce, "sahv" vücûduyla inişleridir. Bu mertebeye, aynı zamanda, "tedennî" anındaki isti'dâdlarının genişliğine ve darlığına göre, Allah'tan başkasının (mâsivâ) isti'dâd ayağının basmadığı kudsî Zât mertebesinden,halk seviyesine inmek de denir.

ve men aleyye diyetühû fe ene diyetühû: Diyeti benim üzerime olan kimsenin,"cem'u'l-cem" ile,diyeti ben olurum, "cem'u'l-cem", halkı Hakk ile kâim, Hakk'ı da halkın yardımcısı olarak müşâhede etmektir. Bu makama fark "ba'de'il-cem" ve " fark-ı sânî' " adları da verilir. Bu makamda fiiller ve eserler, "tedellî" ve "tenezzül" eder ve kesrette vahdet ve vahdatte kesret müşâhede edilir. Bu makamın sahibine de, "zü'l-'ayni ve'l-akl" (göz ve akıl sahibi) denir. Bu kimse için, Hakk il halkın biri diğerine perde olmaz; bilakis o , Vücûd-ı Vâhid'i gözüyle

(ayn'ıyla) bir cihetten Hakk, bir diğer cihetten de halk olarak görür. Dolayısıyla, bir yerde birçok aynanın bulunmasının, aynaya bakanın bir tek kişi görmesine engel olması tarzında, kesret âlemi onun Hakk'ı tek (Ehad) olarak görmesine mâni olmadığı gibi; o kimse halk âlemine ait kesreti (çokluğu) müşâhede etmekte de zorluk çekmez. Aynı şekilde, kesret aynasının çokluğu da, o kimsenin, o aynalarda tecellî eden Zât'ın birliğini (Ehadiyyet) müşâhedesine engel teşkil etmez. Şeyh Muhyiddîn (İbn) Arabî (k. s.) da şu şiirinde bu mertebelere işâret etmiştir:

"Fe fil halkı aynü'l Hakk in künte zel aynin,

Ve fil Hakka aynü'l halkı in künte zel aklin.

Ve in künte zel aklin ve aynin fe mâ terâ,

Sivâ ayni şeyin vâhidin fîhi bişşekli. "

(Eğer,göz sahibi isen, halkta Hakk'ın,ayn'ı vardır. Ve eğer,akıl sahibi isen, Hakk'ta halkın,ayn'ı vardır. Ve eğer,göz ve akıl sahibi isen, kendisinde şekil olan bir tek şeyin,ayn'ından başka bir şey görmezsin.)

Cenâb-ı Hakk da;

<<Fe kâne kabe kavseyn >> (Böylece o, Peygamber'e) iki yay kadar (yakın) oldu.)-Necm: 9

âyetiyle bu makama işâret etmiştir. İmâm (Abdürrezzâk) Kâşânî (k. s.), *Te'vîlât*'ında bu âyet-i kerîme hakkında demiştir ki:

Yâni, Nebî(sallallâhü aleyhi ve sellem), ortasından hayalî bir çizgi ile ayrılarak, biri Hakk'ı, diğeri de halkı oluşturan iki yarım dâireden müteşekkil varlık dâiresini oluşturmaktaydı. O, "bidâyet" ve "tedânî" itibâriyle, mahlûkâtın ve sûretlerinin gözünde Hüviyyet'i perdeleyen birinci yarım dâireden oluşan ,halk ve imkân; "nihâyet" ve "tedellî" itibâriyle de, her şeyin yavaş yavaş Hakk'a yaklaşıp O'nda mahv ve fânî olduğu ikinci yarım dâireden oluşan, "Hakk" ve "Vücûb" olur. Buna göre, "Vücûb", kendi hâli üzere ezelî ve ebedî olarak sâbit olan ilk yarım dâire; "halk" ise, fenâ' dan sonra kendisine hîbe edilen yeni bir vücûdla ortaya çıkan son yarım dâiredir. Ben derim ki: <<Maktûlün vücûdunun diyeti, onun Hakkânî hale gelmesidir. >>

Tevhîd-i zât mertebesiyle,sülûk makamları tamamlandığı gibi, bu mertebe ile de,cezbe makamları tamamlanır. Şu halde, sâliklerin son mertebesi (nihâyeti) meczûbların ilk mertebesi (bidâyeti); meczûbların son mertebesi (nihayeti) ise sâliklerin ilk mertebesi (bidâyet) dir (dâire tamamlanmış olmaktadır). Fakat bu, bunların aynı olduğu anlamına gelmez. Bâzen bunlar, "tedennî" (yaklaşma) ve "terakkî" (yükseliş) esnâsında yolda birbirleriyle karşılaşırlar. Meczûb için ise bu durum, "tedellî" (iniş) dir.

ve men ene diyetühû felâ ferka beynî ve beynehû: Diyeti ben olduğum kimse ile benim aramda, "Ehadiyyetü'l-Cem" bakımından,hiçbir fark yoktur. "Ehadiyyetü'l-Cem", "Vâhidiyyet" hazretinin nisbetinin kendisinde toplanmış olması bakımından, ne iskât, ne de isbât olmaksızın, kesretin,kesret olması i'tibâriyle o makam sâhibini perdelememesi anlamındadır.

Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem)'e mahsûs olan bu makama, asâleten O'ndan başka kimse ulaşamaz; ancak, bir ayak geriden O'nun peşinden giderek, O'nun kademlerine (ayak izlerine) tâbî olmak sûretiyle, O'na verâseten ulaşabilir.

Hak Teâlâ Kur'ân'da Necm sûresinde bu makamı;

<<Ev ednâ>> (Yahut (iki yay miktarından) daha da yakın (oldu). >>Necm: 9

diye tâbir etmiştir. Çünkü bu makamda, dâireyi hayalî olarak ortadan ayıran "ikilik", iki yarım dâirenin birbirine bitişmesiyle ortadan kalkmış; orada, kesret'in yok olup, dâirenin ikiye ayrılmaksızın,hakîkat'le zât ve sıfât birliği hâlinde bâkî kalması i'tibâriyle, kesret'in gözünde (ayn'ında), "vahdet" tahakkûk etmiştir. Nitekim İmâm (Abdürrezzâk) Kâşânî (k. s.) *Te'vîlât*'ta der ki: Bu makama, "sahv-ı tâm" ve "makâm-ı temkîn" denilir. Bu makamda bütün zerreler Hakk'ın,ayn'ı olur ve orada, müteâddid aynalara baktığında görüntüler çoğalmaz ve orada görünen şey tektir. Şeyh Abdü'l-Ğanî en-Nablusî (k. s.) da, "*Virdü'l-Vürûdi fî Kavlihî Te'âlâ fî'l-Vird* "'de şunları söyler:

<<Ev ednâ>> : Veyâ bundan da yakın. Çünkü, Hakk Teâlâ'yı görünen şeylerle ve kevnî sûretlerle görmeye ,şuhûd adı verilir. Bu ise, Cenâb-ı Hakk'ı sıfâtlarla mevsûf ve isimlerle isimlenmiş olarak görmektir. Fakat,zât makamına gelince, işte o bu şuhûd makamından daha yücedir. Zât makamında, ne gören, ne görülen; ne müşâhede eden, ne müşâhede edilen, hiçbir şey yoktur. O , "Gayb-ı mutlak"'tır. Bu makamı, sâdece bir tek kişiye lâyık olan, "Makâm-ı Mahmûd" 'un sâhibinden başka kimse elde edemez. Nitekim Rasûlullah(sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

<<Ve ercü eneküne zâlikerracülü ene ve küllü veliyi mükarrabîn ve nebiyyen ve rasûlin yercü en yeküne hüve zâlikerracülü emrün zevkiyyün vicdâniyyün inkatâa indehûl kelâmü ventavet sühûfü ver tefeat el aklâmü fe men âmene bihi ve sadaka alâ gaybihi kemüle iymânühü ve sadüka iz'ânühü ve kâne minel âminiyn >>

(Ben şu adam olmak isterim ki, ben, bütün mukarreb velîler, nebîler ve rasûller o olmak isterler. O adam, zevkî ve vicdanî bir iş (durum) olup, onun yanında söz bitmiş, sahîfeler dürülmüş, kalemler kaldırılmıştır. Kim ona îman eder ve gıyâbında onu tasdîk ederse, îmânı kemâle erer, iz'ânı sâdık olur ve emniyette olan kimselerden olur.)

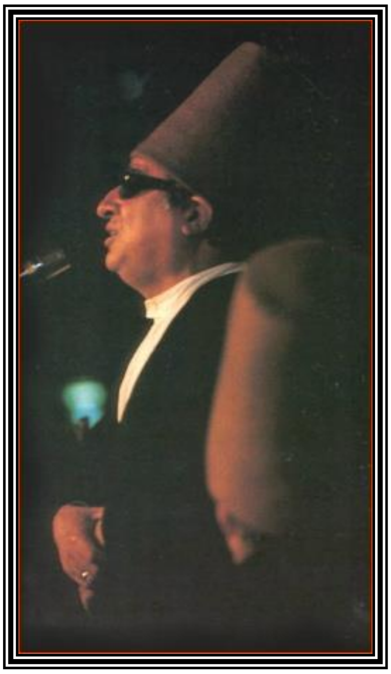
Hakîkati Allah söyler ve hidâyete O eriştirir. Bu risâlede yazdıklarım, az bir zamânda Allah Teâlâ'nın ızhâr ettiği kadardır. Allah'ın salâtı, kıyâmete kadar, başlangıçta ve sonda dolunay mesâbesinde olan,

Efendimiz Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem) ile, O'nun âlinin, ashâbının, ezvâcının, evlâdının ve ahbâbının üzerine olsun. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsûstur. Âmîn !

Bu risâleyi, şeyhimiz Muhammed Nûr (ticareti dâima olsun,len tebûr')'un huzûrunda okudum; o da tashîh etti ve bana, *<<Ey oğlum, Allah senin üzerine fetih ihsân etsin!>>* diye duâ etti. Sonra başımı okşadı ve Türk lisânıyla, *<<Aslah risâle olmuşdur. >>* dedi. Allah onun berekâtıyla bizi fayda-landırsın ve füyûzâtını üzerimize saçsın. Âmîn yâ Rabbe'l-Âlemîn!

Sene: 1289, 23 Ramazan (5 Kasım 1873.)

HAFIZ KÂNİ KARACA Rahmetullahi Aleyh



Âvâzeyi bu âleme dâvûd gibi sal

Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş

Kâni Karaca (d. 1930, Adana – ö. 30 Mayıs 2004, İstanbul), Türk hâfız ve mevlithan. İstanbul tilavet geleneğinin(Üsküdar Ağzı) son temsilcisi idi.

Kani Karaca 1930'da Adana'da doğdu, iki aylıkken bir kaza sonucu gözlerini kaybetti. İlkokulda okurken, aynı zamanda köyün imamı olan öğretmeninden ders alarak Kur'an'ı hıfz etti. 1950'de İstanbul'a geldi. Bir süre Sadettin Kaynak'la çalışarak üslup ve tavır bilgileri öğrendi. Dini musiki çalışmalarını daha sonra, üslup ve tavır yönünden çok etkilendiği Yeraltı Camii imamı ve hatibi ünlü Hafız Ali Üsküdarlı'nın öğrencisi olarak sürdürdü. Sadettin Heper'den kudümle usul vurmayı öğrendi, kendisinden ayrıca başta mevlevi ayinleri olmak üzere pek çok dini ve dindışı eser meşk etti. İstanbul'un musiki çevrelerinde çeşitli sanatçılardan yararlanarak musiki bilgisini ilerletti. Hafız Ali Üsküdarlı ve zamanın birçok değerli musikicisinin karşısında verdiği dini musiki sınavı ile icazet aldı; bu sınavdaki başarısı Kani Karaca'nın makam bilgisi ile yeteneğini kabul ettirdiği önemli bir aşama oldu.

Karaca 1950'lerin sonları ile 1960'lı yıllarda İstanbul radyosundan yayımlanan programlarda klasik fasıllardan çok seçkin eserler okudu. Her yıl Konya'da ve İstanbul'da düzenlenen Mevlana'yı anma haftaları ile İstanbul Festivali çerçevesindeki sema törenlerine naathan, ayinhan ve kudümzen olarak çalıştı. Yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen sayısız konsere ve mevlevi ayinine katıldı. Pek çok plak, CD ve kaset doldurdu.

Kani Karaca istanbul'un son kırk yılda tanıdığı en ünlü hafız ve mevlidhanlardan biridir. Doğaçtan okuyuş yeteneği gerektiren hafızlık ve mevlidhanlık ile, besteli eserlerdeki icracılığı onun okuyuculuğunun iki yönüdür. Mevlid, ezan gibi yazılı bestesi olmayan, ancak doğaçlama ezgilerle okunan dini musiki şekillerinden başka, Kur'an okuyuşunda da büyük

sanat gücü göstermiştir. Karaca, musiki eğitimi görmemiş din hocalarının yirminci yüzyılda artması sonucu hafızlığın Sanat yönü gitgide kaybolurken, dini musikinin geçen yüzyılda yetişmiş üstadlarıyla zamammıza kadar ulaşan seçkin gelenekleri izleyip geliştirenlerdendir. Onun musikiye en büyük katkısı, İstanbul'a özgü mevlid ve Kur'an okuma üsluplarını günümüzde de büyük sanat gücüyle yaşatmasıdır.

Karaca bugün kaybolmaya yüz tutmuş olan gazelin de çok usta bir yorumcusudur. Doğaçlama musıkide ezgi ile güfteyi her musiki şeklinin gerektirdiği ifadeye göre başarıyla kaynaştırır. Bariton sesiyle, pestlerde olduğu kadar tizlerde de perdelerin sesini falsosuzca vererek, makamların özelliklerini, seyirlerini ustaca gösterir. Belli bir makamın ses alanından çıkarak başka bir makamın ses alanına geçmek anlamına gelen geçki sanatını başanyia uygular, iç içe örülü, uzun ve kısa, uzak ve yakın geçkilerindeki makam, ezgi ve buluş çeşitliliği, okuyuş üslubuna ayırt edici bir özellik katar.

Kani Karaca dindışı musikinin de günümüzdeki büyük icracılarındandır. Çok geniş bir repertuvarı vardır. istanbul radyosundaki solo programlarında ve özel konserlerde okuduğu kar, murabba beste, ağır ve yürük semailer arasında ilk kez seslendirilmiş eserlerin sayısı bir hayli kabarıktır. Karaca, Münir Nurettin Selçuk'tan sonra yetîşen değerli icracılar arasında adı en başta anılan ses sanatçılarındandır.

Karaca 1950'lerin sonları ile 1960'lı yıllarda İstanbul radyosundan yayımlanan programlarda klasik fasıllardan çok seçkin eserler okudu. Her yıl Konya'da ve İstanbul'da düzenlenen Mevlana'yı anma haftaları ile İstanbul Festivali çerçevesindeki sema törenlerine naathan, ayinhan ve kudümzen olarak görev aldı. Yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen sayısız konsere ve mevlevi ayinine katıldı. Pek çok plak, CD ve kaset doldurdu. Karaca, Türkiye Hafızı Kuran ve Mevlithanlar Cemiyeti'nin de kuruluşuna katkıda bulundu. Kani Karaca, yakalandığı kanser hastalığı sonucu 29 Mayıs 2004'de İstanbul'da vefat etti.Ruhu Şâ'd olsun...

KUR'ÂN-I KERİM VE İLAHİLERİNDEN

[archiveorg HafizKaniKaracaR.aleyhIlahiVeKuranZiyafeti width=640 height=480 frameborder=0 webkitallowfullscreen=true mozallowfullscreen=true]

https://archive.org/download/HafizKaniKaracaR.aleyhIlahiVeKuranZiyafeti

CHİCO XAVİER (2010) Film

Bir medyumun hayatını izlerken farklı olan kişilerin karşılaştıkları durumu da gözden geçirebilirsiniz.

Yönetmen:Daniel Filho

Senaryo:Marcos Bernstein

Ülke: Brezilya

Tür:Biyografi, Dram

Rating:7.0

Vizyon Tarihi:02 Nisan 2010 (Brezilya)

Süre:124 dakika

Dil:Portekizce

Oyuncular: Natalia Soutto, Nelson Xavier, Ângelo Antônio, Matheus Costa, Tony Ramos

Çeviri: **Fügen Atasoy**

Özet

Chico Xavier ; sanatçı, yazar.

Asıl adı Francisco de Paula Candido Xavier'dir.

2 nisan 1910 yılında Pedro Leopoldo'da dünyaya gelen sanatçı, 30 haziran 2002 günü 92 yaşındayken yaşama gözlerini yummuştur.

CHICO XAVIER (2010 Brezilya) Brezilya'nın ünlü medyumu, şifacısı ve kitap yazarı; ölüleri görüp onlarla konuşabilen ve insanlara yardım eden Chico Xavier'in (1910-2002) yaşamını konu alan, altyazısını benim çevirdiğim, etkileyici bir biyografi filmidir.

Yaşlılık zamanında katıldığı bir canlı yayın programında hayatını anlatan ve sorulara cevap verirken geçmişe dönüş sahneleri ile çocukluğundan başlayarak tüm yaşamına tanık olduğumuz Medyum Chico'nun, ona rehberlik eden Emmanuel adındaki ruhun [Hz. İsa'ya verilen Emmanuel (Tanrı bizimle) sıfatıdır] yardımıyla diğer alemdeki ruhların yazdırdığı mektupları sevenlerine ulaştırması gerçekten ilginçti.

Kilise mensuplarının ve medyanın dışladığı Chico Xavier'in yaşamını konu alan bu filmi izlemenizi tavsiye ederim.

Ruh rehberi Emmanuel – Xavier'in açıklamasına göre- antik Roma'da yaşamış bir senatörmüş; sonra reenkarnasyon ile İspanya'da papaz olmuş ve en son Sorbonne üniversitesinde profesör olmuş. Ne kadar doğru bilemeyiz tabii.

Chico Xavier'in yaşamı boyunca 468 kitap yazdığı, 50 milyon adet satış elde ettiği ve tüm gelirinin hayır kurumlarına bağışlandığı bilgisini de eklemek isterim.

Kaynak: http://fugenatasoy.blogcu.com/chico-xavier-2010-biyografi-medyum/19794346

FİLM ALT YAZISINDA DİKKAT ÇEKEN BÖLÜMLER KARARTILDI

Bir insanın hayat hikayesi bir filme sığamaz.

Her yıla nasıl değer verilir

Yada her olayı dahil etmek yada yaşamdaki her insanı ne yapılmalı?

gerçek olacak mı ne yaşandığı ve yolculuğun temeli ile ilgili olduğu.

**

Anne, Benim canım annem. Her zaman sözünü tuttun. Gel. Bir kez daha yanımda ol. Seninle olacağım. Olacağına eminim.

- Beş dakika, bayım.

- Teşekkürler. B Stüdyosu, lütfen hazır olun!

- Biz hazırız.

- Tamam. Beyaz bir dengeniz var. Kamera 2, Kamera 3 Lütfen Bir buçuk dakika sonra yayında olacağız. Saulo Saulo, misafirimiz geliyor. Sessizlik! başlıyoruz, başlıyoruz! Sessizce lütfen. Yerinize oturun. Tanıtım videosunu başlat.

- Jenerik aksın!

- Yapıldı. Tanıtım videosu yayında. Dört, üç, iki İyi akşamlar bayanlar ve baylar, Şimdi size Hızlı Ateş programımızın yeni bölümünü sunuyoruz. bu gece bizimle yüzyılın en büyük, en tartışmalı Brezilyalı medyumu birlikte olacak

- Yayın odası dikkat

- Amerika, İngiltere ...Fransa, İtalya,İspanya ve Portekiz'de çok tanınan Chico Xavier

- Sar.

- Yapıldı.

1910 yılında,Pedro Leopoldo, Minas Gerais'den doğdu. Daha çocukken annesini kaybetti, İlk ruhsal deneyimini gençliğinde yazdı

- Kamera 1, onu göster.

- Chico mevcut merkezini 50'lerde Uberaba'da kurdu, Hristiyan Ruhsal Birlik Merkezi.

- 3 Milyondan fazla satan

- 2'ye söyle Saulo'da kalsın. satan Ruhsal deneyimlerini yazdığı 100'ün üzerinde kitap,

2'ye geç

- Saulo 2 de.

- Kendini çalışmalarına

- adadı

- Ondan ayrıl

Şimdi onu iğnelemeye geliyoruz. Ona hem deli hem de aziz dediler. Bir sahtekar mı yoksa bir fenomen mi?

Ruhlar gerçekten var mı?

Öldükten sonra yaşam bitiyor mu?

- Reytingler tavan yapacak.

- Bu gece bizimle,

- özel misafirimiz,

- Evet, evet. ***Francisco Cândido Xavier.***

- Bizim Chico Xavier.

- 1'e geç , 1'e geç.

İyi akşamlar, Chico. Sevgili misafirimizin kelimelerinden çok etkilendik Peruğu mu gördün,yoksa binek arabasını mı?

Bu şovunun beklentilerini karşılayamayacağımızı hissediyorum, bu yüzden ruh arkadaşlarımızın koruması altındayız Kamera 1 onda

- 1'i kes, onu kes.

- 1, Xavier'in saçına yaklaş. Bu mu?

Bu mu?

Ruhlara inanan tüm arkadaşlarım için dua ediyorum

Vivaldo! Vivaldo, çabuk gel, dedemiz **TV'de! Burada nezaketsiz olmaktan korkuyorum günlük hayatta böyle olmadığım için. Chico, yaşamını nasıl tanımlayacağını bilmek isterim: Fedakar, şüphelenilen, yanlış anlaşılan?**

- 2' ye geç. **Pekçok insan acı dolu anlardan geçer, Zulme uğramış olduğumu düşünmek fazla iddialı olur yalnış anladınız. Yani sizinki verici bir hayat?**

Şöhretli muhabirlerden farklı olarak Kelimeleri seçerken serbest olacağım Hayatımın arayış içinde olduğunu söyleyebilirim Huzur arayışında.

1'e geç ve yakınlaştır .

belli bir iç huzur Vermenin bir parçasının da bu olduğuna inanıyorum. Söylemeliyim ki, çocukluğumdan beri başkalarına yardım ediyorum.

**

"uysal, dindar, tatlı bakire Meryem bize sonsuza dek dua et Tanrı'nın kutsal anası, belki biz İsa Mesih'in yeminlerini hak ediyoruzdur. Sana haykırıyoruz, Kovulmuş Havva'nın çocukları olarak ...Hasret çektiğimiz sana, inleyip ağlıyoruz gözyaşları vadisinde..." Devam edin çocuklar! Yarayı yala. Daha ne bekliyorsun?

Hadi yala! İyi yap duydun, Sadece üç Cuma var. İyi yap! "İşte burada, savunucumuz, bağışlayıcı gözlerini bize çevir! Kovulduğumuzda İsa'yı görmemize izin ver ' İğrenç. Chico, büyükannene karşı itaatkar mıydın?

Tevazu bir erdemdir. Bunu bana sihirli bir kadın söyledi. O sihirli değildi, O bir şifacıydı . O ilaç verdi, Ama emri veren büyükannendi. Yakında herşey iyi olacak, İşkence sona erecek. Peki benim dilim sihirli mi?

Hayır Değil. Canını sıkan ne?

Büyükannemin çok zamanı kalmadı. Hepsi bu mu yani?

Yanımda olacağını söylemiştin. Yanındayım Duanı doğru et, İsa bana senin için bir melek gönderdiğini söyledi.

Ben melek istemiyorum! Sen bana fırıldağını göstermeyecek miydin?

Hah! Sende gerçekten birşeyler var, Chico! Chico! Neredesin,seni piç kurusu ! çok sürmez, geleceğim. Çok uzun ne kadar çok uzundur?

Chico! Ne yapacağı umurumda değil

- Chico!

- Herşey normalmiş gibi yap. Chico! Seni yaramaz nerdesin?

! Komşunun kızının öldüğü doğru mu?

Şuradaki Söndürülemeyen bir yangın gibi, bir sokak süpürgesi gibi, oradan oraya gitti. Çok çabaladı

- ve bak ne oldu!

- Ya Anne olmak için çok gençti, Yaşı geç. Hiçbir zaman geçmem Yaşı 35 ve hamile. Problem yumurtanın gelişmemiş olmasıydı. O ne oğul?

Bebek olması gerektiği yerde değildi! Sadece bu. İşte yine geliyor. Bunu nerden anladın ,çocuk?

Onu duvarın orada gördüm, ve adam bana söyledi. Bu ne evlat?

Doktor başka ne dedi?

Doktor değildi. Duyduğum sadece bir sesti. Rita! Şeytani birşey gibi görünüyor. Peder, Geçmişte çok günahım oldu. Chico, itiraf günlük ekmeğimiz değildir. Sen daha hiç cemaate katıldınmadın bile,neden günah çıkarıyorsun?

Ama çok günahım var. Yine mi?

Bu sefer ne oldu?

Karanlıkta birşey mi gördün?

Geceleyin birden ortaya çıkan sesler mi duydun?

Bana anlatmakla iyi ettin Bunlar şeytanın işleri.

Onunla bir alıp veremediğim yok. Tamam. Hadi sohbetimize geri dönelim Chico bunlar bir çocuğun kafasındaki şeyler. **Diğer herkesten farklı mı olmak istiyorsun?**

iyi bir Hristiyan olmayı mı tercih edersin?

Ben kimseye anlatmak istemiyorum. Kendime saklamak istiyorum.

O zaman iyi bir Hristiyan olmalısın.

Papa'ya bağlı Katolik Kilise'sinin, bir üyesi

Evet! Hristiyan olmak istiyorum. <u>Beni aşağı sürükleyen şeyden kurtulmak istiyorum.</u>

Doğru! Bu en iyi seçim. Ama iyi bir Hristiyan olmak kolay değildir.

Anladım Peder.

Yemin üstüne yemin ederim ki, iyi bir Hristiyan olacağım. Tanrı beni hayaletlerden kurtarsın istiyorum,

Böylece artık kimse bana kızmaz.

Sen altından yapılmışsın, Chico. Şeytan sana gelirse İsa'nın yanında olduğunu hatırla. Eve git ve dua et, Kafanı rahatlatacak ve şeytanı uzak tutacaktır.

- Tamam.

- Tanrı seninle olsun. Peder, Bay Pascoal size saygılarını gönderdi. Bu saçmalık da neyin nesi?

O öleli 10 yıl oldu. Ama ben onu dün gördüm. Hayır görmedin! Yalan söylüyorsun! Onun neye benzediğini bile bilmiyorsun. Onu gördüğünü sanmışsın! Peki eğer öyleyse, Onu hayal ettiysem, Alnında büyük bir iz olduğunu hayal ettim. A burada büyük bir köstebek mi var?

Evet Evet. Chico, dualarını usulunce yap! Düzgün dua et! Duydun mu?

Senden uzaktayım, Sana göz kulak olamam. Peder uzaklardayken ne yaparsın,

- Tatile mi gidersin?

- Tatil Para kazanmak için insanlara şans satarım. Burada Pedro Leopoldo'da para kazanma imkanı yok mu?

Evet var Ama ben nasıl olduğunu bilmiyorum.

- Hangi yöne gidiyorsun?

- Ben Beni aptal yerine koyma. Kötü bir çocuk olmadığını biliyorum. Ama diğer tarafa giden ruhları görme hikayesi nereden çıktı?

- Sen kafayı mı yedin, deli misin?

- HAYIR!

Ben çoktan rahiple konuştum. Deli bir çocuk olmak istemiyorum. Ljus'don'! Git ona yardım et João. Peki. Tamam, **Chico Fedakarlık yapmak zorunda olan insanlar vardır, hastalıkları iyileştirmek için ant içen, Şeytandan kurtulmak için. Kendi psikolojilerini korumak için Bu fedakarlığı yapacak mısın?**

- İstiyorum Peder

- çok iyi.

Tüm yapman gereken bu süreçte Kutsal Mary'e dua etmek

- Yüzlerce kez!

- Kutsa beni Ayin

- Kutsandın

- "...Kutsal Mary, Tanrının anası, biz günahkarlar için, şimdi ve

- ölüme kadar, amin."

- en kutsal ayin ol

- En kutsal ayin ol

- Doksanaltı. "Erdem dolu Kutsal Mary, Tanrımız kutsadı,

- Hadi, Chico! Öne git, git. Dua et evlat, dua! Doksan altı Şişt! Sen Elbiselerini hergün yıkayacağımı mı sanıyorsun?

Orda başka ne var?

Kahretsin! Kahretsin!

Babanın seni bana getirdiği güne lanet olsun Kahretsin!

Sanıyorum ki tüm kötü olaylardan sonra sen hep geliyorsun.

Dayanmalısın.

- Güçlü ol.

- Ben güçlüyüm. Şimdi ağlıyorum ama, Onun yanında ağlamıyorum. Bundan bahsetmiyorum. Seni bir süre göremeyeceğim. Sadece kısa bir süre. Bana bunu yapma. Yapma! Geçen sefer sözümü tutmadım mı?

Çünkü İnsanlar ya benden korkuyorlar yada benimle alay ediyorlar. Böyle söyleme Sana bir sır vermemi ister misin?

Çok cesur bir çocuksun bir dakika sen dokuz yaşındasın, E ne olmuş Sen en cesur ve en özel adamsın hem de tüm dünyada! Özel demek farklı demek mi?

Kimsenin duymadıkları duyup, görmediklerini duyduğum için mi?

Hayır. Tüm bunlar olduğu için özelsin. Farklı olmayı tercih ederim.

Tercih?

Diğer çocuklarla mı oynamak istiyorsun?

Evet anne Oyunlarına beni almayışlarından hoşlanmıyorum.

En kötü kısmı yakında sona erecek, Söz veriyorum.

**

Üvey anne vaftiz anne gibi olmaz, Hiç geri gelmeyeceksin. Buraya gel oğlum Maria Cândida

Nasılsınız bayan?

- Raimundo

- Selam. Luiza,

- Conceição

- Memnun oldum Geralda,

- Carmosina

- Merhaba. Lucia bebek olan, ve bu Francisco, gördünüz mü?

El arabasını sürmeyi sevdiniz mi?

- Ve Jose.

- İyi günler. Tüm aile tekrar birarada gibi görünüyor, João ve Maria'nın bütün çocukları! Kimse büyükanneyi özlemeyecek. Cidalia artık bizim, gördün mü?

João Bırak çıksınlar. Çok uzun zamandır ayrılardı, şimdi hepsi birlikte Haklısın. Hadi gir içeri. Benimle gel . Chico, bekle.

Şimdi bana izin verecek misin?

"...Portekiz Hükümdarlığı'ndan alındı, Hükümdarlığın çökmesine neden oldu."

Bu 1922 yılındaki bir yarışmanın makalelerinin birinden alıntı. Sınıfımızdan biri yazmıştı. Ve daha fazlası, şunu söylemekten mutluyum ki o makale onur ödülü aldı. Gel buraya, Chico. Francisco de Paula Cândido.

- Her zaman o!

- Yine mi o?

Ne oluyor burada?

Öğretmenim, Şu ruhlar meselesi . Bu aptalca ruhlar meselesi de nedir. Ben hiçbir zaman bu tür hikayeler uydurmam! Kalk ayağa Rosa ve doğru müdürün odasına git. Rosa, biz gerçekleri söyleriz. Chico sınıf arkadaşına yardım etmen hoş ama Yalan söylemiyorum. Yanımda bana yardım eden bir adam vardı.

Sende mi müdürün odasına gitmek istiyorsun?

Neden bir deneme yapmıyoruz?

Durun! Boş şeyler konuşmayı kesin! Durun! Durun! O burada. Yanımda. Tam burada. Peki o halde, Deniz hakkında birşeyler yazın. 'Pajdaki kum hakkında Yeter. Yeterince ileri gittiniz.

- İkiniz de doğru müdüre

- Bırakırsanız yazacağım! "Çocuklarım, Kimsenin yaradılışıyla alay etmeyin. Bir zerre kum neredeyse hiçbirşeydir, Tanrı'nın güneşini yansıtan küçük bir yıldız Üzerine basıldığında farkedilemeyecek bir tahıl hiç umulmayacak bir boyuta ulaşabilir Diğer zerrecikler zaman geçtikçe önemli bir hale gelebilir..." Jucelio?

Bu isimde birini tanımıyorum. Onu bilmiyorum. Evet madam. Doğru Mrs. Eulália, Babama söyleyeceğim. Sen söyle ben tekrar edeyim bakalım doğru mu anladım?

Ağrı arkada görünüyor, ama aslında ağrı akciğerde. Doğru Doğru, Mrs. Eulalia. Chico! Sorun nedir?

Kötü birşey mi oluyor?

Konuştuğunu duydum. Hayır Birşey olduğu yok. Kiminle konuşuyorsun?

Benim göremediğim kişi nerede ?

Aman Tanrım! Chi Chico bunları unuttu. Gel uzan. Uyumaya çalış. Yarın erkenden okula gitmelisin. Sen de bana inanmıyorsun, değil mi?

Kafandaki bu şeyler kötü yazılmış şeylerden geliyor.

Ama sen hasta değil misin?

Hadi bir anlaşma yapalım. Sadece benimle konuş. Baban senin dediklerini anlamayacaktır. Peki sen beni gerçekten anlıyor musun?

Buraya bak, bir çocuk ağladığında ya okul yüzündendir, yada iş yüzünden. Senin için durum farklı, değil mi Chico?

Gördüğün şeyler yüzünden olabilir. duyduklarından da,değil mi ?

Annemi çok ama çok özlüyorum! Döneceğine söz verdi ama şimdiye dek dönmedi

- Ama senin annen

- Hastanedeyken de söz vermişti Ve geldi. Şimdi yine gitti şimdiye dek hastanede Annen hastanede ne dedi?

Şimdi bizim böyle olduğumuz gibi. Ben oturuyordum o yatıyordu Hasta olduğu için inliyordu. Babam dedi ki Annem benim vaftiz annem Rita'ya gitmemi istiyormuş Seninle annem olduğunu varsayarak konuşabilir miyim?

Evet,evet. Seni onu sevdiğim kadar seviyorum. Bu yüzden herşeyi anlat bana Çocuklarını başkalarına veriyorsun Bizi artık istemediğinden mi?

Ben asla böyle birşey yapmam. Baban hepinize bakamayacağımızı düşündü. Ya ve annen dedi ki: "Öldüğümü söyleyen kim varsa, yalan söylüyorlardır'. Onlara inanma. Ben sadece uyuyor olacağım. ve geri geleceğim, sana geri geleceğim." Bunu o mu söyledi?

Evet söyledi. ve o geri geldi! Bana inanıyor musun?

İnanıyorum İnanıyorum evlat. İnanıyorum ki Birgün biri sana neler olduğunu anlatacak.

Bedeninden ayrılmış dostlarımız diyecek ki, sevdiklerimiz için döktüğümüz gözyaşları onları iyi edecek. Biz umutlarımızı onlara yansıttığımızda. Gözyaşları hafifleyecek Çok hatırlananlara. Gözyaşlarımız kızgınlığı yansıtırsa Tanrı katında, hemen anlayamadığımız şeyler bu gözyaşları yaşama zarar verecek, Bizimle birlikte olmayanlara da zarar verecek. Çok iyi, Chico. Şimdi Menezes de Assis kelimesine geçiyoruz.

Teşekkürler Saulo.

Chico, Hippi ve uyuşturucu çağındayız. Çoğu kişi hipnoz halindekilerin, uyuşturucu madde aldığına inanıyor. Senin düşüncen nedir?

Ben tinselcilik hakkında sadece kendim için konuşabilirim. Benim medyumluğum çocukken ortaya çıktı. Ve inanıyorum ki ailem bunu hiç kötüye kullanmadı benim üzerimde.

- kamera 2 stüdyo konuklarına

- 2, stüdyo konuklarına.

- Kamera 3'de.

- Kamera 3 stüdyo konuklarında Merak ediyordum

- iki kamera arasında, yavaşça

- Ortadan böl iki kamera arasında, yavaş bekle, yavaşça, zamanlamayı kontrol et.

- Kes 3'e git.

- 3 yayında. **Doktorun ve Emmanuel'in gözetiminde, Hayal gördüren ilaçlarla deney yaptım. İyi olacak O bir yolculuğa çıktı ve geri gelmedi. Orlando, Chico'ya dön! Tamam Chico'ya döndük.** Kamera 2 **Saulo. İnsan ruhunun bazı durumları. hayret verici olarak düşünülmemeli küçümsenmemeli Bugün hiç konuşmadık**

Erken çıktın değil mi?

Aradım seni ama yoktun.

- Neredeydin?

- Saklanıyordum,senin gibi. Aradığımda, evde olmadığını söylediler. Ben Apartman arafa benzedi. İşe geri dönmeliyim. Gerçekten onunla konuşmayacaksın. Neden ki?

Bir istek mektubu daha almak için mi?

"Anneciğim, Seni buradan görebiliyorum, Seni seviyorum, seni özlüyorum vesaire vesaire." Çaresiz bir anneye iyi gelecek standart bir metin. Bu Tomas'ın imzası! ya bizimle konuşmak isterse önemli bir mesajı olduğunu bilen biri Yeter, yeter!

- Lütfen konuş onunla,

- bu kadarı çoktan yetti! Bize zarar vermeyecek, lütfen Benzer bir imza ne olmuş ki?

! Benzer imza, ne yani?

Sen şey biliyor musun?

Biliyor musun?

"Bu sadece yarın sona erecek bir kabus mu?

" Ama bitmeyecek bitmeyecek. Evet bitmeyecek. Ben istedim ki acın biraz hafiflesin. Sadece bu. Mektubu almana rağmen hala huzurlu değilsin, değil mi?

Bu adam yada bir başkası bize kaybımızı geri getiremez! Anla artık! Lanet olsun! Bunu atlatmamızı çok istedim Birlikte, Orlando Ama Gittikçe birbirimizden uzaklaşıyoruz. gittikçe daha da uzağa

Sizce neden Plato, Aristotle, Aziz Augustine yada Kant gibi filozoflar diğer alemden bize çalışmalarını göndermiyorlar?

Onların fikirlerini tercüme etmek çok mu zor?

tüm saygımızla bayım. Onlarda mı fazlasıyla kahin?

Buna cevap verecek kişi ben değilim. Bu bir soru cevap programı,münazara değil! Lütfen beni mazur görün, Bunu yapacağımı düşündüyseniz ama, Emmanuel bana tarihde yazılan taşa yazılmış ilk kitabı, On Emir'i eklememi istedi. Musa'nın ruhu ile yazılan. Öylese insanlara diyebilir miyiz ki Emmanuel sizin ruh olan rehberiniz?

Evet ve daha fazlası Orlando, sana ihtiyacım var ve sen orada oturuyorsun! Hadi gel, senin görevini stajyere vermek zorunda kaldım! O bedenden ayrılmış biri, ruh da diyebiliriz,

- Benim kullandığım kelimeleri düzeltiyor

- Döndüm, döndüm. Benim davranışlarıma yardım ediyor

- Sınırlamalarımın üstesinden geliyor.

- Nasıl yani?

Ne?

Calm down. Aradığınız huzuru mu getiriyor?

Anladınız.

- Teşekkürler,

Chico.

- Yarın görüşmek üzere. Görüşürüz. Yarın görüşürüz. Kapan, Chico. Kapan ve hadi gidelim! Lucia'ya birşey mi oldu baba?

Lucia'da bir değişiklik yok. Hadi gidelim hadi, İyi olacak. Ben niye buradayım?

ne için Bakir olduğun için! Yolu biliyorum. İsteseydim, gelirdim! Biliyorsun, ama hiç gelmedin. Get down! Başla, Chico! Naber, João?

Chico oğlum. İlk sefer olduğu için, biraz utanıyor. Lea, buraya gel. Bu João'nun oğlu. Onunla ilgilen. Rahatlamaya ihtiyacı var. Gergin olduğunu sanmıyorum. Gel. Ona iyi geleceğini biliyorum. Bazı çocuklar böyle utangaç oluyorlar. Adam olduğu zaman bundan daha iyisini hakedecek. Tanrı'ya inanıyorum, Herşeye kadir Tanrı'ya, Cennetin ve yeryüzünün yaratıcısı, ve İsa'nın babası Tanrımız: kutsallıkla tasarladı, Bakire Meryem'den doğdu, acı çektirildi, "öldürüldü ve gömüldü;" Cehhenneme indirildi. "Üçüncü gün dirildi;" Cennete çıkarıldı

İnsanlık ve cinsiyet problemimiz var, Gözönünde bulundurmalı saygı duymalıyız. Söylememize izin verin, eğer insanın yapabilecekleri

- Sorunumuz olacak.

- Görme, duyma, beynin uçsuz bucaksız kaynakları, tat alma,

- Neyden bahsediyor?

- Dokunma duyusu

- Bu bir canlı yayın.

- El işi yapımı, Ayaklar. Tüm bunlar iyi emeller için , insanlığa verildiyse, bu potansiyel iyiliğe adanmalı,

- Tanrı'nın adına

- Şimdi ne söyledi?

Niçin cinsiyet ve diğer farklılıklar karanlığa mahkum olsun?

Lucia, Chico, Tamamen aklını kaçırdı. Maquiné'den şifacıları çağır. Ulu tanrım bize güç ver Lucia'yı ona musallat olan ruhtan kurtar. Seni pislik

- Yardım için buradayız

- Dışarı çıkın,çıkın! İlahi yardım almak için dua edip, yardım için buraya geldik Bedenine dokunmak ona iyi gelmeyecek. Chico! Kardeşini kurtar, kurtar onu Chico! Çık, git! Uzaklaş! Çık dışarı!Çık! Ona dokunmanın gereği yok, Chico.

- Bu sadece bir titreme.

- Çık dışarı! Çık! Kardeşimi affet. Sana bir fenalık yaptıysa eğer. Bağışla onu,bağışla onu. Ailenin değeri hakkında düşün, Anneni babanı, kardeşlerini. Anneni düşün, Sana bakıyor, o şimdi burada. Affet. İki annemi kaybettim, kardeşim de öyle. Affet onu. Yüce İsa'nın adına bırak onu. Yüce İsa. Şimdi daha iyi. Çok daha iyi. Tanrı'ya şükür! Ama Chico, Bu şekilde yapmamalıydın. Üzgünüm. Benden istedin ama Özür dilerim

- Duydum

- Ne duydun?

Duymaktan fazlası Hissettim. Biri seninle mi konuştu?

Bunun hakkında konuşmaya korkuyorsun, doğru mu?

Bunu söylediğinde İnsanlar her zaman seninle alay edecek

Sen bir medyumsun Chico.

Bu apaçık böyle. Tanrım, Senin yolundan gitmemiz için bize güç ver. Bize merhamet et, bize iman gücü ve bunun için sebep ver. Bizi arındır, ruhumuzu temizle senin ilahi hayalin. Duydun mu, Chico?

Dostane olmayan ruh burada. Onu göremiyorum, ama kalem ve kağıt istiyor. Daha önce böyle birşey yaptın mı?

Chico Ruhların söylediği şeyleri hiç yazdın mı?

Mektuplar ve metinler yazdım. Evet.

Tüm bunları yazdın. Annenden.

Yoruldun mu?

Kafan mı karıştı?

Sesini tanıyorum. Annemin mektubunu sen yazdırdın değil mi?

Evet. Kimsenin görmediği şeyleri görebiliyorum,

- Ben niye göremiyorum?

- yeni geldi. Ben diye sesini duymadım?

Bunu yapmam istendi. Kim istedi?

Gerçekten bilmek istiyor musun?

Sana ne olduğunu gerçekten bilmek istiyor musun?

Bu en çok istediğim şey. Yorucu bir çalışma olacak. Çocukluğumdan beri bunun üzerinde çalışıyorum. Bu doğru 3 Temel kural için hazırsındır. Ne kuralları?

İlki disiplin.

- İkincisi?

- Disiplin. Üçüncüsü?

Disiplin. Nasıl disipline olacağım?

Bunun üzerinde düşünmelisin.

Biliyorum İnsanlara yardım etmekten hoşlandığını biliyorum. Ama ızdırap çekeceksin Şüphe edecekler, hayranlıklarından ötürü mutlu olacaksın minnet duyacaklar, bazen de kızacaklar.

Kötü görünmüyor?

Şüphe ve kızgınlık her zaman hayatımda vardı. Peki, ben seni uyardım. Başlangıç için 30 kitap yazmalıyız. Otuz kitap?

Çok para kazanmıyorum. Kağıt ve mürekkebi nasıl alacağım?

Benim 13 tane kardeşim var! Babamın piyangodan para kazanacağını hatırladın mı ?

**

Bu arada sen kimsin?

Şeytan'ım! Sana yıllar boyunca çok kez söyledim. Farlı yüzlerde Farklı zamanlarda. Uzun zamandır ısrar ediyordun Chico, bana ve İsa'ya etmiş olduğun yeminleri unutmadım. İyi bir hafızam var. Kafasının üstünde taş taşıyan çocuğu hatırladın mı?

Artık hayatta değil. Şimdi çok şey öğrendim. Bana ne olduğunu anlayabiliyorum. Bunu anlak ve öğrenmek Ne diyorsun buna?

Ruh mu?

Onun adı Emmanuel. Gece gündüz kitap okuyorum. Perácio ve Carmem de bana çok yardım ediyorlar. Peracio ve Carmem's in tüm kitapları sana huzur veriyor mu?

Evet ben kendimde huzur buluyorum. Huzuru herkese götürmek istiyorum. İhtiyacı olanlara yardım etmekle başlayacağım. Biliyorum artık eski sen değilsin. Ama benim için hep öyle kalacaksın. Dikkat et: **Arkandan çok kişi gülecek. Biliyorsun değil mi?**

Şüphenelicek ve zulme uğrayacaksın. Bunu bir düşün. Benim iyiliğim için olduğunu biliyorum. Ama şimdi disiplinliyim, ve bir misyonum var: Diğerlerine yardım edip, ruhlar hakkında konuşacağım. Kilise buna karşı. ve benim peki özür dilerim, Eğer devam edersen, seni bir daha görmem mümkün olmaz. Bana kızgın olmanı istemiyorum. Değilim. Sadece iyi bir dost olduğun için. ve bunu bulmak öyle zor ki. Benim için dua eder misin?

Mutluluk ve iyilik, her zaman seninle olsun. Kutsal bakireye senin için dua ediyorum. Amin. Tanrı seninle birlikte olsun oğlum. Teşekkürler eski dostum! Katolik Kisesi içinde, gördük ki kitlelerin ruhlarındaki olağanüstü belirtiler cemaatin ruhlarının titreşimi imanın sebebidir.

Katolik Kilisesinin mucizelerine inanın, Fatima'nın kendini göstermesi bu ruhun maddeleşmesi değil mi?

Bağışlayıcı aziz ruhlar gördük papazlar cemaate ışığı gösterdi açıklanması mümkün olmayan şeyleri.

İlahi tüm manifestolar, kilise kanalı ile bize ulaştı, biz bunu uygarlığın anası diyoruz, hürmetimizin karşılığı.

Ruhlar bize öğretir ki Yorumlanın farklı aşamalarındayız ama biz İsa meshih'in gözünde tek bir aileyiz Hristiyan ispritizminde farklı değerlendirilmesine rağmen , Alan Kardec'in görüşü, birgün kiliseyi bırakacağız papazın bağışlaması ile, bir baba gibi, Çünkü medyumluk bizi çağıracak. Bu iş böyle başladı. Kasabanın her yerinde ondan bahsediliyor.

- Deli

- Sonunda delirdi Üşütük. Sadece ruhlarını dinlememizi istiyor.

Chico! Chico, buraya bak!!! Bu dünkü gazete Herşeyi söylemiş. İyileşmesi için yardım ettiğin tüm vakaları yazmış, verdiğin tavsiyeleri. Şiirin bile var! Şiir benim değil, Zé, İçimden rüzgar gibi geçti. Ama bu kadar da değil, gel yakından bak. Bu gece yapacağın çok iş var. Kesin öyle. Şimdi konuya gelelim.

Geceyarısına kadar herkesi burada tutacağım. Yaranın üstüne ot lapası koymalı ve İsa'nın gücüne inanmalısınız. Savaş esirine de güvenin. Teşekkürler küçük azizim. Sana ne verebilirim?

Bana değil Dr Bezerra. Sen yardıma ihtiyacı olanlara git, Cennet bize şükreder. Ruhsal yolculuğumuz için arkadaşımıza teşekkür ederiz. Bize yardım için buradaydı. Hepinize iyi geceler Tebrikler, Chico. İyi çalışmalar ve iyi geceler. Şimdi git ve dinlen, hadi İyi geceler. Chico, Sana bir hediyemiz var. Millet siz gidiyorsunuz ve ben hediye mi alıyorum?

Altair, içeri gir, Etrafta koşmayı bırakın! Dikkat, Dikkat Ne güzel! Bak Zé. Tüm çalışmalarımıza bak,

- Ne kadar güzel olduklarına baksana

- Şimdi Yolun yukarıya.

- Mr. Chico, bayım.

- Hizmetinizdeyim. Oğlumun yüzüne bir bakın, Yardımınıza ihtiyacımız var Bay Chico. Burası bizim evimiz bayım. Sen yerine dön ve bekle! Ben şu çocuğa ve babasına yardım edeceğim. Bu ev sadece senin değil. Biz daha sonra geliriz. Hayır sizinle şimdi ilgileneceğim.

- Tamam mı, Zé?

- Herşey yolunda. Paulo.

- Evet!

- Buzağılar ne tatlı değil mi?

İyi görünüyorlar efendim. Niye orada duruyorsun?

! Canım acıyor.

Kanamam var!

Bugün yazmamız gereken hala çok şey var. Yapamayacağımı görmüyor musun?

Gözüm hasta. İki gözün lüks olduğunu biliyorsun.

Gözünü aç

Where is the light?

Sağa bak. ya şimdi?

Aşağıya. ya şimdi?

Tam sağa. Gözlerinin bu kadar kötüye gitmesine nasıl izin verdin?

İşten dolayı Çok iş var efendim. Hiçbir iş buna neden olmaz. Ne iş yapıyorsun?

Halka hizmet ediyorum. Gün içinde etrafta Şimdi ofise gidiyorum Sonra Pazartesileri, Çarşambalar Cuma günleri gece seanslarımız, Perşembeleri çalışma grubumuz var. Geceleri boş zamanımda kitap yazıyorum. Bu halka hizmet değil. Bu kölelik! Ben bir ruh bilimciyim bir medyum. Ruhları gördüğünüze şüphe yok bu bozuk gözle ! Günde üç kez kullanacağınız bir göz damlası yazıyorum. İyileşmesi uzun sürer mi?

Üzgünüm ama bu ilaç sadece rahatlamanızı sağlar. Ciddi şekilde katarakt olmuş sol gözünüzde. Daha sık kontrol ettirmenizi ve kendinize daha iyi bakmanızı tavsiye ederim. Şuraya doğru geçer misiniz lütfen.

- Evet.

- Tanrı sizi esirgesin. Burada ne oluyor baba?

- Kumarda mı kazandın?

- Ondan daha iyisi. Benim oğlum sırada. Chico, sana bir tavuk getirdim. Teşekkürler, teşekkürler Bunu nasıl düzene sokacağımızı biliyorum. Kümese bir kapı koyacağız her ziyaretçi bize bir tavuk getirirse

- sonsuza dek zengin olacağız!

- hayır baba yapamayız. Bağışlar sadece ihtiyacı olanlara verilir. Ruhlar bunu sadece ete ve süte para ödemek zorunda olmadıkları

- için söylerler.

- Baba! Benim maaşım yeterli, ve başka işlerimiz de var. Sana yeter. Öldüğümde sana rehberlik edeceğimden emin olabilirsin. Şimdi sana bir şey söyleyeceğim sen de diğerine.

Peder, Chico diğeriyle kol kola girmiş.

Öbür taraftan mesaj aldığını sanan sesin demek.

Ben Rahibin bir dostuyum. Sizin de dostunuz olmalı.

Biliyorum. Karanlık ruh Şerrini ekmekte kurnaz ve baştan çıkarıcı.

Benimle irtibat kuranlar, sadece iyiyi öğretiyor. Kötülük uzakta tutuluyor.

EĞER ÖYLEYSE SÖYLE BANA: BURADA,TANRI'NIN KİLİSESİNDE, SİZE GÖZÜKEN RUHLARI GÖRÜYOR MUSUNUZ?

Bazı insanlar hayallerinizin mükemmele yakın olduğunu söylüyor. Onlarla hemfikir mi olmalıyım dersiniz?

Ben buraya birşey istemek için gelmedim. Sadece dostumu son kez görmek için buradayım.

Hoşgeldin. Hadi gir içeri! Sana yüz kere söyledim, Köpeğin yeri dışarısı. Defol! Çık git buradan! Carmosina! Burada seni bekleyen bir adam var'. Alışıldık dilencilerden biri değil. Mr. Francisco de Paula Cândido?

- Diğer adıyla, Chico Xavier?

- Evet?

! Ben adliye memuruyum ve size bir mahkeme celbi teslim etmek için geldim. Humberto de Campos sizi yasal olmayan yoldan zengin olmak ithamı ile dava ediyor hile! çoğu sizi sahtekarlıkla suçladı,

- Kamera 2 Saulo!

- uydurduğunuzu düşündükleri için.

- Emmanuel sizin ana rehberinizdi,

- Chico'yu göster.

- O hep sizinleydi

- bekle bir dakika. O şimdi burada mı?

Evet diyecek, ben de onu duyacağım. Benim yanımda ama kimse onu göremez. Aha. Bu yüzden bir yöne doğru bakıp duruyor Soruya geçelim

- Reverend'dan

- Konuşmacıyı göster Ayarla. Buna inanmıyor musunuz?

- Kaydet lütfen.

- Kamera.

- inanıyor musunuz?

- Hayır, ama orada birşey var ...her insan ölümünden sonra tekrar doğar. Tanrı ilk insan olan Adem ve Havva'yı yarattı. Onların da iki çocuğu oldu, Kabil ile Habil. Kabul edilebilir bir açıklama yapabilir misiniz, reenkarnasyona göre

- Habil ve Kabil nereden geldi?

- Soru şu olmalı: Habil ve Kabil'den sonraki insanlar nereden geldi. Adem ve Havva Kabul edebilirim.

- Senin sorunun ne adamım?

- Hiçbirşey ...ilk olarak teşekkür etmek isteriz Sözcükleri kardeşçe ve nazik. Ama ruh arkadaşlarmızın yardımıyla, bdeğerli bakanımıza mukaddes kitabın, IV. bölüm, 16 & 17.satırlarına bakmasını rica ederim. Kabil Habil'i öldürdükten sonra, ailesini terketti Selam, Gloria. Uzun zaman oldu Bir yıl, iki ay ve 10 gün. Burada ne yapıyorsun?

Birbirimize o kadar yakındık ki, Seninle sohbetlerimizi özledim. Buraya bunu söylemeye gelmedini, değil mi?

Ben Eduardo, hala hergün çok ağlıyor hem de çok. Bir kaza olduğuna yemin etti, etrafta maskaralık ederken, silah patlamış Oğlunuzu affedersek hapisten

- çıkacağını mı sanıyorsun?

- Hayır. Savcı her halukarda onun yargılanacağını söyledi Eduardo'yu çocukluğundan beri tanırsın. En iyi arkadaşını niye vursun?

Bir düşün bunu Bilmiyorum, sen söyle.

- Gloria, lütfen.

- Neden?

Sana yalvarıyorum Düşün bunu. Buraya bak,Lara. Ben de sohbetlerimizi özlüyorum. Ama oğlumla konuşmayı daha çok özlüyorum Herşeyi denedim. büyüyü, meditasyonu, Ruh çağırmayı, Herşeyi! Herşey. ve şimdiye dek elimdeki tek şey bir mektup, 10 satır Kocam sahte olduğunu düşünüyor. Ama senin, tek yapman gereken ziyaret günü arabana binip oğlunla konuşmak.

- Yapma Gloria.

- Anladın mı?

- Lütfen

- Anladın mı?

- Seninle konuşmama izin ver

- Bırak beni! Kısa bir ara vereceğiz. Duruşmadan önce. Bugün dua ile şeytanı kovacağız. Lütfen Sıraya girin, lütfen.

Çocuklarım! Lütfen oraya gitmeyin. Orası Tanrı'nın evi değil! Mucizeleri azizler gerçekleştirebilir, Chico gibi yalancılar değil. Tinselcilik düzenbazlıktır. Şeytanın, sevenlerini kaybedenleri ayartmak için tasarladığı en başarılı ve en gözalıcı sanatı.

Hasta kardeşlerimize burada İsa'nın sevgisi ile yardım edilmeli Kadınlara nazik davranın. Eğer ruhlar beni etkisi altına alırsa, İncili müjdele Bağışlayıcı Tanrım! Şu kızlara musallat olmuş ruhlara merhamet etme. Tanrım onları doğru yola sevk etmeme izin ver Şeytandan uzağa. Tanrım izin ver Onlara iyiyi ve kötüyü göstereyim. İncil'i al!

Al! Al! Tanrım affet beni, Chico! Tanrım beni bağışla. Seansa yarın devam edeceğiz. Bugünlük bu kadar. Chico Şu anda gazetecilerle konuşamam Haklısın, Biz gazeteciyiz. Ama o Amerikalı, Harry Dean Tanıştığımıza sevindim efendim. Ben, je suis français, Jacques Vrenel. Ben Fransızım,memnun oldum.

Amerika'daki bir yayın için geldik. Davanız orada ortalığı karıştırdı. Buradan kimse o makaleyi görmeyecek.

- New York Times'ı biliyor musunuz?

- New York Times, efendim Portekizce bile konuşamıyor. Hiçbirşey anlamıyor. Etkileyici Gel de kadını öp humberto de campos hakkında soru sor. Humberto de Campos ilk kitabınızda ölümünden önce övmüştünüz. Kim bilir Ruhunun neden bana geldiğini kim bilebilir. Dul kalan eşinin sizi suçlaması canınızı yakıyor mu?

kocasının adını kullanarak para kazandığınızı söylüyor Para?

Diğer taraftakiler birşey talep etmez. Ama o kabul etmeye hazır. Kocasının ruhunun yazdırdıkları ile tanındığınızı söylüyor, telif hakkını istiyor çünkü siz kocasının kendi eserini sadece kağıda dökmüşsünüz. Ama bu adil mi?

Ölmüş birine ödeme mi yapılır?

Ya ölümden sonra yaşam varsa?

Avukat böyle söylüyor. Özür dilerim Meslektaşınız tek kelime bile anlamadı. Avukat hakkında konuşuyor Okey sorun yok. Kibar ama zaman zaman can sıkıcı. Sorun değil,sorun değil. Afedersiniz. Aferdersiniz, afedersiniz Afedersiniz.

- Piyano çalıyor musunuz?

- Efendim?

Piyano çalışıyor musunuz?

Ah Keşke çalabilseydim O bir hediyeydi. Çalmayı öğrenmeye hiç vaktim olmadı. Siz gazetecilere ufak birer hediye.

- Teşekkürler.

- JEAN,SOR ONA. Evet, evet İrtibatınız olan ruha bazı sorular sorup,

- verdiği cevapları yazmanızı rica ediyoruz.

- Tabi olur Mali sistemin kamulaştırılması Her ülkenin gelirinin belli oranlara göre ihracat, emisyon bazlı bu yüzdelerle, düzenlenmesi takas olgusu yaratacak mı?

"Her ülkenin kendi iç dengesi dövizin dengesini korumada kilit rol oynar. Emisyona göre sermaye amortismanı ve iç borç geri ödemesi..." lütfen İngilizce yazın: Ruhlarınızın yaşayan dostlarımızın geleceklerini görme gücü var mı?

Hayatlar farklı seviyerlerde kesişirler. Nasıl ve neden buraya geldik?

Uyum sağlamaya hükmetme düşüncesi küçük tomurcukların oluşumunda

- hayvan embriyosunun "

-farklı alanlardaki pek çok gözleme dayanarak. evrim düşüncesini destekler" Est

-ce que vous avez du contact avec les esprits des personnalités de la literature française?

Comme, par example, Molière, Racine?

"Nous avons des auteurs qui I'ont dejà fait. Les lignes qui rejoignent dans ces..." Hoşçakalın İyi geceler. Chico?

Herşey yolunda mı?

İnsanlar, canlı canlı derimin yüzüldüğünü söylüyorlar. Maalesef, Kötü haberlerim var. Korkarım ki felç geçirdi. Yada ona benzer birşey Doktor kesin olarak söylemedi İnme olabilir dedi. Ama yakında uyanacak. Uyanacak İyi görünmüyor Uyanacak ama, kimseyi tanımayacak.

Doktorun dediği bu değil! Kimseyi tanımayacak. Yıllar boyu Kimseyi bilmeyecek! **İnsanlara şifa verdiğini söylüyorsun, Kendi kardeşini iyileştirmelisin.**

Etrafında niye bu kadar çok ruh var?

Arkadaşlarımız Tanrıya sormanın daha iyi olduğunu düşünüyor gitmesi için Aman Tanrım Herkesle konuşuyor ben işteyken çalışıp duruyor ve dinliyor, insanları sakinleştirip teselli ediyor. Kesinlikle. Bu nedenle huzuru hakediyor. Ama, bu arada bana bak. Babam Onun için çok zor. Onun acısının seninkinden daha fazla olduğunu mu düşünüyorsun gerçekten?

Yardım eli uzatmamıza izin ver böylece kardeşimiz sevgiyi hissetsin, gücümüzü hissetsin ruhunun ışığa giden yolu bulması için dua edelim. "Babamız, senin kutsal adına; krallık geldi; Yeryüzünde cenneti Bize günlük ekmeğimizi ver ve bizi bağışla, biz de bize karşı gelenleri bağışlayacağız. günaha girmemize izin verme; bizi şeytandan koru. Amin."

Oğlum Evladım! Kendi kardeşini bile iyileştiremedi.

Bezerra de Menezes ile irtibat kurduğunu söyledi. Yalan! Yalan! Yalan! Bezerra, Menezes Bezerra, bir yalan. Kardeşini kurtaramayacaksa bu irtibat neye yarar. Defolun gidin sizi aptallar. O kucaklandı. O kucaklandı.

Burada, David. Manşet "Chico kitaplarını gösterdi şans eseri yazdığı 'Hayalet yazıları'".

- Harika. Şuna bir bak!

- ve şuna?

- Bak, Jean

- Burada! Çok hoş, buna da bak! Makalenin ana fotoğrafı! Muhteşem! gel bak. "Görünüşe göre o bir aziz gibi fedarlık yaparak yaşayan bir adam. Onun kibri,her nasılsa , fotoğrafta kanıtlanmış, ve en önemlisi, onunla yaptığımız röportaj dolandırıcı olduğunu kanıtlıyor. Evet. Kim Chico Xavier'in dolandırıcı olduğunu söylemez?

"

- Güçlü bir sav.

- Ruh rehberi gerçekten var olsaydı onu kandırmamıza izin vermezdi. Chico'nun bize verdiği kitaba baktın mı?

Niye?

- Tamam bitirdim.

- Bak. Bunu kim yaptı?

Dunno Herşeyi doğru yaptık. **JEAN MANZON'A, HUZUR İÇİNDE GİDEBİLİRSİNİZ, EMMANUEL ARKADAŞIM DAVID NASSER'A BİR HEDİYE, EMMANUEL** Değerli okuyucum, Uzun zamandır beklediğin cevaplara Bu satırların sonuna geldiğinde ulaşamayacaksın. "

Chico Xavier bir sahtekar mı değil mi?" ve sen diyeceksin ki: 'Bu dergi için çok para ödedim ve hala bu gizemin bir sonu yok mu? ' Gizem hala duruyor, belki sonsuza dek gizli kalacak.' Resimler kötü ha?

En azından Amerikalı olduğuna inandığını dememiş. ne karışık. Neredeyse vaftizanamın çatalını özlememi sağlamış. Ve sen buna izin verdin. Kibir izin verdi. Chico, aşırılığı unut ve düşün. İyi tarafından bak. İsa çarmıhtaydı. Sen ise sadece "Cruzeiro" dergisinde. Haklısın, Cassiano. Bana kulaklığını ver. Elias Saulo'ya kulaklığını verdi. Patron programın devam etmesini istedi. Şu eski kanun: Sadece bittiğinde biter. Kitabın ruh tarafından yazıldığı kabul edilerek dava sonuçlandı

- Saulo, aile dramasına git!

- Misyonumuz polemik yaratmak olmamalı. Kargaşaya ihtiyacımız yok. Sırada bekleyen insanlar çok zamanımızı aldı. Chico, telefonla bir soru geldi Campinas'dan Alda: **"En sevdiğim kedim 6 ay önce öldü. Çok yalnızım. Ailem yıllardır benimle konuşmuyor. Geçen ay başka bir kedi aldım. Onu getirdiğim ilk gün, beni çok şaşırttı** aynı ölmüş kedim

- Its too much!

- Tati gibiydi

- Kediler ve ailenin reddi?

...acaba hayvanların da ruhu var mı bilmek istiyorum," Saulo'ya dön!

- "Reenkarnasyon olduysa."

- Kamera 2 Saulo.

- Sevgili Alda'nın sorusu

- Chico, Chico, Chico! Çok sevdiğimiz hayvanlarımızın anılarını uyandırdı

- Onda kal.

- EMMANUEL DİYORKİ, HAYVANLAR YAVAŞ YAVAŞ İNSANA BENZEMEYE BAŞLAR, İNSANLARIN DA BU MELEKLERE BENZEDİĞİ GİBİ. Kamera 3, biraz seyirci göster.

- Kamera 3, konuk seyircilerde. Her enkarnasyon yeni deneyimler

- Şimdi, Chico. Chico'da kal!

- getirir bazen , en gelişmiş ruh bile biraz durup nefeslenmek ister. Tinselliği nasıl böyle bozarsınız?

çaresiz insanları sıraya sokarak?

- Ben sadece istedin ki

- Altair,HAYIR! Not another word. Hayatımdaki en üzücü günlerden biri Sadece tek şey Üzüleceksin. bu kadar vermeye dayanan biri, arkasında karışıklık bırakan çaresizler ve ben. Kasabanın kalan insanlarına ne olacak?

Pedro Leopoldo'daki insanlar buraya barış getireceğini söylüyor. Emmanuel diyor ki Kimse geri dönüp yeni bir başlangıç yapamaz ama herkes yeni başlangıç yapıp farklı bir son yapabilir. CHICO YARDIMLARINDAN DOLAYI KINANDI Oğlum artık kimseyle konuşmayacak!

- Kimseyle!

- Artık dayanamıyorum! Chico hayatımızı böyle karıştıramaz. Onunla konuşacağız! Dışarı Altair'e karşı kaybetme demiştim sana! Baba Herkesten farklı birşey demedi aslında. Çok mu okuyorum?

Çocukluğumdan beri yazarları kopyalamıyormuyum?

- Altair'in ailesi!

- Kendini bu kadar nasıl kaybedebilir?

Onun için daha kötü olacak. Chico'nun demeye çalıştığı bu karışıklık, gece gündüz kapıda bekleyen insanlar, bu hiç bitmeyecek, bu ev onlara da ait gibi.

- Tanrı aşkına!

- Gazetecilerle konuşacağım. Onun kelimelerini suçluymuş algılamasınlar, O daha genç Gidecekler Chico! Anladın mı?

Bizim için kötü olacak.

- Pacheco mesela, kocam,

- Baba, sakinleş. O bile senin gibi, ama kapının zili veya telefon hep çalıyor, sürekli giriş çıkışlar, bu evde yaşamak cehenneme döndü. Chico, Sana söylemek istemedim. Ama ya sen gideceksin yada biz. Carmosina Yeni bir başlangıç geçmişten deneyimler getirir ama hafifleterek. Boş bir kağıt gibi, yeni bir yıl, yeni bir başlangıç. Belo Horizonte'ye 15 dakika kaldı. Uberaba'ya gidecek yolcular Tanrı seninle olsun.

- Cleide, Seni özledim!

- Yolculuğun nasıl geçti?

- Çok iyiydi.

- Herşey yolunda mı?

Tanrı'ya şükür iyi bir yolculuktu. Euripedes nasıl?

"Suçlarımızı affet, ve biz de bize karşı suç işleyenleri affedelim. Günaha girmemize engel ol; bizi şeytandan uzak tut. Amin." "Sevgili anneciğim, çok uzun süre uzakta olursam, yakında birlikte olacağımız içindir hem de daha uzun süreliğine. Ludi'ye söyle artık daha fazla yalnız kalmayacak. Ben hep onun yanında olacağım. Oradaki herkese dikkat et, ilgilen." Duydun mu, Ludi?

Ludmilla?

Elizabeta! Chico Biz Oğlumuzu kaybettik. Hayır, kaybetmediniz. O şimdi, İsa'nın havarilerinden biri. Mr. Felipe Neto. Teşekkürler. Tanrı sizi esirgesin. "Baba, yaptığımı bağışla. Arkadaşlarım, Carlos ve Flavio Antonio, birgün beni bara davet ettiler Ben bedeninden ayrılmış..." Simone Martins.

- Hayır, hayır, lütfen.

- Lütfen

- Alın lütfen.

- Hayır, hayır. Gerçekten almanızı rica ediyorum. Hepsi gerçekten çok hoş, sevgi dolu ve cömertçe Ama bu benim oğlum değil!

- Maria Celeste

- "Annecim", "Babacım"?

Biz hiç bu şekilde konuşmazdık, hiçbir zaman İsa'ya inanmadı. ve ben de size inanmıyorum! Bu bir şaka olmalı.

- Chico

- Evet, benim kızım Bu ilaçlar zamanında alınmalı. Doğru zaman ne zaman bilmiyorum. Anlamıyorum. Ruh arkadaşımız bunu bilebilir! İşte Bakın sizin için ne var burada. Ah Chico! "Sevgili anneciğim, Seni buradan görüyorum, Seni seviyorum. Seni özlüyorum. Yüce İsa'nın sevgisi muhteşem. Ben hayattayım, Bağlarımdan kurtulup gitmeliyim daha iyi olmak için. Burada bana iyi bakıyorlar. Vay canına Tomás Viana de Oliveira." Gel kızım.

- Chico! Nasılsın?

- İyi, doktor! Hazır mısın?

Kimsenin buna hazır olacağını düşünmüyorum. Prostatı görmeden buna emin olamayız, ama senin kroyucularınla inanıyorum ki iyi huylu çıkacaktır.

- O halde,ben hazırım.

- Sorun olmayacak. Hemşire gevşemen için sana birşey verecek. Tamam mı?

Sonra görüşürüz. Teşekkürler. Neden Arigó'ya gitmedin merak ediyorum En azından emin olurduk. Seni tamamen düzeltebilirdi. Cleide, doktorlar, çok şey biliyorlar Vasat birinin ameliyat yapmasının suç olduğunu düşünüyorum. Söyleme öyle Chico, Sağlığın için endişeliyim Endişelenme, Cleide. Emmanuel dedi ki birgün ruhum bedenimden ayrılınca Brezilya'daki herkes çok mutlu olacakmış. Ölmeyeceksin değil mi?

Seni biraz egzotik yaptığını düşünmüyor musun?

Bunu seninle tartışmamayı tercih ederim. En azından görüntüm bana ait. Geciktin, Chico. Uçağı kaçıracağız. Biz hiçbir zaman gecikmeyiz. Bu TV olayı benim için çok yeni. Kabul etmemeliydin neden ettin?

Emmanuel sana emretti. Tek kelime etme. Sen şu ruhları gören adam değil misin?

Biliyordum! "Uberlandia"dan . Seni gazetede gördüm. Görmüş olmalısın. Demek, beni"Uberlandia"dan tanıdın. Nasılsın?

Diğer tarafın nasıl olduğunu bilmek iyi, değil mi?

Ben burada dehşet içindeyim sense gayet rahatsın.

- Tanrım bize yardım et , bizi koru!

- İşte şimdi ciddi!

- İmdat!

- Niye bağırıyorsun?

Niye mi Hayatımız tehlikede. Pek çok insanın hayatı tehlikede. sen niye ayrıcalıklı olacaksın ki?

Hayatım tehlikede, Çığlık atacağım. Tanrım bana yardım et! İnancımı kanıtlamam için doğru bir zaman olduğunu mu sanıyorsun?

Dehşet içindeyim! Bir kaza olursa herkes gibi ben de ölebilirim! Hepimiz öleceğiz! O zaman ve sessizce öl. Tanrım, Tanrım! Bize merhamet et Acı bize. Tanrı'ya şükür!

- Amin!

- Amin!

Bize bugün bu fırsatı verdiği için İsa'ya şükürler olsun. Denir ki, nankörler unutur, ama bu gece çok uzun zaman önce, ben annem ile birlikteyken annem bana iyiliğin canlı bir örneğini yaşattı Eğer izin verirseniz Annemin duası gibi dua edeceğim. dört yaşımdan beri ettiğim dua

Tanrım, Cenneti yaratan, kutsal adına; senin ahiretin; öteki dünyada, Cennetteki gibi dünyada da Bie günlük nimetimizi ver. Günahlarımızı affet, bize bize karşı günah işleyenleri affedelim. Bizi günah işlemekten koru; Şeytandan uzak tut. ahiret adına Saulo'ya söyle de Chico ruhun dediklerini yazsın. Güç ve zafer ver sonsuza dek. Amin." Chico, senden ruh yazısı rica edebilir miyiz lütfen. Evet, tabi ki. Biraz müzik alabilir miyim?

Evet evet olur Müzik. İnanmıyor musun Azıcık bile de olsa?

Hayır! Tüm olanlardan sonra da mı. Biraz durmamızda sakınca var mı?

Lütfen! Mektupta yazılanlar sizi de diğerlerini de ilgilendiriyor, bu zor bir durum. Eşinize söyleyin, bir annenin sevgisi o kadar güçlüdür ki, Annem yolumu bulmamda bana yardım etti hatta öldükten sonra bile. Biliyorum ki eşinizde de yeterli sevgi vardır oğlunuzdan gelen mesajı anlaması için. Karım size ne anlattı bilmiyorum. Ama sorun onda değil, bende. Belki hafızam beni yanıltıyordur. Ama eşinizle konuştuğumu hatırlamıyorum. Ona bir mektup yazdınız. Ben bir postacı gibiyim. Tonlarca mektup

alıyorum. ve adreslerine teslim ediyorum. Deneme, deneme Uzay gemisi Excelsior dünyayı arıyor. "Ma Goya", beni duyuyor musun?

Ben, "Ma Góia," tamam. Dur anne. Bu bir telsiz değil. Bu bir uzay gemisi. "Ma Goya denmez" Devat et, Komutan Orlando. Komutan Orlando dünyadan konuşuyor. Beni mi okuyorsun Lieutenant Tomas?

Özür dilerim. Biliyorum bunu dinlemekten hoşlanmıyorsun "Ma Goya,tamam." Bunu Chico'ya hiç anlatmadım. Yemin ederim, hiç kimse bilmiyor. "Ma Goya. Ma Goya, tamam. Sevgili anne, canım babam. Tanrı sizi aydınlatsın. Çok huzurluydu. Hiçbir şey hissetmedim. Beni yaralayan tek şey sizin acı çektiğinizi düşünmem. Ben bir kazadan kurtarıldım..." Ne kazası?

Devam et. Lütfen. Devam. "Huzur burada ruh uçağında diğerlerine yardım etmemizi sağlıyor. Ben de sizden insanlara yardım etmenizi istiyorum. ve demek istiyorum ki Eduardo suçlu değil?!" Bu da ne?

! "Silahla koşturup duruyorduk, ikimiz de birşey yapmamışken, silah patladı ve kurşun bana isabet etti. Kimsenin suçu değil. Ama sonuç hala aynı Biliyorum, babam mahremiyeti sever, ama dedem babama diyor ki hastanedeki o gün, babama söylemek istemiş o hiçbir zaman kaçırmamış hiç kaçırmamış babamın yaptığı programları. dedm programları aptalca bulsa da, hepsini izlediğini söylüyor..." Baban gibi görünüyor "Dedem sana diyor ki, kelimeler onun ağzından çıkamamış. Binlerce öpücükler, Tomas." Açıklamaya çalışacağım. Tomas komadayken ben babamla birlikte hastanedeydim ve ve ben onunla konuşuyordum, ona sordum neden benim işimi küçümsüyorsun diye, Hiçbir şey söylemedi mi?

Onun için çok şey yaptım ama o izlemeyi reddetti ve şimdi Tomas Onlar Bu Nedir bu?

O iyi.

- O iyi aşkım Kurbanın ailesi davaya oğullarının ünlü medyum Francisco Xavier'a yazdırdığını iddia ettikleri bir mektup ekledi Bu mektupta, Tomas yada Tomas'ın ruhu, o ve şüpheli oynarlarken, silah rastgele ateş almış ve kurban vurulmuş. Kimlik belgelerin de görülebileceği üzere mektuptaki imza ile kurbanın imzası benzeşiyor, bu elyazısı uzmanları tarafından onaylandı. Sayın Savcı, Davacıya soru sorabilirsiniz. Belirtmek isterim ki önceki duruşmalarda şüpheliye düşmandınız , o şartlar altında gayet normaldi, ama yeni tutumunuz tam karşıt şekilde. Baskı ve zorlama altında mı.. tutumunuzu değiştirdiniz?

Hayır hiç değil. Biz tamamen kendi özgür irademizle hareket ettik. Siz ruhlara inanıyor musunuz?

Spiritualist misiniz?

Hayır ben ateistim. ve sonra?

Bir ebeveyn olarak çok zor Oğlumun katilinin önünde konuşup beraatini istemek Çok zor. Nasıl açıklayacağımı bilmiyorum, ama şimdi ikna Üzgünüm! Ama ikna oldum oğlumun oğlumun yazdığı mektubu okuduktan sonra. Bu benim oğlumun mektubu. Brezilya'nın adalet sisteminde hiç görülmemiş bir durum kurbanın katilini suçsuz bulması. Eminim jüri mektuptan etkilenmiştir, Bu genç adamı suçlamadığımız için Ölünün davaya müdahil olması üzücü bir gündü.

- Güne erken mi başladın?

- Görmüyor musun?

Bunlar mektup yığınları...İnsanlar bu geceki seansa katılacaklar. ve biz daha 200 mektubu yazamadık. tamam yazacağız Bana neden mektubu onlara verdiğini anlatmadın. Anlatmıştım. Herşeyi bildiğini söylemiştin. Bu bir cevap değil. İnsanlara verdiğim her huzur parçası Benim hiç sahip olamadığım huzura değer.

- Hiçbir zaman söylemedim

- Buna benzer birşey söyledin Hafızanı yokla. Bana yardım edecek misin yoksla başka bir rehber mi arayayım?

CHICO XAVIER 412 KİTAP YAZDI

40 MİLYON ADETTEN FAZLA SATTI

33 DİLE ÇEVRİLDİ

BREZİLYA'DA 30 KİTABININ YAYIMI ENGELLENDİ

TELİF HAKKI ÖDENMEDİ

TÜM GELİRLERİ HAYIR İŞLERİNE BAĞIŞLANDI

92 YAŞINDA 30 HAZİRAN 2002 TARİHİNDE 19:30 DA ÖLDÜ

BREZİLYA'NIN DÜNYA FUTBOL ŞAMPİYONASI'NDA BEŞİNCİ KEZ ŞAMPİYON OLUŞUNDAN 10 SAAT SONRA.. BREZİLYALILARIN ÇOK MUTLU OLDUĞU BİR ZAMANDA

Konuşmasından:

Kızgınlığımızı bize umutla yansıttığında, bedeninden ayrılmış ruhlar der ki, gözyaşları onlara iyi gelir. Bu yaşlar yolu aydınlatır.. büyük bir sevgiyle hatırlananları Ama gözyaşları kızgınlığı yansıtırsa Tanrı'nın gözünde, biz anlayamayız. Gözyaşları isyanı yansıtırsa gözyaşları yaşayanları da incitir, göçüp gidenleri de. Katolik Kilise'sinde, çoğunlukla ruhlarla görüşme kabul edilmedi Cemmat ruhların varlığını hissettiğinde tüm inançlılar kaderlerini İsa'ya bağladılar. Aziz ruhların bağışladığını gördük, ışığa doğru yol aldıklarını ...Ben o zaman bağırdım "Tanrım yardım et!" diye. Ve Emmanuel'in ruhu geldi.

- Bu sanki

- Uçağa mı geldi?

Bir tv programından gibi görünüyor ama bu gerçek

- O uçağa geldi

- Ruhun geldiğini gördünüz mü?

Onu göremeyin önünden geçti, kimse onu göremedi Ve bana sordu "Neden bağırıyorsun?

Ağladığını duydum ve yardıma geldim sorun nedir?

" Uçaktaki durum 20 dakikadır böyleydi. Ben de dedim kş: "Hayatımızın risk içinde olduğunu düşünmüyor musun?

" ve dedi ki: "Evet, ne olmuş?

Risk altında yaşayan çok kişi var, Senin ayrıcalığın yok değil mi?

". Ben de dedim ki: "Peki o zaman hayatım tehlikedeyse ben de çığlık atacağım!" ve başladım bağırmaya "Tanrım yardım et!" Ve herkes çığlık atmaya başladı. "Kazada ölmekten korkuyorum". Ve dedi ki: "İyi o zaman bari kibarca öl". Sus ve sessizce öl Böylece çığlıklarınla kimseyi ürkütmezsin. Tanrıya olan inancınla öl".

- Çok iyi

- Ve dedi ki: "Kibarca nasıl ölünür bilmek istiyorum". Tüm ruhların adına hepinize dua ediyorum, kardeşliğe yardımız için, Burada olduğum için, Ruhlar bize öğretti ki biz yorumlamanın farklı seviyelerindeyiz, ama İsa'nın gözünde tek bir aileyiz.

Kişisel olarak Hristiyan tinselliğinde olsak da, Alan Kardec'in anlayışına göre, bu alandaki çalışmalara medyumluk dendi, bu derinlemesine Hristiyanlıkta bulunuyor, ve biz Katolik Kilisesindeki çalışmalarımızı bizi baba gibi seven rahibin isteğiyle bıraktık

Cinsiyet ve insanlık konusunda karşılıklı saygı ile önem vermemiz gereken bir sorunumuz var. Diyelim ki İnsanoğlunun potansiyelleri, görme duyma, beynindeki büyük kaynaklar, mesela tat

alma, eller, ellerin yaptığı işler, ayaklar Eğer bütün bu potansiyeller insanlara verildiyse, eğitim için, zenginleşmek için, Diyorum ki potansiyeller Tanrı'nın adınadır, iyiye ve ışığa adanmıştır, Neden cinsellik değişik yollarla karanlığa itilip mahkum ediliyor?

Dört yaşımdayken, bana öğretilen bir dua ile sözlerimi tamamlamak istiyorum. "Cenneti yaratan babamız, senin adına kutsanmış; senin krallığın gelir; kutsallık tamamlanır, Cennette olduğu gibi dünyada da. Bize günlük ekmeğimizi ver. Ve günahlarımızı affet, biz de bize yapılan suçları affedeceğiz. Ve bizi günah işlemekten ; ve şeytandan koru . Güç ve zafer, sonsuza kadar, bizimle olsun. Amin. " Çok teşekkür ederim.

TÜRKLÜĞÜN ŞARTI KAÇTIR?

> Avrupa'nın ve dünyanın tarihinde Türklük ve Türk Müslümanlıkla eş değerdir. Ayrılık isteyen kardeşlerimizin derinlerinde yatan düşünce ve olumsuzluğun onlar için ne büyük kayıp olacağını tahmin etmeye gerek yoktur. Ayrılıktan doğan şey yokolmak ve tarihin derinliklerinde kaybolmaktır. Kültür zorlama ile oluşmadığı gibi bazı şeyleri kolay kazanmakta mümkün değildir.
>
> **İhramcızâde İsmail Hakkı**

Ali Yakup Cenkçiler, "zarif bir Osmanlı Beyefendisi" olduğu gibi Osmanlı'ya karşı sevgisi ve hürmeti ise bir başka. Osmanlı'ya hürmetine en büyük sebep olarak ise şunu gösteriyor:

Bizim Balkanlarda hem Müslümanlar, hem de Hıristiyanlar yaşarlardı. Türklükle Müslümanlık da aynı anlamda kullanılırdı.

Bir Hıristiyan Müslüman olunca ona "Türk oldu!" derlerdi. İslamın şartını sayarken, "TÜRKLÜĞÜN ŞARTI BEŞ" diye sayardık.

"Valla Azizim! Osmanlı Balkanları fethedip, oraları İslam'la müşerref kılmamış olsaydı, kimbilir, ben de şimdi Katolik bir Hıristiyan olarak kilisede haç çıkarıyor olurdum."

Hoca'ya Balkanlar'da Türk kelimesinin ne ifade ettiği sorulduğunda, yüzünde bir gülümseme belirerek yanıt veriyor:

"Bir Arnavut, Müslüman olduğunu belirtmek istediğinde 'Elhamdülillah Türküm' der.

Hocalar vaaz ederken 'Türklüğün şartları 33'tür' şeklinde konuşur.

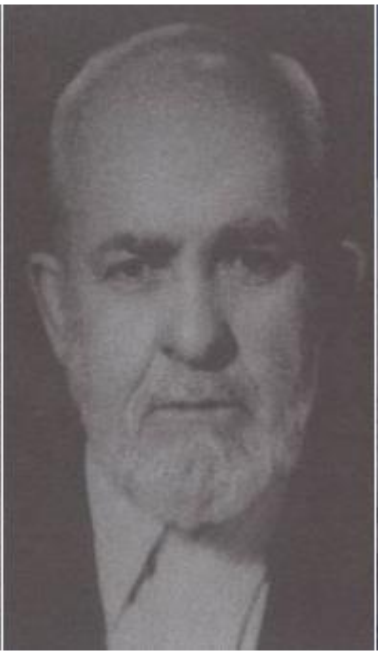
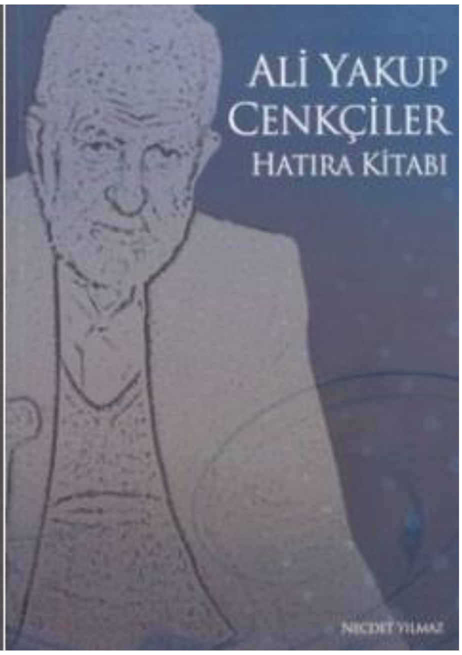
'Allah Türklükten ayırmasın.', 'Allah canımızı Türk olarak alsın.'
şeklinde dualar eder insanlar.

İşte azizim! Türk budur Balkanlar için."

Erişim: http://www.dunyabizim.com/Manset/11213/ihyayi-tercume-etmesi-istenince-ne-demis.html

"OSMANLI ARAPLARI SÖMÜRDÜ MÜ?"

Mustafa Atalar
Altınoluk /
21 Temmuz 2004

Libya'da Ali Yakup Hoca'dan bir tarih muhasebesi...

1970'li yılların sonlarına doğru, Libya'lıların uluslararası boyutta bir gövde gösterisine dönüştürebilmek amacıyla her yıl var güçleriyle çalıştıkları, ama pek çok katılımcıya da artık alışılmış ve bildik gelen bağımsızlık yıldönümü kutlamalarından birindeyiz.

Dünyanın değişik ülkelerinden binlerce katılımcının doldurduğu muhteşem salonda, farklı ırk ve milletlere mensup hatipler, arka arkaya kürsüye gelerek, önceden büyük bir titizlikle hazırladıkları anlaşılan, her biri birer hitabet örneği sayılabilecek nitelikteki konuşmalarını yapıyorlar, tebliğlerini sunuyorlar. Konuşmalar, anında belli başlı dillere tercüme edilip, kulaklıklarla dinleyicilere ulaştırılıyor.

Zaman ilerleyip, konuşmalar uzadıkça, dinleyici koltuklarında oturanların yüzlerindeki usanç ifadesi artık saklanamaz hale gelmişti. Bazı katılımcılar, hatibe ve kürsüye ilgilerini çoktan kaybetmişler, yanlarındaki yörelerindekilerle sohbeti koyultmuşlar, salondan yükselen uğultu konuşmacıların sesini bastıracak seviyeye ulaşmıştı. Gürültünün şiddetinden, sunucunun kürsüye davet ettiği son konuşmacının adı ve kimliği en dikkatli dinleyiciler tarafından bile anlaşılamadı. Saatler süren oturumların ve çoğu aynı minval üzere uzayıp giden nutukların ardından, kimsenin yeni bir konuşma daha dinlemeye tahammülü kalmamıştı.

Kürsünün arkasında olduğundan daha ufak tefek görünen, altmış yaşını aşkın bu gösterişsiz konuşmacı, bir yandan mikrofonu kendisine göre ayarlarken, bir yandan da dikkatle ve belli bir çaresizlik içinde kendisinden habersiz dinleyicileri süzüyordu.

Neden sonra, konuşma yapmaya hazırlanan, ama sesini duyuramama endişesiyle gürültünün dinmesini bekleyen, kimseden susup kendisini dinlemesini isteyemeyecek kadar nazik birini fark eden bazı insaf sahipleri, yavaş yavaş kendilerini toparlamaya, sohbetlerine ara vermeye, kendi aralarında konuşanları da susmaları için uyarmaya başladılar. Kendi aralarında konuşanların sayısı azaldıkça, salondaki uğultu her saniye biraz daha şiddetini kaybetti. Kürsüdeki adam, nihayet sesini duyurabileceğine kanaat getirmiş olacak ki, mikrofona biraz daha yaklaşıp, sözlerine başladı:

- Değerli Hazırun,

Burada saatlerdir çok yararlı ve güzel konuşmalar dinledik. Tahammül sınırlarınızı daha fazla zorlamamak ve sizin gibi sahasının gerçekten uzmanı bilim adamları, araştırmacılar önünde haddimi de aşmış olmamak düşüncesiyle ben meramımı kısa bir fıkrayla anlatıp, kürsüden inmek İstiyorum.

Fıkra sözünü duyan dinleyicilerin dikkat kesilmesiyle, salonda sinek uçsa vızıltısının duyulabileceği tam bir sessizlik hakim olmuştu. Hatibin pek de gür olmayan sesi, artık koca salonun her köşesinden rahatça duyulabiliyordu.

-Efendim, adamın birine adını sormuşlar. Adam, kibirli bir eda ile adını sorma cüretinde bulunanlara karşı şöyle bir kasılmış ve isminin son hecesini bir hayli uzatarak **"Benim adım Yakuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuup!"** demiş. Sonra yanındaki kişiye: **"Peki, senin adın ne birader? "** diye sormuşlar, O da **"Vallahi ne desem bilmem ki... Benim adım da onunkinden ama, o kadar uzun boylu değil, benim adım sadece Yakup!"** demiş.

Muhterem arkadaşlar! Benim adım Ali Yakup... Yani Ali Yakuuuuuuuuuuup değil, Sadece Ali Yakup...

Kimsenin tanıyıp bilmediği bu beklenmedik hatibin, umulmadık fıkrası, ciddi ve bilimsel konuşmaların ardından herkese ilaç gibi gelmişti. Başka bir zaman anlatılsa, ufak bir tebessümle geçiştirilebilecek nitelikteki bu basit fıkraya, ağır-oturaklı ilim ve fikir adamları, ciddi bürokratlar bile, sağa-sola, öne arkaya kaykıla kaykıla, adeta kendilerinden geçercesine kahkahalarla gülüyorlardı. Biraz önce gürültüden konuşmasına başlayamayan hatip, bu sefer de konuşmasını sürdürebilmek için kahkaha tufanının dinmesini beklemek zorunda kalmıştı. Ortalık biraz sakinleşince sözlerine devam etti:

- Benden önce kürsüye gelen değerli ilim ve fikir adamları, Libya'nın yabancı düşmanlardan, İtalyanlardan nasıl kurtulduğunu ve kahraman Libya halkının, zalim dış düşmanlara karşı nasıl amansız bir bağımsızlık mücadelesi verdiğini değişik yönleriyle uzun uzun anlattılar. Söylenenlerin hepsine katılıyorum. Duyduklarımdan çok etkilendim ve yararlandım. Bu konu üzerinde ne kadar çok durulsa yine de azdır. Bir milletin, ülkesini işgal eden yabancılara karşı verdiği özgürlük mücadelesi, gerçekten büyük ve önemli bir iştir. Özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerini, bu mücadelelere kanı, canı pahasına girenleri, her zaman iftiharla, minnet ve şükranla anmak, yabancı düşmanların ülkeden sürülüp atılmalarının yıldönümlerini her yıl bayramlarla kutlamak, çekilen acıları, katlanılan fedakarlıkları yad etmek, gelecek nesillerin boynuna borçtur.

Bunların hepsi iyi hoş da, bana yine de bazı şeyleri unutuyormuşuz, gözden kaçırıyormuşuz gibi geliyor. Geçmiş tecrübelerimiz bize, yabancı düşmanı ülkeden kovmakla, ne yazık ki her şeyin hallolmadığını, aksine esas işin ondan sonra başladığını gösteriyor. Neden derseniz, yabancı düşmanı teşhis etmek kolaydır. Çünkü o her şeyiyle senden farklıdır, bellidir ve karşındadır. Gözler onu hemen tanır, akıllar anlar. **"Bu gavurdur!"** dersin, tavrını alırsın. Varını yoğunu ortaya koyar, ülkenden siler atarsın ama, onun arkada bıraktığı kuyruklarıyla, aldatıp kandırdıklarıyla, zehirledikleriyle, fikren iğfal ettikleriyle karşı karşıya kalırsın. Bunları tanıyıp teşhis etmek çok zor olduğundan, bunlarla mücadele de kolay değildir. Gözler bunları tanıyamaz afallar kalır, akıllar anlayamaz şaşırır kalır. Bunlar senden görünür, adı, sanı, dili, kılığı, kıyafeti sana benzer ama senden değildir; aksine sana düşmandır. Seni hiç bir yabancı düşmanın vuramayacağı yerinden vurur. Öz vatanında hayatı sana çekilmez hale getirir.

Asırların birikimi olan maddi, manevi, sosyal, kültürel değerlerini, varlıklarını ve en önemlisi geleceğin demek olan nesillerini elinden alır, helak ve heder eder; dünyanı ve ahıretini cehenneme çevirir.

Cenab-ı Hakk bunları Bakara Suresi'nin 204 ve 205. ayetlerinde şöyle tanıtıyor: **"İnsanlardan öyleleri vardır ki; dünya hayatına dair sözü hoşuna gider. Hatta böylesi, kalbinde olana (samimiyetine) Allah'ı da şahit tutar. Halbuki o, düşmanların en yamanıdır. O, bir iş başına geçti mi, yeryüzünde ortalığı fesada vermeye, harsı ve nesilleri kökünden kurutmaya çalışır. Allah ise fesadı sevmez."**

İşte değerli arkadaşlar, esas kazanılması gereken mücadele, bu mücadeledir! Bu mücadeleyi kaybeden milletlerin varlıklarını ve kimliklerini koruyabilmeleri mümkün değildir! Ne mutlu bu mücadeleyi de kazanabilenlere!

Söyleyeceklerim bundan ibaret... Hepinizi hurmet ve muhabbetlerimle selamlarım...

Hemen hemen hiç kimsenin tanıyıp bilmediği, bu meçhul ve gösterişsiz adamın, basit bir fıkra temeline dayandırdığı ilginç konuşması, herkesi derinden etkilemişti. Biraz önce kahkahadan kırılan dinleyiciler, şimdi de yüzlerindeki duygulu ve düşünceli ifadelerle ve ellerini patlatırcasına, onu ayakta alkışlıyorlardı.

Sahildeki lüks otellerden birinin bahçesinde, Kuzey Afrika baharlarının o tatlı ılıman bir ikindi sonrası... Güneşin batmasına daha bir hayli zaman var. Ama konferans davetlileri, onurlarına verilen kokteyl nedeniyle, bahçeyi çoktan doldurmuşlar bile...

Hiç tanınmadığı bir yerde yaptığı kısa konuşmasıyla birdenbire herkesten daha popüler hale gelen konferansın son konuşmacısı, daha bahçeye adımını atar atmaz yoğun bir ilgiyle karşılaştı. Kimisi uzaklardan **"Ali Yakuuuuup!"** diye el sallayarak gündüz anlattığı fıkrayı çağrıştıran bir şekilde kendisini selamlıyor, kimisi yanına gelip halini hatırını soruyor, hararetle elini sıkarak tebriklerini iletiyor, kimisi de meraklı sorularla bu garip yabancıyı tanımaya çalışıyordu.

Ali Yakup Hoca ise, bir yandan bu teveccühlere uygun mukabelelerde bulunuyor, bir yandan da her zamanki tatlı muzipliğiyle beraberindeki heyet arkadaşlarına:

-"Yahu azizim, baksanıza buralarda biz bayağı meşhur olmuşuz. şöhret felakettir derler, sakın başımıza bir şey gelmesin!" gibi sözlerle takılmadan edemiyor; **"Öyleyse sen de uslu dur Hoca!"** diyenlere de, **"Azizim, durabilsem duracağım, ama elimde değil duramıyorum. Ne yapayım, söylesem dilim yanacak, söylemesem içim yanacak!"** türünden cevaplar yetiştiriyordu.

Bir ara, kalabalık maiyetiyle beraber Libya'lı bakanlardan birisi de Hoca'nın bulunduğu gruba katıldı. Tavırlarından onda da, konferanstaki sıra dışı konuşmayı yapan bu garip yabancıyı daha yakından tanıma arzusu uyandığı seziliyordu. Kısa bir hoşbeşten sonra:

- Efendim, duyduğum kadarıyla, Türk heyetindenmişsiniz... Akademisyen misiniz, yoksa Devlet Memuru mu? diye sordu.

- Hiç birisi değil, beyefendi! Ben bir fabrikanın muhasebe servisinde çalışan, kendi halinde biriyim. Hiçbir resmi sıfatım ve görevim de yok! Lutfetmişler heyete beni de dahil etmişler, ben de görev kabul edip, geldim.

- Ama nasıl olur? Peki Arapça'yı bu kadar güzel konuşmayı nerede öğrendiniz? Herkesin sahip olamayacağı bu derin bilgiye, bu geniş tetebbuata, bu engin kültüre nasıl sahip oldunuz?

- Efendim, ben aslen Kosovalıyım, yani Arnavut'um. Tahsilimi Mısır'da tamamladım. Yıllarca Kahire Üniversitesi Kütüphanesi'nde görev yaptım. Çok büyük alimlerle ve çağımızın önemli fikir adamlarıyla tanışıp, onlardan istifade etme şansını yakaladım. Ömrüm hep kitaplarla, okumakla ve okutmakla geçti.

- Peki madem Arnavut'sunuz, ne diye Türkiye'ye yerleştiniz? Niçin kendi memleketinize dönmediniz? Neden Mısır'da kalmadınız veya başka bir Müslüman ülkeye göç etmediniz?

- Sayın bakan, bana göre dünyada Kosova'dan daha güzel bir memleket yoktur. Ama ne yapalım ki, oralar çoktan Müslümanların elinden çıkmış, kafirler tarafından istila edilmiş. Dinimiz daha kıymetli olduğu için, hicret etmek zorunda kaldık. Dinimi özgürce yaşayabileceğim başka bir ülke de bulabilirdim ama; benim ta küçüklüğümden beri tek idealim, kendimi Türkiye için ve Türk milletine hizmet etmek üzere yetiştirmekti. Çünkü ben, hidayetimi Allah'ın lütfu ile Türklere borçlu olduğuma inanıyorum. Eğer Türkler oralara gelmeseydi, ben de atalarım gibi Katolik olarak kalacaktım. Bizim Balkanlarda hem Müslümanlar, hem de Hıristiyanlar yaşarlardı. Türklükle Müslümanlık da aynı anlamda kullanılırdı. Bir Hıristiyan Müslüman olunca ona "Türk oldu!" derlerdi. **İslamın şartını sayarken, "TÜRKLÜĞÜN ŞARTI BEŞ" diye sayardık.**

-Ama Hocam, o devirler artık gerilerde kaldı. Herkes biliyor ki: bugün Türkiye'de Müslümanlık eskisi gibi güçlü değil!

- Azizim! Az veya çok, şöyle veya böyle her yerde Müslümanların durumları birbirine benziyor. Bazı ümit verici gelişmelere rağmen, çoğunun dini de, dünyası da tehdit ve tehlike altında. Nerede olursa olsun, İslamın ve Müslümanların lehine olan gelişmeler beni hep mutlu eder, aleyhine olan gelişmeler de üzer. Ben dinim için, yani Müslüman olarak yaşayıp, Müslüman olarak ölebilmek için, doğup büyüdüğüm yerleri terk ettim ve anavatanım bildiğim Türkiye'ye hicret ettim. Bazıları için belki öyle olmayabilir ama, bu din benim için her şeyden daha kıymetli. Allah muhafaza, farzımuhal o ülkede tek bir Müslüman kalmasa bile, benim Müslüman olarak kalmam, orada İslamın ve Müslümanların yücelmesi için çalışmam gerektiğine inanıyorum. Bana göre, Müslümanların tüm sorunlarının kaynağı ve başlarına gelen bütün felaketlerin ana sebebi, Allah'ın dinini ve Kitabını layıkı vechile anlayıp, yaşayamamaları. Ama bugün böyle diye, bu hep böyle sürüp gidecek değil. Geçmişe baktığımızda, islamın zaman zaman güçlenerek, zaman zaman zayıflayarak günümüze kadar geldiğini görürüz. Hiç kimseye ihtiyacı olmayan Allah'ın, her toplum için aynı olan, şaşmaz ve değişmez kanunları var. O bu kanunlarını kimse için de değiştirmez. Allah, Kur'anı ve islamı en iyi şekilde anlayıp yaşayan toplumları, milletleri yükseltir, onlara dünyada da ahirette de izzet ve şeref, ululuk, saadet ve hadsiz hesapsız nimetler bahşeder. Yüz çevirenlerden de nimetlerini çeker alır, Bu hep böyleydi ve kıyamete kadar da hep böyle sürüp gidecek. Dünkü izzet ve nimet devirleri kalıcı olmadığı gibi, bu günkü sıkıntı, bela ve musibetler de inşallah devam edip gitmeyecek. Kullarının hallerine göre, Cenab-ı Hakk nimetlerini sürekli değiştirir. Geçmişi idealleştirmenin veya kötüleyip yerin dibine batırmaya çalışmanın bize hiçbir yararı olmaz. Ama geçmişi iyi tanıyıp, iyi analiz etmeliyiz. Nereden geldiğini bilemeyenler, hiçbir yere gidemezler. İçinde bulunduğumuz bu çukura nasıl düştüğümüzü bilemezsek, nasıl çıkacağımızı da bilemeyiz. Yaşadığımız olumsuzluklara,

sıkıntı ve problemlerimizin büyüklüğüne bakıp asla ümitsizliğe de kapılmamalıyız. Sorunlar ne kadar büyük ve karmaşık olursa olsun, Allah'ın yardımıyla Müslüman onun çözümünü mutlaka bulur. Geçmişte olduğu gibi, gelecekte de Allah'ın Müslümanlara büyük lütufları olacaktır. Hatta bugünün ve yarının, bilimsel ve teknolojik gelişmelerini nazarı itibara alırsak, önceki Müslümanlara nasip olmayan, onların hatırından hayalinden bile geçmeyen nimetlere bizler erişebiliriz ve erişmeliyiz de.Yeter ki biz, o lütuflara layık olmaya çalışalım, gerekli hazırlıklardan, gayret ve fedakarlıklardan geri durmayalım. Tarihe bir dönüp bakın, ne göreceksiniz? Türkler de Araplar da ancak İslamdan sonra ve İslam sayesinde, dünyayı hayran bırakan köklü, kalıcı ve güçlü medeniyetler kurabilmişlerdir. İslamdan önce her ikisi de göçebe toplumlardı. Gerçi Türkler, İslamdan önce de batıya sayısız akınlar yaptılar, önlerine gelen engelleri seller gibi yıkıp geçtiler, batıda devletler de kurdular ama; oralarda kendileri de, devletleri de kalıcı olamadı; eriyip, yok olup gittiler. Ama Müslüman olduktan sonra, islamı götürdükleri her yerde hüsnü kabul gördüler. Az iken çok oldular. Osmanlılar Söğüt'e üçyüz çadırlık bir aşiret olarak geldiler, sonra Allah'ın yardımıyla Türklüğün ve Müslümanlığın mührünü, silinmez biz şekilde üç kıtaya vurdular.

- Hocam, hepsi iyi güzel de, Türklere biraz iltimas geçiyorsunuz gibi geldi bana! Adamları neredeyse göklere çıkardınız. Biraz abartmıyor musunuz? Biz de tarih okuyoruz. Yıllarca onların hegemonyası altında kalmışız. Bize az zulüm ve haksızlık yapmamışlar. Bizi az sömürmemişler.

- Siz de mi böyle düşünüyorsunuz?

- Nasıl düşünelim hocam! Bunlarla ilgili ciltlerce kitap , sayısız yayın basılmış.

Ortada tarihi gerçekler var.

- Evet, dedi hoca, tarihi gerçekler güzel bir söz. Ama tarihi doğru yazıp, doğru okumalı ve doğru yorumlamalı. Maksatlı propagandalara aldanmamalı. Sağlam ve doğru kaynaklara, gerçek olaylara, sağlıklı yorumlara dayanan bir tarih bilgisi ve şuuru, hem günümüzdeki problemlerimizin, dertlerimizin sebeplerini daha iyi anlamamıza , hem de bunlara daha gerçekçi ve kalıcı çözümler üretmemize yardımcı olur. Çarpıtılmış tarih anlayışları ise dertlerimizi, problemlerimizi daha da içinden çıkılmaz, çözülemez hale getirir.

Laf arasında hocanın gözü, tam karşılarında duran, sahile çok yakın küçük bir ada

üzerindeki bir kaleye takıldı. Bakana kaleyi işaret ederek sordu:

- Söyleyebilir misiniz bana? Şu küçücük ada üzerindeki dev bina da neyin nesi?

- Ha şu mu? O bir İspanyol Kalesidir üstad.

- İspanyol Kalesi mi? Allah, Allah... İspanyol Kalesinin burada işi ne? İspanyollar

bu kocaman kaleyi, bu küçücük ada üzerine niye yapmışlar? Bunca zahmete, emek ve masrafa neden katlanmışlar acaba?

- Neden olacak üstad? Elbette buraları istila etmek için!

- E istila edebilmişler mi?

Hocanın şaka ettiğini sanan bakan, gülerek:

- Üstadım galiba şaka ediyorsunuz. Eğer istila edebilselerdi, şimdi biz burada olabilir miydik?

Adamlar sekizyüz yıl İslam hakimiyetinde kalan İspanya' da, Endülüs'te bile bir tane Müslüman bırakmamışlar, bize mi acıyacaklardı.

– Öyleyse neden istila edememişler?

Bu soru karşısında herkes derin bir sessizliğe gömüldü. Cevabını oradaki herkesin gayet iyi bildiği ama, sonuçları üzerinde herhalde hiçbirinin yeterince düşünmediği bu soru hepsini şaşırtmıştı. Sorunun cevabını da sorandan bekleyen bakışlardaki şaşkınlığı, ilgi ve merakı fark eden Hoca, ağır ağır konuşmasını sürdürdü:

– Eğer sizi sömürdüğünü, zulüm ve haksızlık yaptığını iddia ettiğiniz Türkler buralara gelmeseydi; Oruç Reis'ler, Turgut Reis'ler, Barbaros'lar yetişmeseydi, Endülüs gibi bu topraklar da İspanyolların eline geçmiş olacaktı, öyle değil mi? Sizler de şimdi benimle Arapça konuşamayacak, adınız Müslüman adı, dininiz de İslam olmayacaktı. Yani adınızı da, dilinizi de, dininizi de o sizi sömürdüğünü iddia ettiğiniz Türklere borçlusunuz. Bunlar az şeyler midir?

Aradan birisi, çokbilmiş bir eda ile ve biraz da, bu açıklama karşısında sıkıştığını düşündüğü bakanının gözüne girmek istercesine hemen atıldı:

– Peki üstad, bizi sömürmediler mi?

– Azizim, o zaman Arapların Osmanlılar tarafından sömürülebilecek nesi vardı?

Petrolü mü, kıymetli madenleri mi, yoksa mümbit toprakları mı? Çevrenizdeki Osmanlı eserlerine bir bakın! Aldığı vergiden kat kat fazlasını, Osmanlı buralarda yatırım olarak bırakmış!

Bakanının hoşuna gidebilecek bir şeyler söyleme konusunda, kimseden geri kalmaya tahammül gösterememenin aceleciliği içinde bir başkası:

– Yaptıkları zulüm ve haksızlıklara ne diyeceksiniz üstad? diye ekledi,

– Zulüm, haksızlık ve cehalet ne yazık ki, insan oğlunun en bariz vasıflarıdır.

Bunun için pek öyle uzaklara da gitmeye gerek yok. Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Keriminde, en yakın aile fertlerimizden, çoluk çocuğumuzdan bile düşmanca tutum ve davranışlar görebileceğimizi, bizi fitneye düşürebileceklerini, ama yine de onlara hoşgörüyle, müsamaha ile, hatalarını affederek yaklaşmamızı tavsiye ediyor. Sonra biz, Allah'a ve ahıret gününe inanan insanlarız. Biz birbirimizi bağışlamazsak, birbirimize müsamahalı ve hoşgörülü davranmazsak, yarın hesap gününde, Allah'ın huzurunda, Allah'tan bizi affetmesini nasıl talep edeceğiz. Rabbimiz bize **"Peki sen benim için kimin kusurunu bağışladın?" diye sormaz mı?** Geçmişte olup bitenleri, birbirimize yaptığımız zulüm, hata ve haksızlıkları büyütüp, bunları yeni düşmanlık ve zulümlere gerekçe kılmanın bize hiçbir gereği ve faydası yok. Bu tutum bizi güçlendirmez, zayıflatır; birleştirmez, parçalar. Ama bu olayları enine boyuna inceleyip elekten süzgeçten geçirmeli, olayların önünü sonunu araştırarak görünen yüzün gerisindeki gerçek ve görünmeyen sebepleri iyice araştırmalı, hata ve yanlışlardan dersler çıkarmalı, bir daha o yanlışlara düşmemenin, birlik ve beraberlik içinde, daha iri ve daha güçlü olmanın yollarını aramalıyız. Hem ben size bir şey daha söyleyeyim mi? Düşmanlığı, zulmü, haksızlığı, adaletsizliği hep uzaklarda ve dışarıda aramanın da bir alemi yok! **Tarihe dönüp bir bakın! Türk'ün Türk'e, Arab'ın Arab'a yaptığını, belki de hiçbir yabancı onlara yapmamıştır.** İşte, ölenlerin de öldürenlerin de hem Arap, hem de Müslüman olduğu, üstelik

bu ümmetin en hayırlıları olan ashab-ı kiramın bile içine düşmekten kurtulamadığı büyük fitneler, işte Cemel ve Sıffin Savaşları, işte Kerbela Faciası ve daha niceleri…**TARİH BOYUNCA KURULAN TÜRK DEVLETLERİNDEN ÇOĞUNUN, YİNE TÜRKLER TARAFINDAN YIKILDIĞI DA BİR GERÇEK.** Tarihteki olaylardan ibret almak, dostlukları pekiştirip geliştirmeye çalışmak, düşmanlıklara asla imkan ve fırsat tanımamak, başta Müslüman aydınlar, ilim ve fikir adamları, yetki ve sorumluluk sahipleri olmak üzere herkesin boynunun borcudur. Yoksa Allah korusun, başımıza çok daha büyük felaketler, bela ve musibetler gelebilir. Bizim için bu hem hayat memat meselesi, hem de en önemli dini vecibelerden biridir. Cenab-ı Allah bize, müminlerin ancak kardeş olduğunu, birbirlerine asla düşman olamayacaklarını bildirdikten sonra, Müslüman kardeşlerimiz arasındaki anlaşmazlıkları çözmemizi, onların aralarını bulup düzeltmemizi, birbirlerine haksızlık yapmalarına, saldırıda bulunmalarına engel olmamızı emrediyor.

Bugün Müslümanların içinde bulunduğu durumdan hiçbir Müslüman memnun değil. Öyleyse neden bu haldeler? Yoksa onlar bu duruma layık değildiler de, haşa Allah onlara haksızlık mı yaptı? Yahut onların düşmanları çok mu güçlü idi? Hiç birisi değil! Cenab-ı Hakk : **“Bir toplum kendilerinde bulunan (iyi hali) değiştirmedikçe, Allah da onlara ihsan ettiği nimetini değiştirmez.”** (Enfal Suresi; Ayet:53) buyuruyor. Allah Müslümanlara karşı çok cömert, çok lütufkar, çok merhametli, çok bağışlayıcıdır. Onlara dünya hayatında da ahıret hayatında da yardım, nusret, zafer, onur, şeref, ululuk, üstünlük, kazanç, sevinç, başarı, mutluluklar ve daha pek çok güzel şeyler vaat ediyor. Allah vaadinden dönmez, her şeye ve her dilediğini yapmaya da gücü yeter. Müslümanım demek bir iddiadır. Her iddia gibi bunun doğruluğunun da kesin ve gerçek delillerle, şahitlerle ispatlanması gerekir. Yoksa sadece kuru bir

Müslümanlık iddiasının Allah katında değeri yoktur. Allah sınayıp denemeden ne bizi gerçek.

Müslüman olarak kabul eder, ne de has kullarına vaat ettiği nimetlere bizleri eriştirir. Müslüman, dininde imanında sadakatini önce tutum ve davranışlarıyla, yaşayışıyla ispat edecek, sonra da Allah’tan istediği şeylerin gerçekleşmesi için gereken gayret ve çabayı gösterecek ki, Allah’ın vaat ettiklerini beklemeye yüzü olsun. Hem Müslümanın Kur’an’daki özelliklerini taşımayacak, hem belli bir gayesi amacı ve o amaç uğrunda ciddi bir çabası olmayacak, hem hata üstüne hata, cürüm üstüne cürüm, günah üstüne günah işleyecek, sonra da ortaya çıkan türlü olumsuz sonuçlardan kendisini değil, başkalarını ve hatta Allah’ı sorumlu tutacak. Maalesef bugün Müslümanlık iddiasında bulunanların çoğunun ortak yanılgıları bu. Halbuki Rabbimiz bizi böyle bir yanlışlığa düşmeyelim diye açıkça uyarıyor: **“Başınıza gelen her musibet, kendi ellerinizin kazandığı yüzündendir. Allah yine de hatalarınızın bir çoğunu bağışlıyor.”** (şura Suresi, Ayet:30) **“Sana gelen her iyilik Allah’ın lütfudur ve sana gelen her fenalık da kendinden (yaptığının cezası)dir.”** (Nisa Suresi, Ayet:79) buyuruyor. Demek ki, bizi bu duruma kendi gafletimiz, hatalarımız, kusurlarımız, yanlışlarımız, suçlarımız, cürüm ve kabahatlerimiz düşürdü. Hem de öyle ufak tefek değil, esaslı ve büyük hatalarımız. Sayısız imkan ve fırsatları, asırları ve çağları bize heba ettiren, Allah’ın nazarındaki değerimizi, kadrimizi kıymetimizi düşüren, bizi Onun sonsuz ve sınırsız lütuf ve kereminden, rahmet ve merhametinden mahrum bırakan hatalarımız.

Ali Yakub Cenkçiler

(1913-21 Mayıs 1988)

Ali Yakub Hoca, 1913 yılında Kosova'da doğdu. Eğitim hayatına Kosova Gilan'daki medreselerde başladı; bir yandan da özel dersler aldı. 1936 yılında Kahire'ye hicret etti. Tahsilini İslam âleminin o zaman en şöhretli ilim yuvası olan Ezher Üniversitesinde sürdürdü.

Kahire'de İslam dünyasının en tanınmış ilim ve fikir adamlarıyla tanışıp, onlardan geniş çapta istifade etme imkanını buldu. Ahlak ve fazileti, ilme istidadı, gayret ve çalışkanlığı ile onların dikkat ve alakasını celbederek, pek çoğu ile yakın dostluklar kurdu. Hasan el-Benna, Yusuf ed-Dicvi, Hıdır Hüseyin, şeyh Bahit, Mustafa Sadık er-Refii bunlardan birkaçı idi. Özellikle Türkiye'den gelip Mısır'a yerleşmiş olan Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, Müderris Zahid ül-Kevseri, Yozgatlı Hoca İhsan Efendi gibi ilim ve fikir adamlarımızın samimi dostluklarını ve sevgilerini kazandı.

Kahire Üniversitesindeki Kütüphane Memurluğu sırasında, her türlü yayına ve nadir eserlere kolayca ulaşma; ayrıca buraya araştırma ve inceleme için gidip gelen her milletten ilim, fikir, edebiyat, basın yayın dünyasının uluslar arası şöhrete sahip önemli simaları ile tanışıp görüşme, fikir alışverişinde bulunabilme imkanlarına kavuştu.

Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Türkçe, Sırpça, Arnavutça, Boşnakça gibi çok sayıda dile hakim olup, bu dillerde ve değişik ilim dallarında geniş tetebbuat, araştırma ve incelemeler yapması, doğuyu ve batıyı tarihi, coğrafyası, edebiyatı, sosyolojisi, ilmî, fikrî ve felsefî akımlarıyla çok iyi tanıması, kendisini tam bir hezarfen ve ansiklopedist durumuna getirmişti.

Mustafa Sabri Efendi, Zahid ül-Kevseri, İhsan Efendi, Hasan ül-Benna gibi çok sevdiği gönül dostlarının, üstatlarının vefatı, Cemal Abdünnasır'ın da Mısır'da dinî, ilmî ve fikrî hayata baskılar uygulamaya başlamasıyla Ali Yakub Hoca için Mısır'ın tadı tuzu iyice kaçmıştı.

Dostlarının, sevenlerinin ve üniversite camiasının karşı çıkmasına rağmen,1957 yılında Mısır'ın Ankara Büyükelçiliğindeki tercümanlık görevini kabul ederek Türkiye'ye yerleşmiş oldu. Aldığı maaş çok tatminkar olmasına rağmen, esas mesleğine ve hizmet aşkına uygun olmadığı için, Büyükelçilikteki hayat ve yaptığı iş ona çok sıkıcı ve manasız geldi. O bir ideal adamıydı ve hayatını o ideal uğrunda hizmet ederek geçirmek istiyordu. Bir müddet çalıştıktan sonra sefaretteki görevinden istifa ederek, İstanbul'a geldi. Ama kimse yüzüne bakmamış, tamamen işsiz güçsüz kalmıştı. Yurt dışından aldığı ve dünyanın her tarafında geçerli olan diplomaları Türkiye'de tanınmıyordu. Nihayet bir fabrikanın muhasebe servisinde çok düşük bir maaşla iş buldu. Emekli oluncaya kadar bu işte çalıştı. Emekli maaşından başka geliri, şahsî serveti ve mülkü yoktu.

Ömrünün en verimli yılları, posteki sayarcasına hesaplarla uğraşarak geçti. Fakat bu keşmekeşli, dağdağalı, zor ve zahmetli hayata rağmen, yine de talebe yetiştirmekten, okuyup okutmaktan geri kalmadı. Hele emekli olduktan sonra, kendini büsbütün bu sevdiği işe verdi. Gece gündüz bitmeyen bir enerji ile çalışıyordu. **Bir yandan Haseki Külliyesindeki, Tuba Kız Kur'an Kursu'ndaki, İsmailağadaki, Emir Buhari Camiindeki, Atikali Paşa Camiindeki derslerine koşturuyor, bir yandan da evinde kendisinden özel dersler alan talebelerine, araştırma inceleme için yardımını isteyen yüksek öğrenim ve doktora öğrencilerine yetişmeye çalışıyordu.**

Hiçbir zaman ilmini rızık vesilesi yapmadı. Geçimini başka işten ve kendi emeği ile kazandı. Öğrettikleri için talebelerinden en küçük bir karşılık almaz, maddî durumu zayıf olanlara elinden geldiğince o yardım ederdi.

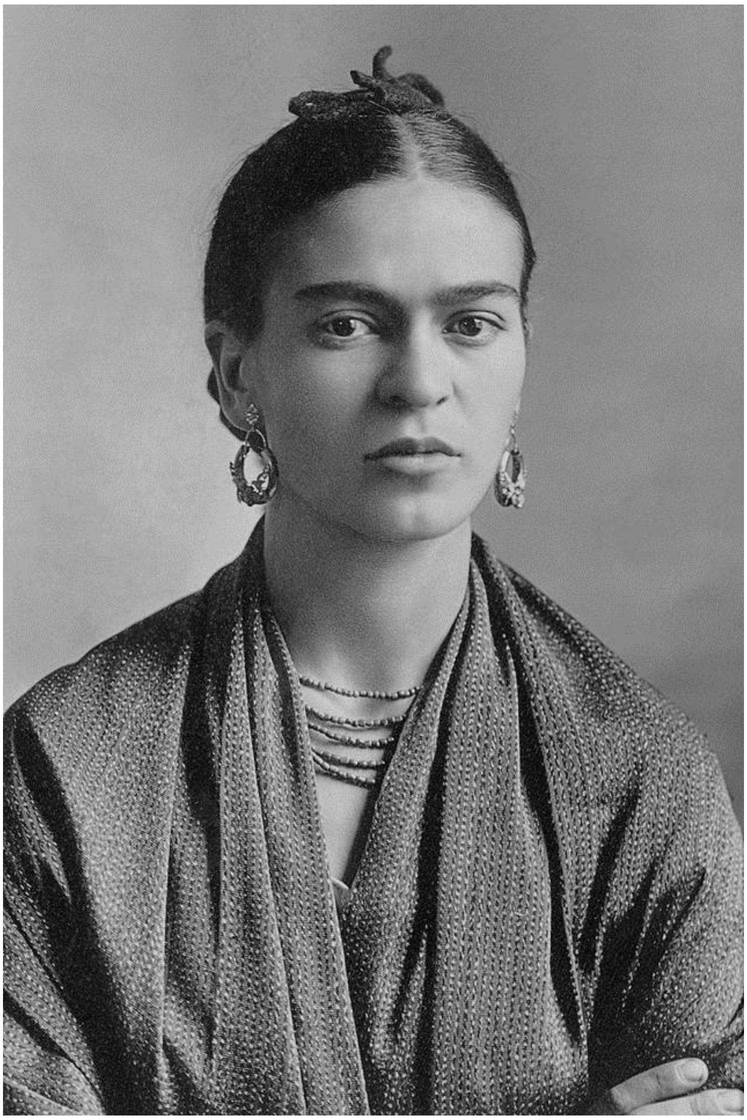
Çeşitli çilelerle, sıkıntılarla, muhaceretlerle ama yiğitçe, mertçe, hep başı dik yaşadığı, mütevazi ama izzetli, onurlu, şerefli hayatı 21 Mayıs l988 Cumartesi günü seher vaktinde terk ederek, her şeyini rızası uğruna terk etmeyi canına minnet bildiği Rabbine kavuştu.

Cenab-ı Hakk ecrini kat kat artırsın! Makamını Cennetin en yüce mertebeleri kılsın! Bizleri de şefaatine nail eylesin! Nur içinde yatsın!

FRIDA KAHLO'DA KADIN VE RESMİ

Hzl: Didar ÇOKATAK

"Kadın öyle bir konudur ki, onu ne kadar incelersen incele her zaman yepyenidir." Tolstoy'un bu tespiti kadın her an canlı kalan, kendine özgü bir coğrafyasının olduğunu özetler. Kadının en temel özelliği üretken oluşudur.



GİRİŞ

Aztek mitolojisinden günümüze ulaşan Llorona isimli Meksika söylencesi bir çılgınlık anında çocuklarını öldüren, hatasını fark edip intihar eden ancak ruhu sonsuza kadar ağlayarak çocuklarını aramaya mahkum edilen acılar içindeki hayalet kadını anlatır.

Söylence Meksika halk şarkılarına da konu olmuş ve özellikle Chavela Vargas'ın sesinden İspanyolca ağlayan anlamına gelen "La Lloroma" adıyla tanınmıştır. Benzer bir söylence Yunan mitolojisinde de vardır. Euripides'in Bakhalar adlı trajesinde Kadmos ve Harmonia'nın dört kızından biri olan Agave, Thebai kralı olan oğlu Pentheus'u öldürür. Dionysos'un annesi Semele ile Zeus'un aşkı hakkında dedikodu yaptığı ve bu dedikodu Hera'nın kulağına gittiği için Dionysos tarafından çılgına çevrilen Agave içtiği ilacın etkisiyle oğlunu vahşi hayvan sanarak öldürdüğünü anlar ve kalan ömrünü acılar içinde ağlayarak geçirir. Acılı anne

Ageve'nin adı günümüzde Meksika ile özdeşleşmiş Tequila adlı içkinin üretildiği yabani bir kaktüs türünde yaşamaktadır. Agave adlı bu bitki sabırla büyür ve ömrünün son yıllarında boy atar. Çiçek açtıktan kısa bir sonra da ölür.

İşte Meksikall ressam Frida Kahlo'nun hayatı da Aztek mitolojisindeki Llorona, Yunan mitolojisindeki Agave veya sabır otu gibi çile çekerek, ağlayarak sabırla yaşanmaya adanmış bitkiyle benzeşmektedir. **Çocuklukta başlayan hayata tutunma mücadelesi ömrü boyunca sürmüştür.** Hayatını resimlerine taşımıştır. Bu resimler Frida Kahlo'nun gerçeği olmuştur. Onun resimlerinde hayale değil, gerçeklere yer vardır.

Bu çalışmanın amacı, Frida Kahlo'nun resimlerinde kadın olgusunun önemi ve tespitidir. Diego Rivera'nın dediği gibi Frida Kahlo, Sanat Tarihi'nde kendi duygularını biyolojik gerçeklerle göstermek için göğüs kafesini ve kalbini yırtan tek sanatçıdır. Resim geleneğinde sürekli kendini yeniler ve hayatını tuvallerine işlemiştir. Portre onun resimlerinde önemlidir.

Meksika devriminin çocuğu olan Kahlo, yaşamı boyunca bedeninde ve ruhunda dolaşan acılarla yoğrulmuş isyan ateşini yani kendi gerçeğini resimlerine yansıtmıştır. Resimlerinde dik duran başına rağmen yoğun olarak hissedilen acının nedeni çocukluk yaşlarına dayanır. 6 yaşında çocuk felci geçirmesiyle başlar onun hikayesi. **18 yaşında hayatının dönüm noktası olan tramvay kazasını yaşar.** Uzun süren iyileşme döneminde yatağa mahkum kalır ve resmin onda doğuşu bu kötü günlerde başlar.

Sanat anlayışı sürrealist olarak tanımlanmak istense de Kahlo bunu hiçbir zaman kabul etmemiştir. Gerçeklik onun üç cümlesinde gizlidir. "***Ben hayatımda üç şeyden vazgeçmem. Birincisi aşkım Diego, İkincisi sanatım, üçüncüsü ise Komünist Parti.*** " Frida Kahlo, Sanat Tarihi'nde içtenlik, samimiyet ve sakinlik içinde kadını ilgilendiren olguları dile getirmiştir. Yaşam ve ölüm, bedenin bütünlüğü, geleneksel olanla modernlik, gerçek ve beklentiler gibi olguları anlattı resimlerinde. Kendi gerçekliği ile birlikte Meksika gerçekliğini çizdi. Meksika geleneğine son derece bağlıdır. Aynı zamanda Kahlo, politik kimliği ile tam bir devrimci, mücadelecidir. Bu yönünü de yansıtan resimler yapmıştır.

Dört bölüm halinde oluşan çalışmada ilk olarak Meksika Devrimi'nin ne şekilde yankı bulduğuna değinilmiştir. **Devrim, Meksikalı ressamların sanat anlayışında önemli bir olgudur. Frida Kahlo, doğumunu devrimle başlatmıştır.**

Meksika devrimiyle gelişen Meksika sanatı ve sanatçılarına değindiğimiz ikinci konu Modern Meksika Resim Sanatıdır. Meksika'da halka önderlik etmiş ressamlann çalışmalarında görülen temalara yer verilmiştir. Meksikall sanatçılar her şeyden önce halkını düşünen, tarihine önem veren bir sanat anlayışını benimsemişlerdir. Eserlerini halkına adayan bu ressamlar devrimden beslenerek eserlerini oluşturmuşlardır. Meksika resim sanatında duvar resimleri ayrı bir önem taşır. Duvar resimleriyle birlikte sanatçı ve halk iç içe olmuştur.

MEKSİKA DEVRİMİ ve SANATI

1910 Meksika Köylü Devrimi

Devrimler; teorinin pratiğe, düşüncenin eyleme, tasarımın gerçekliğe dönüştüğü özgün tarihsel dönemlerdir. Devrimler aynı zamanda halk kitlelerinin ayağa kalktığı, eylemleri ve yaratıcılıklarıyla tarihin oluşumuna ve hızlandırılmasına fiilen katılımlarıyla karakterize edilirler. Devrim için mücadele süreci ve devrim yılları halk kitlelerinin bağrından büyük

devrimci önderler çıkarır. Bu devrimciler, eylemleriyle tarihin sayfalarında ve halkların bilincinde onurlu yerlerini alırlar.

20.yüzyıl bir dizi toplumsal ve ulusal kurtuluş devrimine tanık olmuş bir devrimler çağıdır. Bu yüzyılın ilk devrimi Meksika Devrimi'dir. Devrimin lideri Emilliano Zapata ise, bu çağın en tanınmış ve efsaneleşmiş devrimcilerinden biridir. İçlerinden biri olduğu ve ölünceye kadar silah elde birlikte mücadele sürdürdüğü yoksul Meksika köylülerinin toprak ve özgürlük talepleri için bayrak açmıştır.

Devrimin odak noktası toprak reformu dileğiydi ve Zapatacılar, yani Güneyliler, devrimin toprak reformcularıydılar. Zapata, toprakların bölüşülmesini isteyen Ayala Planı'm 1911'de yayınladı. Ondan sonra gerek kendisi, gerekse onun izinden gidenler, Alvaro Obregon rejimi 1920'de gerçek bir toprak reformu vaat ederek Zapatacılarla banşıncaya kadar planlarının gerçekleşmesi uğrunda mücadele etmişlerdir.[420] [421]

İdeolojik öncülerden yoksun oluşu, evrensel ya da uluslar arası etki ve ilişkilerin son derece sınırlı bir düzeyde kalışı, Meksika Devrimi'nin temel özellikleri ve devrim sonrası pek çok çatışmanın önceden atılmış tohumlan olarak görülebilir. Devrime neden olan toplumsal gelişmeler ise yabancı sermaye yerli emeği kullandığı için, ticaret ve endüstrinin gelişmesine koşut olarak orta sınıf büyümüş, değişim isteyen tedirgin bir kuşak yetişmiş, kuşaklararası kavga, genel toplumsal doyumsuzluğun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Henüz emekleme aşamasındaki işçi sınıfı da tedirgindi. Liberal eğilimli parlemento, güçlüye karşı emekçiyi koruyan hiçbir önlem getirmemişti. Patronlar, ağalar ve endüstri babalan karşısındaki köylüler ve işçiler yardımsız bırakılmıştı. Yeterli bir çatışma deneyiminden yoksun oluşu yüzünden işçi sınıfının işi zordu. Girişilen birkaç grev denemesi acımasızca bastırıdı. Meksika işçi sınıfı devrimci hareketi oluşturan karşı güçlerden birine katılmayı tercih etti. O gün bugündür, işçi sınıfı devrimci hükümetlere dayanmak gereğini duydu Meksika'da. Bu durum Çağdaş Meksika'yı anlamak açısından önemli bir ipucudur.

Zapata'nın Ayala Planı, serbest seçimleri ve Madero'nun çekilmesini öngörüyor, aynca yoksul köylülere toprak verilmesini öngörüyordu. Ülke bundan böyle çalışan insanlar tarafından kardeşçe ve demokratik bir şekilde yönetilecekti. Ancak bu idealleri hayata geçirecek zaman ve imkan mevcut değildi. Sonraki yıllar huzursuzlukla geçti. Meksika Devrimi'nin bu bölümü kan ve gözyaşıyla belirlendi. Zapata diğer köylü lideri Pancho

Villa'yla birleşti, ancak Villa, Zapata gibi bir devrimci değildi. "Güneyin Kurtuluş Ordusu" giderek daha fazla savunmaya geçmek zorunda kalıyordu; fakat Zapata takipçilerini atlatmayı her defasında başarıyordu. **"Diz çökerek yaşamaktansa, ayakta ölmek yeğdir!"** parolasını benimsemişti.

Düzenli ordu, Zapata'dan kurtulmak için bir tuzak hazırladılar. Bir subay, Zapata'nın ordusuna katılmak istermiş gibi davrandı. Hatta gerçekçi olmak için adamlarından 57'sini öldürttü. Zapata'yla bir buluşma planlandı. Ancak general buraya geldiğinde çok sayıda mermi vücudunu delik deşik etti. Katilleri cesedini Cuautla şehrine getirerek halka teşhir

---

420 RobertP. Millon, *Zapata,* Sosyalist Yayınlar, İstanbul 1994, s. 6-7.

421 Octavio Paz, *Yalnızlık Dolambacı,* Bayraklar Yayınevi, Ankara 1950, s. 41.

ettiler. Ancak bu cesedin Zapata'ya ait olmadığına inananlar da vardır.[422]

Zapata büyük ve gerçek bir devrimciydi. Yolundan hiçbir zaman vazgeçmedi. O, Meksikall ve Latin Amerikalı yoksul köylülerin direnişçi ruhlarında yaşamaya devam ediyor.

Devrim ile Gelişen Modern Meksika Resim Sanatı

İnsan toplum içinde yaşar ve toplumdan soyutlanmış bir insan düşünmek olanaksızdır. İnsan, insancıl ilişkileri sürdürdüğü ve bir şeyler yaratabilmek için toplum ile bağlarını koparmadığı sürece vardır. Bir toplum içinde yaşayan sanatçı, insanlar ile iletişim kurduğu ölçüde başarılı yapıtlar verir.

Sanatın toplumsal devinimlerden yoğun bir biçimde etkilendiğinin örneğini 20. Yüzyıl devrimleri arasında Meksika Devrimi, devrim mücadelesini dile getirecek duruma ulaşmış bir resim okulunu doğuran tek devrim olmuştur. Meksika sanatı devrimi yüceltmiş, önderlerini onurlandırmıştır.

Mexcio City, hem devrimin hem de Avrupa'da Faşizim'den kaçan binlerce sürgünün akın etmesiyle kozmopol bir derinlik kazanmıştı. Artık Meksika kültür Rönesansı kıvılcımlanıyordu. Diego Rivera, Frida Kahlo, Orozco, Siqueiros, Tina Modotti gibi sanatçıların eserlerini verdikleri, ünlü olduklan bir dönemdi bu. Yazarlar, sanatçılar, siyasetle uğraşan kişiler geceleri Meksika bolerosunun büyük yıldızlarının büyümekte olduğu bir kabare sahnesinde birbirine karışıyorlardı.[423]

Meksika devrimi sanatı için Meksikall ressam Siqueiros şöyle demiştir: ʹModern Meksika resim sanatı, Meksika devriminin anlatımıdır. Bu resmin, sadece İspanyol öncesi dönemin ve sömürge döneminin önemli kültürel sonucu olduğunu düşünmek asla doğru değildir. Çünkü aynı kültür temeli Guatemala, Honduras, Ekvator, Peru ve Bolivya'da da az çok vardır. **Devrim olmasaydı Meksika resim sanatı olmayacaktı.** "

Halka dönük sanat yaklaşımı daha birçok ülkede görüldüyse de Meksikalı sanatçılar, devrimcilerle birlikte hareket etmişlerdir. Ülkelerini ve halklarını tanımış ve yaşadıkları her şeyi sanat yoluyla anlatmaya çalışmışlardır. Bu gelişime bakarak Meksika Resim Sanatı'nın birdenbire ortaya çıkmadığını, toplumsal bir anlamla dolu olarak oluştuğunu görüyoruz. 1921'de imzaladıkları bir bildiri ile sanatçılar:

"Yapıtlarımızı müzelere kapatmak istemiyoruz. Çünkü oralara ancak zamanı olanlar gidebilir; çalışan kişilerse gidip göremezler. Halk müzeleri, sergileri görmeye gidemezse o zaman biz sokaklara, işçilerin toplandıkları yerlere sergi açarız. Sokakları ve toplantı yerlerini müzeye çeviririz. Caddelerin, kamu yapılarının, sendika binalarının, çalışanların toplandığı her yerin duvarlarını boyarız. " *düşüncesinden hareketle duvar resimlerini yaşanan alanlarda oluşturmuşlardır.*

Modern Meksika resim sanatı demek, "Duvar Resmi" demektir. 1920'lerde Meksika'da

---

422 www.marksist.org

423 JonLee Anderson, *Che Guevara Devrimci Bir Hayat,* İthaki Yayınlan, İstanbul 2005, s. 163-164.

uygulanmaya başlayan ve hükümet programının bir parçası haline gelen okuryazar olmayan halkı eğitmek amacıyla geliştirilmiş "Duvar Resimleri Projesi" devletin sanatı ne denli denetim altına alabileceğinin en iyi örnekleridir. Halkın yüzde seksen beşinin okuma yazma bilmediği Meksika'da eğitim bakanının amaçlarını gerçekleştirebilmesi için kitaplar ve söylevler çok yetersiz kaldığından Jose Vasconcelos, duvar resimlerinin programlanan ilkeleri halka ulaştırmada çok iyi birer iletişim aracı olacağını anlamıştır. Kültürel programları halka ulaştırmak için "Duvar Resmi Programı" ile başlatarak yurt dışında bulunan tüm Meksikalı sanatçılara çağrıda bulunmuştur. Sonuçta geniş kitlelere en etkili şekilde ulaşmak isteyen tüm hükümetler sanatın gücünü fark edip bunu kullanmaktan çekinmemişlerdir.

Meksika sanatının 1920'lerden başlayarak kazandığı özellik toplum ile sanatın sentezidir. Meksikall sanatçılar, devrimciler safında savaştılar. Ülkelerini ve halklarını tanıdılar. Sevdikleri halklarına gördüklerini sanat yoluyla anlatmak istediler. Bu durum Meksika resim sanatının oluşumunda devrimin etkisinin en açık delilidir.[424]

Meksika'nın devrimci sanatçıları olan Orozco, Rivera ve Siqueiros (Üç Büyükler) Meksika'nın duvar ressamlarıydı. Devrim onlar için esin kaynağı olmuştu. Halkına bağlı olan bu ressamların sanat görüşü resimlerini halka açık yerlere yaymaktı. Müzelere, sanat galerilerine kapalı kalmak istemediler. Ulusal kültür gelenekleri onlar için önemliydi.

Duvar resimlerinde konu olarak Meksika bayrağının renklerine, barışı anlatan politik simgelere, mitolojik kaynaklı alegorik figürlere, Meksika kahramanlarına yer verdiler. Modern Meksika resim sanatının oluşumunda büyük etki yaratan bu ressamlar kendilerinden sonra gelen sanatçılara köklü bir gelenek hazırlamışlardır.[425]

Meksikall modern sanatçıların yapıtlarında genel eğilimler ve ortak noktalar gözlemlemek mümkündür. Bunların başında devrimle şekillenen siyasetin sanat alanındaki tematik belirleyiciliğidir. Birçok Meksikall sanatçı ülkelerinin siyasi tarihine etkin özneler olarak katılmıştır. Güzel Sanatlar Sarayı'nı ve Ulusal Saray'ı süsleyen Diego Rivera'nın duvar resimlerinde, Frida Kahlo'nun resimlerinde ve tüm sonraki önemli ressamların, heykeltıraşı an n yapıtlarında bunu görmek mümkündür. Siyasi mücadeleler çağdaş Meksika sanatı içinde önemli bir tema olarak tekrar tekrar işlenmekte kalmamış aynı zamanda katıldıkları siyasi gruplar ve hareketler sanatçıların hayatlarının akışını da yönlendirmiştir. İkincisi bilinçaltısal yaşantıların sanatsal üretim sürecini çok derinden etkilemesidir. Bu konuya verilecek en güzel örnek yine Frida Kahlo'dur. Kahlo'nun yaşadığı hayat, bilinçaltındaki etkileriyle sanatına yansımıştır. Denilebilir ki modern dünyanın sanatında Freud'la beraber okunması gereken önemli sanatçılar arasında Frida Kahlo'da yer alır. Onun resim anlayışı bilinçli yaşantıların olduğu kadar bilinçaltı yolculuklarında seyir defteri gibidir. Üçüncü olarak modern Meksika sanatında birbiriyle baş başa giden iki önemli tarz Realizm ve Sürrealizm'dir. Her iki eğiliminde özgün örneklerini görmemiz mümkündür. Çoğu zaman bu yönelim arasında gizli bir köprü vardır. Birçok Meksikall sanatçı da yapıtını tam da bu

---

[424] Bilge Bingöl," Sanat Özgürlüğü", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi,* I.sayı 2011, s. 97.

[425] Nurşen Görşen, "Toplumsal Konumun Sanat Üzerindeki Etkisi*",Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi,* I.sayı 2011, s. 96.

köprünün üzerinde kurmuştur.

Meksika sanatı dendiğinde sadece ülkede doğup yetişmiş sanatçıları değil; esasen Avrupalı olup hayatlarının bir döneminde Meksika'ya gelmiş, yerleşmiş ve ülkenin modern sanatının gelişiminde önemli rol almış sanatçıları da dahil etmek gerekir. Bu anlamda Leonora Carrington veya Remedios Varo gibi isimler Avrupalı geçmişlerinden çok Meksika sanat dünyasına ait olmuşlardır.

İnadına devrim, inadına aşk, inadına sanat diyerek yaşamış, devrimci mücadelenin önemli temsilcilerinden biri de Meksika'da kadın ressam denildiğinde akla gelen ilk isim Frida Kahlo'dur. Devrim onun için bir tutkudur. Politik ve feminist kimliği hatta sanatsal yeteneği bir tarafa sadece yaşamak için ayakta kalma savaşı bile başlı başına anıtsal bir mücadele abidesi gibidir. Peter Wollen'in tanımladığı gibi "Fridamania" devrimci mücadelenin anıtsal bir abidesi olarak içi kolay kolay boşaltılamayacak bir Frida Kahlo kültü olarak yol almaya devam edecektir.

Sonuç olarak Meksika sanatı demek Meksika Devrimiyle kavrulmuş çağdaş sanat demektir. Bu çağdaş sanata toplumun kültürü ve sosyal yaşamı, siyasi eğilimler, en önemlisi Meksika Devrimi'nin etkisi ve izleri hakimdir. Meksikall sanatçılar Sanat Tarihi'nde üretken ve yaratıcı pozisyonda yerini almıştır. [426] [427]

FRİDA KAHLO'NUN YAŞAMI ve SANATI

Mavi Evde Bir Ressam Doğdu: Frida Kahlo

Magdalena Carmen Frida Kahlo y Calderon, Guillermo ve Matilde Kahlo'nun üçüncü kızları olarak 6 Temmuz 1907 yılında dünyaya geldi. İlk iki ismin Frida'ya verilmesinin nedeni, bu sayede bir Hıristiyan ismiyle vaftiz edilecek olmasıydı. Ailesinin kullandığı üçüncü isim, Almanca'da "barış" anlamına gelmektedir. Her ne kadar doğum belgesinde "Frida" yazıyorsa da, Frida adını Almanca'daki gibi "e" harfiyle kullanıyordu; ama 1930'ların sonlarına doğru Almanya'da Nazizimin yükselişi nedeniyle "e"'yi isminden çıkardı.[428]

Frida Kahlo devrimci bir ressamdı. Hayatı boyunca vaz geçemeyeci unsurlardan biri devrim olacaktı. Devrimcilik onun için güçlü bir tutkuydu ve var oluşunu onunla başlattı. 1907'de dünyaya gelmesine rağmen asıl doğum tarihim dediği 7 Temmuz 1910'da Meksika Devrimi tarihiyle değiştirmeyi isteyecek kadar büyüktü devrim tutkusu.

Doğum tarihi Frida'ya sorulduğunda "**Ben bir devrimle birlikte doğdum. Duyduk duymadık demeyin. Gün ışığını görünceye dek isyanın coşkusuyla dolup, böyle bir ateşin ortasında doğdum ben.** Gün kavurucuydu ve o gün tüm yaşamım boyunca beni sarıp sarmaladı. Çocukken bir kıvılcım gibi çıtırdardım. Büyüyünce tepeden tırnağa alev kesildim. Ben bir devrimin kızıyım, buna hiç şüphe yok, bir de atalarımın taptığı ihtiyar tanrısının. 1910 'da doğdum. Mevsim yazdı.

---

426 Kubilay Akman, "Meksikamn Yaşayan Modem Sanatı", *İzinsiz Gösteri Dergisi,* Kasım 2006, s. 109.

427 Jose Luıs-Diaz Ortege, *"Fenomenologia del Dolar En Frida Kahlo ",* Ciencias Universidad Ncional Autonoma, Mexico 2008, s. 13.

428 Hayden Herrera, *Frida,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2003, s. 17.

Kısa zaman sonra el Gran I nsurrecto (büyük isyancı) Emiliano Zapata, Güney'i ayaklandıracaktı. Evet, ben bu şansa sahip oldum işte: Benim tarihim 1910 'dır. " demişti.[429]

1872'de Baden Würtenberg' deki Pforzheim'da, Alman bir kuyumcu ailesinin çocuğu olan babası, gençken Meksika'ya yerleşmişti. Memleketini, annesinin ölümünden ve babasının yeniden evlenmesinden beri kendini yabancı hissettiği aile ocağını, Nümberg'de gelecek vaat eden ancak; bir düşme ve o düşmenin sonucunda meydana çıkmış sara nöbetleriyle kesintiye uğrayan öğrenimini geride bırakmıştı. Wilhelm olan adını Guillermo olarak değiştirdi. Maria Cardena adında bir Meksikalı'yla evlendi. Genç kadın Guillermo'ya Maria Luisa adında bir kız evlat verdi. İkinci kızı Margarita'yı dünyaya getirirken öldü. Guillermo, Mexico'daki La Perla kuyumculukta çalışan bir meslektaşıyla ikinci evliliğini yaptı. Koyu Katolik bir annenin kızı olarak Oaxaca'da doğan bu meslektaşı Matilde Calderon y Gonzalez idi. Matilde'nin dedesi bir İspanyol generaliydi. Babası ise yerli kökenli, Morelia'h bir fotoğrafçıydı. Guillermo, kayınpederinin mesleğini devraldı. Bu evlilikten dört kızları oldu. Matilde, Adriana, Frida ve Cristina. Frida doğmadan önce, Wilhelm adı verilen ağabeyi bir yaşındayken ölmüştür.[430]

Frida Kahlo doğumundan kısa bir süre sonra annesi hastalandı ve bebek bir süre Meksika Kızılderilisi olan bir sütnine tarafından emzirildi. Bir arkadaşına, gurula ***"Ne zaman beni emzirecek olsa göğüsleri yıkanan bir nine tarafından besleniyordum. "*** demişti. Yıllar sonra yerli bir kadının sütüyle büyümüş olduğu gerçeği onun için önem kazandığında, sütnineyi kendi Meksika kökenlerinin hayali şekli olarak, kendisini de onun göğsündeki bebek olarak resmetti. [431] (Resim 19)

Annesi Matilde Kahlo, kızlarına ev işlerini, Meksika gelenek ve göreneklerini öğretiyordu. Matilde Kahlo, dinine bağlı olarak yaşamıştı ve gücünü Katolik imanından alıyordu. Frida Kahlo, annesi için: ***"Sadece sayı saymayı biliyor. "*** dese de Matilde Kahlo iyi bir ev kadınıydı. Ne var ki Frida Kahlo, annesinden çok babasına bağlıydı. Babasının Germen kültüründen gelmesi, sanatçı yönü, felsefeye düşkün oluşu bu duruma etken nedenlerdir diyebiliriz.

Hem içine kapanık hem de hareketli bir çocukluk geçiren Frida Kahlo, hayatinin belirleyicilerinden biri olan fiziksel acıyla altı yaşında tanıştı. Çocuk felcine yakalandı. Dokuz ay odasından çıkamadı. ***"Her şey sağ bacağımın aşağısındaki kasta meydana gelen korkunç bir ağrıyla başladı. "*** diye hatırlıyordu.

Yeniden sağlığına kavuştuğunda doktoru, sağ bacağını güçlendirmek için bir fiziksel egzersiz programı önerdi. Baba Guillermo Kahlo, o dönemlerde garip karşılanmasına rağmen kızının her türlü spor yapmasını sağladı. Boks yaptı, futbol oynadı, şampiyon bir yüzücü oldu Frida Kahlo.

Yapılan önlemlere rağmen sağ bacağı ince kaldı. Arkadaşları dalga geçmeye başladı. Çocukluk arkadaşı ressam Aurora Reyes, o günleri şöyle anımsıyor: ***"Bacağı konusunda oldukça acımasızdık. O bisiklete binerken "Frida, pata de palo"(Frida tahta bacak), o da öfkeyle cevap verirdi. "***

---

[429] Rauda Jamıs, *Aşk ve Acı,* Everest Yayınlan, İstanbul 2002, s. 21-22.

[430] Chnstına Burrus, *Frida Kahlo.* Yapı Kredi Yayınlan, İstanbul 2011, s. 12.

[431] Hay den Herrera, *a.g.k. ,* s. 20.

1922 yılında dönemin önemli okullarından biri olan Ulusal Hazırlık Okulu'nun sınavını kazandı. Eski ve saygın olan bu okul, kuşaklar boyu yetiştirilmiş nice bilim adamı, üniversite hocası ve siyasetçinin beşiği unvanını taşıyordu. Frida Kahlo'nun okula başladığı yıllarda Meksika'da bir canlanma dönemi yaşanıyor, sanatta ilerlemenin temel dinamiği olduğunun altı çiziliyordu. Kahlo, okula girdiği yıllarda oldukça duyarlı bir gençti. Toplumdan kopuk bir ergen olmak yerine, toplumun ayrılmaz bir parçası olduğunun farkına varmaya başladı. Kendini ve arkadaşlarını devrimin çocuğu olarak görmüştü. Devrim bizim süt annemiz diyen Frida, o günleri şöyle anlatır:

""Kimi yeniyetmelere egemen olan ben kimim? Sorusunun sıkıntısını yaşamak zorunda kalmadım. Attığım her adım bir olguydu; ben de onunla birlikte vardım. Yaşamım öylesine kesin biçimde evrenselliğe dönüktü ki, bacağımı bile unutuyordum. Anlamsız bir küçümsemeyle ortopedik botumun sert derisine fırlatılan bir taşın tok sesini artık hiç duymaz olmuştum. "

Cachushas, sosyalizmi savunan bir gruptu. Köklere dönüş anlamına gelen bu gruba Frida Kahlo'da üye oldu. Bu gruptakiler Miguel N. Lira, Jose Gomez Robleda, Jesus Rios y Valles, Alfonso Villa, Manuel Gonzalez Ramirez ve Alejandro Gomez Arias. Bugün, Miguel N. Lira, avukat ve şair olmuştur. Jose Gomez Robleda Tıp Fakültesi'nde bir psikiyatri profesörüydü; Manuel Gonzalez Ramiez, tarihçi, yazar ve avukattı. Alejandro ise saygı duyulan bir entelektüel olmuştur. Frida Kahlo için Alejandro ayrı bir önem taşımıştı. O ilk aşkıydı. Bu ilişkide engellerle karşılaşmamak için elinden geleni yaptı. Ailesinden sakladı. Alejandro eğitim için Avrupa'ya gitmiş; Frida Kahlo ise ona hep mektuplar yazmıştır. Bugün yazdığı bu mektuplar Frida Kahlo Müzesi'nde yani Mavi Ev'de sergilenmektedir.

17 Eylül 1925 tarihinde bu ilişki bölündü. Bu bölünme Frida Kahlo'nun hayatının da miladı olmuştu. Bindikleri otobüs, tren ile çarpışmıştı.[432] Alejandro Gomez Arias, trenin çelik çubuklarından birinin, Frida'nın leğen kemiği hizasında, bir taraftan girip diğer tarafından çıktığını anlatmıştır. Ambulans gelip de Frida, hastaneye götürüldüğünde doktorlar; omurgasının, bel bölgesinde üç noktadan kırıldığını, köprücük kemiği ile üçüncü ve dördüncü kaburgalarının da kırık olduğunu gördüler. Sağ bacağı on bir yerden kırılmış, yeniden oynamış ve ezilmişti. Sol omzu çıkmış, leğen kemiği de üç yerden kırılmıştı. Çelik çubuk, karnının sol tarafından girip cinsel organından çıkmıştı. Doktorlar, tekrar yürüyebileceğinden, hatta yaşayabileceğinden bile şüpheliydiler. Onu parça parça bir araya getirmeleri gerekiyordu ve Frida Kahlo 32 defa ameliyat oldu. Kızıl Haç Hastanesi'nden tam bir ay sonra, 17 Ekim'de taburcu oldu. Aylarca evden çıkamayacağını herkes biliyordu. Resimle olan samimiyeti, resmin içinde kayboluşu, resmin onda doğuşu işte tam bu günlerde başlar.

5 Aralık 1925'te şöyle demişti: ***"Başıma gelen en iyi şey acı çekmeye alışmaya başlamam. "*** Sadece Frida'nın değil ailesinin de bu durumlara alışması zor olmuştu. Ailesi ona tahtadan yeni karyola yapmışlardı. Annesi Matilde, ona sürpriz yaparak yatağının tavanına da bir ayna asmıştı. Bu duruma Frida Kahlo ilk zamanlar tepkiler verse de ki parçalanmış bedeni ile

---

432 Özcan Erdoğan, *Dahiler ve Aşkları,* İkaros Yayınevi, İstanbul 2010, s. 400-412.

3,2010, s. 9-11.

yüzleşmek onun için kolay olmamıştı ve zamanla daha az korkarak bakmaya başladı.[433]

"Aslında pek önem vermeksizin resim yapmaya başladım. " diyerek resim yapmaya başlayan Frida Kahlo, ilk tablosunu Alejandro için yaptı. Kendini mükemmel bir kadın olarak tasvir ettiği oto-portresini yaptığında on dokuz yaşındaydı. (Resim 1)

Diego Rivera ve Frida Kahlo

Meksika Duvar Resmi'ni dünyaya tanıtan, biçim ve içeriği ile bu hareketi çağdaş bir resim akımı olarak uluslararası düzeye getiren Di ego Rivera, Meksika Devrim Sanatı'nın tanınmış ressamlanndandı. On yaşında Mexico'daki San Carlos Akademisi'nde akademik ressam Santiago Rebull ve manzara ressamı Jose Maria Velasco'yla (1840-1912) resim öğrenimine başlayan Rivera, öğrencilik yıllarında karikatürcü Jose Guadalupe Posada'nın (1851-1913) karikatür ve oymabaskılarım tanımıştır. 1907'de bir burs kazanarak 1908-09'da İspanya'da, 1911-12'de Paris'te çalışmıştır. 1913-1917 arasında Kübizm'den etkilenen Rivera, 1919'da Paris'te Sıqueıros'la tanışmış ve iki sanatçı Meksika sanatında ulusallaşmayı irdelediler. Meksika'da özellikle 1920'lerde, hükümetin önderliğinde sanatı çağdaşlaştırmaya yönelik bir hareket başlamıştı. Rivera bu harekete önce Avrupa'dan katılmış, Barselona'da çıkan Vida Amerika dergisine düşüncelerini yazmıştır. Çağdaş resim kuramları geliştirmiş olan Rivera'nın desteği Meksika'daki harekete büyük bir güç kazandırmıştır. 1922'de ülkesine döndü ve Meksika kültürüne olan inancını, bağlılığını resimleriyle ortaya koydu.

Paris'teki sanat eğitimi sırasında Cezanne'ın resmindeki temel biçimsel ilkeleri benimseyen Rivera, Rönesans'tan başlayarak giderek akademikleşen Batı resmine karşı Erken Rönesans'ın naif gerçekliğini, Gıotto'yu ve Kübizm'in analitik ilkelerini sanat ve estetik kuramını kurmakta kullanmış, halkın görsel olarak anlayabileceği güçlü bir biçime ve yalın bir dile yönelmiştir. Pıcasso'nun 1920'lerde geliştirdiği anıtsal ve klasik figür anlayışı da Rivera üzerinde etkili olmuştur. Simon Bolivar Amfıtiyatrosu'nda (Üniversiteye Hazırlık Okulu, Mexico) gerçekleştirdiği ilk büyük duvar resmi **"İnsanın Doğal Öğelerle İlişkisi"** (1922) onun figür ve kompozisyonlarında uyguladığı üç boyutlu biçim anlayışını ortaya koyduğu kadar, bütün duvar resimlerinde belirgin olan mimari konumla uyumu da göstermektedir. Rivera, Meksika halkının İspanyol egemenliği altındaki ıstırabını, maden işçilerini, köylüleri ve Meksika tarihini konu almakla kalmamış; ölüm, doğum, aile gibi daha evrensel konuları da işleyerek Meksika resminin ülkesi dışında da benimsenmesini sağlamıştır.[434]

Meksika'nın duvar resmi yapan öteki sanatçıları içinde en klasik ve en temel biçimlenmeye yönelen Rivera, aynı zamanda sanatçının zanaatçı yönünü de benimseyerek devrim hareketi içinde sanatçının halkın üretken kesimleriyle olan yakınlığını vurgulamıştır. Gerçekleştirdiği Mili Eğitim Bakanlığı (1923-29), Chapingo Tarım Okulu (1923-27), Mexico Kenti Ulusal Güzel Sanatlar Sarayı (1934) duvar resimleri gibi büyük yapıtlarıyla Rivera, ülkesinin sanatını hem çağdaşlaştırmış hem de ulusal kültürel geleneklerle ve Meksika'nın halk sanatıyla

---

433 Gamze Yıldınm, "Devrimin Kırlangıç Kaşlı Asi Kadım Frida ", *Divriği Kültür Sanat ve Politika Dergisi,* Sayı

434 Sheila Wood Foard," Diego Rivera", *The Great Hıspanıc Heritage, Chelsea House Publishers,* Philadelphia 2003, s. 6-7.

bütünleştirerek kendinden sonraki sanatçılara köklü bir gelenek hazırlamıştır. ABD'de 1930'da San Francisco Borsası, 1932'de Detroit Sanat Enstitüsü için duvar resimleri yapan Rivera'nın, 1933'te New York Rockefeller Merkezi için gerçekleştirdiği **"Kavşaktaki Adam"** adlı duvar resmi ise içinde Lenin'in bir portresi olduğu için tamamlanmadan yok edilmiştir. Sanatçı bu yapıtın bir eşini 1934'te Mexico Kenti Ulusal Güzel Sanatlar Sarayı için yapmış ve bu resimlerini Bertram Wolfe ile birlikte kaleme aldığı Portrait of Mexico'da (Meksika Portresi) anlatmıştır. Rivera'nın 1948-1949'da Mexico'daki Prado Oteli için yaptığı "Orta Alameda'da Bir Pazar Öğleden Sonrası Düşü" adlı duvar resmi, içinde "Tanrı Yoktur" sözleri yazılı olduğu için yoğun tepki görmüştür.[435]

Diego Rivera, kendini şu cümlesiyle anlatmıştır: ***"Ben sadece bir sanatçı değilim; aynı zamanda, bir ağacın çiçek ve meyve üretmesi gibi, resim üretmeyle ilgili biyolojik fonksiyonunu yerine getiren bir adamım. "***

Meksika'nın tanınmış ressamlarından olan Rivera'nın özel yaşamı, kariyeri gibi iyi bir üne sahip değildi. Kadınlara olan zaafları çevresi tarafından biliniyordu ve bu konu da kötü bir şöhrete sahipti. Frida'nın hayatına Diego Rivera'nın girmesiyle o artık Frida Kahlo olma yolunda hızlı bir şekilde ilerleyecekti.

1927'nin sonlarına doğru Frida Kahlo, normal, sağlıklı bir bireyin yaşamını sürdürebildiği gibi iyi duruma gelebilmişti. Her ne kadar derslerine kaldığı yerden devam edemediyse de artık okul arkadaşlarının arasındaydı. Bu süre içinde arkadaşlarının çoğu, üniversitenin mesleki fakültelerine gitmeye başlamışlardı. Çocuksu, eğlenceli zamanlarının yerini öğrenci kongreleri, protesto gösterileri almıştı.

1928 yılının başlarında, Kübalı komünist devrimci Julio Antonio Mella'nın arkadaş grubuna katıldı. Mella, Tren Blindado (Kör Tren) adlı bir öğrenci gazetesinin ve Emperyalizm Karşıtlığı Cemiyeti'nin resmi yayın organı olan El Liberador'un editörüydü. 1929 yılında Küba hükümeti tarafından öldürülmüştü. Mella'nın arkadaşı olan Tina Modotti, Frida Kahlo için ayrı bir önem taşıyacaktır. Tina Modotti ile olan dostluğu sayesinde Komünist Parti'ye katıldı ve burada Diego Rivera ile tanıştı.

Kazadan sonra otoportreler ve başka resimler yapmaya başlayan Frida Kahlo, saygın bir ressam olan Diego Rivera'yı görmeye gitti. Resimleri hakkındaki görüşlerini merak ediyordu. Resimlerinin bir kariyer yapmak için yeterince iyi olup olmadığını sordu. Bu süreç böyle ilerledi görüşmeye devam ettiler. Tanıştıklarında Diego Rivera kırk bir yaşındaydı. Fiziksel bir çekiciliği olmadığı bir gerçekti, ama canlı ve etkileyici biriydi. 21 Ağustos 1929'da evlendiler.

---

435 *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt II, Yapı Endüstri Merkezi Yayınlan, s. 1562.

(...)" Diego 'ya aşık oldum, ama ailem bundan hiç hoşlanmadı; çünkü Diego Komünistti ve bizimkiler onu, çok çok çok şişman bir Breughel'e benzetiyordu. Bunun bir fille beyaz güvercinin evliliğini andırdığını söylüyorlardı. Her şeye rağmen, 21 Ağustos 1929'da evlendik. "

Diego'ya: "Kızımın hasta olduğunu ve yaşamı boyunca sağlık sorunları olacağını unutmayın. Akıllıdır ama güzel değildir. Bunu da aklınızdan çıkarmayın. Her şeye rağmen onunla evlenmek istiyorsanız, rıza gösteriyorum. " diyen babam dışında düğüne hiç kimse gelmedi. "

Frida Kahlo'nun Diego Rivera için günlüğüne yazdığı şu sözler sevgisinin ne kadar yüce olduğunu gösteriyor:

"Başlangıç Diego, Çocuğum Diego, Yapıcı Diego, Ressam Diego, Babam Diego, Oğlum Diego, Sevgilim Diego, Kocam Diego, Dostum Diego, Anam Diego, Ben Diego, Evren Diego. " [436]

[436] Yaman Kayıhan, "Frida Kahlo Metafor Galeri, Şubat 2002, s. 8.

San Francisco, Detroit, Mexico City ve Frida Kahlo'nun Aralıklarla Çalışmaları

Evlenmelerinden bir süre sonra Diego Rivera, Mexico City yakınlannda Cuemavaca kentinde bulunan Heman Cortes Sarayı'nın duvarlannı resimlemek üzere çağnldı. Rivera duvar resimlerini yaparken Kahlo, az çalışmıştı bu dönemde ama sağlığı yerindeydi.

1930 Sonbaharında Diego Rivera, bir dizi duvar resmi yapmak üzere Amerika'ya davet edildi. San Francisco Art Institute'a ve San Francisco Stock Exchange Luncheon Club'e çağrıldı. Frida Kahlo ile birlikte 10 Kasım'da ABD'ye gittiler. Heykeltraş Ralph Stackpole'ün evine yerleştiler. Rivera işini yaparken Kahlo ise San Francisco'yu keşfediyordu. Bu dönemde Kahlo, sağ bacağından rahatsızlandı. Yürümesi zorlaşmıştı. San Francisco General Hospital'ın başhekimi olan Leo Eloesser'dan randevu aldı. Eloesser, Frida Kahlo'nun benimsediği, güvendiği ilk doktoru oldu. Şükranının kanıtı olarak birkaç ay sonra Eloesser'in portresini yaptı. 1931. San Francisco'daki altı ayında özellikle de ayağındaki problem Frida'yı eve bağlamış bu sayede başka portreler yapmaya başlamıştı. Bunlardan biri siyah bir Amerikalı olan Eva Frederick'in portresidir. (Resim 9) Bir diğer portresi Ocak 1931 tarihli Bayan Wight'in portresidir.

1931 yılının Nisan ayında ise bir tür düğün portresi olan Frida ve Diego Rivera'yı yapmaya başladı. Haziran ayında çift Meksika'ya geri dönse de Rivera, New York Modern Sanatlar Müzesi'nde sanatının bir retrospektif sergisini açmaya çağrıldı. Bu sergi, Rivera için oldukça önemli bir işti. 150 çalışması sergilendi. Başarılı oldu ve bir ayda yaklaşık altmış bin ziyaretçi kaydedilmişti.

Rivera'nın bu başarılarına nazaran Frida Kahlo yeterince resim yapmadı. Meksika özlemi daha ağır basıyordu. Zaten Amerika'yı sevmiyordu. İnsanlarını buijuva buluyordu. Gringolar diyarından pek çok konuda şikayetçiydi. (Gringo, Meksikallların Amerika'ya verdikleri isim)

1932 yılının Nisan ayında Diego Rivera ve Frida Kahlo Detroit' e gittiler. Rivera, Detroit Sanat Enstitüsü'nden modern sanayi temasını işleyen duvar resimleri için teklif almıştı. Rivera, bu yeni işi için yoğun bir çalışma temposuna başladı. Kahlo bu sıralarda hamile kalmıştı. Bir sanayi kenti olan Detroit'i hiç sevmemişti. Deltroit halkına duyduğu nefret doktoru Eloesser'e gönderdiği mektuplardan da anlaşılmaktadır.

Rahmindeki ağrılarla yine sağlığı kötüye giden Kahlo, 4 Temmuz 1932'de çocuğunu kaybetti. Henry Ford Hastanesi'nde zorlu günler geçirdi. Hastane günlerinde kaybettiği çocuğuna ait karakalem çalışmalar yapmıştır.

Bu dönemde Kahlo'nun ünlü resimlerinden olan Henry Ford Hastanesi'ni yaptı. 1932. Bu resim, Kahlo'nun önceki resimlerine göre oldukça baskındır. Kanlı ve korkunç olan oto-portrelerinin ilkidir.

1932 yılında yaptığı diğer oto-portresi Meksika ve Birleşik Devletler Arasındaki Sınırda Otoportre adlı resmidir. Bu resminde ise Amerika'ya karşı eleştirel bir hava sezilir.(Resim 12)

Annesinin hasta olduğunu öğrenen Frida Kahlo Meksika'ya döndü. Frida'nın gidişinden bir hafta sonra Matilde Calderon de Kahlo öldü. Annesinin ölümü onda derin acılar yarattı. Tekrar Detroit'e döndüğünde Doğumum adlı resmini tamamladı. 1932. Bu resim, bugüne kadar yapılmış olan en çarpıcı doğum sahnelerinden biridir.

1933 yılında New York'a geri döndükleri dönem Kahlo'nun resmi açısından pek verimli geçmedi. Düzenli olarak resim yapmadı. Zaten Meksika'ya dönmek istemiş, Amerika'yı hiç benimsememişti. Bu hislerini Elbisem Orada Asılı adlı resminde görmek mümkündür. 1933.

1934 yılında Mexico City'e döndüklerinde Kahlo'nun resim çalışması olmadı. Sonraki bir yılda iki çalışması oldu. Bunlardan biri insana dehşet veren Birkaç Küçük Çizik adlı resmidir. (Resim 15). Bu çalışmasını yaşanmış bir olay üzerine yapmıştır. Bir diğeri ise Detroit'ten ayrılmadan başladığı kaniş kesimli saçıyla Kıvırcık Saçlı Otoportresidir.[437]

Evliliklerinde Rivera'nın sadakatsizliği Frida'yı hastalığı kadar derinden etkiliyordu. Hepsi bir yana Diego'nun Frida'nın kardeşi Cristina ile olan ilişkisi Frida için adeta bir yıkımdı. Frida Kahlo bu olaydan sonra erkeklerle de kadınlarla da birçok ilişki yaşadı. En önemli sonuçları olan ilişkisi sürgündeki Rus devrimci Leon Trotsky ile olandı. Kahlo ona el viejo (ihtiyar adam) adını takmıştı.

Rivera'nın Kahlo'nun kardeşi olan ilişkisi Frida'nın resimlerine de yansıdı. Kahlo kaçmak için New York'a gitse de bu durum onu derin üzüntüye boğdu. Bu acısı, 1937'de yaptığı Anı (Resim 18) 1938 tarihli Açık Bir Yaranın Hatırası adlı resimlerinde görmek mümkündür. (Resim 22).

Güçlü bir devrimci tarafından sevildiği için gururu okşanan Frida, Trotsky'yle bir ilişki yaşamaktan memnun olsa da onu sevmiyordu. Sonunda ikisi de bir felaketle sonuçlanabilecek olan bu olaydan kendini çekti. İlişkileri bittikten sonra hem Rus Devrimi'nin yıldönümü hem de Trotsky'nin doğum günü olan 7 Kasım 1937'de Frida Trotsky'e bir armağan verdi. Bu armağan en çarpıcı otoportrelerinden biri oldu.

Bu yıllarda Kahlo'nun çalışmalannda çocuğunun olmamasından duyulan özlem hissedilir. 1937 yılında yaptığı Dadım ve Ben adlı resminde hayatıyla ilgili hislerini anlamak mümkündür.

New York 'da Bir Sergi

25 Ekim-14 Kasım 1938'de Frida Kahlo'nun ilk kişisel sergisi New York Julian Levy Gallery'de açıldı. Sergide yazarlar, eleştirmenler, galeri sahipleri sanatçılar vardı. Frida Kahlo artık bağımsız bir ressam olarak beğenilmeye başlamıştı. Tabi Diego Rivera'nın eşi olmasınında katkısı vardı. İlk sergisinden sonra Kahlo'nun söyledikleri:

---

437 Hayden Herrera, *a.g.k.,* s. 167.

(...) "Geriye dönüp de yapıtlarıma baktığımda önemli bir ressam olduğum kanaatine varıyorum. Hayır sözcükler beni korkutmuyor; çünkü bu söylediklerim kendi gerçeğini içermekte. Resim kendinden önce varolanın üzerine kurulur, bazı ressamlar orta yerde bu uzun çalışmayı kesintiye uğratırlar. Resimlerini inşa ederken kendilerini temel aldıkları için yoldan çıkar, güçlerini suratınıza fırlatır, süreklilik çizgisini koparırlar. Onların çılgın oldukları düşünülür. Van Gogh'u ele almak yeterli. Halbuki Van Gogh'un resmine baktığımızda, bu resmin büyük bir dengeyi yansıttığını görürüz. Tabi sanatsal dengeden söz ediyorum ama bu denge akli dengeyle ilişkilendirildiğinde hiç de önemsiz değildir. İnsan, resmini yaparken isabetli olmalı. Kişilik tabi karşılık varsa tablonun önünde yer alır. Eğer bir içedönüklük aktarılmışsa, bu gözle görülür, ses getirir. Her şey hemen kavranabilen dev bir yoğunluğun içinde birbirine bağlanır. Büyük ressamların dengesi çarpıcıdır.

Tıpkı sizin ona baktığınız gibi tablonun da size bakması gerekir. İşte ben bu alanda, elli santimetrekarelik resimler çerçevesinde daha güçlüyüm. Diego'nun yirmi beş metrekarelik duvar resimlerinde olduğundan daha güçlü söyleme cüretini gösteriyorum. Üstelik bu çok önemli bir konu. Hayatta bazı şeylerin sizi sorgulaması gereklidir. İnsan kendini o şeylere göre belirler, sonra bir bakar ki ilerliyor.

Resim tarihinde portre çalışanların az olduğu çoğu zaman unutulur. Tabi gerçek portre ressamlarından söz ediyorum. Yani, bir yüzü çizerken o yüzün ardındakileri çarpıcı bir biçimde gösterenlerden. Bu, psikolojik kavrayış gerektiren bir çalışmadır. El Greco 'nun ya da Piero della Francesca 'nın çizdiği yüzleri bir inceleyin: O yüzün saklamak isteyeceği hiçbir şey resimden kaçamaz. Her şey çarpıcı biçimde karşınızdadır. Varlığın en uzak noktaları bile görülür ve bu mevcudiyet sizin en derin duygularınızı etkiler. Tekrar ediyorum, sorgulama ve tablonun size bakması çok önemlidir.

Zaman zaman, sürdürdüğüm biçimiyle resmimin bir ressamınkinden çok bir yazarın yapıtına benzeyip benzemediğini düşünürüm. Bu tür günce, tüm bir yaşama ilişkin mektuplar. İlkiyle imgelemimi ortaya serip olgularımı ve davranışlarımı çözümledim, İkincisiyle de sevdiklerime kendime ilişkin haberler verdim ya da daha basitleştirirsek, kendimi verdim. Nitekim tablolarımı hemen hemen hep armağan etmişimdir. Çoğunlukla daha başından kime gideceği bellidir tablolarımın. Tıpkı bir mektup gibi.

Yapıtım: Asla yazılamayacak denli güzel özyaşam ykümdür. "[21]

Frida Kahlo, ilk sergisi ile artık tanınmaya, sanat çevrelerinde adı sadece Diego Rivera'nın eşi değil Frida Kahlo olarak anılmaya başlamıştır. Her ne kadar kadın ve kadının doğasına özgü konulan ele aldığı için birtakım çevrelerce eleştirilse de genel anlamda bu sergi ona başan ve ün kazandırmıştır.

Paris'de Sürrealistler ve Pierre Colle Galerisi'ndeki Sergi

Sürrealizm, Avrupa'da 1920'li yıllarda bir anlamda Dada'nın küllerinden doğan bir akımdır. Her şeye hatta sanatın kendisine muhalif olan Dada, sonunda kendi söylemini doğrulamasına ***"Gerçek Dadacı, Dada'ya karşıdır"*** yok olmuş, yerini Dada'nın savunduğu görüşleri daha elle tutulur bir üretime dönüştüren Gerçeküstücülük akımına bırakmıştır. Gerçeküstücülük terimini ilk kullanan Fransız şair Guillaume Apollinaire'dir. Gerçeküstücülük hareketinin babası sayılan, hatta sonraki yıllarda "Gerçeküstücülüğün Papası" lakabıyla anılan ünlü

Fransız şair-yazar Andre Breton'un (1896-1966) 1922 yılında modern arayışların geleceğini tayin edecek uluslar arası bir kongre tasarladığını açıklaması, Gerçeküstücülük akımına giden yolun ilk adımı olmuştur. Kongrede o güne kadar ki bütün modern sanat akımlarının ele alınmasını amaçlayan Breton, Kübizm ve Fütürizm gibi akımlarının arasında Dada'yı da saymış ve Dada'nın tarihe geçtiğini ima etmiştir.

Andre Breton, 1922 yılında yaptığı kongre çağrısı ile 1924 yılında ilk ***"Gerçeküstücü Manifesto"*** 'yu yayınlamıştır. Bu yılda, Gerçeküstücü Araştırmalar Bürosu kurulmuş ve Andre Breton'un yönlendirdiği La Revolution Sürrealiste dergisinin ilk sayısı yayınlanmıştır.

Gerçeküstücülük de Dada gibi, sanatın geleneksel biçimlerine olduğu kadar, burjuva değer yargılarına karşıdır ve politiktir. Gerçeküstücülerin bilinçaltına, rüyalara, görünen gerçekliğin aklın ötesine yönelik arayışları, ahlaken iflas ettiğini düşündükleri bir kültürel ve toplumsal yapının sınırlarını aşabilmekle ilgilidir. Psikanalize olduğu kadar, Marksizme duydukları ilginin temelinde de bu vardır. Toplumu ve bireyi tarihsel gerçeklik diye sunulan tarihsel aldatmacaların zincirlerinden kurtarmak misyonundan hareket etmişlerdir. Bir baskı unsuru olarak gördükleri kurulu toplumsal düzenin eleştirilmesinde psikanalizin babası Sigmund Freud'un düşüncelerinden yararlanırken, bir yandan da Fransız Komünist Partisi'ne üye olan Gerçeküstücüler, toplumsal isyanlarını sanatsal zeminden öte bir eylem alanına taşımak istemişlerdir. **Gerçeküstücü dergiler için seçilen La Revolution Sürrealiste ya da Le Surrealisme au service de la revolution gibi devrimci bir tını taşıyan isimler, bu eğilimin bir uzantısıdır. Gerçeküstücülere göre sanatçı, küçük burjuva ahlakının bayatlamış değerlerine isyan eden bir tür romantik devrimcidir.**[438]

Gerçeküstücülük akımının anahtarı olacak Birinci Gerçeküstü Manifesto, 1924 yılında yayınlandı. Zengin bir dille yazılmış edebi bir eser olarak görülen bu manifesto akımı şekillendirdi. Hem sanat, edebiyat hem de politik yönlendirmelere öncülük etti. Her türlü ahlaksal ve düşünsel ilerlemeye karşılık yazılmış olan bir düzyazı olan bu lirik eser, düşünceyle yazılmış her şeye, geride kalan her yapıta karşı bir duruştur. Sanata mantık dişilik anlamında bir katkı getirmeyi amaçlayan bu manifestoda;

"Gerçeküstücülüğün önceden ihmal edilen hazı çağrışımların, daha üst bir gerçeklikte düşlerin sınırsız gücünde, düşüncenin ilgisiz oyununda olduğu inancına bağlı olduğu söyleniyordu. Manifesto, özünde bir şairin beratıydı, bu aşamada görsel sanatlardan çok az söz ediliyordu ve öncelik yazılı sözcük aracılığıyla ya da başka bir yolla otomatizm'e verilmişti. Bunun aklın denetiminin dışında, estetik ilgilerden bağışık olarak yürütüleceği gerçeği, Gerçeküstücülüğün Dada 'nın temel ilkelerinden birinin mirasçısı olduğunu açıkça gösteriyordu; kendine gönderme yapan özerk sanatın eleştirisi. Dada gibi Gerçeküstücülük de sanatın talepleriyle yaşamın talepleri arasındaki farkların ortadan kaldırılmasına adanmıştı. "

1938 yılında Andre Breton, Meksika ziyaretinde Frida Kahlo ile tanıştı. Resimlerini gördüğünde Kahlo'ya bir sürrealist olduğunu söylese de Kahlo, Breton'a "*Ben kendi gerçeğimi resmediyorum. "* demiştir.

1939'da sergi için Paris'e giden Frida Kahlo her ne kadar şehri sevmese de sürrealist

---

[438] Ahu Antmen, *20.Yüzyıl Batı Sanatından Akımlar,* Sel Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 133-137.

çevrelerde ilgisini çeken insanlarla tanışmıştır. Paul Eluard Yves Tanguy, Max Emst, Marcel Duchamp gibi...

Sergi, Pierre Colle Galerisi'nde yapıldı. Serginin adı "Mexique" dir. Tam olarak tek bir kadına ait bir sergi değildir. Sergide Columbian öncesi heykeller, 18. ve 19. yüzyıllara ait resimler, Breton'a ait koleksiyon, seramik ve şamdanlar da yer almıştır. Louvre Müzesi Kahlo'nun Çerçeve adlı resmini satın almıştır.

Fransızların milliyetçiliğinin de etkisiyle sergi mali açıdan çok başarılı olmamıştır. Serginin üzerine Frida Kahlo: ***"Kadınlara hala hak ettikleri değer verilmiyor. Bir kadın ressam olmak çok zor. "*** demiştir.

Kandinsky, Picasso Frida Kahlo'nun sanatsal ve kişisel özelliklerine övgülerde bulunmuşlardır. Resimlerinden çok etkilenen Pablo Picasso, daha sonra Diego Rivera'ya şöyle yazacaktı:

"...Ne sen, ne Derain, ne de ben, Frida Kahlo gibi yüzler çizmeyi bilmiyoruz... "

Sürrealist eleştirmen Nicolas Calas:

"Frida Kahlo, sürrealistlerin idealindeki kadın tipine tam olarak uyar. "

Sanat tarihçisi ve müze yöneticisi olan Peter Wollen:

> "Aslında Kahlo 'dan yola çıkıp, modernizmin bastırılmış yanlarım kullanarak ve avangardın postmodern olmayan yanlarına bağlı kalarak, Kahlo 'yu bir anlamda da başka bir çeşit avangard akımının, ileri görüşlü bir sanat tarihi değişiminin habercisi olarak görüyordum. Onun çalışmalarında ilgimi çeken birçok şey, Kahlo kültünün oluşumunda da etkili olmuştu. Fakat bir kültün oluşması, kişisel bir bağ veya etkilenmeden çok daha fazla şeyi gerektirirdi bence. Öncelikle, feminizmin yükselişinden ve kadın sanatına olan ilginin artışından söz etmek gerek. O, kült olmak için birçok açıdan ideal bir adaydı. Hayatta değildi, bu yüzden yaşayan sanatçıların ulaşmaları zor olan, anıtsal olmasına rağmen insanı kendisine yakın hissettiren bir yeri vardı. 1954'te, henüz kırklı yaşlarının başındayken ölmüştü. Ayrıca MeksikalIydı; böylece hem bir Üçüncü Dünya sanatçısı olarak hem de Meksika 'nın 'ötekiliği 'nin yanında bir kadın olmanın ' öteki ligi 'ni kullanarak etkisini ikiye katlıyordu. Çağdaşı olan kadın ressamlar gibi kendisinden daha ünlü olan kocasının gölgesinde de kalmamıştı. Kahlo, Rivera'yla ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, hem gerçek hem de felsefi anlamda derin yaraları olan bir kadındı. Acı çeken sanatçıların genelde kendilerine has bir gizemleri vardır; Kahlo'da bu etki, feminizmle birlikte daha da [439] yoğunlaşmıştı. Oysa Kahlo, kadınlar için alternatif bir resim geleneği ortaya atıyor ve bu geleneği de otoportre bakış açısı sayesinde güçlendiriyordu. Onun sanatı da, kadın ve Meksikalı kimliği gibi içsel ve kişisel; bedenle, özellikle de kadın bedeniyle ilgiliydi. Geç dönem modernizmde görülen kibirli soyutlamalarla, imaj boşluklarla, yüksek sanat olmanın getirdiği usandırıcı tutkuyla ve aşırı incelmiş ressamlıkla büyük bir karşıtlık içindeydi."

Frida Kahlo, kendisini bir sürrealist olarak görmedi. Resimleri onun hayatıdır, gerçeğidir. Eserlerinde anlaşıldığı gibi acılarını saklamaz, yansıtır. Zaten herhangi bir akıma bağlı kalma

---

[439] Hayden Herrare, *a.g.k.,* s. 294.

Frida'nın kişiliği ile de uyuşmaz. Yalnızlığı, acıları, hastalıkları resimlerinin konusu olmuştur. Her ne kadar kendisini bir sürrealist olarak görmese de Suyun Bana Verdiği (Resim 28), Yaralı Geyik (Resim 56) gibi çalışmaları Sürrealist etkiler taşıyan resimleridir.

Meksika'da "Uluslararası Sürrealizm Sergisi"

Andre Breton'un teorileri, Meksika'da da etki göstermiştir. 1940'ta uluslararası sanat çevrelerinde "Uluslararası Sürrealizm Sergisi'"nin Meksika'da açılması dönemin önemli bir kültür olayıdır. Sürrealist ressam, Wolfgang Paalen, Perulu şair Cesar Moro ve Andre Breton tarafından ortaklaşa yapılan sergidir.

Frida Kahlo'nun, sergide İki Frida (Resim 29) ve Yaralı Masa (1940) adlı iki resimi yer almıştır. Hayatı boyunca yaptığı resimlerden bu ikisini büyük tuvale yapmıştır ki bana göre bunda resimlerin sergide yer almasının etkisi söz konusudur.

Uluslararası Sürrealizm Sergisi, her ne kadar Meksika'nın Avrupa sürrealist sanaüyla kurulan ilk doğrudan bağlantısı olduğu için önemli olmuşsa da Meksika sanatı üzerindeki etkisi çok fazla olmamıştır. Bunda Meksikallların yeniye karşı kapalı olmaları etkendi. Meksika'da o yıllarda duvar resimleri sanatlarının hakimiyetindeydi. Ayrıca Meksikalılar, kendi mitlerine oldukça bağlıydılar ve dışarıdan gelen fantastik fikirlere ihtiyaç duymamışlardır. Avrupalı sürrealistleri, rasyonel dünyanın ve sıradan burjuva yaşantısının sınırlamalarından kurtarabilecek bilinçaltı gerçeklikleri için yapılan ve insanların ne düşüneceğine önem veren bu yenilik anlayışı, gerçekle hayalin çoktan birleştirildiği ve mucizelerin günlük olay olarak kabul edildiği bir ülkede çokta yankı bulmamıştır.

Uluslararası Sürrealizm Sergisi ve Avrupalı birtakım sürrealistlerin varlığı Meksika'da çok etki yaratmadıysa da bazı Meksikalı sanatçıların duvar resmi hareketinin hegemonyasını reddettiği bir dönem olan 1940'lı yıllarda fantastik realizmin gelişmesini teşvik etmekte önemli bir rol oynamıştır.

Andre Breton'un "Sürrealizm ve Resim" adlı kitabında Frida Kahlo'nun Suyun Bana Verdiği adlı resmi yer almıştır. Breton, Kahlo'yu bir sürrealist olarak kabul etmiştir.[25]

Frida Kahlo kendisini bir sürrealist olarak görmese de 1938'den sonra yaptığı bazı çalışmaları daha karmaşık ve daha keskindir. 1938 yılında yaptığı Suyun Bana Verdiği adlı resmi bütün çalışmaları arasında en karmaşık olanıdır. Tabi bu durumda Andre Breton'un Kahlo üzerindeki etkisini düşünmemiz gerekir. Her ne kadar sürrealist olduğunu kabul etmese de Sürrealizm'in o dönemlerdeki etkisi de düşünülecek olursa Kahlo, bu akımdan etkilenmiştir diyebiliriz. Ama bu, onu tamamen sürrealist yapmaz. Çünkü Frida Kahlo otoportre ressamıdır ve resimlerinde gerçeklik hakimdir, kendi gerçeği.

Çalışmaktan İyisi Yok Herhalde

> ***"Resim tüm yaşamımı doldurdu. Korkunç yaşamımı doldurabilecek üç çocuğumu ve bir dolu başka şeyi yitirdim. Tüm bunların yerini resim doldurdu. Çalışmaktan iyisi yok herhalde. " Frida Kahlo.***

1939 yılının sonunda Diego Rivera ile Frida Kahlo'nun evliliği son bulmuştur. Bu durumun verdiği sıkıntılar resim hayatının canlanmasına neden oldu. 1939-1940 yılları Kahlo için oldukça verimli geçen bir dönemdir. Yalnızlığına çok sevdiği hayvanları ortak olmuştur. 1940 yıllarındaki otoportrelerinde maymunlar, kediler Kahlo'ya eşlik etmektedir. 1940 yılına tarihi

enen Maymunlu Otoportre (Resim 33), ve yine 1940 yılında yaptığı otoportre de Kahlo, siyah bir kedi ile kendini resmetmiştir. (Resim 34).

Kırpık Saçlı Otoportre'de (1940) Frida Kahlo'nun Rivera'dan aynlışının üzüntüsü oldukça sezilir. Kendisini bir erkek takımı giymiş, sandalyede otururken göstermektedir.

8 Aralık 1940 yılında tekrar evlenmişlerdir. 1941 yılında babasını kaybeden Kahlo sağlığının da daha kötüye gitmesine neden olmuştur. Kahlo'nun bu durumunu yansıtan en iyi otoportresi Örgülü Otoportre'dir. 1941. (Resim 40).

1940'h yıllarda Frida Kahlo'nun kariyeri Uluslar arası Sürrealizm Sergisi'ne katılmasıyla hız kazanmıştır. Tanınması ile kültürel organizasyonlara katılımı, sanat projelerinde, dergilerde yazması için teklifler getirdi.

"Az resim yaptım; onları da zafer ve hırs duygusundan uzak, ama her şeyden önce kendimi mutlu etmek istediğimde, sonra da hayatımı sanatımla kazanmak istediğime inanarak yaptım. Benim istediğim şekilde ve istediğim her şeyin resmini yapmam için birden fazla yaşam bile yeterli olmazdı. "

Fiziksel yetersizlikleri ile birleşen düzensiz çalışma alışkanlıkları resimlerini hızlı yapmasına ve satış amaçlı bir galeride düzenlenecek kişisel sergisi için yeterli sayıda eser biriktirmesine bir engeldi. Buna rağmen birkaç önemli karma sergiye katılmıştır. 1940'ta Mexico City'deki sürrealist bir sergiye ve San Francisco'daki Golden Gate Uluslararası sergiye katılmıştır. 1942'de Örgülü Otoportre, Mondroe Wheeler tarafından Modern Sanatlar Müzesi için hazırlanan "Yirminci Yüzyıl Portreleri"ne dahil edilmiştir. Kahlo'nun dikenden bir gerdanlık taktığı, bir maymun ve bir kediyle görülen 1940 tarihli otoportre, 1943 yılında Philadelphia Sanat Müzesi'ndeki "Günümüz Meksika Sanatı" adlı sergide gösterilmiştir. 1943 yılında Paseo de la Reforma'daki bir İngiliz dili enstitüsü olan Benjamin Franklin Kütüphanesi'nde düzenlenen "Meksika Resim Sanatının Yüzyılı" sergisine katılmıştır. Frida Kahlo aynca Mexico City'de yılda bir kez düzenlenen çiçek konulu gösterilerin bir parçası olan "Salon de la Flor" adlı çiçek sergisine de davet edilmiştir. 1944 tarihli Yaşam Çiçeği ve 1945 tarihli Manolyalar ile Güneş ve Yaşam adlı çiçek temalı resimlerini bu sergi için yapmıştır.

1944 yılında Frida Kahlo'nun çevresindeki kadın ve çocukların portrelerini yaptığını görürüz. Dona Rosita Morillo'nun Portresi (Resim 49) ve kızlan Lupita Morilla Safa'nın Portresi (Resim 50), Mariana Morillo Safa'nın Portresi (Resim 51). Frida Kahlo, çocuklan çok seven bir ressamdır ve onlann sanatında yer bulmasına izin vermiştir.

La Esmeralda da Öğretmen Frida Kahlo

1943 yılında La Esmeralda adıyla açılan yarı özel resmi okulda Frida Kahlo öğretmenliğe başladı. Bu durum büyük yankı uyandırmıştır. Öğrencilerinin yeteneklerini kendi tabiatlanna göre geliştirmelerine katkıda bulunmuş olan Kahlo, sert bir öğretmen olmamıştır. Sağlık sorunları nedeniyle bir süre sonra derslerini evinde vermiştir. 4 kişiyle bu eğitime devam etmiştir. Bunlar; Arturo Garda Bustos, Guillermo Monroy, Arturo Estrada ve Fanny Rabel'dir. Bu öğrencilerine " Los Fridos" denmiştir. Kahlo'nun evi öğrencileri için tam bir eğitim yeri olmuştur. Modelleri oradaki gördükleridir. Maymunlar, köpekler, kediler...

Frida Kahlo, sanatla yaşam arasındaki doğrudan ilişkiyi savunana bir ressam olarak öğrencileri okumaya da teşvik etmiştir. Aynı zamanda Antropoloji Müzesindeki Columbian

öncesi heykellerin ve diğer müzelerdeki sömürge dönemi sanat eserlerinin taslaklarını çizerek Sanat Tarihi'ne ilgi duymalarını sağlamıştır.

Öğrencilerinin kariyerlerinde ilerlemeleri için ressam asistanlarının yanında iş bulmalarını sağlamıştır. Bu dört öğrencinin dayanışmaları bugün bile sürmektedir. Onlara göre "Los Fridos" olarak adlandırılmak bir onurdur.

Guillermo Monroy:" Bizim için bir koruyucu, sıra dışı bir öğretmen, bir yoldaş. Yürüyen bir çiçekti sanki. Evlerimizdeki şeylerin resmini yapmamızı isterdi. Kilden vazolar, popüler sanat eserleri, mobilyalar, oyuncaklar, yahudalar. Bu yüzden kendimizi okulda birer yabancı gibi hissetmiyorduk. "

Arturo Garda Bustos:" Tek desteği bizi teşvik etmesiydi, daha fazlası değil. "

Fanny Rabel:" Bizi resim yapışıyla değil; yaşam şekliyle, dünyaya, insanlara ve sanata bakış açısıyla etkiledi. Meksika'da kendi başımıza fark edemeyeceğimiz bir güzelliği hissetmemizi ve anlamamızı sağladı. Bu duyarlılığı sözleriyle anlatmadı. Hepimiz çok genç ve uysaldık; içimizden biri sadece on dört yaşındaydı ve bir tanesi de köylüydü. Bizler entelektüel değildik. O bize hiçbir şey empoze etmedi. Şöyle derdi: "Ne görüyorsanız, ne istiyorsanız onu resmedin. " Hepimiz farklı resim yapıyorduk, kendi yolumuzdan gidiyorduk. Onun gibi resim yapmıyorduk. Bir sürü sohbet, şakalaşma oluyordu. O bize ders vermiyordu.

Diğer taraftan Diego, her an her şeyle ilgili bir teori oluşturabiliyordu. Ama Frida, içgüdüleriyle kendiliğinden gelişen bir şekilde hareket ediyordu. Güzel olan her şey onu mutlu ediyordu. "

Yaşamla Ölüm Arasında Geçen Trajik Yılları

1944 yılında Frida Kahlo, sağlığı ile ilgili ciddi sorunlar yaşamıştır. Omurgasındaki yoğun ağrıları hafifletmek için çelik korse giymiştir. Bu korseyi 1944 tarihli Kırık Sütun adlı resminde betimlemiştir.. Yaşamının sonuna kadar yirmi sekiz korse kullanmıştır. 1945 tarihli çalışması Umut Olmadan bu hasta olduğu dönemde yapmıştır. Vücudunun talihsizliklerini anlatmıştır resminde. Daha iyi bir tedavi için 1946 yılında New York'a gitmiştir. Dört omur, kalça kemiğinden alman bir kemiğin ve bir metal çubuğun yardımıyla birleştirildi. Doktorları resim yapmasına izin vermemişlerdi. Hastaneden çıkıp Meksika'ya döndüğünde yatağa ve çelik korselere hapsolmuştu. 1946 tarihli Yaralı Geyik adlı resmi omurga birleştirme ameliyatını konu alan resimlerinden biridir. Kırık Sütun gibi Yaralı Geyik de Frida Kahlo'nun çektiği acılan yansıtan bir resmidir.

1950'li yıllannın başına gelindiğinde sağlığı iyice kötüye giden Frida Kahlo 1950-1951 yıllannı hastanede geçirmiştir. Sanat çevresinden dostlan, arkadaşları ve en büyük desteği Diego Rivera Kahlo'yu zor günlerinde yalnız bırakmamışlardır. Hastanede geçen bir yılı Frida Kahlo şöyle anlatmıştır:

"Moralimi hiç kaybetmedim. Vaktimi hep resim yaparak geçirdim; çünkü beni Demerol'la ayakta tutuyorlardı, bu da beni canlandırıyor, kendimi mutlu hissetmemi sağlıyordu. Alçılarımı ve resimlerimi boyuyor, şakalar yapıyor, yazıyordum. Bana filmler getiriyorlardı. Hastanedeki bu yılımı sanki bir şenlikmiş gibi geçirdim. Şikayet edemem. "

Frida Kahlo, doktoru olan Dr.Farill'e iki resim vermiştir. 1953 tarihli bir Natürmort ve kendini doktorun resmini yaparken gösteren 1951 tarihli Dr.Farill'in Portresiyle Birlikte Otoportre adlı resmidir.. Hastaneden sonra evinde geçirdiği günlerde Kahlo'nun ilgisi; resme, arkadaşlanna,

politikaya yoğunlaşmıştır. 4 Mart 1953'te Stalin'in ölümü üzerine Frida Kahlo şöyle demiştir: ***"Stalın'in kaybıyla dengemi yitirdim. Hep onunla şahsen tanışmayı istemiştim; ama artık bunun hiçbir önemi yok. Hiçbir şey olduğu gibi kalmıyor, her şey devrimleştiriliyor. "*** **Bugün Frida Kahlo Müzesi'ndeki Kahlo'nun yatağının ucunda Engels, Marx, Lenin, Stalin, Mao gibi beş büyük devrimcinin fotoğrafları asılıdır.**

Evinde geçirdiği bu yıllarda Kahlo'nun çalışmalarına bakacak olursak daha çok Natürmortlar yapmıştır. Bazı natürmortlarına bayraklar, politik yazılar, meyvelerin arasına yuva yapan güvercinler yerleştirerek resimlerini politikleştirmiştir.

1953 yılında Galeria Arte Contemporaneo isimli galeride Frida Kahlo'nun resimlerinden oluşan sergi düzenlenmiştir. Sergi, Frida Kahlo'nun kendi vatanında açtığı ilk tek kişilik sergisidir. Frida Kahlo, sergiye hastane sedyesiyle taşınıp galeriye konulan yatağa yerleştirilmiştir. Sergisi oldukça başarılıydı. Frida Kahlo sergiden sonra; "Sadece ruhen ve bedenen zayıf düştüm. Ama resim yapabildiğim sürece yaşıyor olmaktan mutluluk duyacağım. "diyerek düşüncelerini böyle dile getirmiştir.

1953 yılının Ağustos ayında doktorlan, Frida Kahlo'nun sağ bacağının kesilmesine karar vermişlerse de Kahlo'nun bu duruma tepkisi ilk başta çok büyük olmuş daha sonra ameliyat olmayı kabul etmiştir. Bacağının alınması Kahlo'nun estetik konusundaki hassasiyetine yapılmış bir çeşit saldırıdır. Bu durumu günlüğüne yazdığı yazılar ve çizdiği resimlerden anlaşılmaktadır. 11 Şubat 1954'te günlüğündeki giriş yazısında şunları söylemiştir:

"Bacağımı altı ay önce keserek bana yüz yıllarca sürecek bir eziyet verdiler. Mantığımı kaybettiğim anlar oldu. Kendimi öldürmek için bekleyip duruyorum. Beni tutan şey, Diego beni özler diye düşünen kendimi beğenmişliğim. Bana öyle dedi ve bende ona inanıyorum. Ama hayatımda hiç bu kadar acı çekmedim. Sadece çok az bir zaman bekleyeceğim. "

Frida Kahlo günlüğüne ölümün var olma çabasından başka bir şey olmayan bir süreç olduğunu yazmıştır. Ona göre ölme süreci, kemik iliği iltihabı ve zayıf kan dolaşımının neden olduğu yavaş yavaş çürüme olayı geçirdiği bütün ameliyatlara ve diğer tıbbi müdahalelere rağmen durdurulamazdı. 27 Nisan 1954'te, günlüğündeki kayıttan onun bir intihar girişimini ya da bir krizini yeni atlatmış olduğu bilinmektedir. Son trajik yıllarında Diego Rivera olan ilişkiside düzensizdir.

1953 yılında kendini zorlayarak yataktan çıkmayı başaran Kahlo'nun neredeyse bir yıl resim çalışması olmamıştır. Stüdyosunda zorda olsa resim yapmaya çalışan ressam, daha sonra yatağında çalışmalarına devam etmiştir. Politik inancını ve bir takım canlı natürmortlan ortaya koyan resimler yapmıştır. **1954 tarihli Marksizm Hastalara Sağlık Verecek adlı resminde Frida, Kari Marx tarafından kurtarılmaktadır. Bu çalışmaları politik propaganda işlevi görmez sadece dualar gibi inancı temsil etmektedir.**

Frida Kahlo'nun günlüğünün son sayfalannda birkaç ay öncesinin kanatlı otoportrelerinden daha karmakarışık bir şekilde çizilmiş olan tuhaf, kanatlı kadın figürleri yer almıştır. En son kayıt, gökyüzüne yükselmiş olan siyah bir melek, büyük bir olasılıkla ölüm meleğidir. Günlüğündeki son sözler, onun en kasvetli gerçeklere nasıl baktığını ortaya koyar***:" Umarım çıkış neşeyle doludur ve umarım bir daha asla dönmem. Frida. "***

Bu sözler ve son sözleri Frida Kahlo intihar mı etti gibi tartışmalara neden olsa da 13 Temmuz Salı günü gerçekleşen ölümünün sebebi kayıtlara akciğer embolisi olarak geçmiştir.

Frida Kahlo eşi ile olan sıra dışı ilişkilerini şu sözlerle anlamlı bir şekilde dile getirmiştir:

“O benim gözümde bir devdi. Sözcüğün hem kutsal hem de gerçek anlamında. Her şeyi dev boyutlardaydı. Üretkendi, canlıydı; yaşam, enerji, söz, hareket, dinginlik, fikir ve resim doluydu. O güne kadar ki çalışmalarını yüzlerce kilometrekare olarak ifade etmek mümkündü...

O daha dışa, toplumsal olana açıktı, bense içe insanın mahremiyetine dönüktüm. Aynı türden bu yakınlığın birbirimizin çalışmasına yönelttiğimiz bu bakışın ve bu konudaki eleştirilerinin yaşamımdaki en güzel şeylerden olduğunu düşünüyorum. İlişkimizin en güzel yönlerinden biri de buydu. ”

Diego’ya aşık oldum, ailem bundan hiç hoşlanmadı; çünkü Diego bir komünistti ve bizimkiler onu çok çok şişman Breughel’e benzetiyordu. Bunun bir fille beyaz güvercinin evlenmesini andırdığını söylüyorlardı.

Her şeye rağmen 21 Ağustos 1929'da evlendik. Diego’ya: "Kızımın hasta olduğunu ve yaşamı boyunca sağlık sorunları olacağını unutmayın. Akıllıdır ama güzel değildir. Bunu aklınızdan çıkarmayın. Her şeye rağmen onunla evlenmek istiyorsanız rıza gösteriyorum, "diyen babam dışında düğüne kimse gelmedi. ”

(Frida Kahlo)

Kimilerine göre sürrealist ressam, kimilerine göre ressam Diego Rivera’nın eşi. Frida’yı ve sanatını en derin şekilde yorumlayan eşi Diego Rivera onun için şunlan söylemiştir:

“Sanat Tarihi ’nde ilk kez bir kadın, tam bir içtenlikle yalın ve sakinliği içinde acımasız denebilecek bir içtenlikle yalnızca kadını ilgilendiren genel ve özel olguları dile getirmiştir. Çok yumuşak ve zalim olarak da nitelenebilecek içtenliği, bazı şeylerin kesin ve tartışmasız bir biçimde tanıklığını yapmasını sağlamıştır. Bunun için kendi doğumunu, meme emmesini, aile içinde büyümesini ve her türden korkunç acılarını, kesin olgularla duyguları genelleştirip, onları kosmogonik ifadesine ulaştığı durumlarda bile her zaman yapmış olduğu gibi gerçekçi kalarak, derine inerek resmetmiştir. Frida Kahlo MeksikalI ressamların en büyüğüdür. Geleceğin dünyası için sahip olduğu değeri ölçmek mümkün değildir. ”[440]

(Diego Rivera)

FRİDA KAHLO’NUN RESMİNDE KADININ YERİ

Frida Kahlo’nun Resminde Temalar ve Kadın imgeleri

Frida Kahlo’nun resimlerinde yaşam ve ölüm, bedenin parçalanmışlığı ve aklın bütünlüğü geleneksel olanla modernlik, gerçek ve beklentiler vardır. Acıyı, umudu, umutsuzluğu ya da direnişi anlatır resimlerinde. Kendi gerçekliği ile birlikte Meksika gerçekliğini çizer. Kökleri onun için her şeyin ötesindedir ve ona son derece bağlıdır. Yaşamı boyunca Amerikan kültürünün hep karşısında olmuş ve acımasızca eleştirmiştir. Resimlerinde Meksika tarihinin derinliklerine işaret eder. Sanatında genel olarak bedeninin hissettiklerini anlatır. Beklentileri ise aynıdır. Asla sahip olamayacağı bebeği ve sağlam bir omurgası. Beklentileri onu hayata

[440] Ece Yelkencioğlu, “Frida Kahlo”, *Elektrik Mühendisleri Odası Genç Kültür Sanat Bülteni,* Sayı 13, Nisan 2009, s. 20-21.

daha da bağlı kılar ve sanatının en yüksek yıllarını belki de geçirdiği o korkunç kazaya borçludur. Hayalgücü de bu dönemde en yüksek seviyede çalışıp onun beklentilerini resimlerine aktarmasında araç olur ve bizlere o değerli resimlerini bırakmıştır.[441]

Frida Kahlo, yaşamı boyunca, geleneksel giysilerinden, takılarına; özgürlüğe düşkünlüğüne, üretkenliğine, yaşamı dönüştürücülüğe, aşka kadar Meksika kültürünü bir ütopya olarak yeniden kurgulamak istemiştir. Eşi Diego Rivera ile olan beraberliği ise hep bu bütünlüğü arama serüvenidir. Rivera, onun için farklı anlamlar, duyarlıklar taşır. O kadınla erkeğin bütünlüğünün, erkek egemen sistem tarafından parçalanmadığı günlerin özlemini aktarır resimlerinde. Diego, hep önemli bir yere sahip olmuştur. Kuş olup uçmak isteyen kaşlarının üzerinde oturan gerçek- simgesel bir bütünlüktür. Maddeyle aşkın, gelecek bin yılların bütünlüğüdür. Rivera, onun binlerce yıllık aşkıdır.

Kahlo'nun resimlerindeki imgelerin, duygu yoğunluğunun, fiziksel ve psikolojik acının en yalın açıklaması onun yaşam öyküsünde ifadesini bulur. Resimlerinin çoğunda, nesneleşmiş bedeni ile bu bedene ait her organın acı-umut dolu çığlığı hissedilir. Bu çığlık, beden ile duyguların bütünlüğünü sağlama mücadelesinde somutlanır. Acıyı, umudu, mücadeleyi besler. Acıların kaynağı ise hayatinin ta kendisidir. Meksika'da herkesin bildiğini, Diego Rivera da sıkça yineler: ***" O benden daha iyi resim yapıyor. "***[442]

20. Yüzyılın geçiş dönemi, kişiliği abartısız olarak ele almaya ve araştırmaya yol açmıştır. Bireysellik, beden, cinsiyet hepsi kurumsal araştırma maddesi oldular. Oto-portrenin yeni ele alınış tarzı, onlan geçmişten ayırarak kişiliğin daha özgün yorumu ve ifadesiyle bütünleşti. Frida Kahlo, resimlerinde kendi öznelliğini ele aldı. Kendini resimlerine sakladı. Acılarını; alkol, çılgın, canlı bir yaşamla maskeledi. Kendisi: ***"Acımı boğmak için içiyorum; ama kahrolası yüzmeyi öğrendi ve şimdi bu akıllıca, iyi davranış beni şaşkına çeviriyor. "*** demiştir. Fakat tüm melankolik kişiliklerde olduğu gibi acılar karşısında yasa girmeyip, acılarını yücelten, içselleştiren bir tavır sergilemiştir.

Higonnet, ilk defa gerçeküstücülüğün kadınlara göründükleri halleriyle reddetme, kendi deneyim ya da fantezilerini ifade etmek için, başka gerçeklikleri resmetme yetkisi verdiğini söyler. Her ne kadar Frida Kahlo, kendini hiçbir katagoriye ait hissetmese de içinde değerlendirildiği gerçeküstücülük akımının zengin imgelem dünyası gibi resimlerini alegorilerle süsler. Resimlerinde öykü önemlidir. Sembolik anlatımlar vardır. Kanlı, ölümlü doğumlar, parçalanmış fetuslar vardır resimlerinde. Ölüm olgusu kolaylıkla hissedilir.

Sanatın kurumsal açılımlarıyla ve eğilimleriyle pek ilgilenmeyen Frida Kahlo için kendi hayat gerçeği her şeyden önce gelmiştir. Portrelerini kimi zaman gerçekçi bir mekan da kimi zamanda gerçekdışı bir mekan içinde bazen, birden çok konuyu bir arada anlatmıştır. Evcil hayvanlan, takılan, sembolik eşyalan resimlerinde sıkça yer almıştır. Resimlerinin genelinde hastalık ve acısına olan içsel bağı hissedilir. Frida Kahlo yaşamı boyunca iki yüze yakın resim yaptı. Resimlerinin çoğunu portreler oluşturmaktadır. Gerek kendisinin gerek çevresinde olan kadınların, çocukların resmini yaparak; özgürlüğe, cesurluğa, meydan okumaya adanmış

---

441 Neslihan Munaroğhı, "Kaos ve Beklenti", *Kargamecmua Sanat ve Yaşam Kültürü Dergisi,* Ocak 2013, s. 20.

442 Firdevs Gümüşoğlu, "Frida Kahlo", *Bilim ve Ütopya Dergisi,* Ocak 2001, s. 68-69.

duygularıyla yenilikçi bir ressam oldu. *"Uçmak için kanatlarım varken ayaklarıma ne gerek var ki. "* deyişindeki üzere.

Dali, Duchamp, Picasso, Matisse gibi büyük ressamlar Frida Kahlo'nun çağdaşlarıdır. Ancak Kahlo, hiçbirinden etkilenmeden ve kendisini bir akımın içinde görmeden sadece kendi gerçeğini tuvallerine aktarmıştır. Hiçbir zaman ne bir akımın ne de bir sanatçının üzerine gölge etmesine izin vermemiştir. ***1960'larda Feminist dalga ile beraber kadın sanatçılar, ressamlar daha ilgi çekmeye başlamışsa da Frida Kahlo bunu 1940'lı yıllarda bunu başarmıştır.* Kahlo, kadınlar için umudun, direnmenin, mücadelenin büyüleyici bir ikonudur.**

Çalışmamın konusu Frida Kahlo'nun resimlerinde kadının önemidir. Peki resimlerine baktığımızda neden hep kendisi ile karşılaşıyoruz? Bunun birinci nedeni kısaca yaşamındaki talihsizlikleri diyebiliriz. Hastalığı ve çoğu zamanının yatakta geçmesi ile kendini keşfeden bir ressamdır Frida. İkinci nedeni ise eşi Diego Rivera. Kahlo'nun büyük aşkı karşısında sürekli aldatan, üzüntü veren ve Frida'yı yalnızlığa iten bir eş. İşte Frida Kahlo, hem bedensel hem de ruhsal acılarını resimleriyle paylaştı. Kendi hayatından benzer acılar yaşayan kadınların öykülerini resimlerine taşıdı. Onlarda kendini buldu. Çevresinden çok sevdiği arkadaşlarının, aile dostlarının resimlerini yaptı. Anne olamamasının verdiği üzüntüleri resimlerine taşıdı. Beslediği evcil hayvanları ile kendini oyalasa da bu durum ona çok acı verdi. Çevresindeki çocuklara taptı. Zaten oldukça ilgili bir teyze idi Frida Kahlo.

FRİDA KAHLO'NUN BEDENİ

Frida Kahlo'nun kendi bedeni ile büyük bir meselesi vardır. Resimleri, geçirdiği hastalıklar ve kazalarla büyük hasara uğrayan bedenini sanatının merkezine yerleştirmiştir. Bedeni üzerinden yaşamöyküsünün çeşitli yanlarını, kimlik oluşumunu, cinsiyetin sınırlarını ve sanattaki tipik kadın ve kadın bedeni temsillerinin tersyüz edilmiş hallerini sergiliyordu. Kahlo'nun yapıdan, 20. Yüz yılda kadın sanatçıların bedenlerinin resimde temsil edilmesinin,[443] feminist teorinin gelişiminin, kadın bedeni hakkında açıkça konuşulmaya başlamasının, performans sanatının ortaya çıkmasının kilometre taşlarındandı. Onun resimleri Kahlo'nun bedeninin gerçek doğasını ve ayırt edici özelliklerini, genel olarak da kadın bedeninin estetik ve sosyal yapılardaki durumunu hem ortaya seriyor hem de gizliyordu. Kahlo'nun giyime ve kendi bedeninin sunumuna (hem yaşamda hem sanatta) gösterdiği titizlik "ben" in ve kadınlığın durumunu ve sınırlarını inceleyebilmesi için elverişli bir ortam yaratıyordu. Kahlo'nun resmi, geçirdiği trafik kazasında kemikleri kırılan ve büyük acılar çeken bedeninin üzerindeki kontrolünü yeniden ele geçirmek, yeniden "ben" imgesini oluşturabilmek ve kimlik hakkındaki kaygan zeminli kavrayışını sağlamlaştırabilmek için giriştiği bir çabadır. Bu nedenle Kahlo, kendi bedenini sürekli olarak parçalanmışlığın kıyısında betimlemiştir. Kahlo'nun güncesindeki, sözcüğün tam anlamıyla dağılan kadın bedeni, kendine ait bu imgeyi açıkça ortaya koyar. Kahlo, bu çizimin kenarına şöyle yazmıştı: *" BEN PARÇALANMALIYIM. "* Onun bedeni hep yaralıdır; acının çekirdeğidir ve ruhsal acının kazındığı bir yüzeydir.

---

443 Pınar Partanaz, *Resim Sanatında 19.yüz yılın Sonundan Günümüze Portre,* (Mimar Sinan Güzel Sanat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 2007, s. 45.

Kaza sonrası bedeni ciddi şekilde yaralanan Kahlo, çocuk sahibi olma yetisini, ilk aşkını kaybetse de oto-portrelerini oluşturmaya başladığı dönemdir. Yarattığı eserler yoluyla bedeniyle eşzamanlı parçalanmış olan iç dünyasını oluşturan iç nesneleri, beden imgesini ve dişiliğini onarmaya çalıştığını söylememiz yanlış olmayacaktır. Bacağının sakat kalmasının onda yetersizlik ve eksiklik duygularını canlandırmış olması muhtemeldir. İncel bacağını gizlemek için elinden geleni yapmıştır. Yaşamının sonuna dek giydiği geleneksel Meksika kıyafetlerinin etekleri bacağını gizleyecek şekilde yerleri süpürür. Erkeklerle olan rekabeti, otorite ile bitmeyen çatışması, erkek takım elbisesi giyerek çektirmiş olduğu resimler, meşhur bitişik kaşı ve bıyığı yaşadığı eşcinsel ilişkilerde erillik karmaşasına dair öğeler bulunduğunu düşünebiliriz.

Geçirdiği o uzun hastalık süreci, ardı arkası kesilmeyen ameliyatlar ve çektiği bedensel ya da ruhsal acılara rağmen her zaman ayaktadır Kahlo. Andre Breton'a söylediği gibi kendi gerçeğini birebir yansıtmıştır eserlerine. Breton'un Kahlo'ya verdiği cevapta aynı doğrultudadır. ***"Çektiğiniz acı, resimlerinizde bir şiire dönüşmüş. "*** Böyle mücadeleci bir kadın, birçok ressamın da hayranlığını ve dostluğunu kazandı. Bunlar arasında Duchamp, Yves Tanguy, Picasso, Kandisky sayabiliriz.[444] [445]

Frida Kahlo'nun acılarla dolu bedeni, yaşam ile ölüm arasında mücadele ederek geçmiştir. Bu gerçekliğin dayattığı zorluklar da düşünüldüğünde bu, hayranlık verici bir mücadeledir. Aynalı yatağı, bu mücadelenin içinde geçtiği alandır. Fiziksel acıların, yalnızlığın, kayıp ve yas duygularının sanatsal yaratıcılık ve üretkenliğe dönüştü alandır. Aynı zamanda Frida'nın kendini, bedenini tanıdığı alan.

Cinsiyet ve Çiftcinsiyetlik

Frida Kahlo'nun yapıtlarında cinsiyet sorununun kökleri Meksika kültüründeki tipik örneklerde yatar. Meksika'daki cinsiyetler arasındaki geleneksel rol dağılımını örnekleyen tarihsel, dinsel ve folklorik kişiliklerin kadın tarafında La Llorona (Ağlayan Kadın), La Malinche, **Bakire Meryem** (Guadalupe Bakiresi ve Kederli Annemiz) iyileştirici gücüyle **Tehuana** ve daha genel olarak ana, kadın ve acının çekirdeği bulunur. Bu simgelerin ve kalıp kişiliklerin pek çoğu Kahlo'nun yapıtının yüzeyinde yer alır. Kendi cinsel belirsizliğini dışavuruşu ve karşı cinsin giysilerine olan ilgisi, son derece maço bir toplumda kadınların payına düşen kalıplaşmış rolleri yerle bir etmeye yönelik girişimlerdir. Resimlerinde kaşlarını, bıyıklarını, geniş omuzlarını ve güçlü kollarını abartılı bir biçimde betimlemesi her zorluğu aşan Meksikalı kadın kimliği verdiği kadar cinsiyetinin sınırlarını da bulanıklaştırmıştır.

Frida Kahlo, babası Guillermo Kahlo tarafından çekilen ilk fotoğraf!arında hep erkek çocuğu kılığındadır. Üç parçalı takım elbise, kravat ve bazen baston. Doğrudan kameraya baktığı bu resimleri ile arkadaşları onun şaka yaptığını düşünse de gelgeldim, Frida'nın giysinin kişiliği dışavuran bir dil olduğu yönündeki incelikli bakış açısı, bu fotoğraftakilerin aslında basit bir gösteri değil, bozguncu bir davranış olduğunu düşünmemize yol açıyor. Bu fotoğraflar

---

3' Metis Tanık, "Frida Kahlo: Aynadan Tuvale Aktanlan Sessiz Çığlık", ***Doğu-Batı Düşünce Dergisi,*** İstanbul 2011, Sayı 56, s. 181.

445 Hülya Tufan, "Frida", ***Cumhuriyet Dergi,*** Ankara 1994, Sayı 434, s. 2.

Frida'nın **Meksika toplumundaki katı cinsiyet rollerine karşı çıkışının, onları altüst etme ezelden beri erkeklerin egemenliği altında olan kamusal ve profesyonel alanlarda etkin olarak var olma arzusunun bir işaretidir aynı zamanda.** Çocukluğundan itibaren tıp eğitimide duyduğu tutku, onun erkek egemen alanlara girme isteğini doğruluyor.

Karşı cinsin giysilerine bürünmek ve çiftcinsiyetli (androjen) görünüm, 1920'lerin sonlarında Meksika'da daha az olmakla birlikte rağbet görüyordu ama yine de geniş kesimler tarafından isyankar cinselliğin göstergesi sayılıyordu. Erkek kılığında dolaşan kadınlara "amazonlar" deniyordu. Kahlo'nun ilk eşcinsel deneyimi on üç yaşındayken kendinden hayli yaşlı bir kadının, büyük olasılıkla öğretmeninin tacizine uğramıştı. Sonraları kadınlarla yaşadığı pek çok ilişki, karşı cinsin giysilerini giyişini, yaşanmış bir deneyimin ifadesine dönüştürüyordu. Pek çok oto-portresinde (Maymunlu Otoportre, îki Frida gibi) yüz kıllarını abartılı biçimde betimleyerek (bıyık, favoriler, bitişik kaşlar) doğal ama tuhaf güzelliğinin çiftcinsiyetliğini vurguluyordu. Resimlerinde geniş omuzlan güçlü kollarını öne çıkararak fiziksel güçleriyle bilinen Tehuana kadınlarıyla kendini denk duruma getiriyordu. Kahlo'nun kendisini ufak tefek ve kadınsı olarak betimlediği Frida Kahlo ve Diego Rivera, Kırpık Saçlı Otoportre gibi resimlerle tezat oluşturan bu resimler, Kahlo'nun cinsel belirsizliğini ve Kahlo üzerine kitaplar yazmış olan Gannit Ankori'nin de söylediği gibi çiftcinsiyetli kendini özetliyordu. Kahlo, kendisini erkek kılığında ve dolayısıyla cinsiyet değiştirmiş, saçları kısacık kesilmiş (Diego Rivera'nın kendisini başka kadınlarla aldattığına misilleme olarak yapmıştır.) olarak betimlerken bile, zarif küpelerini kulaklarına iliştirmeyi ihmal etmemiştir. Kahlo'nun erkek giysileri giymesi ille kendi cinsiyetini inkar ettiği anlamına gelmiyor ama cinsiyetle ilgili yaşadığı açmazı analiz etmemiz için yeterli bir neden. Kahlo'nun resimlerinde kaşlarını, bıyıklarını özenle betimlemesinin bir nedeni de Kızılderili geçmişinin önemini göstermesi açısından da ayn bir anlam taşıdığını belirtmemiz yerinde olacaktır.

Doğum ve Ölüm

Frida Kahlo'nun yapıtlarındaki doğum sahneleri, kadın bedeni üzerindeki köktenci tabulara karşı çıkmaktadır. İlk önce ve en çok, kendi yaşadığı düşük ve kürtaj deneyimleriyle ilintilidir; ama aynı zamanda doğurganlık ve doğum-ölüm döngüsü ile de bağlantılıdır. Kahlo, kendi doğumunu daha doğrusu annesinin kendisini doğuruşunu en orijinal resimlerinden biri olan ***"Doğumum "*** ele almıştır. 4 Temmuz 1932'de yaşadığı düşükten sonra yapmış ve aynı yıl annesinin ölümünden sonra tamamlamıştı. Dolayısıyla resim, iki kadını temsil ediyordu.

Kahlo'nun çocukken geçirdiği hastalıklar, özellikle de altı yaşında geçirdiği ve ona sakat bir bacak bırakan çocuk felci, genç yaşında başına gelen trafik kazası onda derin bir ölümlülük ve bedensel kırılganlık duygusu kazıdı. Babasının sara hastalığı fiziksel incinmeyle ilgili başka bir deneyim kazandırmıştı ona. Ölüm ve ölümün engellenemezliği hakkındaki düşünceleri, yapıtlarının pek çoğunun konusunu oluşturur. 1932'de annesinin, 1941'de babasının ölümü, Kahlo'nun yaşamındaki en önemli olaylardandı ve resimlerine doğrudan ya da dolaylı olarak yansıdı. Örneğin babasının ölümünden sonra yaptığı "*Ben ve Papağanlarım"* adlı resimde Kahlo, yas giysisi içinde yoğun bir yitirme duygusu ile karanlık ama kendinden emin bir bakış vardır gözlerinde. On yıl sonra 1951'de ölülerin anısına resim yapma geleneğine uygun olarak, babasının bir portesini yaptı. Bu çalışmasına ise *"Hatıra"* ismini vermiştir.

Kalp ve Kan

Kanayan kalp Katolikliğin en yerleşik simgelerinden biridir. Kalp, Azteklerin kurban törenleriyle de doğrudan ilgili bir simgedir. (Bu törenlerde insan kalbi yerinden çıkarılır ve törenle yakılırdı.) *"Anı"* ya da *"Kalp"* adlı resminde Kahlo, kendi kalbinin bulunduğu yeri boş bırakmıştır. Yanında ise gerçeğinden hayli büyük bir kalp durmaktadır ve bu kalpten akan kanla nehirler oluşmuştur. Bu tablonun Kahlo'nun kardeşi Cristina ve eşi Diego Rivera ile arasındaki ilişkiyi öğrenmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. *"Dr. Farill'in Portresi ile Birlikte Otoportre"* de Kahlo'nun elindeki paletle kalp arasında benzetme kurulabilir. Frida Kahlo'nun resimleri çoğunlukla kanlıdır. Açık yaralardan akan kanın ilk akla gelen anlamı fiziksel şiddet ve acıdır. Öte yandan *"Dr. Eloesser İçin Yaptığı Otoportre"* ile ***"Dikenli Çalılıktan Gerdanlı Otoportre"*** gibi resimlerde, Frida'nın dikenli kolye ile yırtılan boynundan akan kan, duygusal acıya da işarettir. Bu tablolar, resmi yapılan kişiyi masum ve çile çekerken betimleyerek, İsa'nın tutkusuyla ilgili dinsel ritüellere ve imgelere göndermede bulunur. ***"İki Frida" , "Anı" ya da "Kalp"*** gibi resimlerinde kutsal ya da kanayan kalp teması işlenmiştir. Bu ve buna benzer resimlerinde köklerine de göndermede bulunmuştur. Katolik inancında kan, İsa'nın kurban edilişi ile kazanılan yaşamı ve kurtuluşu simgeler ve kırmızı da şehitliğin rengidir. Azten inancını da önemser. Azteklerin kurban törenlerinde insan kalbi çıkarılır ve yakılırdı.

"Birkaç Küçük Çizik" adlı resminde Kahlo, kızkardeşinin Rivera ile ilişkisinden duyduğu acıyı kanlı bir cinayetle yansıttı. Yataktan gelen kan, kadın bedenine ilişkin sarsılmaz tabulara karşı çıkışı olduğu kadar Kahlo'nun kadınlık, doğurganlık ve doğurmak karşısındaki tutumlarına da işaret eder. *"Henry Ford Hastanesi", "Doğumum"* adlı resimleri bu tabuları sergiler ve sonraları feminist ve post -feminist sanatta sık sık irdelenecek olan utanmazlık kavramı hakkındaki büyük kararsızlığı barındırır. Kahlo'nun kendi genetik kalıtımı ve anne ve babasından gelen karışık kan ilgisini çok çekmiştir. Annesinin Meksika'nın yerlilerinden oluşu, babasının Alman göçmeni olması ile tam bir melezdi. Bu kan kalıtımı Kahlo'nun ikiye bölünmüş kimliğinin yani yerel Meksika kimliği ile Avrupa kültürü kökeninde yatan öğeydi. Hem yerli hem yabancıydı.

Saç ve Takılar

Frida Kahlo, saçını duygularının; neşesinin, incinmişliğinin ve kederinin dışavurumu olarak kullanmıştır. Oto-portrelerinin en ayırt edici özelliği, uzun saçları ve özenli saç biçimleridir. Bu son derece kadınsı nitelikler Kahlo tarafından anlamı iletmek ve geleneksel güzellik kavramlarına karşı durmak için kullanılıyordu. Saç örgüleri, kurdeleleri ve diğer bütün süs nesneleri, Kahlo'nun duygularına ilişkin çağrışımlarla yüklüydü. Eşi Diego Rivera'yı mutlu kılabilmek için saçları açık ve geleneksel Meksika kıyafetleri içinde dolaşıyordu. Eşinin kardeşi ile ilişkisini öğrendiğinde tepki olarak saçlarını kesti. ***"Kırpık Saçlı Otoportre"*** adlı resmini bu dönemde yaptı. Yitirilmiş bir aşka ağıt, ihanete lanet, bir zamanlar yaşanan büyük aşkın cezası olarak kendi kendini cezalandırma anlamındaydı bu resim. Kırpılmış saçlar aynı zamanda sanatçının çiftcinsiyetli görünümünü daha da vurguluyordu. Rivera ile yeniden evlendikten hemen sonra yaptığı ***"Örgülü Otoportre "*** de Kahlo, kesip attığı saçlarını şeritlerle

başına iliştirmiştir. Yenilenmenin etkisi, gözle görülür biçimde belirgindi.[446] Kahlo, günlük yaşamında giysileri kadar takılarına da özen göstermiştir. Bunu ona ait fotoğraflardan da görebiliyoruz. Takılara düşkün olması sanatına da yansıdı. Hemen hemen bütün çalışmalarında kadınsı özellikleri yansıtan kolyelere, yüzüklere, saçlarına iliştirdiği çeşitli süs nesnelerine rastlıyoruz. Takıları, saçları gibi Frida Kahlo'yu tanıtıcı imgelerden biri olmuştur.

Frida Kahlo'nun çalışmalarından çıkarttığımız, seçtiğimiz anlamlar, işaretler kendisi tarafından belirlenir. Çünkü Kahlo, bunu seviyordu. Eserleri ile yaşamı arasında tam bir bağlılık vardır. Çalışmalarında kendi vizyonunu vurgulaması onun en karakteristlik özelliğidir. Duygu ve düşüncelerini resimlerine bütün çıplaklığıyla yansıtması onu özgür, sıra dışı bir ressam yapmıştır. Örneğin *Doğumum* adlı resmi, kadının dişi değerlerine bir göndermenin yanında kadın kutsallığına verdiği önemi gösterir. İdeolojisinin temelini de kadınsal ruhu oluşturur. O, mücadeleci bir feministtir. Hayatı boyunca kendine kimseyi model almayan Kahlo, kendi kendisinin modeli olmuştur. Kimseyi taklit etmemiştir. Böylelikle kendisinden sonra gelen feminist sanatçıların, yazarların temsili haline gelmiştir. Kadın kimliğini kendi portreleri ile inşa eden gerçek bir ressamdır. Kahlo, resimlerini yaparken herhangi bir estetik kaygıya kapılmadan doğal olarak içindeki yansımalarını anlattı resimlerinde. Diego Rivera'nın aksine küçük boyutlarda ama dev eserler verdi. İçe dönük, ruhun sesi olan eserler. Kendisi şöyle diyordu: ***"Her şeyi çizdim; dudaklarımı, kirpiklerimi, parmaklarımı, kulak memelerimi, doğumumu, rüyalarımı, ayak parmaklarımı, karnımı, çıplaklığımı, kanımı, kanımı, kanımı. Vücudumu terk edip sonra tekrar geri gelen kanım. İçimdeki Yahuda çevremdeydi. Yahuda adımlarımı seyretti. Kendimi defalarca tekrar ve tekrar çizdim. "*** Kendisi dışında birçok kadının da portresini yaptı. Bütün bu kadın olgusunu oluşturan portrelerinin bir ortak özelliği vardır. O da göze değil kadın ruhuna hitap etmesidir.[447] [448]

Kahlo, hayatı boyunca yaşadığı tüm acılara rağmen güçlü kadın imajını hem gerçek yaşamında hem de tablolarında korumuştur. Resimlerinde tüm acılara rağmen dimdik ayakta duran güçlü bir kadın vardır. Kendi portrelerinin en kederli olanı bile asla aşın duygusal ya da kendine acıyan bir havada değildir. Bir şeylerle baş etmek için gösterdiği asalet ve kararlılık, kraliçelere has duruşunda ve metanet göstergesi olan yüz hatlarında açıkça görülür. Frida'nın resimlerindeki kadın imgesi öznel bir duruşu sergilemekle birlikte Meksika devriminin içinde barındırdığı acı, gurur, kudret ilişkisini de yansıtmaktadır. Hem ülkesine hem da Rivera'ya duyduğu aşkla, yaşam enerjisi ile bir bütün olarak karşımızdadır. Bu bütünün parçalanması halinde Frida'nın oto-portrelerindeki o güçlü, mağrur kadının gözleri gölgelenmekte, üzgün ve kırılmış bir Frida karşımıza gelmektedir. Özellikle 1940'lardan itibaren Frida'nın

---

[446] Tanya Barson, "Tıbbı Bir İnceleme Alanı Olarak Frida'mn Bedeni", *P Dünya Sanatı Dergisi,* Sayı 42, s. 80- 87.

[447] Hülya Demir, "Biz Frida'yı Çok Sevdik", *Kadın Araştırmaları Dergisi,* İstanbul 1995, *Sayı 3,* s. 47.

[448] Dr. Kibar Evren -Bolat Aydoğan, "Sanat Tarihi'nden İki Kadın Portresi, Frida Kahlo ve Hale Asaf*İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi,* Özel Sayı Cilt I, Malatya 2010, s. 239.

resimlerinde acı ve öfke daha net hissedilir. Geçirdiği sayısız ameliyat, Rivera ile olan inişli çıkışlı ilişkisi, tükenmekte olan yaşam eneıjisi hem oto-portrel erindeki gözyaşlarında hem de kullandığı sembolik dille açığa vurulmaktadır. Sağlığı el vermediği için anne olamayan Frida, üreme- üretme tutkusunu ifade eden, kaybettiği bebekleri için duyduğu kederi dile getiren resimleri anne olma isteğini anlatır. Ortaya koyduğu güçlü kadın portreleri ile kadının nesneleştirilmesine karşıt örnekler vermiştir. Maıjorie Kramer gibi feminist kuramcılara göre kadın sanatçıların yaptığı kadın portreleri, erkek sanatçıların yaptıklarından belli konular açısından çok farklıdır. Öncelikle kadın sanatçılar, erkek sanatçıların yaptığı gibi ideal güzellik ölçülerine sahip çekici kadın tipi yaratmaz. Böylelikle kadını aşağılamaz, sömürmezler. Erkek sanatçıları ise kadın bedeni üzerinden kendi düşüncelerini ve ideolojilerini eserlerinde yansıttıkları kadına biçilmiş roller üzerinden gerçekleştirirler. Bu anlamda kadın sanatçıların kadını ele aldıkları portreleri özellikle de oto-portreleri, yaşadıkları coğrafya, dönemin sosyo-politik yapısı bağlamında bir kadın olarak sanatta var olmanın benzer ve farklı durumlarına dair ipuçları taşımaktadır. Frida Kahlo'nun çalışmaları da bu ipuçlarını vermektedir.

Feminizm'e Bir Bakış

Feminizm, en açık anlatımıyla kökeni 19.Yüz yıla dayanan; fakat 1960'lardan itibaren adını duyuran, kadının içinde bulunduğu durumu dönüştürmeye, kadın lehine iyileştirmeye çalışan bir harekettir. Feminizmin çıkış noktası erkeklerle eşit hak ve fırsat talepleri olsa da zaman içinde toplumsal cinsiyet kurgulamalarını dönüştürmek adına yapılan hareketler kadın lehine pozitif ayrımcılığa giden radikal bir şekle bürünür. Bu bağlamda bir grup kadın sanatçı, sanat eleştirmeni ve sanat tarihçisinin kadının sanatta, sanat kurumlarında, müzelerde yeterince doğru temsil edilmemesine ve dışlanmasına karşı başlattıkları mücadelenin bilincinde ve yanında olan tüm sanatçıların üretimi feminist sanat başlığı altında toplanır. Feminist sanat kendi içinde dönüşür, çeşitli isimler altında incelenir. Zaman zaman özcü olarak nitelendirilen ilk kuşak feminizim, kadını erkekle eşit konuma getirebilme çabasındadır. Bu konuda Linda Nochlin'in, ***"Neden Hiç Büyük Kadın Sanatçı Yok"*** adlı makalesi yeni bir dönem başlatır. Nochlin'in makalesi hem Sanat Tarihi'nde neden büyük kadın sanatçılara yer verilmediği ve neden az sayıda kadın sanatçı olduğuna dair tarihi bir sorgulamadır hem de birçok sorgulamayı peşi peşine gerçekleştirmek için sanat eleştirmenlerine ve sanatçılara düşünme yolu açar. Kadınları ilk başta, yaratıdan ve sanattan ayrı tutan deha kavramı sorgulanır. Uzun yıllar kadına yapıştırılmış trajik bir söylem olan kadında deha olamayacağından sanatçı da olamayacağı söylemi ve kadınların yaptıkları işlerin düşük sanat ve sadece el becerisi gerektiren zenaat kategorisinde değerlendirilişi bu sorgulayış bağlamında bazı sanatçıların, örneğin Miriam Schapiro'nun Famajları üst sanat kategorisinde değerlendirilerek sanattaki kadına uygun görülen düşük sanat /yüksek sanat hiyerarşisine meydan okunur. Yaratı sürecinin erkek ve kadında farklı olup olmadığı sorgulanır. Kadınların sanatla ilgili eğitim kurumlarından dışlanmış olmalarının getirileri sorgulanır.

Feminist eleştirinin ilk yıllarında, kadın sanatçılar olumlu kadın imgeleri yaratarak kadın doğasına ulaşmaya çalışırlar; ama özcülük olarak da değerlendirilen bu yaklaşımın, kadını doğa, gizem, bilinçaltı ve dil öncesine yerleştirip ataerkil düzeni sağlamlaştırıcı ve kadının egemen sistemdeki yerine razı oluş gibi olumsuzlukları taşıdığı ileri sürülür. Olumlu kadın imgeleri yaratma süreci, feminist eleştirinin her gün tartıştığı gümdemde tuttuğu konulardan biriyle aynı içeriği taşır. Bu konu sanatta ayrı bir kadın duyarlılığı ve estetiğinin mümkün olup

olmadığıdır. Erkeklerin entelektüel duruşlarına karşılık kadınların doğrudan doğruya duygularıyla sanat ürettiklerini söyleyen Judy Chicago bazı soyut biçimleri kadın anatomisiyle ilişkilendirir. Judy Chicago'nun bu konudaki başyapıtı *"Dinner Party"* adlı düzenlemesidir.

Feminizmin kadını hak ettiği yere koyabilme istemi, modernizmin insanı yüceltme istemi gibi benzer ideolojilerle yola çıkmışsa da modernizmin ne denli üstüne düşeni gerçekleştirdiği sorgulanmaya alınır. **Burada önemli olan, feminist eleştirinin, Baudrillard'ın sömürülen her kategori cinselleştirilir savının doğruluğunu açığa çıkarmasıdır.** Feminist eleştirmenler, kadının yüzyıllar boyu baskı altına alınıp nesnelleştirilmesine şiddetle karşı çıkarlar ve Sanat Tarihi'ni araştırıp üst anlatılarla ortaya çıkan modernist sanatta bile kadının edilgen trajedisinin varlığını ortaya koyarlar.

Modernist anlatının, feminist eleştirinin en çok tepkisini çeken yönü aslında tüm Sanat Tarihi'nde görülen maddenin forma dönüştürülürken kadın bedeninin de doğa gibi ataerkil bakış açısı altında şeyleştirilmesidir. Descates'in özne/nesne ayrılığına dayalı cogito anlayışına göre post sanata gelinceye kadar, kadın bedeni ve kimliği nesnelleştirilmiştir. Modernist sanatının bu kadar tepki çekişi insanın üstünlüğü ile ilerlemecilik gibi ideallerine sanattaki kadın imgeleriyle ters düşüyor oluşudur. Kadın bedeni ve kimliği neden nesnelleştirilmiştir? Bunun en önemli nedeni ***"Erkekler kadınları seyrederler, kadınlar ise seyredildiklerini seyrederler. Kadının içindeki gözlemci erkek, gözlenen kadındır. Böylece kadın, kendini seyirlik bir nesneye dönüştürür. "*** diyen John Berger'in görüşlerinde bulmak mümkündür. Feminist sanat eleştirisi, kadın olma hali ve trajedisi ve kadın duygusallığı konusunda özellikle sanat alanında yaptıkları önemli saptamalarla 20.Yüzyıla damgasını vurmuş bir akımdır. Modernizmin üst anlatılarının vaat ettiğini gerçekleştirememiş olduğu ve modernizmin aydınlanmacı mantığının Beauvoir'in deyişiyle aşkınlığın eril tarihini yazdıran bir mantık oluşu savlarından hareketle 20.Yüzyılın son çeyreğinde feminizm ile ilişkili bir post anlatıya gidilmiştir. Post-feminist düşünce cinsiyet ayrımı söylemlerini reddeder. Postmodern feminizme göre kadınların ortak bir sorunu yoktur. Her kadın ayrı bir birey olarak değerlendirilmesi gerektiğinden genelleştirme yapılamaz. Yani ırk, sınıf, cinsiyet, etnik köken gibi farklılıklar postmodern feminizmin yaklaşımı içinde değerlendirilir. Bu yaklaşımda bireysel farklılıklar ve tekil yapı korunarak, kadınlara ait sorunlar çözülmelidir. Kadınlara ait evrensel doğruların olmadığını, etnik ve yerel farklılıkların dikkate alınması gerektiğini savunurlar. Post-feminist düşünür ve yazar Julia Kristeva, bir röportajında: ***"Bence kadın, temsil edilemeyen, hakkında konuşulamayan, adlandırma ve ideolojilerin dışında kalandır. "*** Derken adlandırma ve kadın-erkek gibi kimlikleri yadsıdığını söyler. Kristeva, bazı yazılarında kadın kategorisini çoğul bir kimlik olarak almak yerine ontolojik bir bütünlük olarak görmek ve siyasallaştırmak yanlısıdır. Kristeva'ya göre farklılığın anlaşılması çoğul ve akışkan öznelliklere yol açtığı için önemlidir. Ne kadar kadın varsa o kadar dişil konum vardır. Bazı eleştirmenler feminizmi ve feminist eleştiriyi tekilliği, farklılığı, bireyselliği ön plana çıkaran postmodernist anlatının dayanak noktası veya başlangıç noktası olarak gördüklerini bile itiraf ederler. Rita Felski'ye göre: ***"Kadın hareketinin etkilerinden biri de sanatı yeniden politize etmesidir. Modernist estetik ve formalist eleştirinin, sanatsal değeri siyasetten soyutlaması ideolojik çıkarlar doğrultusundadır. Feminizm, direniş odaklarının, büyük ütopyalar yerine gündelik yaşamın sanat da dahil, her alana yayılmasıyla modernist sanatın izin vermediği bir siyasallaşmayı olanaklı kılabilir. "***

Griselda Pollock'a göre: ***"Feminizm bir öz değil, birtakım konumlar; doğma değil, eleştirel bir uygulama; kadınlar adına konuşulan bir platform değil, devingen ve kendini eleştiren***

bir yanıt ve müdahaledir. Bu bağlamda kelimenin kendisi sürekli yapıbozuma uğratılmalıdır. "

Rosi Braıdotti, Feminist Postmodernizmin Eleştirel Bir Kartografyası adlı makalesinde toplumsal cinsiyet ilişkilerinde, post-feminist dalganın yerini yeni postfeminist neo-liberalist dalgaya bıraktığını söylemiştir. Braıdotti'ye göre bu yeni dalga tarihselliğin bir çeşididir. Çünkü feminist soy kütüğünü de reddeden neo-liberalist yeni dalga, etnosantrik bir tavır izleyerek kadınların arasındaki bağı hiçe sayar. Ekonomik güç birinci plandadır. Güç ve iktidar sahibi olan kadınlar feminizmin kahramanlan gibi lanse edilirler. Günümüzde feminizmin geldiği nokta, daha önce post-feminist eleştiri ve görüşlerin içeriğinden de anlaşılabileceği gibi, çokuluslu kapitalizmin bireyselliğe, tekilliğe, farklılıklara önem veren kültürel izleriyle paralellik sergiler. İdeolojilerin Sonu savını doğrularcasına feminist eleştiri kendi varoluş sebeplerini inkar içindedir. Yıllar boyu kadının siyasi erk sahibi olamadığı için edinilmiş cinsiyet sahibi olabildiği gerçeğini değiştirebilmek için mücadele veren feminist akım, güç sahibi, vizyon sahibi kadınlan feminist kahramanlar gibi vitrine sürerek siyasi erki, parayı, etnosantrik üstünlüğü üst plana koyarak kendi varoluş sebebini inkar yoluna gider. Yeni post-feminist dalga kadın dayanışması ve kız kardeşlik söylemlerine meydan okuyup, her kadının farklı ve tikel oluşuna vurgu yapıp, kadınları farklı özlere bölerek belki de bir başka kadın trajedisi örneği sergilemektedir. Kadının her ne sebepten olursa olsun yaşadığı travma, sanat alanında türlü dil olanakları ile yansıtılmaya çalışılmıştır.[449] Konunun başında 1971'de yayınlanan Linda Nochlin'in **"NEDEN HİÇ BÜYÜK KADIN SANATÇI YOK?"** adlı makalesinden bahsetmiştik. Bu makalesiyle Nochlin, bu soruyu yanıtlarken şunu vurgular:

"Sanat üstün güçlerle donanmış bir bireyin kendinden önceki sanatçılardan ve daha belirsiz, daha yüzeysel bir biçimde de toplumsal koşullardan etkilenerek ortaya koyduğu özgür ve özerk bir etkinlik değildir. Sanat yapmanın koşulları belli bir toplumsal çevrede gelişir, bu toplumsal yapının ayrılmaz bir parçasıdır ve ister sanat akademileri, ister himaye sistemleri, ister ölümsüz yaratıcı, üstün sanatçı-insan ya da toplum dışı ilan edilen yalnız yaratıcı efsaneleri olsun, özgül ve tanımlanabilir toplumsal kurumların dolayımından geçer ve belirlenir. "[450]

"Kadın olarak doğmak, erkeklerin mülkiyetinde olan özel, çevrelenmiş bir yerde doğmak demektir. "[451]

Kadın sanatının ikincil konumuna yapılan önemli ve yerinde protesto gösterisi 1985 yılında "Gorilla Kızlar" adı verilen bir grup kadın tarafından yapılmıştır. 1985 yılında New York Modern Sanatlar Müzesi'nde "Uluslar arası Resim ve Heykel Sergisi" açıldığında, etkinliği düzenleyenler talihsiz açıklamalar yapmışlardır. Sergiyi düzenleyenler kendisinden öyle

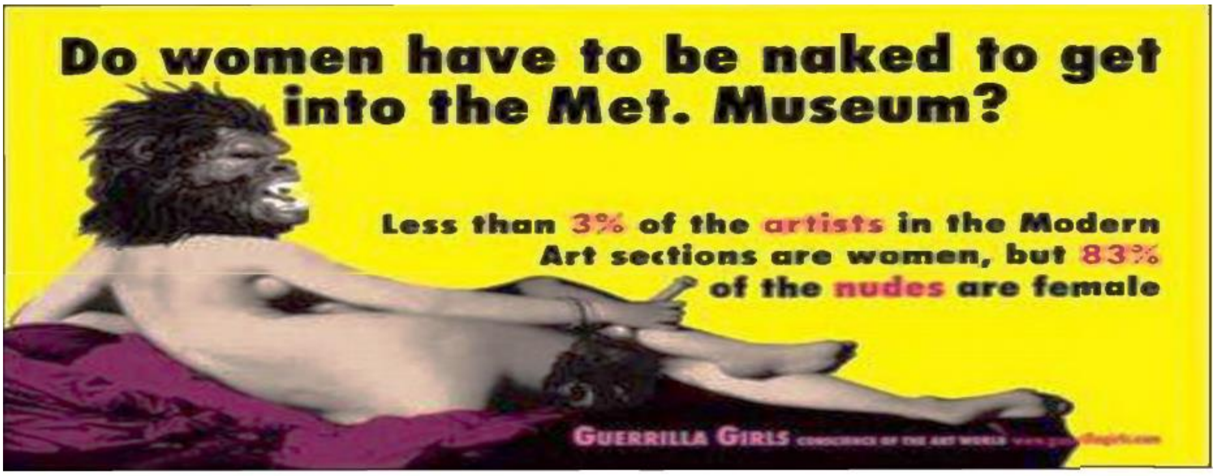
---

449 Atiye Güner, "20. Yüzyıldan Günümüze Kadın Sanatçılann Yaşam ve Yapıtlannda Görülen Trajedi Melankoli İlişkisi", (Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin 2010, s.66.

450 Ahu Antmen, *Sanat Tarihi ve Feminist Eleştiri,* İletişim Yayınevi, İstanbul 2010, s. 14.

451 JohnBerger, *Görme Biçimleri,* Metis Yayıncılık, İstanbul 1986, s. 46.

emindiler ki, ***"buraya alınmayan ressam kariyerini yeniden gözden geçirmeli"*** gibi talihsiz açıklamalar yapmışlardır. Sergiye toplam 169 sanatçıya yer verildiğini düşünürsek, kariyerini gözden geçirmesi gereken sanatçı sayısı oldukça fazladır. Sergide toplam on üç kadın sanatçıya ver verilmiş, durum böyle olunca da bu tartışmalar, feminist sanatçılar içerisinde de yoğun bir şekilde gerçekleşti. Serginin sanatsal boyutundan ziyade, cinsiyet ayrımı ve diğer sanatçıları dışlamasıyla gündeme yerleşti. Serginin açılışını takip eden günlerde Gorilla Kızlar, New York sokaklarına **"KADINLARIN METROPOLİTAN MÜZESİNE GİRMELERİ İÇİN İLLA DA ÇIPLAK OLMALARI MI GEREKİYOR?"** başlığı ile afişler asmışlardır. Yazının altına ise, Ingres'in ünlü ***"ODALIK"*** resmindeki çıplak kadın figürü yerleştirilmiştir. Figür üzerinde bazı değişiklikler yapılarak baş kısmına bir goril kafası yerleştirilmiş, eline de bir yelpaze verilmiştir. Bu goril kafası, Gorilla Kızların simgesi olan ve asla kafalarından çıkarmadıkları goril maskesinin yerine kullanılmıştır. Bu betimlemeyle Gorilla Kızlar, Ingres'in figürünün yerine kendilerinin bir temsilini yerleştirmişlerdir. Resmin hemen yanında ve soru başlığının altında devam eden metine göre, müzeye katılan sanatçıların sadece yüzde üçü kadın iken, sergilenen resimlerdeki çıplak figür oranı yüzde seksen üçtür. Posterin en alt kısmında ise "Sanat Dünyasının Vicdanı" olarak kendilerini lanse eden "Gorilla Kızlar" yazısı bulunmaktadır.



Gorilla Kızlar, 1985

"Kadınların Metropolitan Müzesine girmeleri için illa da çıplak olmaları mı gerikiyor?"

Aslında bu protestonun kökeni, atölye ortamında sanatın yürütülmesinden beri model olarak çıplak kadınların kullanılmaya başlandığı zamana kadar inmektedir. Çünkü 1890'lara kadar bir ressamın usta olarak görülebilmesi için akademilere girip buralarda çalışması gerekiyordu. Fakat atölyelerde çıplak kadın olmasına rağmen atölyelere kadın sanatçılar alınmıyordu. Bu akademilerin atölyelerinde çalışmak erkek sanatçılara tanınan bir ayrıcalıktı. Gorilla Kızların vurgulamak istedikleri nokta tam da bu duruma denk düşmektedir. Bir sanat müzesine girebilmek kadın sanatçı olmayla değil de, çıplak bir model olmayla gerçekleşmekteydi. Gorilla Kızlar, 1985 yılında kurulduklarında kendi adlarını gizleyerek, ölmüş kadın sanatçıların isimlerini kullanmışladır. Dışarıda halk arasında gösteriler yaparken kendi kimlikleri tanınmasın diye kafalarına goril maskesi takmışlardır. Böyle giyinmekteki amaçları ise, kendi kimliklerinden ziyade isimlerini kullandıkları sanatçıları ön plana çıkarmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Amaçlarına fazlasıyla ulaşan bu sanatçılar, kimliklerini öğrenmek isteyen basından kendilerini saklamayı bilmişler ve sürekli anonim

kalmışlardır. Başlarında goril maskesinin haricinde sürekli olarak frapan giysiler içerisinde topuklu ayakkabılar ve file çoraplarla gezmişlerdir. ***Kurulduktan sonra 1989 yılında yayınladıkları bir listeye göre kadın sanatçı olmanın avantajları şöyle idi:***

- Başarı baskısı olmadan çalışmak,
- Erkeklerle aynı gösteriler içerisinde bulunmak zorunda olmamak,
- Seksen yaşınızda kariyerinizin zirvesinde olacağınızı bilmek,
- Yaptığınız iş her ne olursa olsun kadınsı bir etki bırakmak,
- Kadrolu bir öğrenci pozisyonunda sıkışıp kalmamak,

- Erkek arkadaşınız sizi daha genç bir kadın için terk ettiğinde çalışmak için daha fazla zamana sahip olmak,
- Fikirlerinizin bir başkasının çalışması üzerindeki etkilerini görmek,
- Annelik ve kariyer yapma arasında seçim yapma fırsatına sahip olmak,
- İtalyan takım elbiseleri içerisinde ya da kocaman puroları içerek, boğulmak zorunda kalmamak,
- Sanat Tarihi'ni tekrar gözden geçirmek,
- Yetenek ya da bir deha olarak adlandırılmanın sıkıntılarına maruz kalmamak,
- Sanat dergilerinde goril kıyafetleri içerisinde fotoğraflara sahip olmak.[452]

Southern Califomia Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat ve toplumsal cinsiyet çalışmaları konusunda uzmanlaşmış profesör Gloria Orenstein, 1970'lerden beri feministlerin öncülerinden Frida Kahlo'nun sanatıyla ilgilenmiştir. Yazar Orenstein, Kahlo'nun yenilikçi sanat anlayışına dikkat çeker. Kan imgesini, büyük bir cesaretle resimlerine yansıtan ilk kadın sanatçılardan olduğunu söyler. Kadın bedeni ile Kahlo'nun özellikle 1930'lardan itibaren gösterdiği sanatında derin bağlantılara işaret eder. Orenstein'e göre Kahlo, genel olarak kadınların durumunu ifade etmek için kendi bedenini kullandı. Aynı zamanda Kahlo, onun için ilklerin ressamı. Gerek tarzı, gerek sanat anlayışı açısından. Örneğin saçlarında mor rengi kullanması Frida Kahlo'ya özgü bir durumdur onun için. Meksika kültüründe ataerkil bir toplum yapısı vardı. Frida Kahlo, bu toplum yapısına karşı kadınların sesi olan güçlü bir mesaj olmuştu. Hala günümüzde de kadınların simgesi olarak anılıyor Frida Kahlo.

1970'lerden sonra Feminist dalga dünyada yankı bulmaya başlamıştı. Feminist yazarlar, sanatçılar, sanat eleştirmenleri birçok çalışma yaptı. Feminist kadın ressamlar böylelikle dikkat çekmeye başladı. Aslında Frida Kahlo'nun dünya çapındaki ününde bu etkenlerin rolünün büyük olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat bir konuya dikkat çekmek gerekir ki gerek Amerikalı sanatçılar gerek Avrupalı sanatçılar kadının toplumda ve sanattaki önemine, kadının dışlanmasına, cinsiyet ayrımcılığına karşı başlattıkları bu ekolü Frida Kahlo 1940'h yıllarda çoktan başarmıştır. Sadece Meksika'nın değil, mücadeleci ruhu benimsemiş bütün kadınların simgesidir. Acılara, hastalıklara, hayal kırıklıklarına karşı gösterdiği direniş hayranlık vericidir. Frida'yı Frida yapan hayatındaki kötü gidişlerdir. Bu kötü gidişlerin sonunda ise onu dünyaca ünlü ressam yapan oto-portreleri oluşmuş kendini Meksika'nın en ünlü ressamı yapmıştır. Hakkında çeşitli makaleler, tezler, filmler yazılıp çizilmiştir. Birçok ülkede sergisi yapıldı. Frida Kahlo ekolü hala devam ediyor. Onu yakından tanımanın bir yolu da doğduğu ev bugün Frida Kahlo Müzesi.

---

452 Fatma Deniz Korkmaz, *Eleştiri Kuramı Olarak Feminizim ve Sanata Yansımaları: Feminist Sanat,* (Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2006, s. 53-54.

SONUÇ

Bir ressamın yapıtları, yaşamından ayrı tutulamaz. Frida Kahlo'nun yapıtı, yaşamının aynasıdır adeta. Toplumların, insanların ve onlarla bağlantılı olarak sanatların başka ufuklara açılma farklı ve daha aydın dünyalar kurma özlemini yansıttığı sancılı dönemin en çarpıcı kişiliklerinden biridir. İsyanla aşkı, acıyla direnci ve olağanüstü bir duyarlılıkla yaşama bağlı dev bir ressamdır.

Kahlo'nun yaşadığı trajik hayat öyküsü onu kendisiyle kalmaya itmiş; yalnızlığını, acılarını resimlerine dökmüştür. Bu acılardan büyük bir portre uzmanı bir ressam doğmuştur. Yapıtlarında daha çok bireysel değerleri benimsemiş, duygularını anlatmıştır. Arkadaşı Andre Breton'a söylemiş olduğu gibi ***" kendi gerçeğini"*** yansıtmıştır. Çektiği acılar resimlerinde şiire dönüşmüştür. Bireysel değerlerin içinde köklerine, yerel geleneklerine ve mirasına da özen gösterip sahip çıkmıştır. Kendisine yakıştırılan hiçbir etiketi kabul etmemiştir. Özgün ve özgür bir ressam olarak kalmıştır. Eşi komünist ressam Diego Rivera, Kahlo'nun hem kişiliğinde hem de sanatında büyük önem taşımıştır.

Araştırmada Frida Kahlo'nun doğduğu topraklarda büyük bir ses getiren Meksika Devriminin bir özetinden başlanarak devrimle gelişen Meksika Resim Sanatı'nın özelliklerine, ilk akla gelen ressamlara yer verilmiştir. Meksikall ressamlarının halkıyla iç içe yaşayıp gelişen sanat anlayışına bağlı oldukları görülmektedir.

Frida Kahlo'nun eserelerini anlamak için hayatını okuyup, incelemek gerektiğinden doğumdan başlanarak yaşamı, ailesi, hastalıkları, aşkları, ilk resim çalışmalarının nasıl başladığı gibi konular detaylarıyla verilmiştir. Dördüncü bölümde ele alman kadın resimlerinin çoğunu sanatçının oto-portreleri oluşturmaktadır. Bu portrelerin genelinde yalnızlığın, hüznün havası hissedilir.

Kahlo 'nun ilk porteleri sonraki yıllarda yaptığı otoportlerinden biraz farklıdır. Kadife Elbiseli Otoporte adlı çalışmasında olduğu gibi. Yaptığı ilk portre çalışmasıdır. Ellerin, boyunun normalinden uzun oluşu onun daha tam bir profesyonel olmadığını henüz daha gerçek Kahlo'yu yakalayamadığını görmekteyiz. Bu çalışması İtalyan ressam Modigliani'nin portreleri ile karşılaştırılmıştır.

1931 yılındaki evlilik portresi ile evliliğindeki olayları tuvaline kaydetmeye başlamıştır. Büyük aşkı Rivera, mecazi anlamda örneğin yanağındaki gözyaşlarıyla çeşitli portrelerde yer almıştır. Frida ve Diego Rivera (1931), Bir Tehuana'nın Oto-Portresi (1943), Diego ve Ben (1949) gibi resimlerinde Diego Rivera'ya duyduğu büyük aşkı sergilemiş olduğu görülmüştür.

Çocuklara karşı büyük bir sevgi besleyen Kahlo'nun dört adet çocuk portresine yer verilmiştir. Çocuk portrelerinde de oldukça başarılıdır. Bu resimlerde bile kendi tarzını yansıttığı görülmüştür. Virginia'nın Portresi (1929), Lucha Mariana'nın Portresi (1942), Lupita Morillo Safa'nın Portresi (1944), Mariana Morillo Safa'nın Portresi (1944) ele alman çocuk portreleridir.

Çevresindeki kadınların resimlerini de yapmayı ihmal etmemiştir. Bu kadınlar bazen Meksika'da yaşayan yerli halktan biri bazen yakın bir arkadaşıdır. Aynı zamanda sipariş üzerine de yaptığı çalışmalan olmuştur. İki Kadın (1929), Beyaz Kadın Portresi (1930), Eva Frederick'in Portresi (1931), Dorothy Hale'nin İntihan (1938), Marucha Lavin'in Portresi

(1942), Natashe Gelman'ın Portresi (1943), Dona Rosita Morillo'nun portresi (1944) resimleri bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

Kimi sanat eleştirmenlerine göre sürrealist bir ressam olarak kabul gören Frida Kahlo, hiçbir zaman bunu kabul etmemiştir. Fakat Suyun Bana Verdiği (1938), Yaralı Geyik (1946) gibi resimlerinde sürrealist ressamların çalışmalannda sıkça rastladığımız bazı sembollerin olduğu görülmüştür.

Kahlo'nun resimleri incelendiğinde doğaya karşı da büyük bir ilgisinin olduğu anlaşılmaktadır. Maymunlar, papağanlar, geyikler, bitkiler, çiçekler resimlerinde geniş yer bulmuştur. Büyük bir hayvan sevgisi vardır. Yalnızlığını evcil hayvanlarıyla paylaşmıştır. Bazı oto-portrelerinde bu hayvanlan ona arkadaşlık etmektedir. Fulang Chang ve Ben (1937), Ben ve Escuincle Köpek (1938), Maymunlu Otoportre (1938), Dikenli Çalılıktan Gerdanlı Otoportre (1940) bu gruba örnek resimlerdir.

Siyasi kimliğini yansıtan resimleri de çalışmamızda incelenmiştir. Bunlara örnek Meksika ve ABD Sınırında Otoportre (1932), Marksizim Hastalara Sağlık Verecek (1954) adlı resimleridir.

Sonuç olarak Kahlo'nun resimlerinden çıkarttığımız sonuçlar, anlamlar onun kendi vizyonudur. Resimlerinde yaşamının kopyası değil aksine yaşadıklarını sergilemiştir. Bu onun karakteristlik özelliğidir. Acılarını saklamayan güçlü bir kadın imajı vardır resimlerinde. Kadınlar için, sosyalistler için sarsılmaz, büyüleyici bir ikondur o. Sanat Tarihi'nde oto-portrelerinde gösterdiği başarısı ve hayatını yansıttığı eserleriyle diğer kadın ressamlardan da ayrı bir tarzda olduğu çalışmada ortaya konulmuştur.

Yaşadığı yıllarda her ne kadar Diego Rivera'nın eşi olarak şöhret bulsa da bugün dünyaca tanınan bir ressam olarak adından söz ettirmektedir. Doğduğu ev Frida Kahlo Müzesi olarak 1958 yılında açılmıştır. Yaşadığı süre içerisinde de olduğu gibi ziyarete açıktır. Rivera bu evi, Frida Kahlo'nun anısını devam ettirmek için Meksika halkına bağışlamıştır.

Deleware Sanat Müzesi 2 Şubat 2008 tarihinde "Nickholas Muray'ın Objektifinden Frida Kahlo" sergisine ev sahipliği yaptı. Frida Kahlo'nun elli fotoğrafından sergi müzenin bünyesindeki Brock J. Vinton Galerisi'ne sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Derin kişisel anlamlarla yüklü eserlerindeki zengin renk kullanımı ile tanınan Frida Kahlo sıkça kendi eserlerinin konusu olduğu gibi başka sanatçıların eserlerinin de konusu olmuştur. Sergideki fotoğraflar 1937 ile 1941 yılları arasında Macar asıllı Amerikan fotoğraf sanatçısı Nickolas Muray tarafından çekilen fotoğraflarından oluşmaktadır.

1920 ile 1940 yılları arasında 10.000'den fazla portre çeken sanatçının en önemli çalışması 1938 tarihli Frida Kahlo portresi olarak kabul edilir. Kahlo'nun New York'u ziyareti sırasında çekilen bu fotoğraf Muray'ın en çok tanınan ve sevilen eseri olmuştur. İkilinin iniş çıkışlarla dolu ve uzun bir zaman dilimine yayılan ilişkilerini belgeleyen portre fotoğrafları Frida Kahlo Müzesi, George Eastman Evi, Smithsonian Ulusal Fotoğraf Galerisi ve Metropolitan Sanat Müzesi'nden bu sergi için ödünç alman eserler kullanılmıştır.

Frida Kahlo en bitkin zamanlarında bile özenle yaptığı makyajı ve en ağır zamanlarında hasta yatağında bile gösterişli takılarından vazgeçmemiştir. Bu yönü ile modacıları da etkilemeyi başarmıştır. Gerçeküstücülerin sergisine katıldığı yıl (1939) "Madam Rivera Elbisesi" yaratılmış ve takıları tanıtılmıştır. 1993 yılında Frida Kahlo'nun yaşamından etkilenip takıları

hakkında araştırmalar yapan ve aynı zamanda takı tasarımcısı olan Ayşe Ünaydın, İstanbul'da "Frida'nın Takıları" adlı bir sergi açmıştır.

Frida Kahlo'nun hayatı ve sanatı sanatçılar, akademisyenler, koleksiyoncular, popüler basın tarafından geniş yankı bulmuştur. 1996 yılından itibaren 135'den fazla kitap, sergi katalogları, kitap bölümleri, bilimsel denemeler, popüler dergi makaleleri, gazete hikayeleri, master, doktora tezleri gibi bir dizi çalışmalar yapılmıştır. 2002 yapımı adını taşıyan ve hayat hikayesini anlatan bir film yapılmıştır. Kahlo'nun sanatçı ve devrimci kişiliğinden çok cinsel tercihlerini ve özel hayatını öne çıkardığı için film eleştirilmiştir. 2005 yılında hayatını konu alan " The Life and Times of Frida Kahlo" adlı bir belgesel film çekilmiştir. Son olarak Givenchy moda markası 2011-2012 koleksiyonunda sanatçının yerel elbiselerinden ve saç stilinden ilham alan bir koleksiyon hazırlamıştır.

Türkiye'de Meksikall koleksiyoner çift Jacques ve Natasha Gelman'ın geniş koleksiyonunda yer alan Frida Kahlo'nun oto-portreleri Pera Müzesinde ilk kez sergilenmiştir. Sergide Frida Kahlo ve Diego Rivera'nın toplam 42 eseri sanatseverlerle buluşmuştur. Eserlerin çoğu Gelman'lann hayattayken satın aldıkları, bir kısmı ise Jack ve Natasha Gelman'mn ölümünden sonra Vergel Vakfı tarafından satın alınarak koleksiyona kazandırılmış eserlerdir. Dr. Helga Prignitz Poda, Meksika sanatı ve Frida Kahlo ile ilgili çalışmalar yapmış ve sergi için "Diego Rivera ve Frida Kahlo'nun Çelişkili Sanatı" adıyla bir konferans vermiştir. Aynı zamanda Poda, Berlin ve Viyana'da düzenlenen Frida Kahlo Retrospektifi'nin de küratörlüğünü yapmış bir isimdir.

Pera Müzesi **"Frida Kahlo ve Diego Rivera"** adlı bir katalog yayınlamıştır. Katalogda Berlin ve Viyana'da düzenlenen ve 2010 yılına damgasını vuran Frida Kahlo Retrospektifi'nin en gözde Kahlo yapıtlarının yanı sıra Diego Rivera'nın tuvalleri de yer almaktadır.

> Kaynak: Didar ÇOKATAK, Frida Kahlo'nun Resminde Kadın Olgusu, T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2014

FRİDA KAHLO'NUN DİEGO'YA YAZDIĞI AŞK MEKTUPLARI

"Ben aşkın, acının ve devrimin kadınıyım"



Diego Rivera'ma..

Seni sevmeye başlayalı çok uzun zaman oldu. Küçük bir kız çocuğu idim, seni sevmeye başladığımda. Şimdi ise bedeni çürümeye başlayan yaşlı bir kadınım. Bütün bedenler çürüyor aslında Diego'm. Eskiyor bütün bedenler. Ama acı çeken yüreği var ise bir bedenin, daha hızlı çürüyor o beden. Benim acı çeken bir yüreğim var Diego. Seni sevmeye başladığım o günden beri, acı çeken bir yüreğim var. Beni anlamadın demeyeceğim. Beni anladın. Zaten en dayanılmaz acı buydu. Sen beni anladın. Anladığın halde canımı yaktın Diego…

Ben de seni anlamak istedim. Tüm hayatımı, hayatımın her bir zerresini seni anlamaya adadım. Sen nereye gittiysen, ben de gittim. Sen neye güldüysen ona güldüm. Sen kimi sevdiysen onu sevdim. Hangi kadınla seviştiysen o kadınla seviştim. Bende bulamadığın ve başka kadınlarda aradığın şeyi keşfetmek için, senin öptüğün kadınları öptüm.

Dokunduğun kadınlara dokundum… Senin sevmediklerini de sevdim ben Diego. Neden sevmediğini anlamak için, onları… sevdim !!! Ya da sevmeye çalıştım… İçimdeki, sana dair olan öfkeyi dindirmek için yaptım belki.

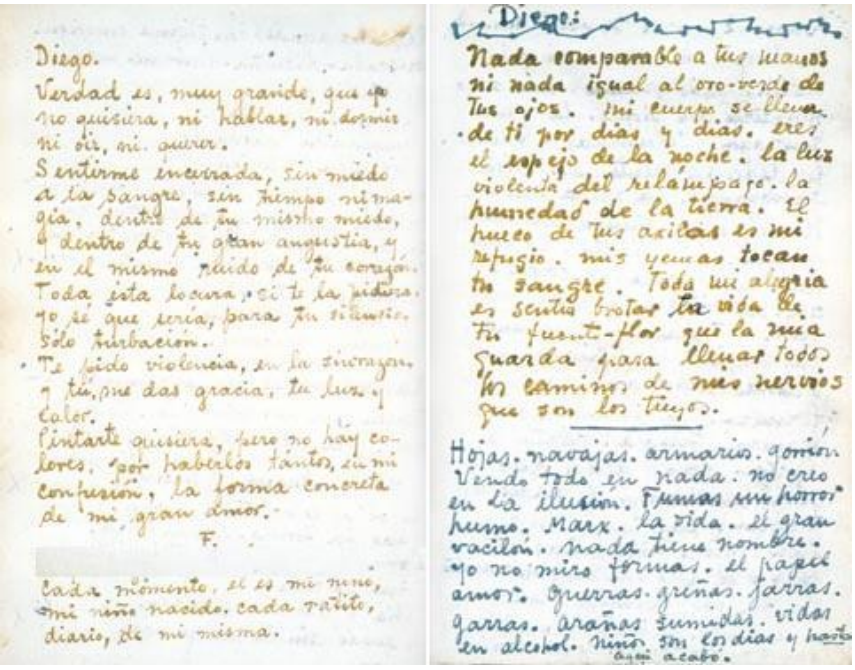
Öfkem dinmedi Diego. Her defasında körkütük aşık olarak, sana döndüm. Ya da aslında senden hiç gitmemiştim.

Seninle Amerika'ya gelmemi istediğinde, benim olduğunu sandım. En büyük yanılgım oldu bu belki de. Sen ne benim ne de başka bir kadının olamazdın. Kimseye ait olamazdın sen ! Ruhun buna izin vermezdi. Oysa ki ben, sana ait oldum hep. Yattığım tüm adamlar ile sana ait olarak yattım Diego. Acı çekerek seviştim onlarla…

Bir tek senin çocuğunu doğurmak istedim. Ah Diego'm.. Bu paramparça rahmimden nefret ettim, bebeğimizi tutamayınca. Söküp atmak istedim rahmimi. Sana çocuk doğurmayı beceremeyen bir organı taşımak yük oldu bana.

Kanlar içinde kaldığımda beyaz çarşaflar üzerinde, bana nasıl acıyarak baktığını gördüm. Nasıl korktuğunu, ölmemden. Sırf bundan ölmedim ben diegom. sen acı çekme diye. ve beni terk ettiğinde, o kanlar içinde kaldığım günkü acı dolu bakışlarına sığınarak, acılı mektuplar yazdım sana. Çaresizlik kokan, kadınlık onurumu ayaklar altına aldığım mektuplar yazdım. Bana acı ve geri dön istedim. Buna bile razıydım sevgilim.

Senin çirkin olduğunu söyleyen annemden nefret ettim. Sana benim gibi bakamayan herkesten. Senin güzelliğini görememelerini anlayamadım hiç… Kurbağa sevgilim, Diego'm… Bana dünyanın en büyük acısını yaşattın sen. Gün be gün öldüm seni sevmeye başladığım ilk andan itibaren. Ama sevgilim, bir daha gelseydim dünyaya yine seni severdim… Canlı canlı çürüyeceğimi bilerek!


Diego.
Verdad es, muy grande, que yo no quisiera, ni hablar, ni dormir ni oír, ni querer.
Sentirme encerrada, sin miedo a la sangre, sin tiempo ni magia, dentro de tu mismo miedo, y dentro de tu gran angustia, y en el mismo ruido de tu corazón.
Toda esta locura, si te la pidiera, yo sé que sería, para tu silencio, sólo turbación.
Te pido violencia, en la sinrazón, y tú, me das gracia, tu luz y calor.
Pintarte quisiera, pero no hay colores, por haberlos tantos, en mi confusión, la forma concreta de mi gran amor.
F.
Cada momento, él es mi niño, mi niño nacido, cada ratito, diario, de mí misma.

Diego:
Nada comparable a tus manos ni nada igual al oro-verde de tus ojos. Mi cuerpo se llena de ti por días y días. Eres el espejo de la noche. La luz violenta del relámpago. La humedad de la tierra. El hueco de tus axilas es mi refugio. Mis yemas tocan tu sangre. Toda mi alegría es sentir brotar la vida de tu fuente-flor que la mía guarda para llenar todos los caminos de mis nervios que son los tuyos.

Hojas. navajas. armarios. gorrión. Vendo todo en nada: no creo en la ilusión. Fumar mucho horror humo. Marx. la vida. el gran vacilón. nada tiene nombre. yo no miro formas. el papel amor. guerras. greñas. garras. arañas sumidas. vidas en alcohol. niños son los días y hasta aquí acabo.

Kendi anlatımıyla Diego:

"Diego'ya aşık oldum, ailem bundan hiç hoşlanmadı, çünkü Diego bir komünistti ve bizimkiler onu çok çok çok şişman Breughel'e benzetiyordu. Bunun bir fille beyaz güvercinin evlenmesini andırdığını söylüyorlardı. Her şeye rağmen 21 Ağustos 1929'da evlendik. Diego'ya; 'Kızımın hasta olduğunu ve yaşamı boyunca sağlık sorunları olacağını unutmayın. Akıllıdır ama güzel değildir. Bunu aklınızdan çıkarmayın. Her şeye rağmen onunla evlenmek istiyorsanız, rıza gösteriyorum' diyen babam dışında düğüne kimse gelmedi."

**

Diego.

Gerçek, öyle büyük ki, ne konuşmak ne uyumak ne dinlemek ne sevmek istiyorum. Kendimi tuzağa düşmüş hissetmek, hiç kan korkusu olmadan, zamanın ve büyünün dışında, senin kendi korkunun ve büyük ıstırabının içinde, ve kalbinin atışında. Tüm bu deliliği senden isteseydim, biliyorum sessizliğinde sadece karmaşa olurdu. Bu saçmalıkta senden şiddet istiyorum ve sen, sen bana incelik veriyorsun, ışığını ve sıcaklığını.

Seni resmetmek isterim, ama bu şaşkınlığım içerisinde, hiç renk yok çünkü çok renk var, büyük aşkımın somut hali.

F.

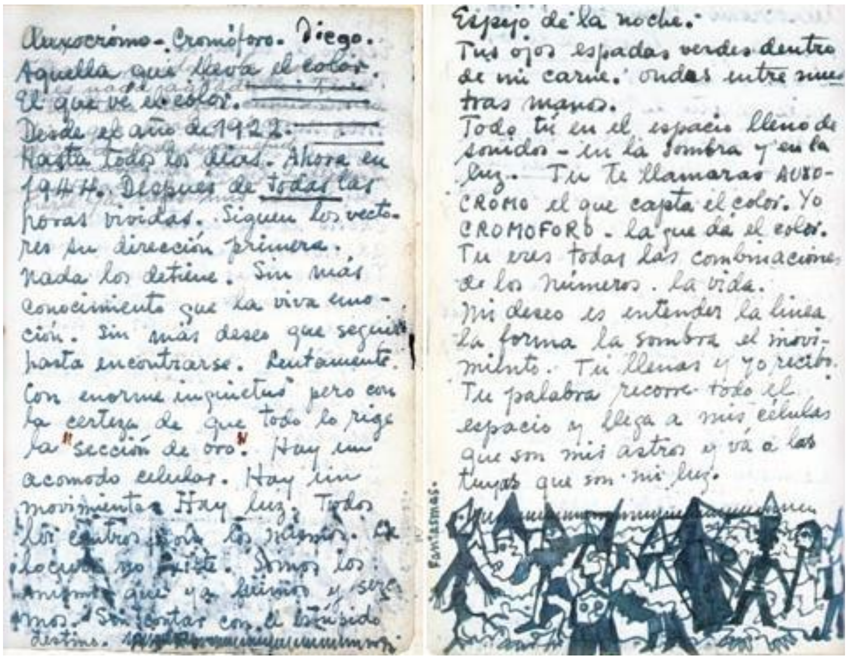
**

Diego:

Hiçbir şey ellerinle kıyaslanamaz, hiçbir şey gözlerinin altın-yeşili gibi değil. Vücudum günlerdir seninle dolu. Sen gecenin aynasısın. Şiddetli bir şimşek çakışı. Toprağın nemi. Koltuk altlarının oyuğu benim sığınağım. Parmaklarım kanına değiyor. Tüm sevincim çiçek-çeşmenden fışkıran hayatı hissetmek ve sana ait tüm sinir yollarımı bununla doldurmak.

Rengi giyen kadın.

1922 yılından beri.



Auxocrómo - Cromóforo. Diego.
Aquella que lleva el color.
El que ve el color.
Desde el año de 1922.
Hasta todos los días. Ahora en 1944. Después de todas las horas vividas. Siguen los vectores su dirección primera. Nada los detiene. Sin más conocimiento que la viva emoción. Sin más deseo que seguir hasta encontrarse. Lentamente. Con enorme inquietud pero con la certeza de que todo lo rige la "sección de oro". Hay un acomodo celular. Hay un movimiento. Hay luz. Todos los centros son los mismos. La locura no existe. Somos los mismos que ya fuimos y seremos. Sin contar con el estúpido destino.

Espejo de la noche.
Tus ojos espadas verdes dentro de mi carne. ondas entre nuestras manos.
Todo tú en el espacio lleno de sonidos - en la sombra y en la luz. Tú te llamarás AUXOCROMO el que capta el color. Yo CROMOFORO - la que dá el color. Tú eres todas las combinaciones de los números. la vida.
Mi deseo es entender la línea la forma la sombra el movimiento. Tú llenas y yo recibo. Tu palabra recorre todo el espacio y llega a mis células que son mis astros y vá a las tuyas que son mi luz.

FANTASMAS.

Hep ve daima. Şimdi 1944'te. Yaşanan tüm saatlerden sonra. Vektörler asıl yönlerinde devam ediyor. Hiçbir şey onları durdurmuyor. Canlı histen başka bir bilgileri yok. Tek istedikleri bir yerde buluşana kadar devam etmek. Yavaşça. Büyük bir huzursuzlukla, ama "altın parçanın" her şeye kılavuzluk ettiğine dair güvenle.

Hücresel bir diziliş var. Hareket var. Işık var. Tüm merkezler aynı. Budalalık diye bir şey yok. Her zaman olduğumuz ve olacağımız gibiyiz. Aptal kadere bel bağlamıyorum.

Diego'm:

Gecenin aynası. Gözlerin tenimde yeşil kılıçlar. Ellerimizin arasında dalgalar. Tamamın seslerle dolu bir boşlukta – gölgede ve ışıkta. Sana rengi yakalayan OKZOKROM dediler. Bana KROMOFOR – renk veren. Sen sayıların tüm kombinasyonlarısın. Hayat. Dileğim çizgileri şekilleri tonları hareketi anlamak. Sen gerçekleştiriyorsun ve ben alıyorum. Sözün boşlukta seyahat edip benim yıldızlarım olan hücrelerime ulaşıyor, sonra senin hücrelerine gidiyor ki onlar da benim ışığım.



Era sed de muchos años retenida en nuestro cuerpo. Palabras encadenadas que no pudimos decir sino en los labios del sueño. Todo lo rodeaba el milagro vegetal del paisaje de tu cuerpo. Sobre tu forma, a mi tacto respondieron las pestañas de las flores, los rumores de los ríos. Todas las frutas había en el jugo de tus labios, la sangre de la granada, el horizonte del mamey y la piña acrisolada. Te oprimí contra mi pecho y el prodigio de tu forma penetró en toda mi sangre por la yema de mis dedos. Olor a esencia de roble, a recuerdo de nogal, a verde aliento de fresno. Horizontes y paisajes que recorrí con el beso. Un olvido de palabras formará el idioma exacto para

entender las miradas de nuestros ojos cerrados.
= Estás presente, intangible y eres todo el universo que formo en el espacio de mi cuarto. Tu ausencia brota temblando en el ruido del reloj, en el pulso de la luz; respirarás por el espejo. Desde ti hasta mis manos, recorro todo tu cuerpo, y estoy contigo un minuto y estoy contigo un momento. Y mi sangre es el milagro que va en las venas del aire de mi corazón al tuyo.
LA MUJER.
EL HOMBRE.
El milagro vegetal del paisaje de mi cuerpo es en ti la naturaleza entera. Yo la re-

corro en vuelo que acaricia con mis dedos los redondos cerros, penetran mis manos los umbríos valles en ansias de posesión y me cubre el abrazo de las ramas suaves, verdes y frescas. Yo penetro el sexo de la tierra entera, me abrasa su calor y en mi cuerpo todo roza la frescura de las hojas tiernas. Su rocío es el sudor de amante siempre nuevo. No es amor, ni ternura, ni cariño, es la vida entera, la mía, que encontré al verla en tus manos, en tu boca y en tus senos. Tengo en mi boca el sabor almendra de tus labios. Nuestros mundos no han salido nunca fuera. Sólo un monte conoce las entrañas de otro monte.
Por momentos flota tu presencia

Yıllardır vücutlarımızda hapis kalan susuzluktu bu. Rüyalarımızın dudaklarından ayrı söyleyemediğimiz zincirli sözcükler. Her şey vücudunun düzlüğünün yeşil mucizeleri etrafında dizilmişti. Bedeninin üzerindeki dokunuşumu, derelerin fısıltılarını çiçeklerin kirpikleri karşıladı. Dudaklarının suyunda her çeşit meyve vardı, narın kanı, saf ananas ve mammee elmasının ufukları.

Seni göğsüme bastırdım ve vücudunun mucizesi parmak uçlarımdan bütün bedenime işledi. Meşe özünün kokusu, cevizin hatırası, kül ağacının yeşil nefesi. Ufuk ve tarlalar, onları öpücüklerle takip ettim. Sözlerin kayıtsızlığı kapalı gözlerimizin bakışlarını anlatmak için bir lisana dönüşecek. Sen elle tutulamaz biçimde buradasın, odamın biçimine sıkıştırdığım bütün evren, sensin. Yokluğun saatlerin vuruşunu ve odamın ışığını titretiyor, aynadan nefesini duyuyorum.

Senden ellerime doğru bütün vücudunu okşuyorum, bir an seninleyim, bir an kendimle. Damarlarımdaki kan, kalbimden seninkine uzanan hava kanallarından akan mucize. Vücudumun düzlüğünün yemyeşil mucizesi seninkinde doğanın tamamına dönüşüyor. Yuvarlak tepeleri parmak uçlarımla okşamak için hepsinin arasından uçuyorum, ellerim gölgeli yarıklara dalıyor, nazik dalların kucaklamasına bırakıyorum kendimi, yemyeşil ve serin.

Bütün dünyanın cinsiyetine giriyorum, sıcaklığı beni yakıyor ve vücudum yapraklarının tazeliğine dolanıyor. Yaprakların buğusu yepyeni bir sevgilinin teri gibi. Aşk, şefkat ya da ilgi değil bu, hayatın ta kendisi, benim hayatım, senin ellerinde, göğüslerinde ve ayında gördüğüm, bulduğum şey. Ağzımda senin dudaklarından kalan badem tadı var. Dünyalarımız hiç dışarı çıkmadı. Bir dağın içini ancak başka bir dağ bilebilir.

Varlığın bir anlığına havada uçuşuyor, sanki bütün varlığımı sabırsız bir sabahı bekleyişe mahkum eder gibi,o an farkediyorum ki seninleyim. O anda, bütün duyumların içinde, ellerim portakalların içine dalıyor ve vücudum sanki senin kollarına sarılıymış gibi hissediyorum.

Diego'm için.

Dünyalara sessizce hayat verenim, en önemlisi yanılsama olmaması. Gün doğumları, dost kırmızılar, büyük maviler, yaprak dolu eller, gürültücü kuşlar, saçta parmaklar, güvercin yuvaları, insanın mücadelesine dair ender bir kavrayış, saçma şarkının basitliği, kalbimdeki rüzgarın budalalığı = uyak yapma kızım = antik Meksika'nın tatlı çikolatası, ağızdan gelen kanda kopan fırtına – kasılma, alamet, kahkaha ve incinin saf dişten iğneleri, Temmuzun yedisinde bir hediye, istiyorum, alıyorum, şarkı söylüyorum, söyledim, bundan böyle bizim büyümüzün şarkısını söyleyeceğim – aşkımızı.

Acının ve gerçeğin ressamı Frida Kahlo: Seni sevmekten ne zaman vazgeçtim?

**

SENİ SEVMEKTEN NE ZAMAN VAZGEÇTİM BİLİYORMUSUN

Kötü günümde yanımda olmadığın zaman vazgeçtim.

Canın sıkıldığında benimle paylaşmadığını, kırılacak veya tedirgin

olacak olsam bile düşücelerini açıkca söylemediğini anladığım zaman vazgeçtim.

Bana yalan söylediğini anladığım zaman vazgeçtim.

Gözlerime baktığında kalbinle bakmadığını ve bana hala söylemediğin şeyler olduğunu hissettiğimde vazgeçtim.

Her sabah benimle uyanmak istemediğini, geleceğimizin hiçbir yere gitmeyeceğini anladığım zaman vazgeçtim.

Düşüncelerime ve değerlerime değer vermediğin için vazgeçtim.

Ağrılarımı dindirecek sıcak sevgiyi bana vermediğinde vazgeçtim.

Sadece kendi mutluluğunu ve geleceğini düşünerek beni hiçe saydığın için vazgectim.

Tablolarımda artık kendimi mutlu çizemediğim ve tek neden sen oldugun için vazgeçtim.

BENCİL OLDUĞUN İÇİN VAZGEÇTİM!!

Bunlardan sadece bir tanesi senden vazgeçmem için yeterli değildi, çünkü sevgim yüceydi. Ama hepsini düşündüğümde senin benden çoktan vazgeçtiğini anladım.

Bu yüzden ben de senden vazgeçtim.

Frida Kahlo

**

Bir erkek vazgeçmek istiyorsa tek bir neden yeterlidir ama biz

kadınlar sevgimiz için mücadele ederiz, çünkü biz kadınlar elimizdekiyle yetinmesini ve mutlu olmasını biliriz.

Eğer sizin için mücadele edecek, sizi bir kadinin hak ettigi değerle süsleyecek, sizi hayatına dahil edebilecek ve

gözlerinizin içine bakıp SENİ SEVİYORUM diyebilecek bir erkeğiniz varsa dünyanın en şanslı kadınısınızdır demektir..

Frida Kahlo

FRİDA KAHLO SÖZLERİ ve FOTOĞRAFLARI

- Çıkış yolunun Güzel Olacagını Ve Asla Geri dönmeyecegimi Umarım.
- Rüyaları asla resmetmedim. Canlandırdıklarım benim gerçeklerimdi.


Beni anlamadın demeyeceğim.
Beni anladın.
Zaten en dayanılmaz acı buydu.
Sen beni anladın.
Anladığın halde canımı yaktın...
Frida Kahlo


Frida Kahlo
“Kendi gerçeğimin



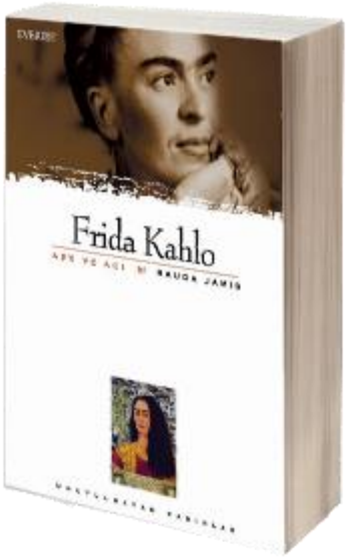

Hep kendimi dünyanın en garip insanı olarak düşünürdüm. Fakat sonra dünyada ne kadar çok insan olduğunu düşünmeye başladım. Bu kadar çok insan arasında elbet benim gibi biri olmalıydı, kendini benzer yönlerden tuhaf ve kusurlu hisseden Sonra onu hayal etmeye başladım. Bir yerlerde oturmuş onun da beni düşünüyor olduğunu hayal ettim. Yani eğer bir yerlerdeysen ve bunu okuyorsan ve bunu biliyorsan, evet, bu doğru ben buradayım ve en az senin kadar garibim.
Frida Kahlo




Frida Kahlo
Beni anlamadın demeyeceğim. beni anladın. Zaten en dayanılmaz acı buydu. Sen beni anladın. Anladığın halde canımı yaktın Diego.
altiniciziyorum.com

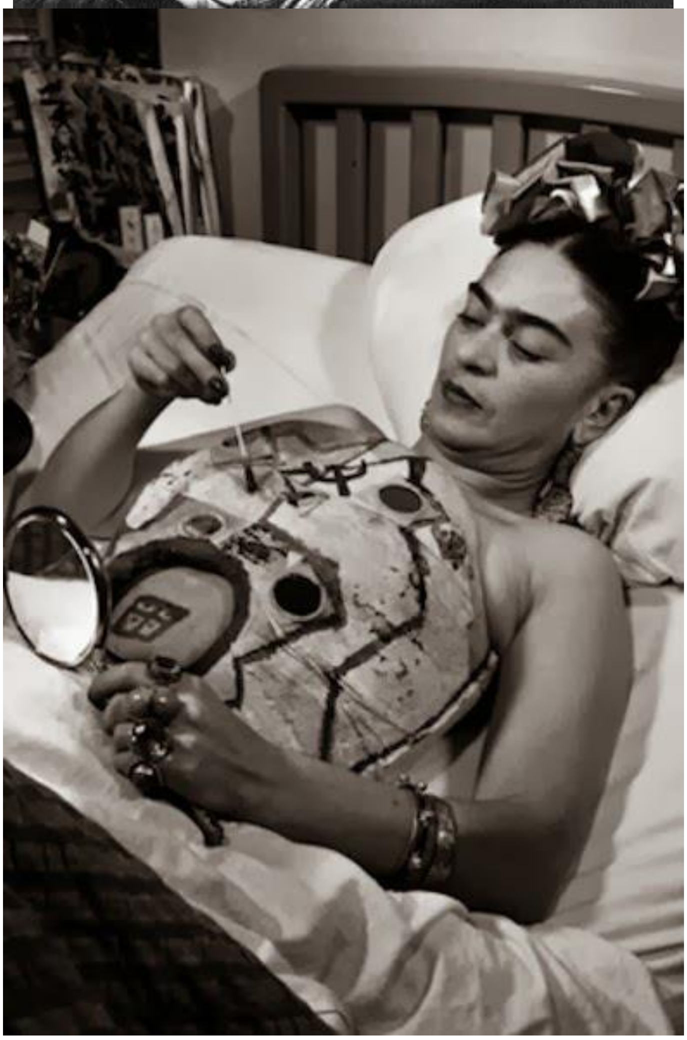

DEVRİMİN KIRLANGIÇ KAŞLI, ASİ KADINI
FRIDA


Efsane Frida Kahlo
Resimleri ve Eşi
Diego Rivera'ya Mektubu


Frida Kahlo





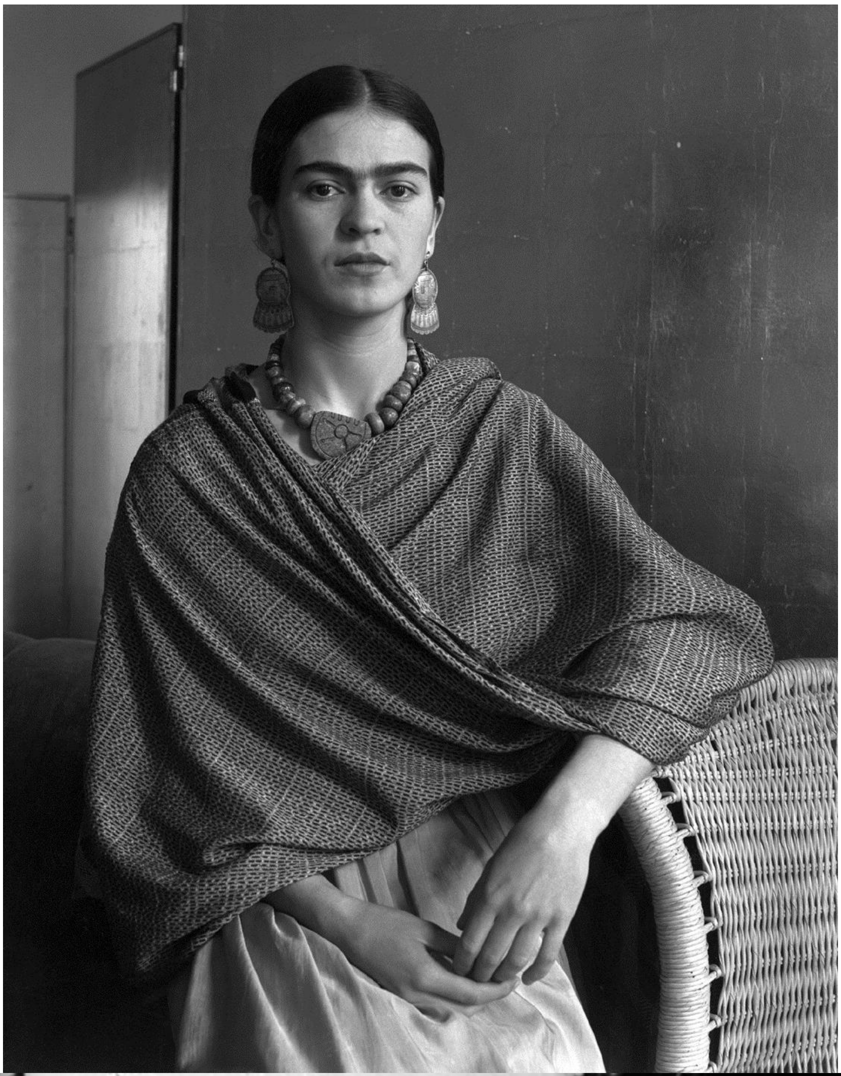







Mayıs 1959 tarihli bir notta, Nâzım Hikmet
Vera'ya şöyle sesleniyor:
"Lanet olsun, ne muazzam şey seni sevmek! Sen benim aşkım, sen benim kızım, sen benim yoldaşım, sen benim küçük annemsin. Canım, bir tanem, seni sevmeden önce dünyayı sevmesini bile bilmiyormuşum. Bu şehir güzelse senin yüzünden, bu elma tatlıysa senin yüzünden, bu insan akıllıysa senin yüzünden."








Uçan Yatak
Kırık Sütun
Yaralı Geyik
www.maviucurum.blogspot.com



İNCİL HAKKINDA

Abdülkerim El-Cîlî kaddesellâhü sırrahu'l âli "İnsân-ı Kâmil" isimli eserinde buyurdu ki:

Cenâb-ı Hakk, İncil'i Hz. İsâ'ya Süryânî lügatiyle inzal etti ve İncil, onyedi lisân üzerine okundu. Kur'an'ın evveli ***"Bismillâhirrahmanirrahîm"*** olduğu gibi, İncil'in evveli de ***"Bi-ismi'l-Eb ve'l-üm ve'l-ibn"***dir.

Hz. İsâ'nın kavmi, bu besmeleyi zâhirine atf ederek, **'baba, ana, oğul'** denilen "Rûhu'l-kuds, Meryem ve İsâ"dan ibarettir zannettiler. Onun için ***"Allah, için üçüncüsüdür"*** dediler.

Bilmediler ki, "Eb" ile murâd ismullâh; "Üm" ile murâd "mâhiyet-i hakâik" ta'bîr olunan künh-i zât "İbn" ile murâd kitab, yâ'nî vücûd-l mutlaktır.

Çünkü Vücûd-ı mutlak, künh-i zâtın fer'i ve neticesi olduğundan "ibn" demektir. Kur'an'da وعنده ام الكتاب (Ra'd 39) denilmesi, bu zikrettiğimize İşârettir. Bunun tafsili mahallinde geçmiş idi. Hz. İsâ'nın cevâb olarak Cenâb-ı Hakk'a, ***"Ya rabbi, ben kavmime senin tebliğ hakkında emrin ne ise onu söyledim"*** dediği buna İşârettir. Hz. İsâ'nın tebliğ ettiği ان اعبدو الله ربي و ربكم (Maide 117) âyetidir. ***"Ya rabbi ben onlara benim ve sizin rabbiniz olan Allah'a İbâdet edin dedim."*** Hz. İsâ'nın bu sûretle cevâbından besmelenin zâhiri üzerine hami olunmayıp, belki o besmelenin ma'nâsını beyân ve İzâhta kavl-i mezkûrU ziyâde etmesinden kavminin tevehhumünü nefyettiği ma'lûm olur. Kavminin tevehhüm ettiği, şimdi söylediğim vechile besmelenin zâhirine atf ile İbn. Um, rûhu'l-kuds'dan İbâret olduğuna zâhib olmalarıdır. Hz. İsâ'nın bu beyân ve izâhtaki ziyâdesi İnd-i İlâhîde kendinin berâetini hâs'ıl etmiştir. Çünkü İsâ kavmine hakîkâtı beyân ve İzâh etti. Fakat kavmi, İsâ'nın izâhı üzerinde tevakkuf etmeyerek, Allah'ın kelâmından kendi anladıkları ne ise, ona zâhib oldular.

Şu halde Hz. İsâ'nın makâm-ı cevapta ***"Ya rabbi! ben onlara senin emrini teblîğ ettim"*** demesi, kavmi için beyân-ı özürden İbâret olmuş olur. Yâ'nî Hz. İsâ, "Evvelâ besmele-i mezkûreden İbâret olan İncil ile beni kavmime gönderen sensin. Ve ben onlara senin emrini teblîğ edince, senin kelâmından zâhir olan ne ise, ona zâhib oldular. Bunların bu zehâbları kendilerinde hâsıl olan ilmin neticesidir. Onları levm ve ta'yîb eyleme, ya rabbi!" tarzında beyân-ı ma'zeret etmiştir. Bu izâha göre onların şirkleri, ayn-ı tevhidden İbâret olmuş olur. Çünkü İsâ'nın kavmi, nefislerinde vuku' bulan ihbâr-ı İlâhî ile kendilerinde hâsıl olan ilmin îcâbı ne ise, onu işlediler. Binâenaleyh ictihâd edip de, içtihadında hata eden müctehid gibidirler. Ictihâdında hata eden müctehid İçin, yine ictihâd ecri vardır.

Hz. İsâ'ya Cenâb-ı Hakk أَأَنتَ قُلتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَـهَيْنِ مِن دُونِ اللّهِ (Maide 116) yâ'nî, ***"Sen Allalı'ı bırakın da, beni ve validemi İlâh olarak ittihâz edin diye nâs'a söyledin mi?"*** diye, suâl -i İlâhî vııkû' bulunca, Hz. İsâ bâlâdaki ma'zereti der-meyân etti. Bunun içindir

ki,اعبدو الله ربى و ربكم cevâbını verdikten sonra وان تغر لهم فانك انت العزيزالحكم kelâmını da ilave etti. *"Ya rabbi onları mağfiret edersen, muvafıktır. Çünkü sen aziz ve hakimsin"* demektir. Böyle demeyip de, "Onlara azâb edersen, sen şedîdü'l- İkâbsın" demedi. Yâlnız buna benzeyen diğer bir şey söylemedi. Belki mağfireti zikretti ve mağfireti zikretmekle Hakk'tan onlara mağfiret taleb etmiş oldu. Bundan anlaşılır ki, Hz. İsâ kavminin hak'tan dışarıya çıkmadığına hükmetti. Çünkü enbiyâdan hiç birisi, müstehak-ı ukubet olan bir kimse İçin mağfiret talebini Hakk'tan istememiştir. Hz. İbrahim hakkında وما كان استففار ابراهيم لابيه الا عن موعدة وعدها ايا، فلما تبين له اند عدو لله تبرأ منه (Tevbe 114) âyeti bu bâbta delil-i kat'idir. Ma'nâsı: ***İbrahim'in babası hakkındaki İstiğfarı, mukaddemen babasına karşı sebk etmiş olan bir va'dinin neticesi idi. Babasının aduvullâh olduğu kendisi İçin tebeyyün edince, babasından teberri etti."*** demektir. Enbiyânın kâffesi bdyledir. Müstehâk-ı ukûbet olan kimse İçin mağfiret taleb etmemişlerdir.

Binâenaleyh Hz. İsâ'nın kavmine mağfiret taleb etmesi, onların bu mağfirete İstihkâkını bildiği içindir. Çünkü, kavmi hakîkât-ı emrde bâtıl üzerine olsalar da, kendi nefislerinde hâsıl olan ittilâa göre hak üzerinedirler. Binâenaleyh hakîkât-ı emirlerinin icâbı vechile bâtıl üzerinde oldukları için, ukubete giriftâr olsalar da, kendilerine mahsûs İ'tikâdda hak üzerine oldukları İçin, nihâyet-i emirleri İ'tikâdları vechile zuhûr eder. Onun İçin Hz. İsâ ifadeyi gâyet güzel yaparak ان تعذبهم فانهم عبادك (Maide 117) dedi. ***"Ya rabbi onlara azâb edersen onlar senin kullarındır."*** Yâ'nî sana İbâdet ediyorlardı ve sana karşı inatları yoktu ve mevlâsı olmayan kafirler gibi, mevlâsı olmayanlardan değillerdi. Çünkü hakikâtte onlar, haklidir. Zîrâ Hakk, İsâ'nın, validesinin, Rûhu'1-kuds'un hakikâtidir; belki Hakk, her şeyin hakikâtidir. İşte Hz. İsâ'nın ان تعذبهم فانهم عبادكdediğinin manâsı budur.

Hz. İsâ kavminin İbâdullâhtan olduğuna şelıâdet etti. Bu şelıâdet de bir şehâdet-i kâfiyedir. Yine bunun içindir ki, Cenâb-ı Hakk sebk eden âyetlerin alt tarafında هَذَا يَوْمُ يَنفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ (Maide 119) buyurdu. Yâ'nî ***"Kıyâmet gününde sâdık olanların sıdkı, rablerinin indinde kendilerine menfaat-bahş olur. Kıyâmet günü böyle bir gündür"*** demektir. Bu âyet, Hz. İsâ'nın taleb ettigi şeyi, Cenâb-ı Hakk'ın İncâz ettiğine İşârettir. Bundan anlaşılıyor ki, Hz. İsâ ***"Kavmim hakikât-ı emre nisbetle muhalefette iseler de, benim kelâmımı te'vîl husûsunda kendilerine zâhir olan şeyde ve bu itibâr ile nefislerinde sâdık oldukları İçin bu Sıdkları Allah'ın indinde kendilerine mûcib-i menfaat olur"*** demek istiyor. Şu kadar var ki, bu sûretle menfaata nâil olmaİarı, rablerinin indindedir, başkasının indinde degildir. Çünkü biz, zâhir hâle ve hakîkât-ı emre nazaran onların dalâlette olduğuna hükm ederiz. Bunun İçin **"azâba giriftardırlar"** deriz.

Hülâsa, kavm-i İsâ'nın kendi nefislerindeki İ'tikâdlarının hakîkâti, netice i'tibâriyle Allah ile berâber bir nev'i hak üzerine olduğu İçin, onların bu i'tikâddaki sadakatleri İnd-i İlâhîde kendilerine menfaati mûcib olarak, hükümlerinin neticesi rahmet-i ilâhiyyeye müncer olmuştur.

Netice: Cenâb-ı Hakk, onlara nefislerinde İsâ hakkındaki İ'tikâdları vechile tecelli etmiş ve İ'tikâdları bu sûretle zâhir olmuş olduğundan, bu nokta-i nazardan Hakk üzerine oldukları anlaşılmıştır.

Hülâsa: Hakk, onlara İ'tikâdları vechile tecelli etmiştir. Çünkü, **Cenâb-ı Hakk abdinin kendine zannı ne vechile ise, ona göredir.** Izahât-ı mezkûre neticesinden şu anlaşılır ki, İncil esmâ-i zâtın tecelliyâtmdan ibârettir. Yâ'nî, zâtın esmâdaki tecellîsi demektir. Binâenaleyh İsâ da Meryem de Rûhu'1-kuds de, Cenâb-ı Hakk'm kavm-i İsâ'ya vâhidiyetle tecellîsi, tecellîyât-î mezkûredendir. Yâ'nî esmâ-i zât tecelhyâtındandır. Kavm-i İsâ, Hakk'ı bu mezâhirden her mazharda gördüler. İşte bu tecellî i'tibâriyle, kavm-i İsâ zehâblarında hakli olsalar da, hataya ve dalâlete de düşmüşlerdir. Hataları şundan dolayıdır ki, Hakk'ın İsâ, Meryem ve Rûhu'1-kuds'de inhisârına zâhib oldular.

Dalâletleri şundan dolayıdır ki, İzâh edilen vâhidiyette tecessüm-i mutlak'a ve teşbîh-i mukayyed'e kâil oldular. Halbuki vâhidiyette bu nev'i takyîd câiz değildir. İşte hata ve dalâletlerinin menşei budur. Bunu anla!

İncil'de en esaslı zikrolunan düstûr-i İlâhî, nâmûs-i lahutiyyenin vücûd-ı nâsûtte kıyâmı düstûrüdür. Bu da, Hakk'm halkta zuhûrunun muktezâsından başka bir şey değildir. Fakat Nâsâra, bu mes'elede tecsîme ve ulûhiyetin hasrına zâhib oldukları İçin, İncil'de bulunan düstûr-i mezkûre muhalefet etmişlerdir. Hakikâtte İncil ahkâmıyla hareket eden ***"Muhammedîyyûn"***dur. Çünkü İncil, bütün kemâliyle hülasa olarak Kur'an âyetlerinden bir âyette münderictir. o âyet de ونفخت فيه من روحي âyetidir. ***"Adem'e rûhumdan nefhettim"*** demektir. Allah'ın rûhu ise, Allah'tan başka bir şey değildir., Cenâb-ı Hakk, bu âyetle Adem'de zuhûrunu ihbâr etmiştir. Bu İhbârını سنريهم آياتنا في الآناق وفي انفسهم حتي يتبين لهم انه الحق âyetiyle de te'yîd etmiştir. Yâ'nî "âfâk" ta'bîr olunan âlemin kâffesinde ve kendi ne fişlerinde Hakk olan O'dur. Sonra da o ihbâr-ı sabıkı ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله âyetiyle ve ومن يطع الرسل فقد اطاع الله (Nisa 80) âyetinde sarâheten söylemiştir. Birinci âyet, peygambere hitâb olarak ***"Sana bey'at edenler Allah'a bey'at etmişlerdir";*** ikinci âyet, ***"Rasûle itaat eden Allİah'a itaat etmiş olur"*** demektir. İşte Sûret-i meşrûhâ vechile Muhammed Ümmeti, hakîkât-ı emre İttilâ' husûsunda nâli-i hidâyet olmuşlardır ve vücûd-ı hakkîyi yalnız Adem'e hasr etmemişlerdir. Vâkıaa, ونفخت âyeti, yalnız Adem'i ta'yîn etmişse de, lâkin ümmet-i Muhammed teeddüb ederek, Adem ile murâdın nev-i insânî efrâdından her ferd olduğunu bilmişler ve Hakk'ı eczâ-i vücûdun her cüz'ünde kemâliyle müşâhede etmişlerdir. Ve bu sûretle, Cenâb-ı Hakk'ın حتي بيي لهم انه الحق emr-i ilâhîsine İmtisâl etmişlerdir. İşte Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ve ona tâbi' olan müslümanlar, bu sûretle hakk-ı tâm üstündedirler. Eğer bu âyet, İncil'de nâzil olsa idi, İsâ'nın kavmi de bu hakikâte vâkıf olurİardı. Fakat böyle olamaz, yâ'nî İncil'de nâzil olamaz. Çünkü Cenâb-ı Hakk, İnzâl ettiği her kitab ile, bir çoklarını İdlâl ve bir çoklarını da ihdâ etmiştir. Nitekim, Kur'an-ı Azim'de buna dâir âyet vardır. Ulemâi riisûmii görmüyor musun ki, sebk eden iki âyetin te'vilinde nasıl dalâlete düştüler

de, zâhib oldukları yola zâhib oldular? Vâkıaa onlarm zehâbı da vücûh-ı hak'tan bir vecih ise de, Ulemâ-i rüsûm indinde muhkem olan usûl-ı zâhire icâbıyla kendileri Allah'tan ve Allah'ı bilmekten uzak düşmüşlerdir. Fakat erbâb-ı hakikât, yine bu iki âyet ile ma'rifetullâha nâil olmak hidâyetine mazhar olmuşlardır, öbürleri İçin bâis-i dalâlet olan şey, bunlar İçin bâis-i hidâyettir.

Cenâb-ı Hakk, Kur'an'da يُضِلُّ بِهِ كَثِيراً وَيَهْدِي بِهِ كَثِيراً وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفَاسِقِينَ (Bakara 26) buyurmuştur. **"Cenâb-ı Hakk, bununla bir çoklarını İdlâl ve bir çoklarını İhdâ eder ve Allah'ın İdlâl eylediği fasıklardan başkası değildir."**

Araplar, yumurta büzülüp de yavru çıkarmağa sâlih olmadığı zaman derler.فسقت ابة "Yumurta büzüldü" demektir. Burada **"fasıkin"** ile murâd, **"tecelli-i İlâhîyi kabulden kâbiliyetleri fâsid olan kavim"** demektir. Çünkü bu nev'iden olan kimseler indinde, **"Allah, halkta zâhir olamaz"** tasavvuru sâbittir. **Hakk, halkta zâhir olamaz değil, belki o nev'i adamlarda zâhir olmaz.**

Bahsimiz, Ulemâ-i rusûmde idi. Ulemâ-i rüsûm, kendi zehâbları vechile zât-ı İlâhî ahkâmından olan tenzihe âit usûl ve kavâidden böyle bildikleri te'yîdât ile hareket ederek, umûr-ı ayniyyeyi terk ve evsâf-ı hükmiyyeyi ahz etmişlerdir. Biliyorlar ki, o evsâf-ı hükmiyye ayniyle, kemâliyle, umûr-ı ayniyye ve vücûd-ı halkiyye-i hakkiyye içindir. Cenâb-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'in müteaddit yerlerinde bu hakikâti nefsinden haber vermiştir. فاينما تولوا فثم وجه الله (Bakara 115) ve وفي انفكسم افلا تبصرون (Zariyat 21) ve وما خلقنا السموات والارض وما بينهما الا بالحق (Hicr 85)وسخر لكم ما في السموات وما في الارض جميعا منه âyetleri bu bâbta edille-i kâtia'dandır. ***"Yüzünüzü nereye çevirirseniz, Allah'ın son tecellisi oradadır; Hakk'ı kendi nefislerinizde görmüyor musunuz? Yerde gökte ve bunların arasında yarattığımız ne var ise, hepsi hak iledir, Hâk'tır. Yerde ve gökte mevcûdat nâmına ne varsa, hepsi Hakk'tan sizin İçin müsahhârdır"*** demektir.

Bundan başka Hz. Peygamber'in "Allah, kulunun sem'i, kulunun basarı, kulunun yed'i ve lisânidir" ma'nâsında olan hadîsi de, bu bâbta delildir. Ta'dâdı mümkün olmayan bunlara benzeyen deliller de vardır. Bunu anla.

Allah hakkı söyler ve yolu gösterir.

Sh: 235-240

Kaynak: Abdülkerim El-Cîlî-Insan-ı Kâmil, Tercüme: Abdülazîz Mecdi Tolun, Yayına Hazırlayanlar: Yrd. Doç. Dr. Selçuk Eraydın, Ekrem Demirli, Abdullah Kartal, İzYayınları, 2. Baskı , 2002 İstanbul

İNCİL HAKKINDADIR

Cenâb-ı Hak, İncil'i Îsâ (a.s)'a Süryânî lügatıyla indirdi ve İncil, onyedi lisân üzerine okundu.

Kur'ân'ın başının "Bismillâhirrahmanirrahîm" oluşu gibi, İncil'in başı da "Bi- ismi'l-Eb ve'l-Üm ve'l-İbn"dir. Îsâ (a.a)'ın kavmi, bu besmeleyi zâhirine bağlayarak, baba, ana, oğul denileni

"Rûhu'l-Kuds, Meryem ve Îsâ"dan ibârettir zannettiler. Onun için "Allah, üçün üçüncüsüdür" dediler. Bilmediler ki;

- "Eb ya'nî baba" ile kasıt "Allah" ismi;

- "Üm ya'nî ana" ile kasıt "hakikatlerin mâhiyeti" ta'bîr edilen zâtın özü;

- "Ibn ya'nî oğul ile kasıt ise "Kitâb", yâ'nî mutlak vücûddur. Çünkü mutlak vücûd, zâtın künhünün ya'nî özünün fer'i ve neticesi olduğundan "ibn" demektir. Kur'an'da "ve indehu ümmül kitâb" ya'nî "Ümmü'l Kitâb O'nun indindedir" (Ra'd, 13/ 39) buyrulması, bu bahsettiğimize işârettir.

Bunun ayrıntıları "Ümmü'l Kitâb" bahsinde geçmiş idi.

Îsâ (a.s)'ın kavminin yaptıklarına karşı cevâb olarak Cenâb-ı Hakk'a;

- "Mâ kultu lehüm illâ mâ emertenî bihî" ya'nî "Ya Rabbi, ben kavmime senin (teblîğ hakkında) emrinden başka bir şey söylemedim" (Mâide, 5/117) demesi buna işârettir. Îsâ (a.s)'ın teblîği ise;

- "eni'budûllâhe rabbî ve rabbeküm" ya'nî "Benim ve sizin Rabb'ınız olan Allah'a ibâdet edin" (Mâide, 5/117) demesidir.

Îsâ (a.s)'ın bu şekildeki cevâbından besmelenin zâhiri üzerine yüklenmemesinden ve bahsedilen âyet-i kerîmedeki sözü ilâve etmesinden de belki o besmelenin ma'nâsını beyân ve izâhta kavminin vehmettiği şeyi kaldırdığı anlaşılır. Kavminin vehmettiği şey ise, yukarıda söylediğim şekilde besmelenin zâhirine bağlamakla "ibn, üm ve rûhu'l-kuds"dan ibâret olduğu şeklinde yanlış bir zanna kapılmalarıdır.

Îsâ (a.s)ın bu beyân ve izâhtaki ilâvesi Allah indinde kendinin berâatini sağlamıştır. Çünkü Îsâ (a.s) kavmine hakikati beyân ve izâh etti, fakat kavmi, Îsâ (a.s)'ın izâhı üzerinde durmayarak, Allah'ın kelâmından kendi anladıkları ne ise, o şekilde yanlış bir zanna kapıldılar.

Şu halde Îsâ (a.s)'ın cevâb makamında;

- "Mâ kultu lehüm illâ mâ emertenî bihî" ya'nî "Ya Rabbi, ben kavmime senin (teblîğ hakkında) emrinden başka bir şey söylemedim" demesi, kavmi için özür beyânından ibâret olmuş olur. Yâ'nî Îsâ (a.s);

"Önce bahsedilen bu besmeleden ibâret olan İncil ile beni kavmime gönderen Sensin. Ve ben onlara Senin emrini teblîğ edince, senin kelâmından zâhir olan ne ise, onun zannına kapıldılar. Onların bu zannları kendilerinde oluşmuş olan ilmin neticesidir. Onları azarlama ve ayıplama, yâ Rabbi!" tarzında bir ma'zeret beyân etmiştir.

Bu izâha göre onların şirkleri, tevhidin aynından ibâret olmuş olur. Çünkü Îsâ (a.s)'ın kavmi, kendilerinde vukû' bulan ilâhî haber ile kendilerinde oluşmuş olan ilmin gereği ne ise, onu işlediler. Bundan dolayı onlar ictihâd edip de, ictihâdında hatâ eden ictihâd verici gibidirler. İctihâdında hatâ eden ictihâd verici için, yine de ictihâdı için mükâfat vardır.

> [Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîm'i Rabçadan Arapçaya tercüme ederken ma'nâsını da o kelimelere yüklemiştir. İşte burada da aynı olay vardır, îsevîlerin besmelesinin içine Cenâb-ı Hakk ma'nâsını da yükledi, ancak onlar bu kelimelerin içinde yüklü olan ma'nâyı anlayamadılar. Nasıl ki Mûsâ (a.s)'ın hakîkatini Îsâ (a.s) açtıysa, Îsâ (a.s)'ın hakîkatini ve âyetler ve sûretler dediğimiz âlemin hakîkatini ise Efendimiz (s.a.v) açmıştır.]

Îsevîler tarafından zâhire bakılarak anlaşılan bu husûsların yanlış olduğunu belirtmek için Kur'ân-ı Kerîm'de İhlâs sûresi gelmiştir.

Îsâ (a.s)'a Cenâb-ı Hakk'tan:

- "e ente kulte lin nâsittehizûnî ve ummiye ilâheyni min dûnillâhi" (Mâide, 116) yâ'nî, "Sen Allah'ı bırakın da, beni ve vâlidemi ilâh olarak edinin diye insanlara söyledin mi?" diye, ilâhî soru sorulunca, Îsâ (a.s) yukarıdaki ma'zereti öne sürdü. Bunun içindir ki,

- "eni'budûllâhe rabbî ve rabbeküm" yanî "Benim ve sizin Rabb'ınız olan Allah'a ibâdet edin" (Mâide, 5/117) cevâbını verdikten sonra;

- "ve in tagfir lehüm fe inneke entel azîzul hakîm" ya'nî "ve eğer onları mağfiret edersen, o zaman muhakkak ki Sen Azîzü'l-Hakîm'sin" sözünü de ilave etti.

Böyle demeyip de, "Onlara azâb edersen, Sen şedîdü'l-ikâbsın" veyâ buna benzer başka bir şey söylemedi. Belki mağfireti zikretti ve mağfireti zikretmekle Hak'tan onlara mağfiret taleb etmiş oldu. Bundan anlaşılır ki, Îsâ (a.s) kavminin haktan dışarıya çıkmadığına hükmetti. Çünkü nebîlerden hiç birisi, azâbı haketmiş olan bir kimse için mağfiret talebini Hak'tan istememiştir. İbrâhîm (a.s) hakkındaki:

- "Ve mâ kânestigfâru ibrâhîme li ebîhi illâ an mev'ıdetin vaadehâ iyyâhu, fe lemmâ tebeyyene lehû ennehuaduvvün lillâhi teberre'e minhu" ya'nî "İbrâhîm ona olan vaadinden dolayı babası hakkında mağfiret vaad etti, ne zaman ki onun Allah düşmanı olduğu belli oldu, ondan uzaklaştı" (Tevbe, 9/114) âyeti bu konuda kesin delîldir.

Nebîlerin hepsi böyledir. Azâbı haketmiş olan kimse için mağfiret taleb etmemişlerdir. Bundan dolayı Îsâ (a.s)'ın kavmine mağfiret taleb etmesi, onların bu mağfireti hakettiklerini bildiği içindir. Çünkü, kavmi işin hakîkatinde bâtıl üzerine olsalar da, kendi nefislerinde oluşan vâkıf olmaya göre hak üzerinedirler.

Bundan dolayı işlerinin hakîkati gereği yönünden bâtıl üzerinde oldukları için, azâba uğramaya tutulsalar da, kendilerine mahsûs inanışlarında hak üzerine oldukları için, işlerinin nihâyeti inanışları yoluyla zuhûr eder.

Onun için Îsâ (a.s) ifâdeyi gâyet güzel yaparak "İn tuazzibhüm fe innehüm ibâduke" (Mâide, 5/118) ya'nî "Eğer azâb edersen muhakkak onlar senin kullarındır" dedi.

Yâ'nî sana ibâdet ediyorlardı ve sana karşı inatları yoktu ve Mevlâ'sı olmayan kâfirler gibi, Mevlâ'sı olmayanlardan da değillerdi. Şu da var ki hakîkatte onlar haklıdır. Çünkü Hak, Îsâ (a.s)'ın, vâlidesinin ve Rûhu'l-kuds'ün hakîkatidir; belki Hak, her şeyin hakîkatidir. Işte Îsâ (a.s)'ın dediğinin ma'nâsı budur.

Îsâ (a.s), kavminin Allâh'ın kulları olduğuna şâhidlik etti. Bu şâhidlik ise yeterli bir şâhidliktir. Yine bunun içindir ki, Cenâb-ı Hak sonrasında gelen âyette "hâzâ yevmu yenfeus sâdikîne sıdkuhüm" ya'nî "Bu o gündür ki, sâdıklara sadâkatları fayda verir" (Mâide, 5/119) buyurdu.

Bu âyet, Îsâ (a.s)'ın taleb ettiği şeyi, Cenâb-ı Hakk'ın kabûl ettiğine işârettir. Bundan anlaşılıyor ki, Îsâ (a.s) "Kavmim işin hakîkatine göre muhâlefette iselerde, kendilerine zâhir olan şey ile benim sözümü te'vîl etme husûsunda ve bu i'tibâr ile nefislerinde sâdık oldukları için bu sadâkatları Allah'ın indinde kendilerine menfâat sağlar" demek istiyor.

Şu kadar var ki, bu şekilde menfâat sağlamaları, Rabb'larınrn indindedir, başkasının indinde değildir. Çünkü biz, zâhire ve işin hakîkatine göre onların dalâlette olduğuna hükmederiz. Bunun için "azâba tutulmuşlardır" deriz.

Îsâ kavminin kendi nefislerindeki inanışlarının hakîkati, netîce i'tibâriyle Allah ile berâber bir tür hak üzerine olduğu için, onların bu inanışlarındaki sadâkatları Allah indinde kendilerine menfâati gerektirmiş olarak, hükümlerinin netîcesi de ilâhî rahmet ile neticelenmiştir. Cenâb-ı Hak, onlara nefislerinde Îsâ (a.s) hakkındaki inanışları yönüyle tecellî etmiş ve inanışları bu şekilde gözükmüş olduğundan, bu bakış açısından hak üzerine oldukları anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; Hak, onlara inanışları yönüyle tecellî etmiştir. Çünkü, Cenâb-ı Hak kulunun kendine zannı ne yönde ise, ona göredir.

> Îsevîler "baba, ana ve oğul" hükmünde zâhirinde de olsa ne kadar samîmi iseler, onlara bir yön ile ya'nî Rabb'larının indindeki yönüyle bir faydası olur, bu samîmiyetin dışındaki bütün yönlerde kendilerine bu şekilde dahi bir fayda yoktur.

Bahsedilen bu izâhlardan netîce olarak şu anlaşılır ki, Incil zât isimlerinin tecellîlerinden ibârettir. Yâ'nî, zâtın isimlerdeki tecellîsi demektir. Bundan dolayı Îsâ da, Meryem de, Rûhu'l-kuds de Cenâb-ı Hakk'ın Îsâ kavmine vâhidiyyetle tecellîsidir ve bu tecellî bahsedilen tecellîlerdendir. Yâ'nî zât isimlerinin tecellile- rindendir.

Îsâ kavmi, Hakk'ı bu zuhûr yerlerinden her zuhûr yerinde gördüler. Işte bu tecellî i'tibârı ile, Îsâ kavmi zanlarında haklı olsalar da, hatâya ve dalâlete de düşmüşlerdir. Hatâları şundandır ki;

- Hakk'ın Îsâ'da, Meryem'de ve Rûhu'l-kuds'de sınırlandığını zannettiler.

Dalâletleri şundandır ki;

- Izâh edilen bu vâhidiyyette mutlak cisimlenmeye ve kayıtlı teşbîhe inandılar. Oysa vâhidiyyette bu şekilde kayıtlamak câiz değildir.

Işte hatâ ve dalâletlerinin kaynağı budur. Bunu anla!

Incil'de en esaslı bir şekilde bahsedilen ilâhî kâide, lâhutî nâmûsun nâsût vücûdda kıyâmı kâidesidir. Bu da, Hakk'ın halkta açığa çıkışının gereğinden başka bir şey değildir.

Fakat Nâsâra, bu mes'elede cisimlendirmeye ve ulûhiyyetin belirli bir yer ile sınırlanması gibi yanlış bir fikre kapıldıkları için, Incil'de bulunan bahsedilen bu kâideye muhalefet etmişlerdir.

Hakîkatte ise Incil hükümleriyle hareket eden "Muhammedîyyûn"dur. Çünkü Incil, bütün kemâliyle öz olarak Kur'ân âyetlerinden bir âyette bulunmaktadır. O âyet de "ve nefahtü fîhi min rûhî" ya'nî "ve ona rûhumdan üfledim" (Hicr, 15/ 29) âyetidir. Allah'ın rûhu ise, Allah'tan gayrı bir şey değildir.

Cenâb-ı Hak, bu âyetle Âdem'de açığa çıkışını haber vermiştir ve bu haberini "Se nurîhim âyâtinâ fîl âfâki ve fî enfüsihim hattâ yetebeyyene lehüm ennehül hakk" yanî "Âyetlerimizi âfâkta ve enfüste onlara göstereceğiz. O'nun hak olduğu onlara belli olsun diye" (Fussilet, 41/53) âyetiyle de te'yîd etmiştir. Yâ'nî "âfâk" denilen âlemin tamâmında ve "enfüste" ya'nî kendi nefislerinde hak olan O'dur. Sonra da o geçmişteki haberi;

- "Innellezîne yubâyiûneke innemâ yubâyiûnallâhe" yanî "Muhakkak ki sana bîat edenler Allah'a bîat ederler" (Fetih, 48/10) ve;

- "Men yutiır resûle fe kad atâallâhe" ya'nî "Kim Resûl'e itâat ederse Allah'a itâat etmiş olur" (Nisâ, 4/ 80) âyetleriyle açık bir şekilde söylemiştir.

Işte açıklanan bu şekil yönüyle ümmet-i Muhammed, işin hakîkatine vâkıf olma husûsunda hidâyete nâil olmuşlar ve Hakk'a âit vücûdu sâdece Âdem (a.s) ile sınırlamamışlardır.

Her ne kadar, "ve nefahtü fîhi min rûhî" ya'nî "ve ona rûhumdan üfledim"

(Hicr, 15/29) âyeti, yalnız Âdem'i belirtmişse de, ümmet-i Muhammed edeb göstererek, Âdem ile kastedilenin insânî türün ferdlerinden her ferd olduğunu bilmişler ve Hakk'ı vücûd cüz'lerinin her cüz'ünde kemâliyle müşâhede etmişlerdir. Ve bu şekilde, Cenâb-ı Hakk'ın "hattâ yetebeyyene lehüm ennehül hakk" yanî "tâ ki hak olduğu onlara belli olsun" (Fussilet, 41 / 53) ilâhî emrine uymuşlardır.

Işte Muhammed (s.a.v) ve ona tâbi' olan müslümanlar, bu şekilde tam olarak hak üstündedirler. Eğer bu âyet, Incil'de inmiş olsaydı, Îsâ (a.s)'ın kavmi de bu hakîkate vâkıf olurlardı. Fakat böyle olamaz, yâ'nî Incil'de nâzil olamaz. Çünkü Cenâb-ı Hak, indirdiği her kitâb ile bir çoklarını dalâlette bırakmış ve bir çoklarını da hidâyete ulaştırmıştır. Nitekim, Kur'ân-ı Azîm'de buna dâir âyet-i kerîme vardır.

> Kur'ân-ı Kerîm'de Îsâ (a.s) hakkında geçen bütün âyetler incilî âyetlerdir ve İncil'in hakîkatleridir. Aynı şekilde Mûsâ (a.s)'dan bahseden âyetlerin tamâmı da gerçek Tevrât'tır. Ve diğerleri de aynı şekilde olunca, Âdem (a.s)'dan i'tibaren gelmiş olan bütün suhuflar ve kitaplar Kur'ân-ı Kerîm'de mevcût olmuş olur.

Bütün bu âlemlerde Cenâb-ı Hakk bâtından Hak esmâsıyla zâhire çıkmıştır ama bu çıkma yine kendi varlığıyla ve zâtıyladır.

Resmî âlimleri görmüyor musun ki, yukarıda geçen iki âyetin te'vîlinde nasıl dalâlete düştüler de, kendi zannlarına kapıldılar. Her ne kadar onların kapıldıkları zann da Hakk'ın vecihlerinden bir vecih ise de, resmî âlimler indinde muhkem olan zâhir usûl gereğince kendileri Allah'tan ve Allah'ı bilmekten uzak düşmüşlerdir. Fakat hakikat erbâbı, yine bu iki âyet ile ma'rifetullâha nâil olma hidâyetine mazhar olmuşlardır. Öbürleri için dalâlet sebebi olan şey, bunlar için hidâyet sebebidir. Cenâb-ı Hak, Kur'ân'da "yudıllu bihî kesîran ve yehdî bihî kesîrân ve mâ yudıllu bihî illel fâsıkîn" ya'nî "Cenâb-ı Hak, bununla bir çoklarını dalâlette bırakır ve bir çoklarını hidâyete erdirir ve dalâlette bıraktıkları fâsıklardan başkası değildir" (Bakara, 2/ 26) buyurmuştur.

Araplar, yumurta büzülüp de yavru çıkarmaya elverişli olmadığı zaman "fesekatü'l beyza" ya'nî "yumurta cılk oldu" derler. Burada "fâsıkîn" ya'nî "fâsıklar"dan kasıt, "ilâhî tecellîyi kabûlden yana kâbiliyyetleri cılk olmuş olan kavim" demektir. Çünkü bu tür kimselerin indinde, "Allah, halkta zâhir olamaz" düşüncesi sâbittir. Hakk, halkta zâhir olamaz değil, belki o tür kimselerde zâhir olmaz.

> Şerîat mertebesinde ikilik gereği olduğundan bu âyetlerdeki birlik anlaşılamamıştır. Hakk'ın ma'rifeti hangi hadîslerle hangi âyetlerle elde edilecekse onun talebinden bulunmak lâzımdır yoksa şerîat mertebesi talebinde değil. Şerîat sırât-ı müstâkîme götürür ancak sırâtullâh'a götürmez, ancak tabiîdir ki sırât-ı müstâkîm olmadan da sırâtullah olmaz, ancak bütün ömrümüzü sâdece fıkıh ilmi öğrenmekle geçirirsek, o zaman onun kuralları içerisinde yaşarız ve ipek böceğinin kendi kozasından çıkamayıp, içerisinde kalması misâli kalır gideriz.
>
> Yumurtanın cılk çıkması üretimin olmamasına işârettir ve bir şeyin üretimi yoksa eldeki de tükenmeye mahkûmdur. Bunların ölçüleri ve kıstasları değiştiği için ya'nî ikilik üzere olduğu için kâbiliyyetleri cılk olmuştur. Dînimiz tevhîd dîni olduğu halde, mes'elelere bu şekilde değilde ikilik üzere baktıklarından üretimleri olmamaktadır.

> Tenzîh mertebesi i'tibârıyla Allah ötelerde, kul buralarda anlayışı sürüp gider ve bu anlayışla buralarda güzel iş yapan kul kendisini ona sevdirmeye çalışır. Bu anlayış ile milyarlarca yıl ömrümüz olsa da Allah'a ulaşmamız mümkün değildir.

Resmî âlimlerden bahsediyorduk. Resmî âlimler, kendi kapıldıkları zannın yönüyle "ilâhî zât" hakkındaki hükümlerden olan tenzîhe âit usûl ve kâidelerden bu şekilde bildikleri te'yîdler ile hareket ederek, aynî husûsları terk etmişler ve hükmî vasıfları almışlardır. Bilmiyorlar ki, o hükmî vasıflar ayniyle ve kemâliyle, aynî husûslar ve Hakk'a âit halka dönük vücûd içindir.

Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerîm'in bir çok yerlerinde bu hakîkati kendinden haber vermiştir.

- "fe eynemâ tuvellû fe semme vechullâh" ya'nî "Artık ne tarafa dönerseniz dönün, Allah'ın vechi oradadır" (Bakara, 2/115) ve;
- "Ve fî enfüsiküm, e fe lâ tubsirûn" yanî "Ve kendi nefslerinizde de vardır. Hâlâ mı görmüyor musun?" (Zâriyât, 51/21) ve;
- "Ve mâ halaknes semâvâti vel arda ve mâ beynehumâ illâ bil hakkı" yanî "Biz semâları ve yeryüzünü ve o ikisinin arasındakileri ancak hak olarak halk ettik" (Hicr, 15/85);
- "Ve sahhare leküm mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ardı cemîan minhu" yanî "Ve göklerde ve yerde olanların hepsini kendinden size amâde kıldı" (Câsiye, 45/13)âyetleri bu konuda kesin delîllerdendir.

> Bunları insana amâde kıldı çünkü insanda zât tecellîsi olduğundan bu belirtilen esmâ ve sıfat tecellîlerini bize amâde kıldı.

Bundan başka Hz. Peygamber'in ***"Allah, kulunun kulağı, gözü, eli ve dilidir"*** ma'nâsında olan hadîsi de, bu konuda delîldir. Bunlardan başka sayılması mümkün olmayan bunlara benzee delîller de vardır.

Bunu anla!

Allah hakkı söyler ve yolu gösterir.

Sh:283-289

Kaynak: El-İnsân'ül Kâmil -Abdülkerîm Cîlî Giriş-Terzi Baba Gönülden Esintiler Sohbetlerden Şerh -Necdet Ardıç, İrfan Sofrası ,Tasavvuf Serisi (90)

VİLDAN FÂİK EFENDİ

TDV İslâm Ansiklopedisi -cilt: 43; sayfa: 109

[Arzu Güldöşüren]

11 Ağustos 1917'de hâmise-i Süleymâniyye müderrisliği yaptı (İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi, Tarik Defteri, nr. 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16). Medreselerin ıslahıyla ilgili düzenlemenin ardından 1910 yılından sonra yeni medreselerde görev aldı. 14 Haziran 1911'de Üsküdar Mihrimah Sultan Dershanesi müdüriyetine getirildi. Ardından düzenlenmesiyle ilgili olarak kendisinin de bir risâle kaleme aldığı Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Medresesi'nde tefsir müderrisliği görevine başladı (14 Kasım 1914). Bunun yanında 1915-1916'da Medresetü'l-mütehassısîn'in ilm-i nâsih ve mensûh müderrisliği de kendisine verildi. 5 Ağustos 1919'da Süleymaniye Medresesi'nin hadis müderrisliğine tayin edildi. Son olarak Medresetü'l-vâizîn'de bir süre tefsir okuttu. Bu arada yeni açılan mekteplerde de görev aldı. Farsça ve Arapça muallimliği yaptığı okullar arasında Üsküdar İdâdîsi, Üsküdar Paşakapısı ve Toptaşı ile Koca Mustafa Paşa Askerî rüşdiyeleri sayılabilir.

Vildan Fâik, Ekim-Kasım 1906'da dördüncü meclis muhatabı sıfatıyla başladığı muhataplık görevine Eylül-Ekim 1909'da mukarrir oluncaya kadar devam etti. Bu görevi son huzur derslerinin yapıldığı 1922-1923'te sona erdi (İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi, Huzûr-ı Hümâyun Müderrisleri Defteri, nr. 45). İlmiyye Salnâmesi'nde (s. 168) dördüncü rütbeden Osmânî ve Mecîdî nişanlarına sahip olduğu belirtilmekte, kendi yazdığı biyografisinde ayrıca muhataplara verilen beşinci rütbeden bir nişan aldığını söylemektedir. Müdâfaa-i Milliyye Cemiyeti'nin faaliyetlerine katılarak irşad heyetinin çalışmaları kapsamında vaaz ve konferanslar da verdi (Polat, s. 62). Üsküdar-Doğancılar'da Nasûhî Dergâhı'nda vaaz etmekle de görevlendirildi (Kara, s. 277-278). II. Meşrutiyet'in ilânı üzerine meşrutiyet idaresini halka anlatmak için Arnavutluk'a gönderildi (BA, ZB, 623/112). Bu seyahatini Arnavut milliyetçiliğiyle ilişkilendirenler de vardır (Sönmez, s. 98). Ayrıca Üsküdar'da kurulan livâ merkezi meclis idaresine seçildi ve burada fahrî üyelik yaptı. Vildan Fâik 4 Temmuz 1925 tarihinde Üsküdar'da vefat etti (İkdâm, İstanbul, 7 Temmuz 1925, nr. 10146); kabri Karacaahmet Mezarlığı'ndadır. Yazma eserlerinin çoğunu Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nin Aziz Mahmud Hüdâyî Bölümü'ne bağışlamıştır. Celvetî tarikatının kurucusu Aziz Mahmud Hüdâyî'nin bir eserini şerhetmesi onun Celvetîliğe intisap ettiğini düşündürmektedir.

Eserleri.

1. Esrârü's-savm (İstanbul 1315). 2. el-Kavlü's-sâbit fî kazâi'l-fevâid. Namazların kazâ edilmesine dairdir (İstanbul 1307). 3. Teshîlü's-sarf. Eser üzerine Yeliz Çiçek yüksek lisans tezi hazırlamıştır (2009, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). 4. Terşîhu'l-ķalem fî Lâmiyyeti'l- Acem. Tuğrâî'nin Lâmiyyetü'l-Acem adıyla bilinen kasidesine yazılmış Arapça bir şerhtir (İstanbul 1308). 5. el-Mevâizü'l-hisân (fîmâ kurrire beyne yedeyi's-sultân). Müellifin huzur derslerindeki dört takririni içermektedir (İstanbul 1330). 6. Medrese Hâtıraları (Islahat Nizamnâmesi) (MÜİF Ktp., Yazmalar, nr. 239). Eser, 10 Ekim 1914'te ilân edilen Islâh-ı Medâris Nizamnâmesi'nin teşkilinde dikkate alınmıştır. 7. Teshîlü'n-nahv (Hacı Selim Ağa

Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 1631). Mustafa Sula tarafından neşredilmiştir (Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, XXIX [İzmir 2009], s. 140-170). 8. Tebyînü'l-edevât fîmâ verede fi'l-Kur'ân mine'l-kelimât. Süyûtî'ye ait el-İtḳān'ın Kur'an'daki edatlara dair kırkıncı bölümünün özet bir tercümesidir (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 123). 9. Nahviyye, Mâlatiyye, Dînâriyye Makāmelerinin Tercümesi ve Şerhi. Harîrî'nin makāmelerinden bu adı taşıyanların tercümesi ve şerhidir (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 1393). 10. Tavżîĥu'l-mübhemât fîmâ verede fi'l-Ḳur'ân mine'l-kelimât (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 125). Arapça bir risâledir. 11. Tefsîru sûreti Ḳāf (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 129). 12. el-Mülteḳāt fî uśûli't-tefsîr (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 126). Arapça muhtasar bir risâledir. 13. Kasîde-i Münferice Şerhi (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 107). İsmâil Rusûhî Ankaravî'nin İbnü'n-Nahvî'ye ait el-Ḳaśîdetü'l-münferice üzerine kaleme aldığı şerhini özensiz biçimde basılmasından kaynaklanan hatalar üzerine kaleme alınmıştır. 14. Risâle fî şerhi'l-hilyeti'n-nebeviyye (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 35). 15. Şerh-i Kasîde-i Hemziyye. Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'nin el-Ḳaśîdetü'l-hemziyye fî medĥi'n-nebeviyye adlı kasidesinin eksik bir şerhidir (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 106). **16. Nahl Sûresinin 90. Âyetinin Tefsiri (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 122).** 17. Tercüme ve İzahlı Ahvâlü'n-nebî. Aziz Mahmud Hüdâyî'nin hilkat, varlık ve hakîkat-i Muhammediyye, velâdet, mûcizat ve kıssa-i mi'rac gibi konuları içeren Arapça risâlesinin Hüdâyî Âsitânesi postnişini Mehmed Gülşen Efendi tarafından yapılan Türkçe tercümesinin şerhidir (Hacı Selim Ağa Ktp., Aziz Mahmud Hüdâyî, nr. 628). Vildan Fâik'in ayrıca Beyânülhak gazetesinde makaleleri yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

BA, ZB, 623/112; BA, MF.MKT, 576/48; İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi, Sicill-i Ahvâl Dosyaları, nr. 3591; Emekli Sandığı Arşivi, Mülkî Tasnif, nr. 42194; Salnâme-i Askerî, İstanbul 1304, s. 109; a.e., İstanbul 1307, s. 115; Salnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye, İstanbul 1317, s. 824; a.e., İstanbul 1319, s. 237; a.e., İstanbul 1321, s. 236; İlmiyye Salnâmesi, s. 168, 174-175; Semiha Omay, Huzur Dersleri ile İlgili Konuşmalar, İstanbul 1965, s. 28-63; Ebül'ulâ Mardin, Huzur Dersleri (nşr. İsmet Sungurbey), İstanbul 1966, II-III, 140-141, 828-829; Mustafa Kara, Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler, İstanbul 1977, s. 277-278; Nâzım H. Polat, Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti, Ankara 1991, s. 62; Banu İşlet Sönmez, II. Meşrutiyette Arnavut Muhalefeti, İstanbul 2007, s. 98; İkdam, nr. 10146, İstanbul 7 Temmuz 1341/1925, s. 3; Mustafa Özel, "Debreli Vildan Faik ve el-Multekât fî usûli't-tefsîr", İslâmiyât, sy. 4, Ankara 1999, s. 223-226; a.mlf., "Nahl/16 Sûresinin 90. Ayetinin Tefsiri", Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, X/2, Sivas 2006, s. 139; Arzu Güldöşüren, "Bilinmeyen Bir Medrese Islahatı Metni: Vildan Fâik Efendi ve Islah Risalesi", Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, sy. 31, İstanbul 2011, s. 201-220.

SEBİLCİ HÜSEYİN EFENDİ kaddesellâhü sırrahu'l âli



SEBİLCİ HÜSEYİN EFENDİ kaddesellâhü sırrahu'l âli

(1894-1975)

*1894 yılında, İstanbul'da dünyaya gelen Sebilci Hüseyin Efendi, sâdâtdandır. Dedesi tarîk-i uşşâkiyye meşâyinden Sadeddin Efendi amcası Hüsâmeddin Uşşâkî Âsitânesinin son postnişîni Mustafa Hilmî Sâfî Efendi*dir...



Kardeşi Mazhar Efendi ile birlikte daha 8-10 yaşlarında iken, Muharrem aylarında, arkalarında siyah meşinden elbise, omuzlarında kırba, ellerinde içinde âyetler yazılı taslarla , sokak sokak dolaşıp mersiyeler ve ilâhîler okuyarak, Şühedâ-i Kerbelâ aşkına, halka su dağıtırlarmış...Okudukları ilâhîler ve mersiyeler ile herkesi o derece mest ederlermiş ki yoldan geçenler, atlı arabalar hattâ atlı tramvaylar bile bu iki kardeşin pek dokunaklı okuyuşuna rastgeldiklerinde oldukları yere âdetâ çivilenir kalırlarmış...

Sebilci Hüseyin Efendi, 16 yaşında olmasına rağmen, Balkan Harbi'nin patlamasıyla askere alınmış ve harb esnâsında da sebilcilik hizmetine devâm etmişdir. I.Dünya Harbi'nde ise, Veled Çelebi'nin maiyyetinde, Mücahîdîn-i Mevlevî taburunun mıtrıbân sınıfında marş muallimliği yapmışdır. Önce Halep'de sonra da Şam'da bu vazîfesine devâm eden Sebilci Hüseyin Efendi'nin 5 yıl süren askerlik hizmet, Kanal cephesinin düşmesi ile birlikte nihâyete ermişdir.

Hem âileden hem de yetiştiği tekke muhitinden istifâde ederek Allah vergisi istidâdını gün geçtikçe ilerleten Sebilci Hüseyin Efendi, amcası Mustafa Hilmî Sâfî Efendi sâyesinde devrin

*en muktedir zâkirlerinden ve mûsikîşinâslarından dersler almışdır...*Dînî mûsikî ve zikir usûllerini, Bahariye Mevlevîhânesi kudumzenbaşısı Şevki Efendi ve meşhûr zâkirbaşı Kasımpaşalı Cemâleddin Efendi'den, lâ-dînî mûsikîyi, Selanikli Ahmed Efendi ve Ûdî Abdi Bey'den meşketmişdir...

Tekkelerin açık oluğu dönemde sayısız tekkede zâkirlik yapan Sebilci Hüseyin Efendi tekkeler kapandıktan sonra da zikrullaha devam eden Kasımpaşa'daki Aynî Ali Baba Tekkesinde, Tophane'deki meşhûr Kâdirîhâne'de ve Karagümrük'deki Nureddin Cerrâhî Âsitânesinde zâkir olarak çok hizmet etmiş ve âşıkları cezbeye getirmişdir...

Tekkelerin kapatılmasına kadar zâkirlik görevinden ayrılmayan Sebilci Hüseyin Efendi, bu dönemden sonra geçim sıkıntısı çekmiş ve zaruri olarak gazelhânlık yapmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir gibi birçok önemli şehirde çeşitli saz topluluklarında gazelhânlık icralarında bulunmuştur. Bazı gazelleri taş plaklara kaydedilmişdir.* 1960'larda çekilen "Eski Boş Beşik" adlı filmde okuduğu "Ey benim ciğerpâre yavrumu alan" diye başlayan hazîn gazel çok ses getirmişdir...

Sebilci Efendi'nin temâyüz ettiği hususlardan biri de mersiyehânlığıdır. Nevi şahsına mahsus uslûbuyla okuduğu Kerbelâ mersiyeleri, Ehl-i Beyt âşıklarının kalblerini dağlamışdır. Sebilci bu mersiyeleri okudukça yanan kalpler ona daha da hürmet göstermiş, son dönemde Muharrem ayı denince akla gelen ilk isim Sebilci Hüseyin Efendi olmuştur. Okuduğu mersiyeleri bu kadar müessir kılan şüphesiz başta kalbindeki Ehl-i Beyt aşkı olmakla beraber bir dönem talebesi olduğu Zâkirbaşı Cemâleddin Efendi'nin bu sahadaki hocası Mersiyeci Yaşar Baba'dan müteselsilen gelen husûsî tavır olmalıdır. Benzerine rastlamadığımız bir mersiye örneği de, Sebilci Hüseyin Efendi'nin ilk tayyare şehîdimiz Fethi Bey için okuduğu "Ağla annem ağlamanın yeridir. Tayyareden düşen oğul Fethi'dir" diye başlayan mersiyesidir ve ne mutlu ki kayıt altına alınmıştır...Bu ses kaydını aşağıdaki arşiv kayıtları arasında bulacaksınız...



Sebilci Hüseyin Efendi,nin uslûbu o kadar nevi şahsına münhasır bir uslûbdur ki aslâ taklîd edilemez. O'nu yektâ bir okuyucu yapan başka husûsiyetleri de vardır. Başından sonuna bütün bahirleri, kasîde ve ilâhîleri ile mevlid-i şerîfi tek başına okuyabilmesi, hiç ara vermeden hem bendir çalıp hem ilâhî ve kasîde okuyarak çok uzun fasıllar icrâ edebilmesi, artık tamâmen unutulmuş bir tekke usûlü olan "perde kaldırma"daki ustalığı, bir anda irticâlen beste yapabilmesi bunlardan bazılarıdır...

Daha sonraki dönemlerde besteler de vücûda getirmeye başlayan Hüseyin Sebilci Efendi'nin hepsi ilâhî formunda olan bu eserlerde de kendine has tavrı açıkça görülebilmektedir.

Notasyon konusunda en ufak bir bilgisi olmadığı halde, ilâhî bir lutfa mazhar olduğundan, pek güzel ilâhîler bestelemişdir. Maalesef bunların tamamı tesbit edilememişdir. Notaya alınabilmiş 44 bestesinin tamamı ilahi formunda olup, güfteler hep evliyâullah hazerâtının nutuklarından seçilmişdir. Yalnızca bir bestesinde kendi nutkunu kullanmışdır...

Hayatının son döneminde daha çok mevlidhân olarak anılan Sebilci Hüseyin Efendi, yaşlılığında sıkıntılı dönemler geçirmiştir. Bu zamanlarda kendisine destek olan önemli kişilerin başında Muzaffer (Ozak) Efendi Hazretleri gelmektedir. 1975 yılında Üsküdar'da yalnız yaşadığı evinin kapısı önünde hayata gözlerini yuman Sebilci Hüseyin Efendi, Üsküdar Yeni Valide Sultan Camii'nde sevenlerinin katıldığı kalabalık bir cenaze namazından sonra bizzat Muzaffer Efendi Hazretleri tarafından tarikat-i aliyyeye mahsus merâsim icrâ edilerek, tevhîd ü ezkâr ve salât ü selâmlar ile âlem-i cemâle uğurlanmışdır. Hüseyin Sebilci Efendi'nin kabri Karacaahmet Mescidi'nin arka kısmındadır...Rahmetullahi aleyh ve rahmeten vâsia....

ESERLERİ

Sebilci Hüseyin Efendi'nin tesbit edebildiğimiz eserlerinin listesi aşağıdadır...Bu ilahilerin hemen hemen hepsine ait ses kayıtlarını arşivimizde bulacaksınız... Bu ses kayıtlarını müstesna kılan husus, hepsinin Sebilci Hüseyin Efendi tarafından yapılan icralardan oluşmasıdır...

Eser	**Form**	**Makam**	**Usul**	**Güfte**
Âbidân-ı Mustafa'yız biz Hüseynilerdeniz	ilahi	Uşşak	Düyek	Hilmi Dede
Âlem-i dilde aceb kâşânemiz var bizim	ilahi	Nihavend	Sofyan	Sırri Efendi
Âlemi ihâtâ kıldı âteşiyle âhımız	ilahi	Rast	Müsemmen	Belirsiz
Allah emrin tutalım gel zikredelim Hakk'ı	ilahi	Muhayyer	Sofyan	Sertarikzade Mehmed Emin Ef.
Amennâ söyledik ikrar eyledik	ilahi	Uşşak	Sofyan	Mirati
Arzum senin cemâlinde	ilahi	Saba	Sofyan	Zeynep Hanım
Bâğ-ı aşkın andelîbi Hazret-i Üftâde'dir	ilahi	Rast	Müsemmen	Hazret-i Hüdai
Ben bu aşkın mecnûnuyam	ilahi	Uşşak	Düyek	Belirsiz
Bülbüller sazda	ilahi	Hüseyni	Düyek	Muzaffer Ozak
Cemâlin hüsnüne canlar fedâdır yâ Resulallah	ilahi	Muhayyer	Devr-i Hindi	Hayrullah Taceddin Efendi
Dağlar ile taşlar ile çağırayım Mevlam seni	ilahi	Saba	Sofyan	Yunus Emre
Derdinle doldum bilmezem noldum	ilahi	Hicaz	Düyek	Abdülehad Nuri Hazretleri
Dost bahçesinin gülleri	ilahi	Saba	Sofyan	Fahreddin Cerrahi
Ehl-i Hakk'a sıdk ile bel bağlayan	ilahi	Hüseyni	Düyek	Belirsiz
Ey benim devletli sultanım	ilahi	Hüzzam	Devr-i Hindi	Belirsiz

Muhammed Mustafa

Ey dünyaya gelen kişi	ilahi	Hüzzam	Sofyan	Muzaffer Ozak
Ey güzellerden güzel rûhum Resûl-i Kibriyâ	ilahi	Rast	Devr-i Hindi	Hayrullah Taceddin Efendi
Ey Hâliku lâ yezâl	ilahi	Hicaz	Sofyan	Sultan 2. Mustafa Han
Gaflet uykusunda yatar uyanmaz	ilahi	Rast	Sofyan	Genç Abdal
Gece gündüz döne döne istediğim Hakk'dır benim	ilahi	Hicaz	Düyek	Seyyid Seyfullah Hazretleri
Gel sürelim demi	ilahi	Hicaz	Düyek	Kuddusi Hazretleri
Gül yüzünü rüyâmızda görelim Yâ Resulallah	ilahi	Rast	Düyek	Hacı Kişi
Güller sünbüller öten bülbüler	ilahi	Rast	Düyek	Belirsiz
Güzel âşık cevrimizi çekemezsin demedim mi	ilahi	Nihavend	Düyek	Pir Sultan Abdal
Hakk yarattı âlemi aşkına Muhammed'in	ilahi	Isfahan	Düyek	Yunus Emre
Hakk'a çevir özünü	ilahi	Bestenigar	Düyek	Belirsiz
Matla-i nur-i ilâhîdir yüzün yâ Mustafa	ilahi	Hicaz	Devr-i Hindi	Belirsiz
Meded Allah sana sundum elimi	ilahi	Mahur	Düyek	Ümmi Sinan Hazretleri
Meded Yâ Gavsül Azam	ilahi	Rast	Sofyan	Muzaffer Ozak
Mevlam bana ver aşkını	ilahi	Rast	İkiz Aksak	Seyyid Seyfullah Hazretleri
Milk-i bekadan gelmişem	ilahi	Hicaz	Sofyan	Yunus Emre
Miraca çıkınca Ahmed-i Muhtar	ilahi	Hicaz	Sengin Semai	Fahreddin Cerrahi
Muhammed bağını güludür Ali	ilahi	Uşşak	Düyek	Aşık Niyazi
Semâdan sırr-ı tevhîdi duyan gelsin bu meydane	ilahi	Rast	Devr-i Hindi	Abdülehad Nuri Hazretleri
Semâdan sırr-ı tevhîdi duyan gelsin bu meydane	ilahi	Hicaz	Sofyan	Abdülehad Nuri Hazretleri
Seyreyleyüp yandım mah cemâline	ilahi	Saba	Sofyan	Fehmi Efendi
Seyreyleyüp yandım mah cemâline	ilahi	Suzinak	Sofyan	Fehmi Efendi
Sordum sarı çiçeğe	ilahi	Segah	Sofyan	Aşık Yunus
Şu benim dîvâne gönlüm	ilahi	Hüseyni	Sofyan	Kul Yusuf
Tanır isen Allah'ı	ilahi	Mahur	Sofyan	Sebilci Hüseyin Efendi
Taş atanlara da yok intikâmın	ilahi	Segah	Sofyan	Şeyh Osman Hadi Yücebilgiç
Vâsıl-ı feyzi Hudâ'yız	ilahi	Uşşak	Sofyan	Ahmed Hüsami Efendi
Vardım kırklar yaylasına	ilahi	Uşşak	Sofyan	Hatayi
Zâlimler el vurup hep şimşir-i can-rübâya	ilahi	Hüzzam	Yürük Semai	Kazım Paşa



ARŞİV KAYITLARI

https://soundcloud.com/www-muzafferozak-com/sets/sebilci

İlk tayyare şehîdimiz Fethi Bey için okuduğu mersiye :

** Sebilci Efendi'nin okuduğu gazellerden de örnekler vermek istiyoruz...*

	Âşıka Ta'n Etmek Olmaz Mübtelâdır Neylesin
	Dilâ Hâlât-ı Vaslı Hemdem-i Cânân Olandan Sor
	Dilde Derd-i İştiyâkı Çekmeye Tâkât mı Var
	Döner Feleğin Çarkı Dünya Böyle Kalmaz
	Ey Dil Diyemem Çekme Elem
	Heryer Karanlık Pürnûr O Mevki
	Her Zaman Bir Vâmık u Azrâ Olur Alem Bu Ya
	La'l-i Nâbın Neşesini Sahbâda Gören Var mıdır

	Leyle-i Vuslatının Zevkine Pâyân mı Olur
	Nim Nigâhın Katle Fermân İbtisâmın Cân Alır

https://soundcloud.com/www-muzafferozak-com

Kaynak: http://www.muzafferozak.com/nagmeiaskhtml/SebilciHuseyinEfendi.html

BİR DEVLETİN YIKILMASI NE ZAMAN BAŞLAR?

Emir Timur diyor ki;

“Hangi memlekette dinden dönme, saygısızlık, ahlaksızlık gibi olaylar çoğalırsa, halkın birliği bozulursa, askerleri başka mesleklere girmeye çalışırsa; o memleketin yok olması yaklaşmıştır.”

Bu gerçeği Emir Timur’dan önce keşfedenler ise; Musevi Hahamlar olmuştur.

ANLAMI YANLIŞ BİLİNEN İSİMLER

İKAZ:

Çocuğuma bulunmaz kimsenin kullanmadığı isim koyacağım orijinal (ego kıstaslı) olsun diye düşüneceğimize/hareket edeceğimize İslâm'a ve Müslümanlara hizmet ettiği tevatür olmuş bir kişinin ismini koymak en uygun olanıdır. Unutmamalı ki kıyamet günü insanlar cem olurken/ sınıflanırken isimler üzere (Fatımalar... Aliler gelsin gibi.) olacağına dair rivayetler vardır. Ona kimin arkasına düşeceğimize bakmalıyız.

İmrân b. Husayn radıyallahu anh'den rivayet edilen hadîs-i şerîfte de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

> **"Ümmetimin en hayırlıları benim içinde yaşadığım zamandaki ashâbımdır. Sonra onları takip eden (tâbiî)ler, sonra onları takip edenlerdir (etbâu't-tâbiîler)."**

Bkz: http://www.enfal.de/ev11.htm

ALINTI

Kulağa çok hoş gelen, seve seve çocuklara verilen ama anlamı saçma ya da kötü olan o kadar çok isim var ki. İnsanın ömrü boyunca kötü anlama gelen bir isimle çağrılması çok kötü. Bu gaflete düşmemek için sizinle bu yazıyı paylaşmak istedim :)

Aleyna

Çocuklarına Kuran-i Kerim'de geçen bir isim koyma telaşında olan anne ve babalar, tercihlerini bazen Aleyna isminden yana kullanıyorlar. Aleyna her ne kadar Kuran'da geçse de, anlamsız bir isimdir! Kuran'da geçen her kelime isim olarak kullanılmaz. Aleyna gibi 'bize ait, bizim üzerimize, bize ' anlamına gelen saçma bir kelimeyi de isim olarak koymakta bu yüzden mantıksız.

Araplar Aleyna kelimesini zaten isim olarak kullanmıyorlar. Peki biz neden kullanıyoruz? Sadece kulağa hoş geldiği için mi? Koyduğunuz ismin Kuran'da geçmesine gerek yok, güzel anlamlı olması yeterlidir. Aleyna bu tarife uymadığı için koyulması önerilmiyor.

Aleyna'nın geçtiği ayet: إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى (İnne aleynâ lel hudâ) Türkçe'de anlamı: Şüphesiz, bize aitolan, yol göstermektir.

Aleyna'nın internette dolaşan manaları ise 'esenlik, Allah'ın iyi kulları,'.

Fakat Aleyna kesinlikle 'esenlik' veya 'Allah'ın iyi kulları' anlamına gelmez!

Bu anlamların nereden uydurulduğun açıklamak istiyorum.

Arapların 'Esselâmü aleyna ve alâ ibâdillâhis-Sâlihîn' diye bir sözleri vardır. 'Esenlik üzerimize ve Allah'ın bütün iyi kulları üzerine olsun' demektir.

Bade

Anlam: Şarap, içki, kadeh.

Şarkılardan da Bade'nin anlamı anlaşılıyor zaten :)

Belinay

Çoğu sitede Belinay'in anlamı **'Peygamber Çiçeği'** olarak belirtilmiştir, fakat bu kesinlikle yanlıştır.

Belinay 'Peygamber Çiçeği' anlamına gelmeyen ve Kuran-i-Kerim'de yer almayan bir isimdir!

Kuran Arapça yazıldığı için Kuran'da geçen her kelimenin, her ismin kökeni Arapçadır.

Fakat Belinay'ın kökeni Türkçedir. Buradan anlaşıldığı gibi bu ismin Kuran'da geçmesi imkansız.

Belinay aynı Selenay, Sevilay ve Doğanay gibi birleşik bir isim.

Sevilay ismini örnek olarak alıyorum. Sevilay **'sevilen ay, ay gibi sevil'** anlamına gelir. (Dönme Sebetay Sevi 'nin isminide imâ edebiliyor]

Belinay ise belinmek+ay kelimelerinden birleştirilmiştir. Eski bir kelime olan 'belinmek', 'bölünmek' anlamına gelir.Bu yüzden Belinay da 'belinen ay, bölünen ay, ay gibi belin, ay gibi bölün' anlamını taşır.

Berre/Berra

Peygamber Efendimiz"in, güzel manalı olan bazı isimleri daha güzeliyle değiştirdiği de olmuştur. Mesela Peygamberimiz, "iyi insan, kusursuz kimse, günahsız" anlamına gelen Berre/Berra ismini Zeynep"e çevirmiştir. Bu ismi taşıyanın zihninde, kendini beğenme gibi bir mana oluşabilir. Bu da ismi taşıyan kişinin karakterini olumsuz yönde etkileyebilir.

Buğlem

Internette yazan anlami: Cenneti müjdeleyen melek

Gerçek anlami: eski bir kızılderili dilinde 'bereket yüklü bulut'

Cemre

Peygamberimiz bazı isimleri anlamlarının kötülüğünden dolayı değiştirirken ateş parçası manasına gelen Cemre'yi de güzel kız manasına gelen Cemile'yle değiştirmiş.

Ceylin

Çoğu yerde Ceylin'in anlamı 'Cennet kapısı' olarak belirtilmiştir. Fakat Ceylin Kuran-ı-Kerim'de geçmeyen ve 'Cennet kapısı' anlamına gelmeyen bir isimdir! Cennetin sekiz kapısı vardır: Salat, Cihad, Reyyan, Sadaka, Hac, Af, Eymen ve Zikir-İlim kapısı. Gördüğünüz gibi Ceylin bu kapılar arasında yer almıyor.

Ceylin İngiliz bir isim olan Jaylin'in Türkçeleştirilmiş halidir. Jaylin 'sakin' manasına gelen bir isimdir. Ceylin veya Jaylin ismini koymak bir Müslüman için uygun değildir. Ceyl Farsçada 'yengeç' demek. Ceylin'in başka bir anlamı: yengeç yuvası.

Ecrin

Bu aralar popüler olan Ecrin'in anlamı çoğu yerde 'Allah'ın hediyesi' olarak geçiyor. Fakat Ecrin'in anlamı 'Allah'ın hediyesi' değil! Ecrin isminin kökeni Arapça olan 'ecr' kelimesinden gelir. Ecr 'ücur, ücret' demektir, ve Ecrin de 'ücret' demektir. Ücret kelimesini 'ecret' olarakta yazabiliriz, ama bu kelimenin telaffuzu daha zor olduğu için tercih edilmiyor. Nihat Hatipoğlu da programında Ecrin ismi hakkındaki gerçekleri açıklamıştı.

Ecrin’in Kuran’da geçtigi ayet: قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ (Kul mâ es’elukum aleyhi min ecrinve mâ ene minel mutekellifîn(mutekellifîne))

Türkçe’de anlamı: De ki: Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum. Ve ben olduğundan başka türlü görünenlerden de değilim.

Eflal

Internette yazan 'Cennetteki bir meyve ağacı' anlami kesinlikle yanliş! Eflal 'Yara, zarar, bozukluk' demektir.

Eflin

Eflin'in anlami çogu sitede 'Cennet kapisi' olarak geçiyor, fakat bu kesinlikle dogru degil.

8 Cennet kapisi var, isimleri söyle: Salat, Cihad, Reyyan, Sadaka, Hac, Af, Eymen, Zikir-ilim

Efl Farsçada 'Gurub etmek, batmak' demektir. Eflin bu kelimeden türetilmiştir.

Efnan

Internette Efnan’ın anlamı ‘Cennetteki güzel gözlü kız’ olarak belirtilmiş.

Bu biçilen anlam tamamen yalandan ibarettir.

Efnan ‘Cennetteki güzel gözlü kız’ anlamına gelmez! Efnan Arapça bir kelime olan Afnan’ın Tùrkçe karşılığıdır. Efnan’ın (Afnan’ın) anlamı ‘ince dallar,çeşitler, şubeler’.

Efra

Anlam:

1.İşi gücü olmayan adam. Boş dolaşan kişi.

2.Kuruntulu, vesveseli adam.

3. Başının saçı tamam olan kimse

(Efra Alper Tunga'nın lakabı değildir, Efrasiyap Alper Tunga'nın lakabıdır)

Efsa

Efsa’nın anlamı çoğu sitede ‘Cennet ırmağı’ olarak geçiyor. Cennete dört ırmak var: Tesnim, Selsebil, Kevser ve Kafur. Gördüğünuz gibi Efsa Cennet ırmaklarından biri değil! Bu ortaya biçilmiş anlam kim tarafından uyduruldu, çok merak ediyorum..

Efsa Farsça olan afsūn kelimesinden gelir. Afsūn Türkçemize Efsun olarak geçmiştir ve ‘sihir, büyü,hile, ’ gibi anlamlar taşır. Efsa ise ‘sihirbaz, büyücü, hileci’ demektir. Her ne kadar kulağa hoş gelse de, Efsa koyulmaması gereken bir isim. Sihir, büyü ve hile gibi olaylar İslamiyetçe men'edilmiş ve büyük günahlardan sayılmıştır.

Efsun

Anlam:

1. Sihir, büyü, üfürük

2. Sihirbazların tuzağı

3. Hile ile yapılan kötü işler

(Efsun İslâmiyetçe men'edilmiş ve büyük günâhlardan sayılmıştır.)

Eliz

Anlam:

1. Tekme, çifte

2. Sıçrama

3. El izi

Elvin

'Renkler, rengarenk, renkli, gökkuşağının renkleri' demek. Internette biçilen 'Cennet çiceği'anlami kesinlikle doğru değil!

Esila

Çoğu anne ve baba isim koyarken iki şeye dikkat ediyor: kulağa hoş gelmesine ve Kuran-i-Kerim'de geçmesine. Bu yüzden son zamanlarda Esila ismi ön planda. Fakat Esila Asila'yla karıştırılıyor. Asila Kuran'da geçen ve 'akşam' anlamına gelen bir kelimedir. Araplar Asila kelimesini isim olarak kullanmıyorlar. Esila ise Kuran'da geçmeyen ve anlamsız olan bir isimdir!

Asila'nın geçtiği ayet: وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا (Vezkurisme rabbike bukreten ve asîlâ)

Türkçe'de anlamı: Sabah akşam Rabbinin adını an

Ikra

Anlam:

1.'Oku' diye emretmek

2. Selam göndermek

3. Kiraya vermek

Irem

Irem = Cennet bahçesi.

Evet, ilk okuyuşta iyi güzel gibi gözükse de değildir aslında! İrem, Allahın sevmediği yalan Cennettir. Allah'a isyan ederek Cennet'e benzetmek iddiasıyla İrem bağını yaptırmış, bu bağdaki köşke girmeden kavmi ile yani taraftarlarıyla birlikte gazaba uğramış, çarpılmış. Allah'ın gazabına uğramış bir yerin ismini koymak hiç doğru değil.

Isra

Isra Kuran-ı-Kerim'in 17. suresi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Kur'an-ı Kerim'den sonra en büyük mucizesi olan Hz. Peygamberimiz'in miraç gecesi anlatıldığı bu sure Türkçemize 'Esra' olarak geçmiştir. Orijinal bir isim arayışında olan anne ve babalar kızlarına bazen Isra ismini veriyorlar. Isra'nın Araplar tarafından kullanılan bir isim olması bu tercihin sebebi olabilir.

Ama atladıkları bir nokta var: Evet, Araplar bu isimi Isra olarak yazıyor, fakat Esra olarak telaffuz ediliyor!

Yazıldığından farklı okunan bir fonetik yapıya sahip olan bir isim son derece zor olduğu için de zaten biz Türkler hem Esra yazıyoruz hem de Esra olarak telaffuz ediyoruz. Isra ismini kızlarına koyan Türkler ise bu isimi ‘Isra’ olarak telaffuz ediyorlar, bu yanlıştır. Esra aynı zamanda Isra’dan daha fazla anlama sahip olan bir isimdir, ‘asma filizi, Tanrı’nın yardımı, çöl çiçegi, çok çabuk’ gibi. **Esra Isra’ya tercih edilmesi gereken bir isimdir.** Furqan ve Maida sureleri yerine nasıl Furkan ve Maide'yi kullanıyorsak, Isra’ nın yerine de Esra kullanılmalı.

Jülide

Jülide Farsça bir kelimedir ve 'dağınık, perişan, karma karışık' demektir.

Lara

Anlam:

1.Latin mitojisinde adı geçen ölüm perisi. Sır tutamadığı için dili kesilmiştir.

2.Parlak

Lina

Lina isminin Türkçe yazılışı budur: Line. Nasıl Aisha'nın yerine Ayşe, Mohammed'in yerine Muhammed/t, Khadija'nın yerine Hatice koyuyorsak, Lina'nın yerine de Line koymamiz lazim. Line Kuran-ı Kerim'in 59. suresi olan Haşr Suresinde geçiyor ve 'hurma ağacı' anlamına geliyor.

Melis

Melis Melisa'nin kisaltılmışı sanılıyor çoğu zaman. Bu yüzden 'Yunan mitolojisinde geçen bir rahibenin adı, Bir tür kokulu bitki, bal, sevgili' gibi anlamlar yazılıyor Melis için, fakat bu anlamlar Melisa'nin anlamlari.. Melis'in değil!

Gerçek anlam:

1. Şişman ve tembel olan kişi

2. Bir şeyi şiddetle tutmak

Merza

Merza'nın sitelerde yazan anlamı 'Meleklerin kraliçesi'..

Fakat Merza 'mariz' kelimesinden gelir ve 'hastalıklar, illetler, hastalar' anlamına gelir!

Minel

Çoğu sitede Minel’in anlamı ‘Cennetteki inci tanesi ‘ olarak geçiyor. Bu anlamı okuduğumda resmen şok oldum.. Minel kesinlikle ‘Cennetteki inci tanesi’ değildir! Bu anlamı maalesef bir kaç şahıs tarafından uydurulmuştur. Minel Kuran-i Kerim’de geçen, fakat tek başına hiç bir ifade etmeyen bir kelimedir! Minel kelimesinin anlamını anlamak için bir kaç örnek veriyorum.

İki tane cümle: ‘Ben böceklerden korkmuyorum’ ve ‘Bu Allah’tan gelen bir iyilik’. Bu cümlülerdeki ‘den’ ve ‘tan’, Minel’in Arapçadaki manasıdır. Yani Minel’in bizim tarafımızdan isim olarak konulması son derece komik ve saçmadır.

Minel’in anlamını (anlamsızlığını) anlamak için size Minel’in geçtigi bir ayeti sunuyorum:

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

(Berâetun minallâhi ve resûlihî ilellezîne âhedtum minel muşrikîn).

Türkçede anlamı: Müşriklerden, ahd aldığınız kimselere Allah'tan ve O'nun resûlünden bir beraattir.

Nilda

Nilda son zamanlarda hakkında en çok soru aldığım isimlerden biri. Bazı sitelerde Nilda'nın anlamı 'Cennet kapısındaki meleklerden birinin adı' olarak geçiyor. Nilda her ne kadar kulağa hoş gelen bir isim olsa da, anlamı bu değil...

Nilda Ispanyol/Italyan kökenli bir isimdir ve 'savaşa hazır olan kadın, kadın asker' gibi anlamlar taşır. Iddia edildiği gibi Cennet kapısında bir melek değil!

Nira

Nira Ibranice bir isim ve 'dokuma tezgâhı' demektir. Internette yazan anlami ise 'Ancak rüyada karşılaşılabilen nadide güzel'. Bu anlam uydurulmuş bir anlam tabii...

Sanem

Anlam:

1. Kâfirlerin, önünde ibadet ettikleri heykel, put.

2. Çok güzel olan

Sare

Anlam:

1. Susuzluk

2. Cemaat, topluluk

3. İhtiyaç

4. Oldu

(Sare Hz. İbrahim'in (Aleyhisselâm) birinci hanımının ismi değildir, Sara'dır o)

Selcen

Internetteki bazi isim sözlüklerinden anlami 'Cennetteki kuş ve çiçek ismi' olarak geçiyor, fakat bu anlam dogru degil! Selcen 'ruhu güçlü, kuvvetli olan' demektir.

Sidelya

Bu isimin internette yazan anlami: Cennette açan çicek. Fakat Sidelya ismi Kuran'da geçmeyen bir isimdir. Bu isimin kökeni Latincedir ve 'yıldız çiçeği' anlamına gelir.

Sude

Anlam:

1. Ezilmiş, dövülmüş,sürülmüş

2. Terleyen

3. Boyalı, sürmeli

<u>700 Yazılar</u>

Suden

Bazı insanlar yaratıcılıkta sınır tanımıyor. Suden'in anlamı bazı sitelerde 'Peygamber efendimizin Cennetteki en çok sevdiği ağaç' olarak belirtilmiş. Fakat Suden kesinlikle Hz. Peygamberimiz'in Cennetteki en sevdiği ağaç değil! Kuran'da her geçen kelimenin isim olarak konulmaması gerektiğinin en iyi örneklerden biri Suden kelimesidir.

Evet, Suden Kuran'da geçiyor, ama 'başıboş, sorumsuz' gibi kötü bir anlam taşıyor. Bu yüzden Suden önerilmeyen bir isim.

Suden'in geçtigi bir ayet: أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

(E yahsebul'insânu en yutreke suden)

Türkçe'de anlamı: İnsan başıboş bırakılacağını mı sanır?

Talya

<u>Talya, daha doğrusu Thalia, Yunan mitolojisinde bir tanrıça.</u> Bir Müslümanım çocuğuna koyduğu isimin İslam dinine uygun olması gerekiyor. Talya hem başka bir dinin tanrıçası olduğu için hem de Allah'ın tek olduğunu inkar ettigi için , İslam'a uygun olmayan bir isimdir!

(Talya Talia ismiyle ayni anlama gelmez)

Tuana

Tuana'nın anlamı çogu insan tarafından beğeniliyor, çünkü bu ismin anlamını 'Cennet bahçesine düşen ilk yağmur damlası' sanıyorlar. Fakat Tuana 'Cennet bahçesine düşen ilk yağmur damlası' anlamına gelmiyor!

Kuran-i Kerim'in Arapça yazıldığını herkes biliyor. Tuana ise Arapça kökenli bir isim olmadığı için Kuran'da geçemez ve cennet ile ilgili bir anlam taşıyamaz! Tuana'nın gerçek anlamları 'ay ışığı, güçlü, kuvvetli'.

http://www.mamontenka.com/2012/08/anlami-yanlis-bilinen-isimler.html